

મેટીરિયા મેડિકા.

[ગુજરાતી ભાષામાં.]

(મેટીરિયા મેડિકાના શિક્ષક ડાક્ટર એસ. કે. વ્યાસની
સંપૂર્ણ દખરેખ નીચે)

અનુવાદક.

કવિ. રણછોડલાલ મહાસુખરામ.

પ્રકાશક.

સેવળ જમલવનદાસ મહાસુખરામ.

નિવૃત્તિ નિવાસ

અમદાવાદ.

આવૃત્તિ પહેલી.—પ્રત ૫૦૦.

આ ગ્રંથના સર્વ હકો પ્રકાશકે સ્વાધીન રાખેલાં છે.

અમદાવાદ.

શ્રી, “જગદીશ્વર” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં

પટેલ ગણાભાઈ દેવેન્ટરામે છાપી.

સંવત ૧૯૬૧

સને/૧૯૦૫

કિંમત રૂ ૪-૦-૦

શ્રી. કુરુવક મળનારું ઠેકાણું.

રાવળ. જગજીવનદાસ મહાસુખરામ સી. ઈ.

સીસીસાડ ખત્રીની પોળ—અમદાવાદ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૨૦૬

સુચના.—આ પુસ્તકમાં, શ્રીમદ્ધોની ખત્રીવટોના પ્રમાણે જુની
બ્રિટીશ કૉપીરાઈટ પ્રમાણે રાખવામાં આવ્યાં છે.

મેટીરિયા મેડિકા.

વનસ્પતિ વિભાગ.

ACONITI. લાઠ એકોનાઈટી. અંઠ એકોનાઈટ. ગુઠ વછનામ. સંઠ
'હવા તરીકે વપરાતાં અંગ. વાસનામ.

૧ *Aconiti Folia.* લાઠ એકોનાઈટી ફોલીઆ. અંઠ એકોનાઈટ લીન્ઝ
ગુઠ વછનાગનાં પાંદડાં.

૨ *Aconiti Radix.* લાઠ એકોનાઈટી રેડીક્સ. અંઠ એકોનાઈટ રૂટ.
ગુઠ વછનાગનાં મુળીઆં.

૩ *Aconitina.* લાઠ એકોનાઈટીના. અંઠ એકોનાઈટાઈન. ગુઠ વછના-
ગના મુળીઆંમાંથી બનતો પદાર્થ.

વછનાગનાં પાંદડામાંથી બનતી મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Aconiti.* લાઠ એક્સટ્રેક્ટમ એકોનાઈટી. અંઠ
એક્સટ્રેક્ટ એફ એકોનાઈટ. ગુઠ વછનાગનું સત્ત.

માત્રા—૧ થી ૨ ગ્રેન.

મુયના—આ બનાવટ અચોક્કસ છે, અને ગરમ હવાવાળા પ્રદેશમાં
ઝટ બગડી જાય છે.

મુળીઆંની મુખ્ય બનાવટો.

૨. *Tinctura Aconiti.* લાઠ ટેન્ચુરા એકોનાઈટી. અંઠ ટીચર એફ
એકોનાઈટ. ગુઠ વછનાગના અર્ક, ઉપનામ ફ્લેમીંગ્સ ટીચર.

લાઠ=લેટીન. અંઠ=અંગ્રેજી. ગુઠ=ગુજરાતી=સંઠ=સંસ્કૃત

રીત—વછનાગનાં મુળીઆં ૨૬ ઓંસ.
રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ ૨૦ ઓંસ.

માત્રા—૫ થી ૧૫ ટીપાં.

૩ *Linctivum Aconiti.* લાંબી લીનીમેન્ટમ એકોનાઈટી. ઓંસ.
લીનીમેન્ટ ઓફ એકોનાઈટ. ગુલ ૫૦
નાગનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—વછનાગનાં મુળીઆં ૨૦ ઓંસ.
કપુર ૧ ઓંસ.
રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ બેઝએ તેલલે.
આ ચોપડવાનું તેલ બધું મળીને ૩૦ ઓંસ બનાવવું.

એકોનાઈટાઈનની બનાવટ.

૪ *Unguentum Aconitinae.* લાંબી અંગવેન્ટમ એકોનાઈટાઈન.
અંસ ઓઈટમેન્ટ ઓફ એકોનાઈટાઈન.
ગુલ એકોનાઈટાઈનનું મલમ.

રીત—એકોનાઈટાઈન ૮ ગ્રેન.
રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ ૦.૧ ગ્રામ.
લોખાન મેળવેલી ચરખી (બેનઝોએટેડ લાર્ડ) ૧ ઓંસ.

ગુણ—જલદ શાંતિદાયક, પીડાશામક, લોહીના જંખવને વીખેરીનાં
ખનાર, અને કફદન છે. વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ ઝેર છે.

ઉપયોગ—વિવિધ પ્રકારના માથાના વ્યાધી, ધનુર્વા, તીક્ષ્ણ તથા શુનો
સંધિવા, ગાંઠીયો વા; રતવા, તથા હૃદયના અતિ વધી ગયેલા ધમકાટામાં સારો
ફાયદો આપે છે. આ દવાનો ઉપયોગ ધૂણી સંભાળથી કરવો. ખાસ કરીને
ખાંસમાં બહુ સંભાળ રાખવી. વછનાઈ જ્વરદન તથા વાતદન છે. અતિશય
તાવ ચડ્યો હોય ત્યારે ગરમી કૂમી કૂંચ માટે વપરાય છે.

વિશેષ વહન—પીવાંતા કામમાં વછનાગનો અર્ક વપરાય છે. અ-
ર્કના પાંચ સાર્ત ટીપાં પીવડી એકાદ હોડ તથા જીભ પર તમેતમાંટી
લાગે છે. હીજરીમાં ગરમીની અમર થઈ બગતરા થાય છે. હાથ પગની આં-

ગળીઓમાં ઝમઝમાટી થાય છે, અને તેથી જો વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવે છે, તો આંખો શરીરમાં ઝમઝમાટી થાય છે. હાથ પગ તટે છે એવું આવે છે શરીરે શીત વળે છે, નાડી નબળી પડે છે, મૂર્છા આવે છે, અને હૃદય ધણુંજ નબળું તથા મંદ પડે છે. પેશાબ વારંવાર થાય છે. જો દરદીને કોઈ ભાગમાં દરદ થતું હોય છે તો આ આ ચિન્હો ઓછાં માલમ પડે છે અથવા ખીલકુલ થતા નથી, અથવા તેનું થતું દરદ તરત દબાઈ જાય છે.

અતિ વધારે પ્રમાણમાં વછનાગનો અર્ક લેવામાં આવે તો દરદીના શ્વાસુઓની હીઝચાલ અટકી પડે છે, અને વધારે ભયંકર સ્થિતિ થઈ પડે છે.

વછનાગની પૂરે પૂરી માત્રા આપવામાં આવે છે તો હૃદયના ધબકારા અતિ મંદ પડી જાય છે, અને શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા એકદમ ઘટવા માંડે છે.

વછનાગનાં ભયંકર તથા પ્રાણુધાતક પ્રમાણમાં આંખ તથા કાનની ઈન્દ્રિયો નાશ પામે છે, અને છેવટે આંચકી તથા મૂર્છા આવી દરદી મૃત્યુ પામે છે.

સામાન્ય અસર—વછનાગ પીવા માટે આપ્યાથી શરીરના ભાગમાં જ્યાં-જ્યાં તે પ્રસરે છે ત્યાં ત્યાં બળતરા તથા વેદના કરે છે, તેથી તેની પ્રાથમિક અસર જીભ પર તથા હોઠ પર બળતરા રૂપે માલમ પડે છે અને કેટલીયાર જીભ લાલચોળ થઈ સુજી આવે છે. વધારે તીવ્રમાનેન્દ્રી વાળા ભાંગે જવાકે જીભ, હોઠ, આંગળીનાં ટેરવાં, છાતી, પેડુ તથા પાછર જથી વાંસા પર જલદી અસર કરે છે.

આ દવાથી મૂર્છા વધારે આવે છે, ને શ્વાસપણુ પરાણે લેવાય છે, ચહેરા ચિંતાતુર અને શ્યામ પડી જાય છે. આંખો ઉંડી ઉતરે છે અને કીકીઓ વિસ્તાર પામે છે, પણ જ્યારે આંચકી આવે છે ત્યારે સંકોચ પામે છે.

વછનાગની મોઘ્ય માત્રા હૃદયના ધબકારાને બંધ કરે છે અને એક મીનીટમાં ૪૦ ધબકારાઓછા કરી નાંખે છે વછનાગનું વધારે પ્રમાણ શરૂઆતમાં ધબકારાને વધારે છે પણ પાછળથી મંદ કરે છે, નાડી નબળી, ધીમી તથા અનિયમીત કરે છે. સઘળી મિતંત્ર તીક્ષ્ણ તાવના રોગમાં, દમ તથા કફના રોગમાં, અને કેટલીયાર તીક્ષ્ણ ચોળીઆના દરદમાં વછનાગ વપરાય છે. આવા દરદમાં વછનાગ ઘણુંજ થોડા પ્રમાણમાં વારંવાર વાપરવો જોઈએ.

તીક્ષ્ણ ચોળીઆના દરદમાં ૪ આંસ પાણીમાં વછનાગનો અર્કના ટીવાનાંમાં એક નાનો ચમચો બરીને પહેલા કાઢકમાં દરેક દશ દશ મીનીટ

આપવો, અને પછી ધારેલી અસર થવા કહે ત્રણ ત્રણ, કંઠાકે અંધવદ
પાંચ પાંચ કાઠાકે આપવો, આથી ગરમી એકદમ ધરી જાય છે. અતિ વધી
ગયેલી તાડી ધીમી પડે છે, ચામડી પર પરસેવો વળે છે અને શરીર ઠંડુ
પડે છે, અને ગળામાંનું દરદ કમી થાય છે જેથી દરદી નિરાંતે સુષ્ણવ્ય છે.

આવી આવી સારી અસર વહનાગ કરે છે તો ખુબ તેનો ઉપયોગ
કરવામાં ઘણીજ સંભાળ રાખવી પડે છે.

ઓછા જ્ઞાનવાળા ઉપચારકોએ આ દવાનો ઉપયોગ નહીં કરવો.
એ વધારે સલાહ ભરેલું છે, અને કદી કરવો પડે તો ઘણાજ નાના પ્ર-
માણમાં કરવો અને દરદીની વારંવાર સંભાળ લેતા રહેવું.

ક્ષોહીનો જંથ્યો એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે વીખેરી નાંખવામાં,
તથા તેથી થતા સોજનને દાખી દેવામાં, તેમજ તાવના હુમલાને મારી હઠ-
ડવામાં વહનાગ અદ્ભૂત શક્તિ ધરાવે છે.

મસ્તકના દુખાવાના જુદા જુદા રોગમાં આ દવાની અર્કનો તથા
અલ્પમનો તથા તેના ચોપડવાના તેજનો ફતેહમંદીથી ઉપયોગ થાય છે. અને
તેને વાસ્તે ઉત્તમ લીનીમેન્ટ બનાવવાની ડાકટર મ્યુરેલે નીચે પ્રમાણે ફો-
ર્મ્યુલા આપી છે.

રીત—એકોનાઇટાઇન	૧ ગ્રેન.
રાઇતું તેલ	૧ ડ્રામ.
ગ્લીસરાઇન	૧ ઓંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	૬ ઓંસ.

આ ચારે દવાઓ મીશ્ર કરીને એક બાટલીમાં ભરી મુકવી અને બા-
ટલી પર “ઝેર” એવું નામ લખવું અને પછી તે તેજનો માથાના દુખા-
વા પર લગાડવાની દવા તરીકે ઉપયોગ કરવો.

એકોનાઇટાઇન—માત્રા ૧ ગ્રેન. આ દવા ઘણીજ સં-
ભાળથી વાપરવી.

ઉપચાર—આ દવા વહનામૂનાં પાંદડા તથા મુળીઆં જેવી અસર
કરે છે. આ દવાની દવા તરીકે અસરમાં હજુ વધારે સ્ત્રાવ થવી ઘટે છે.
એકોનાઇટાઇન પીવાના કામમાં વપરાતું નથી. કેમકે એક ગ્રેનનો એક પ-

આસાંસ ગ્રેન પલુ ધણુ ભયંકર નાશકારક મિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે, તેથી આ દવા બહારના ઉપચારમાંજ વપરાય છે, અને કદાચ કુપાળના મુખા-
વામાં, મસ્તક શુગ્રમાં તથા ક્ષ્માયુઓ દરદમાં ચોપડવાથી ધણીજ સારો ફાયદો આપે છે.

ખાંસોપચારમાં આ દવા એટલા માટે જ વપરાય છે, કે તે જે સ્થળે લગાડવામાં આવે છે, તે જગાની ત્વચાના જ્ઞાનતંતુઓ જ્ઞાન રહિત કરી દર-
દને દબાવે છે.

આ ઉપચારથી કેટલી વાર ચામડી પર સોજો પલુ થઇ આવે છે, માટે આંખની આસપાસ તથા કુપાળ પર ચોપડતા બહુ સંભાળ રાખવી, કેમકે જો તે દવા આંખમાં ઉતરે છે તો ધણીજ બળતરા થાય છે.

મુચના—એકોનાઘટાઘન ધણું કરીને બેજસેગવાળું હોય છે, અને કેટલીકવાર તેમાં ડેક્ષીનાઘન તથા એકોનેલા, બેજવેલાં હોય છે. ચોખ્ખા એકોનાઘટનના પૃષ્ઠ ગ્રેનથી એક તનદુસ્ત કુતરાનું મોત નીપજે છે.

વિષ તરીકે વછનાગની અસર—વછનાગમાં તીક્ષ્ણમાં તીક્ષ્ણ ઝેરછે. પ્રાણ લેવા સારું વછનાગ ખાવામાં વપરાયો હોયતો મોઢામાં, હોઠમાં, જીભમાં ગણીજ તમતમાટી થાયછે, ગળામાં તથા હોજરીમાં અતિશય દાહ થાય છે, મોંમાંથી પાણી નીકળે છે. ધણી ઉલટી થાય છે, કાળજમાં દુર્દ થાય છે, શરીર કંપે છે, આંખે અધારાં આવે છે. જનમાં અવાજ થાય છે. છેવટે મોઢે ફીણું આવી નાડી મંદ પડે છે, શ્વાસ બંધ થાયછે, અને દરદી અવાચક થઇ મૈરણ પામે છે વછનાગનું નુળીયુ ઓછામાં ઓછું ૦૧૧ ગ્રામ ખાવાથી, અર્ક એક ગ્રામ લેવાથી, અને સત્વ ૪ ગ્રેન લેવાથી મૃત્યુ થાયછે.

હલાજ—ઉલટી કરાવવી, ઝેરંડીઆનો સખત જીલાબ આપવો. આમોનીયા તથા ખાન્ડી પાંચાં, અને ખુંદનો ઉકાળો કઢીને પાવો “ડીજીટેલીસ” આ દવાની વિષનાશક દવા છે.

વછનાગનાં વિઝનાં વિષનાશક હલાજ.

વછનાગ ૧ (૬) સ્ટમક ટયુબ. (એટલે પેટમાંથી વિષકાઢવાની રબરની નળી આવે છે તેનો ઉપયોગ કરવો. (ખ) ઉલટીથી દવા પાવી

- ૩ (ક) ટીચર ડીજીટેલીસની ટેબલોઇડ ખાવાને આપવી.
 (ખ) ટીચર ડીજીટેલીસના ૨૦ ટીપાં આપવાં.
 (ગ) ડીજીટેલોનની ફ્રેઝ એનની ટેબલોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.
 ૪ હાથ ઉઝ ઊપર ઉત્તેજક અને ઉષ્ણ. ઉપચાર કરવાં, અથવા ખાંડી પાણીમાં મેળવીને ગુદામાં પીચકારી મારવી અથવા પાતળો ઝાડો કરે તેવી દવાની પીચકારી મારવી.
 ૫ ફૂત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ તથા ધર્ષણ ઉપચાર કરવા.
 ૫ દરદીને સુવાડી રાખવો.
 ૬ સ્ટ્રીકન્યાસલશસનો ફ્રેઝ એનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

PODOPHYLLIRHIZOMA લા.૦ પોડોફીલી રાઇઝોમા. અં.૦ પોંડો.
 શીલમ રાઇઝોમ.

માત્રા—૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

Podophylli Resina, લા.૦ પોડોફીલી રેઝીના. અં.૦ રેઝીન ઓફ પોડોફીલમ.

માત્રા $\frac{1}{2}$ થી ૧ ગ્રેન.

પોડોફીલી રેઝીનાની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Podophylli*. લા.૦ ટીચુરા પોડોફીલી. અં.૦ ટીચર-ઓફ પોડોફીલમ, ગુ.૦ પોડોફીલીનો અર્ક.

રીત—પોડોફીલી રેઝીના— ૧૬૦ ગ્રેન્સ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ— ૨૦ ઓંસ.

માત્રા—૧૫ થી ૬૦ ટીપાં. (Dr Garrod.)

રીત—પોડોફીલી રેઝીના ૩૨૦ ગ્રેન્સ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ૨૦ ઓંસ.

માત્રા—૫ થી ૧૫ ટીપાં (Vegetable Materia Medica.)

આ અર્કનો ૧ દ્રામમાં ૨ ગ્રેન પોડોફીલીરેઝીના આવે છે.

આ ઓપીના ગુણ પ્રમાણે માત્રા નીચે પ્રમાણે છે.

પીતશામક તથા રેચક તરીકે-૧ થી ૨ ગ્રેન.

સ્થેન. દંત સાફ ભાવવા સાર-૧ થી ૨ ગ્રેન.

રક્ત શોષક તરીકે-૧ થી ૨ ગ્રેન.

મુખના—રેચક તરીકે આ દવા ખીજી રેચક દવાઓના સંયોગમાં નાના પ્રમાણમાં આપવી.

ગુણ—રેચક, પીતશામક, અને નાના પ્રમાણમાં રક્તશોષક છે.

ઉપયોગ—અંધક્રોશ, કાળજના જુના દરદો, મુખ્યત્વે કરીને કાળજના ભરાવામાં તથા લોહીની ગાંઠોના દરદમાં, ગાંઠીઓ વા, કમળો, સંધીવા, અને ચાંદીના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

વિશેષ બર્ણન—પોડોફીલી અથવા પોડોફીલમ રેઝીના. પોડોફીલમ પેલેટમમાંથી નીકળે છે, અને તેને અમેરિકાનું મે મહિનાનું ફળ અથવા મેન્દ્રેક [mandrake] કહે છે, રાઇઓમાનો અગાઉ ઉત્તર અમેરિકાનાં વતનીઓ રેચક તરીકે ઉપયોગ કરતા હતા.

સને ૧૮૨૦ માં આ દવા યુનાઇટેડ સ્ટેટસની દ્વારમાફોપીઆમાં સ્થપલ થઇ. પોડોફીલી રેઝીના એ એક લોકપ્રિય રેચક દવા છે. આ દવાને કેટલીવાર વનસ્પતિનો પારો અથવા વનસ્પતિનું કેલોમલ કહે છે, અથવા સરસ રેચક ગોળીઓ પણ કહે છે, અને તેથી બજારમાં તે રેચક પેટલ દવા તરીકે છુટથી વપરાય છે.

પોડોફીલી આંતરડાના પ્રવાહને વધારે છે, અને તેથી તેનો રેચ લેવાથી પાણી જેવાં પાતળા ઝાડા અતિશય થાય છે. આ દવાથી બકારી તથા ઉલટી વારંવાર થાય છે. ડા. રૂથરફોર્ડ તથા વીન્સ આ દવાને કાળજના જમાવના દરદ ઉપર ઘણી સારી અસર કરે છે એવું જણાવે છે.

તેના માટે પીચકારી મારવાથી પણ આ દવા આંતરડામાં સારી અસર કરે છે, હલકી જાતના પ્રાણીઓનાં પેરિટોનિયમ નામના ભાગમાં પીચકારી મારી હોય તો અતિશય ઝાડા થાય છે, તથા પાછળથી લોહીના ઝાડા અને ઉલટી થઈ મૃત્યુ નિપજે છે.

આ દવા વધારે પ્રમાણ કરતાં યોડા પ્રમાણમાં આપવાથી સારી અસર થાય છે, આ દવા વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી મરણ પામેલા દર્દીની વાટ

કાપ કરવામાં આવે તો તેના આંતરડા સુજી ગયેલાં તંથા ચાંદાં અને ક્ષત પડેલાં માલમ પડેછે. પોડોશીલમના મુળીઆં હાલમાં કવચિત્ત વપરાય છે પણ પોડોશીલી રેઝીના બહુ વપરાય છે.

રેઝીનનો સાધારણ અર્થ પોડોશીલાઈન થાય છે, અને તે લીધાથી સ્કેમોનિયમ રેઝીના તથા જલપ રેઝીના કરતાં ઘણા જલદ જુલાળ લાગે છે.

વળી તેના વિશે એવું ધારવામાં આવે છે કે તે લીધાથી પીત્તનો પ્રવાહ અતિશય બહાર નીકળે છે અને પીત્તની કાથળા ખાલી થઈ જાય છે.

આ દવાથી પિત્તનો વધારો થાયછે તે શક્યમંદ છે.

ડાક્ટર ગ્રેરોડ એવો અભિપ્રાય આપે છે કે આ દવાથી મળ અતિશય નીકળે છે, અને છેવટે પિત્તના તથા લોહીના મળ નીકળે છે, આ દવા લીધા પછી પેટમાં અમળાટ અતિશય થાય છે તથા ચુંક આવે છે. આ દવાનું થોડુ પ્રમાણ પણ અતિશય ચુંક તથા બેચેની પેદા કરેછે, માર્ટે આદવાનો રેચક તરીકે ઉપયોગ કરતાં તેની સાથે એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ હાયોસાઇમસ (ખોરાસાની અજમાનું સત્વ) એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ બેલાડોના, તથા એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ કેનાબીસ ઇન્ડીકા (ભાંગનું સત્વ) થોડા થોડા પ્રમાણમાં ઉમેરવાથી અમળાટ, ચુંક તથા ઉબકા થતા નથી.

પોડોશીલી રેઝીના એલોઝ (એંગીઓ) તથા કોસોસીનથ (હૃદયરણાનો ગર્ભ) ના સંયોગમાં આપવાથી સારો રેચ કરે છે.

કાળજીના વધારાના દરદમાં [Enlargement of Liver] આ દવા ઘણીજ વપરાય છે, અને આ દરદમાં આ દવા કુલેબલની સાથે આપવાથી ઘણો સારો ફાયદો કરે છે.

જલંદરની ખીમારીમાં એસીડ ટાર્ટરિક ઓફ પેપ્ટાશીયમ સાથે આપવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

આદ્યોપચાર—પોડોશીલીરેઝીના શરીરપર લગાડવાથી સોજો આવે છે તથા ચામડી લાંલચોળ થાય છે.

અમેરીકામાં તીક્ષ્ણ સોજો લાવવા સારૂ આ દવા વપરાય છે.

CIMICIFUGAE RHIZOMA. લા.૦ સીમીસીફુગુ રાઈઝોમા.

અ.૦ સીમીસીફુગુ રાઈઝોમ.

સીમીસીફ્યુગા રાઈઝોમની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Cimicifugae Liquidum.* લાંબા એકસ્ટ્રેક્ટમ સી-
મીસીફ્યુગા લીકવીડમ. અંબા લીકવીડ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ સીમી-
સીફ્યુગા. ગુણ સીમીસીફ્યુગાનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—સીમીસીફ્યુગા ... ૨૦ ઓંસ.
રેકટીફાઈડ સ્પીરીટ ... નોંધ એ તેટલો.
માત્રા— ... ૩ થી ૩૦ ટીપા.

૨. *Tinctura Cimicifugae.* લાંબા ટીચુરા સીમીસીફ્યુગા. અંબા ટી-
ચર ઓફ સીમીસીફ્યુગા. ગુણ સીમીસીફ્યુગાનો અર્ક.

રીત—સીમીસીફ્યુગાનો લુકો. ... ૨૩ ઓંસ.
પુક્રસ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.
માત્રા— ... ૧૫ થી ૬૦ ટીપા.

ઉપયોગ—આ દવા વધારે પ્રમાણમાં લેવાય તો ઉલટી, ઉબકા,
સુસ્તી તથા માથાના દુખાવાને ઉત્પન્ન કરે છે. હૃદય પર આ દવા કંઈક
દરજા ડીબીટેલીસના જેવી અસર કરે છે. નીચેના દરદોમાં આ દવાનો
ઉપયોગ ફાયદો કરે છે.

સંધિવા, તાવ સાથેનો સંધિવા, કોરીયા, કમરનો વા, સુવાચડનો
પિત્તાન્નદ.

ડોક્ટર ગેરોડ કહે છે કે તીક્ષ્ણ સંધિવામાં આ દવા કાંઈ અસર
કરતી હોય એવું જાણવામાં આવ્યું નથી.

આ દવા અગ્નિ વર્ધક, હૃદયને પુષ્ટી આપનાર, તથા કફદન છે,
તથા તીક્ષ્ણ સહેજમ અને ક્ષયરોગમાં તે વપરાય છે.

CALUMBÆ RADIX. લાંબા કેલંબી રેડીક્સ, અંબા કેલંબા રટ.
ગુણ કેલંબાનું મુળીઆં.

માત્રા ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

કેલંબાની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Calumbæ.* લાંબા એકસ્ટ્રેક્ટમ કેલંબી., અંબા એક-
સ્ટ્રેક્ટ ઓફ કેલંબા ગુણ કેલંબાનું સત્વ.

રીત—કેલંબાનો લુકો ૧૬ ઓંસ.

પુફં રૂપીરીટ ૮૦ ઓંસ.

માત્રા ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Infusum Calumbae.* લા० ઇન્ફ્યુઝમ કેલંબી. અં० ઇન્ફ્યુઝન
ઓફ કેલંબા ગુ० કેલંબાની ચા.

રીત—કેલંબાનો લુકો ૪ ગ્રામ.

કંડુપાણી ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ ઓંસ.

૩ *Tinctura Calumbae.* લા० ટીંચુરા કેલંબી. અં० ટીંચર ઓફ
કેલંબા ગુ० કેલંબાનો અર્ક.

રીત—કેલંબો ૨૬ ઓંસ.

પુફં રૂપીરીટ ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ૦૧ થી ૨ ગ્રામ.

ગુણ—ધણી ઉત્તમ પૌષ્ટિક તથા અગ્નિ વર્ધક છે.

ઉપયોગ—સામાન્ય નબળાઇ, વધી ગએલાં અજીર્ણ, જઠરના સોજા
ગર્ભાવસ્થાની ઉલટી, વધી ગએલ અતિસાર તથા મરડો વગેરે દરદોમાં
આ દવા સારો ફાયદો કરે છે. કેલંબાનાં સંયોગથી લોખંડી દવા રંગે કાળી
પડતી નથી, તેમજ લોખંડી થએલા બંધકોષને દુર કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવા અગ્નિ વર્ધક, પૌષ્ટિક, દીપન, પાચન, વાયું
તથા મુકનો નાશ કરનાર, કટુ, પૌષ્ટિક પણ જલદ અગ્નિ વર્ધક છે.

જેટલી દવાઓ કડવી હોય છે તે ધણું કરીને જઠરાંમેને પ્રદીપ્ત કરે છે,
જઠર રક્તને વધારે છે, તથા શક્તિ આપે છે, ગમે તેવી નબળાઈવાળા તથા
મંદાગ્નિવાળા દરદીઓ આ દવાને સારી રીતે જીરવી શકે છે, આ દવા
હમેશાં ક્વેસ્ચા તથા જૈનશનના સંયોગમાં આપ્યાથી હમેશાં ઉત્તમ ફાયદો
કરે છે. જ્યારે હોજરીમાં સોજો આવે છે ત્યારે તે કાઠપિણુ પૌષ્ટિક દવા
જીરવી શકતી નથી, પણ કેલંબા આપવાથી હોજરીનો સોજો ઉતરે છે, અને
પાચન શક્તિ સુધરે છે. હોજરીનાં દરદમાં કેલંબાની દવા નીચેની ક્વાના
સંયોગમાં વર્ણવાર વપરાય છે.

સોડા બાય કાર્બોનાસ,
એસીડ હાઇડ્રોસ્થાનિક ડીલ્યુટ.
બીસ્મથ સબનાઈડ્સ.
ટીચર નૅનશન.
ટીચર ક્વૅશીયા.

કેટલીવાર ખનીજ ટ્રેઝબો (mineral acids) સાથે પણ આ દવા વપરાય છે. કેલંબામાં ટેનીક તથા ગેલીક એસીડનો કાંઈપણ ભાગ નહીં હોવાથી તે લોહ સાથે નિર્ભયપણે વાપરી શકાય છે.

BERBERIS ASIATICA. લાંબી બરબેરીસ એસીયાટીકા, અં. ઇન્ડીઅન બારબેરી.

ઇન્ડીઅન બારબેરીની બનાવટો.

૧ *Tinctura Berberis.* લાંબી ટીચુરા બરબેરીસ, અં. ટીચર ઓફ ઇન્ડીઅન બારબેરી, ગુ. ઇન્ડીઅન બારબેરીનો અર્ક.

માત્રા—તાવ રોકવા તરીકે—૩ થી ૬ ગ્રામ.

પૌષ્ટિક તરીકે—૦.૧ થી ૨ ગ્રામ.

૨ *Infusum Berberis.* લાંબી ઇન્ફ્યુઝમ બારબેરી, અં. ઇન્ફ્યુઝન ઓફ ઇન્ડીઅન બારબેરી. ગુ. ઇન્ડીઅન બારબેરીનો ચાહ.

માત્રા—૧ ૧/૨ થી ... ૩ ઓંસ.

૩ *Extractum Berberis.* લાંબી એક્સ્ટ્રેક્ટમ બરબેરીસ. અં. એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ ઇન્ડીઅન બારબેરી, ગુ. ઇન્ડીઅન બારબેરીનું સત્વ.

માત્રા—૨૦ થી ... ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક; સ્વેદક, અને તાવ રોકનાર છે.

ઉપયોગ—પીત્તજ્વર, એકાંતરીઆ તાવ અને સાધારણ નબળાઈના રોગમાં વપરાય છે. મુખ્યત્વે કરીને નિરંતર આવતા તાવમાં આ દવા વપરાય છે. આ દવાના સત્વનો આંખના દરદર ઉપચાર થાય છે.

PAPAVERIS CAPSULAE. લાંબ પેપેવેરીસ. કેપ્સુલી. અં. ૦
પોપી. ગુ. ૦ ખસખસ, પોચના ડોડા.

પોપીનો મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Decoetum Papaveris.* લાંબ ડીકોક્ટમ પેપેવેરીસ, અં. ૦ ડીકોક-
શન ઓફ પોપી ગુ. ૦ પોપીનો ક્વાથ. :

રીત—પોપીના કકડા ... ૨ ઓંસ.

ચોખ્ખું પાણી ... ૩૦ ઓંસ.

૨ *Extractum Papaveris.* લાંબ એક્સ્ટ્રાક્ટમ પેપેવેરીસ, અં. ૦
એક્સ્ટ્રાક્ટ ઓફ પોપી, ગુ. ૦ પોપીનું સત્વ.

રીત—દાણા કાઢી નાંખેલી પોપી ... ૧ શેર.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨ ઓંસ.

ઉકળતું ચોખ્ખું પાણી ... નેઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

૩ *Syrupus Papaveris.* લાંબ સીરપસ પેપેવેરીસ. અં. ૦ સીરપ
ઓફ પોપી. ગુ. ૦ પોપીનો સીરપ. (શરબત)

રીત—ખીયાં વગરની પોપીનો ભુકો ... ૩૬ ઓંસ.

ઘોચેલી સાકર ... ૪ શેર.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૧૬ ઓંસ.

ચોખ્ખું પાણી ... નેઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ૧ ડ્રામ સુધી.

મુચના—ખચ્યાંને વાસ્તે આ દવા ૩૦ ટીપાં સુધી ઘણીજ સં-
ભાળથી વાપરવી.

ગુણ—શાંતિ દાયક તથા નિદ્રા લાવનાર છે.

ઉપયોગ—શરીર પરના સોજા, લઘ્યક, ચાક્રએક, અને ખીજાં દુખા-
વાના દરદો પર આ દવાનો શેક ઝરવામાં આવે છે.

વિશેષવર્ણન—પોપીની બનાવટો અફીણના જેવા ગુણદોષ કરે છે,
પણ જરા કમી કરે છે. પોપીનો ક્વાથ દવા તરીકે ખીવામાં વપરાતો નથી,
પણ શરીર પર દુઃખ મટાડવાના કામમાં વપરાય છે. પોપીનો સીરપ વાંઙ-

વાર કદ મટાડવાં સાંરે વપરાય છે. ફેટલીવાર બચ્ચાંને સાર અફીણને બદલે
પણ વપરાય છે. આ દવા બ્યારે બચ્ચાંને આપવી હોય ત્યારે ઘણી સંભા-
ળેથી આપવી. આ દવાનું સત્વ એક અફીણની ઠંડી બનાવટ છે,

OPIMUM. લાંબો ઓપીયમ અંબો ઓપીયમ ગુંબો અફીણ. સંબો
અફીણ.

માત્રા— વા થી ૩ ગ્રેન.

MORPHINAE ACETAS. લાંબો મોરફીની એસીટાસ. અંબો
એસીટેટ ઓફ મોરફાઇન.

માત્રા— ૧ થી ૧ ગ્રેન.

MORPHINAE HYDROCHLORAS. લાંબો મોરફીની હાઇ-
ડ્રોકલોરાસ અંબો હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ મોરફાઇન. ઉપનામ—
મોરફીઆ મ્યુરીઆસ.

માત્રા— ૧ થી ૧ ગ્રેન

MORPHINAE SULPHAS. લાંબો મોરફીની સલ્ફાસ. અંબો
સલ્ફેટ, ઓફ મોરફાઇન.

માત્રા— ૧ થી ૧ ગ્રેન.

CODEINA. લાંબો કોડીના, અંબો કોડીઆ.

માત્રા ૧ થી ૨ ગ્રેન.

APOMORPHINAE HYDROCHLORAS. લાંબો એપોમો-
રફીની હાઇડ્રોકલોરાસ. અંબો હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ એપોમો-
રફાઇન.

ACIDUM MECONICUM. લાંબો એસીડમ મેકોનીકમ. અંબો
મેકોનીક એસીડ.

અફીણની મુખ્ય બનાવટો.

1. *Confectio Opii.* લાંબો કન્ફેક્શીઓ ઓપાઇ. અંબો કન્ફેક્શન ઓફ
ઓપીયમ. ગુંબો અફીણનો મુરખો.

રીત—કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ ઓપીઅમ. ... ૧૦૦ ગ્રેન.
સીરપ ૩૦૦ ગ્રેન.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

આ દવાના ૪૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણુ સમાયેલું છે.

૨ *Emplastrum Opii.* લા ૦ એમપ્લાસ્ટ્રમ ઓપીઃ અં ૦ ઓપી-
અમ પ્લાસ્ટર ગુ ૦ અફીણુની. પ્લાસ્ટરની લાકડી.

રીત—અફીણુનો ઝીણો લુકો. ... ૧ ઓંસ.

રેઝીના પ્લાસ્ટર ... ૮ ઓંસ.

આ દવાના ૧૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણુ સમાયેલું છે.

૩ *Enema Opii.* લા ૦ એનીમા ઓપાઇ. અં ૦ એનીમા ઓફ ઓપી-
અમ. ગુ ૦ અફીણુની ઘસ્ટી.

રીત—મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ ... ૨ ઓંસ.

ટીચર ઓફ ઓપીઅમ ... ૩૦ ટીપા.

આ દવાના ૨ દ્રામમાં ૧ ગ્રેન અફીણુ સમાયેલું છે.

૪ *Extractum Opii.* લા ૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ ઓપાઇ અં ૦ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ
ઓપીઅમ. ગુ. અફીણુનું સત્વ.

રીત—અફીણુ ... ૧ શેર

ઓપ્પુપાણી ... ૧૨૦ ઓંસ

માત્રા— ... ૦ થી ૨ ગ્રેન.

આ દવાના ૧ ભાગમાં ૨ ગ્રેન અફીણુ સમાયેલું છે.

૫ *Extractum opii Liquidum.* લા ૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ ઓપાઇ લીકવી-
ડમ. અં ૦ લીકવીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ ઓપીઅમ. ગુ ૦
અફીણુનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ ઓપીઅમ. ... ૧ ઓંસ.

ઓપ્પુ પાણી ... ૧૬ ઓંસ.

ફેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪ ઓંસ.

માત્રા ... ૧૦ થી ૪૦ ટીપાં.

આ દવાના ૧૦ ટીપાંમાં ૧ ગ્રેન અફીણુ સમાયેલું છે.

૬ *Linimentum Opii.* લા૦ લીનીમેન્ટમ ઓપીયમ. અં૦ લીનીમેન્ટ
ઓફ ઓપીયમ. ગુ૦ અશીણુનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—ટીચર ઓફ ઓપીયમ. ... ૨ ઔંસ.
લીનીમેન્ટ ઓફ સોપ. ... ૨ ઔંસ.

૭ *Pilula Saponis Composita.* લા૦ પીલ્યુલા સેપોનીસ કમ્પોઝીટા.
અં૦ કમ્પાઉન્ડ પીલ ઓફ સોપ. ગુ૦ સાબુની મીશ્રીત
ગોળી.

રીત—અશીણુનો ઝીણો ભુકો. ... ૧૧ ઔંસ.
કઠણુ સાબુ ... ૨ ઔંસ.
ગ્લીસરાઈન ... નેઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

આ દવાના ૬ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અશીણુ સમાયેલું છે.

૮ *Pilula Plumbi cum Opio.* લા૦ પીલ્યુલા પ્લમ્બીકમ ઓપીઓ.
અં૦ પીલ ઓફ લેડ એન્ડ ઓપીયમ. ગુ૦ સીસા
તથા અશીણુની ગોળીઓ.

રીત—એસીટેટ ઓફ લેડ ... ૩૬ ગ્રેન.
ઓપીયમ ... ૬ ગ્રેન.
કનફેક્શન ઓફ રોઝીઝ ... ૬ ગ્રેન.

માત્રા— ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

આ દવાનાં ૮ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અશીણુ સમાયેલું છે.

૯ *Pilula Ipecacuanhae cum Scilla.* લા૦ પીલ્યુલા ઇપીકા-
ક્યુઆની કમ સીલા. અં૦ પીલ ઓફ ઇપીકાક્યુઆના
વીથ સ્કંવીલ. ગુ૦ ઇપીકાક્યુઆનાની સીલા મીશ્રીત ગોળીઓ.

રીત—ડોવર પાઉડર ... ૩ ઔંસ.

સ્કંવીલ ... ૧ ઔંસ.

એમાન્યાકમ ... ૧ ઔંસ.

ગોળ ... નેઇએ તેટલો.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

આ દવાના ૨૩ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અશીણુ સમાયેલું છે.

૧૦ *Pulvis Oretae Aromaticus cum opio.* લા૦ પલવીસ ફીટી
એરોમેટીકસ કમ ઓપીઓ. અં૦ એરોમેટીક પાઉડર
ઓફ ચોક એન્ડ ઓપીઅમ. ગુ૦ ચાક તથા અફીણનો
સુગંધીદાર ભુકો.

રીત—એરોમેટીક પાઉડર ઓફ ચોક ... ૮^૩/_૪ ઓંસ
ઓપીઅમ ૨ દ્રામ.
માત્રા— ... ૧૦ થી ૪૦ ગ્રેન.

આ દવાના ૪૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૧૧ *Pulvis Ipecacuanhae Compositus.* લા૦ પલવીસ ઇપી-
કાકયુઆની કમ્પોઝીટસ. અં૦ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ
ઇપીકાકયુઆના. ગુ૦ ઇપીકાકયુઆનાનો મીશ્રીત ભુકો
ઉપનામ ડોવરસ પાઉડર.

રીત—ઇપીકાકયુઆનાનો ભુકો ... ૧ ઓંસ.
અફીણનો ભુકો ... ૧ ઓંસ.
સલફેટ ઓફ પોટા શીયમ. ... ૪ ઓંસ.
માત્રા— ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

આ દવાના ૧૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૧૨ *Pulvis Kino Compositus.* લા૦ પલવીસ કાઇનો કમ્પોઝી-
ટસ. અં૦ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ કાઇનો. ગુ૦ હીરા દખ-
ણનો મીશ્રીત ભુકો.

રીત—કાઇનાનો ભુકો. ... ૩^૩/_૪ ઓંસ.
અફીણનો ભુકો. ... ૨ દ્રામ.
દળનો ભુકો. ... ૧ ઓંસ.
માત્રા— ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

આ દવાના ૨૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૧૩ *Pulvis opii Compositus.* લા૦ પલવીસ ઓપાઇ કમ્પોઝી-
ટસ. અં૦ કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ ઓપીઅમ. ગુ૦ અ-
ફીણનો મીશ્રીત ભુકો.

રીત—અશીણુ	૧૬ ઓંસ.
કાળાંમરી	૨ ઓંસ.
સુંઠ	૫ ઓંસ.
કેરેવેકુટ	૬ ઓંસ.
ટુગેકેન્થ	૪ દ્રમ.

માત્રા— ૨ થી ૫ ગ્રેન.

આ દવાના ૧૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અશીણુ સમાયલું છે.

૧૪ *Suppositoria Plumbi Composita*. લાંબા સુપોઝીટોરીઆ
પ્લંબી કમ્પોઝીટા અં ૦ કમ્પાઉન્ડ લેડ સુપોઝીટોરીઝ
ગુ ૦ સીસાની મિશ્રીત સોગડીઓ.

રીત—પ્લંબી એસીડાસ	૩૬ ગ્રેન.
અશીણુનો લુકો	૧૨ ગ્રેન.
ઘીઓઆમાનું તેલ	૧૩૨ ગ્રેન.

આ બધી દવા મીશ્ર કરી ૧૨ સોગડી બનાવવી.

આ દરેક સોગડીમાં ૩ ગ્રેન સુગરલેડ અને ૧ ગ્રેન અશીણુ સમાયેલું છે.

૧૫ *Tinctura Opii*. લાંબા ટીંચુરા ઓપીઝ. અં ૦ ટીંચર ઓફ ઓ-
પીઅમ. ગુ ૦ અશીણુનો અર્ક.

રીત—અશીણુનો લુકો	૧૬ ઓંસ.
પુદ્ધ સ્પીરીટ	૨૦ ઓંસ.
માત્રા—	૫ થી ૪૦ ટીપાં.

આ દવાનાં ૧૪૬ ટીપામાં ૧ ગ્રેન અશીણુ સમાયેલું છે.

૧૬ *Tinctura Camphorae Compositus*. લાંબા ટીંચુરા કેમ્ફરી
કમ્પોઝીટસ. અં ૦ કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ કેમ્ફર.
ગુ ૦ કપુરનો મીશ્રીત અર્ક.

રીત—અશીણુનો લુકો	૪૦ ગ્રેન.
બેનઝોઈક એસીડ	૪૦ ગ્રેન.
કપુર	૩૦ ગ્રેન.
એનીસીનું તેલ	૩૦ ટીપાં.

પ્રુફ સ્પીરીટ ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ૧૫ થી ૬૦ ટીપાં.

આ દવાના ૧ ઔંસમાં ૨ ગ્રેન અશીણુ સમાયલું છે.

આ દવાનો વારંવાર પેરેગોરીક એલીક્સર (Paregoric Elixir)

કહે છે.

૧૭ *Tinctura Opii Ammoniata.* લા. ટીંચુરા ઓપાઈ એમો-
નીએટા. અં. એમોનીએટેડ ટીંચર ઓફ ઓપીઅમ.
ગુ. અશીણુનો એમોનીએટેડ અર્ક.

રીત—અશીણુનો બડો લુકો ૧૦૦ ગ્રેન.
સેફ્રોન (કેશર) ૧૮૦ ગ્રેન.
બેનઝોઈક એસીડ ૧૮૦ ગ્રેન.
એનીસીનું તેલ ૧ દ્રામ.
સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા ... ૪ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ... .. ૧૬ ઔંસ.

માત્રા— ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.

આ દવાનાં ૧ ઔંસમાં ૫ ગ્રેન અશીણુ સમાયેલું છે.

૧૮ *Trochisci Opii.* લા. ટ્રોફીસી ઓપાઈ. અં. ઓપીઅમ લોઝ-
ન્જસ. ગુ. અશીણુની રેવડીઓ.

રીત—અશીણુનું સત્વ. ૭૨ ગ્રેન.

ટીંચર ઓફ ટોલુ ૪ દ્રામ.
ધોએલી સાકર ૧૬ ઔંસ.
ગમ એકેશીઆ. ૨ ઔંસ.
એકર્સ્ટ્રકટ ઓફ લાઇકોરીસ ... ૬ ઔંસ.
ગ્રોઈબુ પાણી ભેધએ તેટલું.

માત્રા— ૧ થી ૬ રેવડી.

આ દવા મીશ્ર કસી ૭૨૦ રેવડી બનાવે.

આ દવાની દરેક રેવડીમાં ૧૦ ગ્રેન અશીણુનું સત્વ આવે છે.

૧૯ *Unguentum Gallae Cum Opio.* લા. અંગવેન્ટમ ગેલી-

દ્રુમ ઓપીઓ. ઍં૦ ઓપીન્ટમેન્ટ ઓફ ગોલ્ડસ ઍંડ
ઓપીઅમ. ગુ૦ ગોલ્ડ અને અફીણુનું મલ્લમ.

રીત—મોલ્ડનું મલ્લમ ... ૧ ઑંસ.
અફીણુનો લુકો ... ૩૨ ગ્રેન.

આ દવાનાં ૧ ઑંસમાં ૩૨ ગ્રેન અફીણુ સમાયેલું છે.

૨૦ *Vinum Opii.* લા૦ વાઈનમ ઓપાઈ. ઍં૦ વાઈન ઓફ ઓપી-
અમ. ગુ૦ અફીણુનો વાઈન.

રીત—અફીણુનું સત્વ ... ૧ ઑંસ.
તજનો લુકો ... ૭૫ ગ્રેન.
લવીંગનો લુકો ... ૭૫ ગ્રેન.
શેરીવાઈન ... ૨૦ ઑંસ.

માત્રા—... ૧૦ થી ૪૦ ટીપા.

આ દવાના ૧ ઑંસમાં ૨૨ ગ્રેન અફીણુનું સત્વ સમાયેલું છે.

અફીણુ સપોઝીટોરીઆ પ્લંબી કમ્પોઝીટા બનાવવાના કામમાં
વપરાય છે.

મોરફીઆ હાઈડ્રોક્લોરાસની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *LIQUOR MORPHINAE HYDROCHLORATIS.*

લા૦ લાઇકર મોરફીની હાઈડ્રોક્લોરેટીસ. ઍં૦ સોલ્યુશન
ઑફ હાઈડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઈન. ગુ૦ મોરફીઆ
હાઈડ્રોક્લોરાસનું પ્રવાહી.

રીત—હાઈડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઈન ... ૯ ગ્રેન.
ડીલ્યુટ હાઈડ્રોક્લોરીક એસીડ ... ૧૮ ટીપાં.
રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ૪ ગ્રામ.
ઓપ્પુ પાણી ... ૧૬ ઑંસ.

માત્રા—... ૧૦ થી ૬૦ ટીપાં.

આ દવાના ૧૦૦ ભાગમાં ૧ ભાગ મોરફીઆ સમાયેલો છે.

૨ *Suppositoria Morphinae.* લા૦ સપોઝીટોરીઆ મોરફીની. ઍં૦

મોરફાઇન સપોઝીટોરીઝ. ગુ. મોરફાઇનની સોગડીઓ.

રીત—હાઇડ્રોક્ષોરેટ ઓફ મોરફાઇન ... ૬ ગ્રેન.
ઓઇલ ઓફ થીઓપ્રોમા ... ૧૭૪ ગ્રેન.

આ બધું મીશ્ર કરી ૧૨ સોગડીઓ બનાવો.

આ દવાની દરેક સોગડીમાં ૦૧ ગ્રેન મોરફીઆ સમાયેલો છે.

૩ *Suppositoria Morphinae cum Sapon.* હા. સપોઝીટો-
રીઆ મોરફીની કમ સેપોન. અ. મોરફાઇન સપોઝી-
ટોરીઝ વીથ સેપોન. ગુ. મોરફીઆની સાથુ મિશ્રીત
સોગડીઓ.

રીત—હાઇડ્રોક્ષોરેટ ઓફ મોરફાઇન ... ૬ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇન ઓફ સ્ટાર્ચ ... ૩૦ ગ્રેન.
કર્ડ સોપ ... ૧૦૦ ગ્રેન.
સ્ટાર્ચ ... જોઇએ તેટલો.

આ બધું મીશ્ર કરી ૧૨ સોગડીઓ બનાવવો.

આ દવાની દરેક સોગડીમાં ૦૧ ગ્રેન મોરફીઆ સમાયેલો છે.

૪ *Tinctura Chloroformiet Morphinae.* હા. ક્લોરોફોર્મ
ફોર્માઇન મોરફીની. અ. ઈથર ઓફ ક્લોરોફોર્મ એન્ડ
મોરફાઇન. ગુ. ક્લોરોફોર્મ એન્ડ મોરફીઆનો અર્ક.

રીત—ક્લોરોફોર્મ ... ૧ ઓંસ.

ઇથર ... ૨ ડ્રામ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૧ ઓંસ.

હાઇડ્રોક્ષોરેટ ઓફ મોરફાઇન ... ૮ ગ્રેન.

ડીલ્યુટ હાઇડ્રોક્ષાનીક એસીડ ... ૪ ડ્રામ.

ઓઇલ ઓફ પીપરમીન્ટ ... ૪ ટીપાં.

લીકવીડ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ લાઇકરીસ ... ૧ ઓંસ.

ટ્રીકલ (ગોળ) ... ૧ ઓંસ.

સીરપ (જોઇએ તેટલો) ૮ ઓંસ અને તેટલો વધારવો.

માત્રા—

...

...

૫ થી ૧૦ ટીપાં.

આ દવાનાં ૧૦ ટીપામાં $\frac{1}{2}$ ગ્રેન મોરફીઆ સમાયેલો છે.૫ *Trochisci Morphinae*. ૬૧૦ ટ્રોક્ઝી મોરફીની. અં ૦ મોરફાઈન

લોઝેન્જસ. ગુ ૦ મોરફીઆની રેવડીઓ.

રીત—હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઈન ... ૨૦ ગ્રેન.

ટીચર ઓફ ટોલુ ... ૪ ગ્રામ.

ધોયેલી સાકર ... ૨૪ ઓંસ.

ગમ એકેશીયા ... ૧ ઓંસ.

મ્યુસીલેજ ઓફ ગમ એકેશીઆ નોંધએ તેટલો.

ચોખ્ખું પાણી ... ૧૧ ઓંસ.

આ દવા મિશ્ર કરીને ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

માત્રા—

...

...

...

૧ થી ૬ રેવડી.

આ દવાની દરેક રેવડીમાં $\frac{1}{2}$ ગ્રેન મોરફીઆ સમાયેલો છે.૬ *Trochisci Morphinae et Ipecacuanhae*. ૬૧૦ ટ્રોક્ઝી

મોરફીની એટ ઇપીકાક્યુઆની. અં ૦ મોરફાઈન એન્ડ

ઇપીકાક્યુઆના લોઝેન્જસ. ગુ ૦ મોરફીઆ અને ઇપીકા-

ક્યુઆનાની રેવડીઓ.

રીત—હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઈન ... ૨૦ ગ્રેન.

ઇપીકાક્યુઆના ... ૬૦ ગ્રેન.

ટીચર ઓફ ટોલુ ... ૪ ગ્રામ.

ધોયેલી સાકર ... ૨૪ ઓંસ.

ગમ એકેશીઆ ... ૧ ઓંસ.

મ્યુસીલેજ ઓફ ગમ એકેશીઆ... નોંધએ તેટલો.

ચોખ્ખું પાણી ... ૧૧ ઓંસ.

આ દવા મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

માત્રા—

...

...

...

...

૧ થી ૬ રેવડી.

આ દવાની દરેક રેવડીમાં $\frac{1}{2}$ ગ્રેન મોરફીઆ અને $\frac{1}{2}$ ગ્રેન

ઇપીકાક્યુઆના સમાયેલા છે.

મોર્ફીના એસીટાસની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Morphinae Acetatis.* લાઠકર મોર્ફીની એસીટીસ. અં ૦ સોલ્યુશન ઓફ એસીટેટ ઓફ મોર્ફાઇન. ગુ ૦ મોર્ફીના એસીટાસનું પ્રવાહી.

રીત—એસીટેટ ઓફ મોર્ફાઇન ... ૯ ગ્રેન.
ડીલ્યુટ એસેટીક એસીડ ... ૧૮ ટીપાં.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪ ગ્રામ.
પાણી ... ૧૩ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૬૦ ટીપાં.

આ દવાના ૧૦૦ ભાગમાં ૧ ગ્રેન મોર્ફીના એસીટાસ સમાયેલો છે.

૨ *Injectio Morphinae Hypodermica.* લાઠ ઇનજેક્શીઓ મોર્ફીની હાઇપોડરમીકા. અં ૦ હાઇપોડરમીક ઇનજેક્શન ઓફ મોર્ફાઇન. ગુ ૦ મોર્ફીનાની ત્વચામાં મારવાની પીચકારીનું પ્રવાહી.

રીત—હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોર્ફાઇન ... ૯૨ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૨ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૫ ટીપાં.

આ દવાના ૧૦ ટીપામાં ૧ ગ્રેન મોર્ફીના સમાયેલો છે.

એપોમોર્ફીની હાઇડ્રોક્લોરેટની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Injectio Apomorphinae Hypodermica.* લાઠ ઇનજેક્શીઓ એપોમોર્ફીની હાઇપોડરમીકા. અં ૦ હાઇપોડરમીક ઇનજેક્શન ઓફ એપોમોર્ફાઇન. ગુ ૦ એપોમોર્ફીનાનું ત્વચામાં મારવાની પીચકારીનું પ્રવાહી.

રીત—હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ એપોમોર્ફાઇન ... ૨ ગ્રેન.
કપુરનું પાણી ... ૧૦૦ ટીપાં.

માત્રા— ... ૨ થી ૮ ટીપાં.

આ દવાના ૧૦૦ ભાગમાં ૨ ભાગ એપોમોરફીઆ સમાયેલો છે.

મેકોનીક એસિડની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Morphinae Bimeconatis.* લાઠકર મોરફીની
બાઇમેકોનેટીસ. અં ૦ સોલ્યુશન ઓફ બાયમેકોનેટ ઓફ
મોરફીન. ૭૦ બાઇમેકોનેટ મોરફીઆનું પ્રવાહી.

રીત—લાઇટ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફીન . . . ૯ ગ્રેન.
મેકોનીક એસીડ ૬ ગ્રેન.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ૪ ડ્રામ.
સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા.)
ઓપ્પમું પાણી) ... નેઇએ તેટલું.

માત્રા— ૫ થી ૪૦ ટીપાં.

આ દવાના ૧૦ ભાગમાં ૩ ભાગ બાયમેકોનેટ ઓફ મોરફીનનો
સમાયેલો છે.

અદ્રીણના મુલ્યદોષ.

ગુણ—ઔષધિના પ્રમાણમાં અદ્રીણની પ્રાથમિક અસર ગરમ છે, અને
તેની દ્વિતીય અસર ઘેન લાવનાર, નિંદ્રા લાવનાર અને ચુંક મટાડનાર છે.
મુખ્યત્વે કરીને તેની અસર મગજની નાંડીઓ પર અને તેમાંથી ઉત્પન્ન
થતી બીજી માડીઓ પર ઓછી અથવા વધારે માત્રાના પ્રમાણમાં થાય
છે. વધારે પ્રમાણમાં જલદ વિષ છે.

અદ્રીણ શરીરમાંથી વહેતા દરેક પ્રવાહને ઘટાડી નાંખે છે પણ
ચામડીમાંથી વહેતા પ્રવાહને વધારે છે.

ઉપયોગ—સોજાંઓમાં મુખ્યત્વે કરીને રક્તવાળી ઝીણી ત્વચાના
સોજાના દરદમાં વારંવાર અદ્રીણ એકલું અગર કેલોમલ, એન્ટીમની, અને
બીજી સોજા મટાડનારો દવાના સંયોગમાં અતિશય વપરાય છે. સાધારણ
નિયમ પ્રમાણે સોજા વગરની ચામડીના દરદમાં તે કુમી અસર કરે છે,
પણ હોજરી ઉપરની ચામડીના સોજામાં તો ઘણી જ ઉત્તમ અસર કરે
છે. તાવમાં, મુખ્યત્વે કરીને તાવ આવ્યા અગાઉ તે એકલું અગર એન્ટી-
મની, કેમ્ફર વગેરે દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી તે મગજની ચીન્ટા
તથા શીરો વિશીષ્ટ સંબંધી વ્યાધી મટાડી ઉંઘ લાવી સારી અસર કરે છે.

એક સામાન્ય નિયમ પ્રમાણે જ્યારે આંખની કીકીનો સંકાય થવા માંડે ત્યારે તે બંધ કરવું જોઈએ, અને આથી તે આવા દરદમાં વાપરી શકાય તેમ નિર્ભય નથી.

દુઃખદાયક ચુંક તથા આંકડીના દરદમાં અફીણ વધારે પ્રમાણમાં અને ફરી ફરીને થોડા પ્રમાણમાં વાપરવાથી તરતજ સારી અસર થાય છે.

જુદી જુદી પ્રકારના હોજરીના દરદોમાં, હોજરીના ચાંદના દરદોમાં, હોજરીમાં બળતરા થતી હોય તેવા દરદમાં, આંતરડામાં ક્ષત પડ્યા હોય તેવા દરદમાં ઉલ્ટીના દરદમાં, અતિસાર, મરડા, ચુંક, તથા આંકડીના દરદમાં સારણ ગાંઠના દરદમાં, વાપરી શકવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

હોજરીમાંથી થતા રક્તશ્રાવ, ગર્ભાશયમાંથી થતા રક્તશ્રાવ, ફેફસામાંથી થતા રક્તશ્રાવ, ઋતુશ્રાવના દરદોમાં, મસાના રોગમાંથી થતા રક્તશ્રાવમાં, પેશાબ, પથરી, તથા મુત્રાશયના દરદોમાં આ દવા વપરાય છે.

સુષ્ણવડના રોગ, તીક્ષ્ણ સંધીવા, ધનુર્વા, ઉન્મત્ત અને સન્નિપાતના રોગમાં વાપરવાથી સારા ફાયદા થાય છે.

અફીણનું ચોપડવાનું તેલ સંધીવા, માથા તથા ખીજ દુઃખદાયક દુખાવાના દરદમાં ચોપડવામાં વપરાય છે. વળી આંખના દરદો પર પણ અફીણ વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—અફીણની થોડી માત્રા જ્યારે પીવામાં લેવાય છે, ત્યારે પ્રથમ મગજની નાડીઓને ઉત્તેજન આપે છે; અને તેનો ધમકારો વધારે છે, એકંદર અફીણ આખા શરીરમાં ગરમીની અસર કરે છે અને હૃદયોને સતેજ કરે છે તથા મનને આનંદમાં રાખે છે, પણ વખત જતાં જરા જરા એમ વધતી મુસ્તી ઉત્પન્ન કરે છે, અને છેવટે ધોર નિંદ્રા લાવે છે. અને શરીરમાંથી પુષ્કળ પરસેવો છુટે છે. આ પ્રમાણે અસર થયેલા દરદીને જગાડતાં હમેશ તે બકારી, માથાનો દુખાવો, જીભ પર ઉબ વળવી, લુખનો નાશ થવો, ગળુ સુકાઈ જવું, બંધકોષ થવો વગેરે ચિન્હોની ફરીમાદ કરતો જણાયો. આ દરદીને જો ચુંક તથા આંકડી આવતી હશે તો તે તરત દબાઈ જશે.

અફીણ આધારી ઇન્દ્રિયોનું સતેજપણું તથા શરીરમાં ગરમીની અસર અડધા કલાક સુધીજ જણાય છે, પણ પાછળથી તરતજ ધેન આવી જાય છે.

વધારે પ્રમાણમાં અશીણ ખાધાથી ઘણુંજ ઘેન આવે છે, અને એટલી બધી તિંદા આવે છે, કે જેથી દરદીને જગાડવો એ એક મુશ્કેલ કામ થઈ પડે છે. અને જે અતિશય વધારે પ્રમાણમાં ખાવામાં આવે છે તો અતિશય ઘેન પ્રાપ્ત થાય છે. નાડી નબળા પડે છે, શરીર ઠંડુ થાય છે, આંખની કીકીઓ સફાયાઈ જાય છે અને છેવટે દરદી મરણને શમ્યુ થાય છે.

અશીણની શરીરની જીદી જીદી ઇંદ્રીઓપર અસર.

પાચન કરનાર ઇંદ્રીઓપર (on the digestive organs) અશીણ ખાધાથી અત્ર રચીતો, તથા પાચન ક્રિયાનો નાશ કરે છે. (ઘટાડી નાંખે છે.) તથા વધારે છે. શરીરની અંદરની ત્વચામાંથી વહેતા પ્રવાહને ઘટાડી નાંખે છે અને બધકોષ કરે છે.

મગજની નાડીઓપર (on the brain and nervous system.) અશીણ મગજની શિરાઓને તથા માનસિક ગતિને થકવી નાંખે છે, અને ઉંઘ તથા સુસ્તી પેદા કરે છે. આંખની કીકીઓનો અતિશય સંક્રાંત્ય કરે છે. જે વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવ્યું હોય તો વાંસાની નાડીપર પણ અસર કરે છે અને તાણના તથા ધનુર્વાના ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

લોહીની નસોપર. (on the vascular system) અશીણ લોહીની નસોમાં પ્રથમ ગરમીની અસર કરે છે પણ પાછળથી ગરમી કમી કરી નાંખી શાંત કરે છે. જે વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવે છે તો લોહીની ફરવાની ગતિનો લાંબા વખત સુધી અટકાવ કરે છે.

ત્વચાની ઇંદ્રીઓપર (on the cutaneous system.) અશીણ જે વારંવાર આપવામાં આવે છે. તો અગર ઇપીકાક્યુઆના તથા કપુરના સંયોગમાં આપવામાં આવે છે તો પરસેવાનો અત્યંત વધારો કરે છે.

ત્વચા શિવાય પ્રવાહને ઉત્પન્ન કરનારી તથા બહાર કાઢનારી ઇંદ્રીઓપર. (on the secreting and excreting organs, with the exception of the skin. અશીણ આં ગતિપર શાંતી-દાયક અસર કરે છે અને શ્વાચ્છોશ્વાસની ક્રિયાની ઝડપને ઘટાડી નાંખે છે. અને લોહીને સ્વચ્છ કરવાની શક્તિને ઓછી કરે છે.

અયોગ કરવાની ઇંદ્રીઓપર (on the sexual system)

અફીણ આ ઇંદ્રીઓપર ગરમીની અસર કરે છે, મુખ્યત્વે કરીને મરદોમાં તો તે ખાસ અસર કરે છે, અને આથી પૂર્વ દેશના વતનીઓમાં આ દવા કમિતેજક તરીકે વપરાય છે. (આપણા દેશમાં રજપુતો તથા ગરાશીઆઓ કસુંબો પીએ છે તે).

અફીણ જ્યારે ચામડીપર લગાડવામાં આવે છે ત્યારે તે ચામડીપરનું દુઃખ કમી કરવાની શક્તિ ધરાવે છે. અને આથી પોચના ડોડાનો વારંવાર શેક કરાવવામાં આવે છે, જ્યારે અફીણ અગર મોરફીઆ આંખના દરદોમાં વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તે આંખની ફીફીઓને સંક્રાન્તિ કરતાં નથી, જો કે તેમનામાં સંક્રાન્તિ કરવાની શક્તિ રહેલી છે.

ખીજ બધી દવાઓ કરતાં અફીણનો બહોળો ઉપયોગ થાય છે, અને આથી કરીને તે માણસને કુદરતી ઇશ્વરની બક્ષિસ છે એમ માનવામાં આવે છે. (Gift of good.) આપણા લોકમાં પણ અફીણનું બહુ માન છે અને તેથી કરીને કવિયો તથા ચારણો અમલનાં ગાન કરી ગયા છે.

અફીણ હમેશાં થોડા પ્રમાણમાં વાપરવું જોઈએ. રક્તશ્રાવના દરદોમાં જ્યારે પુષ્કળ લોહી વહે છે ત્યારે અફીણનો ઉપયોગ એક કીમતી ઇલાજ તરીકે થઈ પડે છે. તે વારંવાર ગેલીક એસિડ તથા સુગર લેના સંયોગમાં વપરાય છે. મરડા, અતિસાર, તથા પ્રદર અગર એવા ખીજ અંદરની ચામડીમાંથી વહેતા પ્રવાહના દરદોમાં અફીણ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે, પણ તે ઘણી સંભાળથી વાપરવું,

ટાઢીઆ તાવ અગર ખીજ એપી તથા જૂઠ્ઠી તાવમાં તાવ આગ્યા અગાઉ અફીણ ફૂવીનાઈનના સંયોગમાં વપરાય છે.

મુત્રાશયમાં દરદમાં પણ અફીણ સારો ફાયદો કરે છે, જો પેશાબ વધારે થતો હોય તો તે ઘટાડી નાંખવાને અફીણ સારી મદદ કરે છે. મુત્રાશયની ઇંદ્રીઓના દરદમાં, તથા મુત્રાશયના સોજાપર પણ અફીણ સારો ફાયદો કરે છે. મધુ પ્રમેહમાં અફીણ કરતાં કોડીઆ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

છાતીના દરદોમાં આ દવાનો સંભાળથી ઉપયોગ કરવો જોઈએ, વારંવાર અફીણ કફ મટાડે છે પણ જ્યારે શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા ઘટી

જાય છે, ત્યારે તેનો ઉપયોગ કરતાં, ઘણુંજ ધ્યાન આપવું પડે છે. જો કે અશીણ ઘણી સારી રીતે કદનો નાશ કરે છે, પણ વારંવાર તેનો ઉપયોગ કરવો તે કાયદાને અદલે નુકશાન કરતાજ છે.

અશીણની સોગડીનો ઉપયોગ મળાશય અને કોરડી (ખાખાવળ) ના દુઃખદાયક દરદમાં વારંવાર થાય છે; વળી ગુરદાની પીચકારી રૂપે અશીણ વપરાય છે.

અશીણ અગશીની પોટીસપર લગાડવાથી માથાના મુગ તથા દુખાવા અને સોજાઓના દરદમાં થતી પીડાને સમાવે છે. આ ઉપાય બચ્ચાંના કેસમાં ઘણીજ સંભાળથી કરવો જોઈએ.

અશીણનું સત્ત્વ બીડી પીવાની નળીમાં પીવાથી દમ્ભના રોગમાં સારો ફાયદો થાય છે. કેટલીક સ્ત્રીઓ કે જેઓ પોતાની જીંદગી એકાંતમાં પશ્ચિત્ત રીતે ગાળે છે અને જેઓ સંયોગમુખ ભાગ્યેજ માણી શકે છે અગર માણી શકતી નથી, તેવી સ્ત્રીઓને થતા માથાના દુખાવામાં અશીણ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. ક્ષયના પૂર્વ સ્વરૂપમાં અતિશય પડતા કદના દરદમાં સીંગારેટના રૂપમાં તે પીવામાં વપરાય છે.

અતિશય અતિસાર તથા સંગ્રહણીના જકી દરદમાં બ્યારે અતિશય પીડા થાય છે, ત્યારે ૧ ઑંસ સ્ટાર્ચના કવાથમાં અશીણના અર્કના ૧૫ ટીપાં નાંખીને મળાશયમાં પીચકારી મારવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. અશીણ તથા ગોઝનું મલમ એકવાર હરસ તથા મસાના દરદમાં ઘણું વપરાતું હતું પણ હાલમાં હેમેમેલીસ તથા હેઝેલાઈનની શોધ થવાથી તેનો વપરાશ હમણાં ઓછો થઈ ગયો છે, પણ મલમ વાપરવાથી સારા ફાયદા થાય છે.

દશ ચેન ડોવર પાકીરની ગોળીઓ કરીને ક્ષયના રાત્રે વળતા પર-સેવાના દરદમાં વાપરવાથી પરસેવો બંધ થાય છે.

અશીણ વાપરવા અગાઉ ધ્યાનમાં લેવા જોગ સૂચના.

અશીણનો ઔષધી તરીકે ઉપયોગ કરતાં ઘણીજ સંભાળ રાખવાની છે, પુષ્ક ઉમ્મરનાં માણસો કરતાં બચ્ચાંપર આ દવા ઘણી જલદીથી અસર કરે છે, માટે અશીણની હરકોઈ બનાવટ બચ્ચાંને આપતી ઘણીજ સંભાળ રાખવી.

કેટલાક દરદીઓની પ્રકૃતિ ધણીજ વિલીક્ષણ હોય છે, કેટલાકને અશીલુની વધારે માત્રા પણ સારી રીતે માફક આવે છે અને કેટલાકને નાનામાં નાની અશીલુની માત્રા પ્રતિકુળ આવે છે, માટે પ્રકૃતી જોઈને અશીલુનો ઉપયોગ કરવો.

કેટલાક દરદી પણ વિચિત્ર હોય છે અને તેઓ અશીલુની માત્રાથી ભયંકર રૂપ પકડતાં જાય છે, જેવાં કે મુત્રપિંડના જુના દરદી, મગજના વ્યાધી જેવા કે ઉન્માદ વીગેરે, કંઠનળીના શોળનાં દરદી, ફેફસાનાં તીક્ષ્ણ શોળનાં દરદી વીગેરે. ધણા લાંબા વખત સુધી આ દવા કોઈ દરદીને આં પવી નહીં કારણ કે તેથી ફાયદાને બદલે નુકશાન થાય છે, અને છેવટ દરદી અશીલુનો બધાણી થઈ જાય છે, અને જ્યારે તેને આ દવા બધ કરવામાં આવે છે ત્યારે તેને કાંઈ એન પડતું નથી.

જો કોઈ દરદીને અશીલુની નાનામાં નાની માત્રા આપવામાં આવે અને તે દરદી જો કોઈ કારણસર દવા મુકી દે અને પછી થોડાક દીવસ ગેરહાજર રહી કેડે પાછો દવા કરાવવા આવે અને જો તે વખતે તેનું દરદ વધી ગએલું માલમ પડે અને પછી તે દરદ પર અશીલુની વધારે માત્રા આપવામાં આવે તો તેથી ધણા ભયંકર ચિન્હો થવાનો સંભવ રહે છે, માટે અશીલુની માત્રા હમેશાં ધણાજ થોડા પ્રમાણમાં આપવી.

મોરફીઆ હાઇડ્રોક્લોરાસના ગુલુદોષ.

ગુલુ—આ દવાના ગુલુદોષ અશીલુને મળતા છે, મોરફીઆ અશીલુનું ખાસ સત્ત્વ છે અને તેનામાં અશીલુના સર્વ ગુણ છે, આ દવા અશીલુના કરતાં આઠ ગણી વધારે જોરાવર છે, માટે તેની માત્રા ધ્યાનમાં લઈ ધણાજ નાના પ્રમાણમાં ધણી સંભાળથી ઉપયોગ કરવો.

ઉપયોગ—મોરફીઆ અને તેની બીજી બનાવટો અતિશય દુખદાયક દરદોમાં નિંદ્રા લાવવા સારૂ તથા પીડા શામક તરીકે વપરાય છે. કેટલીક મંભીર પ્રકારની શ્વ ક્રિયા કર્યા કેડે દરદીને થતાં અતિશય દુખમાં પીડા શામક તથા ઉંઘ લાવવા સારૂ આ દવા ધણીજ વપરાય છે. વધારે માત્રામાં આ દવા તીક્ષ્ણ હોય છે. આ દવાથી શરીરની ગરમી એકદમ ઘટી જાય છે અને નાડી ઝટ નબળી થવા માંડે છે, કેટલીવાર દાંતના તથા દાઢીના સળાના તથા દુખાવાના દરદમાં જ્યારે અતિશય પીડા થાય

છે ત્યારે લાઇકર, મોરશીઆ હાઇડ્રોક્લોરાસની અંદર પુમકું મોળીને છઠ્ઠ તળે દોળવાથી દરદ કમી થઇ જાય છે.

ઉધરસ તથા કફના દરદોમાં મોરશીઆની રેવડીઓ વપરાય છે અને અતિશય આવતી ઉધરસમાં આ દવાની રેવડીઓ મોંમાં રાખવાથી નરત્રે ઉધરસ બંધ તથા કફ નરમ પડે છે અને ઉધ આવે છે. આખા દીવસમાં આ દવાની રેવડીઓ ૨ થી ૮ સુધી લઇ શકાય છે.

પગમાં, સાંધામાં તથા હરકોઇ ભાગમાં આવતા તીક્ષ્ણ સ્પર્શ અને થતા અતિશય દુખાવામાં, માથાના સુળમાં, નિંદ્રાનાશ, ઉન્માદ, ધનુર્વા, આંચકી, હીરટીરીઆ, અસલ્લ વેદના અને ચસકાના દરદમાં ચામડી વાટે પીચકારી મારવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

પીચકારી મારવાનું પ્રવાહી બનાવવાની રીત:—

હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરશીયા	૨ ગ્રેન.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	૧૮ ટીપાં.
ડીયુટ હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ.	૨ ટીપાં.
પાણી	૪૦ ટીપાં.
આ બધું મીશ્ર કરવું.			

માત્રા—૫ થી ૨૦ ટીપાં દુખના પ્રમાણમાં પીચકારી વાટે વપરાય છે.

ઉપર લખેલા દરદો જ્યારે ઔષધોપચારથી મટતા નથી ત્યારે આ દવાનો પીચકારી મારવાનો ઉપચાર કરવો પડે છે અને તેથી ઘણી સારી અસર થાય છે. આ પીચકારીનો વારંવાર ઉપયોગ કરવો નહીં અને તેનો ઉપચાર કરતાં ઉપચારકોએ નિયેના નિયમો ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા આ નિયમો આ પીચકારીનો પ્રયોગ શરીરમાં સર કરતાં પહેલાં તથા આ પીચકારીના વ્યસનથી બંધાણી થઈ ગએલા દરદીએને ટેવ તળવા સર ધ્યાનમાં રાખવા લાયક છે.

૧. ત્વચામાં મારવાની પીચકારી એકદમ બંધ કરતી નહીં.
૨. ત્વચામાં મારવાની પીચકારીનું પ્રમાણ ધીમે ધીમે દરદીને ફાંધ પણ કરવા વગર ગુપ્ત રીતે ઘટાડી નાંખવું.
૩. ત્વચામાં મારવાની પીચકારીમાં એકલું મોરશીઆ માત્ર કરવું નહીં પણ

તેની સાથે એટ્રોપાઇન. મીશ્ર કરવું.

૪. મોરફીઆનું પ્રમાણ ઘટાડી નાંખવું અને એટ્રોપીઆનું પ્રમાણ જ્યાં સુધી મોરફીઆની આગલી અસર પ્રબળ હોય અને કમી થઇ જાય ત્યાં સુધી વધારવું.

જ્યારે એટ્રોપીઆની પુરેપુરી અસર થશે ત્યારે દરદી એની મેળે કહેશે કે આ પીચકારીથી કાંઇ ફાયદો થતો નથી માટે બંધ કરો.

કેટલાક અધુરીઆ વૈદનો અભ્યાસ કરીને કંટાળી ગએલા માણસો વધારે સુધરેલા શ્રીમંતો વૈદકનાં પુસ્તક વાંચી વૈદ થનાર વિદ્વાનો તથા વૈદો જ્યારે કોઇ ઉપર લખેલા રોગથી પીડાતા હોય છે ત્યારે તેઓ પોતાની મેળે પીચકારીનો સ્વહસ્તે ઉપયોગ કરે છે, અને તેથી તેઓને પીચકારી એક વ્યસન રૂપ થઇ પડે છે અને પાછળથી તેનો ત્યાગ થઇ શકતો નથી અને દરદી દીવસે દીવસે નબળો પડતો જાય છે, માટે તેવા દરદીઓએ તથા દરદીઓને મદદનારા ઉપચારકોએ ધ્યાનમાં રાખવા લાયક નિયમો.

૧. ઉપચારકોએ દરદીઓ પાસેથી મોરફીઆ સોલ્યુશન તથા પીચકારી લઇ લેવાં અને તેમને કહેવું કે અમે તમને સોલ્યુશન બનાવીને આપીશું.

૨. પીચકારી મારવાનું પ્રમાણ ધીમે ધીમે ઘટાડી નાંખવું.

૩. દરદીના આંતરડાં સાફ રાખવાં. અને તેને થતો બંધકાપ કોઇ સારી દસ્ત સાફ લાવનાર દવાથી દૂર કરવો, અને આંતરડાં સાફ રાખવાં.

૪. દરદીને હમેશાં પૌષ્ટિક દવાઓ આપવી; જેવી કે—ક્રીનાઇન નક્સવો-મીકા, કેપશીસી તથા એસીડ હાઇડ્રોક્લોરિકના સંયોગમાં મિશ્ર કરેલી નક્સવોમીકા વીગેરે.

૫. જો દરદીને ઉંઘ ના આવતી હોય તો તેને સોડાઅમ ક્રોમાઇડ ત્રીશ ગ્રેનના પ્રમાણમાં રાત્રે સુતી વખતે પુષ્કળ પાણીમાં મેળવી આપવું. જો જરૂર પડે તો આ પ્રમાણ પ્રતીને ચોડા પ્રમાણમાં આપવું.

૬. જો હોજરીમાં કોઈ દરદી હોય અથવા અતિસાર જેવાં ચિન્હો થતાં હોય તો ખીસમથ કારબોનેટ ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં દુધમાં નાંખી દીવસમાં ત્રણ વખત પાવો. ખીજે સરસઉપાય એ છે કે દરદીને કારબોલીક એસીડ અને ટીયર આયોડીન સરખા પ્રમાણમાં મિશ્રકરી દીવસમાં ત્રણવાર ૧ ટીપુ પાણીમાં મીશ્ર કરી ખાધા પહેલાં આપવું.

૭. જો નખગાઈ વધારે હોય તો ગરમ દવાઓ આપવી, પણ ઘણીજ સંભાળથી અને ઘણા નાના પ્રમાણમાં આપવી.
૮. દરદીને હમેશાં સારી સારો વાતો કહી આનંદમાં રાખવો. આનંદ આપવાનો સારો ઉપાય નાટકશાળા છે, માટે દરદીને દીવસે થતા નાટકમાં લઈ જવો અને ત્યાં તેને આનંદમાં રાખવો.
૯. છેલ્લો ઉપાય એ છે કે દરદીને સારો પોપણ વાળો ખોરાક આપવો. ઉત્તમ ખોરાક આપા દરદીનું અડધું દુઃખ મટાડે છે. અને તેની નાશ પામતી જીંદગીને ટકાવી રાખે છે.

એપોમોરફાઇનના ગુણદોષ.

એપોમોરફાઇન એક જલદ વમનકારક દવા છે અને તેથી તે વમન પાવવા સારું અનિશ્ચય વપરાય છે. આ દવાનો $\frac{1}{4}$ ગ્રેન ત્વચા વાટે દરદીને પવામાં આવ્યો હોય અગર ઇન્ટેક્શીઓ એપોમોરફાઇનનાં હાઇપોટરમીય ટીપાં આપવામાં આવ્યાં હોય તો તરતજ ઉલટી થાય છે અને તરમાં હોજરી નિર્મળ થાય છે. આ દવા વિપના કેસમાં અત્યંત ઉપયોગી છે.

આ દવા કોઈપણ રીતે મોરફાઇનને મળતી આવતી નથી, અને આથી બચકર ઘેન લાવનારા વિપના કેસમાં ઘણીજ શાયદાકારક રીતે વપરના તથા ઉમરના પ્રમાણમાં આપવાથી મૂર્છા ભાગ્યેજ આવે છે તો નિર્ભયતાથી વાપરી શકાય છે.

આ દવા એક જલદ વમનકારક છે તે ઉપરાંત એ એક ક્રીમતી કફદન છે. આ દવાનો $\frac{1}{4}$ ગ્રેન દીવસમાં ત્રણ વખત આપ્યાથી ઉધરસના દરદમાં કફ સારો રીતે ક્ષીણ કરી નાંખે છે અને તેથી ઉલટી થતી નથી.

એપોમોરફાઇન ત્વચામાં મારવાની પીચકારીરૂપે આપતાં શામાટે વમનકારક અસર કરે છે અને મોં વાટે આપતાં શાં માટે કફદન અસર કરે છે, આ વિશે વૈદક મંડળીઓમાં મોટો વાદવિવાદ થયેલો છે અને તે વિષય ઘણીજ સારીરીતે ચર્ચાએલો છે.

ડાક્ટર મ્યુરેલ જણાવે છે કે આ દવા ઘણીજ જલદ રીતે લોહીમાં મળી જાય છે અને તેથી તેની અસર વમનકારક તથા કફદન થાય છે. આ વાતના અનુભવ સારું આ દવા મક્કમના રૂપમાં વાપરતો.

મલમના રૂપમાં આ દવાને ત્રણ પ્રકારે વાપરતો. ૧ ચરબીના મલમમાં, ૨ વેસેલીનના મલમમાં. ૩ લેનોલીનના મલમમાં. આ ત્રણે મલમમાં આ દવાનું પ્રમાણ $\frac{1}{8}$ ગ્રેનથી ૧ ગ્રામ સુધી વાપરતો. આ ત્રણે મલમો ત્રણ દરદીઓને રાતે સુતી વખતે દેવતા પાસે બેસારીને છાતીપર સારી રીતે મસળાવતો.

આ ત્રણે દરદીઓમાંના કોઈને પણ વમનકારક અસર થઈ નહીં છેવટે આ દરદીઓના મલમમાં આ દવાનું પ્રમાણ વધારીને $\frac{1}{4}$ ગ્રેન સુધી કર્યું પણ વમનકારક અસર થઈ નહીં આખરે એક ઔસ મલમમાં ૧ ગ્રેન સુધી પ્રમાણ વધાર્યું અને લાગત્રાગટ ૨ રાત સુધી દરદીઓને યોગાવ્યું તો પણ વમનકારક અસર થઈ નહીં આ દરદીઓને કફદન અસર થઈ અને કાંઈ પણ ચિન્હ ઉમકા તથા ઉલટીનાં થયેલાં માત્રમ પડ્યાં નહીં. આ અનુભવ અજમાવ્યા કેડે આ દાકતર ઉધરસમાં આ મલમ ૨ દરદીઓની છાતીપર યોગાવતો, અને તેથી કરીને ઘણા દરદીઓને કા થયેલો જશ્વાતો હતો. નાના બચ્ચાઓ કે જેને અતિશય ઉધરસ તથા વ થયેલી હોય છે તેવા બચ્ચાઓને ઉપરના પ્રમાણે મલમ યોગાવાથી કાયદો થાય છે.

એપોમોરફાઇનનો ઉપયોગ કરતાં પહેલાં ધ્યાનમાં રાખ

લાયક મુચનાઓ.

૧. એપોમોરફાઇન મોરફાઇન સાથે મીઠ્ર કરીને બનાવવામાં આવે તો તેનામાં ઘેન લાવવાની શક્તિ રહેતી નથી.
૨. આ દવા જે ત્વચા વાટે પીચકારીના રૂપમાં વાપરવામાં આવે તો એક જલદ વમનકારક અસર કરે છે.
૩. જે મોં વાટે આ દવા આપવામાં આવે તો સઘળા કફદન ઔષધ કરતાં સારી કફદન અસર કરે છે.
૪. આ દવાનું પ્રવાહી જે લીલા રંગનું થઈ જાય તો તેમાં એસીડ હાઈડ્રોક્લોરીકના થોડાં ટીપાં નાંખવાથી લીલું થઈ જતું અટકશે.
૫. એપોમોરફાઇન વાળા મીકશ્વરો ને સુંગધીદાર દવા, સારા સીરપો, અથવા વરજીનીયન પ્રુન (Virginian Prune), વિગેરે મીઠ્ર કરી સુંગધીદાર તથા મીઠાં કરવાં જોઈએ.

૬. જેન એમોન્યા કારમોનાસના ગુણુદોષમાં જે પ્રમાણુ કદ્દન તથા વમન-કારક રહેલા છે તેમ એપોમોરફાઈનમાં પણ રહેલા છે. ૧૬૦ કદ્દન તથા ૨ જીં વમનકારક.

૭. એપોમોરફાઈન કોડીઆ તથા મોરફાઈનમાંથી તૈયાર થઈ શકે છે.

કોડીઆના ગુણુદોષ.

કોડીઆની દવા જ્યારે સસલાને આપવામાં આવે છે ત્યારે તેને ધ-નુર્વા પેઠે તાણુ આવે છે અને ઘેનમાં પડે છે.

માણુસમાં તેની ઉંઘ લાવવાની અસર અદ્વીણુ તથા મોરફીઆ કરતાં થોડી છે માણુસમાં ઘેન લાવવા તરીકે આ દવા ૧ થી ૨ ગ્રેન ત્વ-યામાં મારવાની પીચકારીના રૂપમાં વપરાય છે.

આ દવા નાડીના ધબકારાને વધારે છે અને આંખની કીકીઓનો નાશ કરે છે. ઘેન લાવવા સાંઝ આ દવા બરાબર અસર કરતી નથી.

ડાક્ટર ગેરેડ જણાવે છે કે તે એક ગાંઠવાળા દરદીને પીડા શામક વારંવાર કોડીઆના પાંચ ગ્રેન આપતો હતો તો પણ તેનાથી કાંઈ થતો નહોતો પણ મોરફીઆના ૩ ગ્રેનથી તેના દરદતું દુઃખ શમી જતું.

કોડીઆ માણુસ પર વાપરવાથી ઘેનની અસર કરે છે પણ મોરફી-તાં ઘણીજ થોડી અસર કરે છે.

કોડીઆની મુખ્ય અસર હોનરીની વીસકેરા (Viscera) નામની નસોપર સારી રીતે થાય છે.

વધારે પ્રમાણુમાં આ દવા જ્ઞાન તંતુઓની નસોપર સોજો લાવે છે અને જ્ઞાનતંતુને નબળા કરે છે. આ દવા બરડાનારજી (Spinal Cord) નો સોજો અતિશય વધારે છે અને દેડકાને આપવાથી, શરીરનો પક્ષધાત કરે છે તથા તાણુ અને આંચકાના ચિન્હો કરે છે.

કોડીઆ એક વખત મધુ પ્રમેહના દરદમાં મોરફીઆ કરતાં વધારે અસર કરીને વપરાતું હતું અને તેમાં સારો ફાયદો પણ કરતું હતું પણ હાલમાં તેનો ઝાઝો ઉપયોગ થતો નથી.

કોડીઆ ક્ષય રોગમાં, ઉધરસમાં, તેમાં મુખ્યત્વે કરીને તીક્ષ્ણ ક-દના રોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. નીચે પ્રમાણેની ફારમ્યુલા

વાપરવાથી ઉપરના દરદમાં સારો ફાયદો થએલો છે.

કોડીઆ	૪ ઓંસ.
ડીલ્યુટ હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ	૩૦ ટીપાં.
સ્પીરીટ ઓફ ક્લોરોફોર્મ	૯૦ ટીપાં.
સીરપ ઓફ લેમનસ	૧ ઓંસ.
પાણી	૪ ઓંસ.

(Dr. Murrel.)

આ દવા મીશ્ર કરીને જ્યારે કફનું અતિશય જોર તથા દરદ થાય છે અને મુશ્કેલીથી કફ બહાર નીકળે છે ત્યારે આ મીશ્રણનો ૧ ટીસ્પુન પુનઃ ચમચો વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

મેકોનીક એસીડના ગુણદોષ.

મેકોનીક એસીડની શારીરીક દવા તરીકે અસર ઘણીજ થોડી છે તે ઘેન લાવનાર છે પણ અશ્લીલથી ઉતરતું છે.

અશ્લીલના વિષ તરીકે ઉપયોગમાં લેવા જોઈતા ઉપાય.

અશ્લીલ એ એક જાતનો રસ છે. તેમાં મુખ્ય સત્ત્વ મોરફ અને મેકોનીક એસીડ છે. અશ્લીલમાં ઘણા કૃત્રીમ લેગ થાય છે, એ અને એવી બીજી ચીજો તેમાં ભેળવાય છે.

અશ્લીલ ઘણું કરીને આપઘાત કરવા માટે વપરાય છે. જે સ્વાદને લીધે તે કોઈ માણસને કપટથી આપી શકાતું નથી.

વિષદાયક ચિન્હો.

અશ્લીલના વિષનાં ચિન્હો ઉઘના જેવા હોય છે. તે લીધાપછી ચકરી આવે છે, જીવ ચુંથાય છે, ઘેન આગે છે, અને હળવે હળવે તદન બે શુદ્ધિ આવે છે. અશ્લીલ ખાનાર માણસને પ્રથમ તાણીને બોલાવવાથી કાંઈ ભાગ્યા તુટ્યા જવાબ આપે છે, પણ પાછળથી બીવકુલ જવાબ આપતો નથી. શ્વાસ ધીમો ચાલે છે. નાડી બરેલી મંદ ચાલે છે, ઘડીમાં જલ્દી તથા ઘડીમા ધીમી ચાલે છે. શરીર જરા ગરમ અને સ્વેદલ હોય છે. ચક્ષુમાં ચામડા હોય છે. અને કીકીઓ સંકુચીત હોય છે. શ્વાસ ધુટાય છે. ચહેરા શીકકો લાગે છે હોઠ અને હાથ કાળા પડે છે, ઝાડો થતો નથી, પેટ ચક્ષી આવે છે અને મરણ પહેલા શરીર ઠંડું બરફ સમાન થઈ જાય છે.

વિષ ખાનાર માણસ સારો થવાનો હોય છે તો તેને ધીમે ધીમે જાગૃતી આવવા માંડે છે, ઉઠી થાય છે અને માથુ દુઃખે છે.

અરીણુ ખાનાર માણસનો મરવા પહેલાનો દેખાવ વિચિત્ર હોય છે, એટલે કે અરીણુ ખાધાથી કાંઈ પણ ફેરફાર તેના શરીરમાં થતો નથી, એટલે અરીણુ તેણે ખાધું છે કે નહીં તેની સાખીતી રસાયણી તપાસ સિવાય મળવી મુશ્કેલ છે. રસાયણીક તપાસથી હોજરીમાં મેક્રો-નીક એસીડ છે કે નહીં તેની સાખીતી થઈ શકે છે.

અરીણુ ખાનાર માણસના મસ્તકની નસો રક્તથી ભરપુર હોય છે અને તેના મહોમાંથી તથા પેટમાંથી અરીણુની વાસ આવે છે.

અરીણુ ખાધા પછી સુમારે એક કલાકમાં તેના વિપનાં ચિન્હો જણાવા માંડે છે. ઘણું કરીને ૨૪ કલાકમાં મૃત્યુ થાય છે. ઓછામાં ઓછા ચાર ગ્રેનથી માણસ મૃત્યુવદ્ થાય છે. બચ્યાંએને તો અરીણુના ગુ થોડા પ્રમાણમાં પણ વિપનાં ચિન્હો ઉત્પન્ન થાય છે.

ઉપાય. અરીણુ ખાધું હોય તેને વારંવાર ઉઠી કરાવવી ગરમ પાણી પાછને ગળામાં પીંછું ફેરવવું. ઝીંકસી સલ્ફાસનો (Zinci Sulphas) દ્રામ લેઈ પાણીમાં મેળવી દરદીને પાછ દેવો. રાઈ વાટીને પાણીમાં ઉઠી થાય છે. દરદી એભાન હોય તો સ્ટમક પંપ (Stomach) નો ઉપયોગ કરવો.

પંપની લાકડાની નળી દાંતમાં રાખીને હોજરીની નળીને તેલ તડા તેનો આગૂલો ભાગ વાંકોવાળી ગળામાં ઉતારવો એટલે ઝટ સ્હેલાઈ થી તે પેટમાં ઉતરી જશે. તેના બહારના છેડાને પીચકારી સાથે બેંડીને ગરમ ગાણી અંદર નાંખવું, અને ફરી બેંચી લેવું. બહાર નીકળતાં પાણીમાં અરીણુનો વાસ ન આવે ત્યાં સુધી આ પ્રયોગ કરવો.

દરદીને ઉંઘવાતો દેવો જ નહીં મોઢાપર તથા શરીરપર થંડા પાણીમાં બીંજવેલાં કપડાં રાખવાં, તથા મોંચર પાણી છાંટવું. દરદીને પકડીને આમ તેમ ફેરવવો અને તેની સાથે વાતો કરવી. નાક આગળ એમોન્યા ધરવો, ઉઠી કરાવ્યા પછી અથવા હોજરી નિરમળ કર્યા પછી તેને ખુંદનો કવાથ તથા ચાહં પાવો.

દરદી અતિ એભાન હોયતો બીંજળી લગાડવી, અને છેવટે કત્રીમ શ્વાંસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.

મોરશીઆના ચિન્હો.

મોરશીઆના ચિન્હો પણ અશીલુના જેવાંજ હોય છે પણ તે ચિન્હો પણી જલ્દીથી થાય છે. જો વખતસર ઉપાય ન લેવામાં આવે તો દરદી તરત દેહ મુક્ત થઇ જાય છે.

કોડીઆનાં ચિન્હો.

આ દવાનાં ચિન્હો પણ ઉપલુ પ્રમાણે હોય છે માટે તેપર ઉપર વર્ણવેલા ઉપચારો કરવા.

અશીલુના વિષના વિષનાશક ધલાજો.

ઓપીઅમ.

૧. ક. સ્ટમક પંપ અથવા ટ્યુબ સ્વ. ઉલટી.

૨ ગરમ કાશી.

મોરફાઇન

૩ જ્યારે અતિશય મોરશીઆ લીધેલું જાણવામાં આવે ત્યારે પોટાશ પરમેગ્નેટની ટીકડીઓ (tabloid) આપવા જ્યારે દરદીએ કેટલો મોરશીઆ લીધો છે તે જાણવામાં ના આવે તો પોટાશ પરમેગ્નેટના ૮ ૬ ૧૦ ગ્રેન સુધીની ટેબ્લોઇડ વાપરવી જોઈએ.

કોડીઆ

વામાં ના આવે તો પોટાશ પરમેગ્નેટના ૮ ૬ ૧૦ ગ્રેન સુધીની ટેબ્લોઇડ વાપરવી જોઈએ.

ડાવર પાઉડર

લાડેનમના વિષમાં ૧ ઓંસ લાડેનમ જો ૬ લીધું હોય તો ૬ ગ્રેન પોટાશ પરમેગ્નેટની ૮

કલોરોડાઇન

આપવી. આ ટીકડીઓ ૪ થી ૮ ઓંસ ૫ ગણવા દેવી અને પછી તે પાણીથી હોજરી અડધા અડધા કલાકના આંતરે એમ ત્રણ વખત ધોવી. મોરફાઇની ત્વચામાં મારવાની પીચકારીથી વિષ ચઢ્યું હોય તો હોજરીને પોટાશ પરમેગ્નેટની ટેબ્લોઇડના સોલ્યુશનથી સાફ કરવી.

લાડેનમ

૪ દરદીને જાગૃત કરવો, અને મોંપરજંડુ પાણી છાંટવું

બેટલીશ

૫ એટ્રોપાઇન સલફેટની ટેબ્લોઇડની $\frac{1}{8}$ ગ્રેનની ત્વચામાં

સોલ્યુશન

પીચકારી મારવી અને જરૂર પડે તો $\frac{1}{4}$ ગ્રેન પીચકારી મારવી.

૬ હાથપગ ઉપર ગરમ ઉપચાર કરવા.

૭. ફૂલીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો. ઓક્સીજનનો વાસ લેવરાવવો.

પેરેગારીક

૮ ફ્રેનની સ્ટ્રીકન્યા સલફેટની ટેબ્લેટની ત્વચામાં પીચકારી મારવી (સ્વ) ફ્રેન ક્રાઇન સોડી-ઓ સેલીસીલેટની ટેબ્લેટની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

SINAPIS ALBAE SEMINA. લા૦ સીનાપીસ ચાલણી સેમીના અં૦ બહુ ધર મસ્ટર્ડ સીડ. ગુ૦ ઘોળી રાધના દાણા.

SINAPIS NIGRAE SEMINA લા૦ સીનાપીસ નાઇટ્રી સેમીના અં૦ બ્લેક મસ્ટર્ડસીડસ. ગુ૦ કાળી રાધના દાણા.

SINAPIS લા૦ સીનાપીસ અં૦ મસ્ટર્ડ. ગુ૦ રાધના દાણા.

માત્રા—વમનકારક તરીકે ૧ ટીસ્પુન કુલથી ૨ ટીસ્પુન ફલ.

OLEUM SINAPIS. લા૦ ઓલીઅમ સીનાપીસ અં૦ ઓઇલઓઇ મસ્ટર્ડ. ગુ૦ રાધતું તેલ.

ના દાણાની મુખ્ય બનાવટો.

oplasma Sinapis. લા૦ કેટેપ્લેસ્મા સીનાપીસ. અં૦ મસ્ટર્ડ પોલટીસ. ગુ૦ રાધની પોટીસ.

રીત—લીનસીડ મીલ ૨ ફ્રે ઓંસ.

રાધનો લુકો ૨ ફ્રે ઓંસ.

ઉડળતું પાણી ૧૦ ઓંસ.

૨ *Charta Sinapls.* લા૦ ચાર્ટા સીનાપીસ અં૦ મસ્ટર્ડ પેપર ગુ૦ રાધનો કામળ.

રીત—સધનો લુકો ૧ ઓંસ.

સોલ્યુશન ઓફ ગટાપર્યા ૨ ઓંસ.

આ મીશ્રકરી એક કાગળપર પાથરી દેવું એટલે તે ઠરી જશે, અને

આ કાગળ ચામડીપર લગાડતાં પહેલાં ગરમ પાણીમાં થોડી સેકન્ડ બીજવી ને લગાડવો.

રાધનાતેલની બનાવટ.

૧ *Linimentum Sinapis Compositum.* લા.૦ • લીનીમેન્ટમ

સીનાપીસ કમ્પોઝીટમ અ.૦ કમ્પાઉન્ડ લીનીમેન્ટ ઓફ મંસ્ટર્ડ
ગુ. રાધનું મીશ્રીત ચોપડવાનું તેલ.

રીત—રાધનું તેલ ૧ ગ્રામ.

ધથરીઅલ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ મેઝેરીઓન ૪૦ ગ્રેન."

કપુર ... ૧૨૦ ગ્રેન.

કેસ્ટર ઓઇલ ... ૫ ગ્રામ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪ ઓંસ.

ઉપયોગ—રાધ ધણું કરીને પોટીસ લગાડવાના કામમાં વપરાય છે. ઘણી જાતના વરમ, કાલેરા, ચુંક, ખાંસી, દમ તથા ચસકા ઉપર રાધનું પ્લાસ્ટર ધણા સારો ગુણુ કરે છે.

રાધના ખીચાં તથા લોટ બંને ચોપડવાથી તથા લગાડવાથી અત્યંત ગરમીની અસર કરે છે. વધારે પ્રમાણમાં રાધ પીવામાં લીધાથી જલ્દીથી ઉલ્ટી કરાવવા સાથે ઘણી ઉપયોગી થઇ પડે છે.

રાધ થોડા પ્રમાણમાં લીધાથી પાચન કરનાર ઇંદ્રીઓને સતેજ છે. બાલોપચારમાં રાધ પોટીસના રૂપમાં લગાડવાથી ચામડીને ર લાલ તથા ગરમ કરે છે. અને આ પોટીસ ઉધરસમાં, ફેફસાના સ્. ફેફસાના અંતર પડના સોજાના દરદમાં છાતી પર લગાડવાથી સારો ર. મદો કરે છે.

શરીરમાં લેહીની ગાંઠ બાજી ગઇ હોય તો તેના પર લગાડવાથી તે ગાંઠને વિખેરી નાંખે છે. અંદરની ચામડીના સોજા સંધીવાના દરદમાં દુખતા સાધારણ માથાના શુળ તથા દુખાવા પર અતિશય ચુંક તથા આંકડીના દરદ પર લગાડવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

અતિશય વધી ગયેલાં તાવના દરદમાં તથા મગજ પર લોહી ચઢી ગયું હોય તેવા દરદમાં, ઉનાપાણીમાં રાધ નાંખીને ઉકાળીને તે પાણીમાં પગ બોળાવવાથી પણ ગરમી કમી થાય છે.

રાધ જાતી પર લગાડવાથી ગરમીની અસર કરે છે અને તેના પાણીમાં

પંગ બોળાવાથી ગરમી કમી કરવાની અપર કરે છે.

અતિશય વિપના કેસમાં જ્યારે હૃદય ઘણું નબળું પડી જાય છે. સારે તેની પોટીસ મારવાથી હૃદયની ગતીમાં વધારો થાય છે. નાના બચ્ચાં આંતે વરાધ તથા ઉધરસના કેસમાં રાઇનું તેજ છાતીપર ચોળવાથી કદ નરમ પડે છે અને છાતીમાં જે કદનું ચીકણું જળુ બાઝી જાય છે, તેને પીગાળી નાંખી કદને ઝાડી વીટે તથા ઉલટીના રસ્તે બહાર કાઢે છે, અને છાતીમાં થએલા સોજન કમી કરે છે.

રાઇનો ડાગળપણ પોટીસને બદલે કેટલીકવાર વપરાય છે.

બાહ્યોપચારના ઉપયોગને વાસ્તે રાઇનું તેજ ઘણું ઉપયોગી છે.

ડાક્ટર ગેરોડ લાંબા વખત સુધી આ તેજનાં એક ઐંડામાં કપી-રીટ કમ્પ્રેસના ૧૦ ટીપાં નાંખીને વાપરતો અને કેટલીકવાર તેમાં લીનીમેન્ટ મેકાડોના, મીઠા કરીને વાપરવાથી સારો ફાયદો માલમ પડતો હતો.

સંધીવા, ફેફસાના પડના તથા અંતરપડના સોજનના દરદમાં, ત્રીદો-શના વ્યાધીમાં ઉધરસ તથા તાવના દરદમાં અળશીની પોટીસમાં થોડો રાઇનો લોટ ભભરાવવાથી (૧ થી ૧૬ ગણા લોટમાં) ઉપરના રોગના તીક્ષ્ણ દરદમાં પોટીસ લગાડવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. ચુંક, માથાનો દુખાવો, કમરનો દુખાવો તથા પેદાના દુખાવામાં (Gastralgia) તથા આંકડીના દરદમાં ચોખ્ખી રાઇનો લોટ પોટીસરૂપે મુકવાથી દરદ કમી કરી નાંખે છે.

રાઇનું પ્લાસ્તર જ્યારે પેટુપર (Epigastrium) તથા પેટની બખોલપર મુકવામાં આવે છે ત્યારે અતિશય થતી ઉલટીનું દરદ મટાડે છે. અને જ્યારે પગની બખોલમાં (To the calves of the legs) (ફેફસાપર તથા છાતીપર) લગાડવામાં આવે છે ત્યારે હૃદયની મંદ-ગતીની વ્યાધી એટલે હૃદય એકદમ બંધ પડી જાય તેવા (Syncope) તથા શ્વાસ ઘુંટાઈ જાય તેવા વ્યાધી, મુઠા તથા હેડકીના રોગો પણ મટાડે છે.

નાના બચ્ચાંઓને થતી તાણ તથા આંચકીના દરદમાં, અતિશય વધી ગયેલા તાવના દરદમાં, સખત મસ્તક શુળ તથા મૂળખમના દર-

દમાં આ રાઇનો ભેટ પાણીમાં ઉકાળી તેમાં દરદીના પગ અકાવ્યાથી કરશે દુખાર્થ જાય છે.

કેટલીક યુવાન યુવતીઓ કે જેમને અતિશય ઠંડી તથા શરદીથી ઋતુ અથવા રજસ્વલાપણું બંધ થઈ જાય છે તેવી સ્ત્રીઓને રાઇનો સીત બાફ ઋતુના નિયમ વખતે આપ્યાથી રજસ્વલાપણું વહેતું આવે છે. (ડાક્ટર રજન્દાસ ઘોશ) (A mustard sitz bath (i. e. hip-bath) may be taken at the time of the period to induce menstruation, when it has been suppressed by a chill).

મુચના—રાઇમાં કેટલીવાર સાધારણ ભેટ, પીપર, ચીલીઝ તથા ટરમેરીક ભેળવવામાં આવે છે.

ARMORACIAE RADIX. લાંબ આરમેરેશી, રેડીક્સ. અંબ હોર્સરેડીશ રૂટ. ગુંબ હોર્સ રેડીશનાં મુળીઆં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Spiritus Armoraciae Compositus.* લાંબ સ્પીરીટસ આરમેરેશી કમ્પોઝીટસ. અંબ કમ્પાઉન્ડ સ્પીરીટ ઓફ હોર્સરેડીશ. ગુંબ હોર્સ રેડીશનાં મીશ્રીત અર્ક.

રીત—છાલેલું હોર્સરેડીશ	૨૦ ઓંસ.
નારંગીની સુકી છાલ	૨૦ ઓંસ.
નટમેગ (જયફળ)	૦૧ ઓંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ	૧ આલન.
પાણી	૩ પાર્ટ.

માત્રા— ... ૧ ડ્રામથી ૨ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણ દોષ રાઇના જેવા છે. આ દવાની મુખ્ય બનાવટ વધી ગએલા અભૂર્ણના દરદમાં, ને વળી જૂના સંધીવાના દરદમાં સ્વેદન તરીકે, તથા જલદરમાં મુત્રલ તરીકે વપરાય છે.

આ દવાનો સીરપ ઘાંટો બોખરો થઈ ગયો હોય ત્યારે વપરાય છે. આ દવાનો ક્રિકાબો પણ ગંભીર બેમી ગયું હોય ત્યારે વપરાય છે અને

તેનાં મુંગીઆં પણ તેજ દરદમાં ચાવવામાં આવે છે અને ધીમે ધીમે તેનું થુંક ગળામાં ઉતારવાથી કાયદો થાય છે.

સીરપ આ દવાની મુખ્ય બનાવટ નથી પણ ઇંગ્લાંડમાં વેદો તેને ઘેર બનાવી વાપરે છે.

SENEGAE RADIX. લા૦ સેનીગી રેડીક્સ. અં૦ સેનેગારટ. ગુ૦ સેનેગાનાં મુળીઆં.

માત્રા—સેનેગાનાં મુળીઆનાં બુકાની ... ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

સેનેગાની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Senegae.* લા૦ ઇન્ફ્યુઝમ સેનેગી. અં૦ ઇન્ફ્યુઝમ ઓફ સેનેગા ગુ૦ સેનેગાનો ઉકાળો તથા ચાહ.

રીત—સેનેગા ... ૪ દ્રામ.

ચોખ્ખુ ઉકળતુ પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Tinctura Senegae.* લા૦ ટીંચુરા સેનેગી. અં૦ ટીંચર ઓફ સેનેગા. ગુ૦ સેનેગાનો અર્ક.

રીત—સેનેગા ૨ ૧/૨ ઓંસ

પુદરપીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ દ્રામ.

ગુણ—ગરમ, કફદન, મુત્રલ અને ઋતુશ્રાવક છે, વધારે પ્રમાણમાં વમન કારક અને રેચક છે.

ઉપયોગ—ફેફસાના જીવા અને તીક્ષ્ણ સેત્તજના દરદમાં, જૂજ કારણથી હૃદય કામ ન કરી શકતું હોય તેવા હૃદયના અનિયમીત ગતીના દરદમાં, તાવ સાથે થએલા જલંદરના દરદમાં, અનિયમીત ઋતુશ્રાવના તથા વધારે વહેતા ઋતુશ્રાવના દરદમાં, સેનેગા ઘણી સારી અસર કરે છે.

વિશેષ હકીકત—સેનેગાના મુળ અંદરની ચામડીપર ગરમીની અસર કરે છે, અને મુખ્યત્વે કરીને કંઠ નળી ઉપર તે ખાસ ગરમીની અસર કરે છે, વળી ચામડીપર તે ગરમ રહેલ તરીકે સારી અસર કરે

છે, અને કેટલીવાર તે મૂત્રલ અસર પણ ઘણી સારી કરે છે. આ દવા વાપરવાથી ગર્ભસ્થાન પર પણ સારી અસર થાય છે અને તેથી શ્વેતશ્રાવક તરીકે તે વપરાય છે.

આ દવા છાતીનાં દરદો જેવાં કે જૂના ફેફસાના સોજના દરદમાં, તથા તીક્ષ્ણ સોજના દરદમાં, દમના રોગમાં, અને ઘણી જૂની ઉધરસના દરદમાં, કુકડીઆ ખાંસીના દરદમાં (croup) ઉઠાંટીઆમાં અને કંઠ નળીના સોજના દરદમાં કે જેમાં શ્વાસ પણ મુશ્કેલીથી લઈ શકાય છે તેવા રોગોમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. અનિયમીત ઋતુ-શ્રાવનાં દરદમાં સેનેગા સારી અસર કરે છે એમ માલમ પડ્યું છે કારણ કે તે ગર્ભસ્થાનની અંદરની ચામડી પર દબાણની તરત અસર કરે છે. (mucous lining of the uterus)

સેનેગા મૂત્રલ તરીકે પણ વપરાય છે અને આલ્કલ્યુમીનીરીઆ યુક્ત મુત્રાશયના દરદથી થએલ જલંદરના રોગમાં ખાસ ફરીને વપરાય છે.

સેનેગાનો ઉપયોગ કરતાં એમ માલમ પડ્યું છે કે સેનેગા વાપરવાથી હૃદયના ધબકારો ઘણા મંદ પડતા નથી અને તેથી કરીને રક્તાશયના દરદમાં કે જે દરદમાં લોહીની ગુફાઓ (cavities) અથવા બ્લો-લો નરમ અને પહોળી થઈ ગઈ હોય તે આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે અને ઘણું કરીને તે ડીજીટેલીસની માફક અસર કરે છે.

(It is stated that under the influence of senega the pulsations of the heart are rendered less frequent and that it is useful in heart disease, attended with weak and dilated cavities; probably acting in the same way as digitalis.)

સેનેગા વારંવાર એમોન્યા ડાયોલેટ તથા કફદન અમે ખીજી મૂત્રલ દવાના સંયોગમાં વાપરવાથી ઘણી સારી અસર કરે છે.

ચામડી (skin)—બાહ્યોપચાર કરતાં સેનેગા ચામડી પર સોજની અસર કરે છે.

અન્નાશય (Alimentary canal) ઔષધ તરીકે ખાધામાં ત્રાપરતાં સેનેગા અન્નાશયના બાગ પર સોજની અસર વધારે પ્રમાણમાં કરે છે. અને તેથી થુંક, ઉલટી અને અતિસાર થાય છે. નાના પ્રમાણ અજીર્ણ કરે છે

• લોહીની ગતિ—(circulation) સેનેગા લોહીની અંદર ધીમે ધીમે મળી જાય છે અને સેનેગીન (senegin) લોહીમાં ફરી વળે છે.

• તે હૃદયને નરમ કરનાર છે અને ડીજીટેલીસ જેવી અસર કરે છે. અને હૃદયને ડાએસ્ટોલમાં પકડે છે. (It arrests the heart in diastole) તે ચામડી વાટે, કંઠ નળીની અંદર તથા વાટે અને મુત્રાશય વાટે બહાર નીકળે છે (Excreted)

શ્વાસોશ્વાસ—Respiration—સેનેગાના મુળીઆંતે ભુકા જે સુંધવામાં આવ્યો હોય તો છીંકા અને કફ કરે છે. શ્વાસ નળીપર આ દવાની મુખ્યત્વે કરીને અસર થાય છે, અને શ્વાસ નળીની અંદર ચામડી બહાર આવે છે.

• સેનેગીનની અસરથી કંઠ નળીની અંદરની ચામડીપર સોજાની અસર થાય છે, અને તેથી, તે નળીને પહોળી કરે છે અને ત્યાંથી કફને તથા ચીકણા પાણીને બહાર કાઢે છે, આથી કરીને સેનેગા ગરમ કફન છે.

ચામડી અને મુત્રાશય (Skin and Kidney)—આ બાગપર પંજુ સેનેગા ધીમે રહીને ગરમીની અસર કરે છે અને તે વાટે તે બહાર નીકળે છે. આથી કરીને તે ઠંડુ મુત્ર તથા સ્વેદન છે.

સેનેગાનો મુખ્ય ઉપયોગ ગરમ કફન તરીકે થાય છે. કંઠ નળીની ચામડીપર સેનેગા સોજાની અસર કરે છે માટે તે તીક્ષ્ણ ઉધરસના દરદમાં તથા વધારે અજીર્ણ હોય અને અતિસાર હોય ને ઉધરસ થએલી હોય તેવા દરદમાં પંજુ વાપરવું નહીં. આ દવા ઉધરસના કફમાં વાપરવી પણ ક્ષય રોગના ગળકા પડતા હોય ત્યાં વાપરવી નહીં. (કલકત્તાના દાક્તર ઘોશ.)

• સેનેગા અને એમાન્યા. કાર્મ. અને મેળવવાથી ઉધરસના દરદમાં ઘણો સારો ફાયદો થાય છે અને જલદીથી ફેફસામાંથી કફ તથા ગળકા નીકળી જાય છે. કેટલાક દાક્તરો સેનેગાને જૂના સંધીવાના દરદમાં ઉત્તમ સ્વેદન તરીકે ગણી તેનો ઉપયોગ કરે છે.

KRAMERIAE RADIX. લાંબા કેમેરાઇ રેડીક્સ. અંબં રેટનીરૂટ.

ગુણ રેટનીનાં મુળીઆં.

માત્રા—ભુકાની ... ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

રેટનીના મુળીઆંની બનાવટો.

૧ *Extractum Krameriae* લાંબા એક્સ્ટ્રેક્ટમ કેમેરાઇ. અંબં એક્સ્ટ્રેક્ટ
ઓઇ રેટની. ગુણ રેટનીનું સત્વ.

રીત—રેટનીનો ભડો ભુકો ... ૧ પૌંડ.

ચોખ્ખુ પાણી— ... જોધએ તેટલું.

માત્રા— ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

૨ *Infusum Krameriae.* લાંબા ઇન્ફ્યુઝમ કેમેરાઇ. અંબં ઇન્ફ્યુઝ
મ ઓઇ રેટની. ગુણ રેટનીની ચા.

રીત—રેટની ... ૧૦ ઓંસ.

ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૩ *Tinctura Krameriae* લાંબા ટીંચુરા કેમેરાઇ. અંબં ટીંચર ઓઇ
રેટની. ગુણ રેટનીનો અર્ક.

રીત—રેટની ... ૨૧ ઓંસ.

પુદ્ગ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

કેમેરાઇ પલ્લવીસ ફેટેચ્યુ કમ્પોઝીટા બનાવવામાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—એક જલદ આહીક છે. જ્યારે ટેનીન વાપરવાની જરૂર
પડે છે ત્યારે આ દવા વાપરી શકાય છે. જૂના મરડા અતિસારના દરદમાં
તે ઉપયોગી છે, અને જુદી જુદી જાતના રક્તશ્રાવના દરદમાં વાપરવાથી
તે સારો ફાયદો કરે છે, જ્યારે દાંતના અવાળાં પુલી જાય છે અથવા તે-
માંથી લોહી નીકળે છે ત્યારે આ દવાનો ભુકો વાપરવાથી સારો ફાયદો
લાય છે અને દાંતમંજન તરીકે આ દવા ધણીજ વપરાય છે.

મુજબ ગમેલા ગળાના દરદમાં કોગળા કરવા તંત્રીકે તથા પ્રદરમાં પી-
ચકારી રૂપે અને ગર્ભાશયમાં પછી ગર્ભાશય સાફ કરવા આદિ પી-

અકારી રૂપે ગર્ભાશયના બંધનના દરદમાં ઉકાળા રૂપે તથા નરમ કરેલ અર્કના રૂપે. (Diluted Tincture) વપરાય છે.

પંચાની દવાથી મોં આવ્યું હોય અને ગળું સંજી ગયું હોય તથા યોનીમાં આવ્યા હોય તો આ દવાના ટીંચરનો ૧ ટીસ્પુન ફક્ત એક આંસ પાણીમાં નાંખી કુમળા કરવા રૂપે વાપરવાથી સારી અસર થાય છે. પ-રમીઆમાં તથા પ્રદરના રૂપમાં આ દવાનો ઉકાળો સારી અસર કરે છે.

સંગ્રહણી તથા જૂના મરડાના દરદમાં જ્યારે અતિશય લોહી આ-તરડામાંથી પડે છે ત્યારે આ દવા વાપરવાથી લોહી ઋ બંધ થાય છે.

LINI SEMINA. લા૦ લીની સેમીના અં૦ ડ્રાઇડ રાઇપ સીડસ ઓફ લીનમ અસીટેસીમમ. ગુ૦ સુકી પાકેલી અળશીનાં દાણા.

LINI FARINA. લા૦ લીનોફરીના અં૦ લીનસીડમીસ ગુ૦ અ-ળસીનો લોટ.

OLEUM LINI. લા૦ ઓલીઅમ લીની. અં૦ લીન્સીડ ઓઇલ ગુ૦ અળશીનું તેલ.

અળશીના લોટની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Cataplasmata Lini.* લા૦ કેટેપ્લેસ્મા લીની અં૦ લીન્સીડ પોલટીસ ગુ૦ અળશીની પોટીસ.

રીત—અળશીનો લોટ ૪ ઓંસ.

ઉકળતું પાણી ૧૦ ઓંસ.

અળશીનો લોટ ચારકોલ, કોનીઅમ, મસ્ટર્ડ, અને કલોરાઈન (કેટે-પ્લેસ્મા સોડી કલોરીનેટ) નીપોટીસ બનાવવામાં વપરાય છે.

અળશીના દાણાની મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Infusum Lini.* લા૦ ઇન્ફ્યુઝમ લીની. અં૦ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ લીન્સીડ ગુ૦ અળશીનો ઉકાળો.

રીત—અળશીના દાણા ૧૫૦ ગ્રેન.

જેઠીમીઠનાં લાકડાં ૫૦ ગ્રેન.

ઉકળતું પાણી ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ને ઇંચે તેંડલી.

ગુણ—સ્તીગ્ધ અને મૂત્રક છે.

ઉપયોગ—અગશીનો ઉકાળો અથવા ચાહ પરમીઓ તથા પેશાબની બળતરા તથા તણખીઆ ઉપર વપરાય છે. અગશીનો પોટીસ જુદી જુદી જાતના સોજા ગુમડાં, વરમ, ચાંદા, પાકી ગએલા તથા સડી ગએલા ચાંદા પર મુકવાથી અંદરનો બગાડ બહાર નીકળી જઈ જલદી રૂઝ આવે છે. અગશીની પોટીસ ધાને જલદી રૂઝાવવા તથા જલદી પકાવવા સારું વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—અગશી પીવામાં ચાહના રૂપમાં વપરાય છે; અને તેનામાં થોડો તેલનો ભાગ તથા ગુંદર જેવો ભાગ (mucilage) હોવાથી તે સ્ત્રીકાશ યુક્ત અસર કરે છે; (Demulcent) અને સજેખમ તથા મુત્રાશયના દરેક દરદોમાં તે વપરાય છે; વળી અતિસાર તથા મરડામાં પણ વપરાય છે.

બાહ્યોપચારમાં અગશી પોટીસના રૂપમાં સોજા આવેલા ભાગપર તથા પડવાળા ભાગ ઉપર બધાય છે.

અગશીનું તેલ સ્ત્રીકાશ યુક્ત ગુણને લીધે દાહ ચાહાં તથા બળેલી ચામડીપર એકલું અગર ચુનાના પાણીના સંયોગમાં વપરાય છે. ઓલીવ ઓઈલના બદલામાં આ તેલ સાથે કેરોન ઓઈલ (Carron oil) મેળવીને વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

સામાન્ય મુચના:—

બાહ્યોપચાર તરીકે અગશીનો ઉપયોગ:—

અગશીના લોટની ગરમ પોટીસ વાપરવાથી નવા થતાં ગડ, ગુમડાંઓ, ચાહાંઓ, તાપોડીઆં, પાંદાંઓ અને સોજાના દરદોને બહારની (અથવા મુખ્ય અને મોટી) રક્તાશયની નસોને પહોળી કરીને તથા બીજી રંગોને પણ પહોળી કરી વીખેરી નાંખે છે. અને આથી તેમાં થતા સપકારા અને દુઃખને સમાવી દે છે.

પોટીસ અતિશય વધારે ગરમ કરીને વાપરવાથી દુખ તથા લપકારા વધે છે.

જો ગુમડાં તથા પાંદાંઓ પાકવા માંડ્યાં હોય અને તેનું અંદરનું

લોહી અગડ્યું હોય અને પરં થયું હોય તો ગરમ પોટીસ વાપરવાથી. પરં જડ હંચુ આવે છે.

તીક્ષ્ણ ત્રીદોષના રોગ, ફેફસાનાં સોજા, ફેફસાના અંતરપડના સોજાં, ઉધરસમાં, શ્વાસ નળીના સોજાથી થએલા ન્યુમોનીઆના દરદમાં, મુંઝારાની ગાંઠના દરદમાં, મુત્રાશયના દરદમાં, કાળજાના વધારાના દરદમાં અગશીની ગરમ પોટીસ મુકવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

જો પોટીશની વધારે જલદ અને તીક્ષ્ણ અસર કરવી હોય તો પોટીસ ઉપર થોડો લોટ ભભરાવ્યાથી (૧ થી ૧૬ ભાગમાં) સારી અસર થાય છે.

મળાશય અને કોલન નામના નીચલા આંતરડાના અગાડના દરદમાં અગશીના તેલનો ઉપયોગ થાય છે.

GOSSYPIMUM. લાંબા ગોસીપીઅમ. અંબ કોટનવુલ.

ઉપયોગ—કોટનવુલ બળી ગએલા ભાગપર, ડામપર અને ઉંદરીપર સોજો મટાડવામાં અને રૂઝ લાવવામાં ચોપડવા તરીકે વપરાય છે. રતવામાં વારંવાર કોટનવુલ વપરાય છે.

ગાંડીઆ વાના દરદમાં તથા સંધિવામાં સુજી આવેલા સાંધા તથા અંગુઠાના ભાગપર આછલ સ્કીન તથા ગટાપચી સાથે વાપરવાથી સારી મસર થાય છે, અને એક નાસરૂપે વરાળ કાઢીને સારી અસર કરે છે. ઉધરસ, ત્રીદોશ, ફેફસાના સોજા, અંતરપડના સોજા, ગળાના સોજાના દરદમાં પાથરવારૂપે વપરાય છે. બેરિક, કારબોલીક, સેલીસીલીક એસીડ, થાઇમોલ, આયુડોરૉમ, અને યુકીલીપ્ટલના સંયોગ ક્ષિત્રે મીઠા કરી દુર્ગંધ નાશક ડ્રેસીંગ તરીકે વપરાય છે.

PYROXYLIN. લાંબા પાઈરોક્સીલીન. અંબ ગનકોટન.

ઉપયોગ—આ દવા બ્રિટીશફાર્માકોપીઆમાં કોલોડીઅન બનાવવાને જાસ્તે વપરાય છે.

રીત—કોલ્ડન	૧ ઓંસ.
સલ્ફ્યુરીક એસીડ	૫ ઓંસ.
નાઇટ્રીક એસીડ	૫ ઓંસ.

આ દવાને એસીડમાં તથા મીનીટ સુધી રાખવી અને પછી તેને સારી રીતે ઘોળને સકવવી.

COLLODIUM. લા.૦ કોલોડીઅમ. અ.૦ કોલોડીઅન.

રીત—પાઇરોસીલીન	૧ ઓંસ.
ઈથર	૩૬ ઓંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	૧૨ ઓંસ.

Colloidium Flexile. લા.૦ કોલોડીઅમ ફ્લેક્સાઇલ, અ.૦ ફ્લેક્સીબલ કોલોડીઅન.

રીત—કોલોડીઅન...	૧૨ ઓંસ.
કેનેડા બાલક્રમ	૪ ગ્રામ.
કેસ્ટર ઓઇલ	૨ ગ્રામ.

આ સઘળી દવા મિશ્ર કરી કાચના બુચવાળી બાટલીમાં રાખવી.

ઉપયોગ—કોલોડીઅન શસ્ત્રથી થએલા ઘા, ગુમડા, ચાક્ષ, ચામડીના દરદો, હોઠના ચીરામાં, કખંવા, શીલીના ચાક્ષ, સ્તનની ડીંટડીના ચીરામાં, બળી ગએલા ભાગપર, રતવા અને એવા બીજા દરદોપર ચોપડવાના કામમાં વપરાય છે. આ પ્રવાહી લગાડ્યા પછી તરત દરી જાય છે અને તેના પર પોપડો બધાય છે અને તેની તળે ઘા રૂઝાય છે. જ્યારે આ દવા ચોપડવામાં આવે છે ત્યારે ચામડીમાં ચીરા પડે છે.

વિશેષ વર્ણન—કોલોડીઅન જ્યારે ચામડીપર લગાડવામાં આવે છે ત્યારે તેપર એક પારદર્શક પડ બાજી જાય છે અને આથી સુજી આવેલી ચામડી પર તથા કપાઈ ગએલી ચામડીપર જેવા કે શીતળા, એ પર ચોપડવામાં વપરાય છે. નાના ઘામાં તથા સ્કેજ દાહમાં કોલોડીઅન ચોપડવાથી તરત અસર થાય છે અને ઘટ રૂઝ આવે છે. રક્ત આવ અટકાવવામાં, તથા જળોના ડંખમાંથી બહેતા લોહીને અટકાવવામાં આ દવા ઉપયોગી છે.

સંજ કિયાના કામ કાજમાં ફલેકસીબલ કોલોડીઅન ધણું ઉપયોગી છે. અને તેમાં ચોપડતી વખતે ચીસ પડતા નથી.

મુચના—કોલોડીઅન જ્યારે લગાડવું હોય ત્યારે ચોપડવાનો ભાગ ખરાબર લોશન અગર કારબોલીક સોપ અથવા ગરમ પાણીથી ધોઇને સાફ કરવો અને તેને પૂરેપૂરો સુકાવા દઇ લગાડવું. જ્યારે આ દવા ચોપડવાની હોય ત્યારે તેની પાસે બત્તી, અગર દીવાની જ્વાળ તથા દેવતા પાસે રાખવો નહીં અને જ્યારે ખરાબર ચોપડ્યા કેડે ઠરી જાય ત્યારે દીવો પાસે લાવવો.

COLLODIUM VESICANS. લા.૦ કોલોડીઅન વેસીકેન્સ.
અ.૦ બ્લીસ્ટરીંગ કોલોડીઅન.

રીત—લાઇકર એપીસપેસ્ટ્રીકસ ૨૦ ઐંસ.
પાઇરોક્સીકલીન ૧ ઐંસ.

ઉપયોગ—કોલોડીઅનની આ બનાવટ લગાડવાથી બીજી બધી બ્લીસ્ટરીંગ દવાઓ કરતાં મુખ્ય બે ફાયદા થાય છે; ૧ આ દવા લગાડવાથી તરત વરાળ સમ્મત પથરાઇ જાય છે; ૨ આ દવા લગાડવાથી જ્યાં આંગળ આ દવા લાગે છે ત્યાંજ બ્લીસ્ટર ઉઠે છે.

AURANTII FRUCTUS. લા.૦ ઓરેન્ડી ફ્રુક્ટસ. અ.૦ ૬ રાઇપિ
ફ્રુટ ઓફ સાઇટ્રસ વલડોરીસ. ગુ.૦ પાકી નારંગીનું ફળ.

AURANTII CORTEX. લા.૦ ઓરેન્ડી કોરટેક્સ. અ.૦ બીટર
ઓરેન્જ પીલ. ગુ.૦ નારંગીની કડવી છાલ.

AQUA AURANTII FLORIS. લા.૦ એકવાર ઓરેન્ડી ફ્લોરીસ. અ.૦ ઓરેન્જ ફ્લોરિસ. ગુ.૦ નારંગીના પુષ્પનું પાણી.

રીત— ૧ થી ૨ ઐંસ.

નારંગીની છાલની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Aurantii*. લા૦ ઇન્ફ્યુઝમ ઓરેન્ટી. અ૦ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ ઓરેન્જ પીલ. ગુ૦ નારંગીની છાલનો ચાહ. (ઉકાળો.)

રીત—ખીટર ઓરેન્જ પીલ ૪ દ્રામ.

ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Infusum Aurantii Compositum*. લા૦ ઇન્ફ્યુઝમ ઓરેન્ટી કમ્પોઝીટમ. અ૦ કમ્પાઉન્ડ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ ઓરેન્જ પીલ. ગુ૦ નારંગીની છાલનો મીશ્રીત ચાહ.

રીત—ખીટર ઓરેન્જ પીલ ... ૨ દ્રામ.

તાજા લીંબુની છાલ ... ૫૬ ગ્રેન.

લવીંગ ... ૨૮ ગ્રેન.

ખળખળતું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

પાણીમાં ૨ કલાક રાખી ગાળી લેવું.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૩ *Syrupus Aurantii*. લા૦ સીરપસ ઓરેન્ટી. અ૦ સીરપસ ઓફ ઓરેન્જ પીલ. ગુ૦ નારંગીની છાલનું શરબત.

રીત—નારંગીની છાલનો અર્ક. ... ૧ ઓંસ.

ખાંડની એક તારી ચાસણી ... ૭ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ દ્રામ.

૪ *Tinctura Aurantii*. લા૦ ટીંચુરા ઓરેન્ટી. અ૦ ટીંચર ઓફ ઓરેન્જ પીલ.

રીત—નારંગીની છાલના અધકચરા કડકા ... ૨ ઓંસ.

પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ દ્રામ.

૫ *Tinctura Aurantii Recentis*. લા૦ ટીંચુરા ઓરેન્ટી રીસેન્ટીસ. અ૦ ટીંચર ઓફ ફ્રેશ ઓરેન્જ પીલ. ગુ૦ તાજા નારંગીની છાલનો અર્ક.

રીત—કાંડવી નારંગીની તાજી છાલ ... ૬ ઑંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઑંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

ટીચર નેશન કો, ઇનફ્યુઝમ નેશન કો, કમ્પાઉન્ડ સ્પીરીટ ઓફ હોર્સરેડીશ અને ટીચર સીકોના કોની બનાવટો બનાવવામાં નારંગીની છાલ વપરાય છે.

ગુણ—પૌષ્ટિક અને અગ્નિવર્ધક.

ઉપયોગ—અજીર્ણ, ક્ષુધા ના લાગતી હોય તો, સાધારણ નબળાઇમાં આ દવા વપરાય છે. આ દવા એકલી ભાગ્યેજ વપરાય છે.

ઉપયોગી સુચના—આ દવા અગ્નિવર્ધક, ગરમ અને પાચક છે તથા તેનો ઉપયોગ અજીર્ણ વીગેરે દરદોમાં થાય છે. આ દવા ખીજી કટું ઔષધીઓની કડવાશને ઢાંકી દઇ ખુશકારક સ્વાદીષ્ટ બનાવે છે, અને ક્વીનાઇનની કડવાશને કેટલેક દરજ્જે ઘટાડે છે. ઓરેન્જ વાઇન, સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન અને વાઇનમ ક્વીનાઇન બનાવવામાં આ દવા વપરાય છે.

LIMONIS CORTEX લા૦ લીમોનીસ કોરટેક્સ. અં૦ લેમન-પીલ. ગુ૦ લીંબુની છાલ.

OLEUM LIMONIS લા૦ ઓલીઅમ લીમોનીસ. અં૦ ઓઇલ ઓફ લેમન. ગુ૦ લીંબુનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપા.

LIMONIS SUCCUS લા૦ લીમોનીસ સક્સ. અં૦ લેમન જ્યુઇસ. ગુ૦ લીંબુનો તાજો સ્વરસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ગ્રામ.

લીંબુની છાલની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Syrupus Limonis* લા૦ સીરપ્સ લીમોનીસ. અં૦ સીરપ ઓફ લેમન. ગુ૦ લીંબુનું શરબત.

રીત—તાજાં લીંબુની છાલ ... ૨ ઑંસ.

લીંબુનો રસ	૨૦ ઓંસ.
સાકર	૨૩ શેર.
માત્રા—	૧ થી ૨ ગ્રામ.

૨ *Tinctura Limonis*. લાંબા લીંબુના લીમોનીસ. અં. લીંબુનો રસ. લેમનપીલ. ગુ. લીંબુની છાલનો અર્ક.

રીત—તાજાં લીંબુની છાલ	૨૩ ઓંસ.
પુદ્ગરપીરીટ	૨૦ ઓંસ.
માત્રા—	૧ થી ૨ ગ્રામ.

લીંબુની છાલ—કમ્પાઉન્ડ ઇનફ્યુઝન ઓફ ઓરેન્જ પીલ, અ કમ્પાઉન્ડ ઇનફ્યુઝન ઓફ જોનશન બનાવવામાં વપરાય છે. લીંબુનું તે સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક બનાવવામાં વપરાય છે. લીંબુનો રસ સીરપ રસ તરસ લેમન બનાવવામાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—લીંબુની છાલ ગરમ અગ્નિવર્ધક છે. લીંબુનું તેલ જ્યારે પીવામાં વપરાય છે ત્યારે તે ગરમ અને વાતહર અસર કરે છે; જ્યારે ચોપડવામાં આવે છે ત્યારે ગરમ અને ચામડીને રાતી બનાવે છે. લીંબુનો છીપાવનાર અને સાઇટ્રીક એસીડના મિશ્રણને મળતી અસર કરનાર છે.

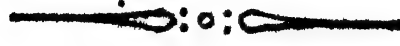
કેટલીક વખત ચામડીના દરદોમાં તથા ખરબચામાં, અને લુખસ મટાડવામાં સાઇટ્રીક એસીડ અસર કરતું નથી ત્યારે આ દવા વાપર્યાથી સારી અસર થાય છે, કાકટર ગેરોડ જણાવે છે કે લીંબુના રસમાં પૌડાશીયમ સોલ્ટના જેવી અસર રહેલી છે. સંધીવામાં ઔષધી નરીકે ઉપાય સમાન લીંબુનો રસ વાપરવાની બક્ષમણુ કરવામાં આવે છે, તોપણ આ દરદમાં આ દવા સારી અસર કરતી હોય એમ સત્તાવાર પુરવો તથા ખાત્રી મળી રસ થકતી નથી. કોઇ કોઇવાર તીક્ષ્ણ સંધીવાથી પીડાતા દરદીઓને લીંબુનો આપવાથી સારી અસર થાય છે.

ખરબચા, શાડા, મરડા, ઉલ્ટી, પીત્તમાં તથા પીત્તજ્વરમાં લીંબુનો રસ વપરાય છે.

શુચના—કેટલીકવાર લીંબુના તેલમાં ટરપીન્ટાઇન તેલનો ભેળ સેળ કરવામાં આવે છે તે તે તેલના વધારે પ્રમાણમાં હોવાથી ચારખવું

મુસ્કેલ થઈ પડે છે.

હીંચુંના રસમાં વારંવાર લાઈમિ જુસનો ભેગસેળ કરવામાં આવે છે.

BELAE FRUCTUS. લાંબેલી ફ્રુક્ટમ. અંબેલીફ્રુટ. ગુંબીલીનું ફળ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Balae Liquidum.* લાંબેલી એક્સ્ટ્રેક્ટમ બેલી લીક્વીડમ. અંબેલીફ્રુક્ટ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ બેલી. ગુંબીલીનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—બીલીનો ગર્ભ ... ૧ રતલ.

પાણી ... ૧૨ પાઈટ.

રેક્ટોફાઈડ સ્પીરીટ ... ૨ ઓંસ.

માત્રા — ... ૧ થી ૨ દ્રામ.

આ પ્રવાહીનો એક ઓંસ બીલીના એક ઓંસ જેવી અસર કરે છે.

ગુણ—શિતળ અને ગ્રાહી છે, આંતરડાપર ધીમી અને ગરમ અસર કરે છે અને એથી અતિસાર વીગેરે દરદો દબાય છે. આંતરડામાં જો બંધકોષ હોય છે તો સ્ટેન્ડ રેચક અસર કરી બંધકોષ દુર કરે છે અને આંતરડાને સતેજ કરે છે.

ઉપયોગ—વૃધી ગએલા મરડા, અતિસાર, સંગ્રહણી, આંતરડાના અનિયમિતપણાના દરદો, આંતરડાના ક્ષતો તથા આંધાના દરદોમાં, નિરંતરના બંધકોષમાં તે ઘણી ફાયદાકારક અસર કરે છે.

મુચના.—હિંદુસ્તાનના બીલીફળે હિંદુસ્તાનમાં મરડા અને અતિસારના દરદોમાં સારી કીર્તી સંપાદન કરેલી છે.

ડાક્ટર ગેરૅડના અનુભવમાં આ દવા જુના મરડાના દરદોમાં ઘણીજ સારી અસર કરે છે એમ આવ્યું છે.

OLEUM THEOBROMETIS. લાંબા ઓલીઅમ. થીઓબ્રો-
મેટીસ અંબાં ઓઇલ ઓફ થીઓબ્રોમા. ગુંબાં કોકાઇનું તેલ.

SYNONYMS=CACAO BUTTER. ઉપનામ કોકો બટર.

ઉપયોગ—હાથ પગ ફાટી ગયાં હોય તો આ તેલ લગાડવાથી
સારા ફાંયદો થાય છે; આ તેલ ઝીસરાઇન સિવાયની બીજી દવાઓની સો-
ગટીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

COCA. લાંબા કોકા. અંબાં કોકા.

માત્રા— ૦૧ થી ૨ દ્રામ.

COCAINAE HYDROCHLORAS. લાંબા કોકાઇની હાઇડ્રો-
ક્લોરાસ. અંબાં હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ કોકીન.

માત્રા— ૧ થી ૨ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Extractum Cocae Liquidum.* લાંબા એક્સ્ટ્રેક્ટમ કોકી લીક-
વીડમ. અંબાં લીકવીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ કોકા. ગુંબાં કોકાઇનું
પ્રવાહી સત્વ.

રીત—કોકાનો ઝીણો લુકો ૨૦ ઓંસ.

પુફસ્પીરીટ ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૦૧ થી ૨ દ્રામ.

૨ *Lamellae Cocainae.* લાંબા લેમેલી કોકાઇની. અંબાં ડીસ્કસ ઓફ
કોકાઇન. ગુંબાં કોકીનનાં પાસા.

રીત—ડીસ્ક ઓફ જેલેટાઇન—(Gelatine.) ૧૦ ગ્રેન.

ઝીસરાઇન. ૧૦ ગ્રેન.

ફેકાઇન હાઇડ્રોકલોરેટ ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—કોકાઇનના પાંદડા બ્યારે આવવામાં આવે છે, સારે તે
જલદ અભિવર્ધક, યરમ અને કદાચ ઘેન લાવનારી અસર કરે છે.
દક્ષિણ અમેરિકાના વતનીઓ કોકાથી બે ત્રણ દિવસ સુધી ખોરાક વગર
રહી શકે છે.

આં દવાના કારો (Alkaloid) અને કોકાઇન દીપાથી શરીરની બરબી અને માંડીના ધબકાર વધે છે અને શાસીમામત્રી ક્રિયા વધી અંડ-પ્રથી થાય છે. સોડીના જોશ પ્રથમ વધે છે અને પછીથી મંદ પડે છે, આવો બનાવ જ્યારે કોકાઇન ખાવામાં આવે છે ત્યારે બને છે.

હમણા જોડા વરસોથી કોકાઇન તેની બાહ્યોપચારકરવાથી ઇદ્રીય વિજ્ઞાન નષ્ટ કરવાની જલદ શક્તિથી વપરાવા માંડ્યું છે. કોકાઇન હાઇડ્રો-ક્લોરેટના મીશ્રણના ટીપા જીભપર મુકવાથી તમતમારીની અસર થાય છે અને પછી જીભ બહેરી થાય છે.

આ દવાના આંખમાં ટીપા નાખવાથી આંખની કીકી પહોળા થાય છે અને આંખનું જ્ઞાન તદ્દન નષ્ટ થઈ જાય છે એટલે પહોળા ને પહોળા આંખ રહે છે મીચાતી નથી અને શુન્ય થઈ જાય છે.

માંદનિર (ઝીણા) ઓપરેશન અને આંખના ઓપરેશન કરવામાં અને ઇદ્રીઓનાં જ્ઞાનતંતુઓને નષ્ટ કરવામાં તથા પીડા ઓછી કરવામાં કોકાઇન સોલ્યુશન વારંવાર વપરાય છે. (Its effects appear to be due to stimulation of the peripheral ends of the sympathetic nerves.)

કોકાઇનનું સખત સોલ્યુશન (૨૦ પરસંટ) અંદરની ત્વચાપર તથા આંખમાં મારવાની પીચકારી રૂપે વાપરવાથી (૪ પરસંટ) આંખની જ્ઞાનેન્દ્રી નષ્ટ થાય છે એટલે બહેરી થાય છે, અને આંખની ક્રીડા શક્તિ ક્રિયા કરતી વખતે અને આંખની શક્તિ ક્રિયામાં દુઃખ મટાડવા સારૂ ખાસ વપરાય છે. આ દવાના પાસા (Lamellae) ખાસ કરીને આંખના દરદમાં વાપરવામાં આવે છે.

કોકા, વાઈનના રૂપમાં વારંવાર વપરાય છે, અને ધરડા લોકોને આ વાઈન આંખથી મગજની જ્ઞાનતંતુની શક્તિ વધારે છે અને પુષ્ટિ આપે છે.

વિશેષ વર્ણન—બાહ્યોપચાર તરીકે દરેક દવાઓ કરતા કોકાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ બહુજં સખત અને જલદીથી પાણીમાં ગળી જાય તેવી દવા છે. આ દવા સાજી આંખની પર ઓપડવાથી કાંઈ અસર કરતી નથી.

આ દવા અંદરની ચામડીપર તથા ફાટેલી ચામડીપર લગાડવાથી તે સફેત ડાઘ પાડે છે અને બહારની રક્ત વાહિની નસોનો સંકોચ કરે છે, અને જ્ઞાન તંતુને નષ્ટ કરી ચામડી બહેરી કરી નાંખે છે.

ચામડીમાં પીચકારી રૂપે મારવાથી તે ચામડીને તદ્દન બહેરી કરી લાઈ કરે છે. આ અસર (૫ થી ૧૦ પરસેટ) સોલ્યુશન વાપરવાથી થાય છે પણ આ અસર વધારે વખત સુધી રહેતી નથી.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—મુખ ઉપર—બાહ્યોપચાર તરીકે
આ દવા જીભપર લગાડવાથી જીભના સ્વાદ અને જ્ઞાનેન્દ્રીનો નાશ કરે છે, ચુંકના પ્રવાહને ઘટાડી નાંખે છે. પચાશ ટકાનું મીશ્રણ દાંતના પારાની જ્ઞાનેન્દ્રીનો નાશ કરે છે.

પેટ અને આંતરડા—ધણાજ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં આ દવા અગ્નિવર્ધક પૌષ્ટીક તરીકે અસર કરે છે અને બરાબર પ્રમાણમાં વાપર્યાથી પાચન ક્રિયાના રસને ઓછો કરે છે, અને ક્ષુધાનો નાશ કરે છે તથા તેની શક્તિને નષ્ટ કરે છે, અને જો કાંઈ દરદ માલમ પડતું હોય તો તે પણ મટાડે છે. વધારે પ્રમાણમાં વાપર્યાથી આંતરડાનો પક્ષધાત કરે છે અને તેથી અતિશય ખાડા તથા બંધકોષ થાય છે.

અંતઃકરણ અને લોહિની ગતિ થોડા પ્રમાણમાં આ દવા નાડીના ધબકારા વધારે છે, અને રક્તાશયમાં ગરમીની અસર કરી ગતિને વધારે છે પણ વધારે પ્રમાણમાં નાડી અને રક્તાશયને મંદ કરે છે.

શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા—નાકની અંદરની ચામડીપર લગાડવાથી નાકની જ્ઞાનેન્દ્રીનો નાશ કરે છે. અને અંદર પીવા આપ્યાથી પ્રથમ તે શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયાને ઉત્તેજન આપી વધારે છે અને રેસ્પીરેટરી સેન્ટર પર ગરમીની અસર કરી શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયાને વધારે છે અને પછી તરતજ ઘટાડી નાંખે છે. આ દવા લીધાથી મરણ મુદ્દા આવીને નીપજે છે.

જ્ઞાન તંતુઓપર—(સેરીબ્રમ) મગજની અંદરનો ભાગ—
આ દવા જ્ઞાન તંતુઓ પર કેન્દ્રાઘતની માફક અસર કરે છે પણ જરા વધારે જલદ અસર કરે છે. અને માનસિક શક્તિનો અમ છતારી નાંખી તેપર ચચળતાની અસર કરે છે. આ દવા વારંવાર લીધાથી કેટલી વાર જિંદગીનો

નાશ કરે છે અને ચંચળતા જોઈએ તેથી જાહે માટે છે જે કે તેથી બહુ નુકશાન થતું નથી,

વધારે પ્રમાણમાં સેરીબ્રમ પર પ્રથમ અસર કરી જ્ઞાન તંતુઓને નબળાં કરી નાંખે છે. પ્રથમ સેરીબ્રમ પર અસર કરે છે, પછી બલ્બ (Bulb) પર અસર કરે છે અને છેવટે બરડાના રજજી પર (Spinal cord) અસર કરે છે.

આંખ—૪ ટકાના પ્રમાણનું કોકીન મીઝણ (A. 4 P. c.) આંખમાં નાંખવામાં આવે તો તદ્દન આંખમાં બેશુદ્ધિની અસર થાય છે અને ડાળો તદ્દન બહાર મારી જઈ ખુલ્લો થઈ રહે છે. એટ્રોપીઆ નાંખવાથી જેવી રીતે કોકી પહોળી થાય છે તેવી રીતે કોકીન નાંખવાથી પહોળી થાય છે. શરીરની ગરમી કોકીનના વિષના કેસમાં વધી પડે છે.

મુત્રાશય અને વિહારની ઇંદ્રિયો—કોકીન પેશાબ વાટે બહાર નીકળે છે. મુત્રાશયમાંથી પેશાબ વધારે થાય છે એમ કહેવાય છે. વિહારની ઇંદ્રિયા ઘટવા માંડે છે.

વિષનાશક દવાઓ—વમનકારક દવાઓ, સ્ટમકપંપ, જે જરૂર હોય તો અમીલ નાઇટ્રાટ, નાઇટ્રોગ્લીસરાઇન, એમોનીઆ, જલદ કોફીમાં વાટે અથવા ગુરદા વાટે, સ્ટ્રીકનીઆ અને ઇથરનો ત્વચામાં મારવાની પીચકારી વડે ઉપયોગ કરવો.

કોકાઇન ખાધાથી થતી જૂની વિષની અસરો અથવા કોકેનીઝમ—દારૂ, મેડ્રફીઆ અને ઘણા લાંબા વખત સુધી કોકીનનો ગરમ દવા તરીકે ઉપયોગ કરવાથી એક જાતનો ઉન્માદ થાય છે, જેને કોકીનોમેનીઆ (Cocainomania) એટલે કોકાઇનનો ઉન્માદ કહે છે.

વિપારી ચિન્હો—પાચન ક્રિયાનો નાશ, માંસનું ગળી જવું. ચક્રર, જલદ નાડી, ઉધનો નાશ, અને નપુશકપણું વીગેરે ચિન્હો ખાસ કરીને માલમ પડે છે.

કોકાઇનના દશ ગ્રેન ખાવાથી અને કેમ્ફીકવાર ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન ખાવાથી કોકીનના બંધાણી થવાય છે અને તેથી શરીરનો અને માનસિક સક્તિનો નાશ થાય છે. બંગાળામાં કોકાઇનનો પાનમાં વધારે ઉપયોગ

થવા લાગ્યો છે અને તેથી ત્યાં કાકીનો મેનીઆ વધારે દેવાયો છે, પાનમાં આધારી દાંત કાળા પડી જાય છે એમ ડાક્ટર બુચાનન કહે છે.

અટકાવવાના ઉપાય—કાકાઈનથી સદંતર દૂર રહેવું, જલદ કાઠી નકસવામીકા અને ખીજ પૌષ્ટિક દવાનો ઉપયોગ, હવાનો ફરફાર, વીગેરે કરવો અને દરદીને પૌષ્ટિક ખોરાક આપવો.

કાકાઈનનો બાહ્યોપચાર તરીકે ઉપયોગ—

આંખ—આ દવાના ૪ ગ્રેનનું સોલ્યુશન આંખના માઈનર ઓપરેશન કરવામાં તથા મોતીઆ વીગેરે કાઢવામાં આંખની જ્ઞાનશક્તિનો નાશ કરવા સારું વપરાય છે.

ઈરીટીસ નામના (Iritis) દરદમાં અને ખીજ દુષ્પ્રદાયક દરદોમાં, અને કોરનીઆમાં કાકાઈન લાઇકર એટોપીઆ સલ્ફાસ સાથે વાપર્યાથી વધારે સારી અસર કરે છે.

પીલોઝારપાઈન નાઈટ્રાસનો ૬ ગ્રેન કાકાઈન ૪ ગ્રેનના સોલ્યુશનના ૧ દ્રામમાં ઉમેર્યાથી આંખપર જ્ઞાનશક્તિનો નાશ કરવાની અસર ઘણી સહેલાઈથી કાંઈપણ નુકશાન વગર થાય છે.

નાક, કાન, ગુદા. ગર્ભાશય (Anus-Vagina) વીગેરે-કાકાઈનનું પથી દશ ગ્રેનનું સોલ્યુશન, નાક, કાનની અંદરના ભાગ, ગર્ભાશય, સ્તનાશય, મુત્રાશય, વીગેરે નાળુક ભાગોની અંદરની ચામડીપર જ્ઞાનશક્તિ નષ્ટ કરવાની અસર સારી રીતે કરે છે, અને તેથી તે ભાગપર વાઢ કાપની ક્રિયા સહેલાઈથી કાંઈપણ દુષ્પ્ર વગર થઈ શકે છે.

કેટલીક પ્રકારના તાવમાં આવતા નાકના સોજાના દરદમાં, હોઠના ખરજવાના દરદમાં, કાનના શુળમાં, માંદામાં અને એવા પીડાકારક દરદોમાં કાકાઈનના મીઝણનો ઉપયોગ કર્યાથી પીડા તરત દબાઈ જાય છે.

ચામડી—જો કે કાકાઈન ચામડીપર લગાડવાથી કંઈ મજા નથી એટલે ચામડીની અંદર દાખલ થાય છે તેમ જાણવામાં આવ્યું નથી તોપણ, કાકાઈન સોલ્યુશનનો બાહ્યોપચાર કરવાથી અગર ચરખી, અથવા તેલ સાથે મેળવીને એપડવાથી બળતરા, દુષ્પ્ર, ચસકા, ખરજવાની એજ, રતવા અને સ્તર્નની ડીલ્ટીઓના સોજાની પીડાને દાખી દે છે.

બેંરીસીક એસીડનું : મધમ, પેરાફીન, અને કેરોન ઓષધિમાં કોકાઇન મીઠ્ર કરીને લગાડવાથી સખત બળી ગંગેલી ચામડીપરનો છદ્, પીડા, સોજા, અને શુળને તરત દબાવી દે છે.

બદો, નાની ગાંઠો સોજા આવેલી ગડો નાના શુભડાઓમાં થતી પોડા. અને શુળ વિગેરીની પાસેની ચામડીમાં કોકાઇનની પાંચ-કારી મારવાથી મટી જાય છે અને બેસી જાય છે.

ધણા રહેજ થતા માથાના દુખાવાઓ પર કોકાઇનને લર્વીગ-ના તેલમાં મીઠ્ર કરી લગાડવાથી મટી જાય છે અને સ્કીએટીકા (Sciatica) ના દરદમાં આ દવાનો પ્રવાહીરૂપે ઉડી પીચકારી મારવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

દાંત તથા અવાળા—દાંતના તથા અવાળાના દરદમાં કોકાઇન દુઃખ અને પીડા કમી કરવા સાર અતિશય વપરાય છે. નીચેનું મીઠ્રણ લગાડવાથી એકદમ અન્યથ રીતે દુખ ઓછું કરી નાંખે છે. Cocain Hydrochloras grs. I Chloral Hydras grs 5 અને Camphor grs. 5. આ સધળું મીઠ્ર કરી ગરમ કરવાથી તેલ જેવું નરમ પ્રવાહી થાય છે અને તેમાં ૩ બોળી મુકવાથી તરત અસર થાય છે.

દાંતના અવાળાપર કોકાઇન ધસવાથી જાન તંતુનો નાશ થઈ પીડા ઓછી થાય છે અને હાલતો દાંત વીપીઆથી કાંઈપણ દુઃખ સિવાય બેંચી કઢાય છે.

THEA. લા૦ થી. અં૦ ટી. ગુ૦ ચાહ.

ઉપયોગ—ચાહ તથા કાફી એ બંનેની અસર માણસ જાત ઉપર એક સરખી થતી નથી. ચાહ કાળી અને લીલી થાય છે તે એકજ જાતના જાડની પેદાશ છે. લીલી ચા કાળી ચા કરતાં ઘણી જોરાવર છે.

આ ધણા થોડા પ્રમાણમાં પીવાથી શરીરમાં સુસ્તી લાવે છે અને જરા ઉધ લાવે છે વધારે પ્રમાણમાં લીધાથી અંગમાં ગરમી તથા હુશી-આરી લાવે છે અને હિંધનો નાશ કરે છે. ઘણી ચાહ પીવાથી મગજ અને મગજના જાનતંતુઓ નબળા પડી જાય છે. ચાહ સોહીતું પાણી કહે છે એમ કહે-

વાય છે. આહનો જમવા સાથે ઉપયોગ કરવાથી પાચન શક્તિની ઇંદ્રીઓને ઘણું નુકશાન પહોંચે છે આહ કાંઈક પીતનો વધારો કરે છે, અને તેથી ખોરાકનો કંઈક ભાગ પાચન થવો બાકી રહો હોય તો તે પચાવી નાંખે છે.

આમાં નીચે પ્રમાણે ગુણો પણ રહેલા છે. આહ હોજરીમાં ગરમા પેદા કરી પાચન શક્તિ તથા ખાધાની રૂચીને જાગૃત કરે છે. આમડી તથા મુત્રાશય ઉપર અસર કરી પરસેવો તથા પેશાબને ખુલાસેથી લાવે છે અને આ ગુણોને લીધે તે તાવના દરદોમાં ઉપયોગી થઈ પડે છે.

કાફી—કાફી અંગમાં ગરમી તથા હુશિઆરી લાવે છે. ઠંડી ઋતુમાં તેમજ ઠંડા દેશમાં મુસાફરી કરતા કાફીનો ઉપયોગ કરવાથી શરીરમાં તે સારી ગરમી ઉત્પન્ન કરે છે.

કાફીનો યુક્તિથી ઉપયોગ કરવાથી ફાયદો થાય છે. આહ તથા કાફીમાં અત્યંત ગળપણ નાંખ્યાથી તે નબળા કોઠાવાળા અને અશુભવાળા દરદીઓ તથા ઝાડવાળા દરદીઓને તે ઘણીજ નુકશાનકારક છે. આહ તથા કાફી ઘણીજ ગરમ પીવાથી પાચન શક્તિ પાચન શક્તિનો નાશ થાય છે અને વિર્યને પાતળું કરી નાંખે છે. કાફી તથા આહ રાતે પીવી નહીં કારણકે તે ઉંઘનો નાશ કરે છે અને આથી મગજને વધારે નુકશાન થવાનો સંભવ રહે છે. અફીણુ વીગેરે વિશવાળા દરદીઓમાં તેનો બહોળો ઉપયોગ કરવાથી તે સારો ફાયદો કરે છે.

CAFFEINA. લા. કેફાઇના. અ. કેફાઇન.

Synonyms.=Caffeina, Theina, Guaranina.

માત્રા— ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Caffeinae Citras.* લા. કેફીની સાઇટ્રાસ અ. સાઇટ્રેટ ઓફ કેફાઇન.

દીત—કેફાઇન ... ૧ ઓંસ.

સાઇટ્રીક એસીડ ... ૧ ઓંસ.

ચોખ્ખુ પાણી ... ૨ ઓંસ.

માત્રા— ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—ડોક્ટર બેનેટ અને ડોક્ટર કેનડ્રીકના પ્રાણીઓ ઉપરના અનુભવથી સિદ્ધ થયું છે કે કેફાઈન, ક્રોકાઈન અને થીઓબ્રોમાઇનથી નીચે પ્રમાણે અસરો થાય છે. થોડા પ્રમાણમાં ઉપરની દવાઓ મગજની ચીંતાને અને જ્ઞાન તંતુઓના જ્ઞાનની શક્તિમાં ચેતન આવે છે, પછી વધારે પ્રમાણમાં આપ્યાથી જ્ઞાન તંતુઓની શક્તિનો સમુગ્ગો ન્મશ કરે છે, ધર્નુવાના ચિન્હો અને તાણ થાય છે અને છેવટે મૃત્યુ નીપજે છે.

જ્ઞાન તંતુઓનો નસોનો અને બરડાના રજ્જુઓનો, અને જ્ઞાન તંતુવાળા ભાગનો પક્ષાઘાત થાય છે એટલે અકડાઇ જાય છે.

હૃદયની તથા શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયાઓ શરૂઆતમાં વધે છે પણ પાછળથી નરમ પડી જાય છે.

કેફાઈન અને સાઈટ્રાસ હૃદયમાં બગાડથી થએલા જલંદરના દરદમાં મોં વાટે અથવા ચામડીમાં મારવાની પીચકારી રૂપે વાપરવાથી મુત્રલ અસર ધણીજ સારી કરે છે.

જ્યારે ડીબ્રેલીસ અને બીજી મુત્રલ દવાઓનો ઉપયોગ નિષ્ફળ થાય છે, ત્યારે આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. ત્યારે આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. અને હૃદયની ક્રિયામાં સથા લોહીની ફરવાની ગતીમાં વધારો થાય છે.

જૂના આઈડિ ડીઝીઝથી થએલા જલંદરના દરદમાં આ દવા કેટલીક વાર નિષ્ફળ જાય છે.

જૂદી જૂદી જાતના માથાના દુખાવા મસ્તક શુળ આદાશીશી તથા સમણામા આવતા ચક્કા અને શૂળના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.)

કેફાઈન સાઈટ્રાસ.	૫ ગ્રેન.
કવીનાઈન સલ્ફાસ	૫ ગ્રેન.
એન્ડીપાઈરીન	૩ ગ્રેન.
સોડા બાયકાર્બ	૬ ગ્રેન.

૩ પીડીકા કરી, દીવસમાં ત્રણવાર આપવા.

અનુવાદક.

આ દવામાં બકરી અને ઉલટી કરવાની અસર હોવાને લીધે તેનો ઉપયોગ થોડા પ્રમાણમાં અને જેમ જરૂર પડે તેમ સોડા બાયકાર્બોનેટ સાથે કરવો જોઈએ.

CAMBOGIA. લાંબા કમ્બોગીઆ અંબો ગેમબોગ.

માત્રા ૧ થી ૪ ગ્રેન.

સુંખ અનાવરો—

૧ *Pilula Cambogiae Composita.* લાંબા પીલ્યુલા કમ્બોગીઆ કમ્બોગીઆ. અંબો કમ્બોગીઆ ગેમબોગ પીલ. ગુ. ૦ મેમ-બોગની મીશ્રીત ગોળી.

રીત—ગેમબોગ	૧ ઓંસ.
બારબેડોઝ એલોઝ.	૧ ઓંસ.
કમ્બોગીઆ પાઉડર ઓફ સીનામોમ	૧ ઓંસ.
કઠ્થુ સાપ્ત. હાર્ડસોપ.	૨ ઓંસ.
સીરપ	જોઈએ તેટલો.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—પ્રવાહી રેચક,

ઉપયોગ—ગેમબોગ એક સખત અને પ્રવાહી રેચક દવા તરીકે અસર કરે છે, અને વારંવાર ઉલટી અને ચુંકને પેદા કરે છે, અને કેટલીકવાર મુત્રલ શક્તિને વધારે છે.

આ દવા જાગ્યેજ વંપરાય છે. પણ ક્રીમ ઓફ ટારટાર, કેસોમલ, અને ખીજ વનસ્પતીની રેચક દવાના સંયોગમાં વપરાય છે.

પ્રવાહી સખત રેચક તરીકે આ દવાનો જલદરના દરદમાં ક્રીમ ઓફ ટારટારના સંયોગમાં ઉપયોગ કરવાથી પેટમાંથી પ્રવાહી મળી પુષ્કળ નીકળે છે, અને કેસોમલ સાથે કરવાથી મગજ પર લોહી ચઢવાના દરદમાં સારી અસર કરે છે, કેટલીકવાર કૃમીનાશક તરીકે પણ આ દવા વપરાય છે.

જે જે દરદમાં આ દવા વાપરવી પડે ત્યાં ત્યાં આ દવા સાથે કેટલીક સુગંધીદાર ગરમ દવાઓ અને ગરમ તેલો વાપરવાથી ચુંક, આં-

કડી અમળાંટ, અંતે ઉલ્ટીની અસરો થતી નથી. ગરમ દવાઓ જેવી કે, ટીચર જીંજર, કારડમ, લેવન્ડ્યુલા, સ્પીરીટ એમોનીઆ એરોમેટીક, સ્પીરીટકલો-રોફોર્મ, ટીચર કેપસીસી; ગરમ તેલો જેવા કે ઓઇલ સીનામોમી, મેન્થા પીપરેટાં, એનોથી, એનીસી વીગેરે.

વધારે પ્રમાણમાં આ દવા સખત જલદ રોતે દાહક અસર કરે છે; અને અનાશયની નળીમાં સોજો તથા પીડા કરે છે; અને એથી કાઠવાર મૃત્યુ પણ નીપજે છે.

રેચક દવા તરીકે આ દવાને સ્કેમોની, કોટનઓઇલ અને ઇલે-ટરીઅમ નામની દવાઓની વચમાં મુકવામાં આવે છે. આ દવા બચ્ચાં-ઓમાં, ધરણ દરદીઓમાં અને પેટુના સોજવાળા દરદીઓમાં વાપરવી ન જોઇએ.

CANELLAE CORTEX. લાંબા કેનેલી કોરટેક્સ. અંબા કેનેલી આલખા બાર્ક. ગુણ કેનેલા આલખાનો ભુકો.

માત્રા—ભુકાની ... ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા વાઇનમ રીહા બનાવવામાં વપરાય છે. આ દવા ગરમ સુગંધીદાર કડવી અગ્નિવર્ધક અને પૌષ્ટિક છે; વધી ગએલા અજીર્ણનાં દરદમાં વપરાય છે. હાલમાં આ દવા ફક્ત રીહાનો વાઇન બનાવવા સિવાંય બીજા કામમાં વપરાતી નથી. મેઝેરીન, સેસાફ્રાસ અને બીજા લોહી સુધારનાર દવાની માફક આ દવા જૂનો ગાંડીઓ વા, સંધીવા, અને ફરી થએલી ચાંદીના દરદમાં વપરાય છે.

GUAIACI LIGNUM. લાંબા ગોયાસી લીગનમ. અંબા ગોયાકમ-લુડ. ગુણ ગોયાકમનું લાકડું.

GUAIACI RESINA. લાંબા ગોયાસી રેઝીના. અંબા ગોયાકમ રેઝીન.

માત્રા—... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગોયાકમ રેઝીનાની મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Mistura Guaiaci.* લાંબા મીસ્ચુરા ગોયાસી. અંબા ગોયાકમ

મીઠશ્વર ગુઠ ગોઆકમનું મીશ્રણ.

રીત—ગોઆકમ રેઝીનનો ભુકો ... ૦૧ ઓંસ.
 સાકર ... ૦૧ ઓંસ.
 બાવળના ગુંદરનો ભુકો ... ૦૧ ઓંસ.
 તજના તેલનું પાણી ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— :... ... ૦૧ થી ૨ ઓંસ.

૨. *Tinctura Guaiaci Ammoniata.* લાઠીયુર ગોયાસી એ-
 મોનીએટા. અં ૦ એમોનીએટડ ટીચર ઓફ ગોયાકમ.
 ગુઠ ગોયાકમનો એમોનીઆ મિશ્રિત અર્ક.

રીત—ગોયાકમ રેઝીનનો ઝીણો ભુકો ૪ ઓંસ.
 સ્પીરીટ એમોનીઆ એરોમેટીક ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.

ગોયાકમ રેઝીના પીદ્યુલા હાઈડ્રોજેની સબક્લોરીડ કમ્પો-
 ઝીટાની ગોળીઓ વાળવામાં વપરાય છે.

ગોયાકમ ગુડ ડીકોક્શન સારસા કમ્પોઝીટા બનાવવામાં વપરાય છે.

ડાક્ટર ગેરોડ પોતાના અઢાર વરસના અનુભવથી જણાવે છે કે
 ગોયાકમ અને લીથીઅમની બનાવટ ગોયાકેઇટ ઓફ લીથીઅમની ગોળીઓ
 મુખ્યત્વે કરીને જુના ગાંઠીઆ વાના દરદમાં ઘણી સારી અસર કરે છે.
 આ ગોળીઓ લાંબા વખત સુધી વાપરવી જોઈએ.

માત્રા— ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—ગોયાકમ રેઝીન જ્યારે પીવામાં વાપરવામાં આવે છે
 ત્યારે તે વારંવાર ગળામાં ગરમીની અસર અને આંતરડાની નળીનો સોજો
 કિપત્ત કરે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં રેચક અસર કરે છે.

આ દવા જ્યારે લોહીમાં મળી જાય છે ત્યારે ગરમ, સ્વેદલ અને
 રક્તશોષક અસર કરે છે; અને કેટલાક ડાક્ટરો એમ પણ જણાવે છે કે
 તે ઋતુશ્રાવક અસર કરે છે.

સંધીવાના જુના દરદમાં, ઋતુશ્રાવના દરદમાં, ગાંઠીઆ વાના

દરદમાં, ઉપદંશનાં વ્યાધીમાં, અને આમડીના ચેપી દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી ફાયદો થાય છે.

BUCHU FOLIA. લાંબું બકુ ફોલીઆ. અંબું બકુ લીઝ. ગુંબું બકુના માંદડાં.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Infusum Buchu* લાંબું ઇન્ફ્યુઝમ બકુ. અંબું ઇન્ફ્યુઝન ઓફ બકુ. ગુંબું બકુનો ઉકાળો.

રીત—બકુના પાંદડાં ૦૧ ઓંસ.

ચોખ્ખું ઉકાળતું પાણી. ૧૦ ઓંસ.

માત્રા ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Tinctura Buchu.* લાંબું ટીચુરા બકુ. અંબું ટીચર ઓફ બકુ. ગુંબું બકુનો અર્ક.

રીત—બકુ ૨૧ ઓંસ.

કુદ સ્પીરીટ ૨૦ ઓંસ

માત્રા— ૧ થી ૨ દ્રામ.

ગુંબું—સુગંધીક્ષર ગરમ, પૌષ્ટિક અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—મૂત્રપિંડના દરદો, ગર્ભસ્થાનના દરદો, જીના પ્રમેહના દરદો, સંધીવા, પેશાબની બગત્રા અને અજીર્ણના દરદોમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે, આ દવા ધીમી પૌષ્ટિક છે; વળી મૂત્રલ અને સ્વેદન પણ છે. આ દવાનો મુખ્ય ઉપયોગ મુત્રાશયના દરદોમાં મુત્રાશયની અંદરની ત્વચાપર ગરમ અસર કરવાનો છે.

“જ્યારે પેશાબમાં લોહી જાય છે ત્યારે આ દવાની સાથે અરી-લુની બનાવટો વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.”—લેન્સેટ. ૧૮૯૧. વોલ્યુમ. ૧. પાનુ. ૯૩૨.

આ દવા વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી ઉલ્ટી અને ઉબકા થાય છે. કેટલીકવાર આ દવા ઠંડી કફન અસર કરે છે અને તેથી જીની ઉધરસના દરદમાં વાપરી શકાય છે.

સૂચના—આ દવા વધારે વખત સુધી વધારે પ્રમાણમાં વાપરવામાં આવે તો તે મુત્રાશય પર નુકશાન કરે છે.

ડાક્ટર બ્રાન્ટન જણાવે છે કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં મરડા અને અતિસારના દરદમાં બકુ ૨૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરવામાં આવ્યું હતું.

CUSPARIAE CORTEX. લા ૦ કસપેરીઆઈ કોરટેક્સ. અં ૦
ધ બાર્ક ઓફ ગેલીપી કસપેરીઆ.

મુખ્ય બનાવટો—

Infusum Cuspariae. લા ૦ ઇન્ફ્યુઝમ કસપેરીઆઈ. અં ૦ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ કસપેરીઆ. ગુ ૦ કસપેરીઆનો ઉકાળો.

રીત—કસપેરીઆનો જડો ભુકો. ... ૦ ૧૧ ઓંસ.

ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી. ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

ગુણ—સુગંધીદાર અગ્નિવર્ધક અને કેટલીક વાર તાવ રોકવાની અસર કરે છે.

ઉપયોગ—વધી ગએલા અભ્રૂના દરદમાં, અતિસાર અને મરડાના દરદમાં અને બીજા તીક્ષ્ણ આંકડીના દરદમાં વપરાય છે. દક્ષિણ અમેરિકામાં આ દવા ભેજવાળી જમીનમાં રહેવાથી આવતા તાવમાં તાવ રોકવા તરીકે વપરાય છે; ઇંગ્લાંડમાં આ દવા ઝાઝી વપરાતી નથી; અને તેની અસર વિષે ઝાઝી શોધ ખોળ પણ થઈ નથી.

JABORANDI. લા ૦ જેબોરેન્ડી. અં ૦ જેબોરેન્ડી.

ઉપનામ—*Pilocarpi Foliola.* પીલોકેરપી ફોલીઓલા.

માત્રા— ... ૫ થી ૬૦ ગ્રેન.

PILOCARPINAE NITRAS. લા ૦ પીલોકેરપીની નાઇટ્રાસ.

અં ૦ નાઇટ્રેટ ઓફ પીલોકેરપાઇન.

માત્રા— ... ૧ થી ૧ ગ્રેન.

મુખ્ય ઘનાવટો—

૧. *Extractum Jaborandi.* લા૦ એકસ્ટ્રેક્ટમ જેમોરેન્ડી. અં૦ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ જેમોરેન્ડી. ગુ૦ જેમોરેન્ડીનું મત્વ.

રીત—જેમોરેન્ડીના ઝીણાં ભુકા ૧ પૌંડ.
પુદ્ગસ્પીરીટ નેપથ્યે તેટલો.
ડીસ્ટીલ્ડ વૉટર નેપથ્યે તેટલું.

માત્રા— ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨. *Infusum Jaborandi.* લા૦ ઇન્ફ્યુઝમ જેમોરેન્ડી. અં૦ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ જેમોરેન્ડી. ગુ૦ જેમોરેન્ડીનો ઉકાળો.

રીત—જેમોરેન્ડીના નાના કકડા ૪ ગ્રામ.
ડીસ્ટીલ્ડ વૉટર ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ ઓંસ.

Tinctura Jaborandi. લા૦ ટીંચુરા જેમોરેન્ડી. અં૦ ટીંચર ઓફ જેમોરેન્ડી. ગુ૦ જેમોરેન્ડીનો અર્ક.

રીત—જેમોરેન્ડીના ઝીણાં ભુકા ૫ ઓંસ.
પુદ્ગ સ્પીરીટ— ૨૦ ઓંસ.

ઉપયોગ—ખર જેમોરેન્ડી સખ્ત સ્વેદન અને થુંક લાવનાર છે. વધારે પ્રમાણમાં તે ઉલ્ટીઓ કરે છે. તે હૃદયની ગતિમાં વધારો કરે છે, અને લોહીની નસોમાંના પ્રવાહને ધીમો કરે છે; અને મોં કાંન અંતે ગળાને રાતાર્યોળ કરે છે અને એકદમ અતિશય પરસેવો અને થુંક વધારે છે; અને છેલ્લે સુસ્તી લાવી દરદીને શ્રમીત કરે છે. આંખની કીકી સંકોચાધ જાય છે અને તેના તેજને જરા મંદ કરે છે. જેમોરેન્ડી લીધાથી વેસોમોટર નામની નસોપર (Vaso motor nerves) પક્ષાઘાતની અસર થાય છે. આ દવા જલદીથી પેશાબ અને ચામડી વાટે પરસેવાના રૂપમાં બહાર નીકળી જાય છે.

કેટલીકવાર આ દવા વધારે પ્રમાણમાં લીધાથી નીચે પ્રમાણે નુકશાન થાય છે. આંખે જાંખ વળે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, ઓચિંતી તાણ અને આંકડી આવે છે અને થુંકની ગાંઠોપર સોજા લાવે છે અને ગળામાં ચોળીઆ આવે છે.

જ્યોરેન્ડી અને તેની બનાવટો આંખના દરદમાં વધારે વપરાય છે. અને મુખ્યત્વે કરીને ઇન્ટ્રાઓક્યુલર હેમોરેઈજ (Intraocular Haemorrhage) નામના દરદમાં વધારે વપરાય છે.

આ દવા સ્વેદન શક્તિને લીધે તીક્ષ્ણ ઉષ્ણ અને કોરીઝા (Coryza) ના દરદમાં ખાસ વપરાય છે; અને જલંદરમાં પણ વધારે વપરાય છે; જો જલંદર મુત્રાશયના વ્યાધીને લીધે થએલું હોય છે તો વાપરવાથી ઘણું સારો ફાયદો આપે છે. વાગ ઉગાડવાની શક્તિને લીધે પીલોકાર્પાઇન હેરલેશનના રૂપમાં અતિશય વપરાય છે.

ઉસ્તંભ, ચોળીઆ, મધુપ્રમેહ, ઋતુઆવના દરદો, ગર્ભસ્થાનના દરદો, હડકવા, ઉષ્ણ અને દમનાં રોગમાં આ દવા વપરાય છે.

બેલાડોનાના વિષનાં કેસમાં પીલોકાર્પાઇન વિષનાશક ઇલાજ તરીકે વપરાય છે. બહેરાશ ભોગવતા દરદીઓના દરદમાં કેટલીકવાર પીલોકાર્પાઇન વાપરવાથી ફાયદો થવાનો સંભવ રહે છે.

જ્યોરેન્ડી કેટલીક વાતમાં ફીઝોસ્ટીગમા (Physostigma) ના ગુણ દોષને મળતું આવે છે.

ખાલોપચારમાં પીલોકાર્પાઇન આંખમાં વાપરવાથી ત્રીજા જ્ઞાનતંતુના અંદરના છેડાઓ પર ગરમીની અસર કરી કીકીને સંકુચીત કરે છે.

સૂચના—હૃદયના દરદો, રક્તાશયના દરદો અને નબળા બાંધાવાળા દરદીઓના કેસમાં આ દવાનો ઘણી સંભાળથી ઉપયોગ કરવો.

એટ્રોપાઇન પીલોકાર્પાઇનની વિષનાશક દવા છે,

QUASSIAE LIGNUM લાંબા કવોસીઆ લીમ્બમ અંબ કવોસીઆ વુડ ગુંબ કવોસીઆનું લાકડું.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Extractum Quassiae* લાંબા એકસ્ટ્રેક્ટમ કવોસીઆ અંબ એકસ્ટ્રેક્ટ એફ કવોસીઆ ગુંબ કવોસીઆનું સત્વ.

માત્રા— ૩ થી ૫ ગ્રેન

૨. *Infusum Quassiae.* લાંબું ઇન્ફ્યુઝમ ક્વોસીઆઇ. અંબું ઇન્ફ્યુઝન ઓફ ક્વોસીઆ. ગુંબું ક્વોસીઆનો ઉકાળો.

રીત—ક્વોસીઆના કકડા ૫૫ ગ્રેન.
ઠંડું ચોખ્ખું પાણી ૧૦ ઓંસ.

આ દવા ગંરમ હવામાં ઝટ લઇને બગડી જાય છે.

માત્રા— ૧ થી ૨ ઓંસ.

૩. *Tinctura Quassiae.* લાંબું ટીચુરા ક્વોસીઆઇ. અંબું ટીચર ઓફ ક્વોસીઆ. ગુંબું ક્વોસીઆનો અર્ક.

રીત—ક્વોસીઆની સળીઓ ૬ દ્રામ.
પુદ્ગરપીરીટ ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૦.૫ થી ૨ દ્રામ.

ગુણ—સખત અગ્નિવર્ધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—સાધારણ નબળાઈમાં, તાવ આવી ગયા કેડે આવેલી અશક્તિના દરદમાં અને અભૂર્ણના દરદમાં ક્વોસીઆ વપરાય છે. અતિશય ટાઢ વાળને આવતા તાવના દરદમાં તે સારી અસર કરે છે. લોખંડની દવા સાથે વાપર્યાથી પૌષ્ટિક અસર સારી કરે છે. મળાશયમાં કૃમીનો નાશ કરવા સારું ઇન્ફ્યુઝમ ક્વોસીઆની ગુદા વાટે પીચકારી મરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ક્વોસીઆ સખત અગ્નિવર્ધક છે. વધી ગએલા અભૂર્ણના દરદમાં તથા ગાંડીઆ વાના દરદમાં તે સારી અસર કરે છે. કેટલાક તીક્ષણ દરદો પછી શક્તિ લાવવા સારું આ દવા ઘણી વપરાય છે; અને તાવ રોકવા સારું ક્વીનાઇન મીશ્રણમાં વાપર્યાથી તાવને રોકી દે છે. વધારે પ્રમાણમાં વાપર્યાથી તે મેગનપર સારી અસર કરે છે.

RHAMNI FRANGULAE CORTEX. લાંબું રેહમની ફ્રેંગ્યુલી કોરટેક્સ. અંબું ફ્રેંગ્યુલા બાર્ક. ગુંબું ફ્રેંગ્યુલાનો ભુકો.

મુખ્ય બનાવટો—

૧. *Extractum Rhamni Frangulae.* લાંબું એક્સ્ટ્રેક્ટમ રેહમની ફ્રે-

ગ્યુલી. અં૦ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ રહેમનસ ફ્રેંગ્યુલા. ગુ૦
રહેમની ફ્રેંગ્યુલાનું સત્વ.

રીત—રહેમનસ ફ્રેંગ્યુલાનો ભુકો... ... ૧ પૌંડ.
પ્રદ સ્પીરીટ જોધએ તેટલો.
પાણી જોધએ તેટલું.
માત્રા— ૧૫ થી ૬૦ ગ્રેન.

૨. *Extractum Rhamni Frangulae Liquidum.* લા૦ એક-
સ્ટ્રેક્ટમ રહેમની ફ્રેંગ્યુલી લીક્વીડમ. અં૦ લીક્વીડ એકસ્ટ્રે.
ક્ટ ઓફ રહેમનસ ફ્રેંગ્યુલા. ગુ૦ રહેમનસ ફ્રેંગ્યુલાનું
પ્રવાહી સત્વ.

રીત—રહેમનસ ફ્રેંગ્યુલાનો ભુકો ૧ શેર.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ૪ ઓંસ.
ચોખ્ખું પાણી જોધએ તેટલું.
માત્રા— ૧ થી ૪ દ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાનો તાજો ભુકો વાપરવાથી તે તીક્ષ્ણ ઝેરરૂપે
અસર કરે છે અને સખત ઝાડા અને ઉલ્ટીઓ કરે છે. આ ભુકાને સુ-
વવાથી ઝેરની અસર ઘણી થોડી થાય છે અને જૂના બંધકોશના દરદમાં
રેચક તરીકે વપરાય છે.

—:—
RHAMNI PURSHIANI CORTEX. લા૦ રહેમની પરશી-
આની કોરટેક્સ. અં૦ સેકેડબાર્ક. (કેસકેરા સેગ્રેડા.)

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Extractum Cascarae Sagradac.* લા૦ એકસ્ટ્રેક્ટમ કેસકેરી
સેગ્રેડા. અં૦ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ કેસકેરા. સેગ્રેડા. ગુ૦ કેસકેરા
સેગ્રેડાનું સત્વ.

રીત—સેકેડ બાર્કનો ઝીણો ભુકો ૧ શેર.
પ્રદ સ્પીરીટ જોધએ તેટલું.

ચોખ્ખુ પાણી જોધએ તેટલું.
 માત્રા— ૨ થી ૮ ગ્રેન.
 ૨. *Extractum Cascarae Sagradae Liquidum.* લાંબા એ-
 સ્ટ્રેક્ટમ કેસકેરી સેગ્રેડા લીક્વીડમ. અં ૦ લીક્વીડ એકસ્ટ્રેક્ટ
 ચોખ્ખુ કેસકેરા સેગ્રેડા. ૭૦ કેસકેરા સેગ્રેડાનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—સેકેડ બાર્ક ૧ શેર.
 રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ૪ ઓસ.
 ચોખ્ખુ પાણી જોધએ તેટલું.

માત્રા— ૦૧ થી ૨ દ્રામ.
 જમ્યા પહેલાં આ દવા દીવસમાં ત્રણ વાર આપવી તે ધણી
 ઉત્તમ છે; જ્યારે એકલી આપવી હોય ત્યારે થોડા પ્રમાણમાં આપવી.

ઉપયોગ—આ દવા રેચક સાથે પૌષ્ટિક છે, અને ભેથી વારંવાર
 જૂના બંધકોષના દરદમાં અને મુખ્યત્વે કરીને લોહી દુઝતા મસાના દર-
 દમાં વાપરવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે. ડાક્ટર જેરોડ પોતાના
 લાંબા અનુભવ ઉપરથી જણાવે છે કે કેસકેરા સેગ્રેડા ધણી ઉત્તમ રેચક
 દવા છે, અને તે મળાશયમાં સોજો લાવ્યા શિવાય પેટના કોલન નામના
 મોટા આંતરડા સંપૂર્ણ રીતે સાફ કરી સીરા દસ્ત લાવે છે.

આ દવાના સુકા સત્વને ગોળીના રૂપમાં એકલુ, અગર નકસ વો-
 મીકા; અને એલોઝના સંયોગમાં વાપર્યાથી ધણી ઉમદા રેચક અને પૌષ્ટિક
 અસર કરે છે.

આ દવાનું પ્રવાહી સત્વ ગ્લીસરાઇન; સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ, સ્પીરીટ
 એમોનીયા એરોમેટીક, ટીચર જીંજર, ટીચર કારડમ અને સીરપ ઓરેન-
 શીઆના સંયોગમાં વાપર્યાથી તેનો ખરાબ સ્વાદ જતો રહે છે અને સ્વા-
 દીષ્ટ થાય છે.

વિશેષ બર્ણન—કેસકેરા સેગ્રેડા નિરંતર અને જૂના બંધકોષના
 દરદમાં અત્યુત્તમ રેચક અને પૌષ્ટિક દવા છે. આ દવાનો લાંબો ઉપયોગ
 કરવાથી બંધકોષના દરદો અચ્છી રીતે નાબુદ થાય છે અને દસ્ત સહેલા-
 ધથી પચીને તરત ઉતરે છે. આ દવા રેચક દવાની માફક આંકડી કે

ચુંકની અસર કરતી નથી; અને આ કારણને લીધે રેચક પૌષ્ટિક તરીકે હમણાં અતિશય વપરાય છે; અને મુખ્યત્વે કરીને બંધકોશના દરદવાળા દરદીઓને આપવાથી સારી અસર થાય છે.

સળેખમ, કમળો, અને બંધકોશથી થએલા અજીર્ણના દરદમાં આ દવા વપરાય છે. ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓમાં દસ્ત સાફ લાવવા સારૂ આ દવા નિર્ભયપણે વાપરી શકાય છે.

પિત કમળીના દરદમાં નીચેની ફારમ્યુલા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

પોટાસ સાઇટ્રાસ	૧૫ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેક્ટ કેસકરા સેગ્રેડ લીક્વીડ...	૩૦ ટીંપા.
સકસ ટેરેક્સી	૩૦ ટીંપા.
ટીંચર પોડોફીલી	૬ ટીંપા.
પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પાવી.

(અનુવાદક.)

કાળજના વધારાના દરદોમાં પણ આ દવા એમેનીઆ ક્લોરાઇડ, સકસ ટેરેક્સી, અને ટીંચર પોડોફીલીના સંયોગમાં વધારે પ્રમાણમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

અજીર્ણના દરદમાં પણ ટીંચર નક્સવોમીકા, ફેલ્ડા, જેનંશન, કાર્ડમ, સીઝિના અને એમેન્યા ક્લોરાઇડના સંયોગમાં થોડા પ્રમાણમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

ફેટલાક પિત પ્રકૃતિના બાંધાવાળા દરદીઓ દસ્ત સાફ લાવવા સારૂ ઘણા ઘણા પ્રયાસો અને ઔષધો કરે છે અને પીચકારીનો પણ ઉપયોગ કરે છે; તેમને વાસ્તે નીચેની ફારમ્યુલા ઘણી ઉત્તમ છે અને તે થોડાક દીવસ વાપર્યાથી બંધકોશના દરદો મૂળથી મટી જાય છે.

એમેન્યા ક્લોરાઇડ	૧૦ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેક્ટ કેસકરા સેગ્રેડ	૧૫ ટીંપા.
સકસ ટેરેક્સી	૧૫ ટીંપા.
ટીંચર પોડોફીલી	૬ ટીંપા.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૧૦ ગ્રેન.

ટીચર નકસવોમીકા	૧૫ ટીપા.
પાણી	૩ ઔંસ.
દીવસમાં ત્રણવખત પીવું.			(અનુવાદક.)

MYRRHA. લાંબ મરહ. અં. મરહ. ગું હીરામોળ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Pilula Aloes et Myrrhae.* લાંબ પીલ્યુલા એલોઝ એટ મરહી.
અં. પીલ એલ્ એલોઝ એન્ડ મરહ. ગું એળીઓ
અને હીરામોળની ગોળીઓ.

રીત—સોકોટ્રાઇન એલોઝ	૨ ઔંસ.
મરહ	૧ ઔંસ.
સેફ્રેન (કેશર)	૪ ગ્રામ.
ટ્રીકલ (ગોળ)	૧ ઔંસ.
ગ્લીસરાઇન	બેઈએ તેટલું.
માત્રા—૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Tinctura Myrrhae.* લાંબ ટ્રીચુરા મરહી. અં. ટીચર એલ્
મરહ. ગું હીરામોળનો અર્ક.

રીત—હીરામોળનો લુઝા	૨½ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	૦.૧ થી ૧ ગ્રામ.

હીરામોળ મીસ્યુરા ફેરી કમ્પાઉન્ડ, પીલ એસાશીટ્રીડા કો, પીલ
રીહા કો અને ડીકોકશન એલોઝ કમ્પાઉન્ડ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, કફદન, અને ઋતુશ્રાવક છે.

ઉપયોગ—નશર્તવ, ઉધરસ, અને દમ ઉપર અપાય છે. મોઢું
તથા ગળું આવ્યું હોય તો ટીચર મરહના ૨ ગ્રામ ૪ ઔંસ પાણીમાં
મેળવીને કોગળા કરવા સારું વપરાય છે. ઋતુશ્રાવ, પાંડુરોગ, ગર્ભસ્થાનના
દરદો, ફેફસાના દરદો, મુખ્યત્વે કરીને ઘરડા માણસોની શ્વાસ નળીના દરદો,
દમનક હાંફણના દરદો, પાચન ક્રિયાના અનિયમીતપણાના દરદોમાં આ દવા

વપરાય છે. ગળાના, મોઢાના તથા ચાંદાના દરદોમાં આ દવા લોશન તરીકે અને કોગળા કરવાના રૂપમાં વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—બીજા રેઝીનસ. પદાર્થોની માફક મરહૂ ગરમીની ખાસ અસર કરતું નથી પણ સાધારણ ગરમીની અસર કરે છે. અંદરની ત્વચાના પ્રવાહને આ દવા વધારે છે; મુખ્યત્વે ફરીને ગળાની નળીઓના પ્રવાહને વધારે છે; અને ઋતુશ્રાવક, ચુંક તથા આંકડી મટાડવાના એક કીમતી ઉપાય તરીકે બીજા તેના જેવી દવાના સંયોગમાં વપરાય છે.

ઋતુશ્રાવ લાવવા સાથે હીરાબોળ વારંવાર લોહ અને એળીઆની દવાઓના સંયોગમાં વપરાય છે; વળી પ્રદર અને એવા બીજા નબળાઈથી અએલા પ્રવાહના દરદમાં વપરાય છે; કેટલીકવાર કફદન તરીકે જૂની ઉધરસમાં અને ક્ષયમાં પણ વપરાય છે. ગડ ગુમડના દરદોમાં રક્તશોષક તરીકે હીરાબોળ બાલોપચાર તરીકે વપરાય છે.

ઉચ્ચસ્તંભના દરદોમાં હીરાબોળ સારી અસર કરે છે. મ્યુનિચના ડાક્ટર સ્ટ્રોલે હીરાબોળના અર્કનો ઉપયોગ ઉચ્ચસ્તંભના દરદોમાં ઘણી અન્યબી ભરેલી ફોટેહમંદી સાથે કર્યો હતો; તેણે ૮૦ દરદીઓમાંથી ૭૯ દરદીઓને ઉચ્ચસ્તંભનું દરદ નાશુદ્ધ કર્યું હતું; તેની દવાની મેળવણી નીચે મુજબ છે.

ટીચર મરહૂ	૧ ભાગ.
ગ્લીસેરાઇન	૨ ભાગ.
પાણી	૪૭ ભાગ.

ELEMI. લા. એલેમી. અં. મેનીલા એલેમી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Unguentum Elemi*. લા. અંગ્વેન્ટમ એલેમી. અં. એઇન્ટ-મેન્ટ એલેમી. ગુ. એલેમીનું મલમ.

રીત—એલેમી ૨ દ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાની અસર ઘણી ખરી ટરપેનટાઇન જેવી છે; મુખ્યત્વે કરીને બાહ્યોપચારમાં મલમનારૂપમાં ઉપરથી ગરમીની અસર કરવા સાફ વધારે વપરાય છે. અંદરના ઉપચાર તરીકે આ દવા બીલકુલ વપરાતી નથી.

GLYCYRRHIZA. લાંબી ગલીસરાઇઝા. અં. લાઇકીરાઇસરટ. ગુંજેઠીમધનાં મૂળીઆં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Glycyrrhizae.* લાંબી ગલીસરાઇઝા. અં. એક્સ્ટ્રેક્ટમ ગલીસરાઇઝા. અં. એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ લાઇકીરાઇસ. ગુ. જેઠીમધનું સત્વ.

માત્રા— ... ૫ ગ્રેનથી ૧ ડ્રામ.

૨ *Extractum Glycyrrhizae Liquidum.* લાંબી ગલીસરાઇઝા લીકવીડમ. અં. લીકવીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ લાઇકીરીશ. ગુંજેઠીમધનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા ... ૦.૧ થી ૧ ડ્રામ.

૩. *Pulvis Glycyrrhizae Compositus.* લાંબી પલવીસ ગલીસરાઇઝા કમ્પોઝીટસ. અં. કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ લાઇકીરીશ. ગુંજેઠીમધનું મિશ્રીત ચુર્ણ. ઉપનામ—પલવીસ ગલીસરાઇઝા કમ્પોઝીટસ કમસલફર.

રીત—સોનામુખીના મુળીઆં	૨ ઓંસ.
જેઠીમધના મુળીઆં	૨ ઓંસ.
ફ્રેનલકુટનો ઝીણો ભુકો	૧ ઓંસ.
સબબાઇન્ડ સલફર.	૧ ઓંસ.
સાકર	૬ ઓંસ.

માત્રા— ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

જેઠીમધનાં મુળીઆં કેટલોક જાતની ગોળાઓ અને બીજી મુખ્ય

બનાવટો જેવી કે ડીકોક્શન એલોઝ કમ્પોઝીટસ અને કનફેક્શીઓ સેના બનાવવામાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—આ દવા મધુર અને ચીકાશ યુક્ત છે; કદ મટાડવાના કામમાં વારંવાર વપરાય છે; કેટલીકવાર ધાંટો ખેસી ગયો હોય તો સાકર સાથે તેના મુળીઆં ચાવવાથી ધાંટો ઉઘડે છે અને સાદું મધુર થાય છે. આ દવા તેના મધુર સ્વાદને લીધે વારંવાર ખીજી કડવી દવાઓની કડવાશ દુર કરવા માટે વપરાય છે.

સેના અને સલફરની જગ્યાએ આ દવાનો કમ્પાઉન્ડ પાઉડર વાપરી શકાય છે; અને તે વારંવાર જરમન લોકરીશ પાઉડરના નામથી ઓળખાય છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવા મધુર હોવાને લીધે થુંકનો જથ્થો વધારે છે; અને ચીકાશયુક્ત ગુણ હોવાને લીધે વારંવાર ગળાના દંરદમાં સોજા મટાડવાના કામમાં વપરાય છે. આ દવાના મુકા મુળીઆંથી રેચક અસર થતી નથી પણ આ દવાના મીશ્રીત-લુકાથી રેચક અસર થાય છે. ખાંસી, મળાવરોધ અને અજીર્ણના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

TRAGACANTHA. લા.૦ ટ્રેગેકેન્થા. અ.૦ ટ્રેગેકેન્થ.

માત્રા-- ... ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Glycerinum Tragacanthae.* લા.૦ ગ્લીસરાઇનમ ટ્રેગેકેન્થી.
ગ્લીસરાઇન ઓફ ટ્રેગેકેન્થ.

રીત--ટ્રેગેકેન્થ ... ૧૧૦ ગ્રેન.

ગ્લીસરાઇન ... ૧ ઓંસ.

ગોપ્પુ પાણી ... ૭૪ ફ્લુઇડ ઓંસ.

૨ *Mucilago Tragacanthae.* લા.૦ મ્યુસીલેજો ટ્રેગેકેન્થી. અ. મ્યુસીલેજ ઓફ ટ્રેગેકેન્થ.

રીત--ટ્રેગેકેન્થ ... ૬૦ ગ્રેન.

રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ૨ ગ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ ઓંસ સુધી.

ઉપયોગ—આરેબીક ગુંદરની માફક આ દવા ત્રીકાશયુક્ત ગુણુ વાળી છે.

આ દવાનો મ્યુસીલેજ વારંવાર ગળાના સોજાના દરદમાં ચોપડવામાં વપરાય છે અને બીસમેથ સખનાઇટ્રાસ જેવા ભારે પદાર્થોને ગાળી નાંખવામાં વપરાય છે.

SCOPARII CACUMINA. લા૦ સ્કોપેરાઇ ક્રેક્યુંમીના. અં૦
જુમ ટોપસ.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Decoctum Scoparii.* લા૦ ડીકોક્ટમ સ્કોપેરાઇ. અં૦ ડીકોક્શન
ઓફ જુમ. ગુ૦ જુમનો કવાથ.

રીત—જુમના સુકવેલા કડકા ... ૧ ઓંસ

• ચોખ્ખુ પાણી ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૨ થી ૪ ઓંસ.

૨ *Succus Scoparii.* લા૦ સક્સ સ્કોપેરાઇ. અં૦ જુધસ ઓફ
જુમ. ગુ૦ જુમનો તાજો સ્વરસ.

રીત—તાજા જુમ ટોપનો રસ ... ૩ ભાગ.

• રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ૧ ભાગ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાની બનાવટો મુત્રલ અસર કરતી સારા વારં-
વાર વપરાય છે. હૃદયના બગાડથી થએલા જલંદરના દરદમાં આ દવાની બનાવટો
મુખ્યત્વે કરીને ખાસ વપરાય છે. વધારે પ્રમાણમાં પાપરવાથી રેચક અને
વમન કારક અસરો કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવામાં સ્કોપેરાઇમ અને સ્પેરટાઈન નામના

જે તત્ત્વો સમાએલાં છે સ્પેરડાઇન હૃદયની ગતીને ડીજીટેલીસની માફક વધારે છે અને આથી આ દવા જ્યાં ડીજીટેલીસનો ઉપયોગ થાય છે, ત્યાં વપરાય છે; પણ આ દવા ડીજીટેલીસના જેવી ખાત્રી ભરેલી અસરો કરતી નથી.

પોટાસ ટારટરેટ ૨૦ ગ્રેન; સ્પીરીટ જ્યુનીપરીસ ૩૦ ટીપા અને સ્કોપેરાઇનો ક્વાથ ૧ ઓંસથી બનેલી હોસ્ટસ સ્કોપેરાઇ કમ્પોઝીટસ નામની દવા મુત્રલ તરીકે જલંદરના દરદમાં ઘણી કીમતી છે; પણ મુત્રાશયના તીક્ષ્ણ દસ્તોમાં (Acute Bright's disease. આ) દવાનો કદીપણ ઉપયોગ કરવો નહીં. બચ્ચાંઓના ઉચ્ચસ્તંભના દરદમાં હૃદયની મંદ પડેલી ગતીના દરદમાં સ્પેરડાઇન વાપરવાથી સારી અસર થાય છે એમ કહેવાય છે.

KINO લાંબા કાઢનો. અંબા કાઢનો. ગુંબા હીરાદખણ.

માત્રા— ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Pulvis Kino Compositus*. લાંબા પલવીસ કાઢનો કમ્પોઝીટસ.

અંબા કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ કાઢનો. ગુંબા હીરાદખણનો મિશ્રિત ભુકો.

રીત—હીરાદખણનો ભુકો	૩૩ ઓંસ.
અદીણ	૨ દ્રામ.
તજનો ભુકો	૧ ઓંસ.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન

આ ભુકાના ૨૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અદીણ સમાએલું છે.

૨. *Tinctura Kino*. લાંબા ટીચુરા કાઢનો. અંબા ટીચર ઓફ કાઢનો.

ગુંબા હીરાદખણનો અર્ક.

રીત—હીરાદખણનો ભુકો	૨ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન	૩ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી...	૫ ઓંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	૧૨ ઓંસ.

માત્રા— ૬ થી ૨ દ્રામ.

આ. અર્ક. પીપ્પ રક્ત બંધ કરનાર ઔષ્ધો આપે વપરાય છે.

હીરાદખણુ પત્રીમ કટેચુ કમ્પોઝીટમ બનાવવામાં વપરાય છે. કટેચુનાં ૫ ગ્રેનમાં હીરાદખણુ ૧ ગ્રેન સમામેશો છે.

ગુણ—રક્તસ્તંભક, ગ્રાહીક અને ઠંડો છે.

ઉપયોગ—કાંઈનાના ગુણુદોષ કટેચુ (કાથા) ને મળતા છે, પણ તે વધારે ઠંડો હોવાને લીધે તે બચ્ચાંઓને, નાનુક સ્ત્રીઓને, તથા નખળા ખાંધાવાળા દરદીઓને વાસ્તે વધારે પસંદ કરવા લાયક છે. ઝાડા ઉપર, રક્તશ્રાવ ઉપર અને ઉલ્ટી માટે અપાય છે.

વિશેષ ગુણ—કાંઈનો એકદમ લોહી બંધ કરનાર છે, અને જ્યાં ટેનીન આપવાની જરૂર પડે છે ત્યાં વાપરવામાં આવે છે. કાથા કરતાં કાંઈ નો થોડો દ્રવ્ય છે અને તે વારંવાર અતિસાર, સંગ્રહણી, હોજરીના રક્તશ્રાવના દરદીમાં અને આંતરડાના ક્ષતમાં વપરાય છે. ગળાના દરદીમાં કાંઈનો આવવામાં વપરાય છે. અતિસાર, મરંડા અને સંગ્રહણીના દરદીમાં થતાં રક્તશ્રાવમાં કાંઈનો નીચેની દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ટીચર કાંઈનો	૧ ગ્રામ.
એકસ્ટ્રેક્ટ એલા લીકવીડ	૧½ ગ્રામ.
ટીચર કટેચુ	૧ ગ્રામ.
ટીચર હેમેમેલીમ	૧ ગ્રામ.
સક્સ ટેરેકસસી	૩૦ ટીપાં
એકસ્ટ્રેક્ટ કેસકેરા સેગ્રેડા	૧૦ ટીપાં.
એમોન્યા કોરોરાઇડ	૧૦ ગ્રેન.
તંજનું પાણી	૩ ઓંસ.

(અનુવંદઃ)

દીવસમાં ૩ વાર આપવું. હરસ, પેશાબ અતઃ ખાંસીમાં મડવા લેહીને બંધ કરવામાં ઉપયોગમાં પણ વપરાય છે.

BALSAMUM PERUVIANUM. લાઠ બાલઝેમ પેરુવીએનન
અં ૦ પેરુ બાલઝમ.

માત્રા— ૧૦ થી ૧૫ ટીપા.

ગુણ—ગરમ, રોપણ, દુર્ગંધનાશક અને કફધન છે.

ઉપયોગ—બાલકમ ઓફ પેરનો ગુણ રોપણ છે. તે ચાંદા બાઈ ક્ષત અને જખમ ઉપર લગાડાય છે. આ દવા ગરમ અને કફધન છે, મુખ્યત્વે કરીને જૂની ઉધરસ અને સંધીવાના દરદમાં વપરાય છે; વળી આ દવા અંદરની ત્વચાપર પણ અસર કરે છે અને આથી પ્રદર અને જૂના પ્રમેહના દરદમાંથી વહેતા અતિશય પ્રવાહને ઘટાડી નાંખવામાં વપરાય છે.

ડાક્ટર જેરોડ બાલકમ ઓફ પેરનો લાંબા વખત સુધી અનુભવ કરીને જણાવે છે કે બાલકમ ઓફ પેર મુત્રાશયના પુકાના જુદી જુદી જાતના દરદો પર અને ઘરડા માણસોની ઉધરસમાં સારો ફાયદો આપે છે.

બાલોપચારમાં આ દવા ગરમીની અસર કરે છે અને ઈલાની સફેદી સાથે મીશ્ર કરીને ગડ ગુમડ અને અને ચાંદાઓપર ચોપડવાથી સેપણની સારી અસર કરે છે.

BALSAMUM TOLUTANUM. લાંબા બાલકમ ટોલુટેનમ. અં

ટોલુ બાલકમ.

માત્રા— ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Syrupus Tolutanus.* લાંબા સીરપસ ટોલુટેનસ. અં સીરપ ઓફ ટોલુ. ગુ ટોલુનુ શરબત.

રીત—બાલકમ ઓફ ટોલુ	૧૧ ઔસ.
સાકર	૨ પાંડ.
ચેમ્પુ પાણી	૨૦ ઔસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ ડ્રામ.

૨ *Tinctura Tolutana.* લાંબા સીરપસ ટોલુટેના અં ટીચર ઓફ ટોલુ ગુ ટોલુનો અર્ક.

રીત—બાલકમ ઓફ ટોલુ ૨૧ ઔસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ૨૦ ઑંસ.

માત્રા— ૨૦ થી ૪૦ ટીપા.

બાલકમ ઓફ ટોલુ ટીચર બેનઝોઇની કમ્પાઉન્ડ બનાવવાના કા-
મમાં વપરાય છે.

ગુણ--ઠંડો ગરમ અને કફદન છે.

ઉપયોગ--આ દવાનો અર્ક બીજા કફદન આપધો સાથે વાપરવાથી
સારો ફાયદો આપે છે જેવા કે વાઇનમ ઇપીકાક, સીરપ સીલા. ટીચર
હાયોસીઆમી, ટીચર કેમ્ફરકો, ટીચર સેનેગા, સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમે-
ટીક, સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ વીગેરે. ખાંસી, સંસણી, અને દમના દરદોમાં આ
દવા વપરાય છે. આંઠા, ભાઠાં, સ્તન તથા હોઠના ચીરોટા પર લગાડવીના
કામમાં વપરાય છે. જૂની ઉધરસના દરદમાં આ દવાનો નાક વાટે શ્વાસ
લેવાથી પણ ફાયદો થાય છે.

PHYSOSTIGMATIS SEMEN. લા૦ શીઝોસ્ટીગમેટીસ સીમેન.
અં૦ કયાલાબારબીન.

માત્રા— ૧ થી ૪ ગ્રેન.

PHYSOSTIGMINA. લા૦ શીઝોસ્ટીગમીના. અં૦ શીઝોસ્ટીગ-
મીન, ઇસરીન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Extractum Physostigmatidis.* લા૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ શીઝોસ્ટીગ-
મેટીસ અં૦ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ કયાલાબારબીન. ગુ૦ કયા
લાબારબીનનું સત્વ.

રીત—કયાલાબારબીનનો બુકો ૧ પૌંડ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ૪ પાંઝટ.

માત્રા— ૧ થી ૧ ગ્રેન.

૨ *Lanellae Physostigminae.* લા૦ લાનીલી શીઝોસ્ટીગમીની.
અં૦ ડીસ્કસ ઓફ શીઝોસ્ટીગમીન, ડીસ્કસ ઓફ ઇસરીન.
આ દવાની દરેક ટીકડીમાં ૧૦૦૦ ગ્રેન શીઝોસ્ટીગમીન હોય છે.

ઉપયોગ—આ દવા આંખની કીકીને સંકુચિત કરે છે. આ પ્રમાણે ક્યાલાબારખીનનો. ગુણુ કીકી ઉપર બેલાડોનાથી ઉલટો છે; ધનુર્વા ઉપર વપરાય છે. સૂક્ષ્મ ટીકડી આંખની કીકી સંકુચિત કરવાના કામમાં વપરાય છે. ઇસરીન ૧ થી ૪ ગ્રેન સુધી ૧ ઓંસ પાણીમાં નાખી પ્રવાહી બનાવીને આંખના દરદ જેવાં કે કુલુ, ઝામરવા વગેરે, પર ટીપાં નાંખવાના કામમાં વપરાય છે.

ધનુર્વામાં આ દવાના સત્વનો ૬ ગ્રેન લઇને તેને થોડા સોડા કાર્બોનેટ સાથે મેળવીને પાણીના ૧૦ થી ૧૫ ટીપાંમાં મેળવીને બબે અથવા ત્રણ ત્રણ કલાકે ત્વચામાં પીચકારી મારવાથી ધણોજ સારો ફાયદો થાય છે.

જો આ દવા ખાવા આપવી હોય તો આ દવાનો ૧ ગ્રેન લઇને તેને સ્પીરીટ સાથે મેળવીને આપવાથી સારી અસર થાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ગરમ લોહીવાળા પ્રાણીઓને આ દવાનું વિષકારક પ્રમાણુ આપવામાં આવે તો મરણુ હૃદયના પક્ષઘાત અને મૂર્છાથી નીપજે છે.

જ્યારે વધારે પ્રમાણુ લેવામાં આવ્યું હોય ત્યારે વિષ તરત લોહીમાં મળી જઇ હૃદયનો પક્ષઘાત કરી મરણુ નીપજાવે છે. આ દવા હૃદય પર નબળાઇની અસર કરે છે અને વારંવાર તેના ધબકારા તથા નાડીઓની ગતીને મંદ કરી નાંખે છે.

જ્યારે વધારે પ્રમાણુ મૂર્છાથી મરણુ નીપજાવે છે ત્યારે હૃદયમાં લોહી ભરાઇ ગએલું માલમ પડે છે અને તેનો રંગ સ્વામ થઇ જાય છે.

આ દવા આંખને લગાડતાં આંખની કીકીને સંકોચીત કરે છે, અને હરકોઈ સ્તનવાળા પ્રાણીને આ દવાનું નાશકારક પ્રમાણુ આપવામાં આવે છે ત્યારે તેમની આંખની કીકીઓ ધણીજ સંકોચ પામી જાય છે.

આ દવા સ્ટ્રીકનીઆ અને ઝેરકોચલાના વિષની વિષનાશક દવા છે.

એટ્રોપીઆ અને લોરલ હાઈડ્રાસ આ દવાની વિષનાશક દવાઓ છે.

ઇસરીનના વિષનાશક ઉપાયો.

હીઝોસ્ટીગમીન.

૧ એપોમોરફેઇનની ૧ ટેબ્લેટ.

૨ દરેક પંદર મીનીટે એટ્રોપાઇનની ૧ ટેબ્લેટ.

ક્યાલાબારબીન.

૩ કસોરલ હાઈગ્રસ દરેક ૦૧ કલાકે આ દવાની ૧.
ટેબ્લેટ પાણીમાં મેળવી આપવી.

હસરીન.

૪ ત્રયાની. ખીચકારી વાટે સ્ટ્રોકનાઇનની ટેબ્લેટ
ઇડનો ઉપયોગ કરવો.

૫ કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ, અને ગરમ ઉપચારો કરવા.

CHRYSAROBINUM. લાંબ કાઇસોરોબાઇનિમ. અંબ કાઇસોરો-
બીન. ઉપનામ—આરોબા પાઉડર, ગોઆ પાઉડર.

માત્રા— ૬ થી ૬ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Chrysarobini.* લાંબ અંગવેન્ટમ કાઇસોરોબાઇની.
અંબ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ કાઇસોરોબાઇન.

રીત—કાઇસોરોબાઇન ૨૦ ગ્રેન.
લોઆન મેળવેલી ચરખી ... ૪૮૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—વિસર્થિકા, ગળકરણ, અને દહુના દરદોમાં આ દવાનો
મલમ તરીકે સારો ઉપયોગ થાય છે.

આ મલમ ચોપડવાથી ચામડી વધારે લાલ થાય છે તેથી તે
વધારે ચામડીપર ચોપડવું નહીં; અને માથાપર પણ તે ચોપડવું નહીં
કારણ કે તે ચોપડવાથી સોજો ચઢી જાય છે માટે સાવચેતી રાખવી.
આંખથી આ દવા તેમજ દવાવાળા હાથ દુર રાખવા. આ દવા ચોપડવાથી
ચામડીપર જાંઘુંડા રંગનાં ડાઘ પડે છે અને તે ડાઘ લાંબા વખત સુધી
જતા નથી. જ્યારે ચામડીનો વધારે ભાગ ખરાબ ગયો હોય અને વધારે
ઇજા પહોંચી હોય ત્યારે આ દવા ખાવાના કામમાં વપરાય છે.

• વિશેષ વર્ણન—આ દવા ઘણાજ નાનાં પ્રમાણમાં એટલે ૬
ગ્રેનમાં પણ ઘણી જલદ સોજો લાવવાની અસર પાંચન ક્રિયાના આંતરડા
પરની ચામડીપર કરે છે અને તેથી અન્નરચીનો નાશ, ઉલટી, ચુંક તથા
આંકડી અને ઝાડાઓ થાય છે; આથી કરીને આ દવા એક જલદ પાચન
ક્રિયાના આંતરડાપર સોજો લાવનાર દવા છે. આ દવા મુખ્યત્વે કરીને

પેશાબ વાટે બહાર નીકળી જાય છે અને કેટલીક આંખો વાટે નીકળી જાય છે. પેશાબ જાંબુડા રંગનો ઉતરે છે.

મુખ્યતા—આ દવા ખાવાના ઉપયોગ તરીકે વાપરવી ઘણી ખર્ચકર છે. માટે ઓછા જ્ઞાનવાળા ઉપચારકોએ, હકીમોએ, વૈદોએ અને દાક્તરોએ તેનો ઉપયોગ કરવો નહીં; અને કરવો પડે તો કોઈ વિદ્વાન દાક્તરની સલાહથી કરવો.

આ દવા દાદરના દરદમાં મલમ તરીકે ઘણી વપરાય છે; માટે દાદરપર તેનો ઉપયોગ કરવો પણ તે દવા ચોપડ્યા કેડે હાથને સારી પેઠે સામુથી ઘોઈ નાંખવા અને આંખોને સારી રીતે સંભાળવી.

HÆMATOXYLI LIGNUM. લાંબા હીમાટોક્સીલી લીગનમ.
અંબ લોગવુડ.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Decoctum Hæmatoxyli.* લાંબા ડીકોક્ટમ હીમાટોક્સીલી. અંબ ૦ ડીકોક્શન ઓફ લોગવુડ. ગુંબ લોગવુડનો કવાચ.

રીત—લોગવુડ	૧ ઓંસ.
તજનો લુકો	૫૫ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી	૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Extractum Hæmatoxyli.* લાંબા એક્સ્ટ્રેક્ટમ હીમાટોક્સીલી.
અંબ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ લોગવુડ. ગુંબ લોગવુડનું સત્ત.

રીત—લોગવુડ	૧ પૌંડ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી...	૧ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—લોગવુડ મુખ્યત્વે ડરીને આહીક તરીકે વપરાય છે; અને આન્નાશયની નળીના દરદોમાં જેવા કે અતિસાર, જૂનો મરડો અને કેટલીક જાતના અજીર્ણના દરદોમાં વપરાય છે. બંધ્યાંઓના ખાવાના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી ઝાડો તરત બંધ થાય છે; અને મુખ્યત્વે

કરીને બચ્ચાંઓનાં ઝાડના દરદમાં વારંવાર વાપરવામાં આવે છે. લોગવુડ ખાદ્યના દરદીઓને પેશાબ રાતો કીરમજી રંગનો થાય છે; અને બચ્ચાંઓને પંચુ તેવો થાય છે, અને કદાચ તેથી પેશાબે લોહી પડતું હોય તેવો શક ઉત્પન્ન થાય છે; આ શક પેશાબમાં એમોનીઆ નાંખવાથી તરત દૂર થાય છે.

આ દવાનો કવાથ પ્રદરમાં પીચકારી રૂપે વપરાય છે. આ દવામાં ટેનીક એસીડનો કેટલોક ભાગ સમાએતો હોવાથી તે ગ્રાહીક તરીકે ક્ષત્તમ અસર કરે છે અને ટેનીન વાપરવાની જગ્યાએ આ દવા વાપરવાથી ટેનીન જેવી અસર થાય છે. આ દવા એકલી ભાગ્યેજ વપરાય છે. આ દવાનો કવાથ કરવાને સાર લોહાનું વાસણ ખીલકુલ ઉકાળવા સાર વપરતું નહીં.

SENNA ALEXANDRINA. લા૦ સેના અલેક્ઝેન્ડ્રીના. અં૦ અલેક્ઝેન્ડ્રીઅન સેના. ગુ૦ અલેક્ઝેન્ડ્રીઆની સોનામુખી.

SENNA INDICA. લા૦ સેના ઇન્ડીકા. અં૦ ઇસ્ટ ઇન્ડીઅન સેના ગુ૦ પૂર્વ હિંદુસ્તાનની સોનામુખી.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Confectio Sennae.* લા૦ કન્ફેક્શીઓ સેની. અં૦ કન્ફેક્શન ઓફ સેના. ગુ૦ સોનામુખીનો મુરખ્ખો.

રીત—સેના મુખીનો ઝીણો લુકો...	...	૭ ઓંસ.
કોરીઆન્ડર (ધાણા) નો લુકો	...	૩ ઓંસ.
ફીગ્સ (અંજીર)	...	૧૨ ઓંસ.
ટેમેરીન્ડ (આંબલી)	...	૯ ઓંસ.
કેસીઆ પદ્મ (ગરમાળાનો ગોળ)	...	૯ ઓંસ.
મુન્સ. (આલુ મુખાર.)	...	૬ ઓંસ.
જેડીમથનું સત્વ	...	૧ ઓંસ.
ધોએલી સાકર	...	૩૦ ઓંસ.
એ.ખમું પાણી	...	૭૫ ઓંસ.

માત્રા— ... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

૨ *Infusum Sennae*. લાઠી ઇન્ફ્યુઝન સેની. અં. ઇન્ફ્યુઝન ઓફ સેના. ગું. સોનામુખીનો ઉકાળો.

રીત—સેનામુખી	૧ ઓંસ.
મુંઠ	૨૮ એન.
ચોખ્ખું ઉકાળતું પાણી	૧૦ ઓંસ.
માત્રા—	૧ થી ૨ ઓંસ.

૩ *Mistura Sennae Composita*. લાઠી મીસ્ટ્યુરા સેની કમ્પોઝીટા. અં. કમ્પોઝિટ મીક્ચર ઓફ સેના. ગું. સોનામુખીનું મિશ્રીત મીશ્વર.

રીત—મેગ્નેસીઆ સલ્ફેસ	૪ ઓંસ.
લીકવીડ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ લાઇકરીસ	૧ ઓંસ.
સોનામુખીનો અર્ક	૨ ૧/૨ ઓંસ.
ટીચર કારડમ કે	૧ ૧/૨ ઓંસ.
સોનામુખીનો ઉકાળો	૧૫ ઓંસ.
માત્રા—	૧ થી ૧ ૧/૨ ઓંસ.

૪ *Pulvis Glycyrrhizae Compositus*. લાઠી પલ્વિસ ગ્લીસરાઇઝી કમ્પોઝીટસ. (ગ્લીસરાઇઝીની દવા જુઓ.)

૫ *Syrupus Sennae*. લાઠી સીરપ્સ સેની અં. સીરપ ઓફ સેના. ગું. સોનામુખીનું શરબત.

રીત—સેના મુખ	૧૬ ઓંસ.
ધાણાનું તેલ	૩ ટીપા
ફોએલી સાકર	૨૪ ઓંસ.
ચોખ્ખું પાણી	૫ પાઇન્ટ.
રેડટીફાઇડ સ્પીરીટ	૩ ઓંસ.
માત્રા—	૧ થી ૪ ડ્રામ.

૬ *Tinctura Sennae*. લાઠી ટીંચુરા સેની. અં. ટીચર ઓફ સેના. ગું. સોનામુખીનો અર્ક.

રીત—સોનામુખી	૨ ૧/૨ ઓંસ.
--------------	-----	-----	-----	------------

બીઆં વગરની રાઇઝીન્સ (દ્રાક્ષ)	૨ ઔંસ.
કેરાવે (સવા)	૪ દ્રામ.
કારીઆન્ડર (ધાણા)	૪ દ્રામ.
પુદ્ સ્પીરીટ	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	૧ થી ૪ દ્રામ.

ગુણ--નિર્ભય અને ગુણકારી રેચક છે. બચ્ચાં, ધરડા અને ના-
જીવક બાંધાની ઓઝોને સોનામુખી રેચક તરીકે સારી રીતે પસંદ કરીને
આપી શકાય છે.

ઉપયોગ--અજીર્ણ, મળાવરોધ, ત્વચારોગ ઉપર ઝાડો લાવવા સાફ
વપરાય છે. બંધકોશ તથા પેટ સાફ લાવવા સાફ આ દવા નિર્ભય કી-
મતી અને ઘણી ગુણકારી રેચક દવા છે.

વિશેષ વર્ણન--સેના જરા તેજક રેચક છે; અને તે લીધાથી
આંતરડાની ભ્રમરીઆ કુવા સમાન પેચ પેચવાળી અસર (Peristaltic
action) સારી રીતે થાય છે; અને કેટલેક દરજ્જે આંતરડાના પ્રવાહી
પદાર્થને સારી રીતે બહાર કાઢે છે; મુખ્યત્વે કરીને તે એલોઝની માફક;
કોલન નામના આંતરડાપર અને મળાશયપર ઝાઝી અસર કર્યા સિવાય નાના
આંતરડાઓપર સારી અસર કરે છે. આ દવા જો એકલી આપવામાં આવે
છે, તો કોઇ કોઇ વાર બકારી, ઉબકાં, ચુંક અને આંકડી લાવે છે;
આથી આ દવા એપસમ સોલ્ટ (વિલાયતી મીઠું) ટારટરેટ ઓફ
પોટાસીઅમ, અને બીજી ગરમ દવાઓના સંયોગમાં વાપરવામાં આવે
છે; અને આવા મીશ્રણ રૂપ સેના કમ્પાઉન્ડ મીક્ચર આપવાથી અને
બ્લેકડ્રાફ્ટ આપવાથી ઉપલા ચીન્હો થયા સિવાય રેચક અસર સારી રીતે
થાય છે. બંધકોશવાળાં અજીર્ણના દરદોમાં, સોજવાળા દરદોમાં, અને
સવળી જાતના તાવના દરદોમાં સેના વપરાય છે.

સેના કેટલીક રીતે જલદ જીવાત છે માટે અત્રીશયની નળીના
સોજના દરદમાં વાપરવું નહીં.

CASSIAE PULPA. લાઠી ક્યાશા પદ્યા. અંઠ ક્યાશા પદ્યા.
ગુઠ ગરમાળાનો ગુળ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ગ્રામ.

સોનામુખીનો મુરખ્ખો બનાવવામાં ગરમાળાનો ગોળ વપરાય છે.

ગુણ—ગરમાળાનો ગોળ નાના પ્રમાણમાં પેટ સાફ લાવવાં સારું વપરાય છે. વધારે પ્રમાણમાં રેચક અસર કરે છે. આ દવા એકલી આપ્યાથી પેટમાં ચુંક તથા આંકડી ઉપજવે છે; માટે આ દવાને કોઈ વાત-હર દવાના સંયોગમાં આપ્યાથી સારો ફાયદો કરે છે. આ દવા ખાનાર દરદીનો પેશાબ વારંવાર કાળા-ભુરા રંગનો થાય છે.

ઉપયોગ—આ દવા સ્વાદે ગળાયતી છે; અને તે મળાવરોધ, ગુલ્મ, ત્યારોગ, પ્લીહા (બરોહ), યકૃત (કાળજી) અને ઉદરના રોગમાં જુલાબ તરીકે વપરાય છે.

TAMARINDUS. લાંબા ટામારીડસ. અં. ટેમેરીન્ડ. ગુ. આંબલી.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

આંબલી સોનામુખીનો મુરખ્ખો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—શીતળ, રેચક, અમ્લ, રચીકર, તથા સારક છે. આ દવાનું શરબત થાય છે.

ઉપયોગ—શરબતથી પિત્ત, કબજિયત, તૃપ્તા તથા ઉલ્લી મટે છે, આંબલીના પાન આંખના તથા ખીજા સોજા ઉપર બંધાય છે. આંબલીની રાખ ખીજા ક્ષાર સાથે પાચન માટે વપરાય છે. આંબલીનો ગર આંખના ક્ષોભમાં અંજાય છે. આંબલી શરબત, દાળ, મશાલ અને દવા બનાવવામાં વપરાય છે. આંબલી ઘણા ઠંડા જુલાબ તરીકે અસર કરે છે; આ ઉપરાંત તે ગ્રાહીક અસર પણ કરી શકે છે.

COPAIBA. લાંબા કોપેબા. અં. કોપેવા.

માત્રા— ... ૧ થી ૧ ગ્રામ.

OLEUM COPAIBAE. લાંબા ઓલ્યમ કોપેબી. અં. ઓઇલ કોપેવા. ગુ. કોપેવાનું તેલ.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ટીપા.

ગુણ—મુત્રલ, મુત્રમાર્ગ શોધક અને ટરપેન્ટાઈનના જેવી ગરમ અસર કરનાર છે. મુખ્યત્વે કરીને મુત્રાશયની ઇન્ડ્રીઓપર સારી અસર કરે છે.

ઉપયોગ—પરમીઆમાં આ દવા ઘણીજ ઉપયોગી છે. પરમીઆની બળતરા શરૂ થાય એટલે કોપાયઆ આપવું શરૂ કરવું. પ્રમેહ સાંચે જે સાંધા દુખતા હોય ત્યારે, પ્રદર, હરશ, જૂતા ધાતુ પ્રવાહના દરદમાં, જુની ઉધરસમાં, અને ખીજ ફેફસાના જૂતા દરદોમાં, મુત્રાશયના ઘણા વખતથી થએલા વરમમાં, કમળામાં, મૂત્ર પિંડના વ્યાધીમાં તથા જલંદરમાં આ દવા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે. આ દવાનો બાલકમ કોપેવા ચીકણો, તેલ જેવો ઘાટો અને સ્વચ્છ પ્રવાહી છે. અને તે પણ ઉપસ્થા દરદમાં વાપરી શકાય છે. કોપેવા પીવામાં ઘણું અઘરું હોય છે તેથી ઘણીવાર તે ગોળીઓના રૂપમાં વપરાય છે; **જીલેટીનના અસ્તરવાળી** તેની ગોળીઓ તૈયાર આવે છે.

વિશેષ વર્ણન—ટરપેન્ટાઈન જેવી ખીજ દવાઓની માફક કોપાયઆ ઘણી ગરમીની અસર કરે છે. જ્યારે આ દવા પેટમાં જાય છે ત્યારે તે લોહીમાં મળી જાય છે અને શ્વાસ તથા પેશાબમાં તેની વાસ આવે છે. પેશાબમાં આ દવા ધૃતિરથી જુદી પાડી શકાય છે, પેશાબમાં આ દવાનું રેઝીનસ એસીડ દેખાય છે. કોપાયઆ મુખ વાટે પીવા આપવાથી જેટલી અસર કરે છે તેટલી ત્વચામાં મારવાની પીચકારીથી અસર કરવું નથી; અને ઘણીવાર તેનો ત્વચા વાટે પીચકારીરૂપે ઉપયોગ કરવાથી નિષ્ફળ જાય છે. જે દરદી કોપાયઆ પીતો હોય તેના પેશાબમાં ટંડુ નાઈટ્રીક એસીડ નાંખવાથી પેશાબ ધોળો દુધ જેવો થઈ જાય છે; પણ પેશાબ ગરમ કરવાથી ધોળાશ જતી રહે છે. વધારે પ્રમાણમાં કોપાયઆ આપ્યાથી ચામડી સુજ આવી લાલ થઈ જાય છે, અને કેટલીકવાર મોટાં સોજ ચડે છે.

ગર્ભસ્થાન, મુત્રાશય, પ્રમેહ અને જુના વિર્ય પ્રવાહના દરદોમાં આ દવા ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે. નીચેની દવાઓના સંયોગમાં આ દવા પ્રમેહના દરદોમાં વાપરવાથી ઉત્તમ અસર કરે છે.

• મોટાસ સાઈટ્રીસ	૧૫ ગ્રેન.
ટીચર બકુ	૧ ગ્રામ.

ટીચર ક્યુબેબ	૦૧ દ્રામ.
બાલકમ કોપાયબા	૨૦ ટીપાં.
ટીચર હાયોસીઆમસ	૧૫ ટીપાં.
સેન્ટલ ઓઇલ. (સુખડતું તેલ)...	૧૫ ટીપાં.
મેગનેસીઆ સલ્ફાસ	૧ દ્રામ.
કપુરતું પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

(અનુવાદક.)

અથવા લાઇકર સેન્ટલ ફલીવા વીથ બકુ કમ ક્યુબેબના ૧ દ્રામમાં આ દવાના ૧૫ ટીપાં નાંખી ત્રણ ઓંસ પાણી મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવાથી પણ સારી અસર થાય છે. જુની ઉધરસના દરદમાં જ્યારે ઘણો કફ પડતો હોય ત્યારે આ દવા ખીજી કફન દવા સાથે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. ઉપરના દરદમાં જ્યારે દરદી તાવથી પીડાતો હોય ત્યારે આ દવા વાપરવી નહીં.

મૂત્રાશયના બગાડથી થએલા જલંદરના દરદમાં તથા મુત્ર પીડના ગાંઠના દરદમાં આ દવા ખીલકુલ વાપરવી નહીં.

આ દવા વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી ચામડીપર જીણી જીણી ફાલ્લીઓ થાય છે અને કેટલીકવાર સોજા પણ આવી જાય છે. (It is most efficacious in simple ascites from cirrhosis of the liver without attendant albuminuria.)

મુચના—કોપાયબામાં કેટલીકવાર ટરપેનટાઇન અને ખીજ તેલોનો ભેગ કરવામાં આવે છે માટે આ દવાની ચોખ્ખાઇ વિષે પૂરી ખાત્રી કરીને વાપરવી. જો આ દવામાં જરા શક માલમ પડે તો તેને કાગળપર લઇ જરા ઉની કરવાથી ટરપેનટાઇન તેલ ઉડી જાય છે અને તેની વાસ આવે છે; અને ખીજ તેલ હોય છે તો તે ખદબદી જઇ કાગળપર રાધા પાડે છે.

આ દવા મેગનેસીઆ કાર્બોનાસને પીગાળવાની શક્તિ ધરાવે છે તેથી મેગનેસીઆ કાર્બોનાસ પણ આ દવામાંથી ભેગ જીદો કરવાને સારૂ વપરાય છે.

ACACIAE GUMMI. લાંબા એકેશ્યા ગમ્માઈ. અંબ ગમ આફ્રિકેશીઆ. ગુંબાવળનો ગુંદર.

માત્રા— નેમએ તેટલી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Mucilago Acaciae.* લાંબા મ્યુસીલેગો એકેશી. અંબ મ્યુસીલેઇજ આફ્રિક ગમ એકેશ્યા. ગુંબાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી સત્વ

રીત—ગુંદરનો લુકો ૪ ઓંસ.

ચોખ્ખું પાણી ૬ ઓંસ.

બાવળનો ગુંદર, મીસ્યુરા કીટા, મીસ્યુરા ગ્યોઆકી, પલ્લીસ અમીગલ્લા કમ્પોઝીટસ, પલ્લીસ ટ્રેગેકેન્થી કમ્પોઝીટસ અને બીજી સઘળી જાતની રેવડીઓ તથા ગોળીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ઠંડો, ગ્રાહીક અને પૌષ્ટિક છે. ઘણું કરીને આ દવા યોગવાઈ તરીકે વપરાય છે.

ઉપયોગ—ખાંસી, મરડો, ઉતવા, ધાતુક્ષય, વગેરે દરદોમાં વપરાય છે. ગુંદરનું પ્રવાહી બીજી દવાઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ગુંદર રૂક્ત શરીરમાં ચીકાશ ઉત્પન્ન કરવાની અસર કરે છે; અને તે અંદરની ત્વચાનદ્વિસોજા જેવા કે પેટ, કંઠ નળી અને આંતરડા બીજેરેના મટાડવાના કામમાં વપરાય છે. બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ અને ઓકસાઈડ આફ્રીક જેવા ભારે પદાર્થો દરદીને લાંબા વખત સુધી આપવામાં આવ્યા હોય ત્યારે આ દવા વાપરવાથી તે પદાર્થો ગળી જઇને ઝટ ઠેકાણે પડી જાય છે; પણ આ ઉપયોગને વાસ્તે ટ્રેગેકેન્થ વધારે પસંદ કરવા જોગ છે.

પ્રમેહ અને મધુપ્રમેહના દરદમાં કાંજ જેવા ખોંસકને વાસ્તે ગુંદર આપી શકાય છે; પાછળથી ગુંદર, સાકર તથા ખાંડ જેવા પદાર્થોમાં ફરી જતો નથી (એટલે મીઠાશનો ગુણ આપતો નથી) તોપણ આ દવા વાપરવાથી બરાબર જેવો નેમએ તેવો ગુણ ખાત્રીજથ મળી શકતો નથી.

ડાક્ટર ગેરોડ પોતાના એક દરદીને દરરોજનો ૧૦ શેર ગુંદર ખવરાવતો હતો તોપણ તેના પેશાબમાંથી તે રસાયણીક મનોગથી જીદો પાડી શકતો નહોતો.

મૂત્રાશય તથા ગર્ભાશયના 'સોજામાં' વારંવાર ગુંદર. ચીકાશ કરવાની અસરથી અંદરની ત્વચાના રોજા મટાડી શકે એવા હેંતુથી વપરાય છે; પણ તે એવા દરદોમાં મુત્રની ખટાશને ઘટાડી નાંખે છે.

INDIGO. લાંબો ઇન્ડીગો. અંબો ઇન્ડીગો. ગુંબો ગંળી.

Solution of Sulphate of Indigo. અંબો સોલ્યુશન ઓફ સલ્ફેટ ઓફ ઇન્ડીગો. ગુંબો ગળીના લુકાનું પ્રવાહી.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુલુદોષની વધારે શોધ થવી ઘટે છે. વાંદના દરદમાં આ દવા વપરાય છે. આ દવા લેવાથી પેશાબ લીલો અથવા વાંદળી લીલો થાય છે. આ દવા ગુમડા અને ચાંદાપર લગાડાય છે. કેશ સફેદ થયા હોય તેને કાળા કરવા સારૂ પ્રથમ મેદીના પાન લગાડવા તેથી કેશ કાળા થશે; પછી તે ઉપર ગળીના પાન વાટીને ચોપડવાં એટલે કેશ સ્વભાવિક કાળા રંગ જેવાજ થશે.

ROSAE CENTIFOLIAE PETALA. લાંબો રોઝી સેન્ટી ફોલીઆઇ પેટેલા. અંબો કેબ્બેજ રોઝ પેટલસ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Aqua Rosae.* લાંબો એક્વા રોઝી. અંબો રોઝ વાટર. ગુંબો ગુલાબ જળ.

રીત—તાજા ગુલાબના ફુલ ૧૦ પૌંડ.
પાણી ... ૫ ગ્યાલન.

માત્રા— ... જોઈએ તેટલી.

ઉપયોગ—ગુલાબજળ કેટલીક દવાઓના મીશ્રણને સુગંધીદાર કરવા સારૂજ વપરાય છે; અને લોશન બનાવવામાં વધારે વપરાય છે. મીસ્ચુગ ફેરી કમ્પોઝીટ, અને ટ્રોકાઝાઇ બીસ્મથી બનાવવામાં ગુલાબજળ વપરાય છે.

ROSAE GALLICAE PETALA. લા૦ રોઝી ગ્યાલીસી પેટલા.

અ૦ રેડરોઝ પેટલસ. ગુ૦ રાતા ગુલાબનાં ફૂલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ દ્રામ.

ગુણ—રેચક અને શિતળ છે.

ઉપયોગ—જેગવાઇ તરીકે વપરાય છે; તેનું શરબત, પાક, અને ગુલાબજળ બને છે. ગુલાબ તરીકે ત્વચા અને ગરમીના રોગ ઉપર અપાય છે.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Confectio Rosae Gallicae.* લા૦ કન્ફેક્શ્યો રોઝી ગ્યાલીસી.

અ૦ કન્ફેક્શન ઓફ રોઝીઝ. ગુ૦ ગુલાબનો મુરખ્મો, ગુલકંદ.

રીત—તાજ ગુલાબનાં ફૂલ ... ૧ શેર.

ઘોઝેલી સાકર ... ૩ શેર.

માત્રા— ... ૬૦ ગ્રેન સુધી.

૨ *Infusum Rosae Acidum.* લા૦ ઇન્ફ્યુઝમ્ રોઝી એસીડમ.

અ૦ એસીડ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ રોઝીઝ. ગુ૦ રાતા ગુલાબના ફૂલનો તેજબચાળો ઉકાળો.

રીત—સૂકા રાતા ગુલાબનાં ફૂલ ... ૨ દ્રામ.

એસીડ સત્રફ્યુરીક ડીહ્યુટ ... ૧ દ્રામ.

ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૩ *Syrupus Rosae Gallicae.* લા૦ સીરપ્સ રોઝી ગ્યાલીસી.

અ૦ સીરપ ઓફ રોઝીઝ. ગુ૦ ગુલાબનું શરબત.

રીત—સૂકા રાતા ગુલાબનાં ફૂલ ... ૨ ઓંસ.

ઘોઝેલી સાકર ... ૩૦ ઓંસ.

ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ દ્રામ સુધી.

ઉપયોગ—રાતા ગુલાબના ફૂલની પાંખડીઓમાં ટેનીક અને ગેલીક એસીડના જેવી અસર હાવાથી તે ગ્રાહીક તરીકે વપરાય છે; અને

ધણી દવાઓમાં રંગ લાવવા સારૂ વપરાય છે. આ દવાનો મુરખ્ખો ધણી પ્રકારની ગોળીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે અને સ્કેન્ડ્રા આહીક હોવાથી મોંઢાના દરદમાં દવા તરીકે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. ગુંલાબની આ કોમળા કરવા સારૂ ઉત્તમ દવા છે; અને તે આહીક તરીકે પીવામાં, કોમળા કરવામાં અને બીજી ખરાબ સ્વાદવાળી દવાઓ (જેવી કે એપસમ સોફ્ટ અને કીનાઇન સલ્ફાસ) સાથે વપરાય છે.

ROSÆ CANINAE FRUCTUS. લાં રોઝી કેનીની ફ્રુક્ટસ.
અં કુટ ઓફ ધ રોઝ-રોઝ હીપ્સ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Confectio Rosae Caninae.* લાં કન્ફેક્શ્યો રોઝી કેનીની.
અં કન્ફેક્શન ઓફ હીપ્સ. ગું હીપ્સનો મુરખ્ખો.

રીત—બીઆં વગરની હીપ્સ	૧ પૌંડ.
ધોએલી સાકર	૨ પૌંડ.
માત્રા—	૬૦ ગ્રેન સુધી.

ઉપયોગ—આ દવા સ્કેન્ડ્રા તરસ છીપાવનાર અને કેટલોક રીતે આહીક છે. મુરખ્ખાના રૂપમાં આ દવા મોંઢાના દરદમાં વપરાય છે.

AMYGDALA AMARA. લાં અમીગડલા અમારા, અં બીટર આલ્મોન્ડ. ગું કડવી બદામ.

AMYGDALA DULCIS. લાં અમીગડલા ડલ્સીસ. અં સ્વીટ આલ્મોન્ડ. ગું મીઠી બદામ.

OLEUM AMYGDALAE. લાં ઓલ્યમ અમીગડલા. અં આલ્મોન્ડ ઓઇલ. ગું બદામનું તેલ.

માત્રા— ૧ થી ૪ ડ્રામ.

મુખ્ય બનાવટો. (બદામની.)

૧ *Mistura Amygdalae.* લાં મીસ્ચુરા અમીગડલી. અં આલ્મ-

તેલ ૩ મીડમર. ગુ. ૦ બદામનું મીઠાણ.

રીત—બદામનું મિશ્રિત ચૂરણ	...	૨૬ મીંસ.
ચોખ્ખું પાણી	...	૨૦ મીંસ.
માત્રા—	...	૧ થી ૨ મીંસ.

૨ *Pulvis Amgdalae Compositus.* હા. ૦ પલવીસ અમીગડલી
કમ્પોઝીટસ. અ. ૦ કમ્પોઝીટ આલમોન્ડ પાઉડર. ગુ. ૦
બદામનું મિશ્ર ચૂરણ.

રીત—મીઠી બદામ	૬ મીંસ.
ધોધોલોસાકર	૪ મીંસ.
બાવળનો કુંદર	૧ મીંસ.
માત્રા—	૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

બદામનું તેલ ઓલીવમ ફાસફરેટમ, અંગવેન્ટમ કેટેસી, અંગવેન્ટમ
રેઝીના, અંગવેન્ટમ સીમ્પ્લેક્સ, અને અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજરી ઓક્સાઇડ
રૂઝમ બનાવવાનાં કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—મીઠી બદામ નબળાઇને વાસ્તે ધણી ઉપયોગી છે.
મગજની નબળાઇ સારૂ યાદદસ્તી ખીલવવા સારૂ અને ધાતુપૈષ્ટિક માટે
તે ખોરાક તરીકે વપરાય છે. શિયાળામાં તેનો પાક, અને શીરો બનાવ-
વામાં આવે છે; સવાર સાંજ દુધમાં ઉકાળીને પીવાય છે. તે ખાલી પડી
ગએલા મગજને ધણીજ ઉત્તમ રીતે શક્તિ આપે છે. ખીજ દવાઓ સમૈ
તેનું ચૂરણ તથા મિશ્રણ ચોખવાઇ તરીકે વપરાય છે. બન્ને જાતની બદ-
મમાંથી તેલ નીકળે છે. કડી બદામમાં પ્રસીક એસીડ નામનું ઝેરી તત્વ
રહેલું છે માટે બદામને ખોરાક તરીકે વાપરતાં તેને આખીને વાપરવી તે
ઉત્તમ છે. બૂલથી કડવી બદામ વધારે ખાવામાં આવે છે તો એસીડ હા-
ઇડ્રોક્ષ્યાનીક નામના ઝેરની અસર થાય છે માટે સાવચેતી રાખવી.

• બદામ વજરે વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી રેચંક અસર કરે છે. બદા-
મનું તેલ ત્વચાના રોગપર લગાડવાના કામમાં વપરાય છે; તેમજ કેટલાક
મલમ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે; ખરબચાં, ચીરોટા, બળતરા, ચામડીનું
શુષ્કપણ અને ખીજ ચામડીના રોગોપર તે લગાડવાના કામમાં વપરાય છે.

ડાક્ટર પેવી મધુ પ્રમેહમાં ખોરાક તરીકે બદામના રોટલા ખા-
વાની ભલામણ કરે છે.

PRUNUM. લાં. પુનમ. અં. ૫ પુન. ગુ. આલુખુખાર.

માત્રા— ૨ ઔંસ સુધી.

સેનામુખીનો મુરખ્ખો બનાવવાના કામમાં આલુખુખાર (પુન)
વપરાય છે.

ઉપયોગ—આ દવાનો વૈદો તથા દાક્ટરો ભાગ્યેજ ઉપયોગ કરે
છે. પણ આ દવા ધરગતુ રેચક દવાઓ બનાવવાના કામમાં વધારે વપરાય છે.

આ દવામાં આંકડી તથા ચુંક ઉપજાવવાની રહેજ શક્તિ રહેલી
છે. સેનામુખીનો ચા બનાવવામાં આ દવા સેનાની રેચક અસર વધારવા
સાથે અને સેનાને સ્વાદીષ્ટ કરવા સાથે વારંવાર વપરાય છે.

CUSO. લાં. કુસો. અં. કુસો. ગુ. કુસો. એક વૃક્ષનાં સકાએલાં
ફલ છે.

માત્રા— $\frac{1}{2}$ થી $\frac{1}{2}$ ઔંસ પુખ્ત ઉમરના દરદીઓ વાસ્તે.
 $\frac{1}{2}$ થી $\frac{1}{2}$ ઔંસ નાના બચ્ચાંઓને વાસ્તે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Infusum Cusso.* લાં. ઇન્ફ્યુઝમ કુસો. અં. ઇન્ફ્યુઝન ઓફ
કુસો. ગુ. કુસાનો ઉકાળો.

રીત—કુસાનો ભુજે ૧૦ ઔંસ.
ઓખુ ઉકળતુ પાણી ૮ ઔંસ.

માત્રા— ૪ થી ૮ ઔંસ.

ઉપયોગ—કુસો પેટના કરમીઆનો નાશ કરવા સાથે કૃમીધન ત-
રીકે વપરાય છે. આ દવામાં રહેજ રેચક શક્તિ છે અથવા નથી તોપણ
તે આખા કોડે એક જીવાળ આપવાની ખાસ જરૂર રહે છે. આ દવા
એન્ટોઝા (Entozoa) નામના કરમનો નાશ કરવાની શક્તિ ધરાવે છે

તેથી એન્ટોમ્મા બહાર લાવવામાં વપરાય છે; વળી પેટમાં દોસ જેવા કર-
મીઆ (Tape-worm) હોય એમ શક આપતો હોય તો તેનો પણ
નાશ કરવાં સારૂ વપરાય છે. આ દવા વાપરવાથી વારંવાર બકારી અને
ઉબંકાઓ આવે છે. આ દવા સજ્જા કૃમીદન ઔષધોમાં શ્રેષ્ઠ છે કે કનિષ્ઠ
છે તે હજી શક્યમંદ છે.

CARYOPHYLLUM. લા. ઝ્યારોફાઇલિમ. અ. કલબ. ગુ. લવીંગ

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—ઉષ્ણ, પાચક, વાતહર અને પૌષ્ટિક છે.

OLEUM CARYOPHYLLI. લા. ઓલીયમ ઝ્યારોફાઇલી.
ગુ. લવીંગનું તેલ.

માત્રા— ૨ થી ૪ ટીપા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Infusum Caryophylli.* લા. ઇન્ફ્યુઝમ ઝ્યારોફાઇલી. અ. ઇન્ફ્યુઝન ઓફ કલબ. ગુ. લવીંગની ચા.

રીત—અધકચરાં લવીંગ ... ૧ ઓંસ.

ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧ થી ૪ ઓંસ.

લવીંગ અને તેનું તેલ મીસ્ટ્યુરાફેરી એરોમેટીકા, વાઇનમ ઓપાઇ,
ઇન્ફ્યુઝમ એરેન્ડી, પીલ્યુલા કોલોસીનથ કો, પીલ્યુલા કોલોસીનથ એટ
હાયોસાઇમિસ અને પલવીસ ફીટા એરોમેટીક બનાવવાના કામમાં વપ-
રાય છે.

ઉપયોગ—લવીંગ મશાલામાં તથા પાનમાં વપરાય છે; સૂંઠ,
અજીમો, અને લવીંગની ગોળીઓ કરી અજીર્ણના દરદમાં ખાવાથી સારો
ફાયદો થાય છે. અતિસારના દરદમાં લવીંગને ચોકીને ખાવાથી ફાયદો
થાય છે. લવીંગ અને તેનું તેલ ગરમ સુગંધીદાર અને વાતહર છે.

વધી ગએલા અજીર્ણના દરદપર, ગર્ભાવસ્થાની ઉલ્ટીના દરદમાં અને

શુક્ર લગ્નમાં આંકડી મળીડવાના કામમાં વપરાય છે. આ તેલ બીજા રોગક નિબળે સાથે વાયુનો નાશ કરવા સાર વપરાય છે. સહી ગમેલા ઈતના દરદમાં દુઃખ એટલું કરવા સાર આ તેલનું પૂમડું મુકાય છે.

લિંગના વર્ણન—લવીંગનું તેલ વધારે મોઢું હોવાથી વધારે છુટથી વપરાતું નથી; તોપણ તે વારંવાર મસ્તક શુભમાં અને હૃદય મોટીઆ માથાના દુખાવાપર કપાળે ચોપડવાથી સારો ફાયદો થાય છે. આ તેલને સાકરના પાણીમાં અથવા પતાશામાં આપવાથી ખાતું રહેલું થઇ પડે છે.

લવિંગના તેલની શરીરની ઇત્રીઓપર અસર—

બાહ્યોપચાર તરીકે—ચામડી—ચામડીપર લવીંગનું તેલ બા-
હ્યોપચાર તરીકે ચોપડવાથી તે તમતમાટી, લાલ અને લાલાશ ઉત્પન્ન કરે
છે; અને આમંડીના જાનતંતુઓ નાશ કરી તેને ખેંચી કરે છે; આથી કરી
તે ગરમીની તીક્ષ્ણ લાલાશ લાવવાની અને જાનતંતુને નષ્ટ કરવાની અસર
કરે છે; સ્વળી તે દુર્બંધ નાશય અસર પણ કરે છે.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—મુખ—લવીંગના તેલની મુખમાંની
અસર ચામડીપરની અસર જેવી અસર કરે છે. મોંમાં લેવાથી શુક્રના
પ્રવાહને વધારે છે; અને શુક્રની ગાંઠોપર ગરમીની અસર કરે છે; અને
સ્નાદ મંદ્રીને વધારે ચંચળ કરે છે અને સુગંધીદાર અસર કરી મોંમાંથી
સુગંધ ફાટે છે. જો વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવે તો મોં આવી જાય છે.

પેટ—આ દવા હોજરીમાં દાખલ થઇને હોજરીના રકતાશય
તથા નસોપર ગરમીની અસર કરે છે અને પાચન ક્રિયાના રસના પ્રવા-
હને સાચી રીતે વધારે છે એટલે પીતને ઉત્પન્ન કરે છે; અને આંતરડાની
કમરીઆ કુવા જેવી પેચ પેચવાળી (Peristaltic movements)
છીજ માલપર ગરમીની અસર કરે છે; આથી આ દવા અર્થિ વર્ધક, વાત
હર, અને પૌષ્ટિક છે. વળી કપુર અથવા દારૂની માફક આ દવા હૃદયના
સ્કંધાશય પર ગરમીની અસર કરે છે અને નાડીમાંના કોણીના પ્રવાહને
લગભગ હૃદયની ગતીમાં ધીમે ધીમે વધારે કરે છે.

આંતરડા—આ દવા આંતરડામાં હોજરીની માફક અસર કરે છે.
આંતરડાની કમીને સાચી રીતે વધારે છે અને તેમાંથી વાયુનો, શુક્રનો તથા
આંકડીનો નાશ કરે છે; આથી આ દવા આંતરડાની શુક્ર તથા આંકડી

અને વાયુને મટાડવાની ખાસ અસર કરે છે.

હૃદય—રક્ત અને લોહીની ફરવાની ગતી—આ દવા રક્તમાં કાંઈ પણ ફેરફાર થતા સિવાય મળી જાય છે અને લોહીના સત્તા રજકણો મળવાથી તેમાં ફેરફાર થાય છે. આ દવા રક્તના ધોળા રજકણોને અતિશય વધારે છે. હૃદયમાં આ દવાની પાંચરી અસરથી સહેજ ગરમીની અસર ઉત્પન્ન થાય પણ હૈનરીમાંની આ દવાની અસરને લીધે ગરમીની સારી અસર થાય છે. આ દવા સેરીબ્રલ (Cerebral) મેડ્યુલરી (Medullary) અને સ્પીનલ સેન્ટરસ (Spinal centres) નામના ભાગ પર કામ ચલાંડ માંસરી ગરમીની અસર કરે છે પણ રક્તની ગતીમાં મળવાથી સારી અસર કરે છે માટે આ દવા ધીમી સાધારણ ગરમીની અને ચુંક તથા આંકડી મટાડવાની અસર કરે છે.

મુત્રાશય—લ્લીગનું તેલ તેના જેવા ખીજ તેલની માફક મુત્રાશય વાટે, ચામડી વાટે, કંઠનળી વાટે, અને આંતરડા વાટે બહાર નીકળે છે; ઉપરના ભાગે વાટે તેલ બહાર નીકળતાં રસ્તામાંના પ્રવાહમાં ગરમીની અને દુર્ગંધ નાશ કરવાની અસર કરે છે. પણ દરેકેનટાઇન અને એવા ખીજ તેલની માફક જલદ અસર આ દવા કરતી નથી.

આ એમાંજે લ્લીગતા તેલની માફક ખીજ ઉડી જતા (Volatile) તેલની અસરે શરીરમાં થાય છે. ∴

PIMENTA. લા. પીમીન્ટા. અ. પીમેન્ટો.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

OLEUM PIMENTAE. લા. એલ્યુમ પીમેન્ટી. અ. એલ્યુમ એલ પીમેન્ટો. ગુ. પીમેન્ટાનું તેલ.

માત્રા— ૧ થી ૪ ટીપ્પા.

ગુણ—ઉષ્ણ, દીપન અને વાતહર છે.

બુખ્ય બનાવર.

૧ *Aquid Pimentae.* લા. એકવા પીમેન્ટી. અ. પીમેન્ટો વોટર. ગુ. પીમેન્ટાનું પાણી.

રીત—	પીમેન્ટાનો ભુકો	૧૪ ઔંસ.
	પાણી	૨ ગ્યાલન.
માત્રા—	૧ થી ૨ ઔંસ.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ લર્વીંગને મળતા છે.

OLEUM CAJUPUTI. લા• ઓલ્યમ ક્યાનુપુટી. અં• ઓઈલ
ઓફ ક્યાનુપુટ. ગુ• કાજુપુટીનું તેલ.

માત્રા— ૧ થી ૪ ટીપા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Spiritus Cajuputi.* લા• સ્પીરીટસ ક્યાનુપુટી. અં• સ્પીરીટ
ઓફ ક્યાનુપુટ. ગુ• ક્યાનુપુટીનું તેલ.

રીત—	ઓઈલ ઓફ ક્યાનુપુટ	૧ ઔંસ.
	રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	૪૯ ઔંસ.
માત્રા—	૩ થી ૧ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ તેલ ચોપડવાથી ઘણીજ ગરમીની અસર ઉત્પન્ન કરે છે, અને તેનો ગુણ ગરમ સ્કંક, આંકડી અને પેટના વાયુનો ગોળા મટાડનાર છે. તે વાયુના દરદમાં, પેટના ગોળામાં, હીસ્ટીરીઆમાં, કોલેરામાં, અજીર્ણમાં, અને જીના સંધીવાના દરદમાં તે પીવાથી સારો ફાયદો થાય છે. આ તેલ ઓલીવ ઓઈલ સાથે મીશ્ર કરીને ચોપડવાથી ગાંઠીઆ વા તથા ખીજ રહી ગએલા ભાગો, અને દુખાવો થતા ભાગપર સારી અસર થાય છે. આ તેલ લીનીમેન્ટમ ક્રોટોનાઈટસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

આ તેલ ગરમ અસરને લીધે ફેફસાંના સોજાના દરદમાં, ફેફસાના અંતરપટના સોજામાં, જીની ઉધરસના દરદમાં, અને ન્યુમેનિઆમાં (ત્રિ-દોશમાં) છાતીપર ચોળવાથી ઘણી ઉત્તમ અસર થાય છે. ખરજવા તથા ચામડીના દરદમાં પણ આ તેલ લગાડાય છે. દાક્ટર વીટલો જણાવે છે કે આ તેલ ઘણી ખરી રીતે કસ્તુરીના તેલ સમાન ગરમીની અસર કરે છે.

EUCALYPTI FOLIA. લા• યુકેલીપ્ટી ફોલીઆ. અં• ધ લીન્ડ.
ઓફ યુકેલીપ્ટસ ગ્લોબ્યુલસ ગુ• યુકેલીપ્ટસના પાંદડા.

બનાવટ.

૧ *Tinctura Eucalypti.* લા• ટીંચુરા યુકેલીપ્ટી. અં• ટીંચર ઓફ યુકેલીપ્ટસ. ગુ• યુકેલીપ્ટસનો અર્ક.

રીત—યુકેલીપ્ટસના પાંદડા ... ૧૦ ઔંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ૦૧ થી ૨ દ્રામ.

સુચના—આ અર્ક આ દવાની મુખ્ય બનાવટ નથી. રોજાંદા તથા એકાંતરીઆ આવતા તાવમાં તાવ આવ્યા પહેલા આ દવાના અર્કના ૨ દ્રામ આપ્યાથી તાવને સારી રીતે રોકી દે છે.

૨ *Oleum Eucalypti.* લા• ઓઇલમ યુકેલીપ્ટી. અં• ઓઇલ ઓફ યુકેલીપ્ટસ. ગુ• યુકેલીપ્ટસનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપા.

ગુણ—મૂત્રલ, સ્વેદલ, કફન, તાવ રોકનાર, જંતુ નાશક, અગ્નિ-વર્ધક, અને જલદ દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—મેલેરીઆ તાવવાળા પ્રદેશમાં આ જાડના વાવેતર થવાથી તે પ્રદેશ તનદુરસ્ત અને ચોખ્ખી હવાવાળા થાય છે એમ સંપૂર્ણ ખાતરી મળી છે.

આ જાડના મુળીઆ ભેજવાળા પ્રદેશમાંથી તદન ભેજને તથા દુર્ગંધને ચૂશી ને છે અને દવાને નિર્મળ કરે છે.

દાક્તર બીન્ડ અને સીજન જણાવે છે કે યુકેલીપ્ટલની કવી-નાઇન કરતાં પણ ઘણી જલદ દુર્ગંધનાશક શક્તિ છે. આ દવા શરીરની ગરમીને તનદુરસ્ત હાલતમાં જોટલી રહેવી જોઇએ તેના કરતાં પણ વધારે ગરમી ઘટાડી નાખે છે અને આથી કુતરામાં કૃત્રીમ ઉત્પન્ન કરેલા સેપ્ટીક તાવમાં તો છેતરી નાખે તેવી ગરમી ઘટાડી નાંખવાની અસર કરે છે.

આ દવા ફેફસા, મુત્રાશય અને શ્વાસોશ્વાસ મારફતે જહાર નીકળે

છે અને તેની ગંધ દવા ખાધા પછી કેટલાક કાઠાક સુધી આવ્યા કરે છે. ટરફીનટાઇન તેલની માફક આ દવા પેશાબમાં વાયોલેટની ગંધ માફક ગંધ કાઢ્યા કરે છે.

રોજંદા અને એકાંતરીઆ તાવના દરદમાં તાવ રોકવા તરીકે આ દવાનો અર્ક વાપરવાની ડાક્ટર ગેરોડ મજબૂત ભલામણ કરે છે; વળી આ દાકતરે આ દવાનો આંકડી તથા ચુંક મટાડવા અને ગરમીની અસર કરવા તરીકે પણ ઉપયોગ કર્યો હતો.

આ દવાના પાંદડાનો ધુમાડો લેવાથી કમ, હાંસુ, ઉધરસ અને ઉંઠાટીઆના દરદમાં સારો ફાયદો થાય છે.

યુકેલીપ્ટસ તેની જંતુનાશક હુર્ગધનાશક શક્તિને લીધે શસ્ત્રક્રિયામાં વપરાય છે પણ તે વાપરવાથી આમડીપર સોજો આવે છે. આ દવાનો મોંવાટે નાશ લેવાથી ઓઝોના (Ozoona) ઉધરસ, ક્ષય અને ઉચ્ચ-ભવ્ય દરદમાં સારો ફાયદો થાય છે; વળી ગડગુમડના તાવમાં (Pyæmia) એટલે પાએમીઆ નામના દરદમાં આ દવાની ત્રયાવાટે પીચકારી મારવાથી સારો ફાયદો થાય છે એમ ધણાખરા દાકતરો જણાવે છે.

યુકેલીપ્ટસ રેઝીની ફેરા અને તેની ખીજી જાતોનાં બુકામાંથી નીકળતો ગુંદર તેની ગ્રાહીક શક્તિને લીધે ગ્રાહીકતરીકે બોટની બેકાઇનો (Botany Bay Kino) ના નામથી વપરાય છે; તે કાંઈના અને કેટેચ્યુના ગુણદોષને તેની અસરમાં મળતો આવે છે.

યુકેલીપ્ટસનું તેલ ક્ષયમાં અને અતિસાર તથા મરડાના દરદમાં જંતુનાશક તરીકે ધણેજ સારો ફાયદો કરે છે એમ ધણાંક યુરોપનાં વૈદીક વર્તમાન પત્રો જણાવે છે મરડીના વખતમાં રમાલપૂર છાંટી સુગંધી લેવાથી જંતુનાશક અને હુર્ગધનાશક અસર સારી થાય છે; અને તેથી મરડીનો રોગ લાગુ પડતો નથી તથા મરડીવાળા લતામાં જવાના પ્રસંગે રમાલ સુગંધતા સુગંધતા નિર્ભયતાથી જઈ શકાય છે. એમ ધણાખરા દાકતરોનો મત છે. યુકેલીપ્ટી તેજની નીચેની દવા સાથે મેળવણી કરીને ગોળીઓ વાપરવાથી ક્ષયમાં સારો ફાયદો થાય છે.

ઓલીવમ યુકેપ્ટી	૨૪ ટીંપા.
આયડોફર્મ	૬ ગ્રેન.

કીચોસોટ	૬ ટીપા.
ગમ એકેસીઆ	એકએ તેટલો.

આ દવાની ૨૪ ગોળીઓ કરવી અને આખા દીવસમાં થઇને સાંજ સવાર ૪ ખાવી. (અનુવાદક.)

મુખ્ય બનાવટ—

૧ *Unguentum Eucalypti* લા.૦ અંગવેન્ટમ યુકેલીપ્ટી અં.૦
ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ યુકેલીપ્ટસ. ગુ.૦ યુકેલીપ્ટસનું મલમ.

રીત—સોફ્ટ પેરાશીન	૨ ઓંસ.
હાર્ડ પેરાશીન	૨ ઓંસ.
યુકેલીપ્ટસનું તેલ	૧ ઓંસ.

મુચના—આ તેલ દરદીને પીવા આપતાં સાકર સાથે, ખતાસા સાથે, ગ્લીસરાઇન અથવા મધ સાથે મેળવીને આપવું. આ દવા ચોખ્ખા અંગ્રેજી મધ સાથે મિશ્ર થએલી કલકતાના બજારમાં “યુકેલીપ્ટસ હની” (Eucalyptus Honey) ના નામથી તૈયાર મળે છે, તે બચ્ચાંઓના કફ અને સળેખમમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

GRANATI RADICIS CORTEX. લા.૦ ગ્રાનેટી રેડીસીસ
કોરટેક્સ. અં.૦ પોમેગ્રાનેટ રૂટબાર્ક. ગુ.૦ દાડમનાં મુળની છાલ.

મુખ્ય બનાવટ—

૧ *Decoctum Granati Radicis.* લા.૦ ડીકોક્શન ગ્રેનેટી રેડીસીસ.
અં.૦ ડીકોક્શન ઓફ પોમેગ્રાનેટરૂટ. ગુ.૦ દાડમનાં મુળની છાલનો ક્વાથ.

રીત—દાડમનાં મુળીઆંતો લુકો	૨ ઓંસ.
ચોખ્ખું પાણી	૪૦ ઓંસ.
માત્રા—	૧ થી ૨ ઓંસ.

ગુણ—કૃમીધન.

ઉપયોગ—દાડમનાં મુળીઆંતો લુકો જે સહેજ ગ્રાહીક અસરવાળો છે તે તે પૂર્વમસ (Tapeworms) નામના કૃમીનો નાશ કરવા સાડ

વપરાય છે. આ દવાની કેટલીક માત્રાઓ વારંવાર આપવાની જરૂર રહે છે અને તે આખ્યા કેડે ખાસ રેચક દવા આપવાની જરૂર પડે છે. દાડમના ખીજ પીત શામક છે. તેનું શરબત ઉનાળામાં ઠંડક સાથે પીવામાં આવે છે. તેની છાલ ઉધરસ ઉપર મોઢામાં રખાય છે; તથા અતિસાર મરડા હરસ અને કફના વ્યાધીમાં ઔષધી તરીકે વપરાય છે. આ દવાની છાલ ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેનનાં પ્રમાણમાં અપાય છે.

COLOCYNTHIDIS PULPA. લા. કોલોસીથીડીસ પલ્પા.

અં. કોલોસીંથ પલ્પ ગુ. ઇંદ્રવરણાનો ગર્ભ.

માત્રા— ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો

૧ *Extractum Colocynthidis Compositum.* લા. એકસ્ટ્રેક્ટમ કોલોસીથીડીસ કમ્પોઝીટમ. અં. કમ્પાઉન્ડ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ કોલોસીંથ ગુ. ઇંદ્રવરણાનું મીશ્રીત સત્વ.

રીત—કોલોસીંથ પલ્પ ... ૬ ઔંસ.
એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ સોકોટ્રીન એલોઝ (એળીઆનું સત્વ) ૧૨ ઔંસ.
રેઝીન ઓફ સ્કેમોની ... ૪ ઔંસ.
કઠણ સાબુનો ભુકો ... ૩ ઔંસ.
એલચી દાણાનો ભુકો ... ૧ ઔંસ.
પ્રુફરપીરીટ ... ૧ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Pilula Colocynthidis Composita.* લા. પીલ્યુલા કોલોસીથીડીસ કમ્પોઝીટા. અં. કમ્પાઉન્ડ પીલ ઓફ કોલોસીંથ ગુ. ઇંદ્રવરણાની મિશ્રીત ગોળીઓ.

રીત—કોલોસીંથ પલ્પ ... ૧ ઔંસ.
બારબેડોઝ એલોઝ ... ૨ ઔંસ.
રેઝીન ઓફ સ્કેમોની ... ૨ ઔંસ.
સલફેટ ઓફ પોટાશીયમ ... ૧ ઔંસ.

એ ઇલ ઓફ કલ્ચઝ (લવીંગનું તેલ) ૨ ટ્રામ.
 ચોખ્ખુ પાણી નોંધએ તેટલું.
 માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૩ *Pilula Colocynthis et Hyoscyami.* લાઠી પીલ્યુલા કોલો-
 સીથીડીસ એટ હાયોસાઇમાઇ. અં ૦ પીલ ઓફ કોલોસીથ
 એન્ડ હેનબેઇન. ગુ ૦ ઇન્ડ્રવરણાં અને ખોરાસાની અનખાની
 ગોળાઓ.

રીત—કમ્પાઉન્ડ કોલોસીનથ પીલ ૨ ઓંસ.
 એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ હેનબેઇન ૧ ઓંસ.
 માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—અતિશય પ્રવાહી રેચક મળ લાવનાર છે.

ઉપયોગ—મળાવરોધ, જલંદર, અજીર્ણ, કાળજની ગાંઠના દરદમાં,
 જના ભરાવાના દરદમાં અને કમળામાં રેચક તરીકે તે વપરાય છે.
 આ દવા એકલી ભાગ્યેજ વપરાય છે. આ દવા જોડે હાયોસીઆમી અને
 હાઇડ્રારજીરીની દવા મેળવવાથી કાળજના દરેક દરદમાં સારો ફાયદો કરે
 છે અને ચુંક તથા અમળાટને અટકાવે છે.

વિશેષ વર્ણન—કોલોસીનથ એક જલદ ગુલાબ છે; અને તે લી-
 ધાથી પુષ્કળ પાણી જેવો પ્રવાહી મળ ખહાર નીકળે છે અને બસ્તીના
 ભાગ પર ગરમીની સખત અસર કરે છે. આ દવા જ્યારે એકલી આપ-
 વામાં આવે છે ત્યારે તે અતિશય ચુંક તથા અમળાટને કરે છે અને આં-
 તરડાની પેરીસ્ટોલીક ક્રીયાને (પેચ પેચવાળી ક્રિયા) અનિયમીત કરે છે;

આ કારણોને લીધે આ દવાને ખીજ રેચક અને વાતહર દવાના
 સંયોગમાં વાપરવામાં આવે છે; અને આથી સારો ગુલાબ થાય છે.

નિરંતરતા તથા ઘણા સખત બંધ કોષમાં, તાવના દરદમાં, જલં-
 દરદા વ્યાધીમાં, તકતુશાન અને ગર્ભસ્થાનના દરદમાં અને માથાના ગુદા
 ગુદા વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી ઘણી સારી અસર થાય છે. કોલોસી-
 નથ ઘણા વધારે પ્રમાણમાં આંતરડાનો સોજો કરે છે. એકસ્ટ્રેક્ટ કોલોસી-
 નથ કો, પીલ્યુલા કોલોસીનથ કો, પીલ્યુલા કોલોસીનથ એટ હાયોસાઇમી અને

પીલ્યુલા કોલોસીન્ય એટ હાઇડ્રારજરી (પીલ કોલોસીથ કો. ૧ ઑંસ અને પીલ હાઇડ્રારજરી. ૧ ઑંસ. માત્રા ૫ થી ૧૦ ગ્રેન. અનુવાદક.) ઘણી ઉત્તમ દવાઓ છે અને કાળજના કમળાના અને પેટના વ્યાધીઓમાં તે વાપરવાથી ઘણીજ સારી અસર કરે છે.

સૂચના—આ દવા ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને, અતિસાર, હરંસ, મરડા અને આંતરડાના ક્ષતવાળા દરદીઓને કદીપણ આપવી નહીં.

ELATERIUM લા.૦ ઇલાટીરિયમ. અ.૦ ઇલેટીરીઅમ. ગુ.૦ કડવી-નઘનું સત્વ.

માત્રા— ૧/૬ થી ૧/૨ ગ્રેન.

ELATERINUM લા.૦ ઇલાટીરિનમ. અ.૦ ઇલાટીરીન.

માત્રા— ૧/૪ થી ૧/૨ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Pulvis Elaterini Compositus*. લા.૦ પલ્વીસ ઇલાટીરીની કમ્પોઝીટસ. અ.૦ કમ્પાઝિટ પાઝિડર ઓફ ઇલાટીરીન. ગુ.૦ કડવી નઘનો મીઠીત ભુકેલ

રીત—ઇલાટીરીન ૫ ગ્રેન.

દૂધની સાકર ૧/૮૫ ગ્રેન.

માત્રા— ૧/૬ થી ૫ ગ્રેન

આ ભુકાના ૪૦ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન ઇલાટીરીન સમાએલું છે.

ગુણ—એક સખત પ્રવાહી રેચક દવા છે.

ઉપયોગ—ઇલાટીરીન મુખ્યત્વે કરીને કાળજ, હૃદય અને મૂત્રાશયના બગાડથી થએલા જલંદરના વ્યાધીમાં, એક સખત પ્રવાહી રેચક તરીકે વપરાય છે; તેમાં મુખ્યત્વે કરીને હૃદયના બગાડથી થએલા જલંદરમાં ખાસ વર્પરાય છે. કેટલીક વાર આ દવા બકારી, ઉબકા અને બેચેની ઉત્પન્ન કરે છે અને હૃદયની ગતીને મંદ કરે છે, માટે તેનો ઘણી સંભાળથી ઉપયોગ કરવો. આ દવા આંતરડાં અને કાળજની ચામડીપર સખત ગર્ભીની અસર કરે છે; વધારે પ્રમાણમાં આ દવા પાચનક્રિયાના આંતરડાપર તીક્ષ્ણ સોજની અસર કરે છે; અને વારંવાર પેશાબનીસ

ઉપર પશું સોજાની અમર કરે છે. આ દવા અનિશય જલદ પ્રવાહી રેચક છે અને તે કોટન ઓઈલ (જમાલગોટા) ના જેવી રેચક શક્તિ ધરાવે છે. આ દવા યુંકના પ્રવાહને વધારે છે; અને ત્વચામાં મારવાની પીચકારીના રૂપમાં જ્યારે વાપરવામાં આવે છે ત્યારે રેચક અસર કરે છે અને ધનુર્વાના ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

મગજ પર લોહી ચઢી ગયું હોય તેવા દરદમાં ફેફસાં જ્યારે કફ અને જલંદરના બગાડના પ્રવાહથી ભરપુર થઈ સુંજી ગયા હોય તેવા દરદમાં મુત્રાશયના દરદમાં; કાળજીના વધારાના દરદમાં, અને બીજા તીક્ષ્ણ સોજાવાળા પેટના દરદોમાં આ દવા વપરાય છે. આ દવા બંધ કોષમાં બાગ્યેજ વપરાય છે.

સુચના—આ દવા નખળા બાંધાવાળા અને ધરડાં માણસોને, નાના બંધ્યાંઓને, ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને; વારંવાર અતિસાર થતો હોય તેમને, મસાવળા દરદીઓને, મરડાવાળા દરદીઓને અને હૃદયની મંદગતીવાળા દરદીઓને આપવી નહીં.

વાપરવાની સુચના—ઘણાટીરીઅમની યોગ્ય માત્રા $\frac{1}{2}$ ગ્રેન સુધીની છે; અને ઘણાટીરીનની $\frac{1}{4}$ ગ્રેન સુધીની છે; માટે ઉપરના પ્રમાણની બહાર આ દવાનો ઉપયોગ કરવો તે ઘણું જોખમ ભરેલું છે. આ દવાને હેન બ્રેઈન* (ખોરાસાની અજમો) સાથે, અને બીજા ગરમ વાતહર સુગંધીદાર તેલો અને ટીંચર સાથે ઉપયોગ કરવાથી આંકડી ઉબકા અને ઉલ્ટીની અસરો થતી નથી.

આ દવાના ઉપચારકોએ ઘણાટીરીઅમ અને ઘણાટીરીનની યોગ્ય માત્રા વિશે ખાસ ધ્યાન આપવું અને તેનો ઘણીજ સંભાળથી ઉપયોગ કરવો; અને ભુલથી ઘણાટીરીનને ઘણાટીરીઅમ જાણી ઘણાટીરીઅમના પ્રમાણમાં વાપરવું નહીં.

• ઇલેટેરીનનો મીશ્રીત ભુકો રેચક દવા તરીકે વાપરવાની સારી દવા છે અને તે ભુકા અને ગોળીના રૂપમાં વાપરી શકાય છે. જો આ દવા ભુકાના રૂપમાં વાપરવાની હોય તો માંખણ સાથે મીશ્ર કરી વાપરવી એમ કંલકતાના દાક્તર રૂબલ્ડાસ ઘોશ જણાવે છે.

હલ્લાટીરીઅમના વિષનાશક હલ્લાળો.

હલ્લેટીરીઅમ. ૧. સ્ટમક ટયુઅ. (પેટમાંથી વિષ કાઢવાની રખરની નળી)

૨. વમન કારક દવાઓ.

હલ્લેટીરીઅમ. ૩. જો સ્ટમક ટયુઅ લગાડવામાં આવી હોય તો. હોજરીને દુધથી અથવા ઓલીવ ઓઇલના ૪ ઓંસને પાણીના ૨૦ ઓંસમાં મેળવીને સાફ કરવી.

૪. ચીકાશ યુક્ત દવાના પાન કરાવવાં; મુખ્યત્વે કરીને છંડાંની સફેદી દુધમાં મેળવીને પાષ દેવી.

૫. મોરફાઇન સફેટની ટેબ્લેઇડ વાપરવી.

૬. ટીઅર ઓપીઅમ (અશીણુના અર્ક) ના ૨૦ ટીપાં પાણીમાં મીઠ્ર કરી પાષ દેવા.

૭. ગરમ દવાઓ પાવી:

CONII FOLIA. લા૦ કોન્યાઈ ફોલીઆ. અં૦ હેમલોકલીઝ્ઝ! ગુ૦ હેમલોકના પાંદડાં.

માત્રા— ... ૨ થી ૮ ગ્રેન. (પાંદડાના ભુકાની.)

CONII FRUCTUS. લા૦ કોન્યાઈફ્રુક્ટસ. અં૦ હેમલોક ફ્રૂટ. ગુ૦ હેમલોકનું ફળ.

કોન્યાઇનાં પાંદડાંની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Cataplasma Conii.* લા૦ કયાટાપ્લાઝમા કોન્યાઇ. અં૦ હેમલોકપોલ્ટીસ. ગુ૦ હેમલોકની પોટીસ.

ચીત—હેમલોકનો રસ ... ૧ ઓંસ.

અજશીનો લોટ ... ૪ ઓંસ.

હજળનું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

૨. *Extratum Conii.* લા૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ કોન્યાઇ અં૦ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ હેમલોક. ગુ૦ હેમલોકનું સત્ર.

માત્રા ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

૩. *Pilula Conii Composita.* લા૦ પીલ્યુલા કોન્યાઇ કમ્પોઝીટા.
અં૦ કમ્પાઝન્ડ પીલ ઓફ હેમલોક. ગુ૦ હેમલોકની મિ-
શ્રીત ગોળીઓ.

રીત—એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ હેમલોક ... ૨૬ ઓંસ.
ઇપીકાકયુઆનાનો છુકો. ... ૪ દ્રામ.
ગોળ જોઇએ તેટલો.
માત્રા ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૪. *Succus Conii.* લા૦ સક્સ કોન્યાઇ. અં૦ જ્યુસ ઓફ હેમલોક.
ગુ૦ હેમલોકનો સ્વરસ (તાજો રસ.)

રીત—હેમલોકનાં તાજાં પાંદડાંનો રસ. ... ૩ ઓંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૧ ઓંસ.
માત્રા ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.

૫ *Vapor Conii.* લા૦ વેપર કોન્યાઇ. અં. ઇનહેલેશન ઓફ કોન્યા.
ગુ૦ કોન્યાનો નાસ.

રીત—હેમલોકનો રસ ... ૪ દ્રામ.
સોલ્યુશન ઓફ પોટાસ. ... ૧ ઓંસ.
એપ્પુ પાણી ... ૧ ઓંસ.

કોન્યાઇના ફળની બનાવટ.

૧ *Tinctura Conii.* લા૦ ટીંચુરા કોન્યાઇ. અં૦ ટીંચર ઓફ હેમ-
લોક. ગુ૦ હેમલોકનો અર્ક.

રીત—હેમલોકનું અધકચરું ફળ ... ૨૬ ઓંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.
માત્રા— ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.

ગુણ—ધેન લાવનાર, પીડા શામક, અને ચુંક તથા આંકડી મ-
ટાડનાર છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવા ઝેરી છે.

ઉપયોગ—ઉધરસ શ્વાસ નળીને લગતા. પ્લીઝ દરદો, સધીવા, મ-
સ્તકના દુખાવા, અને હોઝરીના ચાંદાના દરદોમાં આ દવા ઉપયોગી છે.
ઉન્માદ આંચકી, અપસ્માર, ધનુર્વા, ચસ્કા, ખાંસી, દમ અને સસણી વી-
ગેરે દરદો પર આ દવા વપરાય છે. દમ ઉપર આ દવાનો નાસ લેવામાં

આવે છે. નામુર, બાફમાં અને બીજા બાહ્યોપચારના દરદમાં આ દવા વપરાય છે. અગાઉ આ દવા કંઠમાળના દરદ ઉપર ઘણી વપરાતી હતી પણ હાલમાં તે ઝાઝી વપરાતી નથી.

ચાંદી, કંઠમાળ અને બીજા ગડગુમડનાં દરદોમાં આ દવાની પોટી-સ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

વિશેષ વર્ણન.—કોન્યાઇની મુખ્ય અસર વોલન્ટરી સ્નાયુઓનો પક્ષાઘાત કરવાની છે. આ દવા પ્રથમ મોટર નસોનો, અને પાછળથી મગજમાં મોટર સેન્ટરનો, બરાબના રજ્જુનો (Spinal Cord) અને બરાબના રજ્જુઓના શાનતંતુઓનો, મગજનો અને સ્નાયુઓની નસોનો પક્ષાઘાત કરે છે. શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયાના સ્નાયુઓ ધીમે ધીમે નબળા પડે છે અને સ્નાયુઓનો પક્ષાઘાત થયા પછી મુઠ્ઠાથી મરણ નીપજે છે. હૃદયની મતી એકદમ બંધ પડતી નથી; પણ જ્યારે સઘળી શ્વાસોશ્વાસની હિલચાલ ઘટવા માંડે છે ત્યારે તે ધીમે ધીમે બંધ પડે છે.

કોન્યાઇની બરાબર બનાવટોમાંની કોઈ પણ એક બનાવટની સખત માત્રા જે કોઈ તનદુસ્ત માણસને આપવામાં આવી હોય; તો તે પગમાં અશક્તિ લાવે છે અને લથડીઆં તથા ધુળરો ઉપજાવે છે; ત્રીજી નસ એકદમ ગુંચાઇ જાય છે; અને આંખની કીકીઓ પહોળી થાય છે; સ્નાયુઓની નબળાઇ વધી પડે છે; સુસ્તી આવે છે અને વખતે સુસ્તી આવી નિંદ્રાપણુ આવી જાય છે.

આ દવા કેટલાક માસ સુધી પાચન ક્રિયામાં કાંઈ પણ હરકત થયા સિવાય લઈ શકાય છે.

કોન્યાઇ કોરીઆ નામના દરદમાં સ્નાયુની આવતી તાણ લકવા, પારાની દવાથી થએલા ધુળરા ઉચ્ચતાંબ (કે જેમાં કેટલીકવાર પગ એની મેજે ઉછેલે છે) અને અર્ધાંગ વાયુના દરદમાં (કે જેમાં સ્ત્રીઓની કેડ) નીચેનો ભાગ તદન રહી જાય છે અને ટાંટીઆ અતિશય તણાઈ જાય છે,) વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

ધનુર્વા અને સ્પીકનીઆના વિષમાં આવતી તાણ મટાડવામાં કોન્યાઇ નિરપયોગી છે.

હૃદયમાં અને ક્ષયમાં કદ મટાડવા સાફ આ દવા અતિશય વપ-

રાય છે; પણ આવા દરદમાં આ દવાના નાસ (વેપર કોન્યાઈ) નો ઉપ-
યોગ કરવાથી ઘણીજ સારી અસર થાય છે.

તીક્ષ્ણ ઉન્માદના દરદમાં આ દવા શાંતીદાયક અસર કરવા સાથે
વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

વિષં તરીકે ઉપયોગ—કોન્યાઈ વિશેષ લીધાથી વિપારી થંધ પડે
છે. ગ્રીક દેશમાં મોફેયસ જેવા ડાહ્યા માણસનું મરણ આ વિષથી થયું
હતું. આ દવાથી ગળુ સુકાઈ જાય છે અને ખેંચાય છે. મસ્તક દુખે છે,
જળામાં કાંઈ પણ પદાર્થ ઉતરતો નથી; કીકાઓ પહોળી થાય છે, ઘેન
આવે છે, બેશુદ્ધી થઈ શરીર શીતળ અને શુન્ય થઈ જાય છે; શ્વાસ ધુ-
ટાય છે; નાડી મંદ અને અનિયમીત ચાલે છે અને છેવટે આંચકી તથા
મુઠા આવી મરણ નીપજે છે.

કોન્યાઈના વિષનાં વિષનાશક ઘલાબો.

કોન્યાઈ.

૧. સ્ટમકટયુગ્મ, અથવા વમનકારક દવાઓ.
૨. સ્ટ્રીકન્યા સલ્ફેટના ફ્રેઝ એનની ટેબ્લેટ્સની ત્વચામાં પી-
ચકારી મારવી.
૩. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા અને ગરમ દવાઓ આપવી.
૪. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.
૫. સૂક્ષ્મ ગુલાબ આપવો.
૬. ગરમ દવાઓ ગળે ઉતરે નહીં તો બસ્તી પ્રયોગથી ગુદા
વાટે આપવી.
૭. વીજળી લગાડી ઉત્તેજક અસર કરવી.

ASAFŒTIDA. લાઠ આસાફીટીડા. અંઠઆસાફીટીડા. ગુઠ હીંગ.

માત્રા— ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

સુખ્ય બનાવટો—

૧ *Enema Asafoetidae.* લાઠ એનીમા આસાફીટીડી. અંઠ એનીમા
આસાફીટીડા. ગુઠ હીંગની ગુદામાં મારવાની પીચકારી.

રીત—હીંગ ... ૩૦ ગ્રેન.

પાણી ૪ ઔંસ.

૨ *Pilula Aloes et Asafoetidae*. લા૦ પીલ્યુલા એલોઝ એટ આસાફીટીડી. અં૦ પીલ ઓફ એલોઝ એન્ડ : આસાફીટીડા, ગુ૦ હીંગ અને એળાઆની ગોળાઓ.

રીત—સોકોટ્રાઇન એલોઝ ૧ ઔંસ.
આસાફીટીડા ૧ ઔંસ.
કઠણુ સાંખુ ૧ ઔંસ.
ગુલાબનો મુખ્ખો ૧ ઔંસ.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૩ *Pilula Asafoetidae Composita*. લા૦ પીલ્યુલા આસાફીટીડી કમ્પોઝીટા. અં૦ કમ્પાઝિન્ડ પીલ ઓફ આસાફીટીડા, ગુ૦ હીંગની મિશ્રીત ગોળાઓ.

ઉપનામ—પીલ્યુલા ગેલબેની કમ્પોઝીટા.

રીત—આસાફીટીડા ૨ ઔંસ.
ગેલબેનમ ૨ ઔંસ.
હીરાબોળ ૨ ઔંસ.
ગોળ ૧ ઔંસ.

માત્રા— ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

૪ *Spiritus Ammoniae Foetidus*. લા૦ સ્પીરીટસ એમોન્યાધ-ફીટીડસ. અં૦ ફેટીડ સ્પીરીટ ઓફ એમોન્યા. ગુ૦ એમોન્યાનો હીંગ મિશ્રીત સ્પીરીટ.

રીત—આસાફીટીડા ૧ ૧/૨ ઔંસ.
સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા ૨ ઔંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ૧ થી ૧ દ્રામ.

૫ *Tinctura Asafoetidae*. લા૦ ટીન્ચુરા આસાફીટીડી. અં૦ ટીન્ચર ઓફ આસાફીટીડા. ગુ૦ હીંગનો અર્ક.

રીત—હીંગનો બુકો ૨ ૧/૨ ઔંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઔંસ.

માદા— ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.

ગુણ—ઉષ્ણ, કૃમીધન, વાતહર, એકદમ ચુંક તથા ગોળો મટાડનાર, કફધન, અને રેચક છે.

ઉપયોગ—હિસ્ટીરીઆમાં આવતી તાણમાં, વાયુના ઉન્માદમાં, ચુંક તથા આંકડીના દરદમાં, દમમાં, ઉઠાંટીઆમાં, હૃદય શુળમાં, સાધારણ વાયુના દરદમાં, અને પેદુની ચુંકના તમામ દરદોમાં હીંગ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. શ્લેષ્મ તથા સણકા આવતા હોય ત્યારે હીંગ ચોપડવાથી ફાયદો થાય છે. ફેફસાના સોજામાં, અને બચ્ચાંની ઉધરસમાં અને જૂની ઉધરસમાં હીંગ વપરાય છે. આંતરડાના દરદોમાં કૃમીનાશક તરીકે હીંગ સારી અસર કરે છે. હીંગ મગજના સ્નાયુઓપર ગરમીની સારી અસર કરે છે; અને પેટના વાયુનો ગોળો, આંકડી તથા ચુંકપર એકદમ હીંગ સધળી વાતહર અને ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર દવાઓ કરતાં જલ્દીથી ઉત્તમ અસર કરે છે.

ડાક્ટર વરમસ જનાવરોને થતા પ્લેગના રોગમાં (Cattle Plague) હીંગ વાપરવાની ભલામણ કરે છે. સ્કવાયર'સ કમ્પેનીયન દૂધ બ્રીડીંગ ફાર્મા કોર્પોરેશન. પાનું. ૧૧૦.

સાધારણ અજીર્ણ અને વાયુના દરદમાં હીંગ નીચેની દવાઓ સાથે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

સોડા બાય કાર્બોનાસ	૧૫ ગ્રેન.
ટીચર કારડમ કો.	૧૫ ટીપાં.
ટીચર જીંજર	૧૫ ટીપાં.
ટીચર લેવેન્ડ્યુલા	૧૦ ટીપાં.
ટીચર એસાફીટીડા	૧૫ ટીપાં.
ટીચર કેલંબા	૧૫ ટીપાં.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૧૫ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૧૫ ટીપાં.
તજનું પાણી	૩ ઔંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પાનું: (અનુવાદક.)

હીસ્ટીરીઆના તમામ દરદમાં, શળમાં અને વાયુના ઉન્માદમાં નીચેની દવાઓ સાથે વાપર્યાથી સારી અસર કરે છે. .

ટીચર વેલેરીન એમોન્યા	૪૫ ટીપાં.
ટીચર આસાફીટીડા	૩૦ ટીપાં.
ટીચર હાયોસાઈમિસ	૩૦ ટીપાં.
ટીચર. કારડમ કો.	૧ ગ્રામ.
ટીચર જીજીર.	૧ ગ્રામ.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૩૦ ટીપાં.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	૩૦ ગ્રેન.
ક્લોરલ હાઇડ્રેસ	૧૦ ગ્રેન.
ટીચર નક્સ વોમીકા	૧૫ ટીપાં.
પીપરમીટના તેલતું પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પાવું. (અનુવાદક.)

અતિશય ચુંકના દરદમાં હીંગ પાણી સાથે વાટીને ડુંટીમાં ભર્યા-થી તરત ચુંક ખેસી જાય છે. સડેલા દાંતમાં હીંગ મુકવાથી દરદ કમી થાય છે.

GALBANUM. લાં ગાલબાનમ. અં ગાલબાનમ.

માત્રા— ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Emplastrum Galbani.* લાં એમ્પ્લાસ્ટ્રમ ગાલબેની. અં ગાલબાનમ પ્લાસ્ટર. ગું ગાલબાનમનો લેપ.

દીત—ગાલબાનમ	૧ ઓંસ.
એમોન્યાકમ	૧ ઓંસ.
પીળું મીણ.	૧ ઓંસ.
લેડ પ્લાસ્ટર	૮ ઓંસ.

૨. *Pilula Galbani Composita.* લાં પીલ્યુલા ગાલબાની કમ્પો-ટા. (હીંગની મીશ્રીત ગોળીઓ જુઓ.)

માત્રા ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગાલબાનમની મરગતુ બનાવટ.

૧ *Unguentum Galbani Compositum.* લા૦ અંગવેન્ટમ
ગાલબાની કમ્પોઝીટમ. અં૦ કમ્પાઉન્ડ ઓઈન્ટમેન્ટ ઓફ-
ગાલબાનમ. ગુ૦ ગાલબાનમનું મીશ્રીત મલમ.

રીત—ગાલબાનમ પ્લાસ્ટર	૪ ઓંસ.
લેડ પ્લાસ્ટર	૪ ઓંસ.
સફેદ મીણુ	૪ ઓંસ.
અશીણુનું નરમ સત્વ.	૧ દ્રામ.
ઑલીવ ઓઇલ	૨૦ ઓંસ.

આ સઘળી દવાઓ ગરમ કરી મીશ્રકરો.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ હીંગને મળતા છે; પણ તેની ચું-
ક તથા ગોગો મટાડવાની શક્તિ હીંગ કરતાં ઘણી થોડી છે. ગાલબાનમ
એમોન્યાકમને ઘણી ખરી રીતે ગુણદોષમાં મળતું આવે છે; અને તેથી
ગરમ કફદન અસર કરવા સારૂ વપરાય છે. તેના વિશે એમ માનવામાં
આવે છે કે તે ગર્ભાશય પર ગરમીની અસર કહે છે અને તેથી ઋતુઆ-
વના દરદોમાં વાપરવામાં આવે છે. બાલોપચારમાં તે રહેજ ગરમીની અસ-
ર કરે છે. આ દવાનું મલમ જરસ, ચાદાં, પાંઠા, સુજી ગએલી સ્તનની
ડીંટડી અને પાકના દરદોમાં ચોપડવાથી ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે.

(પીટર સ્કવાયર.)

AMMONIACUM. લા૦ એમોન્યાકમ. અં૦ એમોન્યાકમ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન,

મુખ્ય બનાવટો—

૧. *Emplastrum Ammoniaci cum Hydrargyro.* લા૦ એમ
પ્લાસ્ટ્રમ એમોન્યાસી કમ હાઇડ્રાર્જરો. અં૦ એમોન્યાકમ
એન્ડ મરક્યુરી પ્લાસ્ટર. ગુ૦ એમોન્યાકમ અને પારાનું
પ્લાસ્ટર.

રીત—એમોન્યાકમ	૧૨ ઓંસ.
મરક્યુરી	૩ ઓંસ.

અગશીનું તેલ	૧ દ્રામ.
ગધક	૮ ઓંસ.

૨. *Mistura Ammoniaci*. લાઠી મીસ્યુરા એમોન્યાસાધ. અંઠ એમોન્યાકમ મીકશ્વર. ગુઠ એમોન્યાકમનું મીશ્રણ.

રીત—એમોન્યાકમ	૨ દ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી	૮ ઓંસ.
માત્રા—	૧ થી ૧ ઓંસ.

એમોન્યાકમની ઘસગતુ બનાવટ.

૩ *Mistura Ammoniaci Composita*. લાઠી મીસ્યુરા એમોન્યાસાધ કમ્પોઝીટા. અંઠ કમ્પોઝીટ મીકશ્વર આદિ એમોન્યાકમ. ગુઠ એમોન્યાકમનું મિશ્રિત મિશ્રણ.

રીત—ટીચર કેમ્ફર ઓ	૩૦ ટીપાં.
ઓકઝીમલ સીલા	૩૦ ટીપાં.
એમોન્યાકમ મીકશ્વર	૧ ઓંસ.
માત્રા—જેઘએ તેટલી.

(કનઝમ્પશન હોસ્પીટાલ.)

એમોન્યાકમ પીલ્યુલા કમ્પોઝીટા, પીલ્યુલા ઇપીકાક્યુઆની કમસીલા અને એમ્પ્લાસ્ટ્રમ ગાલબાની બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, ગરમ અને કફ્ફન છે.

ઉપયોગ—એમોન્યાકમ જૂના સજેખમના દરદમાં, ઉધરસના દરદમાં, અને દમના દરદમાં એકલું અગર મીકશ્વર અથવા ગોળીના રૂપમાં વપરાય છે. મીસ્યુરા એમોન્યાસાધના ૦૮ ઓંસમાં ટીચર સીલાના ૧૫ ટીપાં અથવા સ્પીસ્ટ એમોન્યા ફીટીડાના ૧૫ ટીપાં મીશ્ર કરીને વાપરવાથી કફ્ફન અસર ઘણી સારી થાય છે.

વધારે પ્રમાણમાં આ દવા બકારી અને ઉબકા લાવે છે; જ્યારે લોહીમાં મળી જાય છે ત્યારે તેની અસર મુખ્યત્વે કરીને અંદરની ત્વચા પર વધારે થાય છે અને પાસ કરીને વધારે અસર તે કંઠ નળી ઉપર કરે છે. આ દવા જલદ ગરમ કફ્ફન છે અને તેથી તે જુની ઉધરસના દરદમાં

ધણી ઉપયોગી છે. આ દવા મગજના સ્નાયુઓ પર ઘણી થોડી અસર કરે છે; તેથી તે હાંગની જગ્યાએ વાપરી શકાતી નથી. આ દવાનું ખાસ્તર ગાંઠો તથા બદો પર લગાડવામાં આવે છે; કારણકે તેનામાં બદને તથા ગાંઠને ઓસારી નાંખવાની ઘણી સારી શક્તિ છે; જુના વધી ગએલા માંધાના સોજને પણ ચોપડવાથી કમી કરી નાંખે છે.

ANISI FRUCTUS. લાંબ એનીસી ફ્રુક્ટસ. અંબ એનીસી ફ્રુક્ટ. ગુંબ એનીસુનનું ફળ.

OLEUM ANISI. લાંબ ઓલ્યમ એનીસી. અંબ ઓઈલ ઓફ એનીસી. ગુંબ એનીસુનનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Aqua Anisi.* લાંબ એકવા એનીસી. અંબ એનીસી વોટર. ગુંબ એનીસુનનું પાણી.

રીત—એનીસી ફ્રુક્ટ ... ૧ પાઉંડ.

પાણી ... ૨ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ૪ ગ્રામથી ૧ ઓંસ.

૨ *Essentia Anisi.* લાંબ એસેન્શીઆ એનીસી. અંબ એસેન્સ ઓફ એનીસી. ગુંબ એનીસુનનો એસેન્સ.

રીત—એનીસીનું તેલ ... ૧ ઓંસ.

રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ ... ૪ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.

એનીસીનું તેલ, ટીંચર કેમ્ફર કે, અને ટીંચર ઓપાઈ એમોનીએટા બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, સુગંધીદાર, વાતહર અને સ્ફેજ કફદન છે.

ઉપયોગ—એનીસીની બનાવટો સુંક મટાડવામાં તથા રેચક દવાઓમાં આવતી આંકડી અને અમળાટઃઘટાડવા માટે વપરાય છે.

FOENICULI FRUCTUS. લાંબી ફીનીક્યુલી ફ્રુક્ટસ. અં. ૦

સ્વીટ ફેનિક ફ્રુટ. ગુ. ૦ વરીઆળી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Aqua Foeniculi.* લાંબી ફીનીક્યુલી. અં. ૦ ફેનિક વોટર
ગુ. ૦ વરીઆળીનું પાણી.

રીત—વરીઆળી ૧ પૌંડ.

પાણી ૨ ગ્યાલન.

માત્રા— ૧ થી ૨ ઓંસ.

ફેનિક ફ્રુટ કમ્પાક્ટ પાઉડર ઓફ લીકરીશ બનાવવામાં વપરાય છે

ગુણ—દીપન, પાચન, રૂચીકર અને શિતલ છે.

ઉપયોગ—વરીઆળી, ઉલટી, તાવ, દાહ, તૂષા અને અરૂચી ઉપર વપરાય છે. આ દવાના ગુણદોષ એનીસી ફ્રુટને મળતા છે. જ્યારે ઘાંટો બેસી ગયો હોય ત્યારે આ દવા સાકર સાથે ખાવાથી ઘાંટો ઉઘડે છે. ડાક્ટર રૂબલદાસ ઘોશ જણાવે છે કે આ દવામાં ધાવણના પ્રવાહને વધારવાની શક્તિ રહેલી છે.

CORIANDRI FRUCTUS. લાંબી કોરીયાંડ્રી ફ્રુક્ટસ. અં. ૦ કો-
રીયાંડર ફ્રુટ. ગુ. ૦ ધાણા.

માત્રા— ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

OLEUM CORIANDRI. લાંબી ઓલ્યમ કોરીયાંડ્રી. અં. ૦ ઓ-
ઈલ ઓફ કોરીયાંડર. ગુ. ૦ ધાણાનું તેલ.

માત્રા— ૧ થી ૪ ટીપા.

કોરીયાંડર કનક્રેક્શન ઓફ સેના, સીરપ ઓફ રૂહબાર્બ, ટીચર ઓફ રૂહબાર્બ, અને ટીચર ઓફ સેના બનાવવામાં વપરાય છે.

ઓલ્યમ કોરીયાંડ્રી, સીરપ સેના બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—પિત્તામક, દીપન અને પાચક છે.

ઉપયોગ—ધાણા, સાકર તથા દ્રાક્ષનું પાણી તાવ, ઉલટી, દાહ અને તૂષા ઉપર અપાય છે. મુખ શુદ્ધિ માટે ધાણા સોપારીની પેટે ખવાય

છે. ધાણા ગરમ મશાલામાં રસોઈના કામમાં વપરાય છે. ધાણાનું હીમ છોતીમાં થતી બળતરા મટાડવા તરીકે ખીવામાં વપરાય છે. ધાણાનું તેલ-વાતહર તરીકે ખીજા રેચક ઔષધોના સંયોગમાં વપરાય છે. ધાણાને પલાળીને થોડા સૂકવી; ખાંડીને ફેતરા કાઢી નાંખવાં, પછી તેમાં લીંબુનો રસ, હીંગ અને સિંધાલુણુ લગાડી તે દાળને શેકવાથી ઘણીજ સ્વાદીષ્ટ થાય છે; અને તે સોપારીની જગ્યાએ ખાઈ શકાય છે; ઉધરસથી પીડાતા દરદીઓને વાસ્તે આ દાળ ઘણી સારી છે; અને તે ખાધાથી મોં સાફ થાય છે અને સોપારીની ગરજ પૂરી પડે છે.

CARUI FRUCTUS. લા૦ કેરુઆઈ ફ્રુક્ટસ. અં૦ ક્યારાવે ફુટ.

ગુ૦ ક્યારાવેનું ફળ.

OLEUM CARUI. લા૦ ઓલ્યમ કેરુઆઈ. અં૦ ઓઇલ ઓફ

ક્યારાવે. ગુ૦ ક્યારાવેનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Aqua Carui.* લા૦ એક્વા કેરુઆઈ. અં૦ ક્યારાવે વોટર. ગુ૦ ક્યારાવેનું પાણી.

રીત—ક્યારાવે ... ૧ પૌંડ.

પાણી ... ૨ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

ક્યારાવે ઘણી ખરી મુખ્ય બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—અગ્નિવર્ધક, સુગંધીદાર અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—આ દવા વાયુના અજીર્ણના તથા પેટના દરદોમાં ચુંક તથા વાયુ મટાડવા સાફ વપરાય છે; અને ખીજા રેચક દવાઓ સાથે સુવાના તેલની માફક અમળાટ મટાડવા સાફ વપરાય છે.

ANETHI FRUCTUS. લા૦ એનેથી ફ્રુક્ટસ. અં૦ ડીલફુટ.

ગુ૦ સેતા.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ દ્રામ.

OLEUM ANETHI. લાં. એનથમ એનેથી. અં. એનથમ ઓઈલ. ગુ. સવાનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ—

૧ *Aqua Anethi.* લાં. એનથા એનેથી અં. ડીલવોટર. ગુ. સવાનું પાણી.

રીત—કચરેલા સવા ... ૧ રતલ.

એનથુ પાણી ... ૨ આલન.

માત્રા—૧ થી ૨ ઓંસ. બચ્ચાંઓ વાસ્તે, ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—વાતહર, દુર્ગંધનાશક, મરમ અને દીપન-પાચન છે.

ઉપયોગ—ચુંક તથા વાયુ ઉપર બચ્ચાંઓ માટે સવા બહુજ સાધારણ વપરાય છે. નાના છોકરાંઓની ચુંક માટે સવાનું તેલ અને સવાનું પાણી ધણુંજ અસરકારક છે; સવાનું તેલ આંતરડાની ચુંકને એકદમ દુબી દે છે.

SUMBUL RADIX. લાં. સમ્બલ રેડીક્સ. અં. સમ્બલરૂટ. ગુ. સમ્બલનાં મુળીઆં.

મુખ્ય બનાવટ—

૧ *Tinctura Sumbul.* લાં. ટીંચુરા સમ્બલ. અં. ટીંચર ઓઈલ. સમ્બલ ગુ. સમ્બલનો અર્ક.

રીત—સમ્બલનાં મુળીઆં ... ૨૬ ઓંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—ઉષ્ણ અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—આ દવા મગજના સ્નાયુઓ પર ગરમી કરવાની શક્તિ ધરાવે છે અને કેટલીક રીતે તે વેલેરીનની અસરને મળતી આવે છે. રૂશિયામાં તે કોલેરા, તાવ અને ટાઇફાઇડ નામના તાવના દરદીમાં વપરાય છે.

વાઈ, હીસ્ટીરીઆ, કોરીઆ, મગજના વ્યાધી, અને સનેપાતના બ-
ચકર ભ્રમના રોગમાં આ દવા વાપરવાની બહામણ કરવામાં આવે છે. આ
દવા સંજર્થી હળુ પણ વધારે શોષ થવી ઘટે છે.

SAMBUCI FLORES. લા. સેંબુસી ફ્લોરસ. અ. એલ્ડર ફ્લા-
વર્સ. ગુ. સેંબસનાઇયાનાં તાજાં પુષ્પો.

કુખ્ય બનાવટ—

૧ *Aqua Sambuci.* લા. એક્વા સેંબુસી. અ. એલ્ડર-ફ્લાવર વોટર.
ગુ. એલ્ડરનાં ફુલનું પાણી.

રીત—તાજાં એલ્ડરના ફુલ	...	૧૦ પૌંડ
પાણી	૨ ગ્યાલન.
માત્રા—	૧ થી ૨ ઓંસ.

ઉપયોગ—આ દવાનાં ફુલો ધીમી ગરમીની અસર કરે છે, અને
આથી તે બાહ્યોપચારના ઉપચાર તરીકે ચોપડવામાં અગર મલમના રૂપમાં
વપરાય છે; આ દવાનું પાણી યોગવાદ તરીકે ખીજુ દવાઓના સંયોગમાં
અને લોશનના રૂપમાં વપરાય છે. આ દવાનાં વૃક્ષની અંદરની છાલ સ-
ખત રેચક છે; અને તેથી તે અંદરના દરદમાં પ્રવાહી બહદ રેચક તરીકે
વપરાય છે; આ છાલ કવાયના રૂપમાં વપરાય છે; છાલ ચાર ભાગ
અને પાણી ૨૦ ઓંસ; આ કવાય ૨ થી ૪ ઓંસ સુધીના પ્રમાણમાં વ-
પરાય છે.

CINCHONAE CORTEX. લા. સીકાની કોરટેક્સ. અ. ચા-
કોના બાર્ક. ગુ. સીકાનાની છાલ.

માત્રા— ૧૦ થી ૧૦ ગ્રેન.

CINCHONAE RUBRAE CORTEX. લા. સીકાની રૂબરી
કોરટેક્સ. અ. રેડ સીકાના બાર્ક. ગુ. સીકાનાની લાલ છાલ.

માત્રા— ૧૦ થી ૧૦ ગ્રેન.

QUININAE SULPHAS. લા. ક્વીનીની સલ્ફાસ. અ. સલ્ફેટ

ઓફ ક્વીનાઇન. ગુ. કોઇનનો ભુકો.

માત્રા— ૧ થી ૧૦ ગ્રેન, અથવા ૨૦ ગ્રેન.

QUININAE HYDROCHLORAS. લા. ક્વીનીની હાઇડ્રો-
ક્લોરાસ. અ. હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ ક્વીનાઇન.

માત્રા— ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

CINCHONIDINAE SULPHAS. લા. સીકોનીડાઇની સલ્ફાસ.
અ. સલ્ફેટ ઓફ સીકોનીડાઇન. ગુ. સીકોનીડાઇનનો
ભુકો.

માત્રા— ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

CINCHONINAE SULPHAS. લા. સીકોનાઇની સલ્ફાસ. અ.
સલ્ફેટ ઓફ સીકોનાઇન. ગુ. સીકોનાઇનનો ભુકો.

માત્રા— ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

સીકોના બાર્કની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Decoctum Cinchonae.* લા. ડીકોટક્ટમ સીકોની. અ. ડીકો-
ક્ટન ઓફ સીકોના. ગુ. સીકોનાનો ક્વાથ.

રીત—રાતા સીકોનાની છાલનો ભૂકો ... ૧૧ ઓંસ.

ચોખ્ખુ પાણી. ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Extractum Cinchonae* [Liquidum. લા. એક્સ્ટ્રેક્ટમ સી-
કોની લીક્વીડમ. અ. લીક્વીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ સીકોના.
ગુ. સીકોનાનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—રાતા સીકોનાની છાલનો ભુકો ૨૦ ઓંસ.

હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ ... ૫ ગ્રામ.

ગ્લીસરાઇન ... ૨૧ ઓંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ }
ચોખ્ખુ પાણી } ... બેઇએ તેટલું.

માત્રા ... ૫ થી ૧૦ ટીપાં.

૩ *Infusum Cinchonae Acidum.* લા. ઇન્ફ્યુઝમ સીકોની આ-

સિંકમ. અ. એસિડ ઇન્ડ્યુઝન ઓફ સીકોના. ગુ. સા-
કોનાની તેજ્ય મિશ્રિત ચાહ.

ઉપનામ—ઇન્ડ્યુઝન સીકોના.

રીત—રાતા સીકોનાની છાલનો ભુકો. ૧ ઔંસ.
એસીડ સલ્ફ્યુરીક એરોમેટીક. ... ૧ ગ્રામ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઔંસ.
માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૪ *Tinctura Cinchonae*. લા. ટીચુરા સીકોના. અ. ટીચર ઓફ
સીકોના ગુ. સીકોનાનો અર્ક.

રીત—રાતા સીકોનાની છાલનો ભુકો ... ૪ ઔંસ.
પ્રફ સ્પીરીટ ... ૧ પાઈટ.
માત્રા— ... ૦.૧ થી ૨ ગ્રામ.

૫ *Tinctura Cinchonae Composita*. લા. ટીચુરા સીકોના ક-
મ્પોઝીટા અ. કમ્પાઉન્ડ ટીચર ઓફ સીકોના. ગુ. સી-
કોનાનો મિશ્રિત અર્ક.

રીત—રાતા સીકોનાની છાલનો ભુકો ... ૨ ઔંસ.
દડવી નારંગીની છાલના કડકા ... ૧ ઔંસ.
સરપન્ટરી રાઇઝોમ. ... ૪ ગ્રામ.
કેસર ... ૫૫ ગ્રેન.
કોચીનીઅન્ન ... ૨૮ ગ્રેન.
પ્રફ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઔંસ.
માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

રેડ સીકોના બાર્ક મીસ્ટ્યુરા ફેરી એરોમેટીક બનાવવામાં
વપરાય છે.

કવીનાઇન સલ્ફાસની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Tinctura Quininae Ammoniacata*. લા. ટીચુરા કવીનીની
એમોનીએટા. અ. એમોનીએટેડ ટીચર ઓફ કવીનાઇન.
ગુ. કવીનાઇનનો એમોન્યા મિશ્રિત અર્ક.

રીત—કવીનાઇન સલ્ફાસ ... ૧૬૦ ગ્રેન.

સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા ... ૨૬ ઓંસ.

પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૧૭૬ ઓંસ.

માત્રા— ... ૦૧ થી ૨ દ્રામ.

૨ *Vinum Quininae*. લાં વાઇનમ ક્વીનીની. અં વાઇન ઓફ ક્વીનાઇન. ગું ક્વીનાઇનનો આસવ.

રીત—ક્વીનાઇન સલફાસ ... ૨૦ ગ્રેન.

સાઇટ્રીક એસીડ ... ૩૦ ગ્રેન.

નારંગીનો આસવ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૦૧ થી ૧ ઓંસ.

ક્વીનાઇન હાઇડ્રોક્લોરેટની મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Quininae*. લાં ટીચુરા ક્વીનીની. અં ટીચર ઓફ ક્વીનાઇન. ગું ક્વીનાઇનનો અર્ક.

રીત—હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ ક્વીનાઇન ... ૧૬૦ ગ્રેન.

નારંગીની હાલનો અર્ક ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૦૧ થી ૨ દ્રામ.

ક્વીનાઇન સલફાસ ફ્રી એટ ક્વીનાઇન સાઇટ્રાસ બનાવવામાં વપરાય છે.

સીકિનાઇનની બનાવટના ગુણદોષ.

ગુણ—કટુ પૌષ્ટિક, તાવ રોકનાર, આહીક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—સીકિનાની હાલમાંથી ક્વીનાઇન, સીકિનાઇન તથા સીકિના આલ્કાલોઇડ વીગેરે તાવની દવા નીકળે છે. પીળી હાલમાંથી વિશેષ ક્વીનાઇન મળી આવે છે.

તાવ, નમળાઇ, મંદાગ્નિ, અજીર્ણ, અને રક્તવિકારના જુદી જુદી પ્રકારનાં દરદોષર અપાય છે. સીકિનાની આહીક શક્તિને લીધે તે અતિસાર અને મરડાના દરદમાં વધારે પ્રમાણમાં સારી અસર કરે છે. દાંત સાફ થવા માટે સીકિના દાંતના મંજનમાં વપરાય છે. સડેલા ગંધાતાં ચાંદાં ઉપર સીકિનાનો ભુકો છાંટવાથી ચાંદાં સાફ થાય છે અને રૂઝાઈ જાય છે. સીકિના આલ્કાલોઇડની અસરો.

૧ જે હલ્કડી જાંતના પ્રાણીઓને અને વનસ્પતિપર છાંછી ગુળ-

સ્મારા પ્રાણીઓને નાશકારક છે; તેની ઝેરી અસર એકટેરીઆ નામના જંતુઓપર થાય છે; અને તે જંતુઓનો નાશ કરે છે; તથા તેથી બગડેલા ભાગને ઝટ સુધારી દે છે.

૨ જુદી જુદી જાતના રાગમાંથી તે પડને જલ્દીથી બહાર કાઢે છે; અને જઠરાગ્નિ પ્રેરેલી કરી તનદુરસ્તી સુધારે છે.

૩ રંગ વિનાના લોહીના રજકણોની સ્વભાષિક શક્તિને તે બંધ પાડે છે અથવા મંદ કરે છે; અને તેના રહેઠાણમાંથી તેમને દુર જતા અટકાવે છે.

૪ વધારે પ્રમાણમાં તે હૃદયનો પક્ષઘાત કરે છે, અને લોહીની ગતિને એકદમ અટકાવી નાંખે છે; અને છેવટે આંચકી લાવી મૃત્યુ ની-પજાવે છે.

૫ ખરડાના રજગુપર અને મગજના સ્નાયુપર તે એકદમ શાંતી-દાયક અસર કરે છે, અને છેવટે તેમની થતી હીલચાલને તે ધટાડી નાંખે છે.

૬ તનદુરસ્ત પ્રાણીઓની શરીરની ગરમીને તે ધટાડી નાંખે છે; પણ આ અસર ઘણું કરીને પાયરેક્સીઆમાં લોહીના પ્રવાહમાં પ્યુટ્રીફેશનની ત્વચાવાટે પીચકારી મારવાથી થાય છે. ડાક્ટર બીન્ઝ એમ માને છે કે અવયવોપર ચઢતા ઝાટને આ દવા અટકાવવાની અસર ઉત્પન્ન કરે છે.

કવીનીડાઇન, સીકોનાઇન અને સીકોનીડાઇનની અસરો ઉપરની ત્રણ કલ્પનો પ્રમાણે થાય છે; તેઓની દુર્ગંધનાશક શક્તિની અસરમાં ચાર સીકોના આલ્કાલોઇડની બનાવટો ઘણું કરીને સરખી ઉતરે છે; કવીનાઇન અને કવીનીડાઇન પણ તેજ પ્રમાણે ઉતરે છે; અને સીકોનીડાઇન આ દવાઓ પછી ઉતરે છે; અને છેવટે સીકોના ઉતરે છે.

વિશેષ વર્ણન—જો કે સીકોનાની છાલના ગુણ સીકોના આલ્કાલોઇડને મળતા આવે છે, તોપણ તે ચોતાના ગુણ તો કાંઈ ઓરજ ધરાવે છે.

‘ધ સીકો-ટેની’ એસીડ અને સીકોના રેંડ’ ઘણી સખત

ગ્રાહીક અસર કરનાર. દવાઓ છે; અને તેઓ ટેનીક એસીડ અને ગે-
લીક એસીડની સમાન ગ્રાહીક અસરો કરે છે. જે જે દરદોમાં કવી-
નાઇન વાપરવામાં આવે છે ત્યાં ત્યાં સીકોના બાર્ક વાપરી શકાય છે,
પણ કેટલાક દરદોમાં સીકોના બાર્ક વધારે પ્રમાણમાં આપવાની જરૂર
પડે છે. નબળા હૃદયવાળા દરદીઓના અતિશય નબળાઇના દરદોમાં પૌ-
ષ્ટિક તરીકે કવીનાઇન કરતાં સીકોના બાર્ક ઘણીજ ગુણકારી અને પસંદ
પડતી એક કીમતી નિર્ભય દવા છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવા સઘળા
કવીનીઝમના વિષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

સીકોનીઝમ વિષનાં ચિન્હો—સીકોના બાર્કના એકદમ વધારે
પ્રમાણ લેવાથી કાનમાં ગણગણાટ અવાજ થાય છે; માથું દુખે છે; ખહેરાશ
આવે છે અને આંખની જોવાની શક્તિ સહેજ મંદ પડે છે; આથી વધારે
પ્રમાણ લેવાથી (એટલે ૨૦ ગ્રેનની ઉપર લેવાથી અને વારંવાર વીશ ગ્રેન
લેવાથી) ઉપરના ચિન્હો વધી પડે છે; અને હૃદયની તથા સ્નાયુઓની
હીલચાલમાં અતિશય નબળાઈ આવે છે. દરદી ખહેરો, આંધળો અને
મદોન્મત થાય છે; અને છેવટે હૃદયની તથા શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયામાં અતિ-
શય નબળાઈ આવી આંચકીથી મરણ પામે છે.

અજીર્ણ અને નબળાઇના દરદોમાં ટીચર સીકોના કો નીચેની દવા-
ઓ સાથે લેવાથી પૌષ્ટિક અને અગ્નિવર્ધક અસર ઘણી સારી કરે છે.

સોડા બાય કાર્બોનાસ	૧૫ ગ્રેન.
ટીચર સીકોના કો	૧૫ ટીપાં.
એમોન્યા ક્લોરાઇડ	૧૦ ગ્રેન.
ટીચર જૅનશન કો	૧૫ ટીપાં.
ટીચર નક્સવોમીકા	૧૫ ટીપાં.
ટીચર જીંજર	૧૦ ટીપાં.
તજનું પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પાવું.

(અનુવાદક.)

લોહી સુધારવા તરીકે ચામડીના દરદોમાં, ચાંદીના દરદોમાં અને
વીસ્ફોટકના દરદોમાં ટીચર સીકોના કો નીચેની દવા સાથે વાપરવાથી સારો
ફાયદો આપે છે.

એમોન્યા ક્લોરાઇડ	૧૫ ગ્રેન.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	૧૦ ગ્રેન.
ટીચર સીકોના કો	૧૫ ટીપાં.
ટીચર નેનશન કો	૧૨ દ્રામ.
પોટાસ આયોડાઇડ	૬ ગ્રેન.
પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

(અનુવાદક.)

મરડા અને અતિસારના દરદોમાં ટીચર સીકોના કો નીચેની દવાઓ સાથે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

સોડા બાય કાર્બોનાસ	૧૦ ગ્રેન.
ટીચર સીકોના કો...	૧ દ્રામ.
ટીચર કેલ્શ્યા	૩૦ ટીપાં.
એકરટ્રેક્ટ બેલા લીક્વીડ	૧ દ્રામ.
ટીચર કેટેચ્યુ	૧૫ ટીપાં.
ટીચર જીંજર	૩૦ ટીપાં.
પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ત્રણ વાર પીવું.

(અનુવાદક.)

કવીનાઇન સલ્ફાસની ખનાવટના ગુણદોષ.

ગુણ—કટુ પૌષ્ટિક, જંતુ નાશક, તાવ રોકનાર, અભિવર્ધક, તાવ ઉતારનાર અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—કવીનાઇન અતિ કડવું છે, તે સાધારણ એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ અથવા એસીડ નાઇટ્રો-લાઇટ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટનાં સંયોગમાં પાણી સાથે તાવ રોકવા તરીકે વપરાય છે. સર્વ પ્રકારના તાદીઆ તાવ ઉપર કવીનાઇન અકસીર ઉપાય છે. શરીરમાં તાવ ન હોય ત્યારે કવીનાઇન આપવું. કવીનાઇનના ૧ થી ૨ ગ્રેનની ત્વચા વાટે પીચકારી મારી હોય તો કવીનાઇનના દશ ગ્રેન જેટલી અસર થાય છે; અને તાવ જલ્દીથી રોકાય છે. કેટલીક વખતે તાવ નથી જતો ત્યારે તેની સાથે લાઇકર આરસેની કેફીસના ૨ થી ૩ ટીપાં મેળવવાથી તાવ જલ્દીથી રોકાઇ જાય.

છે. પીત્તજ્વર ઉપર ક્વીનાઇન બહુ ફાયદો કરે છે. મેલેરીઆ નામના તાવમાં ક્વીનાઇન ઘણી અકસીર દવા છે. આદાશીશી, ચસકા, ફાય, નબળાઇ, અજીર્ણ, મંદાગ્નિ અને ત્વચાના રોગમાં ક્વીનાઇન વપરાય છે. પ્લીહોદર એટલે બરોળની ગાંઠના દરદ ઉપર કાળગ્નના વધારાના દરદમાં અને પાંદુરોગમાં લોહની સાથે ક્વીનાઇન વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. ત્વચામાં મારવાનું ક્વીનાઇનનું પ્રવાહી નીચે પ્રમાણે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	૬ ગ્રેન.
એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ		૫ ટીપાં.
પાણી	૧ ડ્રામ.

હલાવીને હળવે હળવે મિશ્ર કરવું, અને તેમાંથી ૫ થી ૨૦ ટીપાં સુધી પીચકારી મારવી. ચોખા લોહીમાં ક્વીનાઇનને મળતો ડોઝ પદાર્થ જોવામાં આવેવો છે, એવું રસાયન શાસ્ત્રીઓ કહે છે અને તેથી ક્વીનાઇન લોહીમાંના એ પદાર્થને પોષણ આપે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસની દવા તરીકે અસરો.

૧ પૌષ્ટિક તરીકે—ક્વીનાઇન નાના પ્રમાણમાં ભુખને ઉઘાડે છે; અને મુખ્યત્વે કરીને નબળાઇવાળા દરદીઓને અત્તપર રચી કરાવે છે; અને તેમની સ્નાયુઓની શક્તિમાં સુધારો કરી તનદુરસ્તીને સુધારે છે. અતિશય નબળાઇવાળા દરદીઓને વળતા અતિશય પરસેવાને તે અટકાવે છે. ક્વીનાઇન ખોરાક સાથે આપવું નહીં.

૨ તાવ રોકવા તરીકે—ક્વીનાઇન ચોથીઆ, તરીઆ, એકાંતરીઆ, પીત્તજ્વર, સતત જ્વર, ટાઢીઆ તાવ, મેલેરીઆ તાવ, કાળગ્નના અને બરોળના વધારાના દરદમાં ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે.

૩ ક્વીનાઇન ડેટલીક જ્વરના માથાના દુખાવાને મટાડી શકે છે. જ્યારે તાવ ભરાઇને માથામાં અતિશય દરદ થાય છે ત્યારે ક્વીનાઇનનો ઉપયોગ કરવાથી એકદમ દરદ દગાઇ જાય છે. ક્વીનાઇનની સાથે બીજા આલ્કલાઇઝ અને પોટાસ આયોડાઇડ મીઠ્ર કરીને વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

૪ જ્વરરૂપ તરીકે—(ગરમી કમી કરવા તરીકે) ગમે તે પ્રકારના સખત તાવમાં ક્વીનાઇન ૫ થી ૨૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં આપવાથી એકદમ

તાવનો હુમલો નાબુદ થઈ જાય છે. ક્વીનાઈન ગરમી કમી કરવાની કાયમ શક્તિ ધરાવતું નથી તોપણ તેની અસર ૧ થી ૪૮ કલાક સુધી જણાય છે.

ક્વીનાઈનની જ્વરદન તરીકે અજમાયશ ક્ષયના તાવમાં, ત્રિદોષના તાવમાં, સ્કારલેટીના તાવમાં, સંધીવાના તાવમાં અને ટાઇફસ તાવમાં કરવામાં આવી હતી અને તેની જ્વરદન અસર ૧ થી ૪૮ કલાક સુધી રહેતી માત્રમ પડી હતી (કમીટી ઓફ કલેનીકલ સોસાયટી.)

૫ શરીરની કેટલીક ઇંદ્રિયો અને નસોનાં તીક્ષ્ણ સોજના દરદમાં ક્વીનાઈન પૂરતા પ્રવાહને દાખી દે છે; અને સોજ મટાડે છે અને શરીરની ગરમીપર પણ અસર કરે છે.

૬ લોહીના જુદી જુદી જાતના ખગાડના દરદોમાં ક્વીનાઈન વધારે પ્રમાણમાં ઘણાજ સારો ફાયદો આપે છે.

૭ ક્વીનાઈનનો નિરંતર આવૃત્ત તાવમાં સારો ઉપયોગ થાય છે; વારંવાર ઉથલો ખાતા તાવના દરદમાં તાવના હુમલાને ક્વીનાઈન ઐકદમ રોકી શકતું નથી.

૮ કેટલાક સડેલા ચાંદાઓ તથા ગળુમડમાં ક્વીનાઈન દુર્ગંધનાશક ગરમ અસર કરવા સારૂ લગાડાય છે. સુજી આવેલા ગળાના દરદમાં ડોગળા કરવા સારૂ પણ વપરાય છે અને સડેલા દાંતોમાં દાંત મંજન તરીકે પણ વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ક્વીનીડાઈન સીંકોનાઈન અને સીંકોનીડાઈનની અસરો કેટલીક રીતે ક્વીનાઈનને મળતી આવે છે. ડાક્ટર ગેરોડે આ ત્રણ દવાઓની તાવ રોકવાની અદ્ભુત શક્તિ વિશે વારંવાર સાબીતી આપેલી છે.

સીંકોના અને તેની બીજી બનાવટોથી નીપજતી કેટલીક ખાસ અસરો દેખાવાને ડાક્ટર ગેરોડે પાસે પુષ્કળ સાબીતી છે; અને તે અસરો ક્વીનાઈન અને તેની બનાવટો વાપરવાથી થતી નથી. સીંકોનાઈનથી મોટું અતિશય સૂકાઈ જાય છે; જીભપર અમી રહેતી નથી અને કાનમાં થતો ગણગણાટ મટી જાય છે.

આ ચાર દવાઓની તાવ રોકવાની શક્તિને વાસ્તે ૧૮૬૮ નું મદ્રાસ સીંકોના કમીશન નીચે પ્રમાણે રીપોર્ટ કરે છે,

તાવની સ્થિતિમાં ક્વીનીડાઇન ક્વીનાઇનની બરાબર ગુણુ આપે છે; અને સીંકોનીડાઇન આ ત્રણે કરતાં ઓછો ગુણુ આપે છે.

સીંકોનીડાઇન અને સીંકોનાઇનના સદ્દેટો ક્વીનાઇન કરતાં ક્રીંમતમાં વધારે સસ્તા હોવાથી ગરીબ લોકો તેનો ખુબો ઉપયોગ કરી શકે છે; તે પણ વધારે લાભદાયક છે.

ધણી જાતના તાવના રોકવા તરીકે ક્વીનાઇન નીચેની દવાઓના સંયોગમાં આપ્યાથી સારી અસર કરે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	૧૫ ગ્રેન.
એસીડ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોક્સોરીક ડીલ્યુટ	૨૦ ટીપાં
ટીંચર નક્સવોમીકા	૧૫ ટીપાં.
ટીંચર સીંકોના કો	૧૫ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૧૫ ટીપાં.
સીરપ ઓરેન્શીઆ	૧૬ ડ્રામ.
પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

(અનુવાદક.)

મરડા અને અતિસારના દરદમાં આહીક તરીકે તાવ રોકવાની શક્તિ સાથે ક્વીનાઇન નીચેની દવા સાથે વાપર્યાથી સારી અસર કરે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	૧૫ ગ્રેન.
એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ	૩૦ ટીપાં.
ટીંચર સીંકોના કો	૩૦ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૧૫ ટીપાં.
ટીંચર જીંજર	૧૫ ટીપાં.
ટીંચર કેલંબા	૧૦ ટીપાં.
પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

(અનુવાદક.)

બરોડના તાવમાં ક્વીનાઇન નીચેની દવાઓ સાથે આપવાથી બરોડના દરદમાં ધણી ઉત્તમ અસર કરે છે.

ક્વીનાઇન સલ્ફાસ	૨૦ ગ્રેન.
-----------------	-----	-----	-----	-----------

એસીડ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોક્ષોરીક ડીલ્યુટ	૨૦ ટી'માં
ટી'ચર ડીઝટેલીસ	૧૫ ટી'માં.
ટી'ચર નક્સવોમીકા	૧૫ ટી'માં.
સક્સ ટેરેકસી	૧ ગ્રામ.
પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

(અનુવાદક.)

જુદી જુદી જાતના મસ્તક શુભમાં તથા માથાના દુઃખાવાના દર-માં કવીનાઇન નીચેની દવાઓ સાથે આપવાથી ઘણીજ ઉત્તમ અસર કરે છે.

કવીનાઇન સલ્ફાસ	૧૨ ગ્રેન.
એન્ડીપાઇરીન	૫ ગ્રેન.

ત્રણ પડીકાં કરવાં ને દીવસમાં ત્રણવાર આપવાં.

(અનુવાદક.)

કવીનાઇન સલ્ફાસ	૧૦ ગ્રેન.
કેફાઇન સાઇટ્રાસ	૧૦ ગ્રેન.

૩ પડીકાં કરી દીવસમાં ત્રણ વાર પાણી સાથે આપવાં.

(અનુવાદક.)

કવીનીઝમના વિષારી ચિન્હોં:—કવીનાઇન અતિશય વધારે પ્ર-માણમાં લેવાથી નીચેના વિષારી ચિન્હો થાય છે. કાનમાં અતિશય વાજાં વાગતાં હોય, તમરાં યોત્રનાં હોય અને ગણગણાટ અવાજ થતો હોય તેવા વિચીત્ર અવાજો સંભળાય છે, બહેરાશ આવી જાય છે, ચક્કર આવે છે, નિંદ્રાનો નાશ થાય છે, અન્નપર અરુચી થાય છે અને બકારી તથા ઉ-બકા આવે છે; અને દરદી ગાંડા સમાન બની જાય છે.

કવીનીઝમની વિષનાશક દવાઓ:—કવીનાઇન મીશ્રણ સાથે એસીડ હાઇડ્રો બ્રોમીક ડીલ્યુટ અને ટી'ચર ડીઝટેલીસ વા-પરવાંથી ઉપરના વિષારી ચિન્હો જણાતાં નથી. કવીનીઝમના ચિન્હો દુર થવા સાથે સાંજસવાર પોટાસ બ્રોમાઇડના પાંચ પાંચ ગ્રેન થોડાક દીવસ સુધી સાકરના પાણીમાં આપવા અને દરદીને સાંજસવાર સાકર નાંખે-લું દુધ સહી રીતે પીવરાવવું.

કવીનાઇન વાપરવા અગાઉ સૂચના—

હમેશાં તાવવાળા દરદીઓનાં દરદમાં દરદીઓના આંતરડા ખરાબર સાફ રાખી કવીનાઇન ધીમે ધીમે વધારે પ્રમાણમાં આપવું, અને દરદીને સાંજ સવાર ખોરાક કરતાં દુધ વધારે લેવા ભલામણ કરવી. કેટલીક વખતે દેશી વૈદો, અધુરીયા ઉપચારકો અને સાધારણ સ્થિતિના માણસો તાવના દરદમાં દરદીને એકદમ કવીનાઇનના શાકડા મરાવે છે; અને તેઓ એમજ સમજે છે કે કવીનાઇન વધારે પ્રમાણમાં આપવાથી તાવ એકદમ રોકાઈ જશે અને પ્રકૃતિના ધરના ચાર આનાના પૈસા બચશે, આવા આવા ઉંટ વૈદાના કેસોથી હજારો દરદીઓ બહેરાશ ભોગવતા અને માથાના દરદ ભોગવતા મ્હલમ પડે છે; વળી આ ઉપચારકો તેમના દરદીઓને આવતા તાવમાં દુધ પેણુ આપતા નથી અને તે વખતે દેશી વૈદાની મનાઇ બતાવે છે; આવા આવા અજ્ઞાનથી હજારો દરદીઓ કવીનીઝમના વિચારી ચિન્હો ભોગવતા મ્હલમ પડે છે; માટે આવા ઉપચારકોએ શરૂઆતમાં તાવવાળા દરદીઓના પેટ ખરાબર સાફ લાવીને કવીનાઇન થોડા થોડા પ્રમાણમાં આપવું અને દરદીને સાંજ સવાર દુધ પીવરાવવું.

નીચે લખેલાં પડીકાં આપવાથી તાવ રોકાઈ જાય છે.

કવીનાઇન સલ્ફાસ	ગ્રેન. ૧૨
સોડા બાયકાર્બોનાસ	ગ્રેન. ૬૦

ચાર પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ચાર વાર તાવના હોય ત્યારે આપવાં. (અનુવાદક.)

કવીનાઇનની શરીરની જી ૧ જીદી ઇંદ્રીઓપર અસર.

બાહ્યાપચાર તરીકે—કવીનાઇન સલ્ફાસ જે સાધારણ રીતે કવીનાઇન કહેવાય છે તે હલકી જાતના પ્રાણીઓને એક તીક્ષ્ણ વિપર્યય છે; વળી કવીનાઇનનું ઘણું નરમ મીથ્રણ (૧ ગ્રેન કવીનાઇન અને ૧ ઓંસ પાણી) બેક્ટેરીઆ પ્રોટોઝોઆ અને ઇનક્યુસોરીઆ નામના સંખળ જંતુઓને મારી નાંખે છે. ડાક્ટર બીન્ઝના કવીનાઇનના મીથ્રણ પ્રમાણે (I in 20,000, i. e., 1 gr. in 46 ozs. of water.) કવીનાઇન મીથ્રણ પેરેમેશીઆ નામના જંતુઓને બે કલાકમાં મારી નાંખે છે.

કારણોને લીધે કવીનાઘન એક જલદ દુર્ગંધનાશક અને સડો અટકાવનાર જંતુનાશક દવા છે, તે તનદુરસ્ત આમડી પર કાંઈ અસર કરતું નથી પણ સ્કેન્ડ છોંંચાએલી આમડી પર સોજો લાવવાની અસર કરે છે.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—મોઢું—કવીનાઘન ચોખ્ખી વા-
સ્પતિની કડવી દવા છે, અને જો તે પાણી સાથે મીઠા કરીને અગર એ-
સીડ સોલ્યુશનમાં મીઠા કરીને લેવામાં આવે તો મુખને અતિશય કડવું બ-
નાવી દે છે. બીજાં કડવાં ઔષધોની માફક કવીનાઘન થુંકના પ્રવાહ પર
ગરમીની અસર કરે છે, જો તેની ત્વચા વાટે સખમેક્કસીલરી ગ્લાન્ડની શિ-
રમાં પીચકારી મારવામાં આવે તો તે ઘોરડા ટીમ્પેનીના છેડાઓનો પક્ષ-
ધાત કરી પ્રવાહને અટકાવી દે છે. સાધારણ રીતે કવીનાઘનના યોગ્ય પ્રમા-
ણમાં જ્ઞાન તંતુઓના રેસા પર આવી અસર થતી નથી; પણ ઘણા વધારે
પ્રમાણમાં ઉપરની અસર થાય છે.

હોઝરી અને આંતરડાં—સઘળા કવીનાઘન સોલ્ટસ હોઝરીની
અંદર હાઇડ્રોક્ષોરીક એસીડના રૂપમાં બદલાઈ જાય છે અને જો હાઇડ્રો-
ક્ષોરીકમાં ગળી જાય તેવું છે તે ગળી જઈને લોહીમાં મળી જાય છે. સૂક્ષ્મ
પ્રમાણમાં કવીનાઘન (૧ થી ૨ ગ્રેન) કડવી અગ્નિ વર્ધક પૌષ્ટિક અસર
કેવળાની માફક કરે છે; અને પછી તરત હૃદય પૌષ્ટિક તરીકે અસર કરે
છે. વધારે પ્રમાણમાં કવીનાઘન (૧૫ થી ૪૦ ગ્રેન.) આથી વિરૂધ્ધ અ-
સર કરે છે; જેથી હૃદયની મંદગતિ અને પાચન ક્રિયાના આંતરડા પર
સોજની અસર.

લોહી—કવીનાઘન લોહીમાં મળી જઈને નીચે પ્રમાણે અસરો કરે છે

૧ સદેહ રજકણો—કવીનાઘન લોહીના સદેહ રજકણોની હીલચા-
લનો પક્ષપાત કરે છે આ ક્રિયા તાજા લોહીના ટીપામાં કવીનાઘન મીઠા
કરી સૂક્ષ્મદર્શક યંત્રથી જોવાથી બરાબર જણાશે.

૨ રાતા રજકણો—કવીનાઘન લોહીના રાતા રજકણોનો વધારો
કરે છે અને તેની હીલચાલને વધારે છે. વધારે પ્રમાણમાં કવીનાઘન આ-
થી વિરૂધ્ધ અસર કરે છે.

લોહીની ખટાશ—સાધારણ રીતે શરીરમાંથી કાઢેલું તાજું લોહી
જો થોડીશર પછી ખાટુ થાય છે, તે કવીનાઘન મીઠા કરવાથી ખટાશની

અસર દુર થાય છે.

હૃદય અને લોહીના પ્રવાહ—કવીનાઇનના નાના પ્રમાણો હોજરીમાં અગ્નિવર્ધક અસર કરી હૃદય પર ગરમીની પૌષ્ટિક અસર કરે છે; પણ વધારે પ્રમાણો હૃદયને અકડાવી નાંખે છે; નાડી ધીમી અને નબળી થાય છે અને છેવટે હૃદય પહોળું થઇ અટકી પડે છે. નાના પ્રમાણોથી લોહીની ફરવાની ગતીમાં વધારો થાય છે; અને વધારે પ્રમાણમાં હૃદયને મંદ કરી લોહીની ગતીને મંદ કરે છે.

શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા—કવીનાઇનના નાના પ્રમાણોથી શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા પર કાંઈ અસર થતી નથી, પણ બનાબર પ્રમાણોથી તેની ક્રિયામાં વધારો થાય છે; અને વિપારી પ્રમાણોમાં તે પ્રથમ મંદ પડે છે. અને છેવટે બંધ પડી જાય છે.

કાળજી અને બરોલ—કવીનાઇનની કાળજી પર કાંઈ અસર થતી નથી પણ વધી ગએલી બરોલ પર તેની અસર સારી થાય છે; એટલે બરોલને એકદમ નાની કરે છે. કલકત્તાના ડાક્ટર રબલદાસ ઘોશ જણાવે છે કે કવીનાઇન બરોલના વધારાના તાવના દરદમાં ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે; કેટલીક વાર જો કે તાવ રોકાતો નથી પણ બરોલને તો તે નાની કરે છે.

શરીરની ગરમી—કવીનાઇન શરીરની તનદુરસ્ત હાલતમાં ગરમીને કમી કરતું નથી અગરરહેજ કરે છે; કાંતો તદ્દન કમી કરતું નથી પણ તાવની હાલતમાં શરીરની ગરમીને ખાસ ઘટાડે છે અને તેમાં મલેરીયા તાવની ગરમીને તો એકસ ઘટાડે છે; આથી કરીને કવીનાઇન તાવ ઉતારવાની અસર એટલે જ્વરદન અસર કરે છે.

મગજના સ્નાયુઓ પર—કવીનાઇનના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો મગજના સ્નાયુઓ પર પૌષ્ટિક ગરમ અસર કરે છે; પણ વધારે પ્રમાણો વિરૂદ્ધ અસર કરે છે, જે કવીનીઝીમ અને સીકોનીઝમના ચિન્હોમાં બતાવ્યા છે. સેરીબ્રમમાં કવીનાઇનના નાના પ્રમાણો ગરમીની પૌષ્ટિક અસર કરી મગજને ચંચળ બનાવે છે; પણ વધારે પ્રમાણો મગજને તદ્દન બહેર બોખ બનાવી દે છે.

ગર્ભસ્થાન—કવીનાઇનના નાના પ્રમાણો ગર્ભસ્થાન પર રહેજ

ગરમીની અસર કરે છે અને બરાબર પ્રમાણે ધણા જીવ કેસમાં ઋતુ આવક અસર કરે છે, અને ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓના કેસમાં ગર્ભપાતક તરીકે કવચિત કોઈ ખાસ કારણથી અસર કરે છે. કવીનાઈનના વધારે પ્રમાણે વારંવાર લેવાથી ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓના કેસમાં ગર્ભપાતની અસર થાય છે. ડાક્ટર રબલદાસ ઘોશ જણાવે છે કે એક ગર્ભવંતી સ્ત્રી આખા અઠવાડીયામાં થઇને એક ઓંસ કવીનાઈન ખાતી હતી; અને તેને છ મહીને ગર્ભપાતની અસર થઈ હતી.

મુત્રાશય—કવીનાઈન મુત્રાશય વાટે ઘણી ધીમી રીતે બહાર નીકળે છે અને કેટલાક દીવશ સુધી તેનો વધારે પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરવાથી તે વધારે બહાર નીકળે છે અને તેમાં પ્રથમના ૪૮ કલાકની અંદર તે જલદીથી બહાર નીકળે છે. કેટલાક કેસોમાં તે મુત્રાશય પર સોજની અસર કરે છે.

ચામડી—કવીનાઈનની અસર ચામડી પર થતી નથી; એટલે તે સ્વેદન અસર કરતું નથી પણ મલેરીયા તાવના હુમલામાં કવીનાઈન વધારે પ્રમાણમાં સ્વેદન અસર કરે છે. કવીનાઈન લાંબા વખત સુધી વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી ચામડી પર ગુલાબી રંગની ઝીણી ઝીણી ફાડકીઓ ઉત્પન્ન કરે છે.

કવીનાઈન વાપરવાની રીત—ડાક્ટર ગેરોડને કવીનાઈન પોટાસ સાઈદ્રાસ, સોડા બાયકાર્બોનાસ અને કમ્પાઉન્ડ ટ્રેગેકેન્થ પાઉડર સાથે મિશ્ર કરીને આપવાની ટેવ હતી; અને આ રીતે તેણે ૨૫ વરસ સુધી દરદીઓને કાંઈ પણ વિપારી ચિન્હ સિવાય આખ્યાં કર્યું હતું; કવીનાઈન એસીડના સંયોગમાં અને પાણીના સંયોગમાં લેવાથી વધારે કડતું લાગે છે, ઉપરની દવા સાથે મીશ્ર કરી મોંમાં મુકી પાણી પીવાથી થોડું કડતું લાગે છે. ઉપરની રીતમાં અપાએલું કવીનાઈન કવીનાઈન નોટલીજ તાવ રોકવાની શક્તિ ધરાવે છે અને તે મુત્રાશય પર સોજ લાવવાની અસર ખીલકુલ કરતું નથી.

તાવના દરદમાં કવીનાઈન બે રીતે આપવામાં આવે છે. એક તો ઘણા વધારે પ્રમાણમાં અને બીજું થોડા થોડા વખતના આંતરે નાના પ્રમાણમાં, જ્યાં સુધી તાવ રોકાય ત્યાં સુધી આપવામાં આવે છે; અથવા વારંવાર ફરી ફરીને નાના પ્રમાણમાં વાપરવામાં આવે છે.

કેટલીક વાર પ્રથમની રીત પ્રમાણે એકદમ ગુણુકારી અંસર થાય છે પણ તેથી કવીનીઝમના વિચારી ચિન્હો થવાનો સંભવ રહે છે. ખીજી રીત પ્રમાણે કવીનાઇન આપવું તે ઘણું ગુણુકારી છે; અને તેથી ઘણીજ સારી અસર થાય છે અને તાવ કવીનીઝમના ચિન્હો થયા સિવાય રોકાઇ જાય છે.

કવીનાઇનની પરીક્ષા—એક ચપ્પાના પાનાપર થોડું કવીનાઇન મુકીને તેને સ્પીરીટ લેમ્પ પર ધરવું; પાનું લાલ થતાં કવીનાઇન અદ્વર્થ થાય અને તેના પર ફક્ત કાળો ડાઘ રહે તો જાણવું કે કવીનાઇન ચોખ્ખું છે; અને જો કોઇ પદાર્થ પડ્યો રહે તો જાણવું કે તેમાં ભેગ છે.

IPECACUANHA. લાં. ઇપીકાકયુઆના. અં. ઇપીકાકયુઆના.
ગુ. ઇપીકાકયુઆના

માત્રા.	}	વમનકારક તરીકે.	...	૧૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
		કફદન તરીકે.	...	૬ થી ૨ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Pilula Ipecacuanhae Cum Scilla.* લાં. પીલ્યુલા ઇપીકાકયુઆની કમ સીલા. અં. પીલ ઓફ ઇપીકાકયુઆના વીથ-સ્કીવ્લ. ગુ. ઇપીકાકયુઆનાની સીલા મિશ્રીત ગોળીઓ.

રીત—ડોઝર	૩ ઓંસ.
સ્કીવ્લ	૧ ઓંસ.
એમોન્યાકમ	૧ ઓંસ.
ગોળ	જોઇએ તેટલો.

આ ગોળીઓના ૨૩ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અશીણ સમાયેલું છે.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૩ *Pulvis Ipecacuanhae Compositus.* લાં. પલ્વીસ ઇપીકાકયુઆની કમ્પોઝીટસ. અં. કમ્પાઉન્ડ ઇપીકાકયુઆના પાઉડર. ગુ. ઇપીકાકયુઆનાનો મિશ્રિત ભુદ્રો.

ઉપનામ—ડોઝર પાઉડર.

રીત—	ઇપીકાકયુઆનાનો ભુકો	૬ ઔંસ.
	અરીણનો ભુકો	૦૧ ઔંસ.
	સદફેટ ઓફ પોટાસ	૪ ઔંસ.
માત્રા—	તીક્ણ મરડામાં.	...	૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.	
	સાધારણ રીતે.	...	૫ થી ૧૫ ગ્રેન.	

આ ભુકાના દશ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અરીણ અને ૧ ગ્રેન ઇપીકાકયુઆના સમાયેલાં છે.

૩ *Trochisci Ipecacuanhae*. લા• ટ્રોક્કી ઇપીકાકયુઆની. અં• ઇપીકાકયુઆના લોઝેન્ઝસ. ગુ• ઇપીકાકયુઆનાની રેવડીઓ.

રીત—	ઇપીકાકયુઆના	૧૮૦ ગ્રેન.
	ધોએલી સાકર	૨૫ ઔંસ.
	બાવળનો ગુંદર	૧ ઔંસ.
	બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી	૨ ઔંસ.
	ચોખ્ખું પાણી	જોઈએ તેટલું.

આ બધી દવા મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

આ દવાની દરેક રેવડીમાં ૬ ગ્રેન ઇપીકાકયુઆના સમાયેલું છે.

માત્રા— ... ૧ થી ૩ રેવડી.

૪ *Vinum Ipecacuanhae*. લા• વાઇનમ ઇપીકાકયુઆની. અં• ઇપીકાકયુઆના વાઇન. ગુ• ઇપીકાકયુઆનાનો આસવ.

રીત—	ઇપીકાકયુઆનાનો ભુકો	૧ ઔંસ.
	એસેટ્રીક એસીડ	૧ ઔંસ.
	શેરી વાઇન	૨૦ ઔંસ.
	ચોખ્ખું પાણી	જોઈએ તેટલું.

માત્રા— { કફ દૂધ તરીકે ... ૫ થી ૪૦ ટીપાં.
વમનકારક રીતે ... ૩ થી ૬ ગ્રામ.

ઇપીકાકયુઆના પીલ્યુલા કેન્યાઇ કમ્પોઝીટા અને મોરફીઆ એટ ઇપીકાકયુઆના લોઝેન્ઝસ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સ્વેદન, કફ દૂધ, વમનકારક, બાહ્યોપચાર તંત્રીકે સોજા લાવ-

નાર, અને નાના પ્રમાણમાં લોહી સુધારનાર છે.

ઉપયોગ—ઇપીકાઝ્યુઆના ખાંસી અને દમમાં ઘણું ઉપયોગી છે. કફ પડવા સાથે વમનકારક તરીકે બચ્ચાંઓને વારંવાર તે અપાય છે. મરડા અને અતિસારના દરદમાં આ દવા ઘણી સારી અસર કરે છે અને તેમાં તે અશીણ સાથે અગર ડોવર્સ પાઉડરના રૂપમાં વપરાય છે. ઇપીકાઝ્યુઆના ૧ ગ્રેનથી વધારે પ્રમાણમાં આપતાં ઉલ્ટી થાય છે; માટે મરડામાં પ્રથમ તેના ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન આપતી વખતે તેની સાથે અશીણ મીશ્ર કરીને આપવું જોઈએ. ઉલ્ટી અટકાવવા સાથે પેટભર રાખતું પ્લાસ્ટર મારવું અને થોડાક વખત સુધી દરદીને પાણી ખીલકુલ આપવું નહીં.

ઝાડા, અજીર્ણ અને કાળજના દરદમાં ઇપીકાઝ્યુઆનાનો ઉપયોગ થાય છે. ડોવર્સ પાઉડર તાવમાં, ઝાડા ઉપર અને ખાંસી વીગેરે દરદની શાંતી માટે અને ઉંઘ લાવવા સાથે ઘણોજ વપરાય છે. તાવના દરદમાં ઇપીકાઝ્યુઆની સાથે ક્વીનાઇન મીશ્ર કરીને વાપરવાથી સારી અસર થાય છે, અને પેટના દરદમાં તથા તીક્ષ્ણ આંકડી અને ચુંકના દરદમાં તેની સાથે કેલોમલ અને સોડા બાયકાર્બોના ૨ ગ્રેન મીશ્ર કરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. ઉપરની દવા લીધા પછી એક કલાક સુધી કોઈ પણ પ્રવાહી પદાર્થ અને પાણી પીવું નહીં.

બચ્ચાંઓને કફદન તરીકે વમન કરાવવા સાથે વાઇનમ ઇપીકાઝ ઘણુંજ ઉપયોગી છે.

વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં અને કાળજના દરદથી થએલા અજીર્ણના દરદમાં, ઇપીકાઝ્યુઆના ઘણુંજ ગુણકારી છે; અને તે હોજરીમાંના વિદગ્ધ પદાર્થો તથા નહીં પચેલા પદાર્થોને પચાવવામાં તથા ઝાડા વાટે બહાર કાઢવામાં તે ઘણુંજ ગુણકારી ઔષધ છે.

સળેખમ, જૂની ઉધરસ, દમ, ક્ષય, ઉઠાંટીઆ અને ગર્ભાસ્થાનના મસાના દરદમાં ઇપીકાઝ્યુઆનાનો ઉપયોગ થાય છે.

તીક્ષ્ણ મરડા અને અતિસારના દરદમાં ડોવર્સ પાઉડર નીચેની દવાઓ સાથે આપ્યાથી ઘણી ઉત્તમ અસર કરે છે.

ડોવર્સ પાઉડર

...

...

...

૨૦ ગ્રેન

ઠવીનાઇન સદ્દાસ	૬ એન.
ખીરમથ સબ નાઇટ્રાસ	૧૨ એન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૧૮ એન.

૩ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ત્રણવાર આપવાં.

(અનુવાદક.)

બચ્ચાંઓની વસાધ તથા ઉધરસના દરદમાં કફન વમનકારક તરીકે વાઇનમ ઇપીકાક નીચેની દવા સાથે આપવાથી સારી અસર કરે છે.

એમોન્યા કાર્બોનાસ	૪ એન.
વાઇનમ ઇપીકાક	૨૦ ટીપાં.
ટીચર સીલા	૬ ટીપાં.
પોટાસ બાયકાર્બોનાસ	૬ એન.
પોટાસ આયોડીડ	૧ એન.
કપુરનું પાણી	૬ દ્રામ.

। દવા મિશ્ર કરીને એક એક નાનો ચમચો દીવસમાં ચાર વખત આપવા એટલે કફના વીકળા જાળાં અને લાળ ઉલટીના રૂપમાં બહાર નીકળશે, આ પ્રમાણે દીવસમાં એકાદ બે વખત ઉલટી થયા કેડે ઉપરની દવા પાણી બંધ કરવી.

પુખ્ત ઉમરના દરદીઓની સાધારણ ઉધરસ અને કફના દરદમાં વાઇનમ ઇપીકાક નીચેની દવા સાથે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

પોટાસ બાયકાર્બોનાસ	૧૫ એન.
ટીચર સીલા	૧૦ ટીપાં.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક...	૧૫ ટીપાં.
વાઇનમ ઇપીકાક	૧૫ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૧૫ ટીપાં.
એમોન્યા કાર્બોનાસ	૫ એન.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	૯ એન.
કપુરનું પાણી	૩ ઓંસ.

મીશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

(અનુવાદક.)

ચેદાના દુખાવા અને આંતરડાની તીક્ષ્ણ આંકડીના દરદમાં ડોવર્સ

પાઉડર નીચેની દવા સાથે આપ્યાથી ઉત્તમ અસર કરે છે.

ડોવર્સ પાઉડર	૧૦ ગ્રેન.
કેલોમલ	૪ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૪ ગ્રેન.

૨ પડીકા કરવાં અને પાણી સાથે ૧ પડીકું ખાવું. ઉપરનું દરદ
દર્દી જન્ય તો બીજું પડીકું ખાવું નહીં; નહીં તો ચાર કલાક પછી ખાવું.

(અનુવાદક.)

વિશેષ વર્ણન—ઇપીકાકયુઆના અને ઇમેટીન જો બાહ્યપ-
ચાર તરીકે અંદરની ચામડીપર તથા કાચી ચામડીપર લગાડવામાં આવે
તો તે ચામડીપર સોજની અસર કરે છે. પ્રાણીઓપર કરેલા અભ્યાસના
આધારે દર્શાવવામાં આવે છે કે ઇમેટીનની ત્વચામાં મારવાની પીચકારીરૂપે
ઉપયોગ કરવાથી તે વમનકારક અસર કરે છે; ઉપરની રીત પ્રમાણે
આપવાથી તે વમનકારક અસર ઘણી જલ્દીથી કરે છે એમ કહેવાય છે;
અને નાના પ્રમાણમાં ખાવામાં આપવાથી પણ વમનકારક અસર કરે છે.

ઇપીકાકયુઆના, સ્ટ્રીકનીઆ અને હેર કોચલાના વિષના
દરદમાં આવતી સ્નાયુઓની તાણને અટકાવે છે અને નાડીને ધીમી કરે
છે. ઇમેટીનના વિષદાયક પ્રમાણમાં મરણ પામેલા દરદીના જો ફેફસાં
તપાસવામાં આવે તો તે ભરાઈ ગએલાં માલમ પડશે.

ઇપીકાકયુઆના વધારે વમનકારક પ્રમાણમાં વાપરવામાં આવે તો
તે મસ્ટર્ડ અને સલ્ફેટ ઓફ ઝીંકના કરતાં વધારે જલદ વમનકારક
અસર કરતું નથી; જો કે તે વમનકારક અસર કરે છે તોપણ તે ટારટર
ઇમેટીકના કરતાં ધીમી અસર કરે છે. તે નાના પ્રમાણમાં આપ્યાથી
એકદમ ઉલ્ટીની અસર ઘણી થોડી કરે છે; પણ તે લોહીમાં મળી જાય
છે અને જુદી જુદી અંદરની ત્વચાપર અસર કરે છે; અને મુખ્યત્વે
કરીને તે શ્વાસોશ્વાસની, ઇંદ્રીઓપર તથા અત્રાશયની નળીપર અસર કરે
છે; અને તેથી તે કફદન અસર કરે છે અને કેટલીક વખત રેચક અસર
કરે છે; વળી તે ચામડીપર રોદલ અસર પણ કરે છે.

CATECHU. લાં કટેચુ. અં કટેચુ. ગુ કાથો.

ઉપનામ—કટેચુ પેલીડમ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

કાથાની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Catechu.* લાં ઇન્ફ્યુઝમ કટેચુ. અં ઇન્ફ્યુઝન
ઓફ કટેચુ. ગુ કાથાનો ઉકાળો.

રીત—કાથાનો લુકો ... ૧૬૦ ગ્રેન.

તજનો લુકો ... ૩૦ ગ્રેન.

ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Pulvis Catechu Compositus.* લાં પલ્વીસ કટેચુ કમ્પો-
ઝીટસ. અં કમ્પાઝિન્ડ પાઉડર ઓફ કટેચુ. ગુ કા-
થાનો મિશ્રીત લુકો.

રીત—કાથાનો લુકો ... ૪ ઓંસ.

હીરા દખલ ... ૨ ઓંસ.

રેહટની ... ૨ ઓંસ.

તજનો લુકો ... ૧ ઓંસ.

બયફળનો લુકો ... ૧ ઓંસ.

માત્રા— ... ૨૦ થી ૪૦ ગ્રેન.

૩ *Tinctura Catechu.* લાં ટીંચુરા કટેચુ. અં ટીંચર ઓફ
કટેચુ. ગુ કાથાનો અર્ક.

રીત—કાથાનો લુકો ... ૨૬ ઓંસ.

તજનો લુકો ... ૧ ઓંસ.

પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૦.૧ થી ૨ ગ્રામ.

૪ *Trochisci Catechu.* લાં ટ્રોક્ષીસ્કાર્ધ કટેચુ. અં કટેચુ લોઝ-
ન્ઝસ. ગુ કાથાની રેવડીઓ.

રીત—કાથાનો લુકો ... ૭૨૦ ગ્રેન.

ધોઝેલી સાકર	૨૫ ઔંસ.
બાવળનો ગુંદર	૧ ઔંસ.
બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી	૨ ઔંસ.
પાણી	જોઈએ તેટલું.

આ બધાની ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

દરેક રેવડીમાં કાથાનો એક ગ્રેન સમાએલો હોય છે.

માત્રા— ૧ થી ૬ રેવડી

ગુણ—શીતળ અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—કાથો આંતરડાના સોજાથી થએલા મરડાના દરદમાં ઘણો ઉપયોગી છે. રહી રહીને આવતા તાવમાં, લુપ્પસમાં, ખરજવામાં અને રક્તર્ષિ નામના દરદમાં વપરાય છે. મોઢું આવ્યું હોય તો તેના કોગળા કરવામાં આવે છે. ઋતુભ્રાવના અને પ્રદરના દરદમાં તેની પીચકારી મરાય છે. ટીચર કેટેચુ મીસ્ચુરા કીટા અથવા બીજા ગ્રાહીક અસર કરનારા મીશ્રણોના સંયોગમાં વાપર્યાથી સારી અસર કરે છે.

શીકા અને કાળા કાથામાં ટેનીક એસીડના નીચે પ્રમાણે સત્વો સમાએલા છે એમ ડાક્ટર. સર. એચ. ડેવી દર્શાવે છે.

Tannin ? . Textractive. Mucilage. Insoluble matters.

Pale Catechu	48.5	36.5	8.0	7.0
Dark Catechu	54.5	34.0	6.5	5.0

The pale or official variety is entirely soluble in boiling water.

કાથાનો ક્વાથ જ્યારે ઠંડો થાય છે ત્યારે તે આયોડીનની મેળવણીથી વાદળા રંગનો થતો નથી.

વિશેષ વર્ણન—કેટેચુમાં કેટેચુ-ટેનીક એસીડ અને કેટેચીન સમાએલાં હોવાથી, તે ગ્રાહીક અસર ઘણી જલદ રીતે કરે છે. કાથો મુખ્યત્વે કરીને અન્નાશયની નળીના દરદમાં જેવાં કે અતિસાર, વધી ગએલા અબ્જર અને રક્તાતિસારના દરદોમાં વપરાય છે. બાહ્યોપચારમાં

તે મલમનાં રૂપમાં વપરાય છે, અને ચોળીઆના દરદો તથા પારાની દ-
વાથી આવેલા મોંના અને ઘાંટા બેસી ગયો હોય તેવા દરદમાં ચાવવાથી
સારી અંસર થાય છે. કાથો કાલેરાના પ્રાથમીક હુમલામાં હીરા દખલ
અશ્લીલ અને ચાક સાથે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

VALERIANAE RHIZOMA. લાં વેલેરયાની રાઇઝોમા. અં ૦
વેલેરયન રાઇઝોમ. ગુ ૦ વેલેરયનનાં મુળ.

માત્રા— ૧ થી ૩ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Valerianae.* લાં ઇન્ફ્યુઝમ : વેલેરયાની. અં ૦ ઇન્ફ્યુઝન
ઓફ વેલેરયન. ગુ ૦ વેલેરયનનો ઉકાળો.

રીત—વેલેરયન ૨ ગ્રામ.
ઉકળતું પાણી ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Tinctura Valerianae.* લાં ટીંચુરા વેલેરયાની. અં ૦ ટીંચર
ઓફ વેલેરયન. ગુ ૦ વેલેરયનનો અર્ક.

રીત—વેલેરયનનો લુકો ૨૬ ઓંસ.
પુફ સ્પીરીટ ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ ગ્રામ.

૩ *Tinctura Valerianae Ammoniata.* લાં ટીંચુરા વેલેરયાની
એમોન્યાએટા. ગુ ૦ એમોન્યા મિશ્રીત વેલેરયનનો અર્ક.

રીત—વેલેરયનનો ઝીણો લુકો ૨૬ ઓંસ.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૦.૧ થી ૧ ગ્રામ.

ગુણ—ગરમ, વાતહર, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર અને મગજ
પર પૌષ્ટિક ગરમ અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—હીસ્ટરીઆ અને વાયુના હુમલાના દરદોમાં વેલેરયનની

જનામો ધણીજ ઉપયોગી છે. મુખ્યત્વે કરીને તેના જેવા ગુણ ધરાવનાર અન્ય એપેક્ષિયા સંયોગમાં વપરાય છે, જેવા કે, ટીચર એસાશીટીડા, કાર્બમ કો, જીંબર, લેવેન્ડ્યુલા ટ્રી, સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક, પોટાસ બ્રોમાઇડ વીગેરે. વાઇ, ફેરીઆ, અને બીજા વાયુના તમામ દરદોમાં આ દવા વાતહર તરીકે વપરાય છે. ગરમ અસર તરીકે આ દવા તાવના દરદમાં, સોજના દરદમાં અને દમના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

વિશેષ ગુણ—વેલેરયન જલદ, ગરમ અને હીસ્ટીરીઆ મટાડનાર તરીકે વાયુના દરેક પ્રકારનાં દરદો જેવાં કે તાણુ, આંચકી, ઉન્માદ, રક્તાશ્વના ધબકારા વીગેરેમાં ધણુંજ વપરાય છે. વેલેરયન જો કે વાયુ મટાડવાની જલદ શક્તિ ધરાવે છે તો પણ તે હીંગથી ઉતરતી અસર કરે છે.

વેલેરયનનાં નાનાં પ્રમાણો ટરપેનટાઇન અને બીજા વોલેટાઇલ તેલની માફક હોજરીમાં ગરમીની અસર કરે છે; નાડીના ધબકારા વધારે છે; ચામડીના પ્રવાહને વધારે છે; અને માનસિક શક્તિના અમને ઉતારી નાંખે છે. વધારે પ્રમાણો નાડીને નબળી કરે છે, બકારી અને ઉબકા લાવે છે અને ઉન્માદના ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

ડાક્ટર નેલીગન દર્શાવે છે કે વેલેરયન કૃમીનાશક અસર સારી કરે છે અને મુખ્યત્વે કરીને પેટના ચરમમાં કે જે ચરમથી તાણુ અને આંચકી આવે છે તેવા દરદમાં વાપરવાથી કૃમીનાશક અસર ધણી ઉત્તમ થાય છે.

SODII VALERIANAS. લા. સોડી વેલેરીયનસ. અં. વેલેરીયેનેટ ઓફ સોડીઅમ.

આ દવા અમીલીક આલ્કોહોલ, સલ્ફ્યુરીક એસીડ, બાયક્રોમેટ ઓફ પોટાશીયમ અને સોડાના મિશ્રણથી તૈયાર કરવામાં આવે છે.

માત્રા— ૩ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—વેલેરીયેનેટ ઓફ સોડીયમના ગુણ દોષ વેલેરયનને મળતા છે અને જ્યાં વેલેરયન વાપરવાની જરૂર જણાય ત્યાં આ દવા વાપરવાથી વેલેરયનના જેવી અસર થાય છે. આ દવાને બ્રિટીશ ફાર્મા કોપી-આમાં વેલેરીયેનેટ ઓફ ઝીંક બનાવવા સારૂ દાખલ કરવામાં આવી છે.

ZINCI VALERIANAS. લા. ઝીન્સી વેલેરિયાનાસ. અં. વેલે-
રીયેનેટ ઓફ ઝીંક.

આ દવા સફેદ ઓફ ઝીંક અને વેલેરીયેનેટ ઓફ સોડીયમના
યોગથી બને છે.

માત્રા— ૧ થી ૩ ગ્રેન.

ગુણ--કૃમીનાશક, મગજના સ્નાયુઓ પર પૌષ્ટિક ગરમ અસર કર-
નાર અને વાયુ સુંક તથા ગોળા મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—જે જે દરદોમાં વેલેરીયન અને ધાતુની મિશ્રીત અસર
કરવાની જરૂર પડે છે તેવા દરદોમાં ઝીન્સી વેલેરિયાનાસ વાપરવાથી સારી
અસર થાય છે; દરદો જેવાંકે અપસ્માર (વાઈ) ફેરીઆ, હીસ્ટીરીઆ, અને
માથાના જુદી જુદી પ્રકારના દુખાવાના દરદો વીગેરે.

કેટલીકવાર આ દવા કૃમીનાશક અસર પણ કરે છે એમ કહેવાય છે.

VALERIANATE OF QUININE. (Not official) લા. ઝી
વેલેરીયેનેટ ઓફ ક્વીનાઇન.

માત્રા— ૧ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા પણ ઔષધી તરીકે કેટલીકવાર વપરાય છે;
મુખ્યત્વે કરીને કેટલીક જાતના રહી રહીને આવતા વાતજવરના દરદોમાં
અને માથાના દુખાવાના દરદોમાં ઉપયોગી થઈ પડે છે એમ કહેવાય છે.

**VALERIANATE OF IRON AND VALERIANATE
OF AMMONIUM.** અં. વેલેરીયેનેટ ઓફ આયર્ન
એન્ડ વેલેરીયેનેટ ઓફ એમોનિયમ.

ઉપયોગ—આ દવાઓ પણ ઝીન્સી વેલેરીયનના પ્રમાણમાં
અને જે જે દરદોમાં ઝીન્સી વેલેરિયન વપરાય છે ત્યાં ત્યાં વાપરવામાં
આવે છે.

PYRETHRI RADIX. લા૦ પાયરેથ્રી રેડીક્સ. અં૦ પેલીટરી
૩૮. ગુ૦ અક્કલગરાનાં મુળીઆં.

મુખ્ય બનાવટો,

Tinctura Pyrethri. લા૦ ટીંચુરા પાયરેથ્રી. અં૦ ટીંચર ઓફ પે-
લીટરી ગુ૦ અક્કલગરાનો અર્ક.

ગુણ—જલદ થુંક લાવનાર છે.

ઉપયોગ—પેલીટરી ૩૮ જ્યારે ચાવવામાં આવે છે ત્યારે તે ત-
રત બળતરાની ગરમીની અસર કરે છે, અને થુંકની ગાંઠો પર ગરમીની
અસર કરી થુંકના પ્રવાહને અતિશય વધારે છે; તથા જીભ પર તમ ત-
માટીની અસર કરી તેની જાનેન્દ્રીને નષ્ટ કરે છે; થોડીવાર પછી થુંકનો
પ્રવાહ ઘટી જાય છે; આ કારણથી આ દવા એક જલદ થુંક લાવનાર અને
જાનેન્દ્રીને નષ્ટ કરનાર છે. આ દવા તેની જાનેન્દ્રીને નષ્ટ કરવાની અ-
સરને લીધે તે દુખના દાંતના દરદમાં, ગળાના સોજામાં અને ખીજા એવા
દરદમાં પીડાશામક તરીકે વપરાય છે. જીભના પક્ષગ્રાતના દરદમાં (એટલે
બોલતાં બોલતાં જીભ અટકતી હોય તેવા દરદમાં) આ દવા જલદ થુંક
લાવનાર અને થુંકની ગાંઠો પર ગરમ અસર કરનાર હોવાથી મુખ્યત્વે
કરીને વપરાય છે આ દવાના અર્કમાં ૩૦ થી ૬૦ ગ્રામો બોળી સડીગએલા
દાંતની બપોલમાં મૂકવામાં આવે છે; અને ગળાના દરદમાં અર્કના (૧
ગ્રામ અર્ક અને ૨ ઑંસ પાણી) કોગળા કરવામાં આવે છે.

ડાક્ટર રોથ આ દવા હીસ્ટીરીઆમાં બંધ થઇ જતા દાંતના દ-
રદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે એમ જણાવે છે.

SANTONICA. લા૦ સેન્ટોનીકા. અં૦ સેન્ટોનીકા.

માત્રા— ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

SANTONINUM. લા૦ સેન્ટોનીનમ. અં૦ સેન્ટોનીન.

માત્રા } બચ્ચાં વાસ્તે. ૧ થી ૩ ગ્રેન.
 } પુખ્ત ઉમરના માણસો વાસ્તે. ૨ થી ૬ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Trochisci Santonini*. લા. ટ્રોક્ષીસ્કાઇ સેન્ટોનીની. અં. સેન્ટોનીન લોઝેન્જસ. ગુ. સેન્ટોનીનની રેવડીઓ.

રીત—સેન્ટોનીન...	૭૨૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર...	૨૫ ઓંસ.
બાવળનો ગુંદર...	૧ ઓંસ.
ગુંદરનું પ્રવાહી...	૨ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી...	જોધએ તેટલું.

આ બધી દવાઓ મિશ્ર કરીને ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવે.

માત્રા—૧ થી ૬ ગ્રેન.

• ગુણ—જલદ કૃમીનાશક છે.

ઉપયોગ—સેન્ટોનીન એસ્કેરીડસ અને લંબ્રીકોઇડસ નામના કૃમીને વાસ્તે જલદ અને અકસીર કૃમીનાશક દવા છે. કોરીઆ, હોસ્ટીગીઆ અને આંતરડામાં એન્ટોઝા નામના કૃમીથી આવતી આંકડીના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. તે ઘણું કરીને રહી રહીને આવતા તાવના દરદમાં કવીનાઈનને બદલે વપરાય છે; પણ જરા શકમંદ ભરેલા કારણથી વપરાય છે. સેન્ટોનાઈનથી પેટના કરમીઆ નાશ પામે છે પણ તેને પેટ બંહાર કાઢવા સારૂ બીજે દીવસે એક જુલાબ આપવાની ખાસ જરૂર રહે છે. સેન્ટોનીન ટ્રેપર્મ અને ઓર્થર્મને આટે નિરૂપયોગી છે તોપણ તે કૃમીધન તરીકે વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સેન્ટોનીન પીવામાં આગ્યાથી તે શરીરમાં પીળા રંગની અસર કરે છે, અને કેટલીકવાર તો ભૂત પીસાયની છાયાવાલા સ્વપ્નાની અસર બતાવે છે; આ અસર વધારે પ્રમાણ લેવાથી થાય છે. આ દવાનું ત્રણ ગ્રેનનું પ્રમાણ પેશાબને પીળા રંગનો ઉતારે છે; અને આ અસર બે ત્રણ દીવસ સુધી રહે છે; કેટલીકવાર વધારે પ્રમાણથી મુત્રાશયપર સોજો આવી જાય છે. આ દવા રાત્રે સુતી વખતે ઘણું હલકો ખોરાક ખાઈને આપવી જોઈએ અને સવારમાં તરતજ રેચક દવા ખાધી જોઈએ. ઓર્થર્મ નામના કરમીઆના નાશને 'સારૂ' આ દવા

કેસ્ટર ઓઇલ (એરંડીઆ) ની ગુદામાં મારવાની પીચકારીના સંયોગમાં વાપર્યાથી વધારે સારી અસર કરે છે.

ઋતુશ્રાવના દરદેમાં સેન્ટોનાઇન વાપર્યાથી સારી અસર થાય છે અને ઋતુશ્રાવ તરીકે સેન્ટોનાઇન ઋતુના અનિયમીતપણાના દરદેમાં સારો ફાયદો કરે છે.

(L. 85, ii, 430, 86, i. 61, 132, 280.)

ઋતુશ્રાવ તરીકે સેન્ટોનાઇન વાપરવું કે ન વાપરવું તે અમે વિદ્વાન ડાક્ટરોના મગજની નવીન તર્ક શક્તિને સોંપીએ છીએ.

સેન્ટોનાઇન નીચેની દવાના સંયોગમાં વાપર્યાથી કૃમીદન અસર સારી કરે છે અને પાછળથી તે ઉપર જીલાય આપવાની કાંઈ જરૂર રહેતી નથી.

સેન્ટોનાઇન ૨ એન
કેલોમલ ૨ એન.
સાકર ૨ એન.
સોડા ટ્રાયકાર્બોનાસ ૨ એન.

૧ પડીકું કડવું અને રાતે સૂતી વખત પાણી સાથે ફાટી જવું.

(અનુવાદક.)

વિષદાયક અસરો:—સેન્ટોનાઇન વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી સ્ખલ માથાનો દુખાવો, ઉલ્ટીઓ, આડાઓ, શરીરની ચંચળતાનો નાશ અને વાથાનો નાશ, ઠંડો પરસેવો, હૃદયની મંદગતિ, શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયામાં ઘટાડો; કેસર જેવા રંગનો પેશાબ, ધ્રુજરો, અને આંચકીઓ નીપજવી દરદીને મર્ણુ ને શરણુ કરે છે. કેટલીક વખતે ચામડીપર રાતા ચાકાંઓ થાય છે.

ANTHEMIDIS FLORES. લા. એન્થીમીડીસ ફ્લોરીસ. અં. ૦

કયામોમાઇલ ફ્લોવર્સ. ગુ. ૦ કયામોમાઇલનાં પુલ.

OLEUM ANTHEMIDIS. લા. ઓલ્યમ એન્થીમીડીસ. અં. ૦

ઓઇલ ઓફ એમોમાઇલ. ગુ. ૦ એમોમાઇલનું તેલ.

ખાત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં

કુલની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Anthemidis.* લા૦ ઇન્ફ્યુઝમ એન્થીમીડીસ. અં૦
ઇન્ફ્યુઝન ઓફ કેમોમાઇલિ ગુ૦ કેમોમાઇલિની ચા.

રીત—કેમોમાઇલિનાં ટુક... ... ૬ ઓંસ.
ઉકળતું ચોખ્ખું પાણી ૧૦ ઓંસ.
માત્રા— ૧ થી ૪ ઓંસ.

કુલ અને તેલની બનાવટ.

૨. *Extractum Anthemidis.* લા૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ એન્થીમીડીસ.
અં૦ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ કેમોમાઇલિ. ગુ૦ કેમોમાઇલિનું સત્વ.

માત્રા— ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

• ગુણ—દીપન, પાચન, અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—કેમોમાઇલિ થોડા પ્રમાણમાં અગ્નિવર્ધક અને પૌષ્ટિક અસર કરે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં મુખ્યત્વે કરીને તેની ચાના પ્રમાણમાં વમનહારક અસર કરે છે. વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં આ દવાનું તેલ સારો ફાયદો કરે છે. આ દવામાં તાવ રોકવાની શક્તિ રહેલી છે એમ માનવામાં આવે છે. આ દવાનું તેલ ગરમ અને વાતહર છે; તેથી તે ખીજી રેચક દવાઓના સંયોગમાં વાતહર તરીકે વાપરી શકાય છે.

ડાક્ટર રીંગર જણાવે છે કે જર્મન કેમોમાઇલિનો અર્ક બચ્ચાંઓને થતા ઉનાળામાં અતિસારના દરદમાં (Summer Diarrhoea) ઘણી સારી અસર કરે છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવાના કુલનો પાણીમાં ઉકાળીને લયક અને સોજના દરદમાં ઉપયોગ કરવાથી સારી અસર થાય છે.

TARAXACI RADIX. લા૦ ટારાક્સસી રેડીક્સ. અં૦ ડાંડીલીયન રૂટ. ગુ૦ ટારાક્સીકમનાં મૂળીઆં.

મુકાં મૂળીઆંની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Decoctum Taraxaci.* લા૦ ડીકોક્ટમ ટારાક્સસી. અં૦ ડીકોક્શન ઓફ ટારાક્સીકમ. ગુ૦ ટારાક્સીકમનો કવાચ.

રીત—	ડાંડીલીયન ૩૮	૧ ઓંસ.
	ચોખ્ખુ પાણી	૨૦ ઓંસ.
માત્રા—	૨ થી ૪ ઓંસ.

૨ *Extractum Taraxaci Liquidum.* લા૦ એકસ્ટ્રેક્ટમ ટારાક્સસી લીકવીડમ. અં૦ લીકવીડ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ ડાંડીલીયન. ગુ૦ ડાંડીલીયનનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—	ડાંડીલીયન ૩૮	૪૦ ઓંસ.
	પુફસ્પીરીટ	૪ પાઇન્ટ.
	ચોખ્ખુ પાણી	નેઇએ તેટલું.
માત્રા—	૧ થી ૨ દ્રામ.

તાજાં મુળીઆંની બનાવટ.

૩ *Extractum Taraxaci.* લા૦ એકસ્ટ્રેક્ટમ ટારાક્સસી. અં૦ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ ટારાક્સીકમ. ગુ૦ ટારાક્સીકમનું સત્વ.

માત્રા—	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
---------	------	-----	-----	-----	----------------

૪ *Succus Taraxaci.* લા૦ સક્સ ટારાક્સી. અં૦ જ્યુસ ઓફ ટારાક્સીકમ. ગુ૦ ટારાક્સીકમનો રસ.

માત્રા—	૧ થી ૨ દ્રામ.
---------	-----	-----	-----	-----	---------------

ગુણ—મુત્રલ, રેચક, પૌષ્ટિક, પિત્તશામક અને લોહી સુધારનાર છે.

ઉપયોગ—અજીર્ણ, કાળજના જુના દરદોમાં, મુખ્યત્વે કરીને કાળજના વધારાના તથા લોહીની ગાંઠોના દરદોમાં, કમળામાં અને ચામડીના જુના દરદોમાં આ દવા અત્યંત ઉપયોગી છે.

વિશેષ વર્ણન—ટારાક્સીકમના ગુણ દોષ એક દવાના ઉપયોગ તરીકે થંકા ઉત્પન્ન કરે તેવી અસરો કરે છે.

કાળજના અનિયમીતપણાના તમામ દરદોમાં, ટારાક્સી પીતને વધારવામાં તથા વધારો હોય તો ઘટાડવામાં ઘણી સરસ નવાઇ બરેલી અસર કરે છે. અને આથી કરીને કાળજના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં તેનો જોડો ઉપયોગ થાય છે. લાંબા વખત સુધી આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી રક્તશોષક અસર ઘણી સારી થાય છે એમ ધારવામાં આવે છે.

કાળજ્ઞના બંગાળથી થએલા જલંદરના દરદમાં આ દવા વધારે પ્રમાણમાં બીજી રેચક અને પીતશામક દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. ટારાખ્સીકમ લેવાથી પાચન સક્તિ ઘણીજ સારી રીતે સુધરે છે એમ ઘણા દરદીઓ ખાત્રીપૂર્વક જણાવે છે. કેટલાક દરદીઓમાં આ દવા મુત્રલ અસર ઘણી સારી કરે છે.

કાળજ્ઞના બંગાળથી થએલા જલંદરના દરદમાં નીચેની દ્રામ્યુલા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

પોટાસ સાઇટ્રાસ	૩૦ ગ્રેન.
એમોન્યા કલોરાઇડ	૩૦ ગ્રેન.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ૩ ગ્રામ.
સોડા સલ્ફાસ	૩ ગ્રામ.
એકસ્ટ્રેક્ટ કેસેકરાસેગ્રેડા લીકવીડ	૩૦ ટીપાં.
સકસ ટારાખ્સી	૧ $\frac{1}{2}$ ગ્રામ.
ટીચર પોડોફીલી	૧૫ ટીપાં.
ટીચર સ્ટ્રેફિન્થાઇસીસ	૧૫ ટીપાં.
ટીચર નકસવોમીકા	૧૫ ટીપાં.
પાણી	૩ ઑંસ

દીવસમાં ૩ વાર આપવી.

(અનુવાદક.)

કાળજ્ઞના ધધારાના દરદમાં તથા અજીર્ણના દરદમાં આ દવા નીચેની દવાઓના સંયોગમાં આપ્યાથી સારી અસર કરે છે.

એમોન્યાકલોરાઇડ	૩૦ ગ્રેન.
સકસ ટારાખ્સી	૧ ગ્રામ.
એકસ્ટ્રેક્ટ કેસેકરાસેગ્રેડા ૦૧૧ ગ્રામ.
ટીચર પોડોફીલી	૧૫ ટીપાં.
ટીચર જીંજર	૧૫ ટીપાં.
પીપરમીટનું પાણી	૩ ઑંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

(અનુવાદક.)

LACTUCA. લા૦ લેકટયુકા. અં૦ લેકટયુકા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Extractum Lactucæ.* લા૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ લેકટયુકી. અં૦ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ લેકટયુકા. ગુ૦ લેકટયુકાનું સત્વ.

માત્રા— ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવામાં કેટલેક દરજ્જે ઘેન લાવવાની શક્તિ રહેલી છે, અને આથી વારંવાર સૂતી વખતે ઘેન લાવવા સાફ આ દવા ખાવામાં આવે છે. જે જે દરદોમાં અક્ષીણુ ઉંઘ લાવવાની અને કફ મટાડવાની અસર કરતું નથી તે તે દરદોમાં આ દવા વાપરવામાં આવે છે. હાલમાં આ દવા ઝાઝી વપરાતી નથી.

ARNICAE RHIZOMA. લા૦ આરનીશી રાઇઝોમા. અં૦ આરનીકા રાઇઝોમ. ગુ૦ આરનીકાના મુળીઆં

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Arnicae.* લા૦ ટીંચુરા આરનીસી. અં૦ ટીંચર ઓફ આરનીકા. ગુ૦ આરનીકાનો અર્ક.

રીત—આરનીકાનાં મુળીઆં ૧ ઓંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૩૦ ટીપાંથી ૧ ગ્રામ.

ગુણ—ગરમ, વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ ઘેન લાવનાર વિષ છે; બ્લોપચારમાં પીડાશામક અને ગુમડાને તથા સોજાને વીખેરી નાંખનાર છે.

ઉપયોગ—આરનીકા હલકી જતના તાવ, પક્ષઘાત અને મરડાના દરદોમાં વપરાય છે; પણ બ્રિટીશ ફાર્માકોપીઆમાં આ દવાના અર્કનો ઉપયોગ લયક, ઢીમણાં અને ગડગુમડના દરદોમાં બ્લોપચાર તરીકે ચોપડા સાફ જણાવ્યો છે.

વિશેષ વર્ણન—આરનીકા જ્યારે પીવામાં વપરાય છે, ત્યારે તે સોજાની અને ગરમીની અસર કરે છે; અને તેના વિશે એમ ધારવામાં

આવે છે કે તે જરૂરના રજ્જુપર ઉપરની અસર કરે છે. શરીરની ખીજ ઇંદ્રીઓપર આ દવાની અસરનો જરાજરા સંતોષકારક અખતરો દરવામાં આવ્યો નથી; તે પણ તેના વિશે એમ કહેવાય છે કે તે મગજના સ્નાયુઓના દરદથી થતા દુખાવામાં અને જુના સંધીવાના દરદોમાં કેટલેક દરજ્જે અસર કરે છે. મુખ્યત્વે કરીને આ દવા બદો, ગાંઠો, ઢીમણાં અને લચકના દરદોને દાખી દેવામાં બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવાનો અર્ક પાણી સાથે મેળવીને ચોપડવામાં વાપરવાથી ઘણીજ સારી અસર કરે છે.

આ દવા આંતરડાપર અને હોજરીપર સોજાની અસર કરે છે.

વિષહાયક ચિન્હો—આરતીકા વધારે પ્રમાણમાં ખાવામાં લેવાથી સખત ઉદરીઓ, અતિશય સખત માથાનો દુખાવો, ઝાડા, ચુંક અને નાડીની મંદ ગતી થઇ મરણ નીપજે છે.

વિપનાશક દવા—ઓપીયમ અને મોરફાઇન આરતીકાની વિપનાશક દવાઓ છે.

LOBELIA. લા૦ લોબીલીયા. અં૦ લોબીલીઆ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Lobeliae.* લા૦ ટીંચુરા લોબીલી. અં૦ ટીંચર ઓક્સ લોબીલીઆ. ગુ૦ લોબીલીયાનો અર્ક.

રીત—લોબીલીયાનો લુકો...	...	૨૬ ઓંસ.
પુદ્રસ્પીરીટ...	...	૨૦ ઓંસ.
માત્રા—	...	૧૦ થી ૩૦ ટીંપાં.

૨. *Tinctura Lobeliae Aetherea.* લા૦ ટીંચુરા લોબીલી ઇથરીઆ. અં૦ ઇથરીઅલ ટીંચર ઓક્સ લોબીલીઆ. લોબીલીઆનો ઇથર મિશ્રીત અર્ક.

રીત—લોબીલીઆ...	...	૨૬ ઓંસ.
સ્પીરીટ ઓક્સ ઇથર...	...	૨૦ ઓંસ.
માત્રા—	...	૧૦ થી ૩૦ ટીંપાં.

ગુણ—નાના પ્રમાણમાં કફન, શ્વાસન, સ્વેદન, પીડાશામક અને ચુંક તથા, વાયુનો ગોળો મટાડનાર છે; અને વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક, રેચક, તીક્ષ્ણ ઘેન લાવનાર અને રક્તાશયને મંદ કરનાર છે.

ઉપયોગ—લોખીલીઆ કફથી થએલા દમ, હૃદયશુળ, ઉઠાંટીઆના જુના દરદ, ઉધરસ અને ફેફસાના સોજના (ત્રિદોષ) ના દરદમાં કફન તરીકે વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—લોખીલીઆની અસરો ઘણી ખરી તમાકુ અને સ્ટ્રેમોનીયમને મળતી આવે છે. આ દવા દમના રોગમાં ઘણીજ સારી અસર કરે છે.

શ્વાસ-નળીના દરદથી થએલા દમના રોગમાં ડાક્ટર રખલદાસ ઘોશ નીચેની ફોર્મ્યુલા વાપરવાની ખાસ ભલામણ કરે છે અને તેણે આ મિશ્રણથી ઘણાક દમના દરદીઓપર ફતેહ મેળવી હતી.

ટીંચર લોખીલીઆ ઇથીરીઆ...	૩ ગ્રામ.
પોટાસ આયોડીડ...	૨ ગ્રામ.
પોટાસ બ્રોમાઇડ...	૩ ગ્રામ.
એકવા કલોરોફોર્મ	૧૮ ગ્રામ.

આ દવાઓ મિશ્ર કરી તેનો ફેફસા ભાગ દરેક એક અથવા બે કલાકે દરદ મટે ત્યાં સુધી આપવો.

(ડાક્ટર રખલદાસ ઘોશ.)

લોખીલીઆની શરીરની જુદી જુદી ઇંદ્રીઓપર અસરો.

લોખીલીઆ ઘણી ખરી રીતે તમાકુને મળતી અસરો કરે છે.

પાચન ક્રિયાના આંતરડાની નળીપર—લોખીલીઆ વધારે પ્રમાણમાં ચામડી વાટે અગર હોજરીમાં લોહીમાં મળી ગયા પછી એક-દમ આ નળીપર સોજો લાવે છે; અને ઉન્નટીઓ, તથા ઝાડાઓ કરી શરીરની શક્તિનો નાશ કરે છે.

હૃદય અને લોહીની ગતી—લોખીલીઆ લોહીના પ્રવાહમાં મળી જાય છે. દેડકાં પરના અખ્તરાથી સિદ્ધ થયું છે કે આ દવા પ્રથમ હૃદયપર ગરમીની અસર કરે છે પણ પાછળથી મંદ અસર કરે છે, અને

હૃદયને ડાઁમેસ્ટોલ (પહોળું કરે છે) માં પકડે છે. લોહીની ગતી ધીમે ધીમે મંદ પડી જાય છે અને વેસોમોટર સેન્ટરનો પક્ષધાત થાય છે.

શ્વાસોશ્વાસની ગતી—આ દવા શ્વાસોશ્વાસની ગતીપર જલદ શાંતીદાયક અસર કરે છે. નાના પ્રમાણમાં તે શ્વાસોશ્વાસને ધીમે પાડે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં શ્વાસોશ્વાસની ગતીને એટલી બધી મંદ કરી દે છે કે હૃદય બંધ પડ્યા પહેલાં શ્વાસોશ્વાસ બંધ થઈ દરદી મરણ પામે છે.

સ્નાયુપર—આ દવા વિપદાયક પ્રમાણમાં મૂછી અને આંચકી લાવે છે. તે શ્વાસોશ્વાસ અને હૃદયની ગતિને મંદ કરી સ્નાયુઓની શક્તિનો નાશ કરે છે.

મુત્રાશય—લોખીલીઆ ઘણી ખરી રીતે ચામડી વાટે અને મુત્રેન્દ્રિ વાટે પરસેવા અને પેશાબના રૂપમાં બહાર નીકળે છે.

વિપદાયક ચિન્હો—લોખીલીઆ ઘણા વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી પ્રથમ જરા નાડી જલદી ચાલે છે અને પછી ફેર તથા ચક્કર આવે છે. હૃદયટીઓ થાય છે, નાડી મંદ પડતી જાય છે; શરીરની તોડ થાય છે, અતિશય અશક્તિ લાગે છે, ઠંડો પરસેવો વળે છે અને શરીર શિથિલ થઈ રક્તાશય અને શ્વાસ બંધ પડે છે અને કેટલીક વખતે આંકડી આવીને મરણ નીપજે છે.

લોખીલીઆના વિષનાં વિષનાશક ઘલાંજો.

- લોખીલીઆ.**
૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.
 ૨. વમનકારક દવાઓ પાવી.
 ૩. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા. હાથેપગે સૂંઠ ચોળવી.
 ૪. એરંડીઆનો જીલાબ આપવો.
 ૫. મોરફાઇન અને અશીણ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં આપવાં.
 ૬. ખાન્ડી, એમોન્યા અને ઇથર વાપરવો.
 ૭. સ્ટ્રીકન્યાના ડ્રુઝ ઁનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.
 ૮. ટાનીક એસીડ અને ગેલીક એસીડ વાપરવું.
 ૯. ચાહ તથા કાફી વારંવાર આપવી.

GUTTA PERCHIA. લા૦ ગટાપર્યા. અં૦ ગટાપર્યા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Liquor Gutta Percha.* લા૦ લીકર ગટાપર્યા. અં૦ સોલ્યુશન
ઓફ ગટાપર્યા. ગુ૦ ગટાપર્યાનું પ્રવાહી.

રીત—ગટાપર્યાના ઝાણા કકડા... ... ૧ ઔંસ.
કલોરોફોર્મ... ... ૮ ઔંસ.
કાર્બોનેટ ઓફ લેડ... ... ૧ ઔંસ.

ઉપયોગ—ગટાપર્યા દવાઓ બનાવવાના ઉપયોગમાં આવે છે.
ચાલી પોલ બંધ કરવામાં, સ્પેલીન્ટ બનાવવામાં અને ગટાપર્યા ટીસ્યુ બ-
નાવવામાં વપરાય છે.

BENZOINUM. લા૦ બેનઝોઇનમ્. અં૦ બેનઝોઇન. ગુ૦ લોખાન.

માત્રા— ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ACIDUM BENZOICUM. લા૦ આસીડમ્ બેનઝોઇકમ્. અં૦
બેનઝોઇક એસીડ ગુ૦ લોખાનનાં ફલ.

માત્રા— ૧૦ થી ૧૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Tinctura Benzoini Composita.* લા૦ ટીંચુરા બેનઝોઇની
કમ્પોઝીટા. અં૦ કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ બેનઝોઇન. ગુ૦
લોખાનના ફુલનો મિશ્રીત અર્ક. ઉપનામ—ફાયર્સ બા-
લઝમ.

રીત—બેનઝોઇનનો લુક્રો... ... ૨ ઔંસ.
પ્રોપેઈલ-સ્ટોરેકસ... ... ૧ ૧/૨ ઔંસ.
બાલઝમ ઓફ ટોલુ... ... ૦૧ ઔંસ.
સોફોરોલ એલોઝ... ... ૧૬૦ ગ્રેન.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ૦૧ થી ૧ ગ્રામ.

બેનઝોઇન બેનઝોએટ્સ લાડ અને સ્પર્મેસેટી મલમ બનાવવામાં વપરાય છે.

બેનઝોઇક એસીડ—બેનઝોઇનને લોઢાના વાસણમાં તપાવીને તૈયાર કરે છે.

૨ *Trochisci Acidi Benzoici.* લા૦ ટ્રોફીસ્કાઇ એસીડી બેનઝોઇસી. અં૦ બેનઝોઇક એસીડ લોઝેન્ડસ. ગુ૦ લોખાનના કુલની રેવડીઓ.

રીત—બેનઝોઇક એસીડ....	૩૬૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર...	૨૫ ગ્રેન.
બાવળનો ગુંદર...	૧ ઓંસ.
બાવળના ગુંદરનું પ્રેવાલી...	૨ ઓંસ.
ચોખ્ખું પાણી....	નેઠએ તેટલું.
આ બધાની ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવો.			

માત્રા— ૧ થી ૫ રેવડી.

બેનઝોઇક એસીડ ટીચર કેમ્ફર કે, બેનઝોએટ ઓફ એમોનીયમ અને એમોનીએટ્સ ટીચર ઓફ એપીઅમ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, કફન, દુર્ગંધનાશક, સોહી બંધ કરનાર, જંતુ નાશક, અને મુત્રલ છે.

ઉપયોગ—બેનઝોઇન અને બેનઝોએટસની બનાવટો જીની ઉધરસ, ક્ષય, સળેખમ, ઇન્ફલ્યુએન્ઝા, તીક્ષ્ણ સંધીવા, ગાંડીઓ વા, મૂત્રાશયના સોજા અને ફેફસાના સોજાના દરદોમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. લોખાનનાં ફળ ઉલ્ટી, ખાંસી અને ઉતવાપર અપાય છે; તેના કુલને બેનઝોઇક એસિડ કહે છે. લોખાનનાં ફૂલ દમ અને જીની ખાંસી ઉપર તેમજ પેશાબમાં “કાઇલ” જાય છે તે ઉપર અપાય છે. લોખાનના ફૂલના પાણીથી ઉલ્ટી બંધ થાય છે. કેટલીક વખતે બેનઝોઇક એસીડ અને બેનઝોએટસ તાવ ઉતારવાની અસર કરે છે અને કોઇ કોઇવાર સેલીસીલીક એસીડ કરતાં પણ વધારે સખત તાવ ઉતારવાની અસર કરે છે, પણ આ અસર કેવી રીતે કરે છે તે બરાબર જાણવામાં આવ્યું નથી.

ફાયર્સ બાલઝમમાં લીન્ટનો કકડો બોળીને શસ્ત્રથી થએલા તાજા ધા પર મુકવાથી જલ્દી રૂઝ આવે છે અને તેમાંથી વહેતું લોહી ઝટ બંધ થઈ જાય છે. ગાંડીઆ વાના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી યુરીક એસીડ ને હીપ્યુરીક એસીડના રૂપમાં ફેરવી નાંખે છે અને આથી આ દરદમાં તે મારો ફાયદો આપે છે.

AMMONII BENZOAS. લા૦ આમોની બેંઝો આસ. અં૦ બેંઝો એટ ઓફ આમોન્યમ.

રીત—સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા	૩ ઓંસ.
બેનઝોઇક એસીડ	૨ ઓંસ.
ચોખ્ખું પાણી	૪ ઓંસ.
માત્રા—	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—જલદ હૃદયપર ગરમ અસર કરનાર અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—એમોન્યા બેંઝોએટા મૂત્રલ તરીકે મૂત્રાશયના સોજનના દરદમાં વપરાય છે. તેની ગળી જવાની શક્તિને લીધે તે બેંઝોઇક એસીડ કરતાં વધારે વાપરવાને સુગમ થઈ પડે છે; અને તેના જેવી અસરો કરે છે. પેશાબમાં તે હીપ્યુરીક એસીડના રૂપમાં જણાય છે.

BENZOSOL. લા૦ બેંઝોસોલ. અં૦ બેંઝોએટ ઓફ ગોયાકોલ.

માત્રા— ... ૪ થી ૧૨ ગ્રેન.

ગુણ—કફ્ધન અને જંતુનાશક છે.

ઉપયોગ—ડાક્ટર વોલઝર આ દવાને ફેફસાના ટ્યુબરક્યુલોસીસ નામના દરદની સારવારમાં ૪ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરતો હતો અને આથી તેને સારો ફાયદો માલમ પડતો હતો. આ દવા જીંદની ઉધરસ અને ક્ષયના દરદમાં વાપરવાથી જંતુનાશક અસર ધણી સારી કરે છે. મધુ પ્રમેહ અને ક્ષયના અતિસારના દરદમાં આ દવા આંતરડામાં દુર્ગંધનાશક અસર કરે છે. આ દવા પાણીમાં ઓગળતી નથી તેથી તેને બેંઝોસોલ

ટુંબોલકનાં રૂપમાં વાપરવાથી સારો શાયદો આપે છે. ક્ષયની સારવારમાં આ દવા ગોચાકોલને બદલે વપરાય છે.

આ દવાને લુકાના રૂપમાં સાકર સાથે ખાવી તે વધારે સારી છે.

BETOL. લાઁ બેટોલ. અંઁ બેટોલ.

માત્રા— ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા સંધીવા, માથાના દુખાવા, પ્રમેહ અને મુત્રા-શયના દરદોમાં વપરાય છે. આ દવાના ગુણ દોષ સેક્ષોલને મળતા છે.

CONVALLARIA. લાઁ કોનવેલેરીઆ. અંઁ કોનવેલેરીઆ મેન્જેલીમ.
મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Convallariae.* લાઁ એક્સ્ટ્રેક્ટમ કોનવેલેરીઆઇ.
અંઁ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ કોનવેલેરીઆ. ગુઁ કોનવેલેરીઆનું સત્વ.

માત્રા— ... ૬ થી ૨ ગ્રેન.

૨ *Extractum Convallariae Fluidum.* લાઁ એક્સ્ટ્રેક્ટમ
કોનવેલેરીઆઇ ફ્લુઇડમ. અંઁ ફ્લુઇડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ કો-
નવેલેરીઆ. ગુઁ કોનવેલેરીઆનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ૫ થી ૩૦ ટીપાં.

૩ *Tinctura Convallariae.* લાઁ ટીંચુરા કોનવેલેરીઆઇ. અંઁ ટીં-
ચર ઓફ કોનવેલેરીઆ. ગુઁ કોનવેલેરીઆનો અર્ક.

માત્રા— ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવા જાઝી વપરાતી નથી. કોનવેલેરીઆની બનાવટો રૂશીઆના ખેડુતો જલંદરના રોગમાં મૂત્રસ દવા તરીકે વધારે વાપરે છે.

પ્રોફેસર સી જણાવે છે કે કોનવેલેરીઆની બનાવટો હૃદયની મંદ ગતીના તમામ દરદોમાં વાપરવી જોઇએ; કારણકે તે ડીજીટેલીસની માફક બહારી અને ઉબકાની અસરો કરતી નથી, અને તેની નસોની સં-

ક્રિયાત્મક ગતિને થકવી નાંખતી નથી.

ડાક્ટર સેનસમે આ દવાનો ડીજીટેલીસની જગ્યાએ ઉપયોગ કર્યો હતો અને તેની વેન્ડ્રીક્યુલર કોન્ટ્રેક્શનને વધારવાની અસરની ખાત્રી મેળવી હતી; તોપણ હજી સુધી આ દવા ડીજીટેલીસથી વધારે સારી અસર કરે છે એવી ખાત્રી મળ્યા નથી. (B. M. J. 83, i. 148.) કેટલીક વખતે આ દવા હૃદય પૌષ્ટિક તરોકે વાપરવામાં આવે છે.

PULSATILLA. લાંબ પલસેટીલા. અંબ પલસેટીલા.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Pulsatillae.* લાંબ ટીંચુર પલસેટીલી. અંબ ટીંચર ઓફ પલસેટીલા. ગુંબ પલસેટીલાનો અર્ક.

માત્રા— ૫ થી ૩૦ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવા ઝાઝી વપરાતી નથી. પલસેટીલા લોહીની ફરવાની ગતિને, શ્વાસોશ્વાસની ગતિને અને ખરડાના રજીડાને મંદ કરે છે. દમ, કફ અને જૂની ખાંસીના દરદમાં આ દવા સારી અસર કરે છે એવું કહેવામાં આવે છે. અંદરની ત્વચાના જીદી જીદી જતના પ્રવાહના દરદમાં આ દવા વપરાય છે. પ્રદરના દરદમાં આ દવાને લોશન તરીકે અને ઋતુ-શ્રાવના અનિયમીત દરદમાં ઋતુશ્રાવ તરીકે ખાવા તરીકે વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. (અન્ટન.)

HYDRASTIS RHIZOMA. લાંબ હાઇડ્રાસ્ટીસ રાઇઝોમા. અંબ હાઇડ્રાસ્ટીસ રાઇઝોમ.

ઉપનામ—ગોલ્ડન સીલ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Hydrastis Liquidum.* લાંબ એક્સ્ટ્રેક્ટમ હાઇડ્રાસ્ટીસ લીક્વીડમ. અંબ લીક્વીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ હાઇડ્રાસ્ટીસ. ગુંબ હાઇડ્રાસ્ટીસનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ૫ થી ૩૦ ટીપાં.

૨ *Tinctura Hydrastis*. લા૦ ટીંચુરા હાઇડ્રાસ્ટીસ. અં૦ ટીંચર
ઓફ હાઇડ્રાસ્ટીસ. ગુ૦ હાઇડ્રાસ્ટીસનો અર્ક.

માત્રા— ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.

હાઇડ્રાસ્ટીસની ધરગતુ બનાવટો—

૧ *EXTRACTUM HYDRASTIS*. લા૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ હાઇડ્રાસ્ટીસ.

માત્રા— ૨ થી ૫ ગ્રેન.

૨ *HYDRASTIN*. લા૦ હાઇડ્રાસ્ટીન.

માત્રા— ૨ થી ૬ ગ્રેન.

૩ *HYDRASTINA*. લા૦ હાઇડ્રાસ્ટીના.

માત્રા— $\frac{1}{2}$ થી ૧ ગ્રેન.

૪ *HYDRASTINAE HYDROCHLORAS*. લા૦ હાઇડ્રા-
સ્ટીની હાઇડ્રોક્લોરાસ.

માત્રા— $\frac{1}{2}$ થી ૧ ગ્રેન.

૫ *HYDRASTININE*. લા૦ હાઇડ્રાસ્ટીનાઇન.

૬ *HYDRASTININAE HYDROCHLORAS*. લા૦ હાઇ-
ડ્રાસ્ટીનાઇની હાઇડ્રોક્લોરાસ.

માત્રા— $\frac{3}{4}$ થી ૧ $\frac{1}{2}$ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક, આહીક, અગ્નિવર્ધક, પીતશામક ઠંડો રેચક, દુર્ગ-
ધનાશક અને ગરમ છે.

ઉપયોગ—હાઇડ્રાસ્ટીસની બનાવટો જૂના મૂત્રાશયના દરદોમાં
પરમીઆમાં પ્રદરમાં તથા બીજા એવા પ્રવાહના દરદોમાં વારંવાર વપરાય
છે. અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારી ફાયદો થાય
છે. વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં પૌષ્ટિક અને અગ્નિ વર્ધક અસર કરવા
સાર આ દવા વપરાય છે. પારાની દવાથી આવેલા મોંના દરદમાં, ચાંદીના
દરદમાં અને ગળાનાં જુદી જુદી જાતનાં દરદોમાં આ દવાના પ્રવાહી સ-
ત્વનો ચોપડવા તરીકે ઉપયોગ કરવાથી સારી અસર કરે છે. જ્યારે આ દવા
ચોપડવાથી તમતમારીની અસર વધારે થાય ત્યારે તેને પાણી સાથે મીઠ્ર

કરીને ચોપડવાથી તમતમાટીની અસર ઘણી ઓછી થાય છે.

આ દવાની ગ્રાહીક અસર કરવા સારૂ જે જે દરદોમાં અરગટની બનાવટો વપરાય છે તે તે દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી અરગટના જેવી અસર થાય છે.

કેટલાક અંથકારો જણાવે છે કે તે હૃદયના દરદોમાં ડીજીટેલીસના જેવી અસર કરે છે. આ દવામાં તાવ રોકવાની શક્તિ રહેલી છે; તોપણ તે ક્વીનાઇન કરતાં ઘણી ઓછી તાવ રોકવાની શક્તિ ધરાવે છે. કેટલાક પ્રસંગે આ દવા ક્ષય રોગમાં વળતા રાતના પરસેવાને દાખી દેવામાં ઘણી ઉપયોગી માલમ પડી છે.

હાઇડ્રાસ્ટીસ કડવું હોવાને લીધે તે ક્ષુધાને અને પાચન ક્રિયાને, વધારે છે; અને જઠર રસ તથા આંતરડાના પ્રવાહ અને તેની પેચ પેચ વાળી ગતી પર ગરમીની અસર કરે છે; આ કારણોને લીધે તે અગ્નિ વર્ધક, પૌષ્ટિક અને ઠંડુ રચક છે.

શરીરની અંદરની ચામડીપર રક્તશોષક અને પૌષ્ટિક અસર કરવાની હાઇડ્રીસ્ટીસમાં શક્તિ રહેલી છે એવું કહેવાય છે.

તે પીત્તના અને મૂત્રના પ્રવાહને ધીમે ધીમે વધારે છે; વળી તેનામાં ગર્ભાશયને સંક્રાંચીત કરવાની શક્તિ રહેલી છે જે કે અરગટના જેવી સખત સંક્રાંચીત કરવાની શક્તિ તેનામાં રહેલી નથી. વધારે પ્રમાણમાં તે હૃદયની ગતિને મંદ કરનાર છે. બરોલના વધારાના દરદમાં તે બરોલને નાની કરે છે.

હાઇડ્રાસ્ટીસના વિશે એવું કહેવાય છે કે તેનામાં ગર્ભપાત કરવાની શક્તિ રહેલી છે; પણ આ શક્તિ તે કરે છે કે નહીં તે ઘણું શકમંદ છે.

હાકટર શૂ મેકડે આ દવાના પ્રવાહી સત્વને ચામડીના દરદોમાં ગરમ અને ગ્રાહીક ચોપડવાની દવા તરીકે વાપર્યું હતું. (L '85, ii. 87.)

HAMAMELIDIS CORTEX. લા. હેમેમેલીડીસ કોરટેક્સ.

અ. હેમેમેલીસ બાર્ક. ગુ. હેમેમેલીસની છાલ.

ઉપનામ—વીચ-હેઝલ બાર્ક.

મુખ્ય બનાવટો.

- ૧ *Tinctura Hamamelidis.* લાં ટીચુરા હેમેમેલીડીસ. અં ૦ ટીચર ઓફ હેમેમેલીડીસ. ગુ ૦ હેમેમેલીડીસનો અર્ક.

માત્રા— ૩ થી ૧ દ્રામ.

- ૨ *Hamamelin.* લાં હેમેમેલીન. અં ૦ હેમેમેલીન.

ઉપનામ—હેમેમેલીડીન.

માત્રા— ૧ થી ૫ ગ્રેન.

- ૩ *Extractum Hamamelidis.* લાં એક્સ્ટ્રેક્ટમ હેમેમેલીડીસ. અં ૦ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ હેમેમેલીસ. ગુ ૦ હેમેમેલીસનું સત્વ.

માત્રા— ૩ થી ૨ ગ્રેન.

- HAMAMELIDIS FOLIA.* લાં હેમેમેલીડીસ ફોલીઆ. અં ૦ હેમેમેલીસ લીઝ. ગુ ૦ હેમેમેલીસનાં પાંદડાં.

મુખ્ય બનાવટો.

- ૧ *Extractum Hamamelidis Liquidum.* લાં એક્સ્ટ્રેક્ટમ હેમેમેલીડીસ લીક્વીડમ. અં ૦ લીક્વીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ હેમેમેલીડીસ. ગુ ૦ હેમેમેલીડીસનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ૫ થી ૧૫ ટીપાં.

- ૨ *Liquor Hamamelidis.* લાં લાઇકર હેમેમેલીડીસ.

માત્રા— ૫ થી ૧૫ ટીપાં.

- ૩ *Unguentum Hamamelidis.* લાં અંગવેન્ટમ હેમેમેલીડીસ. અં ૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ હેમેમેલીડીસ. ગુ ૦ હેમેમેલીડીસનું મલમ.

રીત—લીક્વીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ હેમેમેલીસ ૧ ઓંસ.

સાદુ મલમ ૯ ઓંસ

- ૪ *Hazeline.* લાં હેઝેલાઇન. અં ૦ હેઝેલાઇન.

માત્રા— ૦૧ થી ૩ દ્રામ.

૫ *Distilled Extract of Witch Hazel.* અં'૦ ડીસ્ટીલ્ડ એ-
કસ્ટ્રેક્ટ એન્ડ વીચ હેઝલ .

ઉપનામ—પોન્ડસ એકસ્ટ્રેક્ટ.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૦ ટીપાં.

ગુણ—રક્તસ્તંભક અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—હેમેમેલીસની બનાવટો મરડા, અને અતિસારમાંથી પડતા લોહીવાળા જાડાના દરદમાં, ક્ષયમાં પડતા લોહીના ગળદ્રાવાળા દર-
દમાં, પેશાબવાટે લોહી નીકળતા પેશાબના દરદમાં, રક્તદુઝ્ઝતા મસાના
દરદમાં અને અતિશય આવતા ઋતુશ્રાવના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફા-
યદો થાય છે.

ડાક્ટર રખલદાસ ઘોસ જણાવે છે કે હેમેમેલીસની બનાવટો
મરડામાં થતા રક્તશ્રાવપર ઘણી સારી અસર કરે છે.

હેઝેલાઈનના ગુણદોષ.

ગુણ—જલદ રક્તસ્તંભક અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—હેઝેલાઈન નાક, ફેફસાં, હોઝરી, આંતરડા, મુત્રાશય
અને ગર્ભાશયમાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદોમાં ૧ થી ૩ દ્રામ સુધીના
પ્રમાણમાં દરેક કલાકે જ્યાંસુધી લોહી બંધ થાય ત્યાંસુધી લેવામાં આ-
વ્યાથી રક્તશ્રાવના દરદો નાબુદ કરે છે.

નાકમાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદમાં આ દવા નાકવાટે સૂંઘવા-
માં આવે છે.

સૂજ ગએલા ગળાના દરદોમાં, આવી ગએલા મોંના દરદમાં, દાં-
તના અવાળાના દરદમાં, અને દાંતના દુખાવાના દરદમાં હેઝેલાઈન પાણી
સાથે મિશ્રકરીને ડોઝળા કરવાથી સારી અસર કરે છે.

જુના સંધીવાના દરદમાં, લંગડા પડી ગએલા સાંધાના દરદમાં, સૂજ
ગએલા ભાગપર, લચક, કરમોડ અને બીજા એવા દરદોમાં હેઝેલાઈન
ચોપડવાથી સારી અસર થાય છે.

મસાના દુખાવામાં, દાદમાં, રતવામાં અને ખરજવાના દરદમાં

હેઝેલાઇનની અંદર લોટનસ એબસોરબન્ટ કોટન બોળીને લગાડવાથી સારી અસર થાય છે.

મળાશયની અંદરના રક્ત દુઝતા મસાના દરદમાં હેઝેલાઇનના ૪ ગ્રામ ગરમ પાણીના ૪ ગ્રામમાં મેળવીને ગુદાવાટે પીચકારી મારવાથી દુખાવો અને લોહી બંધ થાય છે, અને સવાર બપોર અને માંજે હેઝેલાઇનનો એક એક ગ્રામ પીવાથી લોહી પડતું બંધ થાય છે.

અતિસાર, મરડા અને આંતરડાના સોજાનાં દરદમાં ફલાલીનના કુડાને ગરમ પાણીમાં ભાંગવીને તે પર થોડું હેઝેલાઇન છાંટીને પેટુપર વીંટાળવાથી ઘણી સારી અસર થાય છે; અને આવા દરદોમાં તેના ૩૦ ટીપાં દરેક ત્રણ ત્રણ કલાકે લેવાથી સંપૂર્ણ રીતે આરામ થાય છે. આંતરડામાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદમાં હેઝેલાઇનના એક ઓંસને પાણીના ૧ ઓંસમાં મેળવીને તેની ગુદાવાટે પીચકારી મારવાથી રક્તશ્રાવ બંધ થઇ જાય છે. (Brit. Med. Journ. Vol. I. 1885.)

અનિશય વહેતા ઋતુશ્રાવના દરદમાં હેઝેલાઇનનો ૧ ગ્રામ દીવસમાં ત્રણવાર દરરોજ લેવાથી ઘણા સારો ફાયદો થાય છે. (Practitioner. Vol. ૩૩).

ધામાંથી વહેતા અનિશય લોહીનાં દરદમાં જ્યારે બહારના ગ્રાહીક ઉપચારો નિષ્ફળ જાય છે ત્યારે હેઝેલાઇન પીવામાં આપ્યાથી રક્તસ્તંભક અસર સારી કરે છે. (Indian Med. Record, March I. 1891.)

મરડામાં થતા રક્તશ્રાવના દરદોમાં હેઝેલાઇન વાપરવાથી રક્તશ્રાવ બંધ થાય છે. (Indian Med. Gazette. Sept. 1891.)

ડાક્ટર. જી. ડબલ્યુ. આર. ફ્રીલપોટસ જણાવે છે કે “રક્તશ્રાવ અને તેની સારવારમાં હેઝેલાઇનની રક્તસ્તંભક અસર ઘણીજ ઉમદા છે;” અને તેથી હેઝેલાઇન જેવીદવા બીજી એકે નથી.

STROPHANTHII SEMINA. લા. રોફ્રેન્થી સેમીના. અં. રોફ્રેન્થસ સીડસ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Strophanthi.* લાં એકરટ્ટેકટમ સ્ટ્રોફેન્થી. અં°
એકરટ્ટેકટ ઓફ સ્ટ્રોફેન્થસ. ગુ° સ્ટ્રોફેન્થસનું સત્વ.

માત્રા— ૩ થી ૧ મેન.

૨. *Tinctura Strophanthi.* લાં ટીંચુરા સ્ટ્રોફેન્થી. અં° ટીંચર
ઓફ સ્ટ્રોફેન્થસ. ગુ° સ્ટ્રોફેન્થસનો અર્ક.

માત્રા— ૫ થી ૧૫ ટીપાં.

૩. *Strophanthin.* લાં સ્ટ્રોફેન્થીન.

માત્રા— ૬૦ થી ૬૦૦ મેન.

આ દવા ત્વચા વાટે પીચકારી મારવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—હૃદયપૌષ્ટિક અને મુત્રલ છે. નાના પ્રમાણમાં પૌષ્ટિક અને
અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—જ્વર, રક્તાશયના વ્યાધિ, જળંદર અને મૂત્રનષ્ટતાના રોગ ઉપર વપરાય છે. આ દવા ડીજીટેલીસના જેવી અસર કરે છે અને કેટલીકવાર તેના કરતાં વધારે સારી અસર કરે છે માટે જે જે દરદોમાં ડીજીટેલીસનો ઉપયોગ થાય છે ત્યાં સ્ટ્રોફેન્થ વાપરવાથી ઘણી સારી અસર થાય છે. સ્ટ્રોફેન્થસ પીવામાં લેવાથી રક્તાશયની ગતિમાં સારો સુધારો થાય છે; નાડી ભરેલી વધારે નિયમીત અને ધીમી ચાલે છે; શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયામાં સારી અસર થાય છે અને સ્કેલાઇથી તેની ગતિમાં ઉત્તેજન મળે છે. મૂત્રનો પ્રવાહ સારી રીતે વધે છે અને પેશાબ સારી રીતે ઉતરી મૂત્રલ અસર સારી થાય છે; અને સોજાઓ દબાઇ જાય છે.

ડીજીટેલીસ લેવાથી લુખનો નાશ, ખડારી, ઉલટીઓ, અને બેચેની થાય છે પણ આ દવા લેવાથી ઉપરનાં કાંઈ પણ ચિન્હો થતાં નથી.

રક્તાશયની નમજાઇના તમામ દરદોમાં આ દવા વાપરવાથી હૃદય પૌષ્ટિક અસર ડીજીટેલીસના કરતાં ઘણી સારી રીતે થાય છે. જળંદરના દરદમાં આ દવા ડીજીટેલીસ જેડે વાપરવાથી મૂત્રલ અસર ઘણી ઉમદા રીતે કરે છે.

હાકંટર. ડબલ્યુ, એચ, બ્રોડમેન્ટ, જણાવે છે કે જ્યારે રક્ત સમતી નબળાઇતા દરદમાં ડીજીટેલીસની અસર નિષ્ફળ જાય છે અને બેચેની ઉંમઠા તથા ઉલ્ટીઓ થાય છે ત્યારે સ્ટ્રોફેન્ટસ વાપરવાથી હૃદયપૌષ્ટિક અને રક્તશોધક અસર ધણી સારી રીતે થાય છે.

(લમ્બેઇન લેકચર. ૧૮૯૧.)

OLEUM OLIVAE. લાં. ઓલ્યમ ઓલીવી. અં. ઓલીવ ઓઇલ, સાલીડ ઓઇલ.

માત્રા— ... ૧ ગ્રામથી ૧ ઑંસ.

SAPO DURAS. લાં. સાપો ડ્યુરાસ. અં. હાર્ડસોપ. ગુ. કઠણ સાબુ. ઓલીવઓઇલ અને સોડાનું મિશ્રણ.

ઉપનામ—વ્હાઇટ કેસ્ટાઇલ સોપ

માત્રા— ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન. ખટાશ દૂર કરવા સાર.

SAPO MOLLIS. લાં. સાપો મોલીસ. અં. સૉફ્ટ સોપ. ગુ. નરમ સાબુ. પોટાશ અને ઓલીવ ઓઇલનું મિશ્રણ.

SAPO ANIMALIS. લાં. સાપો એનીમેલીસ. અં. એનીમલ સોપ. સોડા તથા જનાવરની ચરબીથી બને છે.

ઓલીવ ઓઇલની બનાવટો.

ઓલીવ ઓઇલ લીનીમેન્ટ એમિન્યા, લાઇમ, અને કેમ્ફર, ધણી જાતના પ્લાસ્ટરો, મલમો, મેગ્નેસીયા સલ્ફાસની એનીમા અને બ્લીન્ડરીંગ પેપર બનાવવાના ઇમમાં વપરાય છે.

કઠણ સાબુની બનાવટો.

૧ **Linimentum Saponis.** લાં. લીનીમેન્ટમ સેપોનીસ. અં. લીનીમેન્ટ ઓઇ સોપ. ગુ. સાબુનું ઓઇડવાનું તેલ.

રીત—કઠણ સાબુ ... ૨ ઑંસ.

કેમ્ફર ... ૧ ઑંસ.

રોઝમરીનું તેલ ... ૩ ગ્રામ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૧૬ ઑંસ.

ચોખ્ખુ પાણી ... ૪ ઓંસ.

આ ચોપડવાનું તેજ સાધારણ ઓપોડેટોડના નામથી ઓળખાયછે.

૨ *Pilula Saponis Composita*. લાં પીલ્યુલા સેપોનીસ કમ્પોઝીટા. અં ૦ કમ્પાઉન્ડ પીલ ઓફ સોપ. ગું ૦ સાપુની બિશ્રીત ગોળીઓ.

ઉપનામ—પીલ્યુલા ઓપાર્ક.

રીત—અરીણ ... ૪ દ્રામ.
કઠણ સાપુ ... ૨ ઓંસ.
ઝીસરાઈન ... બેઘએ તેટલું.
માર્ગ— ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

આ ગોળીના ૬ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અરીણ સમાયેલું છે.

નરમ સાપુની બનાવટ.

નરમ સાપુ લીનીમેન્ટ ટરપેનટાઈન બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

એનીમલ સોપની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Emplastrum Saponis*. લાં એમ્પ્લાસ્ટ્રમ સેપોનીસ. અં ૦ સોપ પ્લાસ્ટર. ગું ૦ સાપુનું પ્લાસ્ટર.

રીત—કડં સોપ ... ૬ ઓંસ.
લેડ પ્લાસ્ટર ... ૨૩ થાંડ.
રેઝીન ... ૧ ઓંસ.

૨ *Emplastrum Saponis Fuscum*. અં ૦ ઘાઉન સોપ પ્લાસ્ટર.

રીત—કડં સોપ ... ૧૦ ઓંસ.
પીલું મીણુ ... ૧૨૩ ઓંસ.
ઝેલીફ ઓક્સ ... ૨૦ ઓંસ.
ઝેકસાઇડ ઓફ લેડ ... ૧૫ ઓંસ.
વીનેગર ... ૧ ગ્યાલન.

એનીમલ સોપ, રેઝીન પ્લાસ્ટર, એકરેક્ટ કોલોસીનથ ઈ, લીનીમેન્ટ ઓફ આયોડીડ ઓફ પોટાશ્યમ અને સોપ, ઈ-

સ્ફુરસ પીલ, કમ્પાઉન્ડ સ્કેમોનીપીલ, મોરફાઇન, કારબોક્ષીક એસીડ અને ટેનીક એસીડની સોગડીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ઓલીવ ઓઇલના ગુણ દોષ.

ગુણ—સ્કેન્ડ રેચક, દુર્ગંધનાશક, જંતુનાશક, પૌષ્ટિક, ચીકાંચયુક્ત અને ચામડીને સુંવાળી તથા નરમ કરનાર છે.

ઉપયોગ—આહોપચાર તરીકે—ઓલીવ ઓઇલ ચામડીના દરદોમાં ચોળવાથી ચામડીને સાફ નરમ અને સુંવાળી બનાવે છે. નખ-ખાઇમાં વળતા પરસેવાના દરદમાં તે શરીરપર ચોળવાથી પરસેવાને બંધ કરે છે; અને આવી રીતે તે દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક તરીકે ક્ષીતળા અને પ્લેગના ચેપી દરદમાં ફેનજના સંયોગમાં મીઠા કરીને ચોપડવાના કામમાં વપરાય છે. ઘણ તથા લુખસના દરદ ઉપર તે ચોપડવાથી પીડા-શામક અસર કરે છે.

અંદરના ઉપચાર તરીકે—ઓલીવ ઓઇલ તીક્ષ્ણ સોબે લાવનાર વિપના દરદમાં ફોસફોરસ સિવાયના કેસમાં ખાવા તરીકે ચીકાશ યુક્ત અસર કરવા સારૂ વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. થોડા પ્રમાણમાં આંતરડાની નળીમાં ઓલીવ ઓઇલ કોડલીવર ઓઇલના જેવી પુષ્ટિકારક અસર કરે છે; આથી કરીને તે ક્ષયનાં દરદોમાં પૌષ્ટિક ખોરાક તરીકે વાપરી શકાય છે. વધારે પ્રમાણમાં (૧ થી ૨ ઓંસ) તે ઠંડી રેચક અસર કરે છે; અને આથી મળાશયના આંદાના, બંધકોશના, અને સુજેલા પીડા કરનાર મસાના, આંતરડાના અને અહીંલુથી થતા બંધકોશના દરદોમાં નરમ અને પીડાવગરના ઝાડ લાવવા સારૂ વપરાય છે.

પીતાશયની કાંકરીના દરદમાં, અને આંતરડાની હરકતના દરદમાં ઓલીવ ઓઇલ વાપરવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે; કારણ કે ચોખ્ખા ઓલીવના તેલમાં કાંકરીને તથા પથરીને પીગાળવાની શક્તિ રહેલી છે.

આળુની બનાવટના ગુણદોષ.

ઉપયોગ—સાચુ ખદાશ દુર કરવાની અસર કરવા સારૂ ખાવા તરીકે વપરાય છે; પણ તે ભારે હોવાથી હોઝરીમાં ખાવન થતો નથી.

સંધીવાં અને ચામડીના દરદોષ પર તેનું ચોપડવાનું તેલ વાપરવાથી સારી અસર થાય છે; સાંધાના તીક્ષ્ણ દરદોષમાં તેની સાથે અક્રીણ ચોપડવાનું તેલ મીશ્ર કરીને વાપરવાથી સાંધામાં થતા દુખાવાને દૂધાવી દે છે.

પુખ્ત ઉમરના માણસોના બંધકોશના દરદોષમાં સાંધુ અને ગરમ પાણીની ગુદાવાટે પીચકરી મારવાથી રેચક અસર સારી થાય છે.

ACIDUM OLEICUM. લા૦ આસિડમ ઓલીકમ. અં૦ ઓલીક એસીડ.

ઉપયોગ—આ દવા કાર્મીકોપીઆમાં ખીજી ઓલીએટની દવાઓ બનાવવામાં વપરાય છે. ખીજી તેલ કરતાં આ તેલ ઘણું પાતળું છે, અને ચામડીપર તે સ્હેલાઈથી લગાડી શકાય છે. જ્યારે ચામડીપર તે ચોપડવામાં આવે છે, ત્યારે ચામડીને સાફ સુંવાળી રેશમ જેવી કરે છે.

OLEATUM HYDRARGYRI. લા૦ ઓલીએટમ હાઇડ્રાર્જરી. અં૦ ઓલીએટ ઓફ મરક્યુરી.

ઉપયોગ—ઓલીએટ ઓફ મરક્યુરી પારાના જુદી જુદી જાતના મલમ બનાવવામાં વપરાય છે...

OLEATUM ZINCI. લા૦ ઓલીએટમ ઝીન્સી. અં૦ ઓલી એટ ઓફ ઝીંક.

મુખ્ય બનાવટ.

Unguentum Zinci Oleati. લા૦ અંગવેન્ટમ ઝીન્સી ઓલી-એટી. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ઓલીએટ ઓફ ઝીંક.

ફોર્મુલા—ઓલીએટ ઓફ ઝીંક ... ૧ ઔંસ.

સોફ્ટ પેરાશીન ... ૧ ઔંસ.

ઉપયોગ—આ દવા ચામડીપર લગાડવાથી લોહીમાં ઝટ મળી જાય તેવી નથી; આ દવામાં ચામડીને સુકવી નાંખવાની અસર રહેલી છે; તેથી તે અરજવા અને ચામડીના દરદોષ પર લખાવવાથી તેમાંથી અમતું

પાણી મધ ચંદ્ર જાય છે અને જટ રૂઝ આવે છે. આ દવાનું મત્તમ ઉપરના દરદેમાં ઉપરની અસર સાથે વાપરવામાં આવે છે.

GLYCERINUM. લા. ગ્લીસરાઇનમ. અ. ગ્લીસરાઇન. ગુ. ગ્લીસરાઇન.

માત્રા— ૧ થી ૨ દ્રામ.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Glycerinum Acidi Carbolici.* લા. ગ્લીસસરાઇનમ એસીડી કારબોલીશી. અ. ગ્લીસરાઇન ઓફ કારબોલીક એસીડ. ગુ. કારબોલીક એસીડ મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—કારબોલીક એસીડ ૧ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન. ૪ ઓંસ.

૨ *Glycerinum Acidi Gallici.* લા. ગ્લીસરાઇનમ એસીડ ગ્યાલીસી. અ. ગ્લીસરાઇન ઓફ ગેલીક એસીડ. ગુ. ગેલીક એસીડ, મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—ગેલીક એસીડ ૧ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન ૪ ઓંસ.

૩ *Glycerinum Acidi Tannici.* લા. ગ્લીસરાઇનમ એસીડી ટેનીસી. અ. ગ્લીસરાઇન ઓફ ટેનીક એસીડ. ગુ. ટેનીક એસિડ મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—ટેનીક એસીડ ૧ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન ૪ ઓંસ.

૪ *Glycerinum Aluminis.* લા. ગ્લીસરાઇનમ આલુમીનીસ. અ. ગ્લીસરાઇન ઓફ આલમ. ગુ. ફટકડી મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—ફલાવેલી ફટકડી ૧ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન ૫ ઓંસ.

૫ *Glycerinum Boracis.* લા. ગ્લીસરાઇનમ બોરાસીસ. અ. ગ્લીસરાઇન ઓફ બોરેક્સ. ગુ. ટંકણખાર મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—બોરેક્સ	૧ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન	૪ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	૨ ઓંસ.

૧ *Glycerinum Plumbi Sulacetatis.* લા ગ્લીસરાઇનમ પ્લમ્બી સબએસીટેટીસ. અં ૦ ગ્લીસરાઇન ઓફ સબ એસીટેટ ઓફ લેડ.

રીત—એસીટેટ ઓફ લેડ	૫ ઓંસ.
ઓક્સાઇડ ઓફ લેડ	૩ ૧/૨ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન	૧ પાઇંટ.
ચોખ્ખુ પાણી	૧૨ ઓંસ.

૭ *Glycerinum Amyli.* લા ૦ ગ્લીસરાઇનમ અમાઇલી. અં ૦ ગ્લીસરાઇન ઓફ સ્ટાર્ચ. ગુ ૦ ચરબી મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—સ્ટાર્ચ	૧ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન	૫ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	૩ ઓંસ.

૮ *Glycerinum Tragacanthae.* લા ૦ ગ્લીસરાઇનમ ટ્રેગેકેન્થી. અં ૦ ગ્લીસરાઇન ઓફ ટ્રેગેકેન્થ. ગુ ૦ ટ્રેગેકેન્થ મિશ્રિત ગ્લીસરાઇન.

રીત—ટ્રેગેકેન્થ	૧૧૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇન	૧ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	૭૪ ફ્લુઇડ ઓંસ.

ગ્લીસરાઇન, એટ્રોપાઇન, કોકાઇન, અને ફીએસ્ટીગમીનના ડીસ્કસ બનાવવામાં, અને ધણીખરી ગોળાઓ, ચોપડવાના તેલ અને મુરખ્યા બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—દુર્ગંધનાશક, ચામડીને સુંવાળી કરનાર, રેચક, પૌષ્ટિક, ચીકણીયુક્ત અસર કરનાર, અને કફધન છે.

ઉપયોગ—ગ્લીસરાઇન ધણું સરસ, સોળ મટાડનાર, ચામડી સુંવાળી કરનાર અને પીડાસામક છે. કાનનાં દરદેમાં થતી પીડા સંજુદા અને

બહેરાશ મટાડવા સારૂ તેના ટીપાં કાનમાં નાંખવામાં આવે છે; તેનામાં કેટલેક દરજ્જે બહેરાશ મટાડવાનો ખાસ ગુણ છે.

ક્ષય રોગમાં કોડલીવર ઓઘલને બદલે કેટલીકવાર ગ્લીસરાઇન પીવાથી સારો ફાયદો થાય છે, અને તે કોડલીવર ઓઘલના જેવી અસર કરે છે; જો કે પૌષ્ટિક અસર કોડલીવર ઓઘલ કરતાં કેટલેક દરજ્જે કમી કરે છે, પણ તેને બદલે લાંબા વખત સુધી લેવાથી શરીરના માંસને પુષ્ટિ મળે છે અને વજન વધે છે. ક્ષય રોગમાં આવતી અતિશય ઉધરસના દરદમાં તે પીવાથી કફ સહેલાઈથી બહાર નીકળે છે, અને ઉધરસ ધીમી પડે છે; ગળુ સુકાઈ જતું અટકે છે અને મે.માં અમી રહે છે. ગળાના ચોળીઆના તથા મુખના દરદમાં ગ્લીસરાઇનની ટેનીક, બોરેકસ એલમ અને ગેલીક એસીડની બનાવટો ચોપડવાથી ઘણી સારી અસર થાય છે અને ચોળીઆ ચાંદા અને આવી ગએલી ડાબ જલદીથી મટી જાય છે.

ચાંદાં, ગુમડાં, ચાંદા અને ચામડીના દરદોમાં ગ્લીસરાઇન લોશન તરીકે અને ચોપડવાના તેજ તરીકે વપરાય છે. મધુ પ્રમેહના દરદમાં સાકરને બદલે ગ્લીસરાઇન વાપરવાની કેટલાક દાકતરો બલામણુ કરે છે. બંધકોશના અને મસાના દરદમાં તેની ગુદાવાટે પીચકરી મારવાથી રેચક અસર ઉત્તમ રીતે થાય છે અને જીનો તથા કઠણ મળ સહેલાઈથી બહાર નીકળે છે.

કેસ્ટરઓઇલમાં ગ્લીસરાઇન (ગ્લીસરાઇન ૧ દ્રામ અને કેસ્ટરઓઇલ ૪ દ્રામ) મેળવવાથી રેચક અસર સારી થાય છે અને કેસ્ટરઓઇલ સહેલાઈથી પી શકાય છે.

ગ્લીસરાઇનમાં થોડો લીંબુનો રસ મેળવવાથી તે વધારે સ્વાદીષ્ટ, મધુર અને ગુણકારી થાય છે. કલોરલ હાઇડ્રાસ, પોટાસઓમાઇડ ક્વીનાઇન મીથ્રણ, કફ્ટન મીથ્રણ અને બીજી કડવી દવાઓનાં મિથ્રણમાં ગ્લીસરાઇન વાપરવાથી કડવાશ, અને તીખાશ દૂર થાય છે અને સહેલાઈથી લઈ શકાય છે.

MANNA. લા. માના. અં. માના. ગુ. શીરખેસ્ત.

. માના— ૬૦ ગ્રેનથી ૧ ઓંસ.

ગુણ—રેચક છે.

ઉપયોગ—આ દવા ઘણી હંડી રેચક અસર કરે છે સોજા ઉત્પન્ન કરતી નથી અને સ્વાદે ગળી છે; તેથી ખાસ કરીને નબળા બાંધાવાળા દરદીઓ, બચ્ચાંઓ, વૃદ્ધ માણસો અને અતિશય નાબુક સ્ત્રીઓને રેચક તરીકે સહેલાઈથી આપી શકાય છે. આ દવામાં થુંક તથા આંકડી ઉત્પન્ન કરવાની સહેજ અસર રહેલી છે; માટે તેના સંયોગમાં વાતહર દવા મિશ્ર કરવી તે વધારે સારી છે.

NUX VOMICA. લાં નક્સવોમીકા. અં. નક્સવોમીકા. ગુ. ઝેરકચોલાં.

માત્રા— ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

STRYCHNINA. લાં સ્ટ્રિકનીના. અં. સ્ટ્રિકનીન. ગુ. ઝેરકચોલાં ખાસ સત્વ.

માત્રા— ... ૩ થી ૬ ગ્રેન.

નક્સવોમીકાની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Nucis Vomicae.* લા. એક્સ્ટ્રેક્ટમ ન્યુસીસ વોમીસી. અં. એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ નક્સવોમીકા. ગુ. ઝેરકચોલાં સત્વ.

દીત—ઝેરકચોલાં... ૧ પૌંડ.

રેકટીફાઇડસ્પીરીટ... ૬૪ ઓંસ.

ગ્રોન્ડપ્રુપાણી... ૧૬ ઓંસ.

માત્રા— ... ૩ થી ૧ ગ્રેન.

૨. *Tinctura Nucis Vomicae.* લાં ટીંચુરા ન્યુસીસવોમીસી. અં. ટીંચર ઓફ નક્સવોમીકા. ગુ. ઝેરકચોલાંનો અર્ક.

દીત—એક્સ્ટ્રેક્ટ નક્સવોમીકા ... ૧૩૩ ગ્રેન.

ગ્રોન્ડપ્રુ પાણી... ૪ ઓંસ.

રેકટીફાઇડસ્પીરીટ... બેઇએ તેટલો.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.

આં અકેના એક ઝોંસમાં ૧ ગ્રેન સ્ટ્રીકનીઆ સમાએલું છે.

સ્ટ્રીકનીઆની મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Liquor Strychninae Hydrochloratis.* લા. લાઇકર સ્ટ્રી-
કનીની લાઇડ્રોક્લોરેટીસ. અં. સોલ્યુશન ઓફ લાઇડ્રોક્લો-
રેટ ઓફ સ્ટ્રીકનીન.

રીત —સ્ટ્રીકનીન... .. ૫ ગ્રેન.
ડીલ્યુટ લાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ... .. ૧૪ ટીપાં.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ... .. ૦૧ ઓંસ.
ઓપ્પુપાણી... .. ૧૬ ઓંસ.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ટીપાં

આ સોલ્યુશનના સો ભાગમાં સ્ટ્રીકન્યાનો ૧ ભાગ સમાએલો છે.

**સ્ટ્રીકન્યા સીરપ ફેરી ફ્રેસ્કેટ અને ફેરીએટ કવીનાઇન સા-
ઇટ્રાસ વીથ સ્ટ્રીકન્યા બનાવવામાં વપરાય છે.**

ગુણ—હૃદયપૌષ્ટિક, ગરમ, અગ્નિવર્ધક, પૌષ્ટિક, કામોત્તેજક, કૃમિ-
ધન, વાતહર અને પેટ સાફ લાવનાર છે.

ઉપયોગ—શરીરનું અચેતન્યપણું, પક્ષધાત, ઉચ્ચતાંબ, દૃષ્ટીમાંધ,
કોરીઆ, હિંસ્ટીરીઆ, અપસ્માર, નબળાઇ, સ્તગજનું ખાલી પડી જવું, જવર,
અગ્નિમાંધ, અજીર્ણ, ઝાડા, ઉચ્ચટી, બંધકોષ, નપુશકપણુ અને મૂત્રશ્રાવના
દરદો પર સ્ટ્રીકન્યા અને ઝેરકોચલાની બનાવટો વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સ્ટ્રીકન્યા અને નકસવોનીકા સખત અગ્નિ વ-
ર્ધક છે; તેથી તેઓ અજીર્ણના જુદા જુદા દરદોમાં વાપર્યાથી તે ઘણી
સારી અસર કરે છે; કેટલીકવાર તાવના હુમલાને પણ મારી હટાડે છે,
આંતરડાની શક્તિને સતેજ કરી પેટ સાફ લાવે છે.

બંધકોશના દરદમાં જ્યારે બીજી રચક પૌષ્ટિક દવાઓના સંયોગમાં
આપવામાં આવે છે ત્યારે તે રચક પૌષ્ટિક અસર ઘણી સારી કરી બંધ
કોશ દુર કરે છે અને જઠરાગ્નિને સારી રીતે વધારે છે. પક્ષધાતના જુદા
જુદા જાતના દરદોમાં નકસવોનીકા ઘણું વપરાય છે; મુત્રાશયના દરદોમાં
તથા સ્તીસના ઝેરના દરદોમાં તે સારો ફાયદો આપે છે.

સખત અને જૂના સંધીવાના તાવથી આવેલી નબળાઈ દુર કરવામાં અને સ્નાયુઓની અકડાઈ ગએલી ગતિના વધારામાં, નકસવોમીકા એક કીમતી દવા છે; મગજને અનિયમીત અને ઘણું વાપરવાથી આવેલી માનસિક નબળાઈમાં, અને અતિશય વિહારથી પ્રાપ્ત થએલા નપુશક પણાના દરદમાં, કામોત્તેજક અને મગજ પૌષ્ટિક અસર કરવા સાફ સ્ટ્રીકન્યા ઘણું પ્રખ્યાત છે.

નકસવોમીકા અને સ્ટ્રીકન્યાની શરીરની જુદી જુદી ઇંદ્રીઓ પર અસર.

પાચન કરનાર ઇંદ્રીઓ પર—આ દવાઓ અતિશય કડવી હોવાને લીધે અગ્નિ વર્ધક અને પૌષ્ટિક અસર કરે છે; તે પીત્તના પ્રવાહને વધારી પાચન ક્રિયાને સુધારે છે, અને ક્ષુધાને જોનશન, અને કેલંબા કરતાં પણ અતિશય વધારે છે. તેઓ આંતરડાની પેચ પેચ વાળી ગતિને વધારે છે અને નિયમીત કરી દસ્ત સાફ લાવી બંધકોશને દુર કરે છે.

લોહીપર—સ્ટ્રીકન્યા ત્વચામાં મારવાની પીચકારી વાટે અને પીવામાં આપ્યાથી શરીરમાં દાખલ થઈ લોહીમાં મળી જાય છે. લોહીના રજકણોમાં સ્ટ્રીકન્યા દાખલ થઈને શી અસર કરે છે તે હજી સુધી બરાબર જણાયું નથી; તોપણ સ્ટ્રીકન્યા મિશ્રિત લોહીમાં ઓકસીજનનો વધારો બાગ હોય છે એમ માલમ પડ્યું છે.

રક્તાશય—સ્ટ્રીકન્યા રક્તાશયના કારડીક સેન્ટર અને કારડીક મસદસ પર ગરમીની અસર કરી રક્તાશયની ગતીમાં ઘણો વધારો કરે છે. થોડા પ્રમાણમાં તે હૃદયના ધબકારાને વધારે છે. શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા બંધ પડી ગયા પછી પણ હૃદયના ધબકારા થોડીકવાર સુધી સ્ટ્રીકન્યા લેવાથી ચાલુ રહે છે.

શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા—સ્ટ્રીકન્યા મેડ્યુલરી અને સ્પીનલ રેસ્પીરેટરી સેન્ટરસ પર ગરમીની વધારે અસર કરી શ્વાસોશ્વાસની ગતીમાં ઘણો વધારો કરે છે.

ગરમી—સ્ટ્રીકન્યા લેવાથી શરીરની ગરમી ધીમે ધીમે વધે છે.

મગજના સ્નાયુઓ—સ્ટ્રીકન્યા મગજ પર ગરમીની અસર કરી તેના સ્નાયુઓને ચંચળ કરે છે, અને મનને નિર્મળ કરી ઘણું ચાલાક કરે છે.

સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં તે માનસિક શક્તિને વધારે છે, યાદ દાસ્તીને સારી રીતે ખીલવે છે, અને જોવાની, સાંભળવાની અને સુંઘવાની ઇંદ્રિયોને વધારે સત્તેજ કરે છે.

સ્નાયુઓ અને નસો—સ્ત્રીકન્યા થોડા પ્રમાણમાં સ્નાયુઓ અને નસોને મજબુત કરે છે, પણ વિષારી પ્રમાણમાં સોજો લાવી ધનુરોના ચિન્હો ઉત્તન્ન કરે છે, સ્નાયુઓ ખેંચાય છે.

વિહારની ઇંદ્રિયો—સ્ત્રીકન્યા થોડા પ્રમાણમાં વિહારની ઇચ્છા વધારે છે અને કામોત્તેજક અસર પ્રત્યજ કરે છે.

સ્ત્રીકન્યા અને નકસવોમીકા વાપરતી વખતે સુચના— સાધારણ રીતે ટીચર નકસવોમીકા ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં અને સ્ત્રીકન્યા ૪ થી ૬ એનના પ્રમાણમાં વપરાય છે; લાઇકર સ્ત્રીકન્યા ૩ થી ૧૦ ટીપાંના પ્રમાણમાં વપરાય છે; આ ત્રણે દવાઓ ઉપરના પ્રમાણમાં નિર્ભય-તાથી વાપરી શકાય છે; તોપણ કેટલીકવાર ઉપરના પ્રમાણ વિષારી ચિન્હો ઉત્તન્ન કરે છે માટે આ દવાઓ વાપરતા અગાઉ દરદીની ઉમરની અને શક્તિનો સારી રીતે વિચાર કરવો કેટલાક દરદીઓ એવા વિચીત્ર બાંધના હોય છે કે તેમને ઉપરની ત્રણ દવાઓની અસર ધણી જલ્દ રીતે થાય છે. ડાક્ટર ગેરોડ પોતાના અનુભવથી જણાવે છે કે કેટલીકવાર ટીચર નકસવોમીકાનાં ૧૦ ટીપાંથી અને સ્ત્રીકન્યાના ૪ થી એનથી ધણા ભંયકર ચિન્હો ઉત્તન્ન થાય છે, માટે ધણી સંભાળથી ઉપરની ત્રણ દવાઓ વાપરવી જોઈએ.

લાઇકર સ્ત્રીકન્યાના દરેક ટીપામાં ૬ થી એન સ્ત્રીકન્યા સમાયેલું હોય છે અને ૯ ટીપાંમાં ૬ થી એન સમાયેલું હોય છે, માટે શરૂઆતમાં ઉપરની દવાઓ ધણા સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં થોડાક દિવસ સુધી આપવી અને પછી ધીમે ધીમે તે યોગ્ય પ્રમાણ સુધી વધારવી એટલે જલ્દથી જોઈતી અસરો થશે.

સ્ત્રીકન્યાની ત્વચામાં મારવાની પીચકારીનું સોલ્યુશન ૬ થી એનથી ૬ થી એન સુધાના પ્રમાણમાં એસીડમાં મિશ્ર કરીને વાપરી શકાય છે.

વિષારી ચિન્હો—ઝેર કાચલાનું ગ્રાડ ઝેરી છે, પણ ઝેરી મુણ માટે તેના ખીજા ભાગ કરતાં તેના ખી સર્વોપરી છે. તેના ફળમાં ખી-

આં થાય છે અને તે ઝેર કોચલાના નામથી મળે છે; તે ચપટાં, ગોળ અને કઠણ હોય છે. તેનું ખાસ સત્ત્વ સ્ત્રીકન્યા છે. કેટલીકવાર કીડા, કૂતરા અને ખીજાં પશુઓ મારવાના કામમાં સ્ત્રીકન્યા વપરાય છે; તેની અસર બરડાના કરોડ રજ્જુ ઉપર થાય છે. ઝેરકોચલામાં સેંકડે પાથી અડધો ભાગ સ્ત્રીકન્યાનો હોય છે.

ઝેર કોચલાનાં વિષના ચિન્હો ધનુર્વા જેવાંજ થાય છે. વિષ લીધા પછી થોડી મિનિટ અગર એક બે કલાકમાં ચિન્હ શરૂ થાય છે. ચમક કોમવાર એકાએક જોરથી શરૂ થાય છે અને કોમવાર પ્રથમ દરદીને થોડી બેચેની રહે છે; ગરદન દુખે છે અને જડાં દુખે છે. શરીરના સર્વ સ્નાયુઓ પ્રથમ ખેંચાય છે અને પછી જડાં બંધ થઈ દાંત બંધાઈ જાય છે, તેની સાથે ગરદનની સ્નાયુઓ પણ તણાય છે તથા તેટલા ભાગમાં થોડો દુખાવો થાય છે અને મોઢું પુરું ઉઘડતું નથી. સાર પછી છાતીની, પેટની, પીઠની અને હાથ પગની સ્નાયુઓ ખેંચાવા માંડે છે અને અરધા કલાકની અંદર આખું શરીર પગથી તે માથા સુધી ખેંચાઈ આવે છે; કેટલીકવાર શરીર બરડાની ભણી વાંકું વળે છે અને કેટલીકવાર પેટ ભણી વાંકું વળે છે; આ વખતે દરદીનો દેખાવ ઘણો દુષ્પ્રદાયક લાગે છે; આખા શરીર પર પરસેવાના ઝેબ વળે છે, કપાળ ઉપર ત્વચાની કરચલી વળી જાય છે. ચહેરાના સ્નાયુ ખેંચાયાથી બે હોંઠ જુદા પડી જાય છે અને મોઢાના ખુણા પહોળા થાય છે તથા દાંત ખુલ્લા દેખાય છે; અને દરદી છેવટે મરણ પામે છે.

ધનુર્વા અને ઝેરકોચલાના વિષમાંનીચે પ્રમાણે ફેરફાર થાય છે.

ઝેરકોચલાના વિષારીચિન્હો.

૧. ઉપર વર્ણવેલા ચિન્હો શરૂ થતાં સ્પષ્ટ જણાય છે અને જલદીથી વધવા માંડે છે.
૨. શરીરના સર્વ સ્નાયુ પહેલા ખેંચાય છે અને પછી જડાં બંધ થઈ દાંત બંધાઈ જાય છે.
૩. શરીર શરૂઆતમાંજ પેટ ભણી વાંકું વળી જાય છે.

ધનુર્વાના વિષારી ચિન્હ.

૧. ઉપર વર્ણવેલા ચિન્હો પ્રારંભમાં અસ્પષ્ટ હોય છે અને ધીમે ધીમે વધતા જાય છે.
૨. પ્રથમથીજ જડાં બંધ થઈ દાંત ખીલી બેસે છે અને પછી શરીરની કેટલાક જુદા જુદા સ્નાયુઓ ખેંચાય છે.
૩. શરીર ધીમે ધીમે પાછળથી પેટ ભણી તણાવા માંડે છે.

૪. તાણુ રહો રહીને આવે છે અને તાણુ ન હોય ત્યારે વચલા અંતરમાં રોગી સારો જણાય છે.

૫. દરદી બે ચાર કલાકમાં મરણ પામે છે, અથવા સારો થાય છે.

૪. તાણુ આવેને માત્રા તે થોડી કમી થાય છે તોપણ શરીર ખેંચાએલું રહે છે.

૫. દરદી એક બે દીવસ અગર વધારે મુદત પછી મરણ પામે છે અથવા સારો થાય છે.

વિષ ખાધા પછી પાંચ મિનિટથી અરધા કલાકની અંદર ચિન્હ શરૂ થાય છે. મરણ કવચિત્ દશ વીશ મિનિટમાં થાય છે. લાંબુ ચાલે તો છ કલાકની અંદર મરણ નીપજે છે.

ઝેર કોચલાની ભૂકીના બા દ્રામથી, સ્ટ્રીકન્યાના ૩ ગ્રેનથી અને એકસ્ટ્રેકટના ત્રણચાર ગ્રેનથી પ્રાણની હાની થાય છે.

નકસવોમીકા અને સ્ટ્રીકન્યાના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

નકસવોમીકા.

૧. સ્ટમક પંપ અને વમનકારક દવાઓ વાપરવી.
૨. જીલાળ આપવો.
૩. ક્લોરલ હાઇડ્રેસ અને પોટાસ બ્રોમાઇડ આપવાં.
(પોટાસ બ્રોમાઇડ ૨ દ્રામ અને ક્લોરલ હાઇડ્રેસ ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન પાણી ૨ ઓંસ ચિન્હના પ્રમાણમાં વાપરવું.)
૪. ક્લોરોફોર્મ સુંઘાડવો.
૫. એનીમલ ચારકોલ અને ટેનીક એસીડ (૨૦ થી ૪૦ ગ્રેન પાણી ૨ ઓંસ) વધારે પ્રમાણમાં આપવાં.

સ્ટ્રીકન્યા.

૬. આયોડાઇનનું સોલ્યુશન વાપરવું, (દીંચર આયોડીન બા દ્રામ. પાણી અડધું ટમલર ભરીને લેવું.)
૭. મોરફાઇનનો ઉપયોગ કરવો.
૮. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.
૯. એપોમોરફાઇનના ૬ થી ૩ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૧૦. જેલ્સીમીનમ અને કાલાબારબીનનો ઉપયોગ કરવે.
 ૧૧. ક્યુરેરની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.
 ૧૨. અમીલ નાદટ્રાસ સુંધાડું.

GELSEMINUM. લાં જેલ્સીમીનમ. અં૦ યલો જસ્માઈન.

માત્રા— ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Gelsemii Alcoholicum.* લાં એક્સ્ટ્રેક્ટમ જેલ્સીમાઇ આલ્કોહોલીકમ. અં૦ આલ્કોહોલીક એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ જેલ્સીમ્યમ.

રીત—જેલ્સીમ્યમનો ઝીણો લુકો ... ૧ પૌંડ.

રેક્ટીફાઈડ સ્પીરીટ } નોંધએ તેટલું.
 ચોખ્ખું પાણી }

માત્રા— ૨ થી ૨ ગ્રેન.

૨ *Tinctura Gelsemii.* લાં ટીંચુરા જેલ્સીમાઈ. અં૦ ટીંચર ઓફ જેલ્સીમ્યમ. ગું જેલ્સીમ્યમનો અર્ક.

રીત—જેલ્સીમ્યમનો ઝીણો લુકો ... ૨૨ ઓંસ.

પુરૂ સ્પીરીટ ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

ગુણ—પીડાશામક, શાંતીદાયક અને ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—જેલ્સીમ્યમની બનાવટો મુખ્યત્વે કરીને મગજના સ્નાયુઓપર શાંતીદાયક અસર કરે છે. ઠંડા લોહીવાળા પ્રાણીમાં તે પ્રથમ શાનતંતુઓપર અસર કરે છે અને પાછળથી તેનો પક્ષધાત કરે છે, અને છેવટે ખરડાના રજ્જુપર પણ પક્ષધાતની અસર કરે છે. ગરમ લોહીવાળા પ્રાણીઓ અને માણસોપર તેની શાંતીદાયક અસર ખરડાના રજ્જુની ગતિપર વધારે થાય છે અને પછી બીજા સ્નાયુઓની ગતિનો નાશ કરી તેમને સ્થિતિ કરી નાંખે છે.

આ દવાના ગુણદોષ કેટલીક રીતે કોન્યાઈને મળતા છે.

શાંતીદાયક અને પીડાશામક તરીકે જેલ્સીમ્યમ જુદી જુદી જાતના માથાના દુખાવાના દરદમાં, સંધીવાના વિવિધ વ્યાધીમાં અને સ્નાયુઓની તાણુના દરદોમાં વપરાય છે. આ દવા અમેરીકામાં વધારે વપરાય છે. દમ, ઉધરસ અને ધનુર્વાના વ્યાધીમાં આ દવા ચુંક, આંકડી અને કફ મટાડવા તરીકે વપરાય છે. હાલમાં આ દવા બાગ્યેજ વપરાય છે.

સુચના.—આ દવાનો ઉપયોગ ઘણી સંભાળથી કરવો. આ દવા આપ્યા પછી જે સ્નાયુઓમાં નબળાઈ અને દરદ ચાલમ પડે તો તરતજ બંધ કરી દેવી.

વિષારી ચિન્હો.—આ દવાના વધારે પ્રમાણ લેવાથી નિચે પ્રમાણે વિષારી ચિન્હો ચાલમ પડે છે. આંખ ઉપરની ભમરનો દુખાવો, ચક્કર, આંખે ઝાંઝવાં વળવાં અને જેવાની શક્તિનું મંદ પડવું, કીકીનોં સંક્રોચ, સ્નાયુઓની નબળાઈ અને પક્ષઘાત, ધ્રુગરો, ઉંઘનો નાશ, જલદ અને ધીમે નાંડી, ઠંડો પરસેવો વળવો, ગરમીનો નાશ, પરાણે અને ધીમે ધીમે ચાલતી શ્વાસોશ્વાસની ગતી થવી, અને છેવટે મૂર્છા આવી મરણ નીપજે છે. ટીંચર જેલ્સીમાઇના ૨ ગ્રામથી એક નવ વરસની છોકરીનું ૨ કલાકમાં મરણ નીપજ્યું હતું.

(પીટર સ્કવાયર.)

જેલ્સીમાઇના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

૧. વમનકારક દવાઓ અને સ્ટમક પંપ.
- જેલ્સીમીનમ. ૨. ટેનીક. એસીડ અને પોટાશ બાય કાર્બોનાસનો ઉપયોગ કરવો.
- ૩ ગરમ ઉપચાર અને ગરમ દવાઓ પાવી.
૪. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ, અને વીજળી લગાડવી.
૫. સ્ટ્રીકનાઇન અને એટ્રોપાઇનનો ત્વચામાં મારવાની પીચકારીરૂપે ઉપયોગ કરવો.
૬. નાઇટ્રો-ગ્લીસરાઇન વાપરવું. આ દવા જેલ્સીમ્યમની સંપૂર્ણ રીતે વિષનાશક દવા છે.
૭. ડીજીટેક્સીસ, આન્ડી અને સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક વાપરવાં.

HEMIDESMI RADIX. લા૦ હેમીડેસ્મી રેડીક્સ. અં૦ હેમી-
ડેસ્મસ ૩૮. ગુ૦ ઉપલસરી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Syrupus Hemidesmi.* લા૦ સીરપસ હેમીડેસ્મી. અં૦ સીરપ
ઓફ હેમીડેસ્મસ. ગુ૦ હેમી ડેસ્મસનું શરબત.

રીત—હેમી ડેસ્મસ	૪ ઓંસ.
ઘોઝેલી સાકર	૨૮ ઓંસ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી	૨૦ ઓંસ.
માત્રા—	૧ દ્રામ.

ગુણ—રક્તશોધક, પૌષ્ટિક, સ્વેદલ, મૂત્રલ અને જ્વરદન છે.

ઉપયોગ—ડાક્ટર એસ બરનર સને ૧૮૩૦ માં આ દવાને
ધંગ્લાંડમાં લાવ્યો હતો; અને તેણે ચામડીના દરદોમાં અને અજીર્ણના દર-
દોમાં સારસાપરીલાની માફક વાપરી હતી; પણ તેણે સારસાપરીલા
જેવી વધારે સંતોષકારક અસરો આ દરદમાં કરી નહોતી. ઉપદંશ, સંધીવા,
નખજાઇ અને ત્વચા રોગ ઉપર આ દવા વપરાય છે.

CONDURANGO. લા૦ કોન્ડુરેંગો.

ઉપયોગ—આ દવા વિલાયતમાં આંદા અને ક્ષયના દરદમાં દવા
તરીકે લાવવામાં આવી હતી. ડાક્ટર કેમ્પબેલ ડી મોરગને મીડલ-
સેક્સની ઇસ્પીતાલમાં આ દવાના કેટલાક અપ્પરો કર્યા હતા, પણ
તેની જરા પણ અસર ઉપરના દરદમાં થઈ નહોતી. આ દવાના ક્વાથના અને
પ્રવાહી સત્વના વધારે પ્રમાણે આપવાથી પણ કાંઈ શારીરિક અસરો
થઈ નહોતી.

ડાક્ટર બ્રન્ટન જણાવે છે કે આ દવાનો પ્રાણુઓની ત્વચામાં
મારવાની પીચકારીરૂપે ફક્ત ઉપયોગ કરવાથી શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયામાં વધારો
થાય છે.

GENTIANÆ RADIX. લા૦ જેનશ્યાની રેડીક્સ. અં૦ જેન-
શ્યન ૩૮. ગુ૦ જેનશ્યનનાં મૂળીઆં.

માત્રા—	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
---------	-----	-----	-----------------

મુખ્ય ઘનંતો.

૧ *Extractum Gentianae*. લાંબા એક્સ્ટ્રેક્ટમ જેનશ્યાની. અંબાં એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ જેનશ્યાન. ગું જેનશ્યાનતું સત્ય.

રીત—જેનશ્યાનનાં મુળનાં કકડા ... ૧ પૌંડ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧ ગ્યાલન.
માત્રા— ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Infusum Gentianae Compositum*. લાંબા ઇન્ફ્યુઝમ જેનશ્યાની કમ્પોઝીટમ. અંબાં કમ્પાઉન્ડ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ જેનશ્યાન. ગું જેનશ્યાનનો મિશ્રિત ઉકાળો.

રીત—જેનશ્યાનના મુળનાં કકડા ... ૫૫ ગ્રેન.
નારંગીની છાલના કકડા ... ૫૫ ગ્રેન.
લીંબુની તાજી છાલ ... ૨ ગ્રામ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.
માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૩ *Tinctura Gentianae Composita*. લાંબા ટીંચુરા જેનશ્યાની કમ્પોઝીટા. અંબાં કમ્પાઉન્ડ ટીંચર ઓફ જેનશ્યાન. ગું જેનશ્યાનનો મિશ્રિત અર્ક.

રીત—જેનશ્યાનનાં મુળીઆં ... ૧૩ ઓંસ.
નારંગીની છાલના કકડા ... ૬ ગ્રામ.
એલચી દાણા ... ૨ ગ્રામ.
પુષ્પ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.
માત્રા— ... ૦.૧ થી ૨ ગ્રામ.

ગુણ—કટુ પૌષ્ટિક, તાવ રોકનાર, લોહી સુધારનાર, અગ્નિવર્ધક અને રચીકર છે.

ઉપયોગ—જેનશ્યાન જરા કડવું છે અને પૌષ્ટિક તથા અગ્નિવર્ધક છે. તે પીવામાં લેવાથી હોજરીમાં થઈ ગરમી પેદા કરે છે અને ખાધાની રચી સુધારી વધારે છે.

અજીર્ણ, મંદાગ્નિ, નબળાઈ, ઉપદંશ અને તાવના વ્યાધીમાં વાપ-

રવાથી તે સારી અસર કરે છે. નીચેનું મિશ્રણ લેવાથી ઉપદંશના વ્યા-
ધીમાં ધીમે ધીમે રક્તશોષક અસર થતી સારી થાય છે.

પોટાસ આયોડાઇડ	૬ ગ્રેન.
ટીચર જેનશન કો	૧ ગ્રામ.
એમોન્યા ક્લોરાઇડ	૧૦ ગ્રેન.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	૬ ગ્રેન.
પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું. (અણુવાદક.)

કલકત્તાના ડાક્ટર રબલદાસ ઘોશ જણાવે છે કે જેનશન
કેટલીકવાર બંધકોષ કરે છે પણ શાથી કરે છે તે માત્રમ પડતું નથી.

CHIRATA. લા૦ ચીરાટા. અં૦ ચીરેટા. ગુ૦ કરીઆતુ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Chiratae.* લા૦ ઇન્ફ્યુઝમ ચીરાટી. અં૦ ઇન્ફ્યુ-
ઝન ઓફ ચીરેટા. ગુ૦ કરીઆતાની ચા.

રીત—કરીઆતાના કકડા ... ૨ ગ્રામ.
ગરમ પાણી. ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Tinctura Chiratae.* લા૦ ટાંચુરા ચીરાટી. અં૦ ટીચર ઓફ
ચીરેટા. ગુ૦ કરીઆતાનો અર્ક.

રીત—કરીઆતાના ઝીણા કકડા. ... ૨૬ ઓંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૦.૧ થી ૨ ગ્રામ.

ગુણ—પાચક, દીપન, ઉષ્ણ અને જ્વરધન છે.

ઉપયોગ—સર્વ પ્રકારના ટાઢીઆ તાવ તથા જીર્ણજ્વર ઉપર કરી-
આતુ બહુજ વપરાય છે. નબળાઇ, મંદાગ્નિ, અજીર્ણ અને ચામડીના દર-
દોમાં તેનો ઉપયોગ થાય છે. કાળજી, બરોળ અને આંતરડાના દરદોમાં તે-
નો એસીડ નાઇટ્રો—હાઇડ્રોક્લોરીક ડીસ્યુટ અને લોહની બનાવટોના સંયો-

ગમાં ઉપયોગ કરવાથી ઘણાજ સારો ફાયદો કરે છે.

આ દવાની અસરો કેટલીક રીતે કેલંબા, જેનંશ્યન, અને કવોશી-આની અસરને મળતી આવે છે.

SCAMMONIAE RADIX. લાં સ્કામોન્યાઇ રેડીક્સ. અં સ્કામોન્યાઇ રૂટ, ગું સ્કામોન્યાઇના મુળીઆં.

SCAMMONIUM. લાં સ્કામોન્યમ. અં સ્કામોન્યાઇ.

માત્રા — ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

SCAMMONIAE RESINA. લાં સ્કામોન્યાઇ રેઝીના. અં રેઝીન ઓફ સ્કામની.

માત્રા — ૩ થી ૮ ગ્રેન.

સ્કામોન્યાઇના મુળીઆંની ખનાવટો.

૧ *Scammoniae Resina.* લાં સ્કામોન્યાઇ રેઝીના. અં રેઝીન ઓફ સ્કામની.

માત્રા — ૩ થી ૮ ગ્રેન.

સ્કામોન્યાઇની ખનાવટો.

૧ *Mistura Scammonii.* લાં મીસ્ચુરા સ્કામોની. અં સ્કામોની મીક્ચર. ગું સ્કામોનીનું મિશ્રણ.

રીત — સ્કામની ૭ ગ્રેન.

દુધ ૨ ઓંસ.

માત્રા — ૧ થી ૩ ઓંસ.

સ્કામોન્યાઇ રેઝીનાની મુખ્ય ખનાવટો.

૧ *Confectio Scammonii.* લાં કન્ફેક્શ્યો સ્કામોનાઇ. અં કન્ફેક્શન ઓફ સ્કામની ગું સ્કામનીનો મુરખ્ખો.

રીત — રેઝીન ઓફ સ્કામની ૬ ઓંસ.

સુંઠ ૩ ઓંસ.

ઓઇલ ઓફ ક્યારાવે ૨ દ્રામ.

લવીંગનું તેલ ૧ દ્રામ.

સીરપ સીપ્લેકસ ... ૬ ઔંસ.

કલેરીફાઇડ હની (ચોખ્ખું મધ) ... ૩ ઔંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

૨ *Pilula Scammonii Composita.* લાં પીલ્યુલા સ્કામોની
કમ્પોઝીટા. અં ૦ કમ્પાઉન્ડ સ્કામોની પીલ. ગુ ૦ સ્કા-
મોનીની મિશ્રિત ગોળીઓ.

રીત—સ્કેમોની રેઝીના ... ૧ ઔંસ.

જેલપ રેઝીના ... ૧ ઔંસ.

કર્ડ સોપ ૧ ઔંસ.

સ્ટ્રોંગ ટીચર ઓફ જીન્ડર ... ૧ ઔંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨ ઔંસ.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ફાર્માકોપીઆમાં ઓળીઆ વગરની દસ્ત સાફ લાવનાર દ્રવ્ય આ
ગોળીઓજ છે.

૩ *Pulvis Scammonii Compositus.* લાં પલ્વીસ સ્કામોની
કમ્પોઝીટસ. અં ૦ કમ્પાઉન્ડ સ્કેમોની પાઉડર. ગુ ૦ સ્કે-
મોનીનો મિશ્રિત ભુકો.

રીત—સ્કેમોની રેઝીના ... ૪ ઔંસ.

જેલપ ... ૩ ઔંસ.

સુંઠ ... ૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

સ્કેમોની રેઝીના, પીલ્યુલા કોલોસીન્થીડીસ કમ્પોઝીટા,
એકસ્ટ્રેક્ટમ કોલોસીન્થીડીસ કમ્પોઝીટા અને પીલ્યુલા કોલોસી-
ન્થીડીસ એટ હાયોસીયામી બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—રેચક અને કૃમીધન છે.

ઉપયોગ—આ દવા એક સખત જીલ્લાય છે અને ઘણું કરીને
તે લીધાથી પ્રવાહી ઝાડા, ચુંક, અને આંકડી અતિશય થાય છે; તેથી
તેને બીજી વાતહર રેચક દવાઓના સંયોગમાં વાપર્યાથી સારી અસર
થાય છે. મગજ પર લોહી ચઢી ગયાના, આંતરડાના, બગાડના અને જલંદરના

દરદમાં પ્રવાહી પદાર્થો ઝાડાવાટે બહાર કાઢવા સારૂ વારંવાર વપરાય છે. બચ્ચાંઓના બંધકોશ અને કરમીઆના દરદમાં કૃમીનાશક રસ્યક તરીકે આ દવા સારી અસર કરે છે. પાચન ક્રિયાના બગાડના દરદમાં પણ આ દવા વપરાય છે.

JALAPA. લાંબા જાડાવાટે. અંબાં જાડાવાટે. ગુંબાં જાડાવાટે.

માત્રા— ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

JALAPAE RESINA. લાંબા જાડાવાટે રેઝીના. અંબાં રેઝીન ઓઈલ જાડાવાટે. ગુંબાં જાડાવાટે શીરો.

માત્રા— ૨ થી ૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Jalapae.* લાંબા એક્સ્ટ્રેક્ટમ જાડાવાટે. અંબાં એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓઈલ જાડાવાટે. ગુંબાં જાડાવાટે સત્ત.

૨ *Pulvis Jalapae Compositus.* લાંબા પલ્વિસ જાડાવાટે કમ્પોઝીટસ. અંબાં કમ્પોઝીટ પાઉડર ઓઈલ જાડાવાટે. ગુંબાં જાડાવાટે મિશ્રિત ભુકો.

રીત—જાડાવાટે ૫ ઓંસ.

એસીડ ટાર્ટરેટ ઓઈલ પોટાશ્યમ ... ૮ ઓંસ.

સુંઠ ૧ ઓંસ.

માત્રા— ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

૩. *Tinctura Jalapae.* લાંબા ટીંચુરા જાડાવાટે. અંબાં ટીંચર ઓઈલ જાડાવાટે. ગુંબાં જાડાવાટે અર્ક.

રીત—જાડાવાટે ભુકો ૨૧ ઓંસ.

પ્રુફ્સપીરીટ ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧૦ થી ૨ ગ્રામ.

જાડાવાટે પલ્વિસ સ્કોમાન્યાઇકમ્પોઝીટસ બનાવવામાં વપરાય છે; અને જાડાવાટે પીલ્યુલા સ્કોમાન્યાઇકમ્પોઝીટ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણુ—રેચક અને કૃમીધન છે.

ઉપયોગ—જેલપ એક સખત ગુલાબ છે; તે લીધાથી પાણી જેવા ઝાડા પુષ્કળ થાય છે, અને ઘણી ખરી રીતે તે સ્કેમોનીયમને મળતી અસર કરે છે; પણ તે સ્કેમોનીયમ કરતાં ઓછો જલદ છે, અને તેની અસર નાનાં અને મોટાં આંતરડાંઓપર સારી રીતે થાય છે. નિરંતરના બધકોષના, દરદમાં અને સોજવાળા દરદમાં જલપ એક સાધારણ રેચક દવા તરીકે ખીજી વાતહર દવાના સંયોગમાં વપરાય છે.

બરોડના વધારાના, જઝંદરના, મૂત્રાશયના, અજીર્ણના અને સખત બધકોષના માથે લોહી ચઢી ગયું હોય તેના, કાળજના વધારાના અને આંતરડાના બગાડના દરદમાં જલપ કેલોમેલ અથવા એસીડ ટારટરેટ ઓફ પોટાશ્યમના સંયોગમાં વાપર્યાથી ઘણી સારી રેચક અસર કરે છે. નાના બચ્ચાંઓના કરમીઆના નાશને સારૂ આ દવા કૃમીધન તરીકે થોડા પ્રમાણમાં વપરાય છે.

જલપ રક્તાશયપર યોગ્ય ગરમીની અસર કરે છે પણ આંતરડાપર ગરમીની જલદ અસર કરે છે. (ડાક્ટર રૂથર ફેર્ડ.)

સુચના—જલપ આંતરડાના તીક્ષ્ણ સોજના દરદમાં ખીલકુલ વાપરવું નહીં.

: *CAPSICI FRUCTUS*. લા. કેપસીસાઇ ફ્રૂક્ટસ. અ. કેપસીકમ ફ્રૂટ. ગુ. મરચાં.

માત્રા— ૦૧ થી ૧ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Capsici*. લા. ટીંચુરા કેપસીસાઇ. અ. ટીંચર ઓફ કેપસીકમ. ગુ. મરચાંનો અર્ક.

રીત—મરચાંનો ભુકો ૬ ગ્રામ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... } ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં પીવામાં.
૦૧ થી ૨ ગ્રામ. કોગળા
તરીકે ૫ ઓંસ પાણીમાં

ગુણુ—થુંક પેદા કરનાર, અગ્નિવર્ધક, પૌષ્ટિક, વાતહર, મૂત્રલ અને કામોત્તેજક છે. વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ સોજા લાવનાર અને ચામડીને લાલ કરનાર છે.

ઉપયોગ—આંત્રીપચારમાં કેપ્સીકમ કેન્થારીડીસના જેવી કેટલીક દાહક અસર કરે છે; આથી કરીને જલદ સોજા લાવનાર, અને ચામડીને લાલચોળ કરનાર અસર કરે છે. પીવામાં લેવાથી અન્નાશયની નળીમાં તે થોડા પ્રમાણમાં પાચન ક્રિયાના રસને અને થુંકના પ્રવાહને વધારે છે. અને આંતરડાની પેચ પેચવાળી ગતિને વધારી અછર્ણના વ્યાધી મટાડે છે અને ક્ષુધાને વધારે છે. વધારે પ્રમાણમાં પાચન ક્રિયાના આંતરડાપર તે તીક્ષ્ણ સોજાની અસર કરે છે.

આ દવા હૃદય પૌષ્ટિક મૂત્રલ અને કામોત્તેજક અસર કેટલીકવાર થોડા પ્રમાણમાં લેવાથી કરે છે. પ્રોફેસર ચીરોન કેપ્સીકમ રક્તાશયપર અરગટના જેવી કાંઈક અસર કરે છે એમ માને છે. ગળાનાં તથા મોં-દાના દરદમાં આ દવાના ટીંચર કેપ્સીસાઇનો ૧ ગ્રામ ડીકોક્ટમ સીં-કોનાના ૬ ઑંસમાં મીઠ્ર કરીને ડાગળા કરવાથી ઘણો સારો ફાયદો કરેછે.

પીત્તની થતી ઉદ્ધીમાં, ફરી ફરીને આવતા તાવમાં, આંતરડાની ચું-કના દરદમાં, વધી ગએલા અછર્ણના દરદમાં, અતિસાર, કોલેરા, મરડા અને વાયુના દરદોમાં તેનો ગરમ દવા અને ક્વીનાઇન સાથે ઉપયોગ કર-વાથી ઘણી સારી અસર કરે છે.

BELLADONNAE FOLIA. લા. ૦ બેલાડોની ફોલીઆ. અ. ૦
બેલોડોના લીઝ. ગુ. ૦ બેલાડોનાનાં પાંદડા.

BELLADONNAE RADIX. લા. ૦ બેલાડોની રેડીક્સ. અ. ૦
બેલાડોના રૂટ. ગુ. ૦ બેલાડોનાના મુળીઆં.

ATROPINA. લા. ૦ આટ્રોપીના. અ. ૦ આટ્રોપાઇન.

માત્રા— ૨૦ થી ૪૦ ગ્રેન.

બેલાડોનાનાં પાંદડાંની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Belladonnae.* લા. ૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ બેલાડોની. અ. ૦

એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ બેલાડોના. ગુઠ બેલાડોનાનું સંત્ર.

માત્રા— ૩ થી ૧ ગ્રેન.

૨. *Succus Belladonnae*. લાઠ સક્સ બેલાડોની. અંઠ જુસ
ઓફ બેલાડોના. ગુઠ બેલાડોનાનો સ્વરસ.

માત્રા— ૫ થી ૧૫ ટીપાં.

૩. *Tinctura Belladonnae*. લાઠ ટીંચુરા બેલાડોની. અંઠ ટીંચર
ઓફ બેલાડોના. ગુઠ બેલાડોનાનો અર્ક.

રીત—બેલાડોનાનાં પાંદડા... ... ૧ ઔંસ.

પુદ્ગસ્પીરીટ... ... ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

બેલાડોનાનાં મુળીઆંત્રી બનાવટો.

૧. *Atropina*. લાઠ આટ્રોપીના. અંઠ આટ્રોપાઇન. ગુઠ આટ્રોપાઇન.

માત્રા— ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

૨. *Linimentum Belladonnae*. લાઠ લીનીમેન્ટમ બેલાડોની. અંઠ
લીનામેન્ટ ઓફ બેલાડોના. ગુઠ બેલાડોનાનું ચોપડવાનું તેલ

રીત—બેલાડોનાનાં મુળીઆં... ... ૨૦ ઔંસ.

કેમ્ફર... ... ૧ ઔંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ... ... જોઇએ તેટલો.

આ તેલ બધું મળીને ૩૦ ઔંસ બનાવવું.

૩. *Extractum Belladonnae Alcoholicum*. લાઠ એકસ્ટ્રેક્ટમ
બેલાડોની આલ્કોહોલીકમ. અંઠ આલ્કોહોલીક એકસ્ટ્રેક્ટ
ઓફ બેલાડોના.

માત્રા— ૬ થી ૩ ગ્રેન.

૪. *Emplastrum Belladonnae*. લાઠ એમ્પ્લાસ્ટ્રમ બેલાડોની. અંઠ
બેલાડોના પ્લાસ્ટર. ગુઠ બેલાડોનાનો લેપ.

રીત—આલ્કોહોલીક એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ બેલાડોના... ૪ ઔંસ.

રેઝીન પ્લાસ્ટર... ... ૮ ઔંસ.

સોપ પ્લાસ્ટર... ... ૮ ઔંસ.

૫. *Unguentum Belladonnae*. લાઠ અંગવેન્ટમ બેલાડોની. અં°
 ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ બેલાડોના. ગુ° બેલાડોનાનું મલમ.
 રીત—આલ્કોહોલીક એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ બેલાડોના... ૫૦ ગ્રેન.
 બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ... ... ૧ ઓંસ.

આટ્રોપાઇનની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Unguentum Atropinae*. લાઠ અંગવેન્ટમ આટ્રોપીની. અં°
 ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ આટ્રોપાઇન. ગુ° આટ્રોપીઆનું મલમ.
 રીત—આટ્રોપાઇન... ... ૮ ગ્રેન.
 રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ... ... ૧ દ્રામ.
 બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ... ... ૧ ઓંસ.

૨. *Atropinae Sulphas*. લાઠ આટ્રોપીની સલ્ફાસ. અં° સલ્ફેટ
 ઓફ આટ્રોપીન.

રીત—આટ્રોપાઇન... ... ૧૨૦ ગ્રેન.
 ચોખ્ખુ પાણી... ... ૪ દ્રામ.
 એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ ... બેઝએ તેટલું.
 માત્રા— ... ૨૦ થી ૪૦ ગ્રેન.

- ૩ *Liquor Atropinae Sulphatis*. લાઠ લાઇકર આટ્રોપીની સ-
 લ્ફેટીસ. અં° સોલ્યુશન ઓફ સલ્ફેટ ઓફ આટ્રોપીન
 ગુ° આટ્રોપીઆ સલ્ફાસનું પ્રવાહી.

રીત—આટ્રોપીઆ સલ્ફાસ... ... ૯ ગ્રેન.
 ચોખ્ખુ પાણી... ... ૧૬ ૧/૨ દ્રામ.

આ પ્રવાહીના ૧૧૦ ટીપામાં ૧ ગ્રેન આટ્રોપીઆ સલ્ફાસ સમાએલું છે.

માત્રા— ... ૧ થી ૧ ટીપુ.

૪. *Lamellae Atropinae*. લાઠ લામીલી આટ્રોપીની. અં° ડીસ્ક
 ઓફ આટ્રોપીન.

દરેક લામીલીમાં ૫૦૦૦ ગ્રેન આટ્રોપીન સમાએલું છે.

ગુણ—પીડાશામક, ઉષ્ણ, યુંક અને દૂધશોષક, આંખની કીકી
 વિસ્તૃત (પહોળી) કરનાર, સ્નાયુ શૈથિલ્યકૃત, ઘેન લાવનાર અને યુંક તથા
 આંકડી મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—તીક્ષ્ણ ઉધરસ, કોરીઆ, ધનુર્વા, ચરકા, દમ, હાંધણ, મસ્તકશ્વળ, નેત્રશ્વળ, મૂત્રગાંઠ, મળાવરોધ, મૂત્રાશ્રાવ, ઉઠાંટીઓ, પ્રમેહ, પ્રદર, ધાતુશ્રાવ, અપરમાર, સંધીવા, હડકવા, સત્રીપાતના ઉન્માદ, અનિયમીત ઋતુશ્રાવ, પિડીત ઋતુશ્રાવ અને પીડાકારક ગર્ભાશયના ગુદી ગુદી જાતના દરદોમાં બેલાડોના પીવા તરીકે વપરાય છે.

આંખના ગુદી ગુદી જાતના દરદોમાં બેલાડોના વપરાય છે, ચોપડાય છે તથા આટ્રોપીઆની પીચકારી ચામડીમાં વપરાય છે. નેત્રવ્યાધીમાં બેલાડોના અતિશય ઉપયોગી છે. તેનાથી કીકી પહોળી થાય છે અને આંખ હલકી પડે છે, તેથી નેત્રનો અંતર ભાગ જોઈ શકાય છે, કીકી પહોળી કરવા સારૂ આટ્રોપીન, તેનું પ્રવાહી, ટીકડી અથવા મલમ આંખમાં અંજાય છે. કનીનીકનો વરમ, આંખનાં પૂલાં, મોતીયા ઇત્યાદી ઉપર એક ઐસ પાણીમાં એક ગ્રેન આટ્રોપીન નાંખેલા પ્રવાહીનાં ટીપાં આંખમાં નંખાય છે.

વિશેષ વર્ણન—આટ્રોપાઈનના ગુણદોષ બેલાડોના જેવા છે; પણ તે વધારે જલદ અસર કરનાર છે; અંદરના ઉપચાર તરીકે આટ્રોપીન ક્વચિતજ વપરાય છે; પણ બાહ્યોપચારમાં નેત્રના વ્યાધીમાં અતિશય વપરાય છે.

દેડકાની ઉપરની ચામડીપર એટ્રોપાઈન લગાડતા શરીરની નસો સંકોચાઈ જાય છે, અને નસોમાંનું લોહી ઠરી જાય છે, અને પાંછળથી લોહીની ગાંઠોથી પાંડુ રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. આંખમાં નાંખતાં આ દવા ડોળાને પહોળો કરે છે. એક કુતરાની જગ્યુલર બેઝનમાં એટ્રોપાઈનની નાના પ્રમાણની ત્વચાવાટે પીચકારી મારવાથી હૃદયની તથા શ્વાસોશ્વાસની ગતીમાં વધારો થાય છે અને તે વખતે બીજી નસોમાં લોહીનું દબાણ વધી પડે છે.

દેડકામાં આ દવાનું વિપહારી પ્રમાણ તેના શરીરને અકડાવી નાંખે છે, પ્રથમ ચામડીના ચાતતંતુઓને અકડાવી દઇ બરડાના રજગુને અકડાવી દેછે એટ્રોપાઈન કુતરામાં મૂત્રલ તથા રેચક અસર કરે છે; અને પેશાબવાટે તે બહાર નીકળે છે.

આ દવા આપ્યાથી અંદરની ચામડીના પ્રવાહો જેવા કે પરસેવો, શુક્ર અને ધાવણ વીગેરે ધીમે ધીમે બંધ થઈ જાય છે, અને પેશાબની વાટે તથા રાત્રે મુખવાટે નીકળતા ધાતુશ્રાવો બંધ થઈ જાય છે.

ડાક્ટર એન્ડરસન ખાત્રીથી જણાવે છે કે અફીણના વિષના કેસમાં બેલાડોના એક વિષનાશક દવા તરીકે વાપરવાથી અફીણના વિષનો નાશ થાય છે.

ડાક્ટર ગેરોડ જણાવે છે કે ઉપરના પારખાની ખરી સત્યતા વધારે સંતોષકારક નીવડી નથી અને તે પ્રમાણે બેલાડોનાનો ઉપયોગ કરતાં અફીણના વિષના કેસો ઘણાખરા નિષ્ફળ ગયા છે.

અફીણ કેટલાક દુઃખદાયક દરદોમાં જેવાકે તાણુ તથા આંચકી વગેરેના રોગમાં વાપર્યાથી સારી તાણુ તથા આંચકીને મટાડે છે તેમ બેલાડોના પણ વારંવાર તેજ અસર કરે છે. ઉપરના દરદોમાં બેલાડોનાનો અફીણ સાથે ઉપયોગ કરવાથી ઘણો સારો ફાયદો થાય છે. વળી બીજું ઉપર પ્રમાણે ઉપયોગ કરતાં પહેલાં એક વાત ધ્યાનમાં રાખવાની છે, તે એ કે બેલાડોના ઓપીયમના સંયોગમાં વાપર્યાથી કેટલાક દરદોમાં વિપરીત અસર કરે છે જેવીકે મગ્ગાંશયના તથા આંતરડાના દરદોમાં અફીણ હમેશાં બંધકોશ કરે છે અને બેલાડોના ધીમે ધીમે જાડાની અસર કરે છે; બીજું અફીણ નાના બચ્ચાંઓને આપવું ઘણું ભયંકર છે અને તે બચ્ચાંઓમાં કેટલીકવાર વિપારી ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે અને બેલાડોના પુખ્ત ઉમરના માણસો કરતાં બચ્ચાંઓને સારી રીતે અને યોગ્ય પ્રમાણમાં માફક આવી જાય છે, માટે બેલાડોના અફીણ સાથે ઘણી સંભાળથી વાપરવું.

બેલાડોના અને તેની બનાવટોની જુદા જુદા

દરદોપર થતી અસર.

૧. બેલાડોના પેંલાસ્તર, તેનું ચોપડવાનું તેજ અને તેનો શેક ઉધરસના દરદમાં છાતીમાં આવતા સણુકા, ગર્ભાશયપર થતા જુદી જુદી જાતના દુખાવા, માથાના દુખાવા અને સણુકાના દરદમાં કરવાથી પીડાશામક અસર ઘણી સારી કરે છે.

૨. બેલાડોનાનું સત્વ સ્તનના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં, બદ્દો તથા ગડગુમડપર, અને રાતે વળતા પરસેવાના દરદમાં શરીરપર ચોપડવાથી સારી અસર કરે છે.

ડાક્ટર રીંગર જણાવે છે કે રીકેટસના દરદમાં માથાપર વળતા

પરસેવાના દરદર બેલાડોનાનું સત્વ સારી અસર કરે છે.

૩. પાઠના દરદમાં બેલાડોનાના સત્વનો લેપ કરવાથી ૫૩ તથા ૬૦ ખાવો તરત દબાઈ જાય છે અને જલદીથી રૂઝ આવે છે.

૪. આંખની પરિક્ષા સારૂ કીકીને પહોળી કરવા વાસ્તે અને કીકીના મધ્યમાં થએલા મોતીઆના દરદની શરૂઆતમાં આંખની અંદર વધારે પ્રકાશ દાખલ કરવા સારૂ બેલાડોનાનો ઉપયોગ થાય છે.

૫. અશ્મીભુ, એસીડ હાઇડ્રોસ્થીઆનીક, ડીપ્થુટ, એકોનાઇટ, જ્વેસીમીન મોરફાઇન, નાઇટ્રો ગ્લીસરાઇન પીલોકારપાઇન અને ફીઝોસ્ટી ગમીનના વિષના કેસમાં વિષનાશક ઇલાજ તરીકે બેલાડોના અને એટ્રોપાઇન વપરાય છે.

૬. જુના બંધકોષના દરદમાં રેચક તરીકે બેલાડોના વપરાય છે.

૭. નાના બચ્ચાંઓ અને ઉરસ્તંબના દરદીઓને થતા અતિશય પેશાબના દરદમાં પેશાબ ઘટાડવા સારૂ બેલાડોના વપરાય છે.

૮. અતિશય વળતા પરસેવાના દરદમાં પરસેવાનો અટકાવ કરવા સારૂ બેલાડોના વપરાય છે.

ડાક્ટર રીંગર જણાવે છે કે ક્ષયના દરદીને વળતા અતિશય પરસેવાના કેસમાં એટ્રોપાઇનના રૂઠું એનની ત્વચા વાટે પીચકારી મારવાથી આખી રાત સુધી પરસેવો વળતો બંધ થયો હતો.

૯. નાનાં બચ્ચાંઓને થતા મોંના દરદમાં થુંકનો અતિશય પ્રવાહ ઘટાડવા સારૂ વપરાય છે.

૧૦ મધુ પ્રમેહના દરદમાં સાકરનો ભાગ ઘટાડવા સારૂ બેલાડોના વપરાય છે.

બેલાડોના અને એટ્રોપીઆના વિષારી ચિન્હો—ગળામાં કાકડા બાઝી જવા, સૂકાઈ જવું, તૃષ્ણા લાગવી, કાંઈ પણ ચીજ કે ખોરાક ગળામાં ન ઉતરી શકે એવી સ્થિતિ થવી, કીકીઓ પહોળી થવી, શરીરપર રતાં રતાં ચાદાં નીકળવાં, નાડી ધીમી પડવી, ઉંઘનો નાશ, સ્નાયુઓનું નબળાપણું, શ્વાસોશ્વાસની જલદ ગતી, ચામડીનું સૂકાઈ જવું, અને

ભાગ્યા તુટ્યા અવાજ નીકળવા એ પ્રમાણે ચિન્હો થાય છે, અને છેવટે આંચકીઓ આવી હૃદય બંધ પડી દરદી મરણ પામે છે.

બેલાડોના અને એટ્રોપાઇનના વિષનાશક ઇલાજો.

બેલાડોના

૧. સ્ટમક પંપ.

૨. વમનકારક દવાઓ. (કોપર સલ્ફાસ ગ્રેન. ૧૦, ઝીન્ક સલ્ફાસ ૨૦ ગ્રેન અને વાઇનમ ઇપી-કાક ૧ ઓંસ મરજી મુજબ ચિન્હો પ્રમાણે વાપરવાં.)

એટ્રોપાઇન

૩. એપોમોરફાઇનના $\frac{1}{8}$ ગ્રેનની ત્વચા વાટે પીચ-કારી મારવી.

૪. ટેનીન વાપરવું.

૫. કેફાઇન, પીલોકારપાઇન અને મોરફાઇનનો ત્વચામાં મારવાની પીચકારી રૂપે ઉપયોગ કરવો.

૬. શીઝોસ્ટીગ્મીન અને ક્લોરલ હાઇડ્રાસની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

૭. ચાહ, કાફી અને ચારકોલ વાપરવાં.

૮. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ અને ઉજ્જુ ઉપચાર કરવા.

૯. આ વિષ પેશાબ વાટે નીકળી શકે છે માટે પેશાબની છંદ્રીમાં કેથીટર (પેશાબમાં નાંખવાની વળી)નો ઉપયોગ કરવો.

STRAMONIA SEMINA લા.૦ સ્ટ્રામોન્યાઈ સેમીના. અ.૦ સ્ટ્રામોન્યમ સીડ. ગુ.૦ ધંતૂરાનાં ખી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Strammonii*. લા.૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ સ્ટ્રામોની. અ.૦ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ સ્ટ્રામોન્યમ. ગુ.૦ ધંતૂરાનું સત્વ.

સીત—ધંતૂરાનાં ખીઆંતો ઝીણાં લુદ્રા

૧ પૌંડ.

મથર	૨૦ ઓંસ.
ઓખામુ પાણી	} બેંધએ તેટલે
પ્રુફસ્પીરીટ	
માત્રા—	$\frac{1}{2}$ થી $\frac{1}{2}$ ટ્રેન.

૨ *Tinctura Stramonii*. લાઠીચુરા સ્ટ્રામોની. અં. ટીચર
ઓફ સ્ટ્રામોન્યમ. ગુ. ધંતુરાનો અર્ક.

રીત—ધંતુરાના ખીઆં	૨ $\frac{1}{2}$ ઓંસ.
પ્રુફસ્પીરીટ	૨૦ ઓંસ.
માત્રા—	૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—દુઃખ શામક, ગ્રાહી, જ્વરદન, માદક, સ્નાયુશૈથિલ્યકૃત, આંખની કીકીને વિસ્તૃત કરનાર અને આંકડી તથા ચુંક મટાડનાર છે. વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ ઝેર છે.

ઉપયોગ—સ્ટ્રામોન્યમની ખનાવટ તાણ તથા આંચકીના દરદમાં, દમમાં, હાંફામાં, ક્ષયની અતિશય આવતી ઉધરસમાં, ફેફસાના વરમમાં અને જૂના સજેખમના દરદમાં વપરાય છે. શ્વાસના રોગપર આ દવા સારો ફાયદો કરે છે. ધંતુરાના પાંદડાની ખીડી કરીને દમના રોગમાં પીવાય છે; અને તેના ખીઆં હોઝામાં પણ પીવાય છે.

સ્ટ્રામોન્યમની અસર ઘણી ખરી રીતે બેલાડોનાની અસરને મળતી આવે છે; જેવી કે ગળાનું સૂકાઈ જવું, આંખની કીકીઓ પહોળી થવી, સનેપાત, અને આંચકી વીગેરે. સ્ટ્રામોન્યમની અસર મુખ્યત્વે કરીને શ્વાસોશ્વાસની ગતીપર શાંતીદાયક તરીકે વધારે સારી થાય છે અને આથી હાંફા અને દમના રોગમાં તે વિશેષ વપરાય છે.

વિષારી ચિન્હો—ધંતુરો કાળો અને ઘોળો થાય છે; તેના સર્વાંગ વિષમય છે; વિષ તરીકે ઘણું કરીને ધંતુરાના ખી વપરાય છે. પ્રાણુહાની નહીં પણ ફક્ત બેશુદ્ધિ કરા લોકોને લુટવાના હેતુથી ધંતુરો વિષ તરીકે વપરાય છે. થોડો ધંતુરો ખાવાથી મૃત્યુ થતું નથી તથાપિ વિશેષ ખાવાથી માઠું પરિણામ થાય છે—ધંતુરાનાં ખી અથવા તેનો લૂકો રોટલા, ખીમડી અને શાક વગેરેમાં મિશ્ર કરીને ખવરાવાય છે.

ધંતુરાંતી બનાવટોના વિપારી પ્રમાણે લીધા પછી પા અર્ધા કે એક કલાકમાં તેના વિપનાં ચિન્હો શરૂ થાય છે. ગળુ સૂકાય છે, તરશ બહુ લાગે છે, માથું ફરે છે અને પદાર્થ શોષ તો હોય એ પ્રમાણે રોગી ચાલે છે; આંખની કીકી પહોળી થાય છે અને આંખ લાલ થાય છે અને ચહેરો રાતો ચોળ લાગે છે, આદમી બડબડ કરે છે, કપડાપરથી કંઈ નીચુતો હોય અથવા રૂ કાંતતો હોય અથવા હવામાંથી કંઈ પદાર્થ પકડતો હોય તે પ્રમાણે હાથના આંગળા કરે છે, છેવટે બેશુદ્ધ થાય છે. નાડી તીવ્ર ચાલે છે, અને અતિશય વધારે પ્રમાણ લેવામાં આવ્યું હોય તો નાડી ક્ષીણ થઈ શરીર ઠંડુ પડે છે અને છેવટે મરણ નીપજે છે.

સ્ટ્રામોન્યમના વિપનાં વિપનાશક ઇલાજો.

૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.

સ્ટ્રામોન્યમ.

૨. વમનકારક દવાઓ વાપરવી. (સફેટ ઓફ ઝીંક, ઇપીકાકયુઆના, કાર્બોનેટ ઓફ આમોન્યા.)

ધંતુરો.

૩. કેસ્ટર ઓઇલનો જીલ્લાખ આપવો.

૪. મસ્તકપર ઠંડુ પાણી મૂકવું અથવા ઠંડુ પાણી છાંટવું. જો દરદી બેશુદ્ધ હોય અને નાડી ક્ષીણ હોય તો ઉષ્ણ ઉપચાર અને ગરમ દવાઓ વાપરવી

HYOSCYAMI FOLIA. લાંબા હાથોસામી ફેલીઆં અંબ હેન-
બેન લીઝ. ગુંબો ખોરાસાની અજમાનાં પાંદડાં.

મુખ્ય બનાવટો.—

૧. *Extractum Hyoscyami.* લાંબા એકસ્ટ્રેક્ટમ હાથોસામી. અંબ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ હેનબેન. ગુંબો ખોરાસાની અજમાનું સત્વ.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨. *Succus Hyoscyami.* લાંબા સકસ હાથોસામી. અંબ હેનબેન જ્યુસ. ગુંબો ખોરાસાની અજમાનો સ્વરસ.

માત્રા— ૧ થી ૧ દ્રામ.

૩. *Tinctura Hyoscyami.* લાં ટીચુરા હાયોસામી. અં ટીચર
ઓફ હેનબેન ગું ખોરાસાની અજમાનો અર્ક.

રીત—હેનબેનનાં પાંદડાં... .. ૨૩ ઔંસ.

પ્રુફસ્પીરીટ ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— વા થી ૧ દ્રામ.

એકસ્ટ્રેક્ટ હાયોસામી પીલ્યુલા કોલોસીથીડીસ એટ હા-
યોસામી બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—પીડાશામક, માદક, કફન, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર
અને સ્નાયુ શૈથિલકૃત છે

ઉપયોગ—હાયોસામીની બનાવટો મગજના વ્યાધી, મગજ
થાકી ગયું અને નિંદ્રા ના આવતી હોય તેવા દરદ, નબળાઈ તથા હી-
સ્ટીરીઆથી થતા ધબકારાના દરદમાં, માથાના દુખાવામાં, સંધીવામાં, દમ,
ખાંસી, હૃદયરોગ, ઉન્માદ, મૂત્રપિંડના વ્યાધી, પેશાબની બળતરા, ઉનવા
અને ચસ્કાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે. આંખની કીકીઓ
હાયોસીયામી લેવાથી વિસ્તૃત થાય છે. હાયોસાઇમસના ગુણદોષ બેલાડોના
અને સ્ટ્રામોન્યમના જેવા છે. મગજના વ્યાધીમાં જ્યારે અશીણ વાપરતું
થોડું નથી લાગતું ત્યારે આ દવા વાપરવાથી માનસિક ચિંતા અને મગ-
જનો શ્રમ નાશ પામે છે અને સારો ફાયદો થાય છે. હાયોસાઇમસ હૃદય-
પર એકદમ શાંતીદાયક અસર કરતું હોવાથી તેને બેલાડોનાથી જુદું પાડ-
વામાં આવે છે એમ ડાક્ટર ગેરોડ જણાવે છે.

વિષારી ચિન્હો—હાયોસામીના વિષનાશક ઇલાજે બેલા-
ડોના અને સ્ટ્રામોન્યમના જેવા છે.

TABACI FOLIA. લાં ટબાસી ફેલીઆ. અં ટોબેકો લીવઝ.
ગું, તમાકુનાં પાંદડાં.

ગુણ—વમનકારક, શાંતીદાયક અને કફન છે.

ઉપયોગ—તમાકુ ચાવવાથી પાચન શક્તિ મંદ પડે છે, બદહબ્ધી
રહે છે, પ્રથમ જરા હુશીઆરી આવે છે પણ પાછળથી મુસ્તી આવે છે.

જ્યારે ખાંધામાં આવે છે ત્યારે તે એકદમ શાંતીદાયક અસર કરે છે. મુખ્યત્વે કરીને હૃદયપર વધારે કરે છે. કેટલીકવાર તે મુત્રલ શક્તિ વધારે કરે છે અને આથી જળાંદરના દરદમાં તે મુત્રલ તરીકે વપરાય છે; તોપણ તે પીવાના ઔષધ તરીકે ક્વચિત વપરાય છે; કારણ કે કેટલીકવાર તેનાથી હૃદય એકદમ બંધ પડી જાય છે. અગાઉ સારણગાંઠના દરદમાં તમાકુની એનીમા સ્નાયુ શિથીલતા સાડ વપરાતી હતી.

બાહ્યોપચાર તરીકે તમાકુ માથાના દરદમાં કેટલીકવાર સૂંઘવાની અને દમના તથા ઉધરસના રોગમાં કફદન અને શાંતીદાયક તરીકે આવવાની બનામણ કરવામાં આવે છે. તમાકુ ખાંધા પછી વાપરવાથી જૂનો બંધકાશ મટે છે એમ ધારવામાં આવે છે.

સૂચના—તમાકુનો પીવાનો, આવવાનો અને સૂંઘવાનો નિરંતર ઉપયોગ કરવો તે સલાહ ભરેલું નથી, જો કે કેટલીકવાર તે સારો ફાયદો આપે છે પણ કોઈ વિચિત્ર ખાંધાના દરદીઓના હૃદયની ગતિને એકદમ બંધ કરી નાંખે છે; માટે તેનો હમેશાં ઉપયોગ કરવો તે ઘણું જોખમ ભરેલું છે; અને નિરંતર ઉપયોગ કરવાથી શરીર નબળું પડી જાય છે, લોહીનું પાણી થાય છે અને ધાતુ નબળી પડી જાય છે; કોઈ વાર અદ્રીણના જેવા વિપારી ચિન્હો ઉત્પન્ન થઈ દરદી સ્વધામ પણ પહોંચી જાય છે.

વિષાંરી ચિન્હો—તમાકુના વિષાંરી પ્રમાણથી છાતીમાં દાહ, શ્વાસ અને કફના દરદો પેદા થાય છે. શરૂઆતમાં નાડી જરા જલદી ચાલે છે અને પછી દેર અને ચક્ષુ આવે છે, ઉલટી થાય છે, નાડી મંદ પડતી જાય છે, શરીરમાં તોડ થાય છે, ખડુ અશક્તિ આવે છે અને શરીર શિથિલ થઈ રક્તાશય અને શ્વાસોશ્વાસ બંધ પડી મરણ નીપજે છે.

તમાકુના વિષના વિષનાશક ઘડાજો.

૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.
૨. વમનકારક દવાઓ આપવી.
૩. એરંડીઆનો જીલાબ આપવો.
૪. ટાનીક એસીડ વાપરવું.
૫. હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ પાવી.
૬. ઉજ્જુ ઉપચાર કરવા અને કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.

૭. સ્ટ્રીકનીઆ અને નકસવોમીકા વાપરવું.

DIGITALIS FOLIA. લાંબી ડીજીટેલીસ ફોલીઆ. અં. ફ્રાંસગ્લોવ
લીઝ. ગુ. ડીજીટેલીસનાં પાંદડાં.

માત્રા— ૧૧ થી ૧૬ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Digitalis.* લાંબી ઇન્ફ્યુઝમ ડીજીટેલીસ. અં. ઇન્ફ્યુઝન ઓફ ફ્રાંસગ્લોવ. ગુ. ડીજીટેલીસનો ઉકાળો.

રીત—ડીજીટેલીસના પાંદડાં ૨૮ ગ્રેન.

. ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ૨ થી ૪ ગ્રામ.

૨. *Tinctura Digitalis.* લાંબી ટીંચુરા ડીજીટેલીસ. અં. ટીંચર ઓફ ફ્રાંસગ્લોવ. ગુ. ડીજીટેલીસનો અર્ક.

રીત—ડીજીટેલીસનાં પાંદડાં ૨૬ ઓંસ.

પુફરૂપીરીટ ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૫ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—હૃદય પૌષ્ટિક, શાંતીદાયક, મૂત્રલ અને પીડાશાંતક છે.

ઉપયોગ—ડીજીટેલીસની બનાવટો જ્વર, રક્તાશયના વ્યાધી જુદી જુદી જાતના વ્યાધી, જલંદર, મૂત્રાશયના જુદી જુદી જાતના વ્યાધીમાં ઉધરસ દમ તથા હાંફણ ક્ષયરોગ, ઉન્માદ, સંધીવા, ફેફસાના સોજા, ત્રિદોષ, ઘેલછાના વિવિધ વ્યાધીઓ, સનેપાતના દરદો, વાઈ તથા અપસ્મારના દરદો, ફેફસાના અંતરપડના સોજા, ઝડતુઆવના દરદો મગજના વિવિધ વ્યાધીઓ, જુદી જુદી પ્રકારનાં તાવના દરદો, ગર્ભાશયના જુદી જુદી જાતના દરદો, રતવા, પ્લેગ, રક્તઆવના દરદો અને મસાના દરદોમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—ડીજીટેલીસના નાના પ્રમાણે શરીરની તસોનો સંકોચ કરે છે અને તસોમાંના લોહીના દળાણને વધારે છે. હૃદય વધારે ધીમેથી અને જલદીથી સંકુચીત થાય છે. વિપારી પ્રમાણમાં હૃદયને અનિયમીત તથા ઘણું જ ઉતાવળું કરે છે અને પાછળથી સંકુચીત કરી તેને બંધ કરે છે; અને તેથી દરદી તરત મરણને શરણ થાય છે.

ન્યારે આ દવા તનદુસ્ત માણસને આપવામાં આવે છે ત્યારે તેની મુખ્ય અસર નાડીના ધબકારા ધીમા કરવાની થાય છે; જે પ્રમાણુ વિષારી આપવામાં આવે છે તો તેથી ઘણા બચાંકર ચિન્હો થાય છે જેવાં કે બકારો, હૃદયો, ઉબકા, ગાંઠ, મૂત્રિઓ અને અશક્તિ આવી શરીર શિથીલ થઈ જાય છે અને દરદી ન્યારે સૂતા તથા ઉભો થવા બંધ છે ત્યારે લથડીઆં ખાતો ગળી પડે છે.

મૂત્રલ અસર તરીકે અને હૃદય પૌષ્ટિક અસર તરીકે ડીજીટેલીસ ઘણી કીમતી દવા છે અને જે તેના યોગ્ય પ્રમાણો દરદની બરાબર ચિકીત્સા કરીને અપાય છે તો તે અમૃત સમાન ગુણુ કરી દરદીની જીંદગી બચાવે છે.

હૃદયના બગાડના, વધારાના અને દુખાવાના દરદમાં, મૂગજના, સોજના જુદી જુદી જાતના દરદો, અને જલ્દરના વ્યાધીમાં ડીજીટેલીસ વાપરવાથી ઉત્તમ ફાયદો થાય છે. આ દરદોમાં ડીજીટેલીસ જેવી ઉત્તમ કિર્તી સંપાદન કરે છે તેવી બીજા દરદોમાં ભાગ્યેજ કરે છે.

રક્તાશયના બગાડને લીધે થએલા જલ્દરના દરદમાં મૂત્રલ અસર સાથે ડીજીટેલીસ નીચેની દવા સાથે વાપરવાથી ઉત્તમ અસર કરે છે.

પોટાસ સાઇટ્રાસ	૧૫ ગ્રેન.
પોટાસ એસીટાસ	૩૦ ગ્રેન.
ટીચર સ્ટ્રોફેન્થસ	૧૫ ટીપાં.
ટીચર સીલા	૧૫ ટીપાં.
ટીચર ડીજીટેલીસ	૧૫ ટીપાં.
મેગ્નેસીયા સલ્ફાસ	૪ ગ્રામ.
એમોન્યા ક્લોરાઇડ	૧૫ ગ્રેન.
ટીચર જીંજર	૧૫ ટીપાં.
ટીચર નક્સવોમીડા	૧૫ ટીપાં.
પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

(અનુમાદક.)

જૂના આઇટ દરદોના (મૂત્રાશયના) બગાડથી થએલા જલ્દરના વ્યાધીમાં ડીજીટેલીસ વાપરવું નહીં. •

ફેફસામાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદમાં ડીજીટેલીસ ખાસ કરીને વપ-

રાય છે. ક્ષયરોગમાં પણ ડીજીટેલીસ વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે અને તે ટ્યુબરક્યુલોસ નામના જંતુનો નાશ કરે છે એમ કહેવાય છે. તીક્ષ્ણ ઉન્માદના દરદમાં મગજ પર શાંતીદાયક અસર કરવા સારૂ ડીજીટેલીસ નીચેની દવા સાથે વપરાય છે.

પોટાસ બ્રોમાઇડ	૩૦ ગ્રેન.
ક્લોરલ હાઇડ્રેસ	૧૫ ગ્રેન.
ટીચર કેનાઈસ ઇન્ડીકા	૧૫ ટીપાં.
ટીચર હાયોસ્થામી	૧૫ ટીપાં.
લાઇકર મોરરીઆ હાઇડ્રોક્લોરાસ	૧ ગ્રામ.
ટીચર ડીજીટેલીસ	૧૫ ટીપાં.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૧૫ ટીપાં.
પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પાવું.

(અનુવાદક.)

ડીજીટેલીસ વાપરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવા લાયક નિયમો.

૧. સરૂઆતમાં ડીજીટેલીસ ઘણા થોડા પ્રમાણમાં આપવું, જે દરદીને થોડા દીવસ આપ્યા પછી એકદમ ઉઠી થતી માત્રમ પડે, દરદીને દીવસે દીવસે અશક્તિ આવતી લાગે અને મૂર્છા જેવું લાગે, તો તરત ડીજીટેલીસ વાપરવું બંધ કરવું.

૨. ડીજીટેલીસ લાગલાગટ કદી વાપરવું નહીં; પણ આંતરે આંતરે વાપરવું. વાપરવાની ખાસ જરૂર લાગે તો છ સાત દહાડા લાગલાગટ થોડા પ્રમાણમાં વાપરવું; પાછુ ચાર પાંચ દીવસ વાપરવું બંધ કરવું અને પછી ત્રીજે ચોથે દીવસે વાપરવું. જ્યારે ડીજીટેલીસ વાપરવાની દરરોજ જરૂર પડે ત્યારે તેની સાથે બીજી હૃદય પૈથિક દવાઓ વાપરવી જેવી કે સ્ટ્રોફન્ટેસ, નક્સવોમીકા વીગેરે.

૩. ડીજીટેલીસનું વધારે પ્રમાણ કદી પણ વાપરવું નહીં; જે દરદ વધતું જાય અગર દરદી વધારે દુઃખ ભોગવતો માત્રમ પડે તો દરદની વધારે ખારીકાધથી નિકતિસા કરવી પણ ડીજીટેલીસ વધારે પ્રમાણમાં એકદમ વાપરવું નહીં.

૪. જ્યારે દરદીને હમેશા ડીજીટેલીસ આપવામાં આવતું હોય

ત્યારે તેને સંપૂર્ણ રીતે આરામ આપવો; અને તેને કોમ્પલે પ્રકારની હીલચાલ. માનસિક કે શારીરિક કરવા દેવી નહીં; કારણ કે તે વખતે રક્તાશયની હાલત ઘણી નબળી પડે છે અને તેથી કેટલીકવાર મૂર્છા આવી હૃદય બંધ પડી મરણ નીપજે છે.

વિષારી ચિન્હો—ડીજીટેલીસના વિષારી પ્રમાણ લેવાથી ઉલ્ટીઓ, ઉબકા અને ઝાડાઓ થાય છે. કેટલીકવાર લીલીછમ ઉલટી થાય છે. કાકી પહોળી થાય છે, દષ્ટિ મંદ પડે છે, નાડી મંદ અને અનિયમીત ચાલે છે, શરીર ઠંડુ થઈ બેશુદ્ધિ આવી દરદી મરણ પામે છે; ક્વચિત તાણ આવે છે. ઘણીવાર મોઢું આવે છે.

ડીજીટેલીસ વહનાગના વિષની વિષનાશક દવા છે. .

ડીજીટેલીસ લાંબા વખત સુધી આપવામાં આવે તો તેના હોજરીમાં જમાવ થઈને ઝેરી ચિન્હો ઉત્પન્ન થાય છે.

ડીજીટેલીસના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

- ડીજીટેલીસ.**
૧. દરદીને સુવાડી રાખવો કારણ કે રક્તાશય ઘણું નબળું હોવાથી જરાપણ શ્રમ સહન થઈ શકતો નથી.
 ૨. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.
 ૩. વમનકારક દવાઓ ખાવી.
 ૪. ગરમ પાણીમાં ટેનીક કે ગેલીક એસીડના ૨૦ ગ્રેન મિશ્ર કરીને પાવાં.
 ૫. ગુરમ સખત ચાહ અને કાશી પાવાં.
 ૬. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા, અને ગરમ દવાઓ પાવી. (આન્ડી, વીસ્કી અને એમોન્યા વાપરવાં.)
 ૭. ટીચર એકોનાઇટના ૫ ટીપાં. પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવાં. અથવા એકોનાઇટાઇનના ૧૬૦ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.
 ૮. એપોમેરકાઇન હાઇડ્રોક્લોરાસની ટેબ્લેટના ૧૦ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

OLEUM ROSMARINI. લાં. ઓલ્યમ રોઝમરીની. અં. ઓ-
ધલ ઓફ રોઝમરી. ગુ. રોઝમરીનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Spiritus Rosmarini.* લાં. સ્પીરીટસ રોઝમરીની અં. સ્પી-
રીટ ઓફ રોઝમરીની.

રીત—ઓધલ ઓફ રોઝમરી ... ૧ ઓંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪૯ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૧ ગ્રામ.

રોઝમરીનું તેલ ટીંચુરા લેવેન્ડ્યુલા કમ્પોઝીટા અને લી-
નીમેન્ટમ સેપોનીસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ વાતહર અને સુગંધીદાર છે.

ઉપયોગ—રોઝમરીનું તેલ ઘણું ગરમ હોવાથી વાયુ, હિસ્ટીરીઆ
અને મગજના સ્નાયુઓના દરદથી થતા દુખાવાના દરદમાં વાપરવાથી
ઘણો સારો ફાયદો આપે છે. આ દવા સ્વાદવાળી તથા સુગંધીદાર હોવાથી
બીજી દવાઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે આ તેલ માથામાં તાલ પડી હોય તો ઘસ-
વાથી નવા વાળ ઉગે છે. ડાકટર વીટલા નીચેની ફોર્મ્યુલા તાલ પડેલા
માથાપર વાળ ઉગાડવા તરીકે દરરોજ વાપરવાની ભલામણ કરે છે.

ઓલ્યમ રોઝમરી ... ૪ ગ્રામ.

લાઇકર એપીસ્પેસ્ટીસી ... ૨ ગ્રામ.

ઓલ્યમ અમીગડલા ડલ્સીસ ... ૧½ ગ્રામ.

સ્પીરીટ કેમ્ફર ... ૨ ઓંસ.

ગ્લીસરાઇન બોરીસી ... ૧ ઓંસ.

ઓલ્યમ રોઝી ... ૮ ટીપાં.

ટીચર નેબોરેન્ડી ... ૧ ઓંસ.

ઉપરની દવા મિશ્ર કરી તેમાંથી થોડું થોડું તેલ દરરોજ રાત્રે
સૂતી વખતે વાળના મૂળમાં સારી રીતે ઘસવું.

OLEUM LAVANDULAE. લાં ઓલ્યમ લવેન્ડ્યુલી. અં
ઓઈલ ઓફ લવેન્ડર ગુલ લવન્ડરનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Spiritus Lavandulae.* લાં સ્પીરીટસ લવેન્ડ્યુલી. અં સ્પી-
રીટ ઓફ લવેન્ડર.

રીત—ઓઈલ ઓફ લવેન્ડર. ... ૧ ઔંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪૯ ઔંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૧ દ્રામ.

૨ *Tinctura Lavandulae Composita.* લાં ટીંચુરા લવેન્ડ્યુલી
કમ્પોઝીટા. અં કમ્પોઝિન્ડ ટીંચર ઓફ લવેન્ડર. ગુલ
લવેન્ડરનો મિશ્રિત અર્ક.

રીત—લવેન્ડરનું તેલ ... ૧ ૧/૨ દ્રામ.

રોઝમરીનું તેલ ... ૧૦ ટીપાં.

તજનો બૂકો ... ૧૫૦ ગ્રેન.

બયફળનો બુકો ... ૧૫૦ ગ્રેન.

રાતી સુખ્ખનો બુકો ... ૩૦૦ ગ્રેન.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ દ્રામ

લવેન્ડરનું તેલ લીનીમેન્ટમ કેમ્ફેરી કમ્પોઝીટમ બનાવવા-
ના કામમાં વપરાય છે.

લવેન્ડરનો મિશ્રિત અર્ક લાઈકર આરસેનીકેલીસ (સો-
મલનું પ્રવાહી) બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—વાતહર અને ગરમ છે.

ઉપયોગ—લવેન્ડરનું તેલ અને તેનો મિશ્રિત અર્ક અજીર્ણ,
હિસ્ટીરીઆ અને વાયુના દરદોમાં વપરાય છે. આ તેલ યોગવાદ્ય તરીકે
બીજી દવાઓ બનાવવામાં વપરાય છે.

MENTHAE PIPERITAE OLEUM. લાં મેન્થી પીપરીટી

ઓલ્યમ. અં ૦ ઓઇલ ઓફ પીપરમીન્ટ. ગુ ૦ પીપર-
મીન્ટનું તેલ.

માત્રા— ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Aqua Menthae Piperitae*. લાં એકવા મેન્થી પીપરીટી. અં ૦
પીપરમીન્ટ વોટર. ગુ ૦ પીપરમીન્ટનું પાણી.

રીત—પીપરમીન્ટનું તેલ ૧ ૧/૨ ગ્રામ.

ઓપ્પુ પાણી ૧ ૧/૨ ગ્યાલન.

માત્રા— ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Essentia Menthae Piperitae*. લાં એસેન્શીઆ મેન્થી પીપ-
રીટી. અં ૦ એસેન્સ ઓફ પીપરમીન્ટ.

રીત—પીપરમીન્ટનું તેલ ૧ ઓંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ૪ ઓંસ.

માત્રા— ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.

૩. *Spiritus Menthae Piperitae*. લાં સ્પીરીટસ મેન્થી પીપર-
ટી અં ૦ સ્પીરીટ ઓફ પીપરમીન્ટ.

રીત—પીપરમીન્ટનું તેલ ૧ ઓંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ૪૯ ઓંસ.

માત્રા— ૧/૨ થી ૧ ગ્રામ.

પીપરમીન્ટનું તેલ પીલ્યુલા રીહાઈ કમ્પોઝીટા અને ટીંચુ-
રા કલોરોફોર્મ એટ મોરફાઇની બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—અમિવર્ધક, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, ગરમ અને
વાતહર છે.

• ઉપયોગ—પીપરમીન્ટના તેલની બનાવટો વાયુના દરદમાં, ચુંક
તથા આંકડીના દરદમાં, હીસ્ટીરીઆમાં, ઉબકા, બકારી અને ઉલ્ટીના દ-
રદમાં, આંતરડાના વ્યાધીમાં, સ્તીકાન્જવરમાં ટરપેન્ટાઇન તેલ મુંઘવાના
બદલામાં અને અજીર્ણના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

સડી ગએલાં દાંતના દરદમાં તેલનું પૂમકું મુકવાથી પીડાશામક અસર સારી થાય છે.

MENTHOL. લા૦ મેન્થોલ. અં૦ મેન્થોલ.

ગુણ--પીડા સામક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—મેન્થોલ દુર્ગંધનાશક છે, પણ ખાલોપચાર તરીકે ફક્ત પીડાશામક તરીકે ચામડીને ખેંચેરી કરવામાં વપરાય છે; અને મુખ્યત્વે કરીને તે કપાળના તથા માથાના દુખાવામાં, છાતીની અંદર કફ અથવા બીજા દરદથી ગભરામણ થતી હોય તેવા દરદમાં, સંધીવા, શ્રોણી વેદના અને શિરો વેદનામાં ઘસવા તરીકે વપરાય છે. તે નાની લાકડીના આકારમાં આવે છે અને દુખ થતા ભાગ પર ધીમે રડીને લાકડી ઘસવાથી પ્રથમ ગરમીની અસર કરે છે પણ પછીથી તરતજ ઠાઠક કરે છે અને ચામડીના જ્ઞાન તંતુને ખેંચેરા કરી પીડાશામક અસર કરે છે.

OLEUM MENTHAE VIRIDIS. લા૦ ઓલ્યમ મેન્થા વીરીડીસ. અં૦ ઓઇલ ઓફ સ્પરમીન્ટ.

માત્રા— ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Aqua Menthae Viridis.* લા૦ એકવા મેન્થા વીરીડીસ. અં૦ સ્પરમીન્ટ વોટર.

રીત—સ્પરમીન્ટનું તેલ ૧½ દ્રામ.

ચોખ્ખુ પાણી ૧½ ગ્યાલન.

માત્રા— ૧ થી ૨ ઓંસ.

ઉપયોગ—આ તેલ વાતહર અને ગરમ છે; તેથી તે વાયુના અજીર્ણના અને હીસ્ટીરીઆના દરદમાં વાતહર તરીકે વપરાય છે; અને બીજા રોગક દવાઓના સંયોગમાં ચુંક તથા આંકડી મટાડવા તરીકે વપરાય છે.

THYMOL. લા. ૦ થાઇમોલ અ. ૦ થાઇમોલ. ગુ. ૦ અજમાનાં ફુલ.

માત્રા — ૩ થી ૨ ગ્રેન.

ગુણ—ઉષ્ણ, વાતહર, રોપણ અને દુર્ગંધ નાશક છે.

ઉપયોગ—થાઇમોલ એક અકસીર દુર્ગંધ નાશક દવા છે. તે છંટકાવ રૂપે તથા દુર્ગંધનાશક મધમપટા તરીકે કારબોલીક ગોઝના માફક વપરાય છે. દાદર, વિચર્યાકા, ખરજવાં અને ખીજાં ચામડીના ચેપી દરદોમાં તેની ઠંડી દાહક અસરને લીધે અતિશય વપરાય છે.

આ દવા તેના રોપણ અને દુર્ગંધનાશક ગુણને લીધે શસ્ત્રોપચાર કરતી વખતે વપરાય છે. પાણીના ૧૦૦૦ ભાગમાં આ દવાનો ૧ ભાગ મીશ્ર કરીને વપરાય છે.

ટાઇફોઇડ નામના તાવ, ફેફસાના અંતર પડના સોજા, ફેફસાના સોજા, મૂત્રાશયના દરદો, મધુ પ્રમેહના દરદો અને કોલેરામાં થાઇમોલ અંદરના ઉપચાર તરીકે વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

સુચના—થાઇમોલ પાણી સાથે મિશ્ર કરીને કદી પણ વાપરવું નહીં; કારણકે તેમ કરવાથી જીભ પર ગળામાં અને હોજરીમાં સખત ગરમીની અસર થાય છે. માટે તેને ગોળીના રૂપમાં વાપરવું તે ધણું સારૂ છે.

RHEI RADIX. લા. ૦ રીહાઇ રેડીક્સ. અ. ૦ રૂબાર્બરટ. ગુ. ૦ રૂબાર્બનાં મૂળ.

માત્રા — } અગ્નિવર્ધક તરીકે ૨ થી ૫ ગ્રેન.
 } રેચક તરીકે ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧. *Extractum Rhei.* લા. ૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ રીહાઇ, અ. ૦ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ રૂબાર્બ. ગુ. ૦ રૂબાર્બનું સત્વ.

રીત—રૂબાર્બનો છુકો. ૧ પૌંડ.

પુદ્ગસીરીટ ૩ પાઇન્ડ.

ચોખ્ખું પાણી ૨ પાઇન્ડ.

માત્રા— ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

૨. *Infusum Rhei.* લાંબું ઇન્ફ્યુઝન રીહાઇ. અં. ઇન્ફ્યુઝન ઓફ રૂ-
બાર્બ ગું રૂબાર્બનો ઉકાળો.

રીત—રૂબાર્બનો લુકો ... ૨ ગ્રામ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી. ... ૧૦ ઓંસ.
માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૩. *Pilula Rhei Composita.* લાંબું પીલ્યુલા રીહાઇ કમ્પોઝીટા અં. કમ્પાઉન્ડ રૂબાર્બ પીલ્ડ ગું રૂબાર્બની મિશ્રિત ગોળીઓ.

રીત—રૂબાર્બનો લુકો ... ૩ ઓંસ.
સોકોટાઈન એલોઝ ... ૨ ૧/૪ ઓંસ.
હીરાબોળ ... ૧ ૧/૨ ઓંસ.
કઠણુ સાયુ ... ૧ ૧/૨ ઓંસ.
પીપરમીન્ટનું તેલ ... ૧ ૧/૨ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન ... ૧ ઓંસ.
ગોળ ... ૩ ઓંસ.
માત્રા— ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૪. *Pulvis Rhei Compositus.* લાંબું પલ્વિસ રીહાઇ કમ્પોઝીટસ અં. ટાઇ અં. કમ્પાઉન્ડ પાઉન્ડર ઓફ રૂબાર્બ ગું રૂબાર્બનો મિશ્રિત લુકો.

ઉપનામ—એગરીઝ પાઉન્ડર.

રીત—રૂબાર્બ ... ૨ ઓંસ.
લાઇટમેગનેસીઆ ... ૬ ઓંસ.
સુંઠ ... ૧ ઓંસ.

માત્રા— } ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન. પુષ્ક ઉમરના દરદી વાસ્તે.
} ૫ થી ૧૦ ગ્રેન. નાના બચ્ચાંઓ વાસ્તે.

૫. *Syrupus Rhei.* લાંબું સીરપ્સ રીહાઇ અં. સીરપ ઓફ રૂબાર્બ ગું રૂબાર્બનું શરબત.

રીત—રૂબાર્બના મુળીઆનો લુકો ... ૨ ઓંસ.
ધાણા ... ૨ ઓંસ.

ધોઝેલી સાકર	૨૪ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	૮ ઔંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	૨૪ ઔંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ગ્રામ.

૬. *Tinctura Rhei.* લાં ટીચુરા રીહાઇ. અં ટીચર ઓફ રૂબાઈ.
ગું રૂબાઈનો અર્ક.

રીત—રૂબાઈનો લુકો	૨ ઔંસ.
એલચી દાણાનો લુકો	૨ ગ્રામ.
ધાણાનો લુકો	૨ ગ્રામ.
કેસર	૨ ગ્રામ.
પ્રુફસ્પીરીટ	૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... } અગ્નિવર્ધક તરીકે ૧ થી ૨ ગ્રામ.
... } રેચક તરીકે ૪ થી ૮ ગ્રામ.

૭. *Vinum Rhei.* લાં વાઇનમ રીહાઇ અં વાઇન ઓફ રૂબાઈ.
ગું રૂબાઈનો આસવ.

રીત—રૂબાઈનો લુકો	૧૬ ઔંસ.
કેનેલા બાર્ક	૬૦ ગ્રેન.
શેરીવાઇન	૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

ગુણ—પ્રાથમીક અસરમાં ઠંડી ગુણુદારી અને રેચક અસર કરનાર છે, દ્વિતીય અસરમાં ગ્રાહીક છે; અને નાના પ્રમાણમાં દીપન પાચન પૌષ્ટિક અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—રૂબાઈની બનાવટો બચ્ચાંઓના બંધકોષમાં, પાંડુરોગ વાળી સ્ત્રીઓના દરદમાં, ગાંઠીઆવા વાળા દરદીઓમાં મુખ્યત્વે કરીને તેની ઠંડી પેટ સાફ લાવનાર અગ્નિવર્ધક અસરને લીધે વારંવાર વપરાય છે. હોળરીમાં કાચા અનાજથી તથા પાચન નહીં થએલા ખોરાકના બગાડથી થએલા અતિસાર અને મરડાના દરદમાં, અને વધી ગએલા અજીર્ણના દરદમાં રીહાઇ એક કીમતી દવા છે. રીહાઇ નાના પ્રમાણમાં ઠંડી ગ્રાહીક

તથા અગ્નિ વર્ધક અસર કરે છે અને વધારે પ્રમાણમાં રેચક અસર કરે છે; તેની રેચક અસર ઘણું કરીને બંધકોષ થઈ થઈને થાય છે, કારણ કે તેમાં ગ્રાહીક અસર રહેલી છે, અન્નાશયની નળીમાં આ દવા સોજાની બી-લકુલ અસર કરતી નથી. તે લીધાથી પેશાબ, પરસેવા તથા ધાવણ રંગ-વાળા નીકળે છે.

કંઠમાળ તથા ચાંદી રોગવાળા બચ્ચાંઓના દરદમાં અગ્નિવર્ધક અને રક્ત શોષક અસર કરવા સારૂ રીહાઇનો પારાની દવા સાથે ઉપયોગ કરવાથી ઘણી ઉમદા અસર થાય છે; મુખ્યત્વે કરીને હાઇડ્રારજીરી કમકીટા ના સંયોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

ચાંદી તથા કંઠમાળવાળા બચ્ચાંઓના ગળગુમડના દરદમાં નીચેના પડીકાં વાપરવાથી સારો અસર થાય છે.

પલ્લીસ રીહાઇરેડીકસ	૬ ગ્રેન.
હાઇડ્રારજીરી કમકીટા	૨ ગ્રેન.
સોડાબાઇ કાર્બોનાસ	૩ ગ્રેન.

૪ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ચાર વખત આપવાં.

(અનુવાદક.)

સાધારણ અજીર્ણના દરદમાં પેટ સાફ લાવવા સારૂ અને અગ્નિવર્ધક અસર કરવા સારૂ નીચેનાં પડીકાં સારો ફાયદો કરે છે.

પલ્લીસ રીહાઇરેડીકસ	૧૫ ગ્રેન.
એમોન્યા ક્લોરાઇડ	૧૨ ગ્રેન.
સોડા બાઇ કાર્બોનાસ	૧૫ ગ્રેન.

૩ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ૩ વાર પાણી સાથે લેવાં.

(અનુવાદક.)

MYRISTICA. લા. મીરીસ્ટીકા. અં. નટમેગ. ગુ. જાયફળ.

માત્રા ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

OLEUM MYRISTICAE EXPRESSUM. લા. ઓલ્યમ મી-રીસ્ટીસી એક્સપ્રેસમ. અં. એક્સપ્રેસડ ઓઇલ ઓફ નટમેગ.

OLEUM MYRISTICAE. લા. ઓલ્યમ મીરીસ્ટીસી. અં.

ઓધણ: ઓધ નટમેગ. ગુંઠ જાયફળનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય જનાવટો.

૧ *Spiritus Myristicae*. લાં. સ્પીરીટસ મીરીસ્ટીસી. અં. સ્પી-
રીટ ઓધ નટમેગ.

રીત—જાયફળનું તેલ ... ૧ ઓંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪૯ ઓંસ.

માત્રા— ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.

જાયફળ પલ્લીસે કેટેચુ કમ્પોઝીટસ, પલ્લીસ કીટા એરો-
મેટીકસ, સ્પીરીટસ આરોમેરેશી કમ્પોઝીટસ અને ટીચુરા લવે-
ન્ડયુલી કમ્પોઝીટા જનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

જાયફળનું એકસપ્રેસડ તેલ એમ્પ્લાસ્ટ્રમ કેલેફેશીઅન્સ અને
એમ્પ્લાસ્ટ્રમ પીસીસ જનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

સ્પીરીટ ઓધ નટમેગ મીસ્ટ્યુરા ફેરીકમ્પોઝીટ જનાવવાના
કામમાં વપરાય છે.

જાયફળનું વોલેટાઇલ તેલ પીલ્યુલા એલોઝ સોકોટ્રાઇન?
અને સ્પીરીટસ એમોન્યાઇ એરોમેટીકસ જનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સુગંધીદાર, ગરમ, વાતહર, ગ્રાહી અને માદક છે.

ઉપયોગ—નટમેગ સુગંધીદાર, ઠંડુ, ગરમ અને વાતહર થોડા
પ્રમાણમાં છે. વધારે પ્રમાણમાં તે ઘેન લાવે છે, સુસ્તી ઉત્તન્ન કરે છે,
હેવટે બેમાન બનાવે છે અને કેમ્ફરના વિષની માફક વિષારી ચિન્હો
ઉત્તન્ન કરે છે. નટમેગ ઘણી ખરી દવાઓ જનાવવા સાથે તેની સુગંધી
દાર અને ગરમ અસરને લીધે વારંવાર વપરાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે
નટમેગનું એકસપ્રેસડ તેલ ચામડી પર લગાડતાં ગરમીની અસર ઉ-
ત્તન્ન કરે છે અને આથી જૂના સંધીવામાં દુખતા સાંધાના દરદ પર ચો-
પડવાના કામમાં વપરાય છે. અતિસાર મરડા ચુંક અને વાયુના દરદોમાં
નટમેગનું વોલેટાઇલ તેલ વાપરવાંથી વાયુ વિનાશક અસર ઘણી સારી
થાય છે.

CINNAMOMI CORTEX. લાં સીનામોમી કોરટેક્સ. ઍં સીના
મન બાર્ક. ગું તજની છાલ.

માત્રા— ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

OLEUM CINNAMOMI. લાં ઓલ્યમ સીનામોમી. ઍં ઓ-
ઇલ ઓફ સીનામન. ગું તજની છાલનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Aqua Cinnamomi.* લાં એક્વાસીનામોમી ઍં સીનામન
વોટર. ગું તજનું પાણી.

રીત—તજની છાલનો ભુકો ... ૨૦ ઑંસ.

પાણી ... ૨ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઑંસ.

૨ *Pulvis Cinnamomi Compositus.* લાં પલ્વીસ સીનામોમી
કમ્પોઝીટસ. ઍં કમ્પાઉન્ડ પાઉડર ઓફ સીનામન.
ગું તજનો મિશ્રિત ભુકો.

રીત—તજની છાલનો ભુકો ... ૧ ઑંસ.

એલચી દાણાનો ભુકો ... ૧ ઑંસ.

સુંદનો ભુકો ... ૧ ઑંસ.

માત્રા— ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

૨ *Tinctura Cinnamomi.* લાં ટીંચુરા સીનામોમી. ઍં ટીંચર
ઓફ સીનામન. ગું તજનો બાર્ક.

રીત—તજનો ભુકો ... ૨½ ઑંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઑંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

૩ *Spiritus Cinnamomi.* લાં સ્પીરીટસ સીનામોમી. ઍં સ્પી-
રીટ ઓફ સીનામન.

રીત—તજનું તેલ ... ૧ ઑંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪૯ ઑંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૧ ડ્રામ.

તજનું પાણી મીસ્ચુરા કોટી, મસ્ચુરા ગોયાંસી, અને મીસ્ચુરા સ્પીરીટસ વાઇનાઇ ગ્યાલીસી બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. તજની છાલ, ટીંચર કારડમ કે, ટીંચર કેટેચુ, ઇન્ડુચીઝમ કેટેચુ અને બીજી ઘણી બનાવટો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. તજના સ્પીરીટ, એસીડ સલ્ફ્યુરીક એરોમેટીક બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—સુગંધીદાર, ગરમ, વાતહર, દીપન, પાચન અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—તજની બનાવટો, ચુંક, પેટના વાયુ, ઉલ્ટી, મોળ, રક્તશ્રાવ, અતિસાર, મરડા, હીસ્ટેરીઆ, અને વધી ગએલા અભૂલ્લના દરદમાં વારંવાર અગ્નિવર્ધક ગરમ અસર સાડ વપરાય છે. તજનું તેલ માથાના દુખાવા તથા સડી ગએલા દાંતના દરદમાં ચોપડવામાં આવે છે. ઋતુશ્રાવના દરદમાં થતા દુખાવામાં ગર્ભાશયપર ગરમ અસર કરવા સાડ તજનું તેલ અને અર્ક વારંવાર વપરાય છે.

CAMPHORA. લાં ૦ કેમ્ફેરા. અં ૦ કેમ્ફર. ગુ ૦ કપૂર.

માત્રા— ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Aqua Camphorae.* લાં ૦ એકવા કેમ્ફેરી. અં ૦ કેમ્ફર વોટર. ગુ ૦ કપૂરનું પાણી.

ઉપનામ—મીસ્ચુરા કેમ્ફેરી.

રીત—કપૂરની પોટલી ... ૦૧ ઓંસ.

પાણી ... ૧ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

કપૂરના પાણીના ૧ ઓંસમાં ૦૧ ગ્રેન કપૂર સમાએલું છે.

૨ *Linimentum Camphorae.* લાં ૦ લીનીમેન્ટમ કેમ્ફેરી. અં ૦ કેમ્ફર લીનીમેન્ટ. ગુ ૦ કપૂરનું ચોપવાનું તેલ

રીત—કપૂર ... ૧ ઓંસ.

ઓલીવ ઓઇલ ... ૪ ઓંસ.

૩ *Linimentum Camphorae Compositum* લાં ૦ લીનીમેન્ટમ

કેમ્ફોરી કેમ્પોઝીટમ. અં° કેમ્પાકિન્ડ લીનીમેન્ટ ઓફ
કેમ્ફર. ગુ° કપુરનું મિશ્રિત ચોપડવાનું તેલ.

રીત—કપુર	૨½ ઔંસ.
લવેન્ડરનું તેલ	૧ દ્રામ.
સ્ટ્રોગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા	૫ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	૧૫ ઔંસ.

૪ *Spiritus Camphorae*. લા° સ્પીરીટસ કેમ્ફોરી. અં° સ્પીરીટ
ઓફ કેમ્ફર.

રીત—કપુર	૧ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	૯ ઔંસ.
માત્રા—	૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

૫ *Tinctura Camphorae Composita*. લા° ટીંચુરા કેમ્ફોરી
કેમ્પોઝીટા. અં° કેમ્પાકિન્ડ ટીંચર ઓફ કેમ્ફર. ગુ°
કપુરનો મિશ્રિત અર્ક.

રીત—અશીણનો લુકો	૪૦ ગ્રેન.
લોઆનનાં ફૂલ	૪૦ ગ્રેન.
કપુર	૩૦ ગ્રેન.
ઓર્ડલ ઓફ એનીસી	૧ દ્રામ.
પુદ્ સ્પીરિટ.	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	૧૫ ટીપાંથી ૧ દ્રામ.

ટીંચર કેમ્ફર કોના દરેક દ્રામમાં ૧ ગ્રેન અશીણ સમાએલું છે.
કપુર લીનીમેન્ટ એકોનાઇટ, લીનીમેન્ટ બેલાડોના, લીની-
મેન્ટ ઓપાઇ, લીનીમેન્ટ સેપોનીસ, લીનીમેન્ટ સીનાપીસ, લી-
નીમેન્ટ ટેરીબેન્થી, અને અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજરી કે બનાવવાના
કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—કપુરની પ્રાથમિક અસર ગરમ અને સ્વેદલ છે: તેની દ્વિ-
તીય અસર શાંતીદાયક, ઉંધ લાવનાર, પીડાશામક, કફધન, માહીક, ચુંક
તથા આંકડી મટાડનાર છે; અને વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ ઘેન લાવનાર ત્રિષ છે.

ઉપયોગ—કપુરની બનાવટો દમ, હાંફણ, હૃદય શુભ, ઉંટાં-ટીઓ, હૃદયના વધી ગયેલા ધબકારા, ગર્ભસ્થાનના જુદા જુદા વ્યાધી, ઝડતુઆવના જુદા જુદા વ્યાધી, વીર્ય પ્રવાહના દરદ, કામજ્વર, ચાંદી, ગર્ભસ્થાનના વરમ, મુત્રાશયના વરમ, કોલેરા, અતિસાર, મરડા, હીસ્ટીરીઆ, સંધીના, માંડીઓ વા, કોરડીના વ્યાધી, ઉન્માદના જુદા જુદા વ્યાધી, સોજાઓના વ્યાધી, કેટલીક જાતના તાવ, ત્રિદોષ, ફેફસાના સોજાના વ્યાધી, ક્ષય અને તીક્ષ્ણ ઉધરસના દરદમાં વાપરવાથી ઘણો સારો ફાયદો આપે છે.

કેટલીકવાર સ્ટ્રીકનીઆ નામના વિષના કેસમાં કપુર વિષનાશક દવા તરીકે વપરાય છે પણ જરા શકમંદીથી વપરાય છે.

કપુરના ચોપડવાના તેલો ચામડીના દુઃખદાયક દરદોમાં, સંધીવા અને માંડીઆ વામાં દુખતા સાંધાઓપર, ખરજવામાં, લુખસમાં, અને સડેલા ચાંદામાં, દુર્ગંધનાશક અને પીડાશામક અસર સારૂ વારંવાર ચોપડવાથી સારો ફાયદો કરે છે. દંત મંજન તરીકે પણ કપુર કેટલીકવાર વાપરવામાં આવે છે.

વિશેષ વર્ણન—કપુર હાલકી જાતના પ્રાણીઓ અને વનસ્પતિપર જીંદગી ચલાવનારા પ્રાણીઓને એક તીક્ષ્ણ ઝેરૂં છે. તેનામાં કોલેરાના જંતુઓનો નાશ કરવાની શક્તિ રહેલી છે અને તેથી દુર્ગંધનાશક અને જંતુનાશક તરીકે કોલેરાના દરદમાં કપુર વારંવાર વપરાય છે; અને લોહીના બગાડથી તથા ગડગુમડની પીડાથી આવેલા સખત તાવના દરદમાં કપુર દુર્ગંધનાશક રોપણ અને જ્વરદન અસર ઘણી સારી રીતે કરે છે; અને નાડીના ધબકારાને ઘટાડી નિયમીત કરી, તાવની ગરમીને કમી કરે છે. નાનાં જીવડાં અને જંતુઓપર તે તીક્ષ્ણ ઘેન લાવનાર વિષ સમાન અસર કરે છે.

માણસને કપુર ઘણા વધારે પ્રમાણમાં આપવાથી (૩૦ થી ૮૦ ગ્રેન) ઘણાં ભયંકર ચિન્હો ઉપજા કરે છે.

ઝીંઓને કપુર કેટલીકવાર વધારે પ્રમાણમાં આપવાથી ગર્ભપાત ની અસર થાય છે એમ કહેવામાં આવે છે.

ડાક્ટર. એ. ડબલ્યુ. ચેમ્બલ. એમ. ડી., કોલેરાના રોગમાં કપુર વાપરવાની ઘણી ભલામણ કરે છે અને તેણે કપુર, રૂબાઈ અને અફીણનું બનાવેલું મિશ્રણ કોલેરા, અતિસાર, સંમહણી, અને મરડાના

દરદમાં વાપરું હતું; તેથી ઘણીજ સારી અસર થઈ હતી; છેવટે તેણે તે મિશ્રણને નેચર્સ કોલેરા મેડીસીન (Nature's Cholera Medicine) એવું નામ આપેલું છે.

ઉપરની દવા બનાવવાની રીત.

ટીચર ઓપાર્થ	૧ ઔંસ.
સ્પીરીટ ઓફ કેમ્ફર	૧ ઔંસ.
ટીચર ઓફ રૂબાર્બ	૧ ઔંસ.

માત્રા— ... } ૫ થી ૧૦ ટીપાં નાનાં બચ્ચાં
વાસ્તે.

માત્રા— ... ૦૧ થી ૧ ગ્રામ,

દર કલાકે જાડા તથા ઉદટી બંધ થાય ત્યાંસુધી આપવું.

વિષારી ચિન્હો—પેટનો દુખાવો, સ્નાયુઓની શિથિલતા, શરીર ઠંડુ થઈ જવું, મંદનાડી, માથામાં ચક્કર આવવાં, બકારી, કેટલીકવાર ઉદટીઓ, દંટીનું મંદ પડવું, ઉન્માદ જેવા ચિન્હો થવાં, ઠંડો પરસેવો, અને જાડા તથા પેશાબનું બંધ થવું, વીગેરે ચિન્હો થઈ મૂછા આવે છે અને છેવટે હૃદય બંધ પડી દરદી મરણ પામે છે.

કપુરના વિષના વિષનાંશક ઇલાજો.

કપુર

૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.

૨. વમનકારક દવાઓ પાવી.

૩. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા. અને ગરમ દવાઓ પાવી.

૪. પ્રવાહી જાડા થાય તેવો એક જીલ્લાબ આપવો.

૫. સ્ટ્રીક્નીઆની ત્વચા વાટે પીચકારી મારવી.

SASSAFRAS RADIX. લાં સસાફ્રાસ રેડીક્સ. અં સસાફ્રાસ.

સસાફ્રાસ રેડીક્સ હીકોકટમ સાસર્ફ કમ્પોઝીટમ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, સ્વેદક અને રક્તશોષક છે.

ઉપયોગ—આ દવા એકલી ભાગ્યેજ વપરાય છે પણ સારસા-
પરીલાના મિશ્રિત કવાયમાં, કંઠમાળ અને ઉપદંશના વ્યાધીમાં વપરાય છે.
કેટલીકવાર આ દવા જુના સંધીવા, ચામડીનાં દરદો, અને ચાંદીના દર-
દમાં વપરાય છે. આ દવાનું તેજ બનાવવામાં આવે છે અને તે ઉપરના
દરદોમાં વપરાય છે. (*Oleum Sassafras*. માત્રા—૧ થી ૪ ટીપાં)

NECTANDRAE CORTEX. લા. નેક્ટેન્ડ્રી કોરટેક્સ. અ. બેબીરૂ બાફ.

BEBERINAE SULPHAS. લા. બેબેરીની સલ્ફાસ. અ. સલ્ફેટ ઓફ બેબેરીન.

માત્રા— ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક અને જ્વરધન છે.

ઉપયોગ—સલ્ફેટ ઓફ બેબેરીન ટાટીઆ તાવ, મસ્તક શ્વળ આદી
વ્યાધીમાં ક્વીનાઇનને ઠેકાણે વપરાય છે. ક્વીનાઇનથી આ દવા ઓછી
અકસીર છે તે પણ કેટલીક તરેહના મસ્તક શ્વળ તથા ચરકા તેનાથી મરી
જાય છે તથા તાવની નબળાઈ દૂર થાય છે.

SERPENTARIAE RHIZOMA. લા. સરપેન્ડરી રાઇઝોમા.
અ. સરપેન્ડરી રાઇઝોમ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Infusum Serpentariae.* લા. ઇન્ફ્યુઝમ સરપેન્ડરી. અ. ઇન્ફ્યુઝન ઓફ સરપેન્ડરી.

રીત—સરપેન્ડરી રાઇઝોમ ... ૨ ગ્રામ.

ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Tinctura Serpentariae.* લા. ટીંચુરા સરપેન્ડરી. અ. ટીંચર

ઓફ સરપેન્ટરી.

રીત—સરપેન્ટરી રાઇઝોમ ... ૨૧ ઓંસ.

પુદ્ગસ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

સરપેન્ટરી રાઇઝોમ ટીંચર સીકેના કે બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, પૌષ્ટિક, સ્વેદન અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—સરપેન્ટરીની બનાવટો. અજીરું, તાવ, સંધીવા, ગાંડીયા વા, ચામડીનાં દરદો, અને ઉપદંશના વ્યાધીમાં વાપર્યોથી સારી અસર કરે છે. અગાઉ જેરી સાપના ડંખોમાં આ દવા ઘણી વપરાતી હતી અને તે વખતે સાપના વિષના ઉતાર તરીકે તેણે સારી કીર્તી સંપાદન કરી હતી. બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવાના ગળાનાં જુદી જુદી જાતના દરદોમાં કોગળા કરવામાં આવે છે.

ડાક્ટર ગેરોડ જણાવે છે કે જ્યારે ગાંડીયા વા અને સંધીવાના દરદમાં ગોયાકમ સહેલાઈથી વાપરી શકાતું નથી ત્યારે આ દવા વાપરવાથી સારી અસર થાય છે અને વાપરવી ઘણી મુશ્કેલ થઈ પડે છે; તે આંતરડાં પર કાંઈ સોજની તથા બંધકોષની અસર કરતી નથી.

MEZEREI CORTEX. લા. મેઝરીઆઈ કોરટેક્સ. અં. મેઝરી-ઓન બાર્ક.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Extractum Mezerei Aethereum.* લા. એક્ટ્રેક્ટમ મેઝરી આઈ ઇથરીઅમ. અં. ઇથરીઅલ એક્ટ્રેક્ટ ઓફ મેઝરીઓન.

રીત—મેઝરીઓન બાર્ક ... ૧ પૉંડ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૮ પાઇન્ટ.

ઇથર ... ૧ પાઇન્ટ.

આ એકસ્ટ્રેક્ટ લીનીમેન્ટમ સીનાપીસ કમ્પોઝીટમ બનાવવામાં વપરાય છે.

મેઝેરીઓન બાર્ક ડીકોક્ટમ સારસી કમ્પોઝીટમ બનાવવામાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—મેઝેરીઓન એક જલદ સોળે લાવનાર અને બ્લીસ્ટર ઊઠાડનાર દવા છે, તે વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી ઉલ્ટીઓ અને ઝાડા થાય છે, પણ થોડા પ્રમાણમાં લેવાથી સ્વેદલ અને મૂત્રલ અસર થાય છે.

આ દવા જૂના સંધીવા, ઉપદંશ, કંઠમાળ અને ચામડીનાં દરદોમાં વપરાય છે. ઇંગ્લાંડમાં સારસાપરીલાના મિશ્રિત ક્વાથ સિવાય આ દવા પીવા તરીકે એકલી બાગ્યેજ વપરાય છે. તીક્ષ્ણ ગરમીની અસર કરવા સારૂ આ દવા હાલમાં રાઇના સંયોગમાં, અને કમ્પાઉન્ડ મસ્ટર્ડ લીનીમેન્ટના રૂપમાં વપરાય છે. અમેરિકામાં આ દવા મક્કમના રૂપમાં વપરાય છે.

CASCARILLÆ CORTEX. લાંબા ક્યાસકેરીલી કોરટેક્સ. અં. ૦
ક્યાસકેરીલા બાર્ક. ગુ. ૦ ક્યાસકેરીલાની છાલ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Cascarillae.* લાંબા ઇન્ફ્યુઝમ ક્યાસકેરીલી. અં. ૦ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ ક્યાસકેરીલા ગુ. ૦ ક્યાસકેરીલાની ચા.

રીત—ક્યાસકેરીલાની છાલનો ભુકો ... ૧ ઓંસ.
ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Tinctura Cascarillae.* લાંબા ટીંચુરા ક્યાસકેરીલી. અં. ૦ ટીંચર ઓફ ક્યાસકેરીલા. ગુ. ૦ ક્યાસકેરીલાનો અર્ક.

રીત—ક્યાસકેરીલાની છાલનો ભુકો ... ૨ ૧/૨ ઓંસ.
પુરસ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ દ્રામ.

ગુણ—દીપન, પાચન, પૈષ્ઠિક, જ્વરદન અને ગરમ કર્મ છે.

ઉપયોગ—કયાસકેરીલાની બનાવટો અજીર્ણ, મંદાગ્નિ, જીર્ણ જ્વર, અને જૂની ઉધરસના દરદોમાં વપરાય છે. અગાઉ આ દવા તાવ રોકવાની ઘણી સારી અસર કરતી હતી, પણ હાલમાં તે સીકાનાની બનાવટો કરતાં ઘણી ઓછી તાવ રોકવાની અસર કરે છે; અને હાલમાં તાવના દરદોમાં તાવ રોકવા તરીકે આ દવા ભાગ્યેજ વપરાય છે.

OLEUM CROTONIS. લાંબાં ઓલ્યમ ક્રોટોનીસ. અંબં ક્રોટન ઓઇલ. ગુંબં જમાલ ગોટાનું તેલ.

માત્રા— કુથી ૧.ટીપુ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Linimentum Crotonis.* લાંબાં લીનીમેન્ટમ ક્રોટોનીસ. અંબં લીનીમેન્ટ ઓઇલ ક્રોટન ઓઇલ. ગુંબં જમાલ ગોટાનું ઓઇલવાનું તેલ.

રીત—ક્રોટન ઓઇલ...	૧ ઓંસ.
ઓઇલ ઓઇકયાગુપુટી...	૩૬ ઓંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ...	૩૬ ઓંસ.

ગુણ—દાહક અને સખત પ્રવાહી રેચક છે.

ઉપયોગ—ક્રોટન ઓઇલ ઘણા સખત બંધકોષ, જગંદર, મગજના વ્યાધી, માથાપર લોહી ચઢી ગયું હોય અને દરદી બેભાન થયો હોય તેવા દરદ, તીક્ષ્ણ ઉન્માદ અને આંતરડાની હરકતના દરદમાં ગોળીના રૂપમાં અથવા પતાસા અને સાકરના પાણીમાં વપરાય છે. આ દવા આંતરડાપર ઘણી સખત પ્રવાહી રેચક અસર કરે છે અને તેથી મગજ પર લોહી ચઢ્યું હોય એવા દરદમાં અને જગંદરના દરદમાં એક કીમતી રેચક દવા તરીકે વપરાય છે. જ્યારે દરદી મગજ પર લોહી ચઢ્યાના દરદમાં બેભાન થઈ ગયો હોય ત્યારે આ તેલનું ૧ ટીપુ સાકરના પાણીમાં મીઠા કરી જીભની અણીપર મુકવાથી જાણની અસર થાય છે અને તેપર લીંબુનો રસ અને સરકો આપવાથી રેચક અસર વધારે થાય છે.

ડાક્ટર ગ્રેડ જણાવે છે કે ક્રોટન ઓઇલ કેસ્ટર ઓઇલના

સંયોગમાં વાપર્યાથી (કોટન ઓઇલ ૧ ટોપુ અને કેસ્ટર ઓઇલ ૨ દ્રામ) રેચક અસર ઘણી સારી થાય છે અને તેથી કોટન ઓઇલની તીક્ષ્ણ દાહક, આંકડી તથા ચુંક લાવવાની અસર ઘણીખરી ઓછી થાય છે અને કેસ્ટર ઓઇલની ઠંડી રેચક અસર વધારે થાય છે.

કોટન ઓઇલનું તેલ અને તેનું ચોપડવાનું તેલ બાહ્યોપચાર તરીકે જુના સંધીવા, પક્ષવાત, ક્ષય, જુની ઉધરસ, ફેફસાના અંતરપડના સોજા અને સાંધાના દુખાવાના દરદર ચોપડવાથી ગરમીની સારી અસર કરે છે અને દરદરે દયાવી દે છે.

કેટલીક પ્રકારની જઠકી દાદરના દરદમાં કોટન ઓઇલ ચોપડવાની કલ્પકતાના ડાક્ટર રખલદાસ ઘોસ ભલામણ કરે છે, પણ તેથી ચોપડેલો ભાગ પાકી જવાનો ઘણો સંભવ રહે છે માટે ઘણી સંભાળથી તેનો ઉપયોગ કરવો. કેટલીક વખતે વાળ ઉગાડવાની દવા તરીકે કોટન ઓઇલ અને તેનું ચોપડવાનું તેલ ઓલીવ ઓઇલ સાથે બરાબર મિશ્ર કરીને (કોટન ઓઇલ અથવા લીનીમેન્ટ કોટોનીસનાં ૫ ટોપાં અને ઓલીવ ઓઇલ ૧ ઓંસ) કેશની ન્યુનતાના (Alopecia) દરદર ચોપડવામાં આવે છે.

વિષારી ચિન્હો—કોટન ઓઇલ વધારે પ્રમાણમાં પીવામાં આવ્યાથી એકદમ સખત પાતળા પાણી જેવા પુષ્કળ જાડ થાય છે; ઉલ્ટી-ઓ થાય છે; આંખે શરીરે પરશેવો વળે છે, આંખે અધારાં આવે છે, હોજરીમાં તથા છાતીમાં લાલ્લ લાલ્લ બળે છે અને આંતરડામાં તીક્ષ્ણ આંકડીઓ અને ચુંક આવે છે અને જાણે પેટમાં કાંઈ કપાતું હોય તેમ થાય છે, દરદી ગમરાઇ જાય છે, અને જાડો પાણી જેવો પુષ્કળ ગુદાવાટે આલ્યોજ જાય છે; દરદી અશક્ત થઇ જાય છે અને છેવટે ઘણી નબળાઈથી મૂઠા આવી મરણ પામે છે.

કોટન ઓઇલ અને બીજા સખત રેચક ઔષધોના વિપનાશક બલાઓ.

કોટન ઓઇલ. ૧ સ્થમક ટયુબ અને સ્થમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.
૨. વમનકારક દવાઓ પાવી. (સલ્ફેટ ઓફ ઝીંકના ૨૦ ગ્રેન પાણીમાં મિશ્ર કરી આપવા).

૩. જો સ્ટમક ટયુબનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય તો હોજરીને દુધ અથવા ઓલીવ ઓઇલના ૪ ઔંસ ને પાણીના ૨૦ ઔંસમાં મિશ્ર કરી ઘોઈ નાખવી.
૪. ચીકાશ યુક્ત મિશ્રણો પીવા આપવાં. મુખ્યત્વે કરીને ઇંડાની સફેદી દુધમાં મિશ્ર કરીને પાછ દેવી.
૫. પેટમાં થતી આંકડી તથા પીડા મોરફાઇન સલ્ફાસના ૧ ગ્રેનની ટેબ્લેટની જગ્યામાં પીચકારી મારી, તથા ટીચર ઓપાઇના ૨૦ ટીપાં પાણીમાં મિશ્ર કરી દરદીને પાછને દુર કરવી.
૬. દેશી ઉપાય. ધી ઉતું કરીને દરદીને ખાવું. જો ચામડીપર કોટન ઓઇલ લાગ્યું હોય તો ધી ચોપડું છાશ, જીરું અને સાકર મિશ્ર કરીને પાવું, આ ઉપાયો નેપાળાના તેલને વાસ્તે છે.

ઓલ્યમ કોટોનીસનો ઉપયોગ કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવા લાયક સુચનાઓ.

૧. ઓલ્યમ કોટોનીસ એકદમ વધારે પ્રમાણમાં કોઇ દરદીને આપવું નહીં.
૨. ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓ, નખળા બાંધાવાળા દરદીઓ, ધરણ માણસો, નાના બચ્ચાંઓ અને મસા તથા મળાશયના દરદવાળા દરદીઓને આપવું નહીં.
૩. જૂના અતિસાર, મરડા, હોજરી અને આંતરગના સોજવાળા દરદીઓને આપવું નહીં.
૪. કોટન ઓઇલ ઘણું કરીને એરંડીઆ, સાકરના પાણી, પતાસા ઉપર, માંખણ સાથે અને ગોળીના રૂપમાં આપવું; પણ એકલું આપવું નહીં.
૫. આખા દીવસમાં થઇને કોઇપણ દરદમાં ૨ ટીપાંથી વધારે વાપરવું નહીં.
૬. જઠરાંદરના વ્યાધીમાં આ દવા લાગલાગટ વાપરવી નહીં પણ ચાર પાંચ દીવસને આંતરે સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં વાપરવી.

૭. આ તેલ આંગળાએ ન લાગે તેની સંભાળ રાખવી અને જો લાગે તો તરત સાબુથી આંગળા ધોઈ નાંખવી; તેલવાળા આંગળા આંખના ભાગપર લાગવાથી ઘણી સખત લાલ બને છે માટે તેનો ઉપયોગ કરતાં હાથ, ચામડી અને આંખ સંભાળવાં.

OLEUM RICINI. લાંબા ઓલિવ રીસાઈની. અં ૦ કેસ્ટર ઓઇલ.
ગુ ૦ એરંડીયું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૮ ગ્રામ.

કેસ્ટર ઓઇલ, ફ્લેક્સીબલ કોલોડીઅન, કમ્પાઉન્ડ લી-
નીમેન્ટ ઓફ મસ્ટર્ડ અને કમ્પાઉન્ડ કેલોમલ પીલ બનાવવામાં
વપરાય છે.

ગુણ—ઠંડો રેચક છે.

ઉપયોગ—કેસ્ટર ઓઇલ નાનાં બચ્ચાં, મોટા આદમી, નબળા
બાંધાવાળા દરદીઓ અને નાળુક પ્રકૃતિની સ્ત્રીઓને વાસ્તે ઘણો સરસ
ઠંડો નિદોષ ગુલાબ છે, તે અજીર્ણ, ચુંક, મળાવરોધ, ગુલ્મ, મરડા, અ-
તિસાર ગર્ભસ્થાનના સોજા, અજીર્ણ અને ત્વચા રોગ ઉપર વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે કેસ્ટર ઓઇલ, આલમોન્ડ ઓઇલ અને ઓ-
લીવ ઓઇલની માફક ચામડીને સુંવાળી તથા નરમ કરે છે. ગુદામાં એરં-
ડીયાની પીચકારી મારવાથી રેચક અસર સારી થાય છે. સ્ત્રીઓના સ્તન-
પર જ્યારે એરંડીયાનું તેલ માલીસ કરવામાં આવે છે ત્યારે તે ધાવણના
પ્રવાહને સારી રીતે વધારે છે એમ કહેવાય છે. એરંડીયાના ખીચાં ઘણા
સખત અને ઝેરી છે; તે લીધાથી ઘણીવાર ભયંકર વિપના ચિન્હો થાય
છે. જ્યારે ચામડી સ્કેન્જસાજ દેવતા અથવા દીવાથી દાઝે છે ત્યારે તેપર
એરંડીયું તેલ ચોળવાથી લાલ અને લાક્ષણિક ઓછી થાય છે અને તેપર
ફાલ્ગો ઉઠતો નથી. બાંધકાપના દરદમાં પેદુના નીચેના ભાગપર એરંડીયું
તેલ સારી રીતે માલીસ કરી શેકવાથી રેચક અસર થાય છે.

મરડા અને અતિસારના દરદમાં કેસ્ટર ઓઇલ રેચક તરીકે નીચેની
દવા સાથે લેવાથી આંકડી તથા ચુંકની અસર થતી નથી.

કેસ્ટર ઓઇલ	૩ ગ્રામ.
ટીચર ઓપાઇ	૨ ટીપાં.
ટીચર કારડમ કો	૧૦ ટીપાં.
ટીચર જીંજર	૧૫ ટીપાં.
પીપરમીન્ટનું પાણી	૧ ઓંસ.

મિશ્ર કરી પી જવું.

(અનુવાદક.)

અજીર્ણ, બંધકોષ અને ત્વચા રોગપર નીચેની દવા સાથે લેવાથી તેનો ખરાબ સ્વાદ દૂર થઈ ચુકે તથા આંકડી આવતી નથી.

કેસ્ટર ઓઇલ	૪ ગ્રામ.
ગ્લીસરાઇન	૩ ગ્રામ.
સ્પીરીટ એમોન્યા એસેમેટીક	૬ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૫ ટીપાં.
ટીચર જીંજર	૧૦ ટીપાં.
ટીચર કારડમ કો	૧૦ ટીપાં.
પીપરમીન્ટનું પાણી	૧ ઓંસ.

મિશ્ર કરી પી જવું.

(અનુવાદક.)

KAMALA. લાંબા કમાલા. અંબા કમાલા. ગુળ કપીલો.

માત્રા— ... ૩૦ ગ્રેનથી ૧ ઓંસ.

ગુણ—રેચક અને કૃમીધન છે.

ઉપયોગ—કમાલા એક જલદ કૃમીનાશક રેચક દવા છે. તે હિંદુ-સ્તાનમાં ટેપવર્મના (ચપટા કરમ) નાશ સારૂ ઘણી ગુણુકારી માલમ પડી છે. તે લીધાથી ઝાડો ખુદાસેથી થાય છે; આથી કરીને નાના બચ્ચાં-ઓમાં કરમીઆના નાશને સારૂ તથા બંધકોષમાં વારંવાર વપરાય છે. આ દવા મધ તથા માંખણ સાથે મિશ્ર કરીને વાપરવી.

PIPER NIGRUM. લાંબા પીપર નામુઅમ. અંબા બેલક પેપર.

ગુ. કાળાં મરી.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો—

૧ *Confectio Piperis.* લા. કન્ફેક્શ્યો પીપરીસ. અ. કન્ફેક્શન
ઓફ પેપર. ગુ. મરીનો મુરખ્ખો.

રીત—કાળાં મરીનો ઝીણો ભુકો ... ૨ ઔંસ.

ક્યારાવે ફૂટ અથવા સવા ... ૩ ઔંસ.

ચોખ્ખું મધ ... ૧૫ ઔંસ.

માત્રા— ... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

૨ *Piperin.* લા. પીપરીન. અ. પીપરીન.

માત્રા— ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

પેપર કન્ફેક્શન ઓફ ઓપીઅમ અને કમ્પાઉન્ડ ઓપી-
અમ પાઉડર બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—દીપન, પાચક, ઉષ્ણ, વાતહર, જ્વરદન અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—પેપર મુખ્યત્વે કરીને યોગવાદ્ય તરીકે વપરાય છે.

આ દવા ગરમ અગ્નિવર્ધક અસર કરે છે અને મળાશયની અંદરની ચામ-
ડીપર અસર કરતી હોવાને લીધે તે મસાના દરદમાં એક કીમતી દવા
તરીકે વપરાય છે; વળી તે મુત્રાશયની અંદરની ચામડીપર ગરમીની અસર
કરતી હોવાને લીધે તે પરમીઆમાં કયુએબ્સને બંદલે વપરાય છે. પીપ-
રીનમાં કેટલીક રીતે તાવ રોકવાની શક્તિ રહેલી છે, તેથી તે ટાઢીઆ
તાવમાં તાવ રોકવા તરીકે વપરાય છે. પેપરનો મુરખ્ખો હરસના દરદની
અંદર વારંવાર વપરાય છે. અશુરુ, ઉલ્લી અને જાડાના વ્યાધીમાં પેપર
વાપરવાથી અગ્નિવર્ધક અસર સારી થાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે પેપર
અને તેનું તેલ ગરમીની અસર કરવા સારૂ ચોપડવામાં આવે છે, અને
આથી સજી ગએલા ગળાના દરદમાં કેટલીકવાર તે ચોપડાય છે.

OLEUM SANTALI. લા.૦ : ઓલ્યમ સેન્ટાલી. અં.૦ ઓઇલ ઓફ
સેન્ટલ વુડ. ગુ.૦ સુખડનું તેલ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ઉપનામ—ઓલ્યમ સેન્ટાલીફ્લેવી.

ગુણ—ગરમ, ગ્રાહીક, પીડાશામક, મૂત્રવ્ર અને પ્રમેહ મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—સુખડનું તેલ, પ્રમેહ, જુનો પ્રમેહ, પ્રદર, અતિસાર, જૂની ઉધરસ, પેશાબની બળતરા અને મૂત્રાશયના જુદી જુદી જાતના વ્યાધીમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. ખરજવા અને ચામડીના રોગપર સુખડનું તેલ ચોપડવાથી સારો ફાયદો થાય છે. પ્રમેહના દરદની બળતરામાં સુખડનું તેલ એક અકસીર દવા છે; તેના ગુણદોષ ટોપાયબાના તેલને મળતા છે. પ્રમેહના દરદમાં નીચેનું મીઠુણ વાપરવાથી સારી અસર થાય છે અને જલ્દી આરામ થાય છે.

પોટાસ સાઇટ્રાસ...	૧૫ ગ્રેન.
ટીચર બકુ...	૧ ગ્રામ.
ટીચર ક્યુબેબ...	૦.૧૧ ગ્રામ.
સેન્ટલ ઓઇલ....	૩૦ ટીપાં.
મેગ્નેસીયા સલ્ફાસ	૩ ગ્રામ.
ટીચર હાયેડ્રાઇમસ...	૩૦ ટીપાં.
પાણી...	૩ ઓંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું. (અનુવાદક.)

અથવા લાઇકર સેન્ટલ ફ્લોવા વીથ બકુ કમક્યુબેબ ના-
મની દવા તૈયાર આવે છે તેનો ૧ ગ્રામ દરરોજ સવાર, બપોર અને સાંજ
થઇને ત્રણવાર પીવાથી સારો આરામ થાય છે; ઉપરની દવા શરૂ
કરતાં જાડાના ખુલાસાની દવા તે સાથે વાપરવી ઘણી સારી છે.

CUBEBA. લા.૦ ક્યુબેબા. અં.૦ ક્યુબેબ ગુ.૦ ચીનીકમાલા.

માત્રા— ... ૩૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

OLEUM CUBEBAE. લા.૦ ઓલ્યુમ ક્યુબેબી. અ.૦ ઓઇલ ઓફ ક્યુબેબઝ. ગુ.૦ ચીનીકબાલાનું તેલ.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

OLEO-RESINA CUBEBAE. લા.૦ ઓલ્યો-રેઝીના ક્યુબેબી. અ.૦ ઓલ્યો-રેઝીન ઓફ ક્યુબેબઝ.

માત્રા— ૫ થી ૩૦ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Tinctura Cubebae.* લા.૦ ટીંચુરા ક્યુબેબી. અ.૦ ટીંચર ઓફ ક્યુબેબઝ. ગુ.૦ ચીનીકબાલાનો અર્ક.

રીત—ચીનીકબાલાનો લુકો... ... ૨½ ઓંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ... ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ દ્રામ.

ગુણ—શિતળ, મૂત્રલ, સુગંધીદાર અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—ક્યુબેબઝનો અર્ક અને તેલ પ્રમેહ, જૂનો પ્રમેહ, અર્શ, પ્રદર, ઉધરસ, સળેખમ અને જૂની ખાંસીના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. પ્રમેહના જુદા જુદા દરદોમાં આ દવાની બનાવટો ઘણો સારો ફાયદો આપે છે. મોં આવ્યું હોય તો ચીનીકબાલા મોંમાં રખાય છે; અને ધાંટો બેસી ગયો હોય તો તે સાકર સાથે પાવાથી ધાંટો ઉઘટે છે. મૂત્રાશયના સોજના દરદમાં અને અજીર્ણના દરદમાં આ દવાની બનાવટો વપરાય છે.

MATICAE FOLIA. લા.૦ માટીસી ફાલીયા. અ.૦ માટીકો લીવઝ. ગુ.૦ માટીકોનાં પાંદડાં.

માત્રા— ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Infusum Maticao.* લા.૦ ઇન્ફ્યુઝમ માટીસી. અ.૦ ઇન્ફ્યુઝન ઓફ માટીકો. ગુ.૦ માટીકોની ચા.

રોત—માટીકોના પાંદડાં... ... ૪ ગ્રામ.

ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી... ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧ થી ૪ ઓંસ.

ગુણ—શિતળ ગ્રાહીક અને એકદમ લોહી બંધ કરનાર છે.

ઉપયોગ—આ દવાની બનાવટો પ્રમેહ ઉપર વિશેષે કરીને વપરાય છે. રક્તશ્રાવ થતા ભાગપર તથા જળોના ડંખપર માટીકોના પાંદડાં તથા બુકો લગાડવાથી લોહી વહેતું બંધ થાય છે; તેની ગોળીઓ તથા પીચકારીનું પ્રવાહી તૈયાર આવે છે.

આ દવાની સખત ગ્રાહીક અસરને લીધે ગર્ભાશય, મળાશય અને મૂત્રાશયમાંથી થતા રક્તશ્રાવ અને બીજા શ્રાવના દરદેમાં માટીકોનો આ વાપરવાથી સારો અસર થાય છે.

SALICINUM. લાં સાલીસીનમ. અં સાલીસીન. સાલીક્ષ આ-લ્યા નામની વનસ્પતિમાંથી બનાવે છે.

માત્રા— ૩ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—જ્વરદન, સ્વેદન, મૂત્રન, રોપણ અને જંતુનાશક છે.

ઉપયોગ—સાલીસીન અને સાલીસીલીક એસીડ એ બંને એકજ ઝાડની પેદાશ છે. એસિડની સાથે સોડનો સંયોગ થવાથી સાલીસીલેટ ઓફ સોડ થાય છે; તેનો ગુણ જ્વરદન છે, તેથી જૂદા જૂદા તાવ ઉપર વપરાય છે અને તાવની ગરમીને હટાવે છે. તેમનો મુખ્ય ઉપયોગ સંધીવાના દરદ પર થાય છે. તીક્ષ્ણ સંધીવાપર આ દવાઓ ઘણીજ સરસ અસર કરે છે. તે દરેકના દશથી પંદર ગ્રેન દર બેથી ચાર કલાકને આંતરે આપવામાં આવે છે.

સેલીસીન વિષે એમ ધારવામાં આવે છે કે તે પૌષ્ટિક અને તાવ રોકવાની અસર કરે છે; આથી તે રહી રહીને આવતા તાવના દરદમાં સીકોનાઇનને બદલે વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે. તેના વિશે એમ ધારવામાં આવતું હતું કે તેનામાં અતિશય તાવ રોકવાની શક્તિ છે પણ

કરીનાઇન જેવી રીતે જલદ અને સરસ અસર કરે છે તેમ તે કરતું નથી; જો કે કેટલીકવાર જ્યારે ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરવાનાં આવે છે ત્યારે તે ઠંડી, કડવી, પૌષ્ટિક અસર તરીકે ઉપયોગી થઇ પડે છે.

હાક્ટર ગેરોડ રહી રહીને: થતા માથાના દુખાવામાં અને તાવના દરદમાં સેલીસીનનો લાંબા વખત સુધી ઉપયોગ કરીને જણાવે છે કે સેલીસીન દવા તરીકે એક નીરાળી તાવ રોકવાની દવા છે; તોપણ તે ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં આપ્યાથી તાવ રોકવામાં નીષ્ફળ જાય છે, અને કરીનાઇનથી તાવ એકદમ રોકાઇ જાય છે; અને માથાના દુખાવામાં પણ તે કાંઇ દુખાવો મટાડવાની અસર કરતી નથી.

સેલીસીન, સેલીસાલીક એસીડ અને સેલીસીલેટ આફ્રોસોડીઅમ વધારે પ્રમાણમાં હોજરીમાં બેચેની ઉત્પન્ન કરે છે; અને ઉબકા તથા બકારીઓ લાવે છે. આ ત્રણે દવાઓ વધારે પ્રમાણમાં લોહીની ગતીને મંદ કરે છે અને જ્યારે તાવના દરદમાં આપવામાં આવે છે, ત્યારે તેઓ હૃદયની ગતિને કેટલીક વાર વધારે છે, પરસેવો વાળે છે અને ગરમીને ઘટાડે છે. જ્યારે ગરમી ઘટવા માંડે છે અને પરસેવો વળવા માંડે છે ત્યારે નાડીમાં એક જુદોજ ફેરફાર થાય છે.

રહી રહીને આવતા તાવ, ગડગુમડના તાવ, સુતીકાજ્વર ટાઇફોઇડ તાવ, પ્લેગના તાવ, ત્રીદોશ, અને સંધીવા યુક્ત તાવમાં પરસેવો વાળવા સાફ તથા ગરમી ઘટાડી રક્ત શોષક અસર કરવા સાફ સેલીસીનની બનાવટો વારંવાર વપરાય છે.

તીક્ષ્ણ સંધીવાના દરદમાં નીચેના પડીકાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે;

સોડા સેલીસીલેટ	૩૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૬૦ ગ્રેન.
પોટાશ બાય કાર્બોનાસ	૩૦ ગ્રેન.

૩ પડીકા કરવાં અને દીવસમાં ૩ વાર પાણી સાથે પાવા.

(અનુવાદક.)

સખત જુદી જુદી જાતના તાવના દરદમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપરવાથી સારી જવરદન અસર થાય છે.

સાંડા સેલીસીએટ	૨૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૨૦ ગ્રેન.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૧૫ ટીપાં.
લાઇકર એમોન્યા એસીટાસ	૩ દ્રામ.
સ્પીરીટ હયર નાઇટ્રોસી	૨૦ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૧૫ ટીપાં.
કપુરનું પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

(અનુવાદક.)

જૂના તથા તીક્ષ્ણ સંધીવાના દરદમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપરવાથી સ્વસ્તી અસર થાય છે.

સોડા સેલીસીએટ	૨૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૨૦ ગ્રેન.
પેટાસ બાય કાર્બોનાસ	૩૦ ગ્રેન.
પેટાસ આયોડીડ	૧૦ ગ્રેન.
વાઇનમ કોલ્ડચીસી	૩૦ ટીપાં.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૨૦ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૧૦ ટીપાં.
ટીચર સીકોના કો	૧૫ ટીપાં.
મેગ્નેસીયા સલ્ફાસ	૨ દ્રામ.
પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.

(અનુવાદક.)

સાલીસીલીક એસીડનો ગુણુ રોષણુ છે તથા તે દુર્ગંધ દૂર કરનાર છે, માટે તેનો પાંચ ગ્રેન એક ઓંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી તે વતી જખમ ધોવાય છે; તથા ચાંદા ઉપર લગાડાય છે. તેનું મહત્તમ ચાંદા અને જખમ ફાગવવાના કામમાં વપરાય છે.

STYRAX PRAEPARATUS. : ૧૦ સ્ટાયરાક્સ પ્રેપેરેટસ. અં. ૦
પ્રીપેરેટ સ્ટોરાક્સ. ગુ. ૦ સેલ્સેસ.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

સ્ટોરેક્સ, ઈંચર બેન્ઝોઈની કમ્પોઝીટા બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સાધારણ કફન છે.

ઉપયોગ—આ નામનો રસ એક ઝાડમાંથી નીકળે છે. ખીજ દવા-
ઓ બનાવવામાં તે ઉપયોગી થઈ પડે છે. મસ્તક દુખે ત્યારે લમણા
ઉપર લગાડાય છે. વૃષણનો વરમ થાય ત્યારે તમાકુના પાનપર સેલારસ
ચોપડી લગાડવાથી ફાયદો થાય છે. આ દવાના ગુણદોષ બાલક્રમ ઓફ
પેઝ અને ટોલુને મળતાં છે. આ દવા પ્રમેહ અને ખાંસીના દરદમાં વપરાય છે.

QUERCUS CORTEX. લાંબા ક્વેરકસ કોરટેક્સ. અંબાં ઓક બાર્ક.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Decoctum Quercus.* લાંબા ડીકોક્ટમ ક્વેરકસ. અંબાં ડીકોક્શન

ઓફ ઓક બાર્ક. ગુંબાં ઓકની છાલનો કવાથ.

રીત—ઓકની છાલ ૧૧ ઓંસ.

ચોખ્ખું પાણી ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ ઓંસ.

ગુણ—ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—આ દવા બહોપચાર તરીકે ગ્રાહીક દવા સિવાય બા-
અન્ય વપરાય છે. ગળાના દરદમાં, પ્રદરમાં અને ખીજ ગડગડમાં આ
દવાનો કવાથ કોગળા, પીચકારી અને લોશન તરીકે વપરાય છે. જે જે
દરદમાં ટેનીક એસીડ વાપરવાની જરૂર પડે છે તેમાં આ દવાનો કવાથ
પીવા તરીકે વાપરી શકાય છે.

GALLA. લાંબા ગાલા. અંબાં ગૉલ્ડસ. ગુંબાં માયાફળ.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ACIDUM TANNICUM. લાંબા આસીડમ ટાનીકમ. અંબાં ટાનીક
એસીડ.

માત્રા— ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ACIDUM GALLICUM. લાંબા આસીડમ ગ્યાલીકમ. અંબાં ગ્યા-
લીક એસીડ.

માત્રા— ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગોદસની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Tinctura Gallae.* લા૦ ટીચુરા ગ્યાલી. અં૦ ટીચર ઓફ ગોદસ. ગુ૦ માયાફળનો અર્ક.

રીત—માયાફળનો લુકો ૨½ ઑંસ.
પુફ સ્પીરીટ ૨૦ ઑંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ દ્રામ.

૨ *Unguentum: Gallae.* લા૦ અંગવેન્ટમ ગ્યાલી. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ગોદસ. ગુ૦ માયાફળનું મલમ.

રીત—માયાફળનો લુકો ૮૦ ગ્રેન.
બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ ૧ ઑંસ.

૩ *Unguentum Gallae Cum Opio.* લા૦ અંગવેન્ટમ ગ્યાલીકમ ઓપીઓ. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ગોદસ એન્ડ ઓપી અમ. ગુ૦ માયાફળ અને અરીણનું મલમ.

રીત—ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ગોદસ ... ૧ ઑંસ.
અરીણનો લુકો ૩૨ ગ્રેન.

ટાનીક એસીડની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Glycerinum Acidi Tannici.* લા૦ ગ્લીસરાયનમ આસીડાઇ ટાનિસાઇ. અં૦ ગ્લીસરીન ઓફ ટાનીક એસીડ. ગુ૦ માયાફળનું ગ્લીસરીન.

રીત—ટાનીક આસીડ ૧ ઑંસ.
ગ્લીસરાઇન ૪ ઑંસ.

૨ *Suppositoria Acidi Tannici.* લા૦ સંપોઝીટોરીઆ આસીડાઇ ટાનીસાઇ. અં૦ ટાનીક એસીડ સંપોઝીટોરીઝ. ગુ૦ માયાફળની સોગડીઓ.

રીત—ટાનીક એસીડ ૩૬ ગ્રેન.
કોકનું તેલ ૧૪૪ ગ્રેન.

મિશ્ર કરી ૧૨ સોગડીઓ બનાવવી.

દરેક સોગડીમાં ત્રણ ગ્રેન ટાનીક એસીડ સમાયેલું છે.

૩ *Suppositoria Acidi Tannici Cum Sapone.* લાંબા સપોઝીટોરીયા આસિડાઇ ટાનીસાઇ કમ સેપાન. અંબં ટાનીક એસીડ સપોઝીટોરીઝ વીથ સોપ. ગુંબ ટાનીક એસીડની સાથુ મિશ્રિત સોગડી.

રીત—ટાનીક એસીડ	૩૬ ગ્રેન.
ગ્લીસરીન ઓઇ સ્ટાર્ચ	૩૦ ગ્રેન.
કર્ડ સોપ	૧૦૦ ગ્રેન.
સ્ટાર્ચ	જોઈએ તેટલી.

મિશ્ર કરી ૧૨ સોગડીઓ કરવી; દરેક સોગડીમાં ત્રણ ગ્રેન ટાનીક એસીડ સમાયેલું છે.

૪ *Trochisci Acidi Tannici.* લાંબા ટ્રોક્ષીસકાઇ આસિડાઇ ટાનીસાઇ. અંબં ટાનીક એસીડ લોઝેન્ડસ. ગુંબ ટાનીક એસીડની રેવડીઓ.

રીત—ટાનીક એસીડ	૩૬૦ ગ્રેન.
ટીચર ઓઇ ટોલુ	૧ ઓંસ.
ધોએલી સાકર	૨૫ ઓંસ.
બાવળનો ગુંદર	૧ ઓંસ.
ગુંદરનું પ્રવાહી	૨ ઓંસ.
ચોખ્ખું પાણી	૧ ઓંસ.

મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

દરેક રેવડીમાં બે ગ્રેન ટાનીક એસીડ સમાયેલું છે.

માત્રા— ... ૧ થી ૬ રેવડીઓ.

આલીક એસીડની. મુખ્ય બનાવટ.

૫ *Glycerinum Acidi Gallici.* લાંબા ગ્લીસરાયનમ આસિડાઇ ગ્લાલીસાઇ. અંબં ગ્લીસરીન ઓઇ આલીક એસીડ. ગુંબ ગ્લાલીક એસીડનું ગ્લીસરાયન.

રીત—આલીક એસીડ	૧ ઓંસ.
ગ્લીસરાયન	૪ ઓંસ.

ગુણ—ઘાહીક, રક્તસ્તંભક અને સિતળ છે.

ઉપયોગ—માયાફળની બનાવટો સંગ્રહણી, અતિસાર અને મરડાના દરદો ઉપર વપરાય છે. દાંતે ધસવા તરીકે પણ વપરાય છે. મોઢું આવ્યું હોય તો તેના પાણીના કાગળા કરાય છે. તેનું મધમ ચાંદાં તથા હરસ ઉપર લગાડાય છે.

ગ્યાલીક એસીડ ફેફસાં, હોઝરી, આંતરડા તથા ગર્ભાશયના રક્ત-શ્રાવ ઉપર વપરાય છે. ટાનીક એસીડ પણ તેવાજ ઉપયોગમાં આવે છે. તે સિવાય નાક, મોઢું તથા હરસમાંથી લોહી જતું હોય તો તેના કાગળા થાય છે, લગાડાય છે, અથવા પીચકારી પણ મરાય છે. ગળું આવ્યું હોય, મોઢામાં ચાંદાં પડ્યાં હોય તો ગ્લીસરાઇન સાથે મિશ્ર કરીને ચોપડાય છે તથા તેની રેવડી મોઢામાં રખાય છે. પ્રમેહ, પ્રદર અને અનિ આર્તવ ઉપર ૧ ઓંસ પાણીમાં તેના ૫ ગ્રેન નાંખીને તે પાણીની પીચકારી મરાય છે. નાકના છોડના દરદમાં તે સુંઘવામાં વપરાય છે; આંખ આવી હોય તથા ખીલ થયા હોય તો ટાનીક એસીડ અંજલય છે; તથા તેના પ્રવાહીનાં ટીપાં નાંખાય છે; ટાનીક એસીડ ખાવામાં લીધાથી કોઈવાર મોઢું સૂકાઈ જાય છે, ઝાડો કઠણ થાય છે; તરસ અતિશય લાગે છે અને વારંવાર બંધંડાપનાં ચિન્હો થાય છે. તે લોહીમાં જઘને તરત મળી જાય છે; અને પછી કેટલોક ફેરફાર થયા પછી તે મૂત્રાશયમાં જાય છે અને પછી ગેલીક એસીડ અને પાયરોગેલીક એસીડના રૂપમાં પેસાબ વાટે બહાર નીકળે છે; પેસાબ ભુરો અને આશમાની રંગનો થાય છે; અને થોડીવાર હવામાં ખૂલ્લો રાખ્યાથી તદ્દન કાળો થઈ જાય છે.

FICUS. લા. શીકસ. અ. શીગ. ગુ. અંજર.

માત્રા— જોઈએ તેટલી.

ફીગ્સ કન્ફેક્શ્યો સેની બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સિતળ, સારક, ચીકાશ યુક્ત, પેશ્નિક અને રેચક છે.

ઉપયોગ—ફીગ્સ યોગવાદ્ય તરીકે ખીજ દવાઓ સાથે વપરાય છે. મેવાની પેડે સાધારણ રીતે ખાવામાં વપરાય છે. તેનાથી હલકો જુલાબ થાય છે. અભણ અને બંધંડાપના દરદમાં ફીગ્સ ખાવાથી રેચક અને પેશ્નિક અસર થાય છે.

MORRI SUCCUS. લા० મેરીસકસ. અં० મલબેરી જ્યુસ. ગુ०
શેતુરનો રસ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Syrupus Mori.* લા० સીરપ્સ મેરી. અં० સીરપ ઓફ મલ
બેરીઝ. ગુ० શેતુરનું શરબત.

રીત—મલબેરી જ્યુસ	૨૦ ઓંસ.
ધોએલી સાકર	૨૩ શેર.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	૨૬ ઓંસ.

માત્રા— ૧ દ્રામ.

ગુણ—શીતળ અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—શેતુરના પાનનો તાજો રસ, તણખીઆ, ઉનવા, તાવમાં
લાગતી સખત તૃપા તથા દાહ ઉપર અપાય છે. તેના ફળ બહુ મીઠા હોય
છે. તેનું શરબત થાય છે તે ઘણીખરી દવાઓના રંગ લાવવા સાથે
વપરાય છે.

CANNABIS INDICA. લા० કયાનાખીસ ઇંડીકા. અં० ઇન્ડીયન
હેમ્પ ગુ० ગાંજો. આ છોડની કળીને ગાંજો તથા પાંદડાંને
બાંગ કહે છે.

માત્રા— ૪ થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Extractum Cannabis Indicae.* લા० એક્સ્ટ્રેક્ટમ કયાનાખીસ
ઇંડીસી. અં० એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ ઇન્ડીયન હેમ્પ. ગાંજનું સત્વ.

રીત—ગાંજનો બુકો	૧ રતલ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	૪ પાઇન્ટ.

માત્રા— ૬ થી ૧ ગ્રેન.

૨ *Tinctura Cannabis Indicae.* લા० ટીંચુરા કયાનાખીસ ઇંડીસી.
અં० ટીંચર ઓફ ઇન્ડીયન હેમ્પ. ગુ० ગાંજનો અર્ક.

રીત—ગાંઝનું સત્વ	૧ ઔંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	૨૦ ઔંસ.
માત્રા—	૫ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—પ્રાથમીક અસર ગરમ છે, અને દ્વીતીય અસર માદક, શાહીક, નિંદ્રા લાવનાર, પૌષ્ટિક, ચુંક તથા ગોળો મટાડનાર, મૂત્રલ, દીપન અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—કયાનાખીસ ઇન્ડીકાની બનાવટો તાણ, ધનુર્વા, હડકવા, ચસકા, ગર્ભાશયનો રક્તશ્રાવ, ઉધરસ, હીરડીરીઆ, કેટલીક જાતના માથાના તીક્ષ્ણ દુખાવા, સનેપાત, સ્વપ્નાના ભંપકર દેખાવો, બચ્ચાંની આંકડી તથા તાણ, મગજના વ્યાધી, કોલેરા, ઋતુશ્રાવના દરદો, ગર્ભાશયના મસાના દરદો, સંધીવા, હે ફીવર, દમ, છાતીનાં દરદો અને ચામડીના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે. ગર્ભાશયમાંથી, ગર્ભને જલ્દીથી પ્રસવ કરાવવામાં, તથા તેમાં થતી અસહ્ય વેદના કમી કરવામાં અને ગર્ભાશયને સંકુચીત કરવામાં આ દવા પીડાશામક તરીકે ઘણી સારી અસર કરે છે.

વિશેષ વર્ણન—ગાંઝ તથા ભાંગનો ઉપયોગ કરવાથી પ્રથમ મનમાં આનંદની લાગણી ઉત્પન્ન થાય છે અને જીવ ખુશ રહે છે, પણ પાછળથી નિંદ્રા, ઘેન અને ઝોકાં આવે છે. ઘેન લાવવાની તથા નિંદ્રા લાવવાની અસરમાં તે અફીણને મળતું આવે છે; પણ અફીણની માફક તે જીવનો નાશ કરતું નથી, તેમ બંધકોશ પણ કરતું નથી. કેટલીકવાર નામદાંઘના દરદમાં તે બીજી પૌષ્ટિક દવાના સંયોગમાં વપરાય છે.

વિષારી ચિન્હો—ભાંગ, ગાંઝે અને માજમ એ એકજ જાડનાં અને એકજ પ્રકારનાં ઝેર છે; તે વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી આંખો લાલચોળ થાય છે, ચહેરા લાલ થઇ જાય છે, દરદી ગાંડાની માફક ખેંચે છે અને છેવટે નિંદ્રા આવે છે. કોઇ કોઇવાર આદમી ઉન્માદ કરે છે, દોડે છે, હસે છે, ગાજો દે છે અને વખતે મારવા પણ તડે છે. ભાંગથી ભૂખ વધારે લાગે છે અને તેથી ખોરાક અતિશય હદ ઉપર ખવાય છે અને છેવટે પેટ તડમાર થઇ જાય છે, અને દરદી કેવળ બેશુદ્ધ થઇ કેટલાક કલાક લગી નગ્ન અથવા બાન વગર સૂઇ રહે છે, કોઇને કામ ઉત્પન્ન થાય છે; કોઇવાર ભાંગ પીધા પછી કેટલાક દીવસ સુધી ઘેલછા રહે છે, અને નિરંતર પીનારા માણુ-ઝોની કોઇ કોઇવાર ડાગળી પણ છટકી જાય છે.

ક્યાનાબીસ ઇન્ડીકાના વિષનાં વિષનાશક ઇલાજો.

- ક્યાનાબીસ ઇન્ડીકા. ૧. વમનકારક દવાઓ વાપરી ઉલ્ટી કરાવવી.
લાંગ. ૨. એક સારો જીવાળ આપવો.
માંબો. ૩. શરીરપર તથા મોંપર ઠંડુ પાણી છાંટવું.
માઝમ. ૪. નાક આગળ એમોન્યા ધરવો.
૫. ગરમ દારૂ અને ગરમ પાણી પાવાં.
૬. લીંબુનો રસ તથા સરકો પીવરાવવાં.

LUPULUS. લા. લ્યુપુલસ. અં. હોપ.

LUPULINUM. લા. લ્યુપુલીનમ. અં. લ્યુપુલીન.

ઉપનામ—લ્યુપુલીનીક ગ્લાન્ડસ.

માત્રા— ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Infusum Lupuli.* લા. ઇન્ફ્યુઝમ લ્યુપુલી. અં. ઇન્ફ્યુઝન ઓફ હોપ. ગુ. હોપનો ચા.

રીત—હોપ ... ૪ ગ્રામ.
ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨ *Tinctura Lupuli.* લા. ટીચુરા લ્યુપુલી. અં. ટીચર ઓફ હોપ. ગુ. હોપનો અર્ક.

રીત—હોપ ... ૨૬ ઓંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

૩ *Extractum Lupuli.* લા. એક્સ્ટ્રેક્ટમ લ્યુપુલી. અં. એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ હોપ. ગુ. હોપનું સત્વ.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક, અગ્નિવર્ધક અને સ્લેજ થેન લાવનાર છે.

ઉપયોગ—હોપસ હોજરીમાં જઘને અગ્નિવર્ધક અને પૌષ્ટિક અસર કરે છે; અને આથી અજીર્ણના દરદમાં તે વપરાય છે. કેટલીકવાર-રહેજ ઘેન લાવનાર અસર પણ તે કરે છે. કડવા ખીર નામના દારૂના રૂપમાં તે ખોરાક સાથે લેવાય છે અને તે પાચન ક્રિયાના રસને વધારે છે અને ખોરાક સારી રીતે પાચન કરે છે. કોરડી નામના દરદમાં આ દવા સારી અસર કરે છે એમ કહેવાય છે, લ્યુપુલીન સુગંધીદાર અને કટુ પૌષ્ટિક છે અને તે વારંવાર ઉન્માદના અને અતિશય દારૂથી થતા ઉન્માદના દરદમાં વપરાય છે.

OLEUM TEREBINTHINAE. લા. ઓલ્યમ ટેરીબીન્થીની.

અં. ઓઈલ ઓફ ટરપેન્ટાઈન. ગુ. ટર્પેન્ટાઈનનું તેલ.

માત્રા— ... { મૂત્રલ, ગ્રાહીક, ગરમ અને આંકડી તથા
સુંક મટાડનાર તરીકે ૫ થી ૩૦ ટીપાં.
કૃમીધન અને રેચક તરીકે ૧ થી ૪ ગ્રામ.

RESINA. લા. રેઝીના. અં. રેઝીન. ગુ. રાજ.

પાઈનસ વૃક્ષના રસમાંથી ટરપેન્ટાઈન ઉગાડી દેતાં બાકી રહે છે તે રાજ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ટરપેન્ટાઈન તેલની મુખ્ય બનાવટો.

૧ **Confectio Terebinthinae.** લા. કન્ફેક્શ્યો ટેરીબીન્થીની. અં.

કન્ફેક્શન ઓફ ટરપેન્ટાઈન. ગુ. ટરપેન્ટાઈનનો મુરખ્ખો.

રીત—ટરપેન્ટાઈનનું તેલ ... ૧ ઓંસ.

જેડીમધનો ભુદ્રો ... ૧ ઓંસ.

ચોખ્ખું મધ ... ૨ ઓંસ.

માત્રા— ... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

૨ **Enema Terebinthinae.** લા. એનેમા ટેરીબીન્થીની. અં. એ-

નીમા ઓફ ટરપેન્ટાઈન. ગુ. ટરપેન્ટાઈન તેલની અસ્તિ

રીત—ટરપેન્ટાઈન તેલ ... ૧ ઓંસ.

મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ ... ૧૫ ઓંસ.

૩ *Linimentum Terebinthinae*. લાં લીનીમેન્ટમ ટેરીબીન્થીની.
અં લીનીમેન્ટ ઓફ ટરપેન્ટાઇન. ગુ ટરપેન્ટાઇન
તેલનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—ટરપેન્ટાઇન તેલ	૧૬ ઓંસ.
કપુર	૧ ઓંસ.
નરમ સાબુ	૨ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	૨ ઓંસ.

૪ *Linimentum Terebinthinae Aceticum*. લાં લીનીમેન્ટમ
ટેરીબીન્થીની એસેટીકમ. અં લીનીમેન્ટ ઓફ ટરપે-
ન્ટાઇન એન્ડ આસેટીક એસીડ. ગુ એસેટીક એસીડ
અને ટરપેન્ટાઇનનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—ટરપેન્ટાઇન તેલ	૪ ઓંસ.
એસ્યલ આસેટીક એસીડ	૧ ઓંસ.
લીનીમેન્ટ ઓફ કેમ્ફર	૪ ઓંસ.

૫ *Unguentum Terebinthinae*. લાં અંગવેન્ટમ ટેરીબીન્થીની.
અં ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ટરપેન્ટાઇન. ગુ ટરપેન્ટાઇનનું
મલમ.

રીત—ટરપેન્ટાઇનનું તેલ	૧ ઓંસ.
રાળનો છુકો	૫૪ ગ્રેન.
ચીળુ મીણુ	૪ ગ્રામ.
પ્રીપેડ લાઈ	૪ ગ્રામ.

રાળની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Emplastrum Resinae*. લાં એમપ્લાસ્ટ્રમ રેઝીની. અં રેઝીન
પ્લાસ્ટર, ગમપ્લાસ્ટર. ગુ રાળનો લેપ.

ઉપનામ—એડહીઝીવ પ્લાસ્ટર.

રીત—રાળનો છુકો	૪ ઓંસ.
લેડ પ્લાસ્ટર	૨ પૌંડ.
કુડ એપ	૨ ઓંસ.

૨ *Unguentum Resinae.* હાલો અંગવેન્ટમ રેઝીની. અં. ઓઈન્ટ-મેન્ટ ઓફ રેઝીન. ગુ. રાળનું મલમ.

રીત—રાળનો ભુક્ત	૮ ઓંસ.
પીળું મીણુ	૪ ઓંસ.
ઘાડું મલમ	૧૬ ઓંસ.
બદામનું તેલ	૨ ઓંસ.

રાળના ગુણુદોષ.

ગુણુ—ગ્રાહી, રોપણ ને કાંઈક ઉત્તેજક અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—રાળ મુખ્યત્વે કરીને મલમ તથા પ્લાસ્ટર બનાવવાના કામમાં આવે છે. દસ્ત બંધ કરવા સારૂ પણ કોઈવાર રાળ વપરાય છે. રહેજસાજ ચાંદ તથા ગુમડાંપર ગમપ્લાસ્ટરની પરી મારવાથી જલ્દીથી રૂઝ આવી જાય છે.

ટરપેન્ટાઈનના ગુણુદોષ.

ગુણુ—મૂત્રલ, કફધન, ગ્રાહી, રક્તસ્તંબક, પીડાશામક, કૃમીધન, રેચક, ગરમ, આંકડી તથા ચુંક મટાડનાર અને રોપણુ છે.

ઉપયોગ—ટરપેન્ટાઈન તેલ, ટાઇફસ તથા ટાઇફ્સિઈડ તાવ, પેટના આફરા, મોઢા, પેટ, ઝાડા અને પેશાબમાંથી થતા રક્તઆવના દરદ, મળાવરોધ, ચુંક, કરમ, જલ્દંદર, વધી ગએલા તાવ, ફેફસાના વરમ, સૂતીક જ્વર, ઋતુઆવના દરદો, હીસ્ટીરીઆ, ધનુર્વા, આંચકી તથા તાણુવાળા વાયુના દરદમાં, વધી ગએલા મરડા, પરમીઆ, પ્રદર, કોલેરા, અને સંધીવાના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો કરે છે. ટરપેન્ટાઈન એક જલ્દ કફધન અસર કરનાર દવા છે, અને તેથી ક્ષય તથા દમના રોગમાં જાડા કફને જલ્દીથી ફેફસામાંથી બહાર કાઢે છે; અને જંતુનાશક, ગરમ અને કફધન અસર કરી ઉધરસને મટાડે છે.

વિશેષ વર્ણન—ટરપેન્ટાઈન નાના પ્રમાણમાં હોજરીમાં જઘ લોહીમાં મળી જાય છે; અને તેથી તે ગરમ, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર અને ગ્રાહીક અસર કરે છે; મુખ્યત્વે કરીને તેની ખાસ મૂત્રલ અસર મળાશયપર વિશેષ થાય છે અને પેશાબને સારી રીતે પુષ્કળ ઉતારે છે.

અને તે પેશાબવાટે બહાર નીકળે છે અને પેશાબમાં ટરપેન્ટાઇનના જેવી વાસ આવે છે. વધારે પ્રમાણમાં ટરપેન્ટાઇન રેચક અસર કરે છે; અને અનાશયની નળીમાંના એન્ટોઝોઆ નામના કરમીઆને મારી નાંખે છે. તેની રેચક અસર વળતે વારંવાર ઉલ્ટીઓ અને ઉબકાઓ થાય છે.

ટરપેન્ટાઇન બાહ્યોપચાર તરીકે છાતી અને પેદુના ઘણી પ્રકારના દુખાવા તથા વરમ ઉપર ચોપડીને શેક કરવામાં આવે છે; આંખના દરદમાં પીવા અપાય છે; બળ્યા ઉપર તેમજ જખમ, અને ચાંદા ઉપર સમ-ભાગ મીઠા તેલની સાથે મેળવી અથવા મલમ તરીકે લગાડવાથી રૂઝ લાવે છે. જુના સંધીવા, દમ, ઉધરસ, હાંફણુ, હરસ, છાતીમાં આવતા તીક્ષ્ણ મણકા, તથા પેદુમાં આવતી તીક્ષ્ણ આંકડી અને મરડામાં થતી દુઃખદાયક ચુંકના દરદોમાં તે ચોપડવાથી ગરમ અને પીડાશામક અસર સારી રીતે થાય છે, અને પીડા દબાઇ જાય છે.

સુચના—મૂત્રાશયના દરદવાળા દરદીઓને કદી ટરપેન્ટાઇન તેલ પીવા આપવું નહીં.

ટરપેન્ટાઇન તેલ ફ્રેસકેરસની વિષનાશક દવા છે.

વિષારી ચિન્હો—ટરપેન્ટાઇન વિષારી પ્રમાણમાં લેવાથી અતિ-શય જાડાઓ થાય છે, ઉલ્ટીઓ અને ઉબકા વધારે આવે છે, પેદુમાં લાલ બળે છે અને છેવટે અતિશય જાડાથી અશક્તિ આવી દરદી અતિશય પીડા પામતો મરણને શરણુ થાય છે.

ટરપેન્ટાઇન તેલના વિષના વિષનાશક ધલાળો.

ટરપેન્ટાઇન તેલ. ૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.

૨. વમનકારક દવાઓ પાવી.

૩. મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસનો એક ઑંસ ૧૦ ઑંસ પાણીમાં મેળવી પાઇ દેવો.

૪. મેરક્યુરિન સલ્ફાસના $\frac{1}{2}$ ગ્રેનની ત્વચાવાટે પીચ-કારી મારવી.

૫. ચીકાચયુક્ત દવાઓ પાવી.

Terebinthina Canadensis. લાં ટેરીન્થીના કેનેડેન્સીસ. અં કેનેડા ટરપેન્ટાઇન.

ઉપનામ—કેનેડા બાલઝમ.

માત્રા— ... ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—કેનેડા બાલઝમના ગુણુદોષો બીજા ટરપેન્ટાઇન તેલને મળતા આવે છે. પણ તે દવા તરીકે વારંવાર વપરાતું નથી.

LARICIS CORTEX. લાં લારીસીસ કોરટેક્સ. અં લાર્ય બાર્ક. મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Laricis.* લાં ટીંચુરા લારીસીસ. અં ટીંચર ઓફ લાર્ય. ગું લાર્યનો અર્ક.

રીત—લાર્યની છાલનો ભુકો ... ૨૩ ઓંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૨૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણુદોષ ટરપેન્ટાઇન અને કેનેડા બાલઝમને મળતા આવે છે: પણ આ દવા સ્વાદમાં સારી અને ઠંડી ગરમ હોવાથી પાચન ક્રિયાને બીલકુલ હરકત કરતી નથી; અને સ્હેલાઇથી તે લઇ શકાય છે. જૂની ઉધરસના દરદમાં ઠંડી ગરમ કફન અસર કરવા સારૂ આ દવા વપરાય છે.

PIX BURGUNDICA. લાં પીક્સ બર્ગન્ડીકા. અં બર્ગન્ડી પીચ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Emplastrum Picis.* લાં એમ્પ્લાસ્ટ્રમ પીસીસ. અં પીચ પ્લાસ્ટર.

રીત—બર્ગન્ડી પીચ ... ૨૫ ઓંસ.

કોમન ટ્રેન્કી-સેન્સ ... ૧૩ ઓંસ.

રેઝીન	૪૬ ઓંસ.
પીળું મીણું	૪૬ ઓંસ.
એકસપ્રેસડ ઓઇલ	ઓફ	નટમેગ		૧ ઓંસ.
ઓલીવ ઓઇલ		૨ ઓંસ.
પાણી	૨ ઓંસ.

બરગંડી પીચ આયર્ન પ્લાસ્ટર બનાવવામાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—બરગંડી પીચ બાલોપચાર તરીકે ઠંડી ગરમ અસર ચામડી પર કરે છે; અને તેથી ચામડીના દરદોમાં ઉપરની અસર સારૂ વપરાય છે.

OLEUM PINI SYLVESTRIS. લાં. ઓલ્યમ પીની સીલ્વેસ્ટ્રીસ. અં. ૬૨-વુલ ઓઇલ. ગુ. ૫૨-વુલનું તેલ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Vapor Olei Pini Sylvestris.* લાં. વેપર ઓલ્યાઇ પીની સીલ્વેસ્ટ્રીસ. અં. ૬-હેલેશન ઓફ ૬૨ વુલ ઓઇલ. ગુ. ૬૨ વુલના તેલનો નાસ.

રીત—૬૨-વુલ ઓઇલ ... ૪૦. ટીપાં.
લાઇટ કારબોનેટ ઓફ મેગ્નેસીયમ ... ૨૦ ગ્રેન.
પાણી જોઇએ તેટલું.

બ્યારે આ નાસ ઉપયોગમાં લેવો હોય ત્યારે એક ચાહદાનીમાં ૧૦ ઓંસ ઉકળતું પાણી રેડવું, અને દશ ઓંસ ઠંડુ પાણી રેડી તેમાં આ નાસના પ્રવાહીનો ૧ ટ્રામ ઉમેરી નાસ લેવો.

ઉપયોગ—૬૨. વુલનું તેલ સંધીવાયુવાળા સાંધા અને સ્નાયુઓના દુખાવા પર ચોપડવામાં આવે છે; અને સંધીવામાં તેનો બાફ પથ્થુ લેવાય છે. આ દવાના નાસનું પ્રવાહી ગળાના સોજાના દરદમાં અને જુના કંઠન-ળીના દરદમાં નાસ લેવા સારૂ વપરાય છે.

FIX LIQUIDA. લાં પીક્સ લીકવીડા. અં ટાર. ગું તાર અ-
થવા કીલ.

માત્રા— ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Picis Liquidæ.* લાં અંગવેન્ટમ પીસીસ લી-
ક્વીડી. અં ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ટાર. ગું ટારનું મલમ.

રીત—ટાર ... ૫ ઓંસ.

પીળું મીણુ ... ૨ ઓંસ.

ઉપયોગ—ટાર તથા તેનું મલમ ખરજવા, ચાંદી, વીસ્ફોટક,
વિચરિકા અને ત્વચા રોગ ઉપર લગાડવામાં આવે છે.

OLEUM JUNIPERI. લાં ઓઇલમ જુનીપરી. અં ઓઇલ
ઓફ જુનીપર. ગું જુનીપરનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Spiritus Juniperi.* લાં સ્પીરીટસ જુનીપરી. અં સ્પીરીટ
ઓફ જુનીપર. ગું જુનીપરનો સ્પીરીટ.

રીત—જુનીપરનું તેલ ... ૧ ઓંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૪૯ ઓંસ.

માત્રા— ... ૩ થી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—ગરમ, મૂત્રલ અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—જુનીપરનો સ્પીરીટ અને તેનું તેલ પેટના વાયુ, ચુંક,
સોજા, જલંદર, જૂના પરમીઆ અને પ્રદરના રોગ ઉપર વાપરવાથી સારી
અસર કરે છે. જુનીપરનું તેલ ઘણું જલ્દ ગરમ અસર કરનાર છે અને
મુખ્યત્વે કરીને મુત્રાશયપર તે ખાસ અસર કરે છે તેથી તેની સખત
મુત્રલ અસરને લીધે જલંદર અને પ્રમેહના દરદમાં અતિશય વપરાય છે.

SABINAE CACUMINA. લાં સેબીની કુકયુમીનાં. અં° સેવીન ટોપ્સ.

માત્રા— ... ૪ થી ૧૦ ગ્રેન.

OLEUM SABINAE. લાં ઓલ્યમ સેબીની. અં° ઓઇલ ઓફ સેવીન. ગુ° સેવીનનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

મુખ્ય યનાવટો.

૧ *Tinctura Sabinæ.* લાં ટીંચુરા સેબીની. અં° ટીંચર ઓફ સેવીન. ગુ° સેવીનનો અર્ક.

રીત—સેવીન ટોપ્સ ... ૨½ ઑંસ.

પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઑંસ.

માત્રા— ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.

૨ *Unguentum Sabinæ.* લાં અંગવેન્ટમ સેબીની. અં° ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ સેવીન. ગુ° સેવીનનું મલમ.

રીત—તાજ સેવીન ટોપ્સ ... ૮ ઑંસ.

પીળું મીણુ ... ૩ ઑંસ.

લોખાન મેળવેલી ચરબી ... ૧૬ ઑંસ.

ગુણ—ઉષ્ણ અને ગર્ભપાતક.

ઉપયોગ—સેવીનની યનાવટો નિષ્કાર્તવ, અતિ આર્તવ તથા ગર્ભપાત કરવા સાફ વપરાય છે. ખસીસ્ટરને વહેવા સાફ તેનું મલમ લગાડવામાં આવે છે. સેવીન બાહ્યોપચારમાં તથા અંદરના ઉપચાર તરીકે બહુ સખત ગરમીની અસર કરે છે; અને મુખ્યત્વે કરીને ગર્ભસ્થાનપર ગરમીની અસર કરી ઋતુશ્રાવક અસર જલ્દીથી કરે છે. તેની સખત ઋતુશ્રાવક અસરને લીધે તે ઋતુશ્રાવના દરદો તથા ગર્ભપાતના કેસમાં વપરાય છે.

આ દવા વધારે પ્રમાણમાં ગર્ભપાતની અસર કરી બહુ બચકર બિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે; તેથી તેનો ઉપયોગ કરવો તે સરકારનો ગુનોહ ક્યા બરાબર છે.

મુખ્યના—આ દવા ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને કદી આપવી નહીં.

ZINGIBER. લાઠી જીંજીર. અં. જીંજીર. ગુ. સુંઠ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
મુખ્ય બનાવટો—

૧. *Syrupus Zingiberis.* લાઠી સીરપસ જીંજીરીસ. અં. સીરપ-
ઓફ જીંજીર. ગુ. સુંઠનું ચરખત.

રીત—સ્ટ્રોંગ ટીચર ઓફ જીંજીર. ૬ ગ્રામ.

સીરપ સીમ્પ્લેક્સ ... ૧૯ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૧ ગ્રામ.

૨. *Tinctura Zingiberis.* લાઠી ટીચુરા જીંજીરીસ. અં. ટીચર
ઓફ જીંજીર. ગુ. સુંઠનો અર્ક.

રીત—સુંઠનો લુકો. ... ૨૧ ઓંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ. ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧૫ થી ૬૦ ટીપાં

૩. *Tinctura Zingiberis Fortior.* લાઠી ટીચુરા જીંજીરીસ
ફર્થર. અં. સ્ટ્રોંગ ટીચર જીંજીર. ગુ. સુંઠનો સખ-
ત અર્ક.

ઉપનામ—એસે-સ ઓફ જીંજીર.

રીત—સુંઠનો જીલો લુકો ... ૧૦ ઓંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ. ... નેઇએ તેલો.

માત્રા—... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

સુંઠ બીજા મિશ્રિત લુકાઓ અને બીજા મુખ્ય બનાવટો બના-
વવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સુગંધીદાર, દીપન, થુંક ઉત્પન્ન કરનાર, પાચન, અગ્નિવર્ધક,
પૌષ્ટિક અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—સુંઠની બનાવટો થુંક, શૂળ, અંજીર્ણ, પેટના અને આં-
તરડાના વાયુ, હીસ્ટીરીઆ, સંધીવા, મરડા, અતિસાર, માથાના દુખાવા, અને
ગળાના સોજાના દરદોમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. સુંઠ જઠરરસને
સારી રીતે વધારે છે તથા હોજરીમાં અગ્નિવર્ધક અસર ધણી સખત કરે
છે તેથી અંજીર્ણ, વાયુ, થુંક, અને નબળાઈની વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે.

કેટલીક રેચક દવાઓનાં સંયોગમાં ચુંક તથા આંકડી મટાડવા સારું મુંઠ વપરાય છે.

CARDAMOMI SEMINA. લાં કાર્ડામોમી સેમીના. અં કાર્ડામમ્સ. ગું એલચીદાણા.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Tinctura Cardamomi Composita.* લાં દીચુરા કાર્ડામોમી કમ્પોઝીટા અં કમ્પાઉન્ડ દીચર ઓફ કાર્ડામમ. ગું એલચીદાણાનો મિશ્રિત અર્ક.

રીત—એલચીદાણાનો ભુકો	૨ ગ્રામ.
સુવા	૨ ગ્રામ.
રેઇઝીન્સ	૨ ઓંસ.
તજનો ભુકો	૪ ગ્રામ.
કેચીનીયલનો ભુકો	૫૫ ગ્રેન.
પ્રુફ સ્પીરીટ	૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૦૧ થી ૨ ગ્રામ.

એલચીદાણા એળીઆનો મિશ્રિત ક્વાથ, લોહનું સુગંધીદાર મિશ્રણ, સોનામુખીનું મિશ્રિત મીશ્રણ અને કલોરોફોર્મનો મિશ્રિત અર્ક બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સુગંધીદાર ગરમ અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—કાર્ડામોમીની બનાવટો વાયુ, અજીર્ણ, મોળ, ચુંક અને આંકડીના દરદમાં વપરાય છે.

CROCUS. લાં ક્રોકસ. અં ક્રેસેકોન. ગું કેસર.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Tinctura Croci.* લાં દીચુરા ક્રોસાધ, અં દીચર ઓફ સા-

ફ્રન ગુન્ડેસરનો અર્ક.

રીત—કેશર ... ૧ ઓંસ.

પુદ્ સ્પીરીટ. ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૩ થી ૨ દ્રામ.

સેફેન, એલોઝનો ક્વાથ, હીરાબોળ અને એળીઆની ગોળીઓ, એરોમેટીક પાઉડર ઓફ ચોક, કમ્પાઉન્ડ ટીચર ઓફ સીકેના, એમોનીએટેડ ટીચર ઓફ એપીયમ અને ટીચર ઓફ રૂબાર્બ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણુ—ગરમ, વાતહર, ગ્રાહીક, પૌષ્ટિક અને નિંદ્રા લાવનાર છે.

ઉપયોગ—કેસર થોડા પ્રમાણમાં હોજરીમાં નજ અગ્નિ વર્ધક અસર કરી સુધા લગાડે છે; અને તેથી વાયુ, અજીર્ણ અને ચુંક તથા આંકડીના દરદમાં વપરાય છે. કેટલીકવાર તે ગ્રાહીક અસર કરે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં ઘેન લાવે છે. યોગવાદ્ય તરીકે આ દવા બીજા ઔષધોની સાથે અપાય છે. તેનો અર્ક સ્વાદ અને રંગ લાવવા સાફ બીજા દવાઓના સંયોગમાં વપરાય છે.

SARSÆ RADIX. લાન્ડ સારસી રેડીક્સ. અન્ડ જામેકા સાસી-પરીલા. ગુન્ડેસારસીપરીલા.

માત્રા— ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

સારસીપરીલાની મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Decoctum Sarsae.* લાન્ડ ડીકોક્ટમ સારસી. અન્ડ ડીકોકશન ઓફ સાસીપરીલા. ગુન્ડેસારસીપરીલાનો ક્વાથ.

રીત—જામેકા સાસીપરીલા ... ૨૩ ઓંસ.

ચોખ્ખુ ઉકળતું પાણી ... ૩૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૨ થી ૧૦ ઓંસ.

૨ *Decoctum Sarsae Compositum.* લાન્ડ ડીકોક્ટમ સારસી કમ્પોઝીટમ. અન્ડ કમ્પાઉન્ડ ડીકોકશન ઓફ સાસીપરીલા. ગુન્ડેસારસીપરીલાનો મિશ્રિત ક્વાથ.

રીત—સારસીપરીલા ... ૨૩ ઓંસ.

ગ્વાયાકમનું લાકડું...	૨ દ્રામ.
જેઠીમધનું લાકડું...	૨ દ્રામ.
સસાક્રાસનાં મૂળીઆં	૨ દ્રામ.
મેઝેરીયનની છાલ...	૬૦ ગ્રેન.
હકળતું ચોખ્ખું પાણી	૩૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૨ થી ૧૦ ઓંસ.

• *Extractum Sarsae Liquidum.* લા૦ એકસ્ટ્રેક્ટમ સારસી લી-
ક્વીડમ. અં૦ લીક્વીડ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ સાર્સાપરીલા. ગુ૦
સાર્સાપરીલાનું પ્રવાહી સત્વ.

શીત—સાર્સાપરીલા	૪૦ ઓંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ	૪૦ ઓંસ.
સાકર	૫ ઓંસ.
ચોખ્ખું પાણી	૧૨ પાઇન્ટ.

માત્રા— ... ૨ થી ૪ દ્રામ.

ગુણ—સ્વેદલ, મૂત્રલ, પૌષ્ટિક, રક્તરોધક અને પાચક છે.

ઉપયોગ—સાર્સાપરીલાની બનાવટો ઉપદંશ, સંધીવા, ગાંઠીઓ
વા, ખાંસી, નબળાઇ, ત્વચા રોગ, કંઠમાળ, ગડગુમડના તાવ, ચાંદી યુક્ત
પ્રમેહ, અને કાળજના જૂના દરદોમાં સખત લોહી સુધારનાર અને
પૌષ્ટિક દવા તરીકે વારંવાર વપરાય છે.

ચાંદી, તીક્ષ્ણ સંધીવા ગાંઠીયો વા અને ચામડીના દરદમાં નીચેનું
મિશ્રણ વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે.

પોટાસ આયોડીડ	૬ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેક્ટ સારસી લીક્વીડ	૩ દ્રામ.
ટીચર નેનશન કો	૧ દ્રામ.
ટીચર નક્સવોમીકા	૧૫ ટીપા.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	૧૨ ગ્રેન.
ટીચર સીકાના કો	૧૦ ટીપાં.
પાણી	૩ ઓંસ.

દીવસમાં ૩ વાર પીવું.

(અનુવાદક)

SCILLA. લાં સીલા. અં સ્કવીલ.

માત્રા— ૧ થી ૩ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Acetum Scillae* લાં આસીટમ સીલી. અં વીનીગર ઓફ સ્કવીલ. ગું સ્કવીલનો સરકો.

રીત—સ્કવીલ ૨½ ઓંસ.

ડીલ્યુટ આસેટીક એસીડ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧૫ થી ૪૦ ટીપાં.

૨ *Oxymel Scillae.* લાં ઓક્ઝીમલ સીલી. અં ઓક્ઝીમલ ઓફ સ્કવીલ.

રીત—વીનીગર ઓફ સ્કવીલ ૨૦ ઓંસ.

ચોખ્ખું મધ... ... ૨ રતલ.

માત્રા— ૧ થી ૧ દ્રામ.

૩ *Pilula Scillae Composita.* લાં પીલ્યુલા સીલી કમ્પોઝીટા. અં કમ્પાઉન્ડ સ્કવીલ પીલ. ગું સ્કવીલની મિશ્રિત ગોળીઓ.

રીત—સ્કવીલનો ભુકો ૧½ ઓંસ.

આમોન્યાકમ ૧ ઓંસ.

સુંઠ ૧ ઓંસ.

કઠણ સાયુ ૧ ઓંસ.

નરમ ગોળ ૨ ઓંસ.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૪ *Pilula Ipecacuanhae Cum Scilla.* લાં પીલ્યુલા ઇપીકાક્યુ આની કમ સીલા. અં પીલ ઓફ ઇપીકાક્યુઆના વીથ સ્કવીલ. ગું ઇપીકાક્યુઆનાની સ્કવીલ મિશ્રિત ગોળીઓ.

રીત—ડોવર્સ પાઉડર ૩ ઓંસ.

સ્કવીલ ૧ ઓંસ.

એમોન્યાકમ... ... ૧ ઓંસ.

ગોળ એકએ તેડલે.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

આ ગોળીઓના ૨૩ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન અરીણ સમાવેલું છે.

૫ *Syrupus Scillae.* લાં સીરપસ સીલી. અં સીરપ ઓફ સ્કવીલ
ગું સ્કવીલનું શરબત.

રીત—વીનીગર ઓફ સ્કવીલ ... ૨૦ ઓંસ.

ધોએલી સાકર ... ૨૧ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૧ ડ્રામ.

૬ *Tinctura Scillae.* લાં ટિંચુરા સીલી. અં ટિંચર ઓફ સ્કવીલ.
ગું સ્કવીલનો અર્ક.

રીત—સ્કવીલ ... ૨૧ ઓંસ.

પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—ગરમ, કફન, મૂત્રલ, વમનકારક અને રેચક છે.

ઉપયોગ—સ્કવીલની બનાવટો ખાંસી, સળેખમ, શ્વાસ, ઉઠાંટીઓ, સંસર્ણી, જલંદર, ક્ષય અને દમના રોગમાં વપરાય છે. સ્કવીલ ડીજીટેલીસ અને પારાની દવાની સાથે આપ્યાથી મૂત્રલ અસર ઘણી સારી થાય છે. અને ઇપીફાકયુઆના તથા, એમાન્યાકમની સાથે આપ્યાથી કફન અસર સારી થાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સ્કવીલ ઘણી સારી રીતે ડીજીટેલીસની માફક અસર કરે છે; તે ડીજીટેલીસ કરતાં પાચન ક્રિયાના આંતરડા ઉપર સોજની અસર વધારે સખત રીતે કરે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં અંદરની ત્વચા પર જલદ સોજ, સખત ઉલ્ટીઓ, બકારીઓ, ઝાડ અને કેટલીકવાર રક્તવાળા ઝાડઓ લાવે છે; અને વારંવાર પાચન ક્રિયાને હરકત કરી તેને બગાડી દે છે, તે કફન અસર ઘણી ઉમદા રીતે કરે છે અને કફના પ્રવાહને ઘણી સારી રીતે ફેફસામાંથી બહાર કાઢે છે તે મૂત્રલ અસર પણ ડીજીટેલીસ કરતાં ઘણી વધારે કરે છે અને તે જો તેના સંયોગમાં આપવામાં આવે છે તો ઘણીજ ઉમદા રીતે કરે છે.

રક્તાશયના ખમાડથી થએલા જલંદરનાં દરદમાં ડીજીટેલીસ સ્ટ્રોફે-થસ અને બીજી એવી મૂત્રલ દવા સાથે તે વાપર્યાથી મૂત્રલ અસર અને હૃદય પૌષ્ટિક અસર ઘણીજ સરસ રીતે કરે છે.

સુખના—સીલા ક્ષયના રોગમાં જે પાચન ક્રિયા બરાબર સારી ન હોય તો બીજકુલ વાપરવું નહીં. નાના બચ્ચાંઓની જુની ઉધરસના દરદમાં આ દવાનું ઓકઝીમલ સીલા વાપરવું પણ ટીંચર સીલા વાપરવું નહીં.

રેચક તથા વમનકારક અસર કરવા સારૂ સીલા કદી વાપરવું નહીં. જોકે ડાક્ટર વીટલા આ દવાનો સીરપ વાઇનમધપીકાકના સંયોગમાં વાપરવાની બલામણુ કરે છે.

ALOE BARBADENSIS. લાં. એલો બાર્બેડેન્સીસ. અં. બાર્બેડેન્સીસ એલોઝ. ગુ. એળીઓ.

માત્રા— ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

ALOE SOCOTRINA. લાં. એલો સોકોટ્રીના અં. સોકોટ્રીના એલોઝ ગુ. સોકોતરો એલીઓ.

માત્રા— ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

ALOIN. લાં. એલોઇન અં. એલોઇન. ગુ. એળીઆનું સત્વ છે.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.

બાર્બેડેન્સીસ અથવા સોકોટ્રીના એલોઝની મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Enema Aloes.* લાં. એનીમા એલોઝ. અં. એનીમા એલોઝ એલોઝ ગુ. એળીઆની બસ્તી.

રીત—એળીઓ ... ૪૦ ગ્રેન.

કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ્યમ ... ૧૫ ગ્રેન.

મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ ... ૧૦ ગ્રામ્સ.

બાર્બેડેન્સીસ એલોઝની મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Extractum Aloes Barbadosis.* લાં. એક્સ્ટ્રેક્ટમ એલોઝ બાર્બેડેન્સીસ અં. એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ બાર્બેડેન્સીસ એલોઝ ગુ. એળીઆનું સત્વ.

રીત—એળીઓ ... ૧ રતલ.

ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ... ૧ ગ્યાલન.

માત્રા— ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

૨. *Pilula Aloes Barbadosensis.* લાં પીલ્યુલા એલોઝ બાર્બેડોન્સીસ, અં પીલ ઓફ બાર્બેડોઝ એલોઝ. ગું એળીઆની ગોળીઓ.

રીત—એળીઆનો ભુકો	૨ ઔંસ.
કઠણુ સાબુ	૧ ઔંસ.
ક્યારાવેનું તેલ	૧ દ્રામ.
ગુલકંદ	૧ ઔંસ.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૩. *Pilula Aloes et Ferri.* લાં પીલ્યુલા એલોઝ એટ ફેરી અં પીલ ઓફ એલોઝ એન્ડ આયર્ન ગું એળીઆ અને લોહની ગોળીઓ.

રીત—ફેરી સલ્ફાસ	૧½ ઔંસ.
એળીઓ	૨ ઔંસ.
તજનો મિશ્રિત ભુકો	૩ ઔંસ.
ગુલકંદ	૪ ઔંસ.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

બાર્બેડોઝ એલોઝ પીલ્યુલા કેમ્પોગીઆ કમ્પોઝીટા, પીલ્યુલાકોલોસી-થીડીસ કમ્પોઝીટા અને પીલ્યુલા કોલોસી-થીડીસ એટ હાયોસાઇમી બનાવવામાં વપરાય છે. સોકોટ્રીન એલોઝની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Decoctum Aloes Compositum.* લાં ડીકોટમ એલોઝ કમ્પોઝીટમ. અં કમ્પોઝિન્ડ ડીકોક્શન ઓફ એલોઝ. ગું એળીઆનો મિશ્રિત ક્વાથ.

રીત—એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ સોકોટ્રીન એલોઝ	૪ દ્રામ.
હીરામેળ	૨ દ્રામ.
કેસર	૨ દ્રામ.
પોટાસ કાર્બોનાસ	૨ દ્રામ.
નેલીમધનું સત્વ	૨ ઔંસ.
ટીચર કારમકો	૧૫ ઔંસ
ચોખ્ખુ પાણીજેટલે તેટલું

માત્રા— ૧ થી ૨ ઑંસ

આ ક્વાથના એક ઑંસમાં એળીઆના સત્વના ૪ ગ્રેન સમાએલા છે.

૨ *Extractum Aloes Socotrinae*. લા૦ એક્સ્ટ્રેક્ટમ એલોઝ સોકોટ્રીની. અં૦ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ સોકોટ્રીન એલોઝ.

રીત—સોકોટ્રીન એલોઝ ૧ રતલ.

ચોખ્ખું ઉકળતું પાણી ૧ ગ્યાલન.

માત્રા— ૨ થી ૬ ગ્રેન.

૩ *Pilula Aloes Socotrinae*. લા૦ પીલ્યુલા એલોઝ સોકોટ્રીની. અં૦ પીલ ઓફ સોકોટ્રીન એલોઝ.

રીત—સોકોટ્રીન એલોઝ ૨ ઑંસ.

કઠણુ સાથુ ૧ ઑંસ.

વોલેટાઇલ ઓઇલ ઓફ નટમેગ... ૧ ધ્રામ.

ગુલકંદ ૧ ઑંસ.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૪ *Pilula Aloes et Asafoetidae*. લા૦ પીલ્યુલા એલોઝ એટ આસાફીટીડી. અં૦ પીલ ઓફ એલોઝ એન્ડ આસાફીટીડા. ગુ૦ હીંગ અને એળીઆમી. ગોળીઓ.

રીત—સોકોટ્રીન એલોઝ ૧ ઑંસ.

હીંગ ૧ ઑંસ.

કઠણુ સાથુ ૧ ઑંસ.

ગુલાબનો મુરખ્ખો ૧ ઑંસ.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૫ *Pilula Aloes et Myrrhae*. લા૦ પીલ્યુલા એલોઝ એટ મરહી. અં૦ પીલ ઓફ એલોઝ એન્ડ મરહ. ગુ૦ હીરામેળ અને એળીઆની ગોળીઓ.

રીત—એળીઓ ૨ ઑંસ.

હીરામેળ ૧ ઑંસ.

કેશર ૪ ધ્રામ.

ગોળ ૧ ઔંસ.

ગ્લીસરાઇન જોધએ તેટલું.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

૬ *Tinctura Aloes.* લાં ટીંચુરા એલોઝ. અં ટીંચર ઓફ એલોઝ. ગું એળીઆનો અર્ક.

રીત—એળીઓ ૪ દ્રામ.

જેહીમધતું સત્વ ૧ ૧/૨ ઔંસ.

પ્રુફસ્પીરીટ ૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ દ્રામ.

૭ *Vinum Aloes.* લાં વાઇનમ એલોઝ. અં વાઇન ઓફ એલોઝ. ગું એળીઆનો આસવ.

રીત—એળીઓ ૧ ૧/૨ ઔંસ.

એલ્કયી દાણા ૮૦ ગ્રેન.

સુંઠ ૮૦ ગ્રેન.

શેરીવાઇન ૪૦ ઔંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ દ્રામ.

સોકોટ્રીન એલોઝ, એકસ્ટ્રેક્ટમ કોલોસી-થીડીસ કમ્પોઝીટમ, પીલ્યુલા રીહાઇ કમ્પોઝીટા અને ટીંચુરા બેન્ઝોઇની કમ્પોઝીટા બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—રેચક, દીપન, પાચન, રક્તશોધક અને ઋતુ શ્રાવક છે.

ઉપયોગ—બન્ને જાતના એળીઆની બનાવટો બંધકોષ નબળાઇ, હીસ્ટીરીઆ, નષ્ટાર્તવ, વધી ગએલા અંબુર્ણુ કમળા, પાંડુ રોગ, અને સ્ત્રીઓના લોહીની શીકાસના દરદમાં વપરાય છે.

એળીઓ જ્યારે લોહ અને હીરાબોળ સાથે વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તે ઋતુશ્રાવક અસર ધણી જલદીથી અને સારી રીતે કરે છે, માટે તેને અનિયમિત ઋતુશ્રાવના દરદમાં તથા સ્ત્રીઓના લોહીના બગાડના દરદમાં રક્તશોધક અને ઋતુશ્રાવક તરીકે વાપરવાથી સારી અસર થાય છે.

એળીઓ જ્યારે કોલોસીન્થ, રીહાઇ અને સ્કેમોન્યમના સંયોગમાં વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તે રેચક, પૌષ્ટિક અને અગ્નિ વર્ધક અસર ધણી જલ્દીથી અને સારી રીતે કરે છે; માટે તેને અજીર્ણના તમામ દરદો અને બંધકોશમાં અગ્નિ વર્ધક, પૌષ્ટિક અને રેચક તરીકે વાપરવાથી સારી અસર થાય છે. એળીઓ એકલો ખાધથી ચુંક તથા આંકડીની ધણી સખત અસર થાય છે માટે તેને ગરમ અને વાતહર દવાઓના સંયોગમાં વાપરવો જોઈએ.

એળીઆની શરીરની જીદી જીદી ઇંદ્રીઓ પર અસર.

પાચન ક્રિયાના આંતરડાની નળી પર—એળીઓ થોડા પ્રમાણમાં હોજરીમાં અગ્નિવર્ધક અને કટુ પૌષ્ટિક અસર કરે છે તેના આંતરડા પર ઝાઝી અસર કરતો નથી, પણ કોલન નામના આંતરડા પર ગરમીની રહેજ અસર કરે છે અને તેમાંથી મળના પ્રવાહને વધારી બહાર કાઢે છે માટે તે રેચક છે; પણ તે રેચક અસર ધીમેથી કરે છે અને તે લીધા પછી ૧૦ થી ૨૦ કલાકમાં ઝાડાઓ થાય છે. તે વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી રેચક અસર જલ્દીથી થાય છે એમ નથી; પણ તેમ કરવાથી આંતરડામાં અતિશય ચુંક અને આંકડી આવે છે અને કેટલીકવાર મળાશયમાંથી લોહીવાળા ઝાડા થાય છે. નાના પ્રમાણમાં ઝાડાઓ નરમ અને કાળા રંગના થાય છે, અને વધારે પ્રમાણમાં નરદમ પ્રવાહી થાય છે. જ્યારે તે બસ્તિ રૂપે વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તે શ્રેડ વર્મ નામના કરમને મારી નાંખે છે.

કાળજીપર એળીઓ ડાક્ટર રૂધરફોર્ડના મત પ્રમાણે પીત્તો પ્રવાહ વધારે છે અને તેથી કાળજીપર ગરમ અસર કરે છે.

ગર્ભાશયપર—એળીઓ ગર્ભાશયના પેલ્વીક સરક્યુલેશન પર ગરમીની અસર કરી ઋતુશ્રાવક અસર કરે છે. કેટલીકવાર તે લીધાથી ઋતુશ્રાવ અતિશય વધારે થાય છે. ડાક્ટર રબીન્સ ધોરે એકવાર એળીઆના નિરંતરના ઉપયોગથી થએલો અતિશય ઋતુશ્રાવનો રોગ મટાડ્યો હતો. ગર્ભપાતની અસર એળીઆની બનાવટો લેવાથી થાય છે.

વિહારની ઇંદ્રીઓ—એળીઓ નાના પ્રમાણમાં લેવાથી કામોત્તેજક અસર થાય છે. એળીઓ બચ્ચાંવાળી સ્ત્રીઓને આપવાથી ધાવણ

વાટે અને પેશાબવાટે બહાર નીકળી જાય છે; અને નાનાં ધાવતાં બચ્ચાં-
ઓમાં રેચક અસર થાય છે.

મુચના—વધારે ઋતુભાવ વાળી ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓમાં અને મળા-
શયના રોગના તથા હરસવાળા દરદીઓમાં એળીઓ કદી વાપરવો નહીં
COLCHICI CORMUS. લાં કોલચીસાઇ કોર્મસ. અં કોલચી-
કમ કોર્મ. ગુ કોલચીકમનાં મૂળીઆં.

માત્રા— ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.

COLCHICI SEMINA. લાં કોલચીસાઇ સેમીના. અં કોલચી-
કમ સીડસ. ગુ કોલચીકમનાં ખીઆં.

કોલચીસાઇ કોર્મસની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Extractum Colchici.* લાં એક્સ્ટ્રેક્ટમ કોલચીસાઇ. અં એક-
સ્ટ્રેક્ટ ઓફ કોલચીકમ. ગુ કોલચીકમનું સત્વ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.

૨. *Extractum Colchici Aceticum.* લાં એક્સ્ટ્રેક્ટમ કોલચીસાઇ
એસેટીકમ. અં એસેટીક એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ કોલચીકમ.
ગુ કોલચીકમનું એસેટીક એસીડવાળું સત્વ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.

૩. *Vinum Colchici.* લાં વાઇનમ કોલચીસાઇ. અં વાઇન ઓફ
કોલચીકમ. ગુ કોલચીકમનો આસવ.

રીત—કોલચીકમનાં મૂળીઆં ... ૪ ઓંસ.

શેરી વાઇન ... ૧ પાઇન્ટ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપ્પલ

કોલચીકમના ખીઆંની બનાવટ.

૧. *Tinctura Colchici Seminum.* લાં ટીંચુરા કોલચીસાઇ સેમી-
નમ અં ટીંચર ઓફ કોલચીકમ સીડસ. ગુ કોલચી-
કમના ખીઆનો અર્ક.

રીત—કોલચીકમના ખીઆં ... ૨૧ ઓંસ.

પ્રુદ્ધ સ્પીરીટ ૨૦ ઓંસ.
માત્રા— ૧૦ ધી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—પીત શામક, ગરમ, વાતહર, રેચક અને પીડા શામક છે.

ઉપયોગ—કોલચીકમની બનાવટો તીક્ષ્ણ સંધીવા, જુનો સં-
ધીવા, ગાંઠીઓ વા, સ્નાયુઓનાં ચસકા, શુગ, કાળજના વધારાનાં દરદ,
મળાવરોધ, અજીર્ણ, કમળા, વા, ઉઠાંટીઆ, કોરડી માથાના દુખાવા,
કાળજની ગાંઠ, મૂત્રાશયના વ્યાધી, ઉધરસ, ખરજવા, જલંદર, પ્રમેહ,
અને ચામડીના દરદોમાં વપરાય છે. તીક્ષ્ણ સંધીવા અને ગાંઠીઆ વાના
દરદમાં દરદીઓને થતા સાંધાના તીક્ષ્ણ દુખાવા, સોજા અને સણુકામાં
વાઈનમ કોલચીસી યોગ્ય પ્રમાણમાં વાપરવાથી એકદમ સારી અસર કરે
છે અને દુઃખને દબાવી દે છે.

કાળજના વધારાના દરદમાં વાઈનમ કોલચીસી બીજી રેચક દવાઓના
સંયોગમાં પારાની દવાઓને બદલે વારંવાર વપરાય છે, અને તે પીતના
વધારાને ઝાડા વાટે બહાર કાઢે છે અને કાળજને નાનું કરી નિયમીત કરે છે.

વિષારી ચિન્હો—કોલચીસીની બનાવટો વિષારી પ્રમાણમાં
લેવાથી પાચન ક્રિયાના આંતરડાપર સોજાની અસર થાય છે, ગળામાં અને
હોજરીમાં સખત લાલ બળે છે, અતિશય તૃષ્ણ લાગે છે, અતિશય પીતના
ઝાડા થાય છે, અમળાટ અને ચુંક આવે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, પ્રથમ
ઝાડાઓ નરદમ પાણી જેવા થાય છે અને પાછળથી લોહીવાળા થાય છે;
નાડી જલદ, ધીમી અને અનિયમીત થાય છે, શરીર પરસેવો વળી ઠંડુ થાય
છે, શ્વાસોશ્વાસ પરાણે લેવાય છે; બેશુદ્ધિ આવે છે અને છેવટે હૃદય
બધ થઈ દરદી મરણ પામે છે.

સુચના—નખળા હૃદયવાળા દરદીઓ, અતિશય વૃદ્ધ અને નાના
બચ્ચાંઓને, જૂના અતિસાર, મરડા અને આંકડી વથા ચુંકવાળા દરદીઓ-
ને આ દવા બીલકુલ આપવી નહીં.

કોલચીકમના વિષનાં વિષનાશક ધલાળો.

- કોલચીકમ ૧. વમનકારક દવાઓ.
૨. ચીકાશ યુક્ત દવાઓનાં પાન કરાવવાં.

૩. ઇંડાની સફેદી દુધમાં મેળવી પાછ દેવી.
૪. ટેનીક એસીડ આપવો.
૫. ગરમ કાફી અને ચાહ પાવો.
૬. ઉબ્બુ ઉપચાર કરવા અને હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ પાવી.
૭. મોરફાઇનના $\frac{1}{2}$ ગ્રેનની ત્રણ વાટે પીચકારી મારવી.

FARINA TRITICI લા૦ ટ્રેરીના ટ્રીટીશી. અં૦ બ્હીટનફોર. ૫૦
ધાઉનો લોટ.

MICA PANIS. લા૦ મીકા પાનીસ. અં૦ કમ્પઝોફ્રેડ.

AMYLUM. લા૦ આમીલમ અં૦ સ્ટાર્ચ.

સ્ટાર્ચની મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Glycerinum Amyli.* લા૦ ગ્લીસરાઇનમ અમીલી. અં૦ ગ્લીસરીન ઓફ સ્ટાર્ચ.

રીત—સ્ટાર્ચ	૧ ઓંસ.
ગ્લીસરીન	૫ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી.	૩ ઓંસ.

૨. *Mucilago Amyli.* લા૦ મ્યુસીલેગો અમીલી. અં૦ મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ.

રીત—સ્ટાર્ચ	૧૨૦ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી	૧૦ ઓંસ.

સ્ટાર્ચ કમ્પાઉન્ડ ટ્રેજકેન્થ પાલિડર, સપોઝીટોરીઝ ઓફ ટેનીક એસીડ, સપોઝીટોરીઝ ઓફ મોરફાઇન થીય સોપ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

બ્હીટનફોર ઇસ્ટ પોલ્ટીસ બનાવવામાં વપરાય છે.

કુમ્મ ઓફ એડ ચારકોલ પોસ્ટ્રીસ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગ્લીસરાઇન ઓફ સ્ટાર્ચ, કારબોલીક એસીડ, ટાનીક એસીડ અને મોરફાઇનની સાબુ ભિન્નિત સપોઝીટોરીઝ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ ઘણી ખરી બસ્તીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—સ્ટાર્ચ ચીઘાશ યુક્ત અને પ્રુષ્ટિકારક છે. જ્યારે હાથ પગ ફાટી જાય છે અને ચામડી પર ચીરાડ પડે છે ત્યારે ગ્લીસરાઇન સાથે ચોપડવાથી ચામડીને રેશમ જેવી સુંવાળી અને સાફ કરે છે.

HORDEUM DECORTICATUM. લાંબા હોરડીયમ ડીકોર્ટિકેટમ. અંબં પેરલ્યાર્લી. ગુંબ જવ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Decoctum Hordei.* લાંબા ડીકોક્ટમ હોરડીઆઇ. અંબં ડીકોક્શન ઓફ બાર્લી. ગુંબ જવનો કવાથ.

રીત—	જવ	૨ ઓંસ.
.	ચોખ્ખુ પાણી	૩૦ ઓંસ.
માત્રા—	૧ થી ૪ ઓંસ.	

ગુણ—શિતળ અને ઉપલેપક છે.

ઉપયોગ—પેશાબની બળતરા, પ્રમેહ, મૂત્રાશય અગર મુત્ર પિંડના વ્યાધી અને પથરી માટે અપાય છે.

ERGOTA. લાંબા અરગોટા. અંબં અરગટ. ગુંબ અરગટ.

માત્રા— ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Extractum Ergotae Liquidum.* લાંબા એક્સ્ટ્રેક્ટમ અરગોટી લીક્વીડમ. અંબં લીક્વીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ અરગટ. ગુંબ અરગટનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—અરગટ	૧ રતલ.
ઝોખ્ખુ પાણી	૬ પાઇન્ટ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	૬ ઑંસ.
માત્રા—	૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

૨ *Infusum Ergotae.* લાંબું ઇન્ફ્યુઝન અરગોટી. અંબું ઇન્ફ્યુઝન ઓફ અરગટ. ગુંબું અરગટનો ઉકાળો.

રીત—અરગટ	૨ દ્રામ.
ઝોખ્ખુ ઉકળતું પાણી	૧૦ ઑંસ.
માત્રા—	૧ થી ૨ ઑંસ.

૩ *Tinctura Ergotae.* લાંબું ટીંચુરા અરગોટી. અંબું ટીંચર ઓફ અરગટ. ગુંબું અરગટનો અર્ક.

રીત—અરગટનો લુકો	૫ ઑંસ.
પ્રુફ સ્પીરીટ	૨૦ ઑંસ.
માત્રા—	૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

૪ *Ergotinum.* લાંબું અરગોટીનમ. અંબું અરગોટીન. ગુંબું અરગટનું શુદ્ધ સત્વ.

રીત—એકસ્ટ્રેક્ટ અરગટ લીક્વીડ	૪ ઑંસ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ	૪ ઑંસ.
માત્રા—	૨ થી ૫ ગ્રેન.

અરગોટીનની મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Injectio Ergotini Hypodermica.* લાંબું ઇન્જેકશ્યો અરગોટીની હાઇપોડરમીકા. અંબું હાઇપોડરમીક ઇન્જેક્શન ઓફ અરગોટીન. ગુંબું અરગોટીનનું ત્વચામાં મારવાની પીચકારીનું પ્રવાહી.

રીત—અરગોટીન	૧૦૦ ગ્રેન.
કેમ્ફર વોટર	૨૦૦ ગ્રેન.
માત્રા—	૩ થી ૧૦ ટીપાં.

ગુણ—રક્ત સ્તંભક, ગરમ, સ્નાયુ સંકોચીત કરનાર, વેંણુ લાવનાર

ઋતુઆવક, ગ્રાહીક અને પીડાશામક છે.

• ઉપયોગ—અરગટની બનાવટો પ્રદર, કલોરોસીસ, અનિયમીત ઋતુઆવ અને અતિશય થતો ઋતુઆવ, ગર્ભસ્થાનના દરદો, મુત્રાશયના દરદો, મસાના દરદો, પ્રમેહ, ઉરસ્તંભ, કરોડ રજ્જીનું વ્યાધી, અતિસાર જૂનો મરડો, આંખના વ્યાધી, મળાશય, ગર્ભાશય, મૂત્રાશય, નાક, હોજરી અને ફેફસામાંથી થતા રક્તઆવના દરદમાં રક્તસ્તંભક અને ગ્રાહીક અસર સાડ વારંવાર વપરાય છે. અરગટ ગર્ભાશયને સંકુચિત કરે છે, અને તેથી બચ્ચાંનો પ્રસવ થવામાં, રક્તઆવનો અટકાવ કરવામાં, અને ઓરને બહાર કાઢવા સાડ વધારે વપરાય છે. અરગટનો અર્ક અગર સત્વ જૂતાં હોય છે તો બરાબર અસર કરતાં નથી ત્યારે તેની તાજી ચા કરી આપવાથી સારો ફાયદો માલમ પડે છે.

અરગટ હોજરીમાં ગયા પછી લોહીની નાની નસોને સંકુચિત કરે છે. સૂવાવડ ગયા કેડે કાંઈ પણ બગાડ ગર્ભાશયમાં રહ્યો હોય અને તેથી લોહી દુઝતું હોય તથા નબળાઈ આવતી હોય તો તે વખતે અરગટનો ઉપયોગ કરવાથી ઋતુઆવક અસર થઈ રક્તઆવ બંધ થાય છે અને પછી ગ્રાહીક અસર થાય છે.

ક્ષય રોગમાં થતી લોહીની ઉલ્ટીઓ, અતિશય લોહી દુઝતા મસા, રક્તાતિસાર અને મરડાના લોહીવાળા ઝાડોના દરદમાં, અરગટ એકમ હે-મેમેલીસ એકસ્ટ્રેક્ટ બેલા લીકવીડ અને ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડના સં-યોગમાં વાપરવાથી રક્તસ્તંભક અસર ઘણી સારી કરે છે.

અરગટ વધારે પ્રમાણમાં નાડીના ધબકારાની ગતીને ઘટાડી નાંખે છે, બકારી, ઉબકા, ઉલ્ટીઓ, બકવા, સનેપાત અને બેશુદ્ધી કરી કેટલીકવાર મરણ નીપજાવે છે.

SACCHARUM PURIFICATUM. લા.૦ સાકરમ પ્યુરીફિકેટમ.

અ.૦ રીફાઈન્ડ સ્યુગર. ગુ.૦ ધોએલી સાકર.

માત્રા— જરૂર જોઈ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ Syrupus. લા.૦ સીરપસ. અ.૦ સીરપ ગુ.૦ શરબત.

રીત—વોએલી સાકર ૫ પૈંડ.
ચોખ્ખું પાણી. ૪૦ ઐંસ.

માત્રા— ૪૩૨ જેટલી.

સાકર—ત્રણાખરા સરખતો, રેવડીઓ, અને ખીજી ઘણી બનાવ-
ટા બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—પૌષ્ટિક, ચીકાશ યુક્ત અને કફદન છે.

ઉપયોગ—દવાઓ બનાવવામાં તથા યોગવાદ્ય તરીકે વપરાય છે.
કેટલીક કડવી દવાઓની કડવાશ દૂર કરવા સાથે તેના મધુર સ્વાદને લીધે
અતિશય વપરાય છે.

SACCHARUM LACTIS. લા. સાકરમ લાકટીસ અં. સ્યુગર
ઓફ મીલ્ક ગુ. દુધની સાકર.

માત્રા— ૪૩૨ જેટલી.

ઉપયોગ—આ સાકર દવાઓ બનાવવામાં વપરાય છે. બાળકને
સાકરને બદલે અપાય છે.

SACCHARIN. લા. સેકેરીન. અં. સેકેરીન.

માત્રા— ૪૩૨ પ્રમાણે.

ઉપયોગ—આ અતિશય ગળી સાકર ડામરમાંથી હમણાં શોધી
કાઢવામાં આવી છે. સાધારણ સાકરથી આ સાકર ૧૦ ગણી ગળી છે સા-
કરને બદલે આ સાકર મધુ પ્રેમહના દરદમાં દરદીઓને ગળપણ તરીકે વા-
રંવાર આપવામાં આવે છે. આ સાકરની ટેબ્લેટ આપે છે તેમાં આ
સાકરનો ૬ ગ્રેન સમાવેલો છે તે દુધમાં અથવા પાણીમાં મિશ્ર કરી સારી
રીતે ખાઈ શકાય છે.

THERIACA લા. થેરીઆકા. અં. ટ્રીકલ ગુ. ગાળ.

માત્રા— જોઈએ તેટલો.

ટ્રીકલ ઘણીખરી ગાળીઓ અને ટીચર ઓફ ક્લોરોફોર્મ
એન્ડ મોરફાઇન બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ગરમ, અગ્નિવર્ધક અને રેચક છે.

ઉપયોગ—ગોળ સાત્રારણુ રીતે વધારે ખાવાથી સ્થેજ રેચક અને ગરમ અસર થાય છે; અને તે સદ્દુરના સંયોગમાં વારંવાર વપરાય છે.

FILIX MAS. લા. ફીલીક્સમાસ અં. મેલર્ન.

માત્રા— ૬૦ થી ૧૮૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Extractum Filicis Liquidum.* લા. એક્સ્ટ્રેક્ટમ ફીલીસીસ-લીકવીડમ. અં. લીકવીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ મેલર્ન ગુ. મેલર્નનું પ્રવાહી સત્વ.

રીત—મેલર્ન ૨ પૌંડ.

ધથર ૮૦ ઑંસ.

માત્રા— ૧૫ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—કૃમીધન.

ઉપયોગ—મેલર્નનું પ્રવાહી સત્વ આંતરડામાં કૃમીધન અસર કરે છે. આંતરડામાં ચપટા કરમ થાય છે, જે ધણા ફીટ લાંબા હોય છે અને નીકળવા મુશ્કેલ પડે છે તેના ઉપર આ દવા સારી અસર કરે છે. દરદીને એક જુલાબ આપી કેટલોક વખત ભુખ્યો રાખવો, પછી આ દવા આપવી, તે ત્યાર પછી એક જુલાબ આપવો. આ દવાથી કરમ મરી જાય છે અને જુલાબ વાટે ખૂંદાર પડે છે.

CETRARIA. લા. કેટ્રેરીઆ. અં. આઇસલેન્ડમેસ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Decoctum Cetrariae.* લા. ડીકોક્ટમ કેટ્રેરીઆઇ. અં. ડીકોકશન ઓફ આઇસલેન્ડમેસ. ગુ. આઇસલેન્ડમેસનો કવાથ.

રીત—આઇસલેન્ડમેસ (ઠંડા પાણીમાં ધોએલા) ૧ ઑંસ.

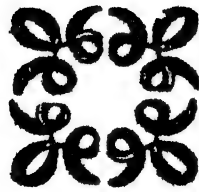
ચોખ્ખુ પાણી ૨૦ ઑંસ.

માત્રા— ૧ થી ૪ ઓંસ.

ઉપયોગ—આઇસલેન્ડ મોસમાંથી કેટલોક કડવો ભાગ કહાડી નાંખીને આઇસલેન્ડ અને લાપલાંડના લોકો તેને ખોરાક તરીકે ખાય છે.

આ દવાનો ક્વાથ ચીકાશયુક્ત અને ધીમી પૌષ્ટિક અસર કરે છે. આ દવામાંથી નીકળતું કેટ્રીક એસીડ રહી રહીને આવતા તાવમાં ક્વીનાઇનને બદલે વપરાય છે; અને તેથી તે તાવ રોકવાની અસર કરે છે એમ કહેવાય છે.

(વનસ્પતિ વિભાગ સમાપ્ત.)

પ્રાણી વિભાગ.

MOSCHUS. લાં માસકંસ. અં ૦ મસ્ક. ગુ ૦ કસ્તુરી. મૃગની કુટીમાંથી નીકળે છે.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—ગરમ, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, અને સ્નાયુ શ્રેયિષ્ય અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—કસ્તુરી શ્વાસ, મોટી ઉધરસ, હિસ્ટીરીઆ, અપસ્માર, આંચકી, વાયુના વ્યાધી, હૃદય, શ્વાસોશ્વાસ અને મગજના સ્નાયુઓના વ્યાધી, ત્રીદોષની મૂર્છાઓ, ફેફસાના સોજા, સનેપાત, રક્તાશયની મંદગતિના વ્યાધી, કોરીઆ, ઉંટાટીઆ અને દમના રોગમાં વપરાય છે.

કસ્તુરી ઘણા બચંકર દરદોમાં હૃદયની મંદગતિના કેસમાં હૃદય પૌષ્ટિક અને શરીરમાં ગરમીની અસર કરવા સાડ વપરાય છે.

SEVUM. PRAEPARATUM. લાં સેવમ પ્રેપેરેટમ. અં ૦ પ્રી-પેડ સ્યુએટ. ઘેટાની હોંજરીની ચરખીમાંથી બને છે.

સ્યુએટ કેન્થારીડીસ પ્લાસ્ટર અને મરકયુરી ઓઇન્ટમેન્ટ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—સ્યુએટ કટલીક જાતની પોટીસો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

FEL BOVINUM PURIFICATUM. લાં ફેલ બોવાઇનમ પ્યુરીફીકેટમ. અં ૦ પ્યુરીફાઇડ ઓક્સ બાઇલ. ગુ ૦ બાળદત્તું શુદ્ધ કરેલું પીત.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—દીપન, પાચન અને રેચક છે.

ઉપયોગ— ફેલ બોવાઇનમ પ્યુરીફીકેટમ જાણી કબજાત, અજીર્ણ, વાયુ, ખોરાક લીધા પછી થતી ઉલ્ટીના દરદ, અને પાચન ક્રિયાની નબળાઈના દરદમાં વપરાય છે.

PEPSIN. લા૦ પેપસીન અં૦ પેપસીન. ગુ૦ પેપસીન. ડુક્કરની હો-
જરીમાંથી બને છે.

માત્રા— ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

VINUM PEPSINAE. લા૦ વાઇનમ પેપસીની. અં૦ પે-
પસીન વાઇન. ગુ૦ પેપસીનનો આસવ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ડ્રામ.

ગુણ—દીપન, પાચન અને અગ્નિ વર્ધક છે.

ઉપયોગ—પેપસીન પોરસી અને પેપસીન વાઇન મંદાગ્નિ. અજીર્ણના વધી ગએલા વ્યાધી, પાંડુ રોગ, દમ, હાંફણુ, ઉધરસ, અને ન-
બળાઇના દરદોમાં વપરાય છે.

અજીર્ણ અને મંદાગ્નીના વ્યાધીમાં પેપસીન એસીડ હાઇડ્રોકલો-
રીક ડીલ્યુટના સંયોગમાં આપ્યાથી સારો ફાયદો કરે છે. પાંડુરોગ અને
હોજરીના દરદોમાં પેપસીન લોહની દવાના સંયોગમાં આપ્યાથી સારો ફા-
યદો કરે છે. ખોરાક લીધા પછી તરત થતી ઉલ્ટીના દરદમાં પેપસીન વા-
ઈન લેવાથી અગ્નિ વર્ધક અસર સારી થઈ ખોરાક પચી જાય છે; બચ્ચાં-
ઓના અતિસારના દરદમાં પેપસીન વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ADEPS PRAEPARATUS. લા૦ એડેપ્સ પ્રેપેરેટસ. અં૦
પ્રીપેડ લાઈ. ગુ૦ ડુક્કરની સાફ કરેલી ચરબી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Adeps Benzoyatus.* લા૦ એડેપ્સ બેન્ઝોએટસ. અં૦ બેન્ઝોએટડ
લાઈ. ગુ૦ લોખાન મેળવેલી ચરબી

રીત—પ્રીપેડ લાઈ ... ૧ પૌંડ.

બેન્ઝોઇન ... ૧૪૦ ગ્રેન.

૨. *Unguentum Simplex.* લાઠ અંગવેન્ટમ સીમ્પ્લેક્ષ. અં. સી-
મ્પલ ઓઇન્ટમેન્ટ. ગુ. સાદુ મલમ.

રીત—ઘોળું મીઠુ	૨ ઓંસ.
બેન્ઝોઇટોલ લાર્ડ	૩ ઓંસ.
બદામનું તેલ	૩ ઓંસ.

લાર્ડ કેન્થારીસ પ્લાસ્ટર બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—લાર્ડ કેટલીક જાતના મલમો બનાવવાના કામમાં વપ-
રાય છે. તે ચામડીપર લગાડવાથી ચામડી સાફ અને સુંવાળી રેશમ જેવી
થાય છે. દાહ, જખમ, ચાંદા, વા, તથા ઘા ઉપર લગાડાય છે કેટલીકવાર
હાથ પગ ફાટી ગયા હોય ત્યારે તે ચોપડવાથી રૂઝ આવે છે અને પીડા
થતી નથી.

CETACEUM. લાઠ કયાટેશીયમ અં. સ્પરમેસેટી. સ્પરમ બ્લેન્ડ
નામના માંછલાના માથામાં નીકળે છે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Cetacei.* લાઠ અંગવેન્ટમ કેટેશ્યાઇ અં. ઓઇ-
ન્ટમેન્ટ ઓફ સ્પરમેસેટી ગુ. સ્પરમેસેટીનું મલમ.

રીત—સ્પરમેસેટી	૫ ઓંસ.
ઘોળું મીઠુ	૨ ઓંસ.
બદામનું તેલ	૨૦ ઓંસ.
બેન્ઝોઇન	૪ દ્રામ.

સ્પરમેસેટી મુખ્ય બ્લોસ્ટરીંગ પેપરની બનાવટો બનાવવાના
કામમાં વપરાય છે.

ઉપયોગ—સ્પરમેસેટી ચામડીને નરમ સુંવાળી કરનાર છે; અને
તેથી બાહ્યોપચાર તરીકે ચામડીના દરદોમાં મલમ તરીકે વપરાય છે.

OVI ALBUMEN લાઠ ઓવી આલ્બ્યુમેન. અં. એગ આલ્બ્યુમેન
ગુ. ઇંડાની સફેદી.

OVI VITELLUS. લાંબો ઓવી વીટેલસ. અંબો યોક ઓફ એગ. ગું
ધંડાની અંદરનો ભાગ.

ચોક ઓફ એગ, ફ્રેન્ચ બ્રાન્ડીનું મીઠાશ્વર બનાવવાના કામમાં
વપરાય છે.

ગુણ—વિષનાશક, પુષ્ટીકારક અને ચામડીને સાફ તથા નરમ કર-
નાર છે.

ઉપયોગ—ધંડાની સફેદી શરીરની અંદરની ત્વચાનું સારી રીતે
પોષણ અને રક્ષણ કરે છે. કેટલીક પ્રકારના જલદ તેજાઓ અને જ-
લદ દવાઓના વિષના કેસમાં ધંડાની સફેદ પાણી સાથે અથવા દુધ સા-
થે મિશ્ર કરીને પાવાથી હોજરીનું તથા આખા શરીરની અંદરની ચામડી
નું સારી રીતે રક્ષણ થાય છે અને ઝેરની દાહક અસરથી ચામડીને બચાવી
લઈ સુંવાળી નરમ રેશમ જેવી તે રાખે છે; કેટલીકવાર ધંડાની સફેદી નવ-
બાઈના દરદમાં માંદા માણસના ખોરાક તરીકે વપરાય છે.

OLEUM MORRHUAE. લાંબો ઓલ્યમ મોરહુ અંબો કોડલીવર

ઓઇલ. ગું કોડ નામની માંછલીના કાળજનું તેલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૮ ગ્રામ.

ગુણ—પૌષ્ટિક અને રક્ત સુધારનાર છે.

ઉપયોગ—કોડલીવર ઓઇલ ક્ષય, કંઠમાળ, નબળાઈ, ત્વચાના
દરદ, સંધીવા, માથાના દુખાવા, ખરજવા, દડુ, કુષ્ટ, ઉધરસ, ફેફસાં, કંઠ
નળીના વ્યાધી, છાતીના વ્યાધી અને દમના રોગમાં વપરાય છે. આ તેલ
શરૂઆતમાં થોડું આપવું અને ધીમે ધીમે વધારતા જવું. પાચન ન થઈ શકે
તેને શરીરે તથા છાતીપર ચોળવાથી ગુણકારક થઈ પડે છે. તેની ગોળી
અપાય છે. કોડલીવર ઓઇલ દૂધ, કરીઆતાની ચા, ફીઓસોટ, ગોયાકોલ,
આ અથવા પીપરમીન્ટના પાણીમાં પીવાય છે. જમીને તરત પીવાથી ખો-
શકની જોડે તે પાચન થઈ જાય છે. અન્ય વખતે પીવાથી કોઈવાર વાયુ
અને અજીર્ણ કરે છે. કોઈ કોઈને તે પચતું નથી અને ઝાડા કરે છે; તાવ
હોય ત્યારે આ તેલ વાપરવું નહીં; તેમજ ઝાડા થાય તો બંધ કરવું. કો-

હત્તીવર ઓઇલ, માલ્ટાઇન કોડલીવર ઓઇલ, કેપ્સલ કોડલીવર ઓઇલ, ટેરેલ કોડલીવર ઓઇલ, સ્કોટ ઇમલશન વગેરે કોડલીવર ઓઇલની ઘણી ઘણી બનાવટો આપે છે તે સર્વે ઉપર બતાવેલા રોગોમાં વપરાય છે. તે લીધાથી શરીરને સારૂ પોષણ મળે છે અને વજનમાં વધારો થાય છે. ફેફસાના અને ક્ષયના તીવ્ર રોગમાં કોડલીવર ઓઇલ કીચોસોટ અને ગાયાકોલના બે ત્રણ ટીપાં સાથે પીવાથી નાંતુનાશક, કફધન, પુષ્ટીકારક અને અગ્નિ વર્ધક અસર ધણીજ સારી રીતે કરે છે અને સ્હેલાઈથી પચી શકે છે જ્યારે કોડલીવર ઓઇલના ચોખ્ખા તેલથી ધારેલી અસર ન થાય તો, ઉપરની કોડલીવર ઓઇલની બનાવટો એક પછી એક વાપરવી; અને તેમાંથી જે માફક આવે તે પાયા કરવી.

MEL લા૦ મેલ. અં૦ હતી. ગું૦ મધ. માંખોના મધપુડામાંથી નીકળે છે.

માત્રા— ૧૩૨ જેટલી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Mel Depuratum*. લા૦ મેલ ડેપ્યુરેટમ. અં૦ ક્લેરીફાઇડ હતી. ગું૦ શોધેલુ મધ.

ઉપયોગ—મધ મધપુડામાંથી નીકળે છે; ખોટું ચાસણીનું મધ ધણું વેચાતું છે; ખીજી દવાઓના સંયોગમાં વપરાય છે. તે ઉષ્ણ, સારક અને કફધન અસર કરે છે.

૨. *Oxymel*. લા૦ ઓક્ષીમેલ. અં૦ ઓક્ષીમેલ.

રીત—શોધેલુ મધ ૪૦ ઓંસ.

એસેટીક એસીડ ૫ ઓંસ.

ચોખ્ખુ પાણી ૫ ઓંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ દ્રામ.

ક્લેરીફાઇડ હતી મેલખોરાસીસ, ઓક્ષીમેલસીસી, કન્ફેક્શયો પીપરીસ, કન્ફેક્શયો સ્કેમોની, અને કન્ફેક્શયો ટેરીબીન્થીની બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—શિતવીર્ય, કફધન અને સ્હેજરૂચક છે.

ઉપયોગ—ઓક્ષીમેલ ઉધરસ અને ખાંસોના મરજ ઉપર વપરાય છે.

CERA FLAVA. લા० સીરા ફ્લેવા. અં० યલોવેક્સ. ગુ० પીળું મીણ.
મધપુડામાંથી નીકળે છે.

CERA ALBA. લા० સીરા આલ્બા. અં० બ્લાઇટ વેક્સ. ગુ० સફેદ મીણ.
મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Simplex.* લા० અંગવેન્ટમ સીમ્પ્લેક્સ. અં० સી-
મ્પલ ઓઇન્ટમેન્ટ. ગુ० સાદુ મલમ.

રીત—સફેદમીણ	૨ ઓંસ.
લોખાન મેળવેલી ચરખી	૩ ઓંસ.
બદામનું તેલ	૩ ઓંસ.

ઉપયોગ—સફેદ અને પીળું મીણ બીજી ઔષધીઓના મલમ, પ્લાસ્ટર અને ફાસફરસની ગોળીઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

COCCUS. લા० કોકસ. અં० કોચીનીઅલ. ગુ० કોચીનીઅલ.
મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Tinctura Cocci.* લા० ટીંચુરા કોકસી. અં० ટીંચર ઓફ કોચીની-
અલ. ગુ० કોચીનીઅલનો અર્ક.

રીત—કોચીનીઅલનો છુકો	૨ ૧/૨ ઓંસ.
પ્રુફસ્પોરીટ	૨૦ ઓંસ.
માત્રા—	૩૦ ટીપાથી ૧ ૧/૨ દ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવા મુખ્યત્વે કરીને રંગ લાવવા સાથે બીજી દવા-
ઓમાં વપરાય છે; અને રંગવાના હુન્નર તરીકે વધારે વપરાય છે.

CANTHARIS. લા० ક્યાંથારીસ અં० ક્યાંથારીડીસ. ગુ० એક જ-
તની જેરી માંખ છે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Acetum Cantharidis.* લા० એસીટમ ક્યાંથારીડીસ. અં० વી-
નીગર ઓફ ક્યાંથારીડીસ.

રીત—ક્યાંચારીડીસ	૨ ઓંસ.
ગ્લેસ્શીઅન્ન એસેટીક એસીડ	૨ ઓંસ.
એસેટીક એસીડ	૧૮ ઓંસ.

૨. *Charta Epispastica.* લાં ચારટા એપીસ્પેસ્ટીકા. અં બ્લીસ્ટ-
રીંગ પેપર. ગું ફાલ્સો ઉઠાડવાનો કાગળ.

રીત—ધોળું મીણ	૪ ઓંસ.
સ્પરમેસીટી	૧૬ ઓંસ.
ઓલીવ ઓઇલ	૨ ઓંસ.
રાગ	૬ દ્રામ.
કાનડા બાલઝમ	૨ દ્રામ.
ક્યાંચારીડીસનો લુકો	૧ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	૬ ઓંસ.

આ બધું તૈયાર કરી કાગળની પટીઓ કરી તેને એક બાજુ પર
છાગે તેમ તે પર ફેરવવું.

૩ *Emplastrum Cantharidis.* લાં એમપ્લાસ્ટ્રમ ક્યાંચારીડીસી
અં ક્યાંચારીડીસ પ્લાસ્ટર. ગું ક્યાંચારીડીસનો લેપ.

રીત—ક્યાંચારીડીસનો લુકો	૧૨ ઓંસ.
પીળું મીણ	૭૬ ઓંસ.
ચરખીનો લુકો	૭૬ ઓંસ.
રાગનો લુકો	૩ ઓંસ.
પ્રીપેરેડ લાઈ	૬ ઓંસ.

૪ *Emplastrum Calefaciens.* લાં એમપ્લાસ્ટ્રમ ક્યાલીફેશન્સ
અં વોર્મ પ્લાસ્ટર. ગું ગરમ પ્લાસ્ટર.

રીત—ક્યાંચારીડીસનો લુકો	૪ ઓંસ.
બયફળનું તેલ	૪ ઓંસ.
પીળું મીણ	૪ ઓંસ.
રાગ	૪ ઓંસ.
રાગનો લેપ	૩૬ રતલ.
સાબુનો લેપ	૨ રતલ.
ઉકળતું પાણી	૨૦ ઓંસ.

૫ *Liquor Epispasticus.* લા.૦ લાઇકર એપીસ્પેસ્ટીકસ. અં.૦
બ્લીસ્ટરીંગ ફ્લ્યુઇડ ગુ.૦ ફાલ્સો ઉઠાડવાનું પ્રવાહી.

ઉપનામ—લીનીમેન્ટમ કયાંચારીડીસ.

રીત—કયાંચારીડીસનો લુકો ... ૫ ઓંસ.

આસેટીક ધથર ... નેઇએ તેટલો.

૬ *Tinctura Cantharidis.* લા.૦ ટીંચુરા કયાંચારીડીસ. અં.૦ ટી-
ચર ઓફ કયાંચારીડીસ. ગુ.૦ કયાંચારીડીસનો અર્ક.

રીત—કયાંચારીડીસનો લુકો ... ૨ દ્રામ;

પ્રુફ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

૭ *Unguentum Cantharidis.* લા.૦ અંગવેન્ટમ કેન્થારીડીસ. અં.૦
ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ કયાંચારીડીસ. ગુ.૦ કયાંચારીડીસનું મેલમ.

રીત—કયાંચારીડીસ ... ૧ ઓંસ.

પીળું મીથુ ... ૧ ઓંસ.

ઓલીવ ઓઇલ ... ૬ ઓંસ.

ગુણ—મૂત્રલ, કામોત્તેજક અને દાહક અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—કયાંચારીડીસની બનાવટો મુખ્યત્વે કરીને બ્લીસ્ટરને

વાસ્તે વપરાય છે. વા, ચસ્કા, સોજા, વરમ, તેમજ છાતી, મગજ, સ-
ખત તાવ, દીવાનાપણું કંઠનળી, સસણી, રક્તાશયના વરમ, સંધીવા ગાંઠીઓ વા,
ક્ષય, કલેજા, કાન, આંખ અને ઉન્માદના વ્યાધી પર બ્લીસ્ટરના રૂપમાં લગાડાય
છે. મૂત્ર આવ, જૂતો પરમો કોલેરા, મૂત્રા વરોધ, મગજના સ્નાયુઓના
જૂના દરદમાં મુખ્યત્વે કરીને બરડાના રજ્જુના દરદમાં, લકવા, વાધ, પ્રદર,
ઝટુઆવના દરદો, જલદર અને ચામડીના દરદમાં પીવા તરીકે આ દવાનો
અર્ક વપરાય છે. કેટલીકવારનામદાઇના દરદમાં આ દવાનો અર્ક બીજા કામો-
તેજક અને પૌષ્ટિક દવાઓના સંયોગમાં વાપર્યાથી સારો ફાયદો આપે છે.
મૂત્ર પિંડના વ્યાધી પર આ દવાનો ઉપયોગ કરવો નહીં. વૃષણ અને
સ્તનપર બ્લીસ્ટર મારવું નહીં; ગર્ભવાળી સ્ત્રીને સ્કર્વી અને તીક્ષ્ણ વરમ-
ના દરદમાં બ્લીસ્ટર મારવું નહીં.

બ્લીસ્ટર વધારે જલ્દી ઉઠાડવાનું હોય તો તેનું પ્રવાહી વધારે વખત ધસવું; બ્લીસ્ટરને પકવીને વહેવા દેવું હોય તો તેપર પોટીસ મુકવી.

નાના બચ્ચાંઓથી વધારેવાર સુધી બ્લીસ્ટર સહન થતું નથી; અને વધારે વખત રાખવાથી ચાંદ પડે છે.

નિપારી ચિન્હો—કેન્થારીડીસ ધણુ વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી આંતરડાની નળીપર સોજો લાગે છે; અને મૂત્ર અમર અતિશય કરે છે. કંદ્રીને અતિશય જાગૃત કરે છે, પેશાબમાં લોહી આવે છે, દરદીના ગળામાં છાતીમાં, હોજરીમાં મૂત્રાશયમાં અને આંતરડામાં દાહક અસર થઇ લાલ લાલ બને છે, છેવટે ઉન્માદ થઇને તાણુ આવે છે આંચકી આવે છે અને દરદી અતિશય પીડા ભોગવતો મરણ પામે છે; મરણ સુધી ઇંદ્રી સંપૂર્ણ રીતે જાગૃત રહે છે અને તે શાંત થતી નથી.

કેન્થારીડીસ નિષનાં નિષનાશક ઇલાજો.

કેન્થારીડીસ.

૧. જો તરતજ કેન્થારીડીસ દરદીથી પીવામાં આવ્યું હોય, અને તેના શરીરની અંદરની ચામડીપર દાહક (ફેલ્સો ઉઠવાની) અસર થઇ ન હોય તો સ્ટમક ટયુબ કે સ્ટમક પંપ વાપરવો.
૨. જો દરદીના ગળામાં બ્લીસ્ટરની અસર થઇ હોય તો એપોમોરફાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડના ૨૦ થી ૨૫ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારી વનનકારક અસર કરાવવી.
૩. ઇંડાની સફેદી, દુધમાં મિશ્ર કરી પાછ દેવી.
૪. હૃદય પૈથિક દવાઓ વાપરવી.
૫. મોરફાઇન સલ્ફાસના ૬ ગ્રેનની ત્વચામાં પીચકારી મારી દરદી પીડા સમાવવી.
૬. ચીકાચ યુક્ત દવાઓનાં પાન કરાવવાં.

ઉપયોગ — જગો લોહીના બગાડના દરદર ન્યાં કપીંગ બોર્ડ મુકી શકાતું નથી તેવી જગ્યાએ લગાડવામાં આવે છે. એક જગોના પેટમાં ૧ દ્રામથી ૧૬ દ્રામ મુધી લોહી સમાઈ શકે છે; બગાડ અને કેટલીકવાર તે ભાગપર શેક કરવામાં આવ્યો હોય તો કદાચ તે ૪ દ્રામ મુધી લોહી મુશી શકે છે; જ્યારે જે ભાગપર જગો લગાડવાની હોય ત્યારે તે ભાગને સારી રીતે ધોઈને સાફ કરવો અને તેને જરા દુધથી ધોવી જોઈએ. શરીરના કેટલાક ભાગ જેવા કે મુખ, મળાશય, અને ગર્ભસ્થાન, જેવા ભાગપર જગોને લગાડતાં ધણી જ સંભાળ રાખવી જોઈએ, કારણ કે કેટલીકવાર જગો તે ભાગમાં પેસી જાય છે; માટે જગોને હાથ ગ્લાસમાં રાખીને લગાડવી તે વધારે સારૂ છે. જે ઉપરના ભાગમાં જગો પેસી જાય છે; તો ધણું બંધકર ચિન્હો થાય છે માટે તે વખતે દરદીને મીઠા તથા પાણીની પીચકારી મારવાથી જગો બહાર આવી શકે છે; સોજા અને બગડેલા લોહી વાળા ભાગના દુખાવા અને ચરકાપર જગો લગાડવાથી પીડા શાર્મક અસર ધણી સારી થાય છે. જગોનો ડંસ હમેશાં ત્રિકોણાકાર બેસે છે કારણ કે તેના મોંઢાને ઠેકાણે ત્રણ દાંત હોય છે. જગો ચોટયા પછી પંદર મિનિટમાં લોહીથી ભરાઈને ખરી પડે છે; જે તે ખરી ન પડે તો તેનાપર મીઠાનું પાણી નાંખવાથી તરત છુટી પડે છે જગો વળગાડતી વખતે વળગાડવાના ભાગપર માટી કે પાણી ચોપડવું એટલે તરતજ જગો વળગશે. જગો છુટયા પછી ડંખમાંથી લોહી વહે છે; તેનાપર હળદર, બાળેલું રૂ અગર ઠંડુ પાણી લગાડવાથી લોહી તરત બંધ થાય છે; લોહી બંધ ન થાય તો આહીક દવા લગાડવી અથવા મેટ્રીકા કે કાલોડીઅન લગાડવું, એટલે તરત બંધ થઈ જશે.

પ્રાણી વિભાગ સમાપ્ત.

અનિજ વિભાગ.

OXYGEN. (O. Eq.=16.) લાંબાં ઓક્સીજન. અંબાં ઓક્સીજનનું ગુણ પ્રાણવાયુ.

ઉપયોગ—ઓક્સીજન ગ્યાસ જ્યારે શરીરમાં લોહીનો પ્રવાહ ઓછો અને અશુદ્ધ થાય છે; ત્યારે લોહી સુધારવા અને વધારવા તરીકે નામ રૂપે વપરાય છે. દુનિયામાંના દરેક પ્રાણીને જન્મ ધરીને મરતાં સુધી આ પ્રાણવાયુ લેવાની જરૂર પડે છે.

ન્યુમેનીઆ, (ફેફસાના સોજનો વ્યાધી) ભયંકર વ્યાધીમાં આવતા ઝેબા અને મૂર્છાના દરદમાં, મૂત્રાશયના દરદમાં, હૃદય શુળ, દમ, હાંફણ, ક્ષય અને રક્તાશય તથા શ્વાસોશ્વાસની મંદ ગતિના વ્યાધીમાં પૌષ્ટિક અને ગરમ અસર કરવા સાથે ઓક્સીજન ગ્યાસનો નાસ લેવાથી ધણો સારો ફાયદો થાય છે.

NITROGEN. (N. Eq.=14.) લાંબાં નાઇટ્રોજન અંબાં નાઇટ્રોજન.

ઉપયોગ—નાઇટ્રોજન ગ્યાસ હાઇડ્રોજન ગ્યાસ સાથે મેળવવાથી એમોન્યા થાય છે; અને કાર્બોન સાથે મેળવવાથી સાયનોજન (Cyanogen) થાય છે; અને તે દરેક જાતના આલ્કલોઇડસ બનાવવાના કામમાં અતિશય વપરાય છે. નાઇટ્રોજન એકલો દવા તરીકે બાજેજ વપરાય છે.

HYDROGEN. (H. Eq.=1.) લાંબાં હાઇડ્રોજન અંબાં હાઇડ્રોજન.

ઉપયોગ—હાઇડ્રોજન ઓક્સીજન ગ્યાસ સાથે મેળવવાથી પાણી તૈયાર થાય છે, અને તેથી પરઓક્સાઇડ ઓફ હાઇડ્રોજન થાય છે. પરઓક્સાઇડ ઓફ હાઇડ્રોજનમાં ગરમ અને દુર્ગંધ નાશક શક્તિ રહેલી છે, અને તેથી તે ઉધરસમાં કેટલીકવાર વપરાય છે.

CARBON. (C. Eq.=12.) લા. કાર્બોન અ. કાર્બોન.

ઉપયોગ—કાર્બોન બીજા પદાર્થો જોડે મિશ્ર કરવાથી તે ઘણી ખરી દવાઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. દવા તરીકે તે ચાર કોણના રૂપમાં વપરાય છે; તેની બે જાતો છે. ૧ કાર્બોલી ગ્નાઇ, ૨ કાર્બોએનીમેલીસ.

CARBO LIGNI લા. કાર્બોલીગ્નાઇ અ. વુડ ચારકોલ ગુ. કાયલા.

માત્રા— ... ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. **Cataplasma Carbonis.** લા. કયાટાપ્લાઝમા કાર્બોનીસ અ. ચારકોલ પોટીસ ગુ. કાયલાની પોટીસ.

રીત—લાકડાના કાયલાનો છુકો.	...	૧ ઓંસ.
અગ્નિથીનો લોટ	...	૧ ૧/૨ ઓંસ.
પાંઉનો ગર્ભ	...	૨ ઓંસ.
ઉકળતું પાણી	...	૨૦ ઓંસ.

ગુણ—દુર્ગંધનાશક અને વાતહર છે.

વપયોગ—વુડ ચારકોલ તેની લોહીમાં મળી જવાની શક્તિને લીધે દુર્ગંધનાશક તરીકે અને વાતહર તરીકે હોજરી અને આંતરડાના વાયુ, ખટાશ તથા ચુંકના દરદમાં, વારંવાર વપરાય છે. અજીર્ણ, પેટનો વાયુ, ઓડકાર, ઝાડો, મરડો અને ઉલટીના દરદમાં વુડ ચારકોલ સારી અસર કરે છે. ગંધાતાં ચાંદ અને ગુમડા ઉપર તેની પોટીસ લગાડાય છે. કેટલીકવાર દંતમંજન તરીકે પણ વુડ ચારકોલ વપરાય છે.

CARBO ANIMALIS. લા. કાર્બોએનીમેલીસ. અ. એનીમલ ચારકોલ. ગુ. પ્રાણીન કાલસા.

CARBO ANIMALIS PURIFICATUS. લા. કાર્બોએનીમેલીસ પુરિફિકેટસ. અ. પુરીફાઇડ એનીમલ ચાર-

કાલ. ગુ. શુક્ર કરેલા પ્રાણીજ કાલસા.

ઉપયોગ—એનીમલ ચારકોલના ગુણ દોષ ગુક ચારકોલને મળતા છે. વનસ્પતિની વિષારી દવા લેવી કે એપીઅમ, નકસવાગીકા, સ્ફ્રીકનીયા, એકોનાઇટ વીગેરેના વિષનાશક તરોકે એનીમલ ચારકોલ કેટલીકવાર વપરાય છે.

SULPHUR. [S. Eq.=32.] લા. સલ્ફર. અ. સલ્ફર. ગુ. ગંધક.

SULPHUR SUBLIMATUM. લા. સલ્ફર સબ્લીમેટમ.

અ. સબ્લાઇમ્ડ સલ્ફર. ગુ. ગંધકનાં ફૂલ.

માત્રા— ... રેચક તરીકે ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
... ગરમી તરીકે ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

SULPHUR PRAECIPITATUM. લા. સલ્ફર પ્રેસીપીટેટમ.

અ. પ્રેસીપીટેટેડ સલ્ફર. ગુ. શોષિલો ગંધક.

માત્રા— ... { ગરમ તરીકે ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
... { રેચક તરીકે ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય ઘનાબદો.

૧ *Confectio Sulphuris.* લા. કન્ફેક્શ્યો સલ્ફયુરીસ. અ. કન્ફેક્શન ઓફ સલ્ફર. ગુ. ગંધકનો મુરખ્ખો.

રીત—ગંધકના ફૂલ ... ૪ ઓંસ.
ફીમ ઓફ ટારટર ... ૧ ઓંસ.
નારંગીનું શરબત ... ૪ ઓંસ.
ટ્રેગેકેન્થનો ભુકો.... ૧૮ ગ્રેન.

માત્રા— ... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

૨ *Unguentum Sulphuris.* લા. અંગવેન્ટમ સલ્ફયુરીસ. અ. ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ સલ્ફર. ગુ. ગંધકનું મલમ.

રીત—સબ્લાઇમ્ડ સલ્ફર ... ૧ ઓંસ.
બેન્ઝોઇન ઓઇલ ... ૪ ઓંસ.

સલ્ફર એમ્પ્લાસ્ટ્રમ હાઇડ્રાર્જરી, એમ્પ્લાસ્ટ્રમ એમો-
ન્યાસીકમ હાઇડ્રાર્જરો અને પલ્વીસ ગ્લીસરાઇઝી કમ્પોઝીટસ
ખનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—સ્વેદલ, રક્તશોધક, રેચક, ગરમ, અને કફધન છે. બાહ્યો-
પચાર તરીકે જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—સલ્ફર ત્વચા રોગ, ખરજ, ખીલ, ખસ, ખરજવા,
વીસ્ફોટક, હરસ, જૂનો સંધીવા, દમ, ઉધરસ, હૃદય રક્ત, ઉઠાંટીઆ, કો-
રોઆ, કંઠમાળ, બંધકોશ અને જૂના મરડાના દરદમાં વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સલ્ફર નાના પ્રમાણમાં લોહીમાં મળી જઈ ચા-
મડી પર તથા અંદરની ચામડી પર ગરમીની અસર કરે છે. વધારે પ્રમા-
ણમાં તે આંતરડા પર અસર કરી ઠંડી રેચક અસર કરે છે. મસાના અને
મળાશયના દરદમાં આ દવાનો મુરખો ખાવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો
થાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે સલ્ફર જંતુનાશક અસર કરે છે. ખસના દ-
રદમાં તે એકેરસ સ્કેળ્યુ અથવા ખસના જંતુનો મલમના રૂપમાં લ-
ગાડવાથી નાશ કરે છે; આથી કરીને તેનું મલમ ખસના દરદમાં ઘણીજ
કીમતી દવા છે.

PHOSPHORUS. (P. Eq.=31) લાંબો ફોસ્ફોરસ. અં. ફોસ્-
ફરસ. ગુ. ફોસ્ફરસ.

મુખ્ય ખનાવટો.

૧ *Oleum Phosphoratum.* લાંબો ઓઇયમ ફોસ્ફોરેટમ. અં. ઓ-
ઇલ ઓફ ફોસ્ફરસ. ગુ. ફોસ્ફરસનું તેલ.

રીત—ફોસ્ફરસ	૧૬ ગ્રેન.
બદામનું તેલ	૪ ઓંસ.

તેલ ગરમ કરીને તેમાં ફોસ્ફરસ નાંખવું અને તે પર કાચનો
ખુચ મારી બાટલી થોડા ગરમ પાણીમાં મૂકવી અને હલાવવી એટલે ફોસ્-
ફરસ ગળી જશે.

માત્રા— મ થી ૧૦ ટીપાં.

૨. *Pilula Phosphori.* લા૦ પીલ્યુલા ફોસફરાઇ. અં૦ ફોસફરસ
પીલ. ગુ૦ ફોસફરસની ગોળી.

રીત—ફોસફરસ	૩ ગ્રેન.
બાલકમ ઓફ ટોલુ	૧૨૦ ગ્રેન.
પીળુ મીણુ	૫૭ ગ્રેન.
કર્ડ સોપ	૯૦ ગ્રેન.

માત્રા— ૨ થી ૪ ગ્રેન.

આ ગોળીના ૩ ગ્રેનમાં ફોસફરસ સમાવેલું છે.

ગુણ—પૌષ્ટિક, ક્રમોત્તેજક અને ગરમ છે.

ઉપયોગ—ફોસફરસ એક જ્વાળા ગ્રહતત્વ છે, અને તેને પા-
ણીમાં રાખવામાં આવે છે. હવામાં રાખવાથી તરતજ સળગી ઉઠે છે. દી-
વાસળી બનાવવામાં આ પદાર્થ આવે છે. તે મીણુ જેવો દેખાય છે.

ફોસફરસની બનાવટો અપસ્માર, મગજની નબળાઇ, નપુશક-
પણું, ક્ષયરોગ, ચામડીના દરદો, કોલેરા, નિરંતર આવતા તાવ, ખરજવા
અને માથાના દુખાવામાં વપરાય છે.

મગજની નબળાઇ અને નપુશકપણાના રોગમાં આ દવા ખીજી
પૌષ્ટિક દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી અતિશય ફાયદો થાય છે. લાંબા
વખત સુધી ફોસફરસનો ઉપયોગ કરવો તે ઘણું નુકશાનકારક છે.

વિષારી ચિન્હો—વિષારી પ્રમાણમાં ફોસફરસ કાળજીના વધારાનો
વ્યાધી કરે છે; કમજો નીકળે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, રક્તશ્રાવ થાય છે,
નાડી ધીમી અને જલદી ચાલે છે, હોઝરીમાં અગન બળે છે, શરીર પરશેવો
વળી ઠંડુ થાય છે, અને પેશાબ લોહીવાળો થાય છે; અને ઘણા વિષારી
પ્રમાણમાં દરદી અશક્ત થઇ અતિશય પીડા પામતો મરણ પામે છે.

ફોસફરસના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

ફોસફરસ. ૧. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.

૨. કોપર સલ્ફેટના ૩ ગ્રેન દરેક ૫ મીનીટ જ્યાં
સુધી ઉલ્ટો ન થાય ત્યાં સુધી આપવા. ઉલ્ટી થયા

પછી દરેક ૦૧ કલાકે તેનો ૧ ગ્રેન વિષનાશક તરીકે આપવો.

૩. ફ્રેન્ચ ટરપેન્ટાઇન તેલનાં ૪૦ ટીપાં પાણીમાં મિશ્ર કરી પ્રથમ દરેક ૦૧ કલાકે ૧ કલાક સુધી આપવાં અને પછી દીવસમાં ૩ વાર આપવાં.

૪. રેચક તરીકે મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ ૪ ગ્રામ પાણીમાં નાંખી પાવું.

૫. મોરફાઇન સોલ્યુશનના ૧૦ ટીપા ૧ ગ્રેન કોપર સલ્ફેટ સાથે આપવાં.

૬. ચીકાશ યુક્ત દવાનાં પાન કરાવવાં; મુખ્યત્વે દુધ આપવું. પણ તેલ, માંખણ અને ચરબી બીલકુલ આપવાં નહીં.

IODINE. (I. Eq.=127.) લા૦ આયોડાઇન. અં૦ આયોડીન.

IODUM. લા૦ આયોડમ. અં૦ આયોડીન. દરીયાની શેવાળની રાખ-માંથી નીકળે છે.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ **Linimentum Iodi.** લા૦ લીનીમેન્ટમ આયોડાઇ. અં૦ લીનીમેન્ટ ઓફ આયોડીન. ગુ૦ આયોડીનનું ચોપડવાનું તેલ.

રી૦—આયોડીન	૧ $\frac{1}{2}$ ઓંસ.
પોટાસ આયોડીડ	૪ ગ્રામ.
ગ્લીસરાઇન	૨ ગ્રામ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	૧૦ ઓંસ.

૨. **Liquor Iodi.** લા૦ લીક્વર આયોડી. અં૦ સોલ્યુશન ઓફ આયોડાઇન. ગુ૦ આયોડીનનું પ્રવાહી.

રી૦—આયોડીન	૨૨ ગ્રેન.
પોટાસ આયોડીટ	૩૩ ગ્રેન.

પાણી

...

...

...

૧ ઑંસ.

૩. *Tinctura Iodi*. લાં ટીંચુરા આયોડાઇ અં ટીંચર ઓફ આયોડીન. ગું આયોડીનનો અર્ક.

રીત—આયોડીન ... ૪ ગ્રામ.
પોટાસ આયોડીડ ... ૨ ગ્રામ.
રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨૦ ઑંસ.

માત્રા— ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

૪. *Unguentum Iodi*. લાં અંગવેન્ટમ આયોડાઇ. અં ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ આયોડીન ગું આયોડીનનો મલમ.

રીત—આયોડીન ... ૩૨ ગ્રેન.
પોટાશ આયોડીડ ... ૩૨ ગ્રેન.
ગ્લીસેરાઇન ... ૧ ગ્રામ.
પ્રીપેડ લાર્ડ ... ૨ ઑંસ.

૫. *Vapor Iodi*. લાં વેપર આયોડાઇ અં ઇન્હેલેશન ઓફ આયોડાઇન ગું આયોડીનનો નાસ.

રીત—ટીંચર ઓફ આયોડીન. ... ૧ ગ્રામ.
પાણી ... ૧ ઑંસ.

ગુણ—ગ્રંથી શામક, ગ્રાહીક, લોહી સુધારનાર અને પૌષ્ટિક છે. વધારે પ્રમાણમાં ચામડીપર દાહક અસર કરનાર તીક્ષ્ણ વિષ છે.

ઉપયોગ—આયોડીનની પીવાની બનાવટ બદ, કંઠમાળા, કાળજી અને બરોલના વ્યાધી, હાડકાનાં દરદો, સાધારણ સોજા, સંધીવા, વીસ્ક્રેટક, ચાંદી, પ્રમેહ, ત્વચારોગ, ખરજવા, ક્ષય, ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, પ્રદર, જળંદર, ગર્ભાશયના વ્યાધી, ગાંઠીઓ વા, અનિયમીત ઝટુ-શ્રાવના વ્યાધી, અંડવૃદ્ધિની ગાંઠોના વ્યાધી, લુપ્ત અમે પેદુની ગાંઠોના દરદમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

વિશેષ બર્ણુન—આલોપથ્યાર તરીકે આયોડીનની યોગ્યતાની બનાવટો મરકીની ગાંઠો, કંઠમાળની ગાંઠો, પ્રમેહની, બદો, ગડ, ગુમડ, સાધારણ સોજા, દાહર, ખરજવા, સ્તનના સોજા, સંધીવામાં દુખતા સં-

ધા, કમરના દુખાવા, શુગ, ચસકા, લયક, કરમોડ અને શરીરના હરકોઈ દુખના ભાગપર તથા સોજવાના ભાગપર ચોપડવાથી સોજા, દુખ અને સણુકા દબાઈ જાય છે, અને તે લોહીની ગાંઠોને વીખેરી નાંખે છે. ક્ષય ઉ-ધરસ અને કંઠ નળીના દરદમાં તેનો નાસ લેવાથી ગરમ કફ્ફન અસર સારી થાય છે. અંડવૃદ્ધિનું પાણી કાઢ્યા પછી તેમાં ટીંચર આયોડીનની પીચકારી પ્રવાહી પદાર્થનો શોષ કરવા સાડ તથા રૂઝ લાવવા સાડ વપ-રાય છે. અંદરના ઉપચાર તરીકે આયોડીનની પીવાની બનાવટો અને ચોખ્ખુ આયોડીન અનાશયની અંદરની ચામડીપર સોજાની અસર કરે છે, વધારે પ્રમાણમાં હોજરીમાં લાલ અને અગત બળે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, આંખોની આસપાસ સોજો આવે છે. અને દરદી અતિશય પીડા પામે છે. ન્યારે આયોડીનની બરાબર અને વધારે અસર કરવાની જરૂર પડે છે ત્યારે તે પોટાસ આયોડીનના રૂપમાં વાપર્યાથી સોજાની અને દાહક અસર ઘણી જ થોડી થાય છે અને તે સ્હેલાઈથી વાપરી શકાય છે અને તે સંતોષકારક અસર કરે છે.

આયોડીન એકલું અગર ખીજી દવાઓમાં મિશ્ર કરેલું તે હોજરીમાં જઘને લોહીની અંદર ઝટ મળી જાય છે અને તે ખીજા અંદરની ચામડી-ના પ્રવાહો વાટે બહાર નીકળે છે; અને મુખ્યત્વે કરીને મુત્રજ્વ અસર કરી પેશાબ વાટે વધારે બહાર નીકળે છે; તે શરીરમાં જઘ લોહીના બગાડમાં ઘણો સારો સુધારો કરે છે; અને લોહીની ગાંઠો તથા સુજા આવેલા ભાગો પર લોહી સુધારવાની અસર કરી ગાંઠો અને સોજાને જલદીથી વીખેરી નાંખે છે; અને તેથી કંઠમાળ, બદો, પેઢાની ગાંઠો અને ખીજા એવા ગડ-ગુમડના દરદમાં ખાસ કરીને વપરાય છે; વળી તે શરીરની તનદુરસ્ત લો-હીની ગાંઠો પર પણ વીખેરી નાંખવાની અને ક્ષય કરવાની અસર કરે છે, જેવી કે સ્તનપર અને વૃષણપર, (Testis) માટે તેનો લાંબા વ-ખત સુધી ઉપયોગ કરવાથી ઉપરની અસર થઈ શરીરને નુકશાન પહોંચે છે. રક્ત સુધારવાની જલદ અસર આયોડીન ઘણીજ સારી રીતે કરે છે; અને તેથી ઉપદંશ અને લોહીના બગાડના વ્યાધીમાં ખાસ કરીને વપરાય છે.

ન્યારે પોટાસ આયોડીડ અને આયોડીડ વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં આવે છે ત્યારે તે નાકની અંદરની ચામડીપર, આંખની પાંપણોપર અને

કંઠ નળીપર સોજની અસર થાય છે; અને સખત સજેખમ થઇ આવે છે; અને કેટલીક વખતે તેને લીધે તાવ અને સજેખમ થાય છે; માટે આયોડીનની બનાવટો આપતાં જો સજેખમ શરૂ થાય તો તે બંધ કરવું અને સમજવું કે તેણે તેની રક્તશોષક અસર સારી રીતે કરી છે.

આયોડીનના વિષના વિપનાશક ઇલાજો.

- આયોડીનની બનાવટો.**
૧. સ્ટમક પંપ અથવા સ્ટમક ટ્યુબનો ઉપયોગ કરવો.
 ૨. વમનકારક દવાઓ આપવી.
 ૩. સોડા બાય કાર્બોનાસની ટેબ્લેટ્સ વાપરવી; અથવા તેના ૨ ગ્રામ ૨૦ ઓંસ પાણીમાં નાખી પાવાં.
 ૪. લેડ એસીટેટના ૨ ગ્રામ ૨ ઓંસ પાણીમાં નાખી પાવાં.
 ૫. ચીકાશ યુક્ત દવાનાં પાન કરાવવાં.
 ૬. ઇંદ્રની સફેદી દુધમાં મિશ્ર કરી પાવી. દુધ પાવું અથવા લોટ અને પાણી ઉકાળીને પાવાં.
 ૭. હોજરીમાં થતી પીડ મોરફાઇન સલ્ફેટના ટેબ્લેટ્સની ૩ ગ્રેનની ત્રણમાં પીચકારી મારવી.
 ૮. પોટાશ બાય કાર્બોનાસ, એમોન્યા કાર્બોનાસ, અને સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક વાપરવાં.

SULPHURIS IODIDUM. (SI₂.) લા.૦ સલ્ફ્યુરીસ આ-

યોડીડમ. અં.૦ આયોડીડ ઓફ સલ્ફર.

રીત—સલ્ફર	૧ ઓંસ.
આયોડીન	૪ ઓંસ

રસાયણીક ક્રિયાથી તૈયાર થાય છે.

માત્રા—

...

...

...

૩ થી ૨ ગ્રેન.

કુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Sulphuris Iodidi.* લા.૦ અંગ્ગેન્ટમ સલ્ફયુરીસ
આયોડીડી. અં.૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ આયોડીડ ઓફ
સલ્ફર. ગુ.૦ ગંધકના આયોડીડનું મલમ.

રીત—સલ્ફયુરીસ આયોડીડમ ૩૦ ગ્રેન.
હાર્ડ પેરાફીન ૨ ગ્રામ.
સોફ્ટ પેરાફીન ૬ ગ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવા બાહ્યોપચાર તરીકે મલમના રૂપમાં કોડ, ખીલ,
અને બૂના જાકી ચામડીના દરદમાં આયોડીનની માફક વપરાય છે.
ખાધા તરીકે આ દવા કાંઈ અમુક ખાસ અસર કરતી નથી; પણ કોઈ
કોઈવાર રક્તરોધક તરીકે વાપરવામાં આવે છે.

BROMINE. (Br. Eq.=80.) અં.૦ બ્રોમાઇન.

BROMUM લા.૦ બ્રોમમ. અં.૦ બ્રોમાઇન.

ઉપયોગ—બ્રોમાઇન એકલુ ફક્ત દાહક અસર કરવા સારૂ વપ-
રાય છે. આ દવાની વરાળ ધણી જલદ ચામડી પર દાહક અસર કરે
તેવી છે, અને તેની વાસ એટલી તો તીક્ષ્ણ છે કે તે સુધી શકાતી નથી.
કેટલીક વખતે તેને પાણી સાથે મિશ્ર કરીને બાહ્યોપચાર તરીકે ચામડીપર
લગાડાય છે; પણ તે આયોડાઇનના જેવી સારી કાંઈપણ અસર કરતી નથી.
બીજી દવાઓના સંયોગમાં બ્રોમાઇન વધારે વપરાય છે; તેમાં મુખ્યત્વે કરીને
પોટાસ અને એમોનિયા બ્રોમાઇડના રૂપમાં વધારે વપરાય છે.

બ્રોમાઇડ ઓફ પોટાશ્યમ પ્રથમ સોજના દરદમાં થયેલા પ્રવા-
હીમાં રક્તરોધક અસર કરી સોજને દાખી દેવામાં ખાસ વપરાતું હતું;
જેવા કે કાળજી અને બસેળના વધારાના દરદો વીગેરે.

હાલકર ગેરોડે ૧૮૫૪ ની સાલમાં પોટાસ બ્રોમાઇડના ઉપદંશવાળી
ચામડીના દરદના દરદીઓમાં ઘણા અખતરા કર્યા હતા; અને તેથી તેને આ-
યોડાઇન માફક રક્ત રોધક અસર થાય છે એમ માલમ પડ્યું હતું. આ-

દવાથી પ્રથમ સુસ્તી વધારે આવે છે; અને ઘણા વધારે પ્રમાણમાં નિદ્રા અતિશય આવે છે; વળી કેટલાક દરદીઓમાં આ દવા 'કામોત્તેજક' શક્તિને ઘણી મંદ કરે છે કેટલાકને કામશાંતીની અસર ઘણી જલદીથી કરે છે; અને કેટલાકને કામ સંભોગની ઇચ્છા ઘણી ખરી ઘટાડી દે છે. આ દવાનો લાંબા વખત સુધી ઉપયોગ કરવાથી ચામડી પર ચાઠાઓ નીકળે છે.

ડાક્ટર સર ચાર્લિસ લોકોકે આ દવા નીમ્ફોમેનીઆ (એક જાતનો ઉન્માદ) અને હીસ્ટીરીઆથી થયેલા અપસ્મારના દરદમાં વાપરી હતી, અને તેથી તેને સારો ફાયદો થયેલો માલમ પડ્યો હતો. મગજના સ્નાયુઓ પર આ દવા શાંતીદાયક અસર ઘણી સારી કરે છે. આ દવા વાપરવાથી પોટાસ આયોડીડ જેવા વિષારી ચિન્હો થતાં નથી જેવાં કે સળેખમ, શરીરની લોહીની ગાંઠોનો ક્ષય, (જેવા કે સ્તન અને વૃષણ વીગેરે) ગળાનું સ્ત્રુજ જતું, મોઢામાં ખરાબ સ્વાદ ઉત્પન્ન થવો વીગેરે.

પોટાસ ઓમાઇડ નીચેની બાબતો સાડ વારંવાર વપરાય છે.

૧. પોટાસ ઓમાઇડ તેની રક્તશોધક અસરને સાડ ચામડીના દરદોમાં, ઉપદંશના વ્યાધી અને કંઠમાળના દરદોમાં વપરાય છે. જ્યારે દરદીને આયોડીનની ખનાવટ માફક આવતી નથી ત્યારે આ દવા આપવાથી સારી ઠંડી રક્ત શોધક અસર થાય છે.

ખરોજ, કાળજના વધારા અને ગડગુમડના સોજના દરદમાં આ દવા સોજને દાખી દેવામાં વપરાય છે. ખરી રીતે આ દવા આયોડીનની ખનાવટ કરતાં રક્ત શોધક અસર ધીમી અને ઓછી કરે છે.

૨. આ દવા શાંતીદાયક અસરને લીધે મગજના ઉન્માદ, વાયુ અને સ્નાયુઓના દરદમાં વધારે વપરાય છે.

૩. નિદ્રા લાવવા તરીકે આ દવા ઉંઘના નાશના વ્યાધીમાં, કેટલાક તીક્ષ્ણ દરદોમાં અને અફીણ, હાયોસાઇમસ અથવા બેલાડોના આપવાથી નિદ્રા આવતી નથી અને ચિંતા થાય છે તેવા વ્યાધીમાં વાપરવાથી ઉંઘ લાવવાની અસર સારી કરે છે.

૪. આ દવા ચુંક, તાણુ અને આંકડી મટાડવા તરીકે તાણુના દરદોમાં જેવા કે કોરીઆ, વાઈ, હીસ્ટીરીઆ અને દમ, તથા હાંફણના દરદમાં વધારે વપરાય છે. વાઈના ઘણાક દરદોમાં આ દવા ઘણીજ સારી

અસર કરે છે; અને વાઈના હુમલાને વારંવાર દબાવી દે છે; અને લાંબે વ-
ખતે વાઈના દરદને નાબુદ કરે છે. આ સિવાય આ દવા ઉધરસ, જૂની
ખાંસી, ત્રિદોષ, સન્નીપાત, ફેફસાના સોજા, પ્રમેહ, મધુ પ્રમેહ ગળાના સો-
જાના બાધી, ઋતુશ્રાવના દરદો, માયાના તીક્ષ્ણ દુખાવા, સંધીવા, ચ-
સકા, શૂળ, અને ગાંઠીયાવાના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે.

માત્રા—	}	પોટાસ બ્રામાઇડની	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
		એમાન્યા બ્રામાઇડની	૨ થી ૨૦ ગ્રેન.

CHLORINE. (CL. Eq. = 35.5.) ૧૧૦ ક્લોરાઇન.

LIQUOR CHLORI. લા० લામકર ક્લોરાઇ. અંગ્લો સોલ્યુશન ઓફ ક્લોરાઇન. ગુ० ક્લોરાઇનનું મીશ્રણ.

भात्रा— १० थी ३० दि'पि.

मुख्य योजनावटो.

૧. *Vapor Chlori.* લાઁ વેપર ક્લોરાઇ ઁં ઇન્હેલેશન ઁાફ ક્લોરાઇન ગુઁ ક્લોરાઇનનો નાસ.

શીત—ક્યોરીન્ટેડ સાંધમ ... ૨ ઓંસ.

ઠંડુપાણી જોઈએ તેટલું.

ઉપયોગ—વેપર કસોરાધ કંઠ નળીના દરદમાં અને મોંની અંદરની ત્વચાના દરદમાં જ્યારે દુર્ગંધનાશક અને ગરમ અસર કરવાની જરૂર પડે છે ત્યારે વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કલોરાઇન ચોખ્ખી હાલતમાં નાસના રૂપમાં, જલદ, ગરમ, અને દાહક અસર તેના મિશ્રણના પ્રમાણમાં, જેને ભાગપર લાગે છે ત્યાં કરે છે; આથી કરીને જૂની ઉધરસ અને ક્ષયના દરદની સારવારમાં, ફેફસાની નસોના બગાડના અને કંઠ નળીના વ્યાધીમાં વપરાય છે. તે ફેફસાના ટ્યુબરકલ નામના જંતુને ક્ષય કરે છે એમ કહેવામાં આવે છે.

લાઘકર કલોરાઇ રક્તરોધક અસરને સાફ લોહીના બગાડના વ્યાધીમાં, વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે કેટલીકવાર તેને વધારે પાણીમાં મિશ્ર કરી કોગળા કરવાના રૂપમાં મોંના દરદમાં વપરાય છે અને લોશન તરીકે ગંધાતાં ચાંદાં અને ચામડીના દરદમાં વપરાય છે.

ડાક્ટર સ્કોટ જણાવે છે કે પીત્તાશયની કાંકરીના દરદમાં અને કાળજના વધારાના દરદમાં લાઘકર કલોરાઇ, નાઇટ્રો-લાઘકર કલોરીક ડીલ્યુટના જેવી અસર કરે છે.

AQUA. લાઘ એકવા અં. વોટર. ગુ. પાણી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Aqua Destillata.* (H_2O) લાઘ એકવા ડેસ્ટીલેટા અં. ડી.

સ્ટીલ વોટર ગુ. ચોખ્ખુ વરાળનું પાણી.

ઉપયોગ—ડીસ્ટીલ વોટર ફાર્માકોપીઆની ધણી ખરી બનાવટો બનાવવાના કામમાં વપરાય છે; પણ તેની જગ્યાએ કેટલીકવાર સાફ ચોખ્ખુ પાણી ચાલી શકે છે.

ACIDUM ACETICUM. ($HC_2H_3O_2$ Eq.=60) લાઘ.

એસીડમ એસેટીકમ અં. એસેટીક એસીડ. લાકડાંને બાળીને આ અર્ક બનાવાય છે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Acidum Aceticum Dilutum.* લાઘ એસીડમ એસેટીકમ ડીલ્યુટમ અં. ડીલ્યુટ એસેટીક એસીડ.

રીત—એસેટીક એસીડ ૧ પાઇન્ટ.

ડીસ્ટીલ વોટર ૭ પાઇન્ટ.

માત્રા— ૧ થી ૨ દ્રામ.

ગુણ—ઘાહક, શિતકારક, આમ્લ અને ફેવેલ છે.

ઉપયોગ—એસેટીક એસીડ દાદર, ઉંદરી, મસા અને ખરજવા ઉપર લગાડવામાં આવે છે. એસીડ એસેટીક ડીલ્યુટ પીવામાં આપવાથી તરસ છીપાવવાની અસર કરે છે; પણ આ અસર સારૂ આ દવા ભાગ્યેજ વપરાય છે. સ્યુગરલેડની સાથે ઓછીક તરીકે અપાય છે. આસેટીક એસીડને પાણી સાથે મેળવતાં ઠંડુ લોશન થાય છે; અને સરકાની માફક ચળ, તથા ઊંઘાવા ઉપર લગાડવામાં ઉપયોગી થઈ પડે છે. આસેટીક એસીડ ધણુખરૂં લાઇકર એમોન્યા આસીટાસ બનાવવામાં વધારે વપરાય છે. કેટલીકવાર અતિશય વધી ગએલા તાવના દરદમાં ડીલ્યુટ એસેટીક એસીડની અંદર વાદળી બોળીને શરીરપર લગાડવાથી એકદમ પરસેવો વળવા માંડે છે અને તાવ તદ્દન ઉતરી જાય છે.

આ ઉપયોગ ધણી સંભાળથી કરવો કારણ કે કેટલીક વખતે શરીરની ગરમી અતિશય ઓછી થઈ જાય છે અને ગરમી લાવતાં ધણીજ મહેનત પડે છે. દાદર અને મસાપર એસેટીક એસીડ લગાડવાથી મસા અને દાદર જલ્દીથી મટી જાય છે.

ACIDUM ACETICUM GLACIALE. લા. એસીડમ એસેટીકમ ગ્લેસીઅલ. અ. ગ્લેસીઅલ એસેટીક એસીડ.

ઉપયોગ—આ દવા મીસ્ચુરા ફીયોસોટી અને એસીટમ કેન્થાર-ડીસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. ચામડીપર આ દવા લગાડવાથી દાહક, દોભક અને ડામ પડવાની અસર થાય છે; મુખ્યત્વે કરીને આ દવા બાંધોપચાર તરીકે વપરાય છે.

ACETUM. લા. એસેટમ. અ. વીનેગર. ગુ. સરકો.

માત્રા.— ... ૧ થી ૨ દ્રામ.

ગુણ.—શિતકારક અને આમ્લ છે.

ઉપયોગ—સરકો તાવમાં દાહ થતો હોય તો એક ભાગ સરકો ચાર ભાગ પાણી સાથે મિશ્ર કરી ચોપડવાથી દાહ કમી થાય છે. ચોની અથવા નાકમાંથી થતા રક્તઆવર તેમાં કપડું બીંજવીને મુકવાથી રક્ત-સ્તંભક અસર થાય છે. ઊંઘાવા અથવા લચકાવાથી સોજો આવ્યો હોય

તો તેનાપર સરકાના પાણીના પોતાં મુકવાથી સોજો ઉતરી જાય છે; સરકાનો ઉપયોગ બોરાકમાં ખટારા માટે થાય છે. વીનિગર-આ-દકાલીઝ દવાઓના વિષની વિષનાશક દવા છે, તેથી તે તીક્ષ્ણ થેન લાવનાર વિષના દરદમાં હોજી વમનકારક દવાઓ અને સ્ટમક પંપથી સાફ કર્યા પછી વપરાય છે.

ACIDUM BORICUM. (H_3BO_3 Eq.=62.) લાંબો એસીડમ
બોરીકમ. અંબો બોરાસીક એસીડ.

માત્રા— ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Unguentum Acidi Borici.* લાંબો અંગવેન્ટમ એસીડી બોરીસી.
અંબો બોરીક એસીડ ઓઇન્ટમેન્ટ. ગુંબો બોરીક એસીડનું
મલમ.

રીત—બોરીક એસીડ...	૨½ ઓંસ.
સોફ્ટ પેરાશીન...	૧૦ ઓંસ.
હાર્ડ પેરાશીન...	૫ ઓંસ.

ગુણ—રોપણ, પીડાશામક, દુર્ગંધનાશક, કઢોવાણુ અટકાવનાર
અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—બોરાસીક એસીડની બનાવટો સાધારણ મલમ-પદ્ધતી તરીકે વધારે વપરાય છે. તેનું મલમ જખમ, ચાંદા, ગડગુમડાં, ખરજવાં અને ચામડીના દરદોપર ચોપડવાથી રોપણ અને દુર્ગંધનાશક અસર ધણી જાણીથી કરી ઝટ રૂઝ લાવે છે. બોરાસીક એસીડ આયડોફોર્મમાં મિશ્ર કરીને કેટલીકવાર દુર્ગંધનાશક તથા રોપણ તરીકે વપરાય છે; અતિ-શય રસી નીકળતા પાકતા કાનના દરદમાં બોરાસીક એસીડ એકલું અગર આયડોફોર્મ મિશ્રિત બભરાવવાથી કાન રૂઝાઈ જાય છે અને બહેરાશ ઓછી થાય છે. પરમીઆના દરદમાં બોરાસીક એસીડ મુત્રલ તરીકે ખાવામાં કેટલીક વાર વપરાય છે. આંખના દરદમાં બોરાસીક એસીડના ૧૦ ગ્રેન ૧ ઓંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી તેનાં ટીપાં નાંખવાથી સારો ફાયદો થાય છે; ઠંડી અસર થાય છે અને આંખની ગરમી નીતરી જાય છે અને

આંખો દુખતી મટી જાય છે. ચામડીના દાહના દરદમાં ખેરાસીક એસીડ વેસેલીનમાં મિશ્ર કરી લીન્ટપર લગાડી દાહપર લગાડવાથી ચામડી ઝટ રૂઝવા માંડે છે અને પીડાશામક અસર કરી દરદીને આરામ કરે છે.

ACIDUM CHROMICUM (CrO_3 , Eq=100.5.) લાં.

સીડમ ક્રોમીકમ. અં. ક્રોમીક એસીડ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Acidi Chromici*. લાં. લાઘકર એસીડી ક્રોમીસી. અં. સોલ્યુશન એફ ક્રોમીક એસીડ ગુ. ક્રોમીક એસીડનું પ્રવાહી.

રીત—ક્રોમીક એસીડ	૧ ઓંસ.
ડીસ્ટીલ્ડ વોટર	૩ ઓંસ.

ગુણ—જલદ દુર્ગંધ નારીક, દાહક અને કહોવાણુ અટકાવનાર છે.

ઉપયોગ—ક્રોમીક એસીડ કાસ્ટીક તરીકે મસા વીગેરે બાળીદેવામાં એક ભાગ સાથે ૪ ભાગ પાણીમિશ્ર કરીને લગાડાય છે. આ એસીડ આથી વધારે નરમ પ્રવાહી (૧ થી ૪૦ ભાગ) ના રૂપમાં ગળાના, શ્વાસ નળીના, કંઠનળીના અને મોંના ચાંદાના દરદમાં કોગળા કરવા તરીકે વપરાય છે.

ACIDUM CITRICUM. ($\text{H}_3\text{C}_6\text{H}_5\text{O}_7\text{H}_2\text{O}$, Eq.=210.]

લાં. એસીડમ સાઇટ્રીકમ. અં. સાઇટ્રીક એસીડ.

રીત—લેમન જ્યુસ	૪ પાઇન્ટ.
પ્રીપેર્ડ ચોક	૪ $\frac{1}{2}$ ઓંસ.
સલ્ફ્યુરીક એસીડ	૨ $\frac{1}{2}$ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી	જોઈએ તેટલું.

માત્રા—... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

સાઇટ્રીક એસીડ, વાઇનમ કવીનાઇ, સકસ લીમોનીસ અને સીરપ્સ લીમોનીસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ચિત્કારક, અને આમ્લ છે.

ઉપયોગ—સાઇટ્રીક એસીડ તાવ, ઉલ્ટી, તૃષ્ણા, પિત્ત અને ઉત્તવા મટાડવા માટે વપરાય છે. સોડા, પોટાશ વગેરે આત્મકલીના સંયોગમાં આપવામાં આવે છે; તેને બદલે લીંબુનો રસ અપાય તો પણ હરકત નથી તેના આપવાના પ્રમાણનું કોષ્ટક નાચે પ્રમાણે છે.

ગ્રેન.	નામ.	ગ્રેન.	નામ.	ગ્રામ.	નામ.
૨૦	સોડા બાયકાર્બ=	૧૭	સાઇટ્રીક એસીડ=	૪	લીંબુનો રસ.
,,	પોટાશ બાયકાર્બ=	૧૭	,,	=	૪
,,	એમોન્યા કાર્બ=	૨૪	,,	=	૬

ACIDUM HYDROBROMICUM DILUTUM.

(HBr Eq.=81.) લાંબા એસીડમ હાઇડ્રોબ્રોમીકમ ડીલ્યુટમ. અં. ડીલ્યુટ હાઇડ્રોબ્રોમીક એસીડ.

માત્રા— ... ૧૫ થી ૫૦ ટીપ્પા.

ઉપયોગ—આ દવા ખીજા બ્રામાઇડને બદલે વપરાય છે. ક્ષીના-ઇનથી અથવા આપો આપ કાનમાં થતા ઘોંઘાટ, બહેસશ, માથાના દુખાવા, અને ચક્કરને મટાડે છે. હૃદયના ધબકારા, અપસ્માર, હીસ્ટીરીઆ, ચરકા આદિ રોગમાં તે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

ACIDUM HYDROCHLORICUM. (HCl, Eq.=36.5)

લાંબા એસીડમ હાઇડ્રોક્લોરિકમ. અં. હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ ગુ. મીડાનો તેજબ.

ઉપનામ—મ્યુરીયાટીક એસીડ.

મુખ્ય બનાવટ.

Acidum Hydrochloricum Dilutum. લાંબા એસીડમ હાઇડ્રોક્લોરીકમ ડીલ્યુટમ અં. ડીલ્યુટ હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ.

રીત—હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ. ... ૮ ઓંસ.
એખખ પાણી. ... ૧૮૬ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં

આ દવાના ૩૬ ટીપામાં ૧ ટીપું સ્ટ્રોંગ એસીડ હાઇડ્રોકલોરીકનું સમાવેલું છે.

ગુણ—પૌષ્ટિક, લોહી સુધારનાર અને દાહક છે.

ઉપયોગ—એસીડ હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટઅજર્લુ, ટાઇફસ, ટ્રાઇફાઇડ નામના તાવ, નિરંતર આવતા તાવ, પથરીના દરદ, નખળાઈ, મુત્રાશયના દરદમાં, ચાંદી, બેટાંટીઆ, ક્ષય અને ઉધરસના દરદમાં વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે. જંતુદી જુદી જાતના ગળાના વ્યાધીમાં કોમળા કરવા તરીકે તે વધારે નરમ બનાવીને વપરાય છે. આ દવા પીતી વખતે દાંતની સંભાળ રાખવી; દવા પીધા પછી આલ્કલીઝ સોલ્યુશનથી દાંત સાફ રાખવા. કલોરોસીસ નામના દરદમાં એસીડ હાઇડ્રોકલોરીક ડીલ્યુટ સારી અસર કરે છે. (L. M. R., 81. 229.) બાહ્યોપચારમાં એસીડ હાઇડ્રોકલોરીક જલદ, દાહક અને ક્ષોભક અસર કરે છે. સડીગએલા ચાંદા, ટાંકીઓ, ગુમડા, અને મસાપર તે લગાડવાથી દાહક અસર કરે છે અને અંદરની ચામડીને ખાળી નાંખે છે. તેના વિષારી ચિન્હો આગળ સમજા જલદ એસીડના ચિન્હોમાં બતાવવામાં આવ્યા છે.

વિષનાશક દવાઓ—ચાક, મેગ્નેસીઆ, પોટાસ બાઇ કાર્બોનાસ, ઇંડાની સફેદી, કેરોન ઓઇલ, અને ચીકાશ યુક્ત દવાના પાન કરાવવાં, હોજરી અને ગળાની ચામડી સખત રીતે દાઝી ગઇ હોય તો સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો નહીં.

ACIDUM HYDROCYANICUM DILUTUM. [HCN,

Eq.=27.] લા. એસીડમ હાઇડ્રોસ્યાનીકમ ડીલ્યુટમ,

અ'ં ડીલ્યુટ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.

ઉપનામ—પ્રશીક એસીડ.

માત્રા— ... ૨ થી ૮ ટીપા.

ગુણ બનાવટ.

Vapor Acidi Hydrocyanici. લા. વેપરએસીડી હાઇડ્રોસ્યાનીસી

ઠંડુ પાણી ૧ કામ.

એસીડ હાઇડ્રોશ્યાનીક ડીલ્યુટ, ટીચર ઓફ કલોરોફોર્મ એન્ડ મોરફાઇન બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, ઉલ્ટીશામક, પીડાશામક, અને સીત વિર્ય છે. વધારે પ્રમાણમાં એક હળાહળ તીક્ષ્ણ રેર છે.

ઉપયોગ—એસીડ હાઇડ્રોશ્યાનીક ડીલ્યુટ હોબરીના વ્યાધી, અજીર્ણ, અમ્લપીત, હેડકી, સખત ઉલ્ટી, ખાંસી, મગજના, સ્નાયુઓના વ્યાધી, કેરીઆ, હીસ્ટીરીઆ, સજેખમ, ચામડીના સોજ, ગાંઠયો વા, સંધીવા, મ-સ્તકશુળ, અપરમાર, ધનુર્વા, દમ અને ક્ષયના રોગમાં વપરાય છે.

આ દવાનો નાસ બાહ્યોપચાર તરીકે ફેફસાના દરદ અને ક્ષયમાં લેવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

વિષ તરીકે ઉપયોગ અને ચિન્હો—હાઇડ્રોશ્યાનીક એસીડ નામતું રેર આપણા દેશમાં બહુ જાણીતું ન હોવાને લીધે તે કવચિતજ વપરાય છે. કેટલીકવાર કમ્પાઉન્ડરો ભૂલોથી અથવા દાકતરો અને તેના ગુણ દોષથી જાણીતા માણસો પોતાની આત્મહત્યા અને પરહત્યા સાર વાપરે છે. ફેટોગ્રાફમાં હાઇડ્રોશ્યાનીક એસીડનો કાર સાબતાઇડ ઓફ થોડાશ્યામ વધારે વપરાય છે; તે અનિશ્ચય રેરી છે. કોઇવાર તેનો પણ વિષ તરીકે ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. હાઇડ્રોશ્યાનીક એસીડ કેટલીક વન-સ્પતિના પદાર્થોમાં સમાએલું હોય છે: જેવાકે, કડવી બદામ, બોરના ઠળીઆ, અને સીતાફળના ખી વગેરે.

ચિન્હો—આ દવા પીતાં કડવી અને થોડી તીખી લાગે છે. એ-સીડ પુષ્કળ પીધું હોય તો તે પીતાં પીતાંજ અથવા થોડીવાર પછી ચિન્હ ઉ-ત્પન્ન થાય છે. માણસ જે શુદ્ધ થાય છે, શ્વાસો શ્વાસ ધીમે ધીમે આવે છે, અને વચમાં વચમાં માણસ મુઆ જેવો લાગે છે, આંખ કઠણ અને ચકચકિત લાગે છે, કીકીઓ વિસ્તૃત થાય છે, હાથ પગ નબળા થાય છે; અને બધું શરીર ઠંડુ થાય છે, પસીનો છુટે છે, નાડી હાથને લાગતી ન-થી, મળ મૂત્ર આપોઆપ થાય છે, આખું શરીર કોઇ કોઇવાર રહી રહીને કંપે છે, હાંતની દાઢ વળી જાય છે, નખ કાળા પડે છે, અને મુડી વળી ગએલી હોય છે, શ્વાસ ધુંટાય છે અને રોગી જરણ પામે છે. એસીડ થો-

કુ લીધું હોય તો પ્રથમ માથું ભારે થાય છે અને દુખવા માંડે છે. મન ગભરાય છે, ઓકારી આવે છે, નાડી જલદ ચાલે છે અને શક્તિ નાશ પામે છે. ચિન્હ ધીમે ધીમે ઉત્પન્ન થાય છે; કોઈવાર ઉઠી થાય છે, પરંતુ ધણું કરીને મોઢામાં ફીણ આવે છે. લાળ ગળવા લાગે છે, ચહેરા સુજીને રતાશ ભારે છે, અને કેટલીકવારે મોંઢામાં ચાંદા પડે છે. પુષ્કળ પ્રસીક એસીડ લીધા પછી કોઈવાર પાંચ દશપગ સુધી શુદ્ધિ હોય છે, સારે માણસ આમ તેમ ભાગે છે, અગર ખુબ પાડે છે અને તરતજ થોડી મીનીટમાં પ્રાણ લાગ કરે છે.

મરણોત્તર સ્વરૂપ—માણસ મુઆ પછી તરતજ તપાસવામાં આવે તો આખા શરીરમાં પ્રસીક એસીડની વાસ આવે છે, હાથનાં આંગળાં વળેલાં હોય છે, આંખ ચકચકીત હોય છે, શીરા લોહીથી ભરેલી હોય છે, મગજમાં લોહી જામેલું હોય છે, અને વેન્ટ્રીકલમાં સીરમ જામેલું હોય છે, ફેફસા અને પકવાશયમાં પણ લોહી જામેલું જોવામાં આવે છે, અને પકવાશય માંહેલા પદાર્થમાંથી પ્રસીક એસીડની વાસ આવે છે.

મરણ આણુનારું અલ્પ મરણ—૪૫ ટીપાં ડીલ્યુટ એસીડ લેવાથી મરણ થાય છે.

મરણકાળ—દરદી ૨ થી ૫ મિનિટમાં મરણ પામે છે, એક કલાક માણસ કોઈવારજ જીવે છે.

એસીડ હાઇડ્રોશ્યાનીક ડીલ્યુટના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

૧. સ્ટમક પંપ અથવા સ્ટગક ટયુબનો વિષ લીધા

એસીડ હાઇડ્રોશ્યાનીક ડીલ્યુટના પછી તરતજ ઉપયોગ કરવો.

નીક ડીલ્યુટ.

૨. ૨૦ મીનીટ સુધી કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.

૩. વમનકારક દવાઓ પાવી.

૪. છાતીપર તથા મોંપર ઠંડુ પાણી છાંટવું. નાક આગળ એમોનિયા ધરવો.

૫. એટ્રોપાઇન સલ્ફેટના ફેઠ એનની ટેબ્લેટની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

૬. ગરમ હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ આપવી જેવી કે સૌ-લ્લોલેટાઈલ, ઇથર, આન્ડી વીગેરે.
૭. ગરમ કપડાં પહેરાવવાં, શેક કરવો, વીજળી લ-ગાડવી.
૮. ઓકસાઈડ ઓફ આર્ચન અને કલોરીન વાપરવાં.
૯. ઓક્સીજન અને એમોન્યાનો નાસ આપવો.
૧૦. સ્ટ્રીકનાઇનનો ત્વચા વાટે મારવાની પીચકારીથી ઉપયોગ કરવો.

આ બધા ઉપચારો જરૂર પ્રમાણે ઘણીજ જલ્દીથી કરવાં; જે દી-લ થાય છે તો દરદી તરતજ મરણ પામે છે.

ACIDUM LACTICUM ($\text{HC}_3\text{H}_5\text{O}_3$ Eq.=90.) લા.૦

એસીડમ લેક્ટીકમ. અ.૦ લાક્ટીક એસીડ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Acidum Lacticum Dilutum.* લા.૦ એસીડમ લાક્ટીકમ ડીલ્યુટમ.

અ.૦ ડીલ્યુટ લાક્ટીક એસીડ.

રીત—લાક્ટીક એસીડ. ... ૩ ઓંસ.

ડીસ્ટીલ્ડ વોટર. ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧ થી ૨ દ્રામ.

ઉપયોગ—ડીલ્યુટ લેક્ટીક એસીડ ડીફ્થીરીઆ, અન્થ્રક્ષ, મૂત્રા-શયના વ્યાધી સળેખમ અને મધુ પ્રમેહમાં વપરાય છે.

ACIDUM NITRICUM. (HNO_3 Eq.=63.) લા.૦ એસીડમ

નાઇટ્રીકમ. અ.૦ નાઇટ્રીક એસીડ. ગુ.૦ સુરાખારનો તેજા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Acidum Nitricum Dilutum.* લા.૦ એસીડમ નાઇટ્રીકમ ડીલ્યુ-

૨મ. અમ્. ડીસ્પુટ નાઇટ્રીક એસીડ.

રીત—નાઇટ્રીક એસીડ	૬ ઓંસ.
ચોખ્ખું પાણી	૨૫ ઓંસ.
માત્રા—	૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

૨. *Acidum Nitro-Hydrochloricum Dilutum*. લા. ૦ એસીડમ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોકલોરીકમ ડીસ્પુટમ. અમ્. ડીસ્પુટ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોકલોરીક એસીડ.

રીત—નાઇટ્રીક એસીડ	૩ ઓંસ.
હાઇડ્રોકલોરીક એસીડ	૪ ઓંસ.
ચોખ્ખું પાણી	૨૫ ઓંસ.
માત્રા—	પીવા તરીકે— ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં. બાકી તરીકે—૬ ઓંસ સુધી. (ડીસ્પુટ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોકલોરીક એસીડ ૬ ઓંસ. પાણી ૧ ગ્યાલન.) આ બાયનું પ્રવાહી લાકડાના વાસણમાં રાખવું.			

નાઇટ્રીક એસીડના ગુણ દોષ.

ગુણ—દાહક છે.

ઉપયોગ—ચોખ્ખુ નાઇટ્રીક એસીડ ચાંદાં, ઝેરી સાપના ડંખો, હડ-કાયા કુતરાના કરડેલા ભાગપર, મસાની ગાંઠો, મુત્રેન્દ્રીપર થતી સડેલી ચાંદી, ગડગુમડ અને બીજા ગંધાતા ચામડીના દરદો પર ઝટ રૂઝ લાવવા સારૂ કાર્ટીક તરીકે વપરાય છે.

આ એસીડના ૨ ટીપાં સડેલા ભાગ પર મુકવાથી દુર્ગંધ તથા કહો-વાણુ દુર થાય છે.

બીજા બધા તેજભ્રો કરતાં આ તેજબ્ધ કાર્ટીક તરીકે ઘણો સારો વાપરના લાયક છે અને તેનો ઘણી સંભાળથી ઉપયોગ કરવો. તે લગાડતાં ખુબ ધ્યાન આપવું; તેના ટીપાં ફક્ત બગડેલા ભાગ પર જ લગાડવા. આ તેજબ્ધ ચામડીપર લાગવાથી ખીજા ડાખ પડે છે.

ડાક્ટર. એ. ડબલ્યુ. મેઇઝ એમ. ડી. જણાવે છે કે ચોખ્ખા નાઇટ્રીક એસીડના પાંચ ૭ ટીપાં થોડા ગુંદરના પ્રવાહીમાં સખત આવતા નિરંતરના તાવ, ચોથીઆ તથા ટાઢીઆ તાવમાં દરેક બળે કલાકે આપ-વાથી તોળનો સખત દુમસો બોઝમ નાખુદ થાય છે અને તાવ રોકાઈ

દરદી સારો થાય છે. આ રીતને તેણે એગ્યુએનોડાઇન અને એગ્યુક્યુર
ઓફ ફેર આ પેની એવું નામ આપ્યું છે.

વિષારી ચિન્હો આગળ બતાવવામાં આવ્યાં છે.

વિષનાષક દવાઓ—ચોક, મેગ્નેસીઆ અથવા કારબોનેટડ
આલ્કાલીઝ, (જેવો કે સોડાબાય કાર્બોનાસ, પે ટાસ બાય કાર્બોનાસ વગેરે.)
ઘંડાની સફેદી, કેરોનઓઇલ, ચીકાશ યુક્ત દવાના પાન.

ડીલ્યુટ નાઇટ્રીક એસીડ અને ડીલ્યુટ નાઇટ્રો-હાઇડ્રો ક્લોરીક
એસીડના ગુણોષ.

ગુણ—પાચક, પૌષ્ટિક, લોહી સુધારનાર, તરસ છીપાવનાર અને
દીપન છે.

ઉપયોગ—આ બંને દવાઓ જૂના કાળજના વધારાના દરદો,
કાળજના દરદથી થયેલા મરડાના બાધી, કમજો, જલંદર, બરોળ અને
કાળજના બગાડથી આવતા તાવમાં, પથરીના દરદમાં, મૂત્રાશયના બાધીમાં,
જૂની ઉધરસ, ફેફસાના બગાડના બાધી, ટાઇફસ, ટાઇફોઇડ અને સ્કાર-
લેટીના તાવમાં, પ્રાથમીક અને બીજાવાર થયેલી ચાંદીના દરદમાં, મધુપ્રમેહ,
ઉઠાંટીઆ, ફેલેરા, સંઘડણી, હૃદયના દુખાવા, જૂનો સંધીવા, અજીર્ણ, મં-
દાગ્નિ, હરસ. અને ત્વચાના રોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો છે.

રક્તદુષ્કતા મસાના દરદમાં નીચેની દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો
થાય છે.

એમોન્યા. ક્લોરાઇડ	૩૦ ગ્રેન.
લાઇકર ફેરી પર નાઇટ્રાસ...	૩૦ ટીપાં.
એસીડ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ.	૩૦ ટીપાં.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ	૧૨ દ્રામ.
સકસ ટેરેકસી	૧૫ ટીપાં.
પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પીવું. (અતુવાદક.)

કેટલીક વખતે ચાંદીના દરદમાં પારાની દવા માફક આવતી નથી,
સારે આ દવા વાપરવાથી રક્તસોષક અસર સારી થાય છે, મૂત્રા-

સમના ફોસ્ફેટીક કેલ્ક્યુલી નામના દરદમાં આ દવાની મુત્રાશયમાં પી-
ચકારી મારવાથી અંગર પીવા આપવાથી સારો ફાયદો થાય છે અને ફો-
સ્ફેટીક કેલ્ક્યુલી (એક જાતની પથરી.) ઓગળી જાય છે. આ દવામાં
હંડી ગ્રાહીક અસર હોવાને લીધે કેટલીકવાર તે નાના બચ્ચાઓના અ-
તિસારના દરદમાં અને જૂની ઉધરસમાં વપરાય છે. આ દવાઓ પીતી વ-
ખતે દાંત અમળાઇ જાય છે માટે દાંતને ન લાગે તેમ તે પીવી; અને પી-
ધા પછી સોડા બાથ કાઢીનાસના પાણીના ડોગળા કરી નાંખવા.

ACIDUM PHOSPHORICUM CONCENTRATUM.

(H_3PO_4 -Eq.=98,) with 33.7 per cent of
Water.) લા. એસીડમ ફોસ્ફોરીકમ કોનસેન્ટ્રેટમ.
અં. કોનસેન્ટ્રેટેડ ફોસ્ફોરીક એસીડ.

માત્રા— ... ૨ થી ૫ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Acidum Phosphoricum Dilutum.* લા. એસીડમ ફોસ્ફો-
રીકમ ડીલ્યુટમ. અં. ડીલ્યુટ ફોસ્ફોરીક એસીડ.

રીત—કોનસેન્ટ્રેટેડ ફોસ્ફોરીક એસીડ ... ૩ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૧૭ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—પૌષ્ટિક, તરસ છીપાવનાર, કામોત્તેજક, ગ્રાહીક અને મગ-
જને પ્રુષ્ટિ આપનાર છે.

ઉપયોગ—આ બંને દવાઓ મગજની નબળાઇ, ક્ષય, કંઠમાળ, અ-
સ્થિરરોગ, ટાઇફસ અને ટાઇફોઇડ તાવ, મધુ પ્રમેહ, પથરીના દરદમાં, હૃદય-
ના દુખાવામાં, જલંદર અને નપુશકપણાના દરદમાં વપરાય છે. આ દવા
મધુ પ્રમેહમાં તરસ છીપાવવાનો ગુણ સારી રીતે કરે છે એમ ખાત્રી મ-
ળી છે. આ દવા ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડના જેવી ગ્રાહક અસર કરે છે.
પણ જરા તેના કરતાં મગજની નબળાઇ અને નપુશકપણાના દરદમાં ની-
ચેનું મીઠાણ વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

એસીડ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ	૩૦ ટીપાં.
એસીડ ફોસ્ફોરીક ડીલ્યુટ	૧૫ ટીપાં.
હાઇડ્રો સ્ટ્રીકનીઆ	૧૨ ટીપાં.
એકસ્ટ્રેક ડેમીઆના લીકવીડ	૧૨ ગ્રામ.
પાણી	૩ ઓંસ.
દીવસમાં ૩ વાર પીવું.	(અનુવાદક.)

ACIDUM SULPHURICUM (H_2SO_4 Eq.=98) લાં.

એસીડમ સલ્ફ્યુરીકમ. અં. સલ્ફ્યુરીક એસીડ. ગું ગંધકનો તેજ્ય.

ઉપનામ=ઓક્સિજન વીરીયલ.

મુખ્ય યનાવરો.

૧. *Acidum Sulphuricum Aromaticum*. લાં એસીડમ સલ્ફ્યુરીકમ એરોમેટીકમ. અં. એરોમેટીક સલ્ફ્યુરીક એસીડ. ગું સુગંધીદાર મધકનો તેજ્ય.

રીત—સલ્ફ્યુરીક એસીડ	૩ ઓંસ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	૩૬ ઓંસ.
સ્પીરીટ ઓફ સીનામોન	૨ ઓંસ.
સ્ટ્રોંગ ટીચર ઓફ જંજીર	૨ ઓંસ.
માત્રા—	૫ થી ૩૦ ટીપાં.

૨. *Acidum Sulphuricum Dilutum*. લાં એસીડમ સલ્ફ્યુરીકમ ડીલ્યુટમ અં. ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડ. ગું ગંધકનો પાણી ઉમેરી નરમ કરેલો તેજ્ય.

રીત—સલ્ફ્યુરીક એસીડ	૧ ઓંસ.
ઓપ્પુ પાણી	૧૧ ઓંસ.
માત્રા—	૫ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—તરશ છીપાવનાર, અગ્નિવર્ધક, જ્વરહન, પૌષ્ટિક, માલીક, પરસેવો બંધ કરનાર અને દીપન છે.

ઉપયોગ—સલ્ફ્યુરીક એસીડ ચામડીપર લગાડવાથી ધણીજ સ-
ખત દાહક અસર કરે છે, અને જે જે બાગપર તે લાગે છે તે તે બાગને
તે જલદ રીતે બાળી નાખે છે. ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડ અને એ-
સેમેટ્રીક સલ્ફ્યુરીક એસીડ કવીનાઇન સાથે તાવ રોકવા તરીકે વ-
પરાય છે. સીસાની ધાતુની વિક્રિયા ઉપર અપાય છે. તેની ગ્રાહીક અસ-
રને લીધે તે અતિસાર, કોલેરા, મરડા અને સંગ્રહણી ઉપર વપરાય છે.
સોડી બંધ કરવાની અસરને લીધે તે ફેફસાં, હોજરી, મુત્રાશય, ગર્ભાશય
અને મળાશયમાંથી થતા રક્તસ્રાવના દરદમાં એકલું અગર ગેલીક એસી-
ડ, એલમ અને ખીજી રક્તસ્તંભક દવાના સંયોગમાં વપરાય છે. તેની
પરસેવો અટકાવનારી અસરને લીધે તે ક્ષયના દરદમાં અને ખીજી નબળા-
ઇના દરદમાં રાતે વળતા અતિશય પરસેવાને બંધ કરવા સારું વપરાય છે.
આ દવા તાવમાં તાવ રોકવાની અને તરસ છીપાવવાની અસર ધણીજ
સારી રીતે કરે છે. આ દવા કવીનાઇનના નાના પ્રમાણમાં અને તેના પછી
નાના પ્રમાણમાં મંદાગિન, અજીર્ણ અને નબળાઇના દરદમાં વાપરવાથી
સારી અસર કરે છે.

ક્ષય રોગમાં થતી સોહીની ઉલ્લીમાં નીચેનું મિશ્રણ સારી અસર
કરે છે.

એલમ	૯ ગ્રેન.
એસીડ સલ્ફ્યુરીક ડીલ્યુટ	૧ દ્રામ.
હેએલાઇન	૧ દ્રામ.
પાણી	૩ ઓંસ.
દીવસમાં ૩ વાર પીવું.	(અનુવાદક.)	

ડાક્ટર રખલદાસ ઘોશ જણાવે છે કે ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક
એસીડ જે ઝીન્સાઇ સલ્ફેટના સંયોગમાં વાપરવામાં આવે તો ક્ષય
રોગમાં વળતા રાતના પરસેવાને તે એકદમ બંધ કરે છે.

ACIDUM SULPHUROSUM (SO_2 -Eq.=64) લા.

એસીડમ સલ્ફ્યુરોઝમ અ. સલ્ફ્યુરસ એસીડ.

માત્રા—૨ થી ૬ ક્રામ. (ગ્લીસરાઇન અથવા બીજા પ્રવાહીના સરખા માપમાં વાપરવું.)

ગુણ—જંતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—આ દવા દુર્ગંધનો નાશ કરે છે. ગંધક બાળવાથી આ એસીડ વાયુ રૂપમાં પેદા થાય છે. જ્યાં કોલેરા મરકી વગેરે ચેપી રોગ અને ગંદકી થતાં હોય તેવી જગ્યામાં ગંધક બાળવાથી સાફ થાય છે. ઉલ્ટી, ખાંસી અને જવર ઉપર અપાય છે. લોશન તરીકે દાદર, ખરજવા અને બીજા આમલીના દરદમાં તે લગાડવામાં આવે છે.

સલ્ફ્યુરીક, નાઇટ્રીક અને હાઇડ્રોકલોરીક એસીડના વિષના વિષારી ચિન્હો અને જાણવા લાયક હકીકત—આ ત્રણ મીનરલ એટલે ખનીજ આસીડો (તેજબો) આપણા દેશમાં વિશેષ વાપરવામાં આવતા નથી, તેથી તે ભૂલથી પીવાના કેસ કવચિત્ જ બને છે, તેના વડે પંરહત્યા કરવો મુશ્કેલ પડે છે. કદાચ દવાને ખ્દાને અથવા બેશુદ્ધ સ્થિતીમાં કે નાના બાળકના ગળામાં રેડી શકાય છે. જો નાના છોકરામાં હોય તો ખુન અગર અકસ્માત મનાય છે, અને જીવન માણસમાં હોય તો તે ઘણું કરીને સ્વહત્યા કરવા સાફ લેવામાં આવ્યું છે એમ મનાય છે. આ ઝેર મોંઢેથી આખ્યા સિવાય બીજી રીતે પણ આપી શકાય છે. અક્ષીણ કે એળીઆ સાથે મેળવવીને તે અપાય છે. તેમાં ઘણું કરીને ગંધકનો તેજબ એ રીતે વિશેષ આપવામાં આવે છે. ગંધકનો અને મુરાખારનો તેજબ બદલીકલ કરવા સાફ, કપડાં બાળવા માટે અથવા ઉધધનો નાશ કરવાના હેતુથી વપરાય છે. ખનીજ એસીડના જાણીતા ગુણ એવા છે કે તેમનાથી સકરણ પદાર્થનો નાશ થાય છે; કાળા કપડાને બાળી નાંખે છે, વનસ્પતિના આસ્માની રંગને રાતો કરી મેલે છે અને રંગેલા કપડાનો રંગ બદલી નાંખે છે.

ચિન્હો—આ ઝેર ચોખ્ખા પીવામાં આવે તો પીતાં પીતાં ચિન્હો શરૂ થાય છે, મોઢા, ગળા, અને પેટમાં બળતરા થવા માંડે છે, પેટમાં વીંટ આવે છે અને મોંમાંથી ફીણ પડવા માંડે છે, ઠાલો ઉબકો થઈ ઉલ્ટી થાય છે, અને તે તપખીરાંઆ રંગની અથવા કાળી થાય છે, તેમાં લોહી જમી ગએલું માલમ પડે છે. બોલવામાં તથા ગળવામાં અડચણ આવે છે,

ધણી તરસ લાગે છે, ઝાડો કબજ થાય છે, અને પેશાબ થોડો થાય છે. નાડી નાની અને ઉતાવળી ચાલે છે, શ્વાસોશ્વાસ લેવામાં કષ્ટ પડે છે, ચહેરો ફિકરમંદ થાય છે; કોઇ વાર તેજાશ્વ શ્વાસનળીમાં જાય છે અને તેથી ઉધરસ થઈ અવાજ બેસી જાય છે, હોઠ ખવાઇ જાય છે, અથવા તેની ઉપર ફાલ્ગુ થાય છે. હડપચી અને ગાલ ઉપર તેના ડાઘ જેવામાં આવે છે; મોંની અંદરનો ભાગ ઘોળો કરચલીવાળો અને ખવાઇ ગએલો માલમ પડે છે અને તે ભાગનો રંગ તપખીરીઓ અથવા પીળો હોય છે. દાંત છુટા પડી જાય છે, અને તેનો રંગ બદલાઇ જાય છે. જીભ ઘોળી થઇ ગએલી હોય છે. તેજાશ્વના ડાઘ હાથ, પગ, લૂગડાં તેમજ ગળા ઉપર માલમ પડે છે, ઘોળા પથર ઉપર પડે છે તો તેમાં ઉભરો આવે છે. આ વીષની અંદર ચનની સ્થિતી છેવટ સુધી બગડતી નથી. કેટલાક દરદી આંચકી આવીને મરણ પામે છે, કેટલાક શ્વાસાવરોધને લીધે મરી જાય છે અને કેટલાક ધનુર્વા જેવા આંચકા, ભ્રમ અને વાઈ જેવી સ્થિતિમાં જઇ મરણ પામે છે.

વિષારી પ્રમાણ—આ ત્રણે ઝેરો એકથી બે દ્રામ જેટલા પ્રમાણમાં લેવામાં આવે તો તેનાથી મૃત્યુ થાય છે.

મરણ થવાનો કાળ—ઝોછામાં ઝોછા બે કલાક અથવા તેથી પણ ઝોછા સમયમાં મૃત્યુ નીપજે છે. કોઇ વખત માણસ કેટલાક દીવસ, અઠવાડીયાં અગર મહિના સુધી જીવે છે. દીર્ઘ કેસમાં તે માણસને તાવ આવે છે. તેની ચામડી સૂકી અને નાડી ઉતાવળી હોય છે, કેટલીક વખતે તેને ઉલ્ટી થાય છે અને ઉલ્ટીની સાથે હોજરી અગર ગળામાંથી રસપડ પડે છે, મોંમાંથી થુંક વહે છે, શ્વાસ ગંધાય છે, પેટ કઠણ જણાય છે, શ્વાસોશ્વાસ ટુંકા અને મુશ્કેલીથી ચાલે છે, હાથ પગમાં કળતર થાય છે, અને પાચન શક્તિનો નાશ થાય છે. શરીરના સર્વ અવયવોમાં અશક્તિ માલમ પડે છે, અને છેવટ અશક્તિ વધી જઇને દરદી થોડા અઠવાડીયામાં મરણ પામે છે; જો કોઇવાર તે બચી જાય છે તો મરતાં સુધી પૂરી તંદુરસ્તી ભોગવતો નથી.

જો આ ત્રણે તેજાશ્વો અંતરડામાં ગર્ભસ્થાનમાં અથવા કાનમાં રેડવામાં આવે તો પણ મૃત્યુ થાય છે.

મરણોત્તર સ્વરૂપ હોઠ, હડપચી, અને શરીરના બીજા ભાગો ઉપર તેજબના ડાઘ જોવામાં આવે છે. મોઢું, જીભ અને ગળાની અંદરની ચામડી સફેદ, પીળી, કાળરી ખવાઇ ગએલી અને નરમ માલમ પડે છે.

એપીન્ડોટીસ પડદો દાઢ યુક્ત અને સૂજેલો જણાય છે. અન્નનળ મોઢા તથા ગળા જેવો થઇ ગયો હોય છે, તેનું રસપડ છુટું પડીગએલું જોવામાં આવે છે, કવચિત્ત તેનાપર ચાંદ જોવામાં આવે છે. વખતે પ્રક્રાશય વાયુથી જૂલેલું હોય છે. કોઇવાર સંકુચિત હોય છે, તે ચીરો જોતાં તેમાંથી પીળાશપર અગર તપખીરીઆ રંગનું કે કાળુ ચીકણું દ્રવ્ય આંતરડાંના ઉપલા ભાગમાં અથવા અન્નનળમાં પણ હોય છે. રસપડ દાઢયુક્ત અને લાલ હોય છે અને તેની નીચે રક્તશ્રાવ થએલો માલમ પડે છે. મોટી નસોમાં લોહી જમી ગએલું જણાય છે. મૂત્રાશય સંકુચિત થએલું જણાય છે.

વિષનાશક ઇલાજો.

- નાઇટ્રીક એસીડ. ૧. સરસમાં સરસ ઉપાય એ છે કે મેઝીશ્યા અગર કારબોનેટ ઓફ મેઝીશ્યા પાણીમાં અથવા દુધમાં અગર બંનેમાં મિશ્ર કરી પાઇ દેવું.
- હાઇડ્રોક્લોરીક એસીડ. ૨. ચાક અથવા ચુનો, દુધ, તેલ પોટાસ, સોડા, ગુંદરતું, પ્રવાહી અને આલ્કલાઇન પ્રવાહી કેટલાક દીવસ સુધી વાપરવાં.
- સલ્ફ્યુરીક એસીડ. ૩. જો ચામડી ખવાઇ ગએલી માલમ પડે તો સ્ટ્રમકપંપનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૪. પેટ ઉપર જળો લગાડવી, શેક કરવો અને દરદીને બરફનું પાણી પીવા આપવું.
૫. કાંજની પીચકારી મારી મળ શુદ્ધી કરવી.
૬. જો કોઇ પણ બહારનો ભાગ ખવાઇ ગયો હોય તો તેના ઇલાજ બળવાના ઇલાજ પ્રમાણે કરવા.

ACIDUM TARTARICUM. ($H_2C_4H_4O_6$ Eq.=150.)

લા.૦ એસીડમ ટાર્ટરીકમ. અ.૦ ટાર્ટરીક એસીડ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—તરસ છીપાવનાર, અમ્લ અને શિતકારક છે.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ સાંકળીક એસીડને મળતા છે. તે તાવમાં તરસ છીપાવવાની સારી અસર કરે છે, આથી કરીને આવા દર-દોષમાં તે ફીમ ઓફ ટાર્ટારના રૂપમાં અને સોડા બાયકાર્બોનાસના સં-યોગમાં વારંવાર વપરાય છે.

AMMONIUM AND ITS SALTS. એમોન્યા અને તેની બ-નાવટો.

AMMONIUM. ($2N H_4$ Eq.=14.) લા.૦ એમોનીયમ. અ.૦ એમોન્યા.

LIQUOR AMMONIAE FORTIOR (NH_3 Eq.=17.)

લા.૦ લીકર આમોન્યાઇ ફોર્સ્યોર. અ.૦ સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા. ગુ.૦ એમોન્યાનું સખત પ્રવાહી.

આ દવા નવસાર અને કળીચુનાના સંયોગથી બનાવાય છે.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Ammoniae.* લા.૦ લીકર એમોન્યા અ.૦ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા. ગુ.૦ એમોન્યા પ્રવાહી.

રીત—સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા. ... ૨૦ ઓંસ.

ચોખ્ખુ પાણી ... ૪૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપ્.

૨ *Linimentum Ammoniae.* લા.૦ લીનીમેન્ટમ એમોન્યાઇ અ.૦ લીનીમેન્ટ ઓફ એમોન્યા. ગુ.૦ એમોન્યાનું ચોપડાનું તેલ.

રીત—સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા ... ૧ ઓંસ.
ઓલીવ ઓઇલ ... ૩ ઓંસ.

૩ *Spiritus Ammoniae Foetidus*. લા. સ્પીરીટસ એમોન્યાઈ
રીટીડસ. (એસાશીટીડા જુઓ)

સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા લીનીમેન્ટમ કમ્ફોરી
કમ્પોઝીટમ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—ઢાહક અને ગરમ છે. આમોન્યાની વાસ અતી ઉગ્ર અને
ઉજ્જ્વલ છે.

ઉપયોગ—આમોન્યાનું સોલ્યુશન અંદરના ઉપચાર તરીકે
વધી મએલા તાવ, સોજવાળાં દરદ, કોલેરા, સ્નાયુઓની નબળાઈના
વ્યાધી, હૃદયની મંદગતિના વ્યાધી, હીમ્ટીરીઆ, સર્પદશ, બીજા વિષવાળા
પ્રાણીઓના વિષના વ્યાધીમાં. મૂર્છા, વાઈ, મગજની નબળાઈ, અને સં-
ધીવાના દરદમાં વપરાય છે.

ઔષધ તરીકે એકલું એમોન્યા અગર તેની હરકોઈ બનાવટો પી-
વામાં લીધાથી હોજરીમાં જઈ ગરમીની અસર પેદા કરે છે, અને લોહીની
ખટાશ દુર કરવાની અસર કરે છે; નાડીની ગતી અને ધબકારા વધારે છે,
તાણ તથા આંચકીને મટાડે છે, અને ચામડીની અંદરના પ્રવાહ, પસીનો,
મૂત્રાશય, થુંક, કફ, વીગેરે વધારી બહાર કાઢે છે; તેમ મુખ્યત્વે કરીને
કફને તથા પરસેવાને સારી રીતે બહાર કાઢે છે. વધારે પ્રમાણમાં માથામાં
ધબકારા અને દુઃખ ઉત્પન્ન કરે છે, અને માથુ બહેંચે ખોખ કરી મુકે છે;
અને આથી વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક અસર કરે છે; અને વિષારી
પ્રમાણમાં ઢાહક સોજની અસર ઉત્પન્ન કરે છે.

બેશુદ્ધી. નબળાઈથી આવેલી મૂર્છામાં દરદીનું જ્ઞાન ઠેકણે લાવવા, તથા
હૃદય પૌષ્ટિક ગરમ અસર કરવા સાથે અને હીમ્ટીરીઆમાં આવતી તાણ
તથા વાયુના ઉન્માદને મટાડવા સાથે, અને ફેફસાના સોજના વ્યાધી અને
તીક્ષ્ણ ઉધરસના દરદમાં કફને અસર કરવા સાથે એમોન્યા વારંવાર વ-
પરાય છે; અને તેથી ઘણાજ સારા ફાયદો થાય છે.

એમોન્યાનું સોલ્યુશન ડીઝેસીસ; ટાબેક્કા, કોલેરા, કોલેરા, કોલેરા,

એસીડ હાઇડ્રોચ્લોરિક ડીસ્ટિલ્ડ અને એકોનાઇડના વિષના કેસમાં હૃદય પૌષ્ટિક ગરમ અસર કરવા સાથે વિષનાશક દવા તરીકે વારંવાર વપરાય છે.

આશોપચાર તરીકે એમાન્યા વાઇ, હીસ્ટીરીયા, મૂર્છા, સળેખમ, બયંકર દરદી આવેલી બેશુદ્ધિમાં, અને તિલ્લુ જેરી દવાની બેશુદ્ધિમાં સુંઘવાથી છીંક લાવવાની અને ગરમ અસર સારી થાય છે અને શરીરમાં ચેતન આવી દરદી જગૃત થાય છે. વીંછીના ડંશ ઉપર લીકર આમોન્યા અને લાડેનમ સમભાગે લગાડવાથી આરામ થાય છે સંધીવા ગાંડીઓ વા, અને જૂની ઉધરસના દરદ પર (છાતીએ ચોપડવાથી) આ દવાનું ચોપડવાનું તૈલ ચોળવાથી ગરમ, કફન અને પીડાશામક અસર સારી રીતે થાય છે. એકલું એમોન્યા સાજી ચામડી પર લગાડવાથી પ્લીસ્ટર જેવા ફાલ્લા ઉઠે છે.

વિષારી ચિન્હો—એમોન્યામો વાયુ વિષારી છે. તેનાથી ફેફસાને અને શ્વાસનળીનો દાહ થાય છે. ડાક્ટર ટેલર જણાવે છે કે વાઈના દરદમાં મૂર્છા પ્રાપ્ત થયેલા એક દરદીને જગૃત કરવા સાથે તેના નાક આગળ ધણીવાર સુધી એમોન્યા રાખવાથી તેની શ્વાસનળીનો વરમ થઈને તે મરણ પામ્યો હતો; એમોન્યા વાયુની મુન્નાઈ જવાય તેવી તીક્ષ્ણ ગરમ વાસ આવે છે. મોમાંથી પુષ્કળ પાણી છુટે છે અને અંગ બળે છે, પછી ગળામાં અને અન્નનળમાં સખૂત અગત બળવા માંડે છે. થોડીવાર પછી તીક્ષ્ણ વેદના થવામાંડે છે અને દાખવાથી વધારે થાય છે. વારંવાર ઉલ્ટી થાય છે, તેની અંદર લોહી પડે છે. પેટમાં બહુજ દુખે છે; ગળામાં હરકત થાય છે, અવાજ ખોખરો બોલે છે, અને તેની સાથે ખાંસી થાય છે, તરસ લાગે છે, અને દરદી અતિશય પીડા પામી મરણને શરણ થાય છે.

મરણોત્તર સ્વરૂપ—અન્ન માર્ગનું રસપડ દાહ યુક્ત અને ખવા-ઈ મજેલું હોય છે. શ્વાસનળી દાહ યુક્ત માત્રમ પડે છે, કાંઈ વખત આ વરમ પ્રસરીને આંતરડા, વાયુનળી, અને ફેફસાં સુધી પહોંચે છે.

મરણકાળ—એમોન્યા વધારે પ્રમાણમાં પીવાથી અથવા સુંઘવાથી થોડા કલાકમાં મરણ નીપજે છે. ક્યારેક ચાર મિનિટમાં પણ મોત થાય છે.

પ્રાણ હારક પ્રમાણ—રૂઝાં લાઈકર એમોન્યાના ૧ દ્રામથી મોત થાય છે.

આમોન્યાના વિષના વિષનાશક ઇલાજો

૧. વીનેગર પાણીમાં મિશ્ર કરીને પાવો.
- આમોન્યા. ૨. લીંબુનો રસ પાણીમાં મિશ્ર કરીને પાવો.
૩. સાઇટ્રીક એસીડની ટેબ્લેટ્સ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવી.
૪. ટારટરીક એસીડનો $\frac{1}{2}$ ગ્રામ ૧૦ ઓંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવો.
૫. દુધ પાવું.
૬. ઓક્સીવ ઓઇલના ૫ ઓંસ પાણીના ૨૦ ઓંસમાં મિશ્ર કરી પાવા.
૭. મોરફાઇન સલ્ફેટના $\frac{1}{2}$ ગ્રેનની ટેબ્લેટ્સની ત્રણમાં પીચકારી મારા શરીરમાં થતી પીડ દુર કરવી.
૮. એસેટીક એસીડ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવું.

AMMONII CARBONAS. ($N_3H_{11}C_2O_5$ Eq.=157.) લા૦

આમોની કાર્બોનાસ. અં૦ કાર્બોનેટઓફ આમોન્યા. ગુ૦ સુંઘવાનું મીઠું.

ઉપનામ—સુંઘવાનું મીઠું. સ્મેલિંગ સોલ્ટ.

માત્રા— { કફ્ફન અને ગરમ તરીકે— ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
{ વમનકારક તરીકે— ... ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Spiritus Ammoniae Aromaticus.* લા૦ સ્પીરીટસ આમોન્યાઇ એરોમેટીક્સ. અં૦ એરોમેટીક સ્પીરીટઓફ એમોન્યા.

ઉપનામ—સાલવોલેટાઇલ.

રીત—એમોન્યાકાર્બ ૪ ઓંસ.

સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એમોન્યા	૮ ઑંસ.
વેસેટાઇલ ઓઇલ ઓફ નટમેગ	...	૪ ૧/૨ ડ્રામ.
લીંબુનું તેલ	૬ ૧/૨ ડ્રામ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ	૬ પાઇન્ટ.
ઓપ્પુ પાણી	૩ પાઇન્ટ.
માત્રા—	૧ થી ૧ ડ્રામ.

ગુણ—ખટાશ દુર કરનાર, ગરમ, સ્વેદન અને કફન છે; વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક છે અને અતિશય વધારે પ્રમાણમાં દાહક અસર કરનાર વિષ છે.

ઉપયોગ—એમોન્યા કાર્બોનાસ હૃદયના દુખાવા, હોજરીની પાચન ક્રિયાના વ્યાધી, કોડ, ખરબચા, વિચરિકા, જૂના અને તીક્ષ્ણ ફેફસાના સોજામાં, ત્રિદોષ, હીસ્ટીરીઆ, વાઇ, સુવાવડના ઉન્માદ, નાનાં બચ્ચાં-ઓની વરાઇ, લકવા, દમ અને હાંફણ, જવર, ખાંસી, ક્ષય, મધુપ્રમેહ અને અજીર્ણના દરદમાં વપરાય છે.

આ દવાની કફન અસર ધણીજ ઉત્તમ છે; અને તે કફને એક-દમ ફેફસામાંથી બહાર કાઢે છે; માટે તે ખાસ કરીને તીક્ષ્ણ ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, ફેફસાના અંતરપડ સોજા, ક્ષય, અને દમના રોગમાં ગળફા ફેફસામાંથી બહાર કાઢવા સારૂ સેનેગા અને ઇપીકાકયુઆનાના સંયોગમાં વારંવાર વપરાય છે. મૂર્છા, વાઇ, સજેખમ માથાનો દુખાવો, હીસ્ટીરીઆ અને બીજા બેશુદ્ધીના દરદમાં આ દવા સુંઘવાથી સારો ફાયદો થાય છે. સાઇટ્રીક અથવા ટાર્ટરીક આસીડ અગર લીંબુના રસના સંયોગમાં આ દવા ઉડટીને બંધ કરે છે અને દીપન અસર કરે છે. કેટલીકવાર ઘણા પ્રકારના ઘેન લાવનારા વિષના કેસમાં આ દવા ગરમ વમનકારક અસર સારૂ ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં પાણી સાથે પાવામાં આવે છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવા કેટલીકવાર રેચક અસર કરે છે, અને જો તે વધારે અમત સુધી આપવામાં આવે તો આંતરડાપર સોજાની અસર કરે છે; માટે આ દવા અતિશય ઘણું ગમેલા દરદીઓને આપવી નહીં. આ દવા તાવના દરદમાં સ્વેદન અસર કરી તાવ ઉતારી નાંખે છે; આ દવા લાઇકર એમોન્યા એમ્મીટાસ બનાવવામાં વપરાય છે, અને તે રૂપમાં સ્વેદન અસર ધણીજ સારી કરે છે.

સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક—મૂળ, બેશુદ્ધી, હીસ્ટીરીઆ, મગજનો નબળાઈ, વાયુના દરદ, ચુંક તથા આંકડીના વ્યાધીમાં ગરમ અસર કરવા સારૂ વારંવાર વધારે પ્રમાણમાં વપરાય છે. અભૂણ્ણ, મંદાગ્નિ અને પાચન શક્તિ સુધારવા સારૂ ગરમ દવાઓના સંયોગમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે. ઉધરસ, ક્ષય, ફેફસાના સોજા, દમ અને હાંફણના દરદમાં કફન ગરમ તરીકે વારંવાર કફન દવાઓ સાથે વપરાય છે. ન્યારે તીક્ષ્ણ ફેફસાના સોજાના દરદમાં અને ઉધરસમાં કફ ખીલકુલ બહાર નીકળતો નથી અને દરદી શ્વાસ પણ પરાણે લઈ શકે છે. અને બેભાન થાય છે ત્યારે આ દવાના ત્રીશ ત્રીશ ટીપાં ગરમ દુધ સાથે આપવાથી કફ બહાર નીકળે છે. અને દરદીમાં હુશિઆરી આવી શ્વાસ સારી રીતે લઈ શકે છે. કેટલીક પ્રકારના હૃદયની ગતિ મંદ કરનારા વિષના દરદમાં આ દવા હૃદય પૌષ્ટિક તરીકે અને વિષનાશક તરીકે વારંવાર વપરાય છે.

AMMONII CHLORIDUM. (NH_4Cl ; Eq.=53.5.) લાંબો

આમોની ક્લોરીડમ. અં ૦ ક્લોરાઇડ ઑફ આમોન્યમ. ગુ ૦ નવસાર.

ઉપનામ—સાલ એમોન્યાક.

માત્રા— ... $\left\{ \begin{array}{l} \text{રક્ત શોષક તરીકે ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.} \\ \text{તાવ રોકવા તરીકે ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.} \end{array} \right.$

ગુણ—કફન, આહીક, પીતશામક, ઋતુઆવક, સ્વેદન, મૂત્રલ, પીતશામક, ગરમ, અને રક્ત શોષક છે.

ઉપયોગ—આમોન્યા ક્લોરાઇડ કફન તરીકે જૂની ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, ઉઠાંટીઆ અને સૂકી ખાંસીના દરદમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. પીતશામક તરીકે કાળજીના વધારાના દરદો, કમળો અને બરોળના વ્યાધીમાં વધારે વપરાય છે. ઋતુઆવક તરીકે અનિયમીત ઋતુઆવના દરદોમાં બીજા ઋતુઆવક ઔષધોના સંયોગમાં વધારે વપરાય છે. સ્વેદન તરીકે તાવના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં સ્વેદન ઔષધો સાથે વા-

પરવાથી સારો ફાયદો કરે છે. મૂત્રલ તરીકે જલંદર અને રક્તાશયના વ્યા-
ધીમાં મૂત્રલ દવાનાં સંયોગમાં અતિશય વપરાય છે. પીડાશામક તરીકે સં-
ધીવા, અને માથાના જુદી જુદી જાતના દરદોમાં ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં
દીવસમાં ત્રણ વખત લેવાથી દુખાવાને નરમ પાડે છે. રક્તશોધક તરીકે
આ દવા પારાને બદલે વારંવાર અને ૫ તેલમંદી સાથે ઉપદંશ વીરફોટક
અને કંઠમાળના દરદમાં વપરાય છે. ગ્રાહીક તરીકે અતિસાર, મરડા, હરસ
અને ખીજા રક્તશ્રાવના વ્યાધીમાં ગ્રાહીક ઔષધો સાથે વાપરવાથી સારો
ફાયદો થાય છે.

એમોન્યા ક્લોરાઇડ કવીનાઇનની શોધ પહેલા તાવના દરદમાં
તાવ રોકવા તરીકે આતશય વપરાતું હતું; પણ હાલમાં ગ્રેટબ્રિટનમાં વ-
ધારે વપરાતું નથી, પણ જર્મનીમાં તે અતિશય વપરાય છે; અને રૂશિ-
યામાં મસ્તકના દુખાવા અને જૂના સંધીવામાં રક્તશોધક તરીકે ઘણું
વપરાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવા બદ, ગાંઠ, સ્તનના સોજા ઉપર
૨ ગ્રામ ૧ ઑંસ પાણીમાં મિશ્ર કરીને લોશન તરીકે વપરાય છે; તે ગાં-
ઠાને વીખેરા નાંખવાની અને સોજાને મટાડવાની સારી શક્તિ ધરાવે છે. મા-
થાના દુખાવામાં અને સખત તાવના દરદમાં માથાપર ગરમી ન ચઢે એવા
હેતુથી તે બરફ બદલે નીચે પ્રમાણે વાપરવાથી માથાના દુખાવાને અને
ગરમીને કમી કરી નાંખે છે.

એમોન્યા ક્લોરાઇડ	૫ ઑંસ.
પોટાસ નાઇટ્રાસ	૫ ઑંસ.
પાણી	૧૬ ઑંસ.

સચક, કરમોડ અને ખીજા દુખદાયક દરદોમાં આ દવા લોશન
તરીકે ચોપડવાથી પીડાશામક અસર કરે છે.

AMMONII BROMIDUM. ($\text{NH}_4 \text{ Br}$, Eq.=98.) લા ૦

આમોની બ્રોમીડમ. અં ૦ બ્રોમાઇડ બ્રોફ આમોન્યમ.

માત્રા— ... ૨ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—ગરમ, રક્તશોધક, કફન નિંદ્રા લાવનાર અને ગ્રંથી શામક છે.

ઉપયોગ—આમોન્યા ઓમાઇડ મગજ પર શાંતી દામક કર્દન અને નિદ્રાપદ અસર સારૂ અપસ્માર અને ઉંટાંટીઆના દરદમાં વારંવાર અને વધારે પ્રમાણમાં વપરાય છે. પોટાશ ઓમાઇડ જેવી આ દવા વધારે વખત સુધી વાપરવાથી હૃદયની મંદગતી કરતી નથી. મોરફાઇન અને અડ્રીલુની ટેવો ઓમાઇડ આખ્યાથી છોડવી શકાય છે એમ કહેવાય છે. ગડગુમડ, કંઠમાળ, નેત્ર રોગ મગજના ઉન્માદ, ઉપદંશ અને ચામડીના દરદોમાં આ દવા રક્તશોષક તરીકે વારંવાર વપરાય છે. હીસ્ટીરીઆ અને વાયુના ઉન્માદના દરદમાં આ દવા ચુંક તથા આંકડી મટાડવા અને ગરમ અસર કરવા સારૂ વપરાય છે.

LIQUOR AMMONII ACETATIS FORTIOR. (NH_4
 $\text{C}_2\text{H}_3\text{O}_2$ Eq.=77) લા૦ લાઇકર આમોની એસીટેટીસ

ફાસ્ફોર. અં૦ સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એસીટેટ ઓફ આમોન્યમ.

રીત—એમોન્યા કાર્બ ૧૫૩ ઓંસ.
એસેટીક એસીડ ૫૦ ઓંસ.
ગ્રોબ્બુ પાણી જોઇએ તેટલું.
બધું મળી ૩ પાઇન્ટ બનાવવું.

માત્રા— ૨૫ થી ૭૫ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Ammonii Acetatis.* લા૦ લાઇકર આમોની એસીટેટીસ.
અં૦ સોલ્યુશન ઓફ એસીટેટ ઓફ એમોન્યમ.

રીત—એમોન્યા કાર્બ ૧૩ દ્રામ.
એસેટીક એસીડ ૨૧ ઓંસ.
પાણી ૧૨૩ ઓંસ.

રીત—સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ એસીટેટ ઓફ એમોન્યમ. ૪ ઓંસ.

ગ્રોબ્બુ પાણી ૧૬ ઓંસ.

માત્રા— ૩ થી ૬ દ્રામ.

કુણુ—તરસ છીપાવનાર, સ્વેદન, કફન, મૂત્રલ અને વધારે પ્રમાણમાં ઋતુશ્રાવક છે.

ઉપયોગ—આ બંને બનાવટો સધળી જાતના તાવ, ઉધરસ, સ-
ખમ, અને સોજના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે. અનિયમિત ઋતુશ્રા-
વના દરદોમાં આ દવા વધારે પ્રમાણમાં વપરાય છે. આ દવાઓ લીધાથી
એમોન્યા જેવી ગરમ અસર થતી નથી પણ તે હોજરીમાં જઇ અંદરની
આમડીના પ્રવાહને સારી રીતે વધારે છે; મુખ્યત્વે કરીને આમડીના પ્રવાહને
(પરસેવાને) અને મૂત્રાશયના પ્રવાહને (પેશાબ) સારી રીતે વધારે છે;
અને આ કારણને લીધે તે સખત તાવમાં સ્વેદન અને જવરદન તરીકે
પોટાસ નાઇટ્રાસ સોડાસેલીસીલાસ અને સ્પીરીટ ઇથર નાઇટ્રો-
સીના સંયોગમાં અતિશય વપરાય છે.

સધળી જાતના ઉના તાવમાં નીચેનું મિશ્રણ લેવાથી સ્વેદન, મૂત્રલ
અને રેચક અસર થઇ તાવ ઉતરી જાય છે.

પોટાસ નાઇટ્રાસ	૧૫ ગ્રેન.
સોડા સેલીસીલેટ	૧૦ ગ્રેન.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ	૩ ગ્રામ.
લાઇર આમોન્યા એસીટાસ	૪ ગ્રામ.
સ્પીરીટ ઇથર નાઇટ્રોસી	૩૦ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૧૫ ટીપાં.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૧૫ ટીપાં.
ટીચર જીંજર	૧૫ ટીપાં.
કપુરનું પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્ર કરી ત્રણ ત્રણ કલાકે તાવ ઉતરી જાય ત્યાં સુધી ત્રણ ભાગે
પીવું. (અનુવાદક.)

LIQUOR AMMONII CITRATIS FORTIOR. (NH

4.) $3C_6H_5O_7 \cdot Eq = 243.$) લાંબા લાઇકર આમોની

સાઇટ્રેટીસ ફોર્સ્યોર. અં. સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ સાઇ-
ટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.

રીત—સાઇટ્રીક એસીડ ૧૨ ઓંસ.
 સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ આમોન્યા ... ૧૧ ઓંસ.
 ચોખ્ખુ પાણી જોઈએ તેટલું.

બધુ મળી ૨૪ ઓંસ બનાવવું.

માત્રા— ૩ થી ૧૩ ગ્રામ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Liquor Ammonii Citratis*. લા.૦ લાઇકર આમોની-સાઇટ્રે
 અં.૦ સોલ્યુશન ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.

રીત—સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ. ૫ ઓંસ.
 ચોખ્ખુ પાણી ૧૫ ઓંસ.

માત્રા— ૨ થી ૬ ગ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાઓના મુશુદ્ધોષ લાઇકર આમોન્યા એસીડાસને
 બણી ખરી રીતે મળતા આવે છે.

SULPHYDRATE OF AMMONIUM લા.૦ સલ્ફાઇડ્રેટ
 ઓફ આમોન્યમ.

માત્રા—૧ થી ૩ ટીપાં. (જ્યારે આ દવા પીવી હોય ત્યારેજ
 તેના ટીપાં બાણીમાં નાંખી પી જવાં, નહીં તો તે બગડી જાય છે.)

ઉપયોગ—આ દવા વધારે પ્રમાણમાં મગજના સ્નાયુઓને નબળા
 કરી ચક્કર, સુસ્તી; મૂર્છા, બકારીઓ અને ઉલ્ટીઓ કરે છે. નાના પ્રમાણમાં
 ચામડીના અંદરના પ્રવાહને વધારે છે અને બહાર કાઢે છે.

જુના ચામડીનાં દરદોમાં, સંધીવામાં અને ઉધરસમાં કફમ અને
 સ્વેદલ તરીકે વારંવાર વાપરવામાં આવે છે. મધુપ્રમેહમાં પણ આ દવા
 વપરાય છે; પણ તે તેની અંદર સાકરનો ભાગ કમી કરતી હોય એમ જ
 ધ્યાન નથી. આ દવા જે બેદરકારીથી વાપરવામાં આવે છે તો ઘણા બચકર
 ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે. આ દવા હાલમાં ઝાઝી વપરાતી નથી.

AMMONII NITRAS. ($\text{NH}_4 \text{NO}_3$. Eq.=80.) લા.૦

એમોનીનાઇટ્રાસ. અં.૦ નાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.

ઉપયોગ—આ દવા મુખ્યત્વે કરીને નાઇટ્રસ ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યા

(લાક્ષીંગ ગ્યાસ.) બનાવવામાં વપરાય છે. આ ગ્યાસ જલદીથી અને નિર્ભયતાથી બેશુદ્ધી લાવવાની અસર કરે છે; અને તેથી તેનો દાંતના દાકતરો અતિશય ઉપયોગ કરે છે.

AMMONII PHOSPHAS. $(\text{NH}_4)_2 \text{HPO}_4$ Eq.=132.)

લાંબા આમોની ફોસ્ફાસ. અં. ફોસ્ફેટ ઓફ આમોન્યમ.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન દીવસમાં ત્રણવાર અથવા ૪ વાર પાણી સાથે આપવું.

ઉપયોગ—આ દવા ગાંઠીઆ વા અને સંધીવાના દરદમાં યુરેટ ઓફ સોડીયમને ગાળી નાંખવા સાડ વધારે વપરાય છે. મુત્રાશયના દરદમાં પણ આ દવા વપરાય છે.

આ દવા કાળજીપર સખત ગરમીની અસર કરે છે. આંતરડાની ગાંઠાપર ગરમીની અસર કરતી નથી. (રૂથરફોર્ડે.)

IODIDE OF AMMONIUM. અં. આયોડીડ ઓફ આમોન્યમ.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ પોટાસ આયોડીડને ઘણી ખરી રીતે મળતા આવે છે; અને તેનું પ્રમાણ પણ તેના જેટલુંજ છે. આ દવા કોષ કોષવાર વપરાય છે.

ALUMEN. $(\text{AL}_2\text{SO}_4, \text{K}_2\text{SO}_4, 24\text{H}_2\text{O}, \text{Eq.}=948.)$ or

$\text{AL}_2\text{SO}_4, (\text{NH}_4)_2\text{SO}_4, 24\text{H}_2\text{O}, \text{Eq.}=906.)$

લાંબા આલ્યુમેન. અં. આલમ. ગુ. ફટકટી.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Alumen Exsiccatum.* લાંબા આલ્યુમેન એક્સીકેટમ. અં. ડ્રાઇડ આલમ. ફલાવેલી ફટકટી.

માત્રા— } આલીક તરીકે એકલી અગર કાષ્ઠનાના સંયોગમાં
... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
} રેચક તરીકે— ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

૨. *Glycerinum Aluminis.* લાંબા ગ્લીસરાઇનમ આલ્યુમીનીસ. અં.

ગ્લીસરાઈન ઓફ અલમ.

રીત—ફટકડી	૧ ઓંસ.
ગ્લીસરાઈન	૫ ઓંસ.

ગુણ—ગ્રાહીક, રક્તસ્તંભક, અને જ્વરદન છે. વધારે પ્રમાણમાં રેચક અસર કરે છે.

ઉપયોગ—આલમ સંગ્રહણી, અતિસાર, પ્રદર, અતિઆર્તવ, મુત્રાશય, ગર્ભાશય, હરસ, મળાશય, ફેફસા, નાક, અને હોઝરીમાંથી થતા રક્તશ્રાવના દરદોમાં રક્ત ગ્રાહીક તરીકે વારંવાર વપરાય છે. ટાલીઆ તાવ ઉપર ફટકડીના ૫ થી ૧૦ ગ્રેન ગોળની સાથે આપવાથી તાવ રોકાઈ જાય છે. આંખના દરદમાં તેના ૨ ગ્રેન એક ઓંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી ટીપાં નાંખવા તરીકે વપરાય છે; મોંદું આવ્યું હોય, સાધારણ અથવા પારાની દવા ખાધા પછી જીભપર ચાંદાં પડ્યાં હોય, ગળું આવ્યું હોય, ચોળીયા સુજી આવ્યાં હોય, પડ જીભ ઉતરી હોય તે આ દવાના ડોઝના કરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. જુના પ્રમેહના દરદમાં કુલાવેલી ફટકડી ૨ થી ૪ ગ્રેનના પ્રમાણમાં ખાવાથી સારી અસર કરે છે એમ આચાર્ય ડી. જે. જણાવે છે. જુના પ્રમેહ અને પ્રદરના દરદમાં તેના ૨ ગ્રેન ૧ ઓંસ પાણીમાં મિશ્ર કરીને પીયકારી મારવાથી ગ્રાહીક અસર સારી થાય છે. ઉંટાંડીઆ અને ક્ષય રોગમાં થતી લોહીની ઉડીના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવા રેચક અસર કરે છે.

ACETANILIDUM. (C_8H_9NO .) ૯૧૦ એસીટેનીલીડમ.

અં. એસીટેનીલાઇડ.

ઉપનામ—એન્ટીફેબ્રીન.

માત્રા ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—સખત તાવ ઉતારનાર, દુર્ગંધનાશક અને પીડા શામક છે.

ઉપયોગ—એન્ટીફેબ્રીન ટાઇફોઇડ તાવ, ખીજા સખત તાવ, રતવા, ક્ષય, સંધીવા અને શીતળાના દરદમાં વપરાય છે. માથાના દુખાવા અને મગજના રનાયુઓના દરદમાં પીડાશામક તરીકે વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન.—આ દવા લેવાથી શરીરની ગરમી એકદમ ઘટી જવા માંડે છે, અને તે હૃદયનો ગતી તથા મગજના સ્નાયુઓપર અતિ-શય નબળાઈની અસર કરે છે; માટે તેનો ઘણીજ સંભાળથી ઉપયોગ કરવે. આ દવા ૨ થી ૧૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં અપરમાર, મસ્તકશુળ અને સખત તાવમાં વારંવાર વપરાય છે.

એન્ટીફેબ્રીન એન્ટીપાઇરીન કરતાં તાવ ઉતારવાની અસર ઘણીજ ઓછી કરે છે; અને તેથી તે એન્ટીપાઇરીન કરતાં ઉતરતી દવા છે.

ફીલાડેલ્ફીઆનો ડાક્ટર પ્રોફેસર હેર તેના દવાખાનાની સંખ્યા તાવ જલ્દીથી ઉતારનારી દવાઓના લીસ્ટમાં એન્ટીફેબ્રીનને બીજા નંબરે મુકે છે. (મેડીકલ રેકર્ડ, જુલાઇ ૨૫મી ૧૮૯૧.) ડાક્ટર કુસરડીન ઇન્ડુમેટજ્ જણાવે છે કે એન્ટીફેબ્રીન લેવાથી કેટલીકવાર અહેરાનો રંગ કાળો સામ પડી જવાનો સંભવ રહે છે, તેથી તે એન્ટી-પાઇરીન કરતા હલકી અને ઉતરતી દવા છે, ૧૮૯૦ ની સાલનું ફેબ્રુવારી માસની ૮ મી તારીખનું બ્રીટીશ મેડીકલ જર્નલ જણાવે છે કે એન્ટી-ફેબ્રીન લીધાથી ઘણા બચકર વિષારી ચિન્હો થાય છે; અને તેવા ઘણા કેસો ડાક્ટર જોન્સ અને બોકનહામ ને મળી આવ્યા છે.

ડાક્ટર આર્મિ સ્ટ્રોંગ જણાવે છે કે એન્ટીફેબ્રીન ના ૧૫ ગ્રેન લેવાથી બચકર વિષના ચિન્હો ખુલ્લી રીતે માલમ પડે છે. (London Medical Recorder, June 1890]

આ દવા એકદમ વધારે પ્રમાણમાં વાપરવી નહીં; કારણ કે તે લીધાથી પ્રસેવો અતિશય વળવામાંડે છે અને દરદી ઠંડો થઇ જાય છે માટે દરદીની ઘણીજ સંભાળ રાખી તે નાના પ્રમાણમાં જરૂર પડે તેમ વાપરવી. નીચેના પડીકા વાપરવાથી તાવ ઉતરી જાય છે, અને નીચેનું મિશ્રણ આપવાથી તેના વિષારી ચિન્હો થતા નથી.

પોટાસ નાઇટ્રાસ ૧૦ ગ્રેન.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક... ૩૦ ટીપાં.
ટીચર સીકનાકો ૧૦ ટીપાં.
ટીચર નક્સ બોમીકા ૧૫ ટીપાં.
ટીચર ડીસ્ટેલીસ ૧ ટીપાં.

ટીચર જીંજીર	૩૦ ટીપાં.
ટીચર કારડમ કે	૩૦ ટીપાં.
પાણી	૪ ઓંસ.

મિશ્ર કરી ત્રણ ભાગ કરવા, અને જ્યારે નીચેનું પડીકું આપવાની જરૂર જણાય ત્યારે તેમાંનો એક ભાગ પાછને પછી પડીકું આપવું.

(અનુવાદક.)

એન્ટીફીઝીન	૫ ગ્રેન.
કવીનાઇન સલ્ફાસ	૫ ગ્રેન.

૩ પડીકા કરવાં અને જ્યારે સખત તાવ હોય ત્યારે ત્રણ ત્રણ કલાકે આપવાં; તાવ ઉતરી જાય એટલે બંધ કરવાં. (અનુવાદક.)

આ દવાના વિષનાશક ઉપાયો તથા વિષારી ચિન્હો એન્ટીપાઇરીન અને શીનાસીટ્રીન બેયરના ભેગા આપવામાં આવ્યા છે.

PHENAZONUM. ($C_6H_5(CH_3)_2C_3HN_2O$. Eq=188.)

૧૧૦ શીનાઝોનમ. અં. શીનાઝોન.

ઉપનામ—એન્ટીપાઇરીન.

માત્રા— ... ૩ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—શાંતિદાયક, સ્વેદન, કફન, પીડાશામક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—એન્ટીપાઇરીન સખત વધી ગએલા તાવ, ત્રિદોષ માથાના દુખાવા, રતવા, સંધીવા, ઈન્ફ્યુએન્ઝા નામના તાવ, ગાંઠીઓ વા, ઉધરસ, તાવ, ઉઠાંટીઓ, દરીઆની માંદગી, અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદો, ફેફસાના અંતરપડના સોજના બ્યાધી, અપસ્માર, કોરીઆ, દમ, હાંફણુ ધનુર્વા અને ક્ષયમાં આવતા સખત તાવના દરદમાં ઘણીવાર વપરાય છે. મધુ પ્રમેહમાં એન્ટીપાઇરીન વાપરવાથી સાકરનો ભાગ કમી થાય છે એમ કહેવાય છે.

વિશેષ વર્ણન—આ દવા આપવાથી તાવની ગરમી એકદમ ઘટી જાય છે; અને તે એટલે સુધી ઘટી જાય છે કે પછી ગરમી લાવતાં ઘણી જ મુશ્કેલી પડે છે અને ઉંચકે વીજળી લગાડતાં પણ મુશ્કેલીથી ગરુ

મીની અસર થાય છે; માટે તેનો ધણીજ સંજાળથી યોગ્ય પ્રમાણમાં નેચ જરૂર જણાય તેમ હૃદય પૌષ્ટિક દવા આપી ઉપયોગ કરવો.

“ ડાક્ટર. ઇ. એમ. જોન્સન જણાવે છે કે ફેફસાના સોજાથી આવેલા સખત તાવમાં તાવની ગરમી કમી કરવા તરીકે આ ધણીજ ઉત્તમ દવા છે; અને વળી તીક્ષ્ણ ઉધરસના દરદમાં તો આ દવા ધણીજ ગુણુકારી અને કીમતી છે; તે લીધાથી આસોઆસ ધીમે નિયમીત આવે છે અને ઉધરસ નરમ પડી મગજના સ્નાયુઓપર શાંતીદાયક અસર થાય છે. મેટીરિયા મેડિકામાં જણાવેલું આ દવાનું ૩૦ ગ્રેનનું પ્રમાણ અતિશય વધારે છે; અને ધણી યોગ્ય પ્રમાણથી સારા સારા પરિણામ મેળવી શકાય છે. ”

(Medical Record, June 6, '1891.)

ડાક્ટર એ. હેર જણાવે છે કે સધળા ગુણુકારી જવરમ્મ ઓપ-ધોમાં એન્ટીપાઇરીન પ્રથમ દરજ્જે ભોગવે છે.

(Medical Record, July, 25, 1891.)

ડાક્ટર એ. પારીસ જણાવે છે કે જ્યારે ધનુર્વામાં કલોરલ હાઇડ્રેટ નીષ્ફળ જાય છે ત્યારે એન્ટીપાઇરીન વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે.

(L' Union Medical, Nov. 8, 1890)

“ ફેફસાના અંતરપડના સોજાના દરદમાં આ દવા સારો ફાયદો આપે છે. ”

(International Journal of the Medical Sciences.

Nov, 1891.

ડાક્ટર. ઇ. શીઅર જણાવે છે કે એન્ટીપાઇરીન ઉંટાટીઆના દરદમાં ચમત્કારીક અસર કરે છે.

(Medical Press and Circular, January. 13, 1892.)

મલેરીઅસ તાવની ૧૦૪ થી ૧૦૬ સુધીની ગરમીની સ્થિતિમાં એન્ટીપાઇરીન ગરમી કમી કરવા તરીકે એક અતિશય કીમતી દવા છે.

ફેફસાનામાં આ દવા ૧૦ કે ૧૫ ગ્રેનથી વધારે પ્રમાણમાં, વા-

પરતી નહીં. આ પ્રમાણ તાવતી ગરમીને એકદમ કમી કરે છે, અને અ-
તિશય દુખતું માથું મટાડે છે.

(Indian Medical Gazette, No. 10, 1891.)

ડાક્ટર એમ. સીકોલ એન્ડરસન જણાવે છે કે અપરમારના
કેટલાક કેસો એન્ટીપાઇરીનથી સાર થયા છે.

(Lancet May 30, 1891.)

ડાક્ટર લેરોક્સ જણાવે છે કે કોરીઆના. ૬૦ કેસોમાં એન્ટીપા-
ઇરીનથી ઘણીજ ઉત્તમ અસર થઈ હતી. તેનું પ્રમાણ ધીમે ધીમે વધારીને
૪૫ થી ૯૦ ગ્રેન સુધી વધાર્યું હતું; આ પ્રમાણથી આ દરદમાં કોઈ પણ
વિષારી ચિન્હ* ફક્ત શરીર પર જીણા જીણા રાતા ચાદા સિવાય માલમ પડ્યું
નહોતું.

(Archives of Pediatrics. July, 1891.)

જરમેઇન સી નામનો ડાક્ટર જણાવે છે કે એન્ટીપાઇરીનથી
રક્તાશય પર પોડાશ બ્રોમાઇડ જેવી અસર થાય છે.

(Medical Record, Aug. 29, 1861.)

ક્ષય અને તીક્ષ્ણ ઉત્તરસના તાવના દરદમાં આ દવા નીચે પ્રમાણે
આપવાથી સારી અસર કરે છે.

એન્ટીપાઇરીન	૯ ગ્રેન.
ગોયાકોલ કાબોનેટ	૧૨ ગ્રેન.
કવીનાઇન સલ્ફાસ.	૯ ગ્રેન.

૩ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ત્રણ વાર આપવાં. (અનુવાદક.)

PHENACETINUM. ($C_{10}H_{13}NO_2$ Eq=179.) લા ૧૦ ફી-
નાસેટીનમ. અં ૦ ફીનાસીટીન બેઝર.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—નવરસ, પોડાશમક, ઉંધ લાવનાર, કદમ અને શાંતી-
દાયક છે.

ઉપયોગ—ફીનાસીટીન બેઝર સખળાં જાતની સખત તાવ, ઉંધ

રસ, ઉંટાટીઓ, માથાના દુખાવા અને તીક્ષ્ણ સંધીવાના દરદમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિક્ષેપ વર્ણન—આ દવા સખત માથાના દુખાવામાં વારંવાર અ-
વિશય વપરાય છે; અને કેફાઇન સાઇટ્રાસના સંયોગમાં તે આપ્ચાથી
સખળી જાતના માથાના દુખાવાને નરમ પાડે છે.

ડાક્ટર એમોટીહૅર ફીનાસીટીનને સખળી તાવ ઉતારનારી
દવાઓના લીધમાં ત્રીજો નંબરે મુકે છે. ફીનાસીટીનથી પણ તાવની ગરમી
અત્યંતરીક રીતે કમી થાય છે; પણ તે લીધાથી પરસેવો અવિશય વળે છે;
શરીરપર ઓરો જેવાં ચાતાં ચાકાંઓ થાય છે અને અહેશનો રંગ સ્થામ
પડી જાય છે.

(Brit. Med. Journ. November 21, 1891.)

ડાક્ટર મેનસીલા જણાવે છે કે આ દવાના યોગ્ય પ્રમાણુ લેવા-
થી દવા લીધા પછી તરત અડધા કે ૧ કલાક પછી તાવ કમી થવા માંડે
છે; અને ત્રણ ચાર કલાકમાં સંપૂર્ણ રીતે તાવ ઉતરી જાય છે; અને પછી
ધીમે ધીમે જોડેલો તાવ આવ્યો હોય તેટલો ફરીને ચઢે છે.

(Annual of the Univ. Med. Sciences, 1892.)

આ દવા સુદૃઢાનલ જેઝર સાથે આપવાથી તાવની ગરમી કમી
થાય છે; અને હૃષ સારી રીતે આવે છે. (Ibid.)

એન્ટીફેબ્રીન, એન્ટીપાઈરીન અને ફીનાસીટીનની શરીરની
જુદી જુદી ઇંદ્રીઓ પર અસર.

પાચન ક્રિયાના આંતરડાપર—આ ત્રણે દવાઓ આ સ્થળ પર
કાંઈ અસર કરતી નથી.

લોહી—આ ત્રણે દવાઓના સક્ષમ પ્રમાણથી લોહીમાં કાંઈ અસર
થતી નથી; પણ ધણા વધારે પ્રમાણમાં તેનો રંગ બદલાઈ જાય છે; લો-
હીના સત્તા રંગકણો છુટા છુટા થઈ બાગી જાય છે; અને ઘાણારંગકણોની
હીલચાલ બધે થઈ જાય છે.

હૃદય—આ ત્રણે દવાઓથી હૃદયની ગતી મંદ પડે છે; અને વધારે
પ્રમાણમાં કાર્બીક મસદસ પર તખળાઈની અસર થઈ હૃદયની ગતી

વધારે વધારે નરમ થતી જાય છે. એન્ડોફ્થીનથી હૃદયની ગતિ અતિશય મંદ થાય છે, એન્ડોપાઇરીનથી તેનાથી ઓછી થાય છે, અને ફીનાસીટીનથી એ બંને કરતાં ઓછી થાય છે.

રક્તાશય—એન્ડોફ્થીન અને એન્ડોપાઇરીનના વધારે પ્રમાણથી રક્તાશય એકદમ સંકોચાઈ જાય છે.

ધાસોધાસ—ધાસોધાસની ક્રિયા આ ત્રણે દવાઓના વિપારી પ્રમાણથી અતિશય ઘટી જાય છે; અને યોગ્ય પ્રમાણમાં રહેજસાજ ધીમી ચાલે છે.

મુત્રાશય—આ ત્રણે દવાઓ યોગ્ય પ્રમાણમાં રહેજ સાજ મૂત્રજ અસર કરે છે; અને વધારે પ્રમાણમાં પેશાબના રંગને બદલી નાંખે છે. પેશાબ વાટે એન્ડોપાઇરીન જઘ્નદીથી બહાર નીકળે છે; અને ખીજ બે ધીમે ધીમે નીકળે છે.

ચામડી—આ ત્રણે દવાઓથી ચામડી પર ઓરી જેવાં ઝીણાં ઝીણાં ચાદાં પડે છે. તનદુરસ્ત હાલતમાં આ ત્રણે દવાઓ સ્વેદજ અસર રહેજ સાજ કરે છે; પણ તાવની સ્થિતિમાં ચામડીમાં પ્રવાહને (પરસેવાને) અતિશય વધારે છે; આથી આ ત્રણે દવાઓ સખત સ્વેદજ છે.

ગરમી—તનદુરસ્ત હાલતમાં આ ત્રણે દવાઓ શરીરની ગરમી રહેજસાજ કમી કરે છે; પણ તાવની હાલતમાં અતિશય કમી કરી નાંખે છે.

મગજના સ્નાયુઓ પર—આ ત્રણે દવાઓ મગજના સ્નાયુપર સખત શાંતીદાયક અસર કરે છે; અને આથી મગજના સ્નાયુઓના દુખાવા, શળ અને ચસ્કાના બાધીમાં પીડાશામક અને શાંતીદાયક તરીકે વારંવાર એકલી અગર કપીનાઇન, કેફાઇન, સાઇટ્રાસ અને સદેફાઇનના સંયોગમાં વપરાય છે. કેટલીક વખતે એન્ડોપાઇરીન અને એન્ડોફ્થીન વિપારી પ્રમાણમાં લેવાથી તાણ અને આંચકાઓ આવે છે.

વિપારી ચિન્હો—આ ત્રણે દવાઓ વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી અતિશય પરસેવો વળે છે, કેટલીકવાર ઉલ્ટીઓ થાય છે, નબળી અને અનિયમીત નાડી ચાલે છે, ધાસોધાસ ધીમે અને પરાણે લેવાય છે; ઝડેરાનો રંગ તથા હાથ પગ સ્વામ પડી જાય છે; શરીર ઠંડુ બરફ જેવું

થાય છે, ચામડી પર ચાહાં ચાહાં નીકળે છે, અને છેવટે હૃદય બંધ પડી મૂંઝાથી મરણ નીપજે છે.

એન્ટીપાઇરીન અને ફીનાસીડીનની સરખામણી—એન્ટીપાઇરીન એકદમ અને ખાત્રીપૂર્વક તાવ ઉતારવાની શક્તિ ધરાવે છે; તેથી તે પ્રથમ પદ ભોગવે છે; અને ફીનાસીડીન ધીમેથી અને નિર્ભયતાથી તાવ ઉતારે છે; તે તેના જેવાં વિષારો ચિન્હો થોડા પ્રમાણમાં ધણાંજ ઓછા કરે છે; અને વખતે કાંઈ પણ કરતું નથી; તે લીધાયા શરીરની ગરમી ૯૮ ફેરિટીમી કરતાં વધારે કમી થતી નથી; અને એન્ટીપાઇરીનથી વધારે કમી થઈ જાય છે.

શાંતીદાયક અને નિદ્રા લાવવાની અસર ફીનાસીડીનથી સારી થાય છે. આ બંને દવાઓ અતિશય પરસેવો વાળે છે પણ તાવને રોકી શકતી નથી; કે ગરમી લાંબો વખત સુધી ઉતારી શકતી નથી.

સુચના—આ ત્રણે દવાઓ ઘણી બયંકર છે; માટે દેશી વૈદો ઓછા જ્ઞાનવાળા ઉપચારકો, હકીમો, આખા ડાક્ટર બનેલા ત્રિમંતો, વિદ્વાનો અને કમ્પાઉન્ડશોએ આ દવાઓ કદી વાપરવી નહીં; અને વાપરવાની જરૂર પડે તો કોઈ સારા વિદ્વાન ડાક્ટરની સલાહ લઈને અગર હૃદય પૌષ્ટિક દવા આપી વાપરવી. ચાલુ જમાનામાં કોઈ પણ વિદ્વાન ડાક્ટરની કે વૈદની સલાહ વિના, ધરગતુ ઓસડીઆ કરવાનો અતિશય ખરાબ અને બયંકર રીવાજ અતિશય વધી ગયો છે; અને ધરગતુ ઉપચારકો કાંઈ પણ વૈદક જ્ઞાન વગર એન્ટીપાઇરીન, એન્ટીફ્રીક્શન, ફીનાસીડીન બેયર, જ્વરાંકુશ, અને બજારમાં વધી પડેલી જીદુઇ ગુણુવાળી મોટાઃ સુશોભિત પાટીઆના આડંબરવાળી એકદમ મારી મચડી શરીરમાં ઘણા વિષારી બીજોનો જન્મ આપી ફાણ વારમાં તાવ ઉતારી નાંખનારી; એન્ટીપાઇરેટીક, એન્ટીપેરીઓડીક, એગ્યુરપેશીફીક, એગ્યુમીકશ્વર, જ્વરમુરારી, જ્વરનાશક, જ્વરાંકુશ વીગેરે અદ્ભુત નામોનાં રૂપ ધારણ કરનારી દવાઓને વાપરવા લાગ્યા છે; તેથી ઘણા ખરા દરદીઓ, માણસો અને બાળકો આ બયંકર દવાને શરણ થઈ મરણને રસ્તે ચઢી ગયા છે; માટે તેમણે તાવની શરૂઆતમાં અને વધી ગએલા તાવના દરદમાં દરદીના બળનો, વયનો અને કોઈનો વિચાર કર્યા સિવાય, પેટ સાફ લાગ્યા સિવાય તેમને અશ્રદ્ધથી કે પછીથી હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ આખ્યાત્રિવાય ઉપરના જીદુમી જીદુગરોએ

કદી પણ ઉપયોગ કરવો નહીં; તેમાં સ્વહસ્તે તો કદી પણ ઉપયોગ ન કરવો; કારણ કે તે જૂઠ્ઠી જાડગરો વિદ્વાન દાક્તર અને વિદ્વાન વૈદની વિદ્વાન-બરી સારવાર નીચેના પાંચરા અને ધીમા ચાલે છે, અને દરદીના શરીરમાં ધારેલી અસર કરે છે; વખતે દાક્તર કે વૈદની જો સરત ચુક થઈ તો તેમને પણ લાત લગાવી દેવામાં પાછા પડતા નથી; ઉપરના ઉપચારકોને તાવના દરદમાં આ ત્રણે દવાઓ વાપરવાની જરૂર પડે તો નીચેનાં પડીકાં નીચેના મિશ્રણો પાયા પછી વાપરવા, અને તાવ નરમ પડે એટલે બંધ કરી દેવા.

તાવની ૧૦૨ ડીગ્રીની અંદર ઉપરની ત્રણે દવાઓ કદી વાપરવી નહીં પણ ૧૦૩ થી ૧૦૬ ડીગ્રીના તાવમાં વાપરવી. જ્યારે તાવ ૧૦૧ ડીગ્રી સુધી કમી થવા માંડે એટલે તરત બંધ કરી દેવી.

નામ. પ્રમાણ. નામ. પ્રમાણ. નામ. પ્રમાણ.

એન્ટીપાઇરીન ૯ ગ્રેન. એન્ટીફીબ્રીન ... ૯ ગ્રેન. શીનાસીટીન બેઅર ૧૨ ગ્રેન. કવીનાઇન સલ્ફાસ ૯ ગ્રેન. કવીનાઇન સલ્ફાસ ૯ ગ્રેન. કવીનાઇન સલ્ફાસ ૧૨ ગ્રેન.

ઉપરની દવાઓ મિશ્ર કરી ત્રણ જાતની દવાનાં ત્રણ પડીકાં કરવાં; અને દેશકાળ, દરદીની ઉમર, બળ અને કોઠો વિચારી ત્રણ ત્રણ કલાકે વાપરવાં. એક પડીકું આપતાં તાવ ઉતરી જાય તો બીજું પડીકું આપવું નહીં.

એન્ટીપાઇરીન, એન્ટીફીબ્રીન કે શીનાસીટીન બેઅર એ ત્રણમાંથી શું વાપરવું તે હું ઉપચારકોની મરજી ઉપર અને મેટ્રીસીયા મેડીકામાં તેના સખેલા ગુણો દોષ ઉપર સોંપું.

હૃદયપૌષ્ટિક મિશ્રણ.

સોડા બાયકાર્બોનાસ	૧૫ ગ્રેન.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૩૦ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૧૫ ટીપાં.
ટીચર નક્સવોમીકા	૨૦ ટીપાં.
ટીચર ડીજીટેલીસ	૯ ટીપાં.
ટીચર સીડોનાકા	૧૦ ટીપાં.

ટીચર જીંજીર	૧૫ ટીપાં.
પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્ર કરી ત્રણવાર પાતું.

પેટ સાફ લાવનાર મિશ્રણ.

મેગ્નેસીયા સલ્ફાસ	૪ ગ્રામ.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૧૫ ગ્રેન.
ટીચર જીંજીર	૧૦ ટીપાં.
ટીચર કારડમ કો	૬ ટીપાં.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૬ ટીપાં.
ટીચર કેલ્બા	૧૦ ટીપાં.
પીપરમીટનું પાણી	૧ ઓંસ.

મિશ્ર કરી બધું પી જતું.

સાધારણ તાવ ઉતારનાર મિશ્રણ.

સોડા બાયકાર્બોનાસ	૨૦ ગ્રેન.
સોડા સેશીસીલીસ	૧૦ ગ્રેન.
પોટાસનાઇટ્રાસ	૧૫ ગ્રેન.
લાઇકર એમોન્યા એસીટાસ	૩ ગ્રામ.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૨૦ ટીપાં.
ટીચર જ્વેનશનકો	૧૫ ટીપાં.
ટીચર સીકાના કો	૧૦ ટીપાં.
સ્પીરીટ ઇથરનાઇટ્રોસી	૧૫ ટીપાં.
સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ	૧૦ ટીપાં.
કપુરનું પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્ર કરી ત્રણ ત્રણ કલાકે પીતું.

તાવ રોકવાનું મિશ્રણ.

કપીનાઇન સલ્ફાસ	૧૫ ગ્રેન.
એમીડનાઇટ્રો લાઇટ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ...	૧૫ ટીપાં.
ટીચર નકેમોગીન	૧૫ ટીપાં.

ટીચર જેનસન ડે	૧૫ ટીપાં.
ટીચર જીંગર	૧૫ ટીપાં.
સ્પીરીટ કલોરોફોર્મ.	૧૦ ટીપ.
પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું. (અનુવાદક.)

એન્ટીપાઇરીન, એન્ટીફ્રીન અને ફીનાસીટીનના વિષના વિષ નાશક ઇલાજો.

એન્ટીપાઇરીન. ૧. ગરમ ઉપચારો કરવા.

૨. ગરમ અને હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ વાપરવી.

૩. સ્ટ્રીકનીઆ સલ્ફેટના ૩ ગ્રેનની ટેબ્લેટની ત્યામાં પીચકારી મારવી.

ફીનાસીટીન. ૪. ડીજીટેલીસના ૧૦૦ ગ્રેનની ટેબ્લેટની ત્યામાં પીચકારી મારવી.

૫. કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.

એન્ટીફ્રીન. ૬. ઓક્સીજન ગ્યાસ સુંઘાડવો.

SULPHONAL. ($C_7H_{16}S_2O_4$, Eq=228.) લી. સલ્ફોનલ.

અં. સલ્ફોનલ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૫૦ ગ્રેન.

(રખલદાસ ઘોશ.)

માત્રા— ... ૧૫ થી ૪૦ ગ્રેન.

(પીટર સ્કવાયર.)

ગુણ—નિંદ્રા લાવનાર, પીડાશામક અને શાંતીદાયક છે.

ઉપયોગ—સલ્ફોનલ તીક્ષ્ણ ઉન્માદ, માયાના દુખાવા, કોરીઆ, મધુ પ્રમેહ, ક્ષયમાં વળતો રાતનો પરસેવો અટકાવવા, સાર, મગજના રુનાયુઓના પાધી, નિંદ્રાનાશના વ્યાધી અને બીજા દુર્બંધાયક દરદોમાં ઉંધ લાવવા સારૂ વારંવાર વપસાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સદ્દેશનલ એક સીધી રીતે નિદ્રાલાવનાર નિર્ભય દવા છે. તે લીધાથી હૃદયની ગતી કલોરલ હાઈડ્રાસની માફક મંદ પડતી નથી; અને અફીણની પેઠે તે બેચેની ઉત્પન્ન કરતું નથી. ઉન્માદ અને નિન્દ્રાનાશના દરદમાં રક્તાશયની મંદ ગતીવાળા દરદીઓને જ્યારે કલોરલ હાઈડ્રાસ આપવું નુકશાનકારક લાગે છે ત્યારે આ દવા નિર્ભયતાથી વાપરી શકાય છે, અને તેથી ઉંઘ આવવાની અને શાંતીદાયક અસર પણ સારી રીતે થાય છે.

“ સદ્દેશનલ લેવાથી ઉંઘ સારી રીતે લાંબા વખત સુધી અને જલ્દીથી આવે છે. તેસ્વાદ વગરની છે; પાચન ક્રિયાને કાંઈ પણ હરકત કરતી નથી; રક્તાશય અને શ્વાસોશ્વાસની ગતીને પણ મંદ કરતી નથી તેથી તે રહેલાઈથી અને નિર્ભયતાથી લઈ શકાય છે.

(Mitchell Bruce.)

ડાક્ટર લોડર ઍન્ટન જણાવે છે કે નિદ્રા લાવનારી સઘળી નવો નીકળેલી દવાઓ કરતાં સદ્દેશનલની શાંતીદાયક અને નિદ્રા લાવવાની અસર ઘણીજ ગુણકારી અને નિર્ભયતા ભરેલી છે; તે મોરદાઇનની માફક ઘેન લાવવાની ઉંઘ નસકોરાં અતિશય બોલે તેમ લાવતી નથી; પણ ગુલાબી નિદ્રા જલ્દીથી અને કાંઈ પંજુ રક્તાશયની મંદગતિ વગર નિર્ભયતાથી લાવે છે.

(ફુનીઅન લેકચર્સ.)

ડાક્ટર બોટ્ચેય જણાવે છે કે સદ્દેશનલના ૭ ગ્રેન લેવાથી લયના રોમમાં રાત્રે વળતો પરસેવો એટ્રેપાઇનની માફક બંધ થાય છે; અને નિદ્રા સારી રીતે આવે છે.

(Lancet Vol. 1, 1891, P. 854.)

મુત્રાશયના દરદમાં નિદ્રા લાવવા માટે સદ્દેશનલ વાપરવાથી ઉંઘ સારી રીતે આવે છે અને ખીડાશામક અસર થાય છે.

(Lancet Vol. 1, 1889.)

એક તનદુરસ્ત માણસ સદ્દેશનલના ૪૫૩ ગ્રેન લીધા હતા; અ.

તેથી તેને થોડે થોડે આંતરે ૧૧૪ ક્લોઝ મુઘી ગુલાબી ઉંઘ આવી હતી; અને કાંઠપણ નિવારી ચિન્હો તથા રક્તાશયની મંદગતિ-વીગેરે થયું નહોતું.

(Lancet Vol. 1, 1889.)

સદ્દેશનલ ઉન્માદના દરદમાં, અને લોકો મોટર એટેક્સી નામના દરદમાં ફોલેમંટી સાથે આપવામાં હતી; અને સ્નાયુઓના સંધીવાના દરદમાં એન્ટીપાઇરીનના સંયોગમાં આપવાથી સારી અસર થઇ હતી

(Brit. Med. Jour. Vol. 2. 1889.)

ANTIMONIUM. (Sb. Eq.=120) લા૦ એન્ટીમોનીયમ. અં૦ એન્ટીમની.

ANTIMONIUM NIGRUM PURIFICATUM. લા૦ એન્ટીમોનીયમ નાઇઝમ પ્યુરીફિકેટમ. અં૦ પ્યુરીફાઇડ બ્લેક એન્ટીમની.

ઉપયોગ—આ દવા દવા તરીકે વપરાતી તરીકે, પણ એન્ટીમોનીયમ સલ્ફ્યુરેટમ અને લાઇકર એન્ટીમની ક્લોરાઇડીની બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

ANTIMONIUM SULPHURATUM. લા૦ એન્ટીમોનીયમ સલ્ફ્યુરેટમ. અં૦ સલ્ફ્યુરેટેડ એન્ટીમની.

માત્રા— ... ૧ થી ૫ ગ્રેન રક્તશોધક તરીકે.

આ દવા કમ્પાઉન્ડ કેલોમલ પીલ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—રક્તશોધક, સ્વેદન અને વમનકારક છે.

ઉપયોગ—સલ્ફ્યુરેટેડ એન્ટીમની ખૂબ સંધીવામાં હાયોસાઇમસ અને હેમલોકના સંયોગમાં, ઉચ્ચો પાથેસી માઇગ્રા અને ઉવરશના વ્યાધીમાં કમ્પાઉન્ડ કેલોમલ પીલના સંયોગમાં, અને આમડીના દરદોમાં ગો-પાકમ અને કેલોમલના સંયોગમાં વપરાય છે.

ANTIMONIUM TARTARATUM. લા૦ એન્ડીમોનીયમ
ટાર્ટરેટમ. અં૦ ટાર્ટરેટેડ એન્ડીમની.

ઉપનામ—ટાર્ટર ઇમેટીક, એન્ડીમની પોટાશ્યો-ટારટાસ.

માત્રા— { સ્વેદલ અને કઢ્ઢન તરીકે $\frac{1}{2}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેન.
શાંતીદાયક તરીકે ... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.
વમનકારક તરીકે ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Vinum Antimoniale.* લા૦ વાઇનમ એન્ડીમોનીઅલ. અં૦
એન્ડીમોનીઅલ વાઇન.

રીત—ટાર્ટરઇમેટીક ૪૦ ગ્રેન.

શેરીવાઇન ૨૦ ઑંસ.

વાઇનમ એન્ડીમોનીઅલના દરેક ઑંસમાં ટાર્ટર ઇમેટીકના ૨ ગ્રેન
સમાવેલાં છે.

માત્રા— ૫ થી ૬૦ ટીપાં.

પ્રુખ્ત ઉપરના દરદી સારૂ. { કઢ્ઢન અને સ્વેદલ તરીકે ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
વમનકારક તરીકે ... ૨ થી ૪ ગ્રામ.

નાના બચ્ચાં વાસ્તે { કઢ્ઢન અને સ્વેદલ તરીકે ૨ થી ૩ ટીપાં.
વમનકારક તરીકે ૧૦ થી ૧૫ ટીપાં.

૨ *Unguentum Antimonii Tartarati.* લા૦ અંગવેન્ટમ એન્ડીમની
ટાર્ટરેટી. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ટાર્ટરેટેડ એન્ડીમની.

રીત—ટાર્ટરેટેડ એન્ડીમની ૨ ગ્રામ.

સીમ્પલ ઓઇન્ટમેન્ટ ૧ ઑંસ.

ગુણ—સ્વેદલ, રક્તશોષક, વમનકારક, કઢ્ઢન, પીતશામક અને
શાંતીદાયક છે. વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક, રેચક અને તીક્ષ્ણ ત્રિપ છે.

ઉપયોગ—ટાર્ટર ઇમેટીક અને વાઇનમ એન્ડીમોનીઅલ સ-
વળી જાતના સખત તાવ, ઉત્તરસ, ઉઘાંટીઓ, દમ, સસણી, કાળાના

વધારા અને સોજના વ્યાધી, ફેફસાના સોજના અને ફેફસાના અંતરપડના સોજના વ્યાધી, ત્રિદોષ, સન્નેપાતના જ્વર, સોજવાળા દરદો, ગળાના સોજના વ્યાધી, સળેખમ, ઇનફ્લુએન્ઝા નામનો તાવ, અને તીવ્ર સંધીવાના દરદમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ટારટર ઇમેટીક ખાધામાં લીધાથી ચામડીપર અને અંદરની ત્વચાપર અસર કરે છે; અને તેથી તે સ્વેદન, કફન અને પીડાશામક છે. વધારે પ્રમાણમાં તે પ્રથમ વમનકારક અસર કરે છે, અને કેટલીકવાર રેચક અસર કરે છે, અને તે વધારે વખત સુધી આપવામાં આવે તો તે જઘન શાંતીદાયક અસર આપ્યા શરીર પર કરે છે, અને સ્નાયુઓની હીનચાલ તથા હૃદયની ગતીને અતિશય મંદ કરે છે. બાહ્ય-પચાર તરીકે તે ચામડીપર ચોપડતાં દાહક સોજો લાવનારી અસર કરે છે; અને વારંવાર ચોપડતા તે ચામડીમાં મળી જાય છે અને તેથી ઘણા બ-યંકર વિધારી ચિન્હો થાય છે.

ટારટર ઇમેટીક એક સખત સ્વેદન અને કફન અસર કરે છે; અ-ને તે શરીરની અંદરના પ્રવાહને એટલે પેશાબ, કફ અને પરસેવાને અ-તિશય પ્રમાણમાં બહાર કાઢે છે; તેથી તે સઘળી જાતના સખત તાવ, તીવ્ર ફેફસાના સોજ અને ઉધરસમાં વારંવાર વપરાય છે.

ટારટર ઇમેટીકનું મહત્ત્વ એક સખત સોજ લાવનાર દાહક અસર કરે છે; અને તેથી તે મસ્તકના વ્યાધીમાં પેટના વ્યાધીમાં, અને સાંધાના સોજવાળા જૂતા દરદોમાં ચોપડવામાં આવે છે. આ દવા નબળા બાંધાવા-ળા દરદોને તથા ઘણાં નાના બચ્ચાંઓને આપવી નહીં, અને જો આપવાની જરૂર પડે તો બીજી હૃદય પૌષ્ટિક દવા સાથે ઘણાજ નાના પ્રમાણમાં વાપરવી.

ANTIMONII OXIDUM. લા૦ એન્ટીમનો ઓક્સાઇડમ. અં૦

ઓક્સાઇડ ઓફ એન્ટામની.

માત્રા— ૧ થી ૪ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Pulvis Antimonialis.* લા૦ પલ્વીસ એન્ટીમોન્યેલીસ અં૦ એન્ટી-

મોતીબલ પાઉડર.

રીત—ઑકસાઇડ ઓફ એન્ટીમની ૧ ઔંસ.

ફાસ્ફેટ ઓફ કેલ્સિયમ ... ૨ ઔંસ.

આ દવા જેમ્સ પાઉડરને બદલે અગર પદ્ધતિસ જેકોબાઇ બ-
નાવવામાં વપરાય છે.

માત્રા— ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

ગુણ—સ્વેદલ અને ધીમી રક્તશોષક છે.

ઉપયોગ—આ દવા સ્વેદલ અને રક્તશોષક તરીકે ત્વચારોગ ઉ-
પર અને સખત તાવમાં વપરાય છે; મુખ્યત્વે કરીને બચ્ચાંના તાવ માટે
વિશેષ વપરાય છે.

LIQUOR ANTIMONII CHLORIDI. લા. લાઇકર એન્ટી-
મની ક્લોરાઇડી. અં. સોલ્યુશન ઓફ ક્લોરાઇડ ઓફ
એન્ટીમની.

ગુણ—દાહક અને ક્ષોભક છે.

ઉપયોગ—આ દવા ઝેરી સાપના ડંસ ઉપર, તથા બીજા ઝેરી
દ્રવ્ય ઉપર અને સડી ગએલાં ચાંદા ઉપર કારટીક તરીકે લગાડવામાં આવે
છે. આ દવા પીવા તરીકે કદી પણ વપરાતી નથી; પણ ઑકસાઇડ ઓફ
એન્ટીમનીની બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

એન્ટીમનીની બનાવટોના વિપારી ચિન્હો—દારદર ઇમે-
લોફ અને ક્લોરાઇડ ઓફ એન્ટીમની વિપારી પ્રમાણમાં લેવાથી મોંમાં ખ-
રાબ સ્વાદ લાગે છે, ગળામાં અગન થાય છે, ગળું સૂકોચાય છે, મોઢું
અને ગળું આવી જાય છે, ઉત્ક્રાંતિ આવે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, પેટના બા-
જ ઉપર બળ્યા પ્રમાણે અગન થાય છે; ધીમે ધીમે અગન આખા પેટ
ઉપર ફેલાઇ જાય છે, રેચ થાય છે, કોઇ વખત જાણમાં લોહી પડે છે,
હાથ પગમાં ચોડાંચોડાં ચડે છે, શરદી થાય છે, પરસ્પેશ અતિશય વળી
શરદી થઇ જાય છે, તાવ ધીમી અને ઉતાવળી ચાલે છે, નજીબાત
સાથે આંખોમાં મુસ્કેલીયા લેવાય છે, રોગી મરવાનો સ્વપ્ન લાગે.

શુદ્ધ થાય છે, આખું શરીર વળી જાય છે, આંચકા આવે છે, ધનુર્વા જેવાં ચિન્હો ઉત્પન્ન થાય છે, સન્નેપાત થાય છે અને છેવટે દરદી મરણ પામે છે. આ દવાના મલમથી ચામડી પર દાહ થાય છે; ઝીણી ફાલ્લીઓ ઉડે છે અને ચામડી પાકીને સડવા માંડે છે; કાઠવાર વારંવાર લગાડવાથી ઉલ્ટી અને રેચ પણ થાય છે.

મરણ સમય—આ વિષ લીધા પછી સાત કલાકમાં મૃત્યુ થાય છે; કાઠવાર કેટલાક દીવસ પછી પણ મૃત્યુ થાય છે.

એન્ટીમનીની બનાવટોના વિષના વિષનાંશક ઇલાજો.

એન્ટીમની કમ્પાઉન્ડસ. ૧. આ વિષના કેસમાં ઉલ્ટીઓ થવી તે શરૂઆતનું જ ચિન્હ છે; માટે ઉલ્ટીઓ થવા દેવી અને તે પર ગરમ પાણી પાછને ઉલ્ટીઓ વધારે કરાવવી.

ટારટર ઇમેટીક.

૨. જે ઉલ્ટીઓ ન થતી હોય તો વમન કારક દવાઓ વાપરવી.

લાઇકર એન્ટીમની

૩. સખત ચાહ પાવી.

કલોરાઇન.

૪. ટેનીક એસીડના ૩૦ ગ્રેન ગરમ પાણીના ૪ ઓંસમાં મિશ્ર કરી પાવાં.

૫. જ્યારે ઉલ્ટીઓ બંધ થાય ત્યારે ઇંડાની સફેદી પાણીમાં મેળવી પાછ દેવી, અગર પુષ્કળ દુધ પાવું.

૬. મોરફાઇન સલ્ફેટના ૬ ગ્રેનની ટેબ્લેટ-ડની ત્વચામાં પીચકારી મારી દરદીની પીડા સમાવવી.

૭. ટીંગર સીકાના કો; અગર સીકાનાનો જૂકો અથવા સીકાનાનો ઉકાળો પીવરાવવો.

૮. (લાઇકર એન્ટીમની કલોરાઇનના વિષમાં) મેગ્નેસીયા અને કાર્બોનેટ ઓફ

સોડીઅમ વાપરવાં.

૯. ગેલીક એસીડ વાપરવું.

૧૦. ક્રેટેચ્યુ વાપરવો; અને વનસ્પતિની
આહીક દવાઓ વાપરવી.

૧૧. ગરમ હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ નેવી કે
સ્ટ્રીકનીઆ, ડીબ્રેલીસ, સ્પીરીટ એ-
મોન્યા એરોમેટીકસ વીગેરે વાપરવી.

ARGENTUM. (Ag. Eq.=108.) લા૦ અરજેન્ટમ. અં૦ સી-
લ્વર. ગુ૦ રૂપું.

ARGENTUM PURIFICATUM. લા૦ અરજેન્ટમ પ્યુરીફિકેટમ.
અં૦ રીફાઇન્ડ સીલ્વર ગુ૦ શુદ્ધ કરેલું રૂપું.

ઉપયોગ—શુદ્ધ કરેલું રૂપું અંગ્રેજી વૈદ્યમાં દવા તરીકે વપરાતું
નથી પણ તેના વરખ ઘણી ખરી ગોળીઓના અસ્તર બનાવવામાં વપરાય
છે; વળી તે શુદ્ધ રૂપુ નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર બનાવવામાં વપરાય છે.

ARGENTI NITRAS. લા૦ અરજેન્ટી નાઇટ્રાસ. અં૦ નાઇટ્રેટ
ઓફ સીલ્વર.

ઉપનામ—લ્યુનરકાસ્ટીક.

માત્રા— ... ૧ થી ૩ ગ્રેન ગોળીના રૂપમાં આપવો.

મુચના—આ દવા વરસાદના પાણીમાં અગર ટાંકાના પાણીમાં સો-
લ્યુશન તરીકે વાપરવી; બીજા પાણીમાં મીઠાનાં ભાગ હોવાથી તે ખ-
રાબ થઇ જાય છે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Argenti et Potassii Nitras.* લા૦ અરજેન્ટી એટ પોટાસી
નાઇટ્રાસ. અં૦ નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર એન્ડ પોટાશ્યમ.

ઉપનામ—મીટીગેટેડ કાસ્ટીક.

ગુણ—દાહક, ડામપાડનાર, ગરમ, આહીક અને પ્રાણિક છે.

ઉપયોગ—અરજેન્ડીના નાઈટ્રાસ અંદરના ઉપચાર તરીકે અતિસાર, વધી ગએલા મરડા, અજીર્ણ, હોજરીના દરદો, કોલેરા, આંતરડાના ક્ષત, કોરીઆ, અપસ્માર, લોકો મોટર એટેકસી, ઉસ્તંબ, ઉઠાંટીઆ, હીસ્ટી-રીયા, દમ, મગજની નબળાઈના વ્યાધી, મૂઝાના દરદમાં આવતી અતિશય હેડકી તથા છાતીના અતિશય વધી ગએલા ધબકારાના દરદમાં અને ઉ-લ્ટીના રોગમાં વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે ઉપદંશ, મસા, ચાંદા, ગંધાતાં ગડગુમડ, હડકાયા કુતરાના વિષવાળા જખમ, સાપના ઝેરી ડંસપર, બ્લીન વિધારી પ્રાણીના ડંખપર, અને રતવાના દરદમાં રતવાને ફેલાતો અટકાવવાને તેની મર્યાદા બાંધવા સાડૂ સગાડવામાં વપરાય છે.

પ્રદર, અને પરમીઆમાં તેના ૨ ગ્રેન ૧ ઑંસ વરસાદનાં પાણીમાં મિશ્ર કરી પીયકારી રૂપે ગ્રાહીક ઑંસર કરવા સાડૂ વાપરવામાં આવે છે.

આંખ દુખવા આવી હોય, અગરં આંખમાં ખીલ પડ્યા હોય તો તેના ૨ થી ૩ ગ્રેન ૧ ઑંસ વરસાદના પાણીમાં મિશ્ર કરી ટીપાં નાંખવામાં આવે છે. આ દવાના ઘણા દીવસ સુધી આંખમાં ટીપાં નાંખવામાં આવે તો આંખમાં કાળા ડાઘ પડી જાય છે.

ફોટોગ્રાફના હુત્રમાં આ દવા અતિશય વપરાય છે. આ દવા નાની પેનસીલ જેવી લાકડીના રૂપમાં આવે છે, તે ઉપર કાળા કાગળ વીંટાવેલા હોય છે; અને તેને ચીપીઆથી પકડીને વાપરવામાં આવે છે, જે હાથે લાગે તો કાળા ડાઘ પડી દાંડક અસર થાય છે.

મુચના—આ દવા ઘણા લાંબા વખત સુધી કદી પણ વાપરવી નહીં; આ દવાનો જે માસ સુધી ઉપયોગ કરવો પડે તો પછી તરતજ જે અઠવાડીઆં સુધી વાપરવી બંધ કરવી.

ARGENTI OXIDUM. લા.૦ અરજેન્ડી ઓક્સાઇડમ. અં.૦
ઓક્સાઇડ ઓફ સીલ્વર.

માત્રા—૧ થી ૨ ગ્રેન. જોળીના રૂપમાં વાપરવું.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ અરજેન્ડી નાઈટ્રાસને મળતા છે;

આ દવાની ઉપરની ગરમીની અસર ઘણી થોડી છે; તે પણ તે લોહીમાં મળી ગયા પછી અરજેન્ટી નાઇટ્રાસના જેવી છે.

આ દવા રક્તશ્રાવના દરદમાં આહીક તરીકે ઘણી કીમતી અને ઉપયોગી દવા છે.

CHLORIDE OF SILVER. અં० ક્લોરાઇડ ઓફ સીલ્વર.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણુદોષ અને પ્રમાણ અરજેન્ટી ઓક્સાઇડને મળતા છે.

અરજેન્ટમ પ્યુરીફીકેટમની બનાવટોના વિષારી ચિન્હો—
આ દવાઓ વિષારી પ્રમાણમાં લેવાથી દાદક ઝેરના ચિન્હો થાય છે; જેવાં કે; પેટમાં અતિશય અગન થાય છે, આંખો રાતી થાય છે, માથે પરસેવો વળે છે નાડી અને શ્વાસોશ્વાસ જલદીથી ચાલે છે, જીભ ઉપરની ગામડીમાં ચીરા પડે છે, ગળુ સૂજી જાય છે, શરીરનો રંગ નુકરી જાય છે, વાચા બંધ થાય છે, અને અતિશય પીડા પામી દરદી મરણ પામે છે.

અરજેન્ટમ પ્યુરીફીકેટમની બનાવટોના વિષના વિષ નાશક ઇલાજો.

સીલ્વરનાઇટ્રાસ. ૧. સાદા મીઠાનો ૧ ઓંસ ૧ ટમ્બલર પાણીમાં મિશ્ર કરી તરતજ દરદીને પાઇ દેવો.

અરજેન્ટી ઓક્સાઇડમ. ૨. સ્ટમક પંપનો ઉપયોગ કરવો.

ક્લોરાઇડ ઓફ સીલ્વર ૩. વમનકારક દવાઓ પાવી.

૪. ઇંડાની સફેદી પાણીમાં મેળવી વધારે પ્રમાણમાં પાવી.

૫. ચીકાશ યુક્ત દવાઓનાં પાન દરાવવાં.

૬. હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓના વાપરવી.

૭. મીઠું આ દવાની ઉત્તમ વિષનાશક દવા છે.

ARSENICUM. (As. Eq.=75.) લા० આરસેનીકમ. અં० આરસેનીકમ. ગુ० સોમલ.

ACIDUM ARSENIOSUM. ($\text{As}_2 \text{O}_3$, Eq.=198.) લા૦

એસીડમ આરસેનિયોઝમ. અં૦ આરસેનિયસ એસીડ. ગુ૦
સફેદ સોમલ શંખાચો.

ઉપનામ—બ્લાઇટ આરસેનીક.

માત્રા— $\frac{1}{8}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Liquor Arsenicalis.* લા૦ લાઇકર આરસેનીફ્રેલીસ. અં૦ આર-
સેનીકલ સોલ્યુશન. ગુ૦ સોમલનું પ્રવાહી.

રીત—બ્લાઇટ આરસેનીક...	...	} ૮૭ ગ્રેન.
કારબોનેટ ઓફ પોટાશ્યમ	
કમ્પાઉન્ડ ટીચર ઓફ લવેન્ડર...	... ૫ ગ્રામ.	
ચોખ્ખુ પાણી.	જોષએ તેટલું.

બધું મળી ૨૦ ઓંસ બનાવવું.

આ સોલ્યુશનના ૧૧૦ ટીંપામાં ૧ ગ્રેન સોમલ સમાએલું છે.

માત્રા— ૨ થી ૮ ગ્રેન.

(કોરીઆમાં વધારે પ્રમાણુ આપવામાં આવે છે.)

ગુણ—પૌષ્ટિક, લોહી સુધારનાર, તાવ રોકનાર અને દાહક છે.

ઉપયોગ—સફેદ સોમલની બનાવટો તરીઆ, એકાંતરીઆ, ચો-
થીઆ, ટાટીઆ અને મેસેરીઆ તાવના દરદો, માથાના દુખાવાના વ્યાધી,
કફના દરદો, જૂની ઉધરસ, ક્ષય, કોરીઆ, અપસ્માર, આદાશીશી, ઉઠાં-
ટીઆ, દમ, હાંફણ, ક્રોડ, જૂના ચામડીના દરદો, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા,
ચાંદી વિસ્ફોટક, શ્વળ, ગર્ભસ્થાનની ગાંઠોના દરદમાં, બચેલના વધારાના
દરદમાં, ઋતુઆવના દરદમાં, સર્પદંશ, જૂના સળેખમ, અને નળગાંઠના દ-
રદમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—સોમલની બનાવટો જમ્યા પછી આપવી, સોમ-
લ આપતાં આંખ લાલ થાય, પાંપણની કોરો મુજબ આવે, હોજરીમાં દુખ
જાય, જીભ પર સફેદ હારી વળે અગર મોળ, કંબકા અને ઉલ્ટીઓ થાય

તો તરતજ સોમલ બંધ કરવો; જો આપવાની જરૂર હોય તો ઘણાજ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં આપવો. વધારે પ્રમાણમાં સોમલ કોરીઆ નામના દરદને સારી રીતે મટાડે છે.

ઠાકટર મ્યુરે મધુ પ્રમેહના દરદમાં સોમલ વાપરવાની મજબૂત બલામણુ કરે છે. સોબવાળા ચામડીના દરદોમાં સોમલ વાપરવો નહીં; જ્યારે ચામડીપર સોમલ લીધાથી સોજની અસર થાય ત્યારે તે બંધ કર્યા પહેલા એક રેચક દવા વાપરી પેટ સાફ લાવવું.

સફેદ સોમલની બનાવટોની શરીરની જુદી જુદી ઇંદ્રીઓપર અસર.

અન્નાશય—ઉપરની દવાના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો લેવાથી પાચન ક્રિયા સુધરી નિયમીત થાય છે; અને જઠર રુસ વધીને જઠરાગ્નિ પ્રદીપ્ત થાય છે; આ કારણુને લીધે આ દવા સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં પાચન ક્રીયાપર અગ્નિ વર્ધક અને ગરમ અસર કરનાર છે; વધારે પ્રમાણમાં આ દવા પાચન ક્રિયાના આંતરગ્રપર તીક્ષ્ણ સોજની અસર કરે છે.

લોહી—આ દવાઓ લોહીમાં ઝટ મળી જાય છે; અને લોહીની બગડેલી સ્થિતીને સુધારી તેને સ્વચ્છ કરે છે. લોહીના રાતા રંજકણોને પુષ્કળ વધારે છે.

હૃદય અને લોહીના પ્રવાહ—આ દવાઓ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં (જ્ઠાઇટ આરસેનીક $\frac{1}{2}$ ગ્રેન અને સોલ્યુશન ૧ ટીપુ) લેવાથી હૃદયની ગતી ગરમ અસર કરી વધારે છે; અને લોહીના પ્રવાહને નિયમીત કરી વધારે છે; આથી કરીને આ દવા રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

બરોલ—આ દવાના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો બરોલને નાની કરે છે; અને તેથી બરોલના વધારાના દરદમાં બરોલને નાની કરી તાવને રોકી દે છે.

શ્વાસોશ્વાસ—આ દવાઓ શ્વાસોશ્વાસપરથી અસર કરે છે; તે વિશે વધારે જાણવામાં આવ્યું નથી; તોપણ તે શ્વાસોશ્વાસને નિયમીત કરી તેની ગતીમાં વધારો કરે છે; કેટલાક સોમલ ખાનારાઓ; મુખ્યત્વે કરીને સ્ટીરીઆના ખેડુતો સોમલને સૂક્ષ્મ પ્રમાણથી ખાવા માંડે છે અને તે પ્રમાણ ૧ ગ્રેનથી વધારીને ૫ ગ્રેન સુધી લઈ જાય છે; અને એકી વખતે

પાંચ ઐન નિભર્યતાથી ખાઇ શકે છે; તે સોટામાં સ્નાયુઓનું બળ સારી રીતે વધે છે અને સ્નાયુઓ પુષ્ટ થાય છે; શરીરનું વંનન વધે છે અને પુષ્ટ થાય છે; શ્વાસોશ્વાસની ગતી ઘણી નિયમીત થાય છે અને તેઓ ઓકસીજનનો ભાગ વધારે જલ્દીથી લઇ શકે છે અને ઘણી ઝડપથી દોડી શકે છે; તેઓની માનસિક શક્તિ ઘણી તીવ્ર અને ચંચળ હોય છે અને ચહેરા ગુલાબી લાલ રંગનો થાય છે.

મગજના સ્નાયુઓ પર—સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં આ દવા મગજ પૈટિક અસર કરે છે; વધારે પ્રમાણમાં મગજના સ્નાયુઓ પર નબળાઈની અસર કરે છે.

ચામડી—આ દવાઓ પરસેવા વાટે નીકળી જાય છે; અને ચામડી પર વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી ઝીણી લાલ રંગની ફાસ્લીઓ થાય છે; આ દવા મુખ્યત્વે કરીને પેશાબ પરસેવા, થુંક, આંસુ, પીત, અને ધાવણ સિવાય બીજા પ્રવાહો વાટે બહાર નીકળે છે.

વિહારની ઈંદ્રીઓ—આ દવાઓ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં લેવાથી શરીર તનદુરસ્ત થાય છે; અને લોહીના પ્રવાહ પર ગરમીની અસર થઇ કામોત્તેજક અસર પ્રબળ થાય છે.

ફેફસાં—આ દવાનાં સૂક્ષ્મ પ્રમાણો લેવાથી કફ અસર અને જંતુનાશક અસર સારી રીતે થાય છે. તે ક્ષયના રોગમાં ટ્યુબરક્યુલોસીસ નામના જંતુઓનો અને મલેરીયા તાવનાં જંતુઓનો નાશ કરે છે. આ દવા લોહીના પ્રવાહને સુધારી ફેફસાં ચોખ્ખાં લોહીથી પુષ્ટ કરે છે, અને તેનાથી શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા વધારે નિયમીત થઇ ઓકસીજનનો ભાગ વધારે લઈ શકાય છે અને ફેફસાં સારી રીતે પુષ્ટ અને પહોળા થાય છે.

સફેદ સોમલની બનાવટોના વિષારી ચિન્હો—સોમલની બનાવટોના વિષારી પ્રમાણો લેવાથી ઘણું કરીને એક કલાકમાં વિષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન થાય છે. શરૂઆતમાં હોજરીમાં અગન થંવા માંડે છે; અને દાબવાથી વધારે થાય છે; ઉલ્ટી થાય છે, જે ખાધું હોય છે તો ફરી-ફરીને ઉલ્ટી થાય છે, થોડા વખત પછી વેદના આખા શરીર ઉપર પ્રસરે છે, પેટ ડુલે છે, હોજરી દાહ યુક્ત થાય છે અને તેથી તેને સ્પર્શ થઇ શકતો નથી. તરત જાડો થવા માંડે છે, પેટમાં જ્વર વીંટ આવે છે, પેશાબમાં અગન બળે છે; ઉલ્ટી થવા માંડી એટલે તરત ગળુ સંક્રાંતિત થા-

૪:છે. બહુ તરસ લાગે છે; આંખમાં અગન બળે છે, તથા રાત્રી થાય છે; માથુ દુખે છે, રક્તાશય બેરથી ધબકવા માંડે છે નાડી અને શ્વાસોશ્વાસ જલ્દી ચાલે છે, દરદી બેચેન થાય છે, તરફડીઆં મારે છે, પગમાં કળ-તર થાય છે, હાથ પગ ખેંચાય છે, ધણાક કેસમાં બુદ્ધિ નિર્વિકાર હોય છે. જો દરદી જલ્દી મરવાનો હોય છે તો શરદી થાય છે; અગર કોમા થા-ય છે. પગમાં ગોટલા ચડે છે તથા હાથના આંગળા વળે છે, અને નબળાઈ આવીને અથવા નબળાઈનો તાવ આવીને આંચકી થઈ દરદી મરણ પામે છે. સોમલ પાણીમાં બહુ ગળતો નથી; પણ પ્રવાહી રૂપમાં અથવા ભૂકી-ના રૂપમાં તે લેવાથી તેનાં વિષનાં ચિન્હો જલ્દીથી થાય છે.

પ્રાણનાશક પ્રમાણ—સોમલના એક અને ૨ ગ્રેનથી મરણ બે કલાકની અંદર થાય છે કેટલીકવાર વીસ મીનીટમાં પણ ધનુર્વાના ચિન્હો થઈ મરણ થાય છે અને કોઈવાર વધારેવાર પછી મરણ થાય છે.

સફેદ સોમલની બનાવટોના વિષના વિષનાશક ઇલાજો.

- **હાઈટ આરસેનીક.**
૧. સ્ટમકપંપ અથવા સ્ટમકટયુબનો ઉપયોગ કરવો.
 ૨. ઉલ્ટી અને જાડા વાટે જેમ બને તેમ તા-કીદથી સોમલને કાઢી નાંખવો.
- **લાઇકર આરસેનીકેલીસ**
૩. વમનકારક દવાઓ વાપરી વમન કરાવવું.
 ૪. કેસ્ટર ઓઇલ અને દુધ આપી જાડા કરાવવા.
 ૫. હોઝરીમાં મેળે આવ્યો હોય તો સ્ટમક-પંપ વાપરવા નહીં.
 ૬. ઓલીવ ઓઇલ પાવું.
 ૭. પુષ્કળ પાણી, શરબત અને સુનાનું નિતરું પાણી પાવું.
 ૮. ઈંડાની સફેદી અને દુધ પાવું.
 ૯. તરસ છીપાવવા માટે બરફ આપવો; હૃદય પૌષ્ટિક ગરમ દવાઓ વાપરવી.
 ૧૦. ટાઇલેઝડ આર્પર્નના ૪ ગ્રામ પીવા આપવા; અને જ્યાં સુધી ૫ ઓંસ થાય ત્યાં સુધી વાપરવું અને તેના દરેક ડોઝમાં જરૂર મીઠું નાખતા જવું.

૧૨. એનીમલ ચારકોલ અને લાઇટ્સેડ ઓક્સા-
ઇડ ઓફ મેગ્નેશિયા વાપરવાં.

૧૩. ગરમ ઉપચાર કરવા.

LIQUOR ARSENICI HYDROCHLORICUS. 410 411-

કર આરસેનીસાઇ હાઇડ્રોક્લોરીકસ. અં ૦ હાઇડ્રોક્લોરીક
સોલ્યુશન ઓફ આરસેનીક.

રીત—સંદેહ સોમલ ૮૭ ગ્રેન.
 હાઇડ્રોલોરીક એસીડ ૨ ગ્રામ.
 ચોખ્ખુ પાણી નેહએ તેટલું
 અધુ મળી ૨૦ ઓંસ બનાવવું.

भावा— २ थी ८ टीपां.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ, વિપારી ચિન્હો, વિષ નાશક ધલાજો, લાઠકર આરસેનીકેલીસને મળતા છે. કેટલાક દાકતરો આ સોલ્યુશનને લાઠકર આરસેની કેલીસ કરતાં ઠંડી બનાવટ ગણે છે; અને તેને ઉપરની દવાના દરદોમાં વાપરે છે; પણ ડાક્ટર ગેરોડ જણાવે છે કે આ સોલ્યુશનમાં અને પેલા સોલ્યુશનમાં સોમલના સરખા ભાગ સમાવેલા છે; તેમ આ સોલ્યુશનનો પેલાં સોલ્યુશનના દરદોમાં ઉપયોગ પણ કરેલો છે; અને તેથી બંને સોલ્યુશનની ઉપરના દરદોમાં સરખીજ અસર માલમ પડે છે.

SODII ARSENIAS. લાઁ સોડીઆરસેનીઆસ. અં૦ આરસેની
એટ ઓક્સોડીઅમ.

भात्रा— इति धी इति अतः ।

પ્રૃ. ૩૫ બીજા પાના પર.

૧ *Liquor Sodii Arseniatis.* લાઠ લાઇકર સોડી આરસેનીએટીસ.
અંઠ સોલ્યુશન ઓફ આરસેનીએટ ઓફ સોડીઅમ.

રીત—આરસેનીએટ ઓફ સોડીઅમ ... ૯ ગ્રેન.
 ચોખ્ખુ પાણી ... ૨ ઓંસ.
 માત્રા— ... ૫ થી ૧૦ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવાઓ પણ આરસેનીક એસીડ, આરસેનીક સોલ્યુ-
 શનના જેવા ગુણદોષો કરે છે અને ઉપરના દરદોમાં વપરાય છે. ડાક્ટર ગેરોલ્ડ
 આ દવાનો લાંબા વખત સુધી અનુભવ કરીને જણાવે છે કે આ દવા
 ઉપરની દવાઓ કરતાં ઘણી ઠંડી અને નિર્ભય છે; અને તે ઉપરની દવાઓ
 જેવી દાહક અને સોજો લાવવાની અસર ઘણીજ ઓછી કરે છે; જો કે
 વધારે પ્રમાણમાં દાહક અને સોજાની અસર કરે છે પણ યોગ્ય પ્રમાણમાં
 તે ઉપરની દવા કરતાં ઘણીજ ઓછી કરે છે; પણ દવા તરીકેની અસરો
 ઉપરની દવા જેવીજ કરે છે.

FERRI ARSENIAS. લાં. ફેરી આરસેનીઆસ (આયર્ન સોલ્ટસનુઓ.)

ARSENII IODIDUM. લાં. આરસેની આયોડીડમ. અં. આ-
 યોડીક ઓફ આરસેનીયમ.

માત્રા— ... ૩૬ ગ્રેન સુધી.

આરસેની આયોડીડમ લાઇકર આરસેની એટ હાઇડ્રારજરી
 આયોડીડીની બનાવટ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—આ દવા વારંવાર જૂના ચામડીના દરદોમાં જેવાકે ખ-
 રજવા, ઉપદંશ, વિચર્ચિકા, વીગેરેમાં લોહી સુધારવા તરીકે વપરાય છે.

LIQUOR ARSENII ET HYDRARGYRI IODIDI.

લાં. લાઇકર આરસેની એટ હાઇડ્રારજરી આયોડીડી. અં. સોલ્યુશન
 ઓફ આયોડીડ ઓફ આરસેનીયમ એન્ડ
 મરક્યુરી.

ઉપનામ—ડોનવાન્સ સોલ્યુશન.

માત્રા ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ઉપયોગ—આ દવા મુખ્યત્વે કરીને જુના અને જાકી ચામડીના દરદોમાં જ્યારે આરસેનીકની ખીજી બનાવટો નિષ્ફળ નત્ય છે ત્યારે વારંવાર વાપરવામાં આવે છે.

BISMUTHUM. (Bi. Eq.=209.) લાંબી બીસ્મથમ. અંબી
બીસ્મથ.

BISMUTHUM PURIFICATUM. લાંબી બીસ્મથમ પ્યુરી-
ફીકેટમ. અંબી પ્યુરીફાઇડ બીસ્મથ.

BISMUTHI OXIDUM. લાંબી બીસ્મથી ઓક્સાઇડમ. અંબી
ઓક્સાઇડ ઓફ બીસ્મથ.

માત્રા— ... પ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—ગ્રાહીક, શાંતીદાયક અને ઉલ્ટી બંધ કરનાર છે.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણુદોષ કારબોનેટ ઓફ બીસ્મથને મળતા છે.

BISMUTHI SUBNITRAS લાંબી બીસ્મથી સબનાઇટ્રાસ
અંબી સબનાઇટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ.

માત્રા— ... પ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Trochisci Bismuthi.* લાંબી ટ્રોચીસકાઈ બીસ્મથી. અંબી બીસ્મથ
લોઝેન્જીસ ગુંબી બીસ્મથની રેવડીઓ.

રીત—બીસ્મથ સબનાઇટ્રાસ...	...	૧૧૪૦ ગ્રેન.
મેગ્નેસીઆ કાર્બોનાસ....	...	૪ ઓંસ.
ચાક	૬ ઓંસ.
ધોઝેલી સાકર	૨૯ ઓંસ.
બાવળનો ગુંદર	૧ ઓંસ.
ગુંદરનું પ્રવાહી	૨ ઓંસ.
ગુલાબજળ	જોઈએ તેટલું.

ઉપરની દવાઓ મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી દરેક રેવડીમાં

બીસ્મથ સખનાઇટ્રાસના ૨ ગ્રેન સમાએલા છે.

માત્રા— ... ૧ થી ૬ રેવડી.

ગુણ—ઉદ્દીશામક, પીડાશામક, ગ્રાહીક અને શીતળ છે.

ઉપયોગ—બીસ્મથ સખનાઇટ્રાસની બનાવટો અજીર્ણ, ઉદ્દી, ઝાડા, મરડા, અમ્લપીત અને ગળાના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે. આ દવાની રેવડીઓ મેં આળ્યું હોય ત્યારે મેંમાં રખાય છે.

વિશેષ ગુણ—જ્યારે બીસ્મથ સખનાઇટ્રાસ આપવામાં આવે છે ત્યારે હોઝરી અને આંતરડાની અંદરની ચામડીપર શાંતીદાયક અને ગ્રાહીક અસર કરે છે. અન્નાશયના ક્ષતના દરદોમાં, વધીગએલા અજીર્ણના અને ઉદ્દીના દરદોમાં આ દવા વારંવાર વધારે પ્રમાણમાં વાપરવાથી સારી અસર કરે છે. ખોરાક ખાધા પછી તરત થતા પેદુના દુખાવામાં અને ઉદ્દીના દરદમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે.

સોડાબાય કાર્બોનાસ	૧૫ ગ્રેન.
બીસ્મથ સખનાઇટ્રાસ	૧૫ ગ્રેન.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૧૫ ટીપાં.
ટીચર કારડમ કો	૩૦ ટીપાં.
ટીચર જીંજર	૩૦ ટીપાં.
ટીચર કેલંબા	૧૫ ટીપાં.
ટીચર નક્સવોમીકા	૧૦ ટીપાં.
ટીચર જોનશનકો	૧૫ ટીપાં.
તજનું પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્રકરી દીવસમાં ૩ વાર પીવું. (અનુવાદક.)

ડાક્ટર થીઓડોસ થોમ્પસન જણાવે છે કે ક્ષયરોગમાં થતા અતિસારના દરદમાં અતિસાર દબાવવાને વાસ્તે બીસ્મથ સખનાઇટ્રાસ એક ઘણી કીમતી દવા છે.

કેટલીકવાર અપેસ્મારના દરદમાં બીસ્મથ વપરાય છે. બાલોપચાર તરીકે આ દવા ચામડીના દરદોમાં, સ્તનની ડીટડીના ચીરોટા, મળાશયના ચીરોટા, હોઠના ચીરોટા, ઘંદર અને જૂના પ્રમેહના દરદમાં કેટલીકવાર વપરાય છે. તીક્ષ્ણ મરડા, સંગ્રહણી અને અતિસારના દરદમાં નીચેના પડક

કાં સારો ફાયદો આપે છે.

ડોવર્સ પાઉડર	૧૬ ગ્રેન.
બીસ્મથ સગનાઈટ્રાસ	૨૦ ગ્રેન.
સોડાબાયકાર્બોનાસ	૧૨ ગ્રેન.
પલ્લવીસ ક્રીટ એરોમેટીક	૧૫ ગ્રેન.

૪ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ૪ વાર પાણી સાથે પીવાં.

(અનુવાદક.)

આ દવા માથામાં ધાતવાના સુગંધીદાર ઘટ્ટ તેજ જેવા પદાર્થ (Cosmetic) બનાવવામાં વારંવાર વપરાય છે.

BISMUTHI CITRAS. લા૦ બીસ્મથી સાઈટ્રાસ. અં૦ સાઈટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ.

માત્રા— ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા લાઇકર બીસ્મથી એટ એમોની સાઈટ્રેટીસ બનાવવાના કામમાં આવે છે.

LIQUOR BISMUTHI ET AMMONII CITRATIS.

લા૦ લાઇકર બીસ્મથી એટ એમોની સાઈટ્રેટીસ અં૦ સોલ્યુશન. ઓફ સાઈટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ એન્ડ એમોનીયમ.

રીત—સાઈટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ ... ૮૦૦ ગ્રેન.
 સોલ્યુશન ઓફ આમોન્યા ...
 ચોખ્ખુ પાણી ...) નોંધ એ તેટલું.
 બધું મળી ૨૦ ઓંસ બનાવવું.

માત્રા— ... ૩ થી ૧ ગ્રામ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Bismuthi et Ammonii Citras.* લા૦ બીસ્મથી એટ એમોની સાઈટ્રાસ. અં૦ સાઈટ્રેટ ઓફ બીસ્મથ એન્ડ એમોન્યમ.

માત્રા— ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણુદોષ ખીસ્મથ સખનાઇટ્રાસને મળતા છે. કેટલાક દાકતરો આ દવાને ખીસ્મથ સખનાઇટ્રાસ કરતાં, વધારે ગુણુકારી ધારે છે અને કેટલાક ખીસ્મથ સખનાઇટ્રાસને પસંદ કરે છે, આ બંને દવાઓના ગુણુદોષ ઘણી ખરી રીતે સરખાજ છે.

BISMUTHI CARBONAS. લા૦ ખીસ્મથી કાર્બોનાસ. અં૦ કાર્બોનેટ ઓફ ખીસ્મથ.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણુદોષ ઘણી ખરી રીતે ખીસ્મથ સખનાઇટ્રાસને મળતા આવે છે; આ દવા હોજરીના પ્રવાહની અંદર ઝટ ગળી જાય તેવી છે; તેથી કદાચ ખીસ્મથ સખનાઇટ્રાસ કરતાં વધારે સારી અસર હોજરીપર કરતી હોય એમ લાગે છે; તો પણ આ અસર વિશે બરાબર શોધ જોળ થઇ નથી.

CADMIUM. (Cd. Eq=112.) લા૦ કેડમીયમ. અં૦ કેડમીયમ.

CADMII IODIDUM. લા૦ કેડમી આયોડીડમ. અં૦ આયોડીડ ઓફ કેડમીયમ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Cadmii Iodidi.* લા૦ અંગવેન્ટમ કેડમી આયોડીડી. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ આયોડીડ ઓફ કેડમીયમ. ગુ૦ આયોડીડ ઓફ કેડમીયમનું મલમ.

રીત—આયોડીડ ઓફ કેડમીયમ ૬૨ ગ્રેન.
સીમ્પલ ઓઇન્ટમેન્ટ ૧ ઑંસ.

ઉપયોગ—કેડમી આયોડીડમ અંદરના ઉપચાર તરીકે વપરાતું નથી. બાહ્યોપચાર તરીકે તે ચામડીપર લગાડતાં ગરમીની અસર કરે છે; અને જે જે દરદોમાં પ્લેબી આયોડીડ વપરાય છે તેવા દરદોમાં આ દવા વપરાય છે. પ્લેબી આયોડીડ વાપરવાથી જેમ ચામડીપર પીળા ડાઘ પડે છે તેમ આ દવા વાપરવાથી પડતા નથી. આ દવાનું મલમ કંઈમાળની ગાંડોના

વધારા પર તથા જાકી જુના ચામડીના દરદો પર ચોપડવામાં વપરાય છે. આ દવા જ્યારે ચામડીમાં મળી જાય છે, ત્યારે કાંઈ પણ નુકસાન કારક અસર કરતી જણાઈ નથી; અને જેમ સીસાની બનાવટથી નુકસાન થાય છે તેમ આ બનાવટથી નુકસાન થતું નથી. આ દવાનું મલમ ચોપડવાથી વારંવાર ચામડી લાલચોળ થઈ મુજબ આવે છે, અને પછી ચામડી જલી રહે છે; તથા લાલ બળે છે માટે આ મલમમાં થોડી ચરબી મિશ્ર કરી તેને વધારે નરમ કરવું જોઈએ.

SULPHATE OF CADMIUM. અં.૦ સલ્ફેટ ઓફ કેડમીઅમ.

ઉપયોગ—આ દવા ઝીન્સાઇ સલ્ફાસના જેવી દેખીતી હોય છે; અને તે પાણીમાં ઝટ ગળી જાય છે. વધારે પ્રમાણમાં આ દવાં લેવાથી ઉલ્ટીઓ થાય છે. આ દવામાં ઉપદેશ અટકાવવાની શક્તિ રહેલી છે એમ કહેવાય છે અને તે બાહ્યપચાર તરીકે આહીક અને ગરમ અસર કરવા સાથે મિશ્રણના રૂપમાં ઝીન્સાઇ સલ્ફેટની માફક વપરાય છે. આ દવાની અસર ઝીન્સાઇ સલ્ફાસના કરતાં દશ ગણી વધારે થાય છે; એમ માનવામાં આવે છે.

CALCIUM (Ca. Eq=40) લા.૦ ક્યાલ્સિયમ.

CALX. લા.૦ ક્યાલ્કસ. અં.૦ લાઇમ ગુ.૦ ચુનો.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Calcii Hydras* લા.૦ ક્યાલ્સી હાઇડ્રાસ. અં.૦ સ્લેકડલાઇમ ગુ.૦ કળીચુનો.

૨. *Liquor Calcis.* લા.૦ લાઇકર ક્યાલ્સીસ અં.૦ સોલ્યુશન ઓફ લાઇમ ગુ.૦ ચુનાનું પાણી.

ઉપનામ—લાઇમવોટર.

રીત—ચુનો ૨ ઓંસ.

ચોખ્ખુ પાણી ૮ પાઇન્ટ.

• માત્રા— ૧ થી ૪ ઓંસ. (દુધ સાથે.)

૩. *Liquor Calcis Saccharatus.* લા.૦ લાઇકર ક્યાલ્સીસ સા.

કરેટસ. અં° સાકરેટેડ સોલ્યુશન ઑફ લાઇમ ગુંચુનાનું સાકરવાળું પાણી.

રીત—કળીચુનો	૧ ઑંસ.
ધોએલી સાકર	૨ ઑંસ.
ગ્રેપ્પુ પાણી	૨૦ ઑંસ.

માત્રા— ... ૧૫ થી ૬૦ ટીપાં.

૪. *Linimentum Calcis.* લાઇમ લીનીમેન્ટમ ક્યાલ્સીસ અં° લીનીમેન્ટ ઑફ લાઇમ. ગુંચુનાનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—લાઇમવોટર	૨ ઑંસ.
ઓલીવ ઓઇલ	૨ ઑંસ.

કેરેન ઓઇલ, લાઇમવોટર અને લીન્સીડ ઓઇલના સરખા ભાગ મિશ્ર કરવાથી બને છે.

ગુણ—ઉલ્ટીશામક, ગ્રાહીક, અગ્નિવર્ધક અને ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—લાઇમ વોટર યોગવાઇ તરીકે વપરાય છે; અને તે પીધાથી ઉલ્ટી બંધ થાય છે. સમ ભાગ દૂધની સાથે લાઇમવોટર આપવાથી નાના બચ્ચાંઓને થતા ઉલ્ટીના દરદોમાં સારો ફાયદો થાય છે. ચુનાનું પાણી ખીજી દવાઓ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. કેટલીકવાર અજીર્ણના દરદમાં ખટારા દુર કરવા સારૂ લાઇમવોટર વપરાય છે; અતિસારની ચુંકના દરદમાં આ દવા વાપરવાથી વાતહર અને અગ્નિવર્ધક અસર થાય છે.

ચુનાનું તેલ ખરજવા, દાહ અને ચામડીના દરદોમાં બાહ્યોપચાર તરીકે ચોપડવામાં આવે છે, ચુનાનું સાકર મિશ્રિત પ્રવાહી ઉલ્ટી અને અજીર્ણના દરદમાં પીવાથી ઉલ્ટીશામક અને અગ્નિ વર્ધક અસર સારી થાય છે.

CALCII CARBONAS PRAECIPITATA. લાઇમ ક્યાલ્સી કાર્બોનાસ પ્રેસીપીટેટા. અં° પ્રેસીપીટેટેડ કાર્બોનેટ ઑફ કેલ્શીયમ.

માત્રા— ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા ટ્રોલીસ્કાઇ બીસ્મથી બનાવવામાં વપરાય છે અને તેના ગુણદોષ કીટા પ્રીપરેટાને મળતા છે.

MARMOR ALBUM. લા. માર્મર આલ્બમ. અં. બ્લાઇટ માર્મલ.

CRETA લા. ક્રીટા. અં. ચોક. ગુ. ચાક.

CRETA PRAEPARATA. લા. ક્રીટા. પ્રીપરેટા. અં. પ્રીપેર્ડ ચોક. ગુ. શુદ્ધ કરેલો ચાક.

માત્રા— ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Mistura Cretae* લા. મીસ્ચુરાક્રીટી. અં. ચોક મીકશ્વર. ગુ. ચોકનું મિશ્રણ.

રીત—ચાક	$\frac{1}{8}$ ઔંસ.
ગુંદર	$\frac{1}{8}$ ઔંસ.
તજનું પાણી.	૭ $\frac{1}{2}$ ઔંસ.
સીરપ સીમ્પ્લેક્સ	૪ દ્રામ.

માત્રા— ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨. *Pulvis Cretae Aromaticus.* લા. પલ્વીસ ક્રીટી એરોમેટીકસ. અં. એરોમેટીક પાઉડર ઓફ ચોક. ગુ. ચાકનો સુગંધીદાર ભુકો.

રીત—સીનામોમ૪ ઔંસ.
બયકળ	૩ ઔંસ.
કેશર	૩ ઔંસ.
લવંગ	૧ $\frac{1}{2}$ ઔંસ.
એલચી દાણા	૧ ઔંસ.
ઘોઝેલી સાકર	૨૫ ઔંસ.
શુદ્ધ કરેલો ચાક.	૧૧ ઔંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

૩. *Pulvis Cretae Aromaticus Cum Opio.* લાંબ પલ્વીસ ક્રી-ટી એરોમેટીકસ કમ ઓપીઓ. (અરીણી બનાવટોમાં જુઓ.)

પ્રીપેર્ડ ચૉક હાઇડ્રારજરી કમ ક્રીટા બનાવવામાં વપરાય છે.
ગુણ—સુગંધીદાર, વાતહર, ખટાશ દુર કરનાર, ગ્રાહીક અને અ-ગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—ચૉકની બનાવટો ખાડા અજીર્ણ, મરડા, અમ્લપીત્ત, અને આંતરડાના ક્ષતના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ચૉક ગ્રાહીક અને ખટાશ દુર કરનાર અસર આંતરડાની નળીપર કરે છે; તે ધીમે-ધીમે લોહીમાં મળી જઈને ચુનાની અસર કરે છે. આ દવા મુખ્યત્વે કરીને એકલી અગર બીજી ગ્રાહીક અને સુગંધીદાર દવાઓના સંયોગમાં અતિસારના દરદોમાં વપરાય છે. ચૉક ઘ-ણા લાંબા વખત સુધી આપવો નહીં કારણ કે તે આંતરડામાં એકઠો થઈ નાની ગાંઠોના રૂપમાં ફરી જાય છે અને તેથી કેટલીકવાર દુખાવો થઈ આવે છે.

CALCII CHLORIDUM. લાંબ ક્યાલસી ક્લોરાઇડમ. અં ૦ ક્લો-રાઇડ ઓફ ક્યાલશ્યમ.

માત્રા— ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Liquor Calcii Chloridi.* લાંબ લાઇકર ક્યાલસી ક્લોરાઇડી અં ૦ સોલ્યુશન ઓફ ક્લોરાઇડ ઓફ ક્યાલશ્યમ.

રીત—ક્લોરાઇડ ઓફ ક્યાલશ્યમ ... ૮૮ ગ્રેન.

ચોખ્ખુ પાણી ... ૧ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧૫ થી ૫૦ ટીપા.

ગુણ—રક્ત શોધક છે.

ઉપયોગ—ક્યાલશ્યમ ક્લોરાઇડ અને તેનું પ્રવાહી ક્લો-રો ફોર્મ, ઇથર અને રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ બનાવવાના કામમાં વપ-

ગય છે. દવા તરીકે આ દવા ઉલ્ટીશામક અસર સારૂ ઉલ્ટીના દરદમાં વ-
પરાય છે, અને રક્તશોષક અસર સારૂ કંઠમાળ, ક્ષય; હાડકાંના સળીના
બ્યાધી અને પ્લેગના રોગમાં વપરાય છે.

CALX CHLORINATA. લા. ક્યાલ્કસ ક્લોરીનેટ. અં. ક-
લોરીનેટેડ લાઇમ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Liquor Calcis Chlorinatae.* લા. લાઇફર કલ્કાસીસ ક્લોરી-
નેટી. અં. સોલ્યુશન ઓફ ક્લોરીનેટેડ લાઇમ.

રીત—ક્લોરીનેટેડ લાઇમ ... ૧ પૌંડ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૧ ગ્યાલન.

૨. *Vapor Chlori.* લા. વેપર ક્લોરી. અં. ઇન્હેલેશન ઓફ ક્લોરાઇન.

રીત—ક્લોરીનેટેડ લાઇમ ... ૨ ઓંસ.
હંડુ પાણી ... જોઇએ તેટલું.

ગુણ—દુર્ગંધ નાશક.

ઉપયોગ—ક્લોરીનેટેડ લાઇમની બનાવટો ક્લોરોફોર્મ બ-
નાવવામાં વપરાય છે. આ દવા ખાવા તરીકે વારંવાર વપરાતી નથી. કેટ-
લાક દરદમાં મોઢું વાસ મારે છે ત્યારે આ દવા ૧ થી ૨ ગ્રામ ૧ પાઇન્ટ
પાણીમાં મિશ્ર કરીને ડોગળા કરવા તરીકે વપરાય છે; અને દુર્ગંધવાળા
જગ્યાએ તે રાખવાથી દુર્ગંધ દુર થાય છે.

વિપનાશક દવાઓ—ક્લોરીનેટેડ લાઇમના વિષારી ચિન્હોમાં
વમનકારક દવાઓ, ઇંડાની સફેદી, દુધ અને લોટ વાપરવાં.

CALCII SULPHAS. લા. ક્યાલ્સીસ સલ્ફાસ. અં. સલ્ફેટ ઓફ
ક્યાલ્સ્યમ.

CALX SULPHURATA. લા. ક્યાલ્કસ સલ્ફ્યુરેટ. અં. સ-
લ્ફ્યુરેટેડ લાઇમ.

ઉપનામ—ક્યાલ્સી સલ્ફાઇડમ, કેન્ટોન્સ ફ્રાસફરસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૧ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોષક, દુર્ગંધ નાશક અને કઠોવાણુ અટકાવનાર છે.

ઉપયોગ—ક્યાલસી સલ્ફાઇડમ ચાદાં, ખીલ, ગડગુમડ, વીસ્ફોટક અને કંઠમાળના વ્યાધીમાં લોહી સુધારવા તરીકે વારંવાર વપરાય છે. આ દવા ક્યાલસી હાઇપોફોસ્ફીસના સંયોગમાં લેવાથી ગડ, ગુમડાં, ચાદાં અને પડવાળા ચાંદાં તરત સૂકાઇ જઈ રૂઝાવા માંડે છે. નીચેનાં પડીકાં દીવસમાં ત્રણવાર લેવાથી કંઠમાળ વીસ્ફોટક અને ગડગુમડમાં તથા ખીલમાં સારી અસર કરે છે.

ક્યાલસી સલ્ફાઇડમ ૧ ગ્રેન.

ક્યાલસી હાઇપોફોસ્ફીસ ૧૦ ગ્રેન.

સાકર ૨૦ ગ્રેન.

૪ પડીકાં કરવાં અને દીવસમાં ચાર વાર પાણી સાથે લેવાં.

(અનુવાદક.)

આ દવા વધારે પ્રમાણમાં હોજરીમાં સોજો લાવે છે; માટે તેનો સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરવો તે વધારે સારું છે.

CALCII PHOSPHAS. લા૦ ક્યાલસી ફોસ્ફાસ. અં૦ ફોસ્ફેટ
ઓફ ક્યાલશ્યમ.

માત્રા— ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

ક્યાલસી ફોસ્ફાસ પલ્વીસ એન્ટીમોનીએલીસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—રક્તશોષક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—ક્યાલસી ફોસ્ફાસ નબળાઇ, કંઠમાળ, હાડકાંના સળા અને હાડકાંની નબળાઇના રોગમાં તથા શરીરમાં નીકળતી ખુંધ અને ગાંઠોના દરદમાં હાડકાંપર પૌષ્ટિક અને લોહીમાં રક્તશોષક અસર કરવા સારૂ વારંવાર વપરાય છે.

CALCII HYPOPHOSPHIS. લા૦ ક્યાલસી હાઇપોફોસ્ફીસ.
અં૦ હાઇપોફોસ્ફાઇટ ઓફ ક્યાલશ્યમ.

ઉપનામ—હાઇપોફોસ્ફાઇટ ઓફ લાઇમ.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ધરગતુ બનાવટ.

૧. *Syrupus Calcii Hypophosphitis.* લા૦ સીરપ્સ ક્યાલસી

ઉપપ

હાઇપોફોસ્ફાઇટીસ. અર્થે સીરપ ઓફ હાઇપોફોસ્ફાઇટ
ઓફ લાઇમ.

રીત—હાઇપોફોસ્ફાઇટ ઓફ લાઇમ ... ૧૬૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર ... ૧૬ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૬ ઓંસ.
હાઇપોફોસ્ફરસ એસીડ ... ૨૦ ટીપાં.

રીત—હાઇપોફોસ્ફાઇટ ઓફ લાઇમ ચોખ્ખા પાણીમાં નાખી
મિશ્ર કરવો અને પછી તેને ગાળી લેવો; અને તેમાં ધોએલી સાકર નાંખી
મિશ્ર કરવી; અને તેને દેવતા પર રાખી ગરમ કરવી જ્યારે બધું બરાબર
મિશ્ર થાય ત્યારે તે ઠંડુ કરીને તેમાં હાઇપો ફોસ્ફરસ એસીડ ઉમેરવું અને
કાચના બુચવાળી બાટલીમાં ભરી રાખવું.

માત્રા ... ૧ થી ૪ ગ્રામ.

આ સીરપના ૧ ગ્રામમાં ૧ ગ્રેન હાઇપોફોસ્ફાઇટ ઓફ લાઇમનો
સમાવેશો છે.

ગુણ—ગરમ, પૌષ્ટિક, રક્તશોધક, કફધન, પરસેવો બંધ કરનાર,
આહીક અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—ક્યાલસો હાઇપોફોસ્ફાઇટ અને સીરપ હાઇપો
ફોસ્ફાઇટીસ ઓફ લાઇમ ઉધરસ, કફ, ક્ષય, કંકભાગ, નબળાઇ, હાડ-
કાંના મજબૂતા વ્યાધી, અને દમના રોગમાં વારંવાર વપરાય છે. આ દવાનો
સીરપ ફેફસાના બગાડના વ્યાધી, ઉધરસના તમામ દરદો અને ક્ષય રોગમાં
આહીક, કફધન, રક્તશોધક અને અગ્નિવર્ધક તરીકે વપરાય છે; અને તે
લીધાથી ક્ષય રોગના ચિન્હો જેવાંકે રાતનો પરસેવો, લોહીના ગળાદા, નબ-
ળાઇ, અતિશય ઉધરસ અને છાતીના સણુકા વીગેરે ધીમે ધીમે મટી
જાય છે; આ દવા ઉપરની અસર એકદમ કરતી નથી; પણ ધીમે ધીમે કરે છે.

કોડલીવર ઓઇલ ઉપર ધર્મના બહાને પિક્કાર દર્શાવનાર, ઉધરસ
અને ક્ષયના રોગીઓને વાસ્તે આ દવા એક કીમતી દવા છે; તે લીધાથી
સારી અસર થાય છે, અને કાંઈ પણ શારીરીક અને ધાર્મિક અડચણ
સિવાય નિર્ભયતાથી લઇ શકાય છે.

પવિત્ર ધર્મચુસ્ત આર્ય ઔષધ ઉગ્ર મજબુત શ્રદ્ધા રાખ-
નારા તીક્ષ્ણ ઉધરસ અને ક્ષયથી પીડાતાં રોગીઓ વાસ્તે ની-

ચેની દવાઓ ધણીજ કીંમતી છે; અને તે લીધાથી તેમના દરદા ધણેક દરજ્જે નાબુદ થવાનો સંભવ રહે છે.

સીરપ હાઇપોફોસ્ફેટ ઓફ લાઇમ	૩ ગ્રામ.
દુધ અગર પાણી	૩ ઓંસ.
મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું.	(અનુવાદક.)		

ગોયાકોલ કાર્બોનેટ	૧૫ ગ્રેન.
સીતોપલાદી ચુર્ણ	૨ ગ્રામ.
સોનાના વરખ	૨ રતી.

મિશ્ર કરી ૨ પડીકાં કરવાં અને સાંજસવાર ખાધા પહેલાં થોડા ધી અને સાકર સાથે મિશ્ર કરી ચાટી જવાં. (અનુવાદક.)

ઉપરની દવા ચાટીને સાંજ સવાર થઇને ૨ શેર દુધ પીવું. દુધ ધીમે ધીમે પચે તેમ લેતા રહેવું અને વધારતા જવું. ખોરાક ઘણો હલકો ખાવો; અને સાંજ સવાર ખુલ્લી હવામાં ફરવા જવું.

ઝાડાનો બંધકોષ જણાય તો નીચેની ગોળી અથવા પડીકાં ખાઇ દુર કરવો, ચાલતાં સુધી ક્ષય રોગમાં ઝાડાનો બંધકોષ રહેતોજ નથી કદાચ કોઇની પીત પ્રકૃતિથી અગર બીજા કોઇ કારણથી રહે તો નીચેની દવા ખાવી; વારંવાર નીચેની દવા ખાવી નહીં.

હરડેજ (હરડે લાવીને તેને ખાંડીને બનાવવું.)	૧ ગ્રામ.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૧૦ ગ્રેન.
૧ પડીકું કરવું અને પાણી સાથે પીવું.	(અનુવાદક.)

મેગ્નેસીયા સલ્ફાસ (વીલાયતી મીઠું.)	૧૩	ગ્રામ.
ટીચર જીંજર	૫	ટીપાં.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૫	ગ્રેન.
પાણી	૧	ઑંસ.
મિશ્ર કરી પી જવું.	(અનુવાદક)	

૩૫૭

કેલોમલ	૧ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૨ ગ્રેન.
સાકર	૪ ગ્રેન.

૧ પડીકું કરી પાણી સાથે ફાકી જવું. (અનુવાદક.)

પીલ કોસોર્સીનથ કો	૩ ગ્રેન.
પીલ હાઇડ્રાર્જરી	૧ ગ્રેન.
એકસ્ટ્રેક્ટ જોનસન	જોઈએ તેટલું.

મિશ્ર કરી ૨ ગોળી કરવી અને સાંજ સવાર થઇને ૨ લેવી.

(અનુવાદક.)

સોડાબાય કાર્બોનાસ	૬ ગ્રેન.
ટીચર કેલંબા	૧૦ ટીપાં.
ટીચર નકસવોમીકા	૬ ટીપાં.
એકસ્ટ્રેક્ટ કેસકેરા સેગ્રેડા લીકવીડ.	૧૦ ટીપાં.
સકસ ટેરેકસી	૧૦ ટીપાં.
ટીચર જીંજર	૬ ટીપાં.
પાણી	૧ ઓંસ.

મિશ્ર કરી પીજવું. (અનુવાદક.)

કેસ્ટર ઓઇલ	૧૩ દ્રામ.
ગ્લીસેરાઇન	૧૩ દ્રામ.

નારંગીના રસમાં મિશ્ર કરી પી જવું. (અનુવાદક.)

ઉપરની રેચક દવાઓમાંથી મરજી મુજબ ગમે તે વાપરવી તેનાથી એકાદ કે બે દસ્ત સાફ પચીને થશે, કદાચ કોઈને ઉપરની દવાથી વધારે રેચક અસર થાય તો નીચેનાં પડીકાં લેવાથી જાડા બંધ થશે.

ડોવર્સ પાઉડર	૬ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૩ ગ્રેન.

૨ પડીકાં કરવાં અને તેમાંનું એક તરત પાણી સાથે ખાવું જો અ-
કા બંધ થાય તો ન ખાવું નહીં તો ૨ કલાક પછી ખાવું.

સીતોપલાદી ચુર્ણ બનાવવાની રીત—

રીત—સાકર	૧૬ તોલા.
વાંસ કપુર	૮ તોલા.
પીપર	૪ તોલા.
તજ	૧ તોલો.
એલચી	૨ તોલા.

બારીક બાટીને લુગડવતી ચાળી નાંખવું અને જરૂર પડે તેમ તેના
ચોખ્ખ પ્રમાણમાંથી તે સાકર સાથે વાપરવું.

ઉધરસ, ક્ષય અને નબળાઈના દરદોમાં પારીસ કેમીકલ ટ્રુડ,
ફેલોસ સીરપ, સીરપ કેલસી લેક્ટો ફોસ્ફોસ ગ્લીસરો ફોસ્ફેટ-
ઓફ લાઇમ, ઇસ્ટન સીરપ, અને ગ્રીમાલ્ટ સીરપ ઓફ હાઇપો-
ફોસ્ફાઇટીસ ઓફ લાઇમ વારંવાર વપરાય છે; આ દવાઓમાંથી એક
પછી એક ઉપરના દરદોમાં વાપરવી, અને જે માફક આવે તે લાંબા વ-
ખત સુધી ચાલુ કરવી.

CERIUM (Ce Eq.=141.) લાંબી સીરીયમ. અંબી સીરીયમ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Cerri Oxalas.* લાંબી સીરીઆઈ ઓક્ઝાલાસ અંબી ઓક્ઝાલેટ
ઓફ સીરયમ.

માત્રા— ૧ થી ૨ ગ્રેન.

ગુણ—શાંતીદાયક, ઉલ્ટીશામક, પૌષ્ટિક, કફધન અને દીપન છે.

ઉપયોગ—સીરીઆઈ ઓક્ઝાલાસ ઉલ્ટી, અજીર્ણ, પાચન ક્રિ-
યાના વ્યાધી, ઉધરસ, ક્ષય, ફેરીઆ અને અપસ્મારના દરદમાં વપરાય છે.

આ દવા ગર્ભાવસ્થામાં થતી ઉલ્ટીને એકદમ બંધ કરે છે; અને
તેથી તે ઉલ્ટીના તમામ દરદમાં બીરુમથી અને સબનાઇટ્રાસ અરજન્ટી-
નાઇટ્રાસના જેમ ઉલ્ટીશામક અને દીપન અસર કરે છે. દરીઆની મુસા-

ફરીની માંદગીના વ્યાધીમાં આ દવાના ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેનના પ્રમાણે દરેક ત્રણ કલાકે લેવાથી સારો ફાયદો થાય છે. તે સીલ્વરનાઇટ્રેટની માફક આમડીપર કાળા ડાઘની અસર કરતી નથી:

વાઘ અને અપસ્મારના વ્યાધીમાં આ દવા મગજપર પૌષ્ટિક અસરને લીધે કેટલીકવાર વપરાય છે.

CURARE. લા. ક્યુરેર. અ. ક્યુરેર.

માત્રા— $\frac{1}{2}$ થી $\frac{1}{4}$ ગ્રેન. ઘણીજ સંભાળથી વાપરવું.

ઉપયોગ—ક્યુરેર હડકવા, ડોરીઆ અને ધનુર્યાના વ્યાધીમાં ઘણીવાર વપરાય છે.

ક્યુરેર સ્ટ્રીકનીઆના વિષના દરદમાં વિષનાશક દવા તરીકે વારંવાર વપરાય છે.

ડૉક્ટર રીંગર જણાવે છે કે ક્યુરેર ખાવા તરીકે વાપરવા કરતાં ત્વચામાં મારવાની પીચકારીના રૂપમાં વાપર્યાથી તીક્ષ્ણ વિષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે, માટે તેનો ઘણીજ સંભાળથી ઉપયોગ કરવો.

CUPRUM. (Cu, Eq.=63.5.) લા. કુપ્રમ. અ. કોપર. ગુ. ત્રાંબુ.

CUPRI SULPHAS લા. કુપ્રી સલ્ફાસ. અ. સલ્ફેટ ઓફ કોપર ગુ. મોરચુથુ.

માત્રા— $\left\{ \begin{array}{l} \text{ગ્રાહીક અથવા પૌષ્ટિક તરીકે—} \frac{1}{2} \text{ થી } 2 \text{ ગ્રેન.} \\ \text{વમનકારક તરીકે ... } 5 \text{ થી } 10 \text{ ગ્રેન.} \end{array} \right.$

ગુણ—ગ્રાહીક, પૌષ્ટિક અને વમનકારક છે.

ઉપયોગ—કુપ્રી સલ્ફાસ અપસ્માર, કોરોઆ, જૂનો અતિસાર, સંગ્રહણી, અને મરડાના વ્યાધીમાં વારંવાર ગ્રાહીક અને મગજ પૌષ્ટિક તરીકે વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવા આંખમાં ખીસ થયા હોય તો તેપર લગાડવામાં આવે છે; અને આંખ દુખવા આવી હોય તો તેના ૨ ગ્રેન ૧ ઓંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી ટીપાં નાખવા સારૂ વપરાય છે. પ્રદર અને

પ્રમેહના દરદમાં તેના ઉપરના પ્રમાણથી તે પીચકારી રૂપે વાપરવામાં આવે છે. લોશન તરીકે જખમ અને ગંધાતાં ચાંદાં ઉપર રક્તશોષક, રક્તસ્તંભક અને દુર્ગંધ નાશક તથા કોહવાણુ અટકાવનાર તરીકે વપરાય છે. કોગળા તરીકે મોંના દરદમાં તેના કોગળા કરવામાં આવે છે. વમનકારક તરીકે તે અફીણુ વીગેરે વિષારી દવાના વિષમાં વમન સારૂ વપરાય છે.

“અતિશય વધી ગએલા અને ખરાબ મરડાના બ્યાધીમાં કુપ્રી સ-દ્દાસ ૧૦ ગ્રેન, ટીચર ઓપાઇ ૬૦ ટીપાં અને પાણી ૬ ઓંસ મિશ્ર કરીને તેની ગુદા દ્વારે પીચકારી મારવામાં આવતી હતી; અને તેથી આ-હીક તથા જંતુનાશક અસર સારી રીતે થતી હતી (L' 89, ii 739.) કોપર સલ્ફેટ ફોસ્ફોરસના વિષની વિષનાશક દવા છે.

વિષારી ચિન્હો—કોપર સલ્ફાસના વિષારી પ્રમાણમાં હોજરીપર એકદમ તીક્ષ્ણ સોજો આવે છે અને હૃદય તથા સ્વાસોશ્વાસની હીલચાલ બંધ પડી દરદી મરણ પામે છે.

વિષનાશક દવાઓ—કોપર સલ્ફેટના વિષારી ચિન્હોમાં વિષનાશ કરવા તરીકે આલખ્યુમેન અથવા ઇંડાની સફેદો ઉત્તમ વિષનાશક દવા છે; હોજરી સાફ અને ખાલી કર્યા પહેલાં દુધ અને ઇંડાની સફેદી વધારે પ્રમા-ણમાં દરદીને પાવી. સ્ટમકપંપ વાપરવો. વમનકારક દવાઓ પાવી. ચીકાશ યુક્ત દવાનાં પાન કરાવવાં. મોરફાઇન સલ્ફેટના $\frac{1}{2}$ ગ્રેનની ટેબ્લેટની ત્વચામાં પીચકારી મારવી. ટીચર ઓપાઇના ૨૦ ટીપાં પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવાં.

CUPRI NITRAS. લા.૦ કુપ્રી નાઇટ્રાસ. ૨૫.૦ નાઇટ્રેટ ઓફ કોપર.

ગુણ—દાહક છે.

ઉપયોગ—નાઇટ્રેટ ઓફ કોપર પીવાની દવા તરીકે વપરાતું નથી. તે એક કીંમતી કારટીક દવા તરીકે ગંધાતા ચાંદાં, ક્ષત અને ગડગુમડાં પર રૂઝ લાવવા તરીકે વપરાય છે.

FERRUM. (Fo. Eq.=56.) લા.૦ ફેરમ. અં.૦ આયર્ન. ગુ.૦ લોહ. મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Mistura Ferri Aromatica.* લા.૦ મીસ્ચુરા ફેરી એરોમેટીકા. અં.૦ એરોમેટીક મીકશ્વર ઓફ આયર્ન ગુ.૦ લોહનું સુગં-

ધીધાર મિશ્રણ.

રીત—રેડસીકાના બાર્ક	૧ ઔંસ.
કેલંબા રૂટ	૪ દ્રામ.
લવીંગ	૨ દ્રામ.
ઝીણા લોહાના તાર	૪ દ્રામ.
ટીચર કારડમ કો	૩ ઔંસ.
ટીચર ઓફ ઓરેન્જ પીલ	૪ દ્રામ.
પીપરમીન્ટનું પાણી	૧૬ ઔંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઔંસ.

૨. *Vinum Ferri*. લા૦ વાઇનમ ફેરી. અં૦ વાઇન ઓફ આર્વન ગુ૦ લોહનો આસવ.

રીત—ઝીણા લોહાના તાર	૧ ઔંસ.
શેરીવાઇન	૨૦ ઔંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ દ્રામ.

ગુણ—ગ્રાહીક, પૌષ્ટિક, રક્તસ્તંભક, ગરમ, રક્તશોધક, ઋતુશ્રાવક અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—ફેરમની બનાવટો લોહીના રાતા રંજકણો વધારવાને વાસ્તે અને સુધારવાને વાસ્તે ઘણી કીંમતી દવાઓ છે. પાંડુરોગમાં જ્યારે લોહી ઉડી જાય છે અને બગડી જાય છે ત્યારે લોહ વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે; લોહીના બગાડના બ્યાધીમાં લોહ ઉત્તમ દવા છે; અને વૈદક શાસ્ત્રમાં તે ઘણોજ આગળ પડતો ભાગ લે છે માટે મેટીરી-આ મેડિકામાં તેને ઘણીજ કીંમતી દવા ગણી છે; અને ઉત્તમ દવાઓના વર્ગમાં તેને પ્રથમ મુકી છે.

લોહની બનાવટો મગજના રસાયુઓપર મગજ પૌષ્ટિક અસર ઘણી સારી કરે છે; અને ખાલી પડેલા મગજમાં લોહીની સ્થિતી સુધારી લોહી સ્વચ્છ કરી તેમાં ભરે છે અને યાદદાસ્ત સુધારી માનસિક શક્તિને સારી રીતે ખીલવે છે; કેટલીક વાર મગજપર ગરમ પૌષ્ટિક અસર કરે છે તેથી માથાના બ્યાધી, હીસ્ટીરીઆ, અપરમાર અને કોરીઆના દરદમાં વાપરવાથી તેઓ સારો ફાયદો આપે છે.

લોહની બનાવટો ગ્રાહીક અસર ધણીજ સરસ રીતે કરે છે; અને તેથી તેઓ બંધકોષ કરે છે; તેમાંની કેટલીક બનાવટો તો ગ્રાહીક અસર ધણીજ વધારે કરે છે અને તેથી જુદી જુદી જાતના રક્તશ્રાવના વ્યાધીમં, પાંડુરોગમાં, રક્ત દુઝતા મસાના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે. લોહની સાથે બીજી ઠંડી પેટ સાફ લાવનાર દવાઓ મિશ્ર કરીને વાપરવાથી ધણીજ સારો ફાયદો થાય છે અને બંધકોષ નાબુદ થાય છે.

ઋતુશ્રાવક અસરને લીધે લોહની બનાવટો અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદમાં વારંવાર વપરાય છે, અને તેઓ લોહીની સ્થિતિને સુધારી માસિક ઋતુશ્રાવના દરદોમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપરવાથી ઋતુશ્રાવક અને રક્તશોષક અસર ધણીજ સારી રીતે થાય છે.

ટીચર ફેરી પર ક્લોરાઇડ	૩૦ ટીપાં.
મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસ	૩ ગ્રામ.
ટીચર કેનાબીસ ઇન્ડીકા	૧૫ ટીપાં.
ટીચર નક્સવેમીકા	૧૦ ટીપાં.
ટીચર જીંજર	૧૦ ટીપાં.
એક્ટ્રેક્ટ અરગટ લીક્વીડ	૧૫ ટીપાં.
પોટાસ આયોડીડ	૩ ગ્રેન.
પોટાસ બ્રોમાઇડ	૧૦ ગ્રેન.
પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્રકરીને દીવસમાં ત્રણવાર પીવું. (અનુવાદક.)

લોહના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો અન્નાશયમાં જઈ લોહીમાં મળી જાય છે; અને તે જાડાવાટે બહાર નીકળે છે; અને તેથી લોહ ખાધા પછી જાડો કાળો રંગનો થાય છે. તે લીધાથી શરીરની ગરમી સાધારણ રીતે વધે છે અને દરદીની જીભ તથા દાંતનો રંગ જરાક બદલાઈ જાય છે.

લોહની બનાવટોની જુદી જુદી અસરો તેની જુદી જુદી બનાવટોનાં નામ નીચે આપવામાં આવી છે.

FERRUM REDACTUM. લા ૦ ફેરમ રીડક્ટમ. અં ૦ રીડક્ટડ
આયર્ન. ૩૦ લોહ ભસ્મ.

માત્રા— ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Trochisci Ferri Redacti*. લા.૦ ટ્રોક્ષીસ્કાઇ ફેરી રીડક્ટી. અ.૦ રીડયુસ્ડ આયર્ન લોઝેન્ઝસ. ગુ.૦ લોહ બસ્મની રેવડીઓ.

રીત—રીડયુસ્ડ આયર્ન ... ૭૨૦ ગ્રેન.
 ઘોઝેલી સાકર ... ૨૫ ઓંસ.
 બાવળનો ગુંદર ... ૧ ઓંસ.
 બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી ... ૨ ઓંસ.
 ચોખ્ખુ પાણી ... ૧ ઓંસ.

મિશ્રકરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

દરેક રેવડીમાં લોહ બસ્મનો ૧ ગ્રેન સમાએલો છે.

માત્રા— ... ૧ થી ૬ રેવડીઓ.

ગુણ—ગ્રાહક, રક્તશોધક, અગ્નિવર્ધક પૌષ્ટિક અને ઋતુશ્રાવક છે.

ઉપયોગ—ફેરમ રીડક્ટમની બનાવટો પાંડુ રોગ, નબળાઇ, મંદાગ્નિ, ક્લોરોસીસ, કોરીઆ, બરોત્તની ગાંઠના વધારાના વ્યાધી અને અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે. આ દવા રેવડી અગર ગોળીના રૂપમાં અનિશય વપરાય છે.

FERRI CARBONAS SACCHARATA. લા.૦ ફેરી કાર્બોનાસ સાકરેટા. અ.૦ સાકરેટેડ કાર્બોનેટ ઓફ આયર્ન.

માત્રા— ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Mistura Ferri Composita*. લા.૦ મીસ્ચુરા ફેરી કમ્પોઝીટા. અ.૦ કમ્પાઝિન્ડ મીક્ચર ઓફ આયર્ન ગુ.૦ લોહનું મિશ્રિત મીશ્રણ.

રીત—સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન ... ૨૫ ગ્રેન.
 કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ્યમ ... ૩૦ ગ્રેન.
 મરદ ... ૬૦ ગ્રેન.
 ઘોઝેલી સાકર ... ૬૦ ગ્રેન.
 સ્પીરીટ ઓફ નટમેગ ... ૪ દ્રામ.

રોજ વોટર... ... ૬૬ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨. *Pilula Ferri Carbonatis.* લાં પીલ્યુલા ફેરી કાર્બોનેટીસ. અં

પીલ ઓફ કાર્બોનેટ ઓફ આયર્ન.

રીત—સાકરેટ કાર્બોનેટ ઓફ આયર્ન ... ૧ ઓંસ.

કન્ફેક્શન ઓફ રોઝીઝ ... ૨ દ્રામ.

માત્રા— ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—ફેરી કાર્બોનાસ સાકરેટમ નબળાઈ, મંદગ્નિ પાંકુ

રોગ અને અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે.

FERRI IODIDUM. લાં ફેરી આયોડીડમ. અં આયોડીડ
ઓફ આયર્ન.

માત્રા— ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Syrupus Ferri Iodidi.* લાં સીરપ્સ ફેરી આયોડીડી. અં

સીરપ ઓફ આયોડીડ ઓફ આયર્ન.

રીત—આયોડીન... ૨ ઓંસ.

આયર્ન... ૧ ઓંસ.

ચોખ્ખુ પાણી... ૧૩ ઓંસ.

સાકર... ૨૮ ઓંસ.

માત્રા— ... ૬ થી ૧ દ્રામ.

આ સીરપના ૧ દ્રામમાં આયોડીડ ઓફ આયર્નના ૪.૩ ગ્રેન સમાવેલા છે.

૨. *Pilula Ferri Iodidi.* લાં પીલ્યુલા ફેરી આયોડીડી. અં

પીલ ઓફ આયોડીડ ઓફ આયર્ન.

રીત—લોહાનો ઝીણો તાર... ૪૦ ગ્રેન.

આયોડીન... ૮૦ ગ્રેન.

ધોએલી સાકર... ૭૦ ગ્રેન.

જેડીમધનો લુપ્ત... ... ૧૪૦ ગ્રેન.

ચોખ્ખુ પાણી ૫૦ ટીપાં.

માત્રા— ... ૩ થી ૮ ગ્રેન.

આ ગોળીઓના ૩૬ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન આયોડીડ ઓફ આયર્નનો સમાવેશો છે.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—ફેરી આયોડીડમની બનાવટો ક્ષય, કંઠમાળ, પાંકુ રોગ, નષ્ટાર્તવ, કાળજના બગાડના વ્યાધી, બરોલના વધારાના વ્યાધી, ઉપદંશ, સંધીવા, ગાંડીઓ વા અને નબળાઇના દરદમાં વારંવાર સીરપના અગર ગોળીઓના રૂપમાં વપરાય છે. ક્ષય રોગમાં સીરપ ફેરી આયોડીડ કો-ડલીવર ઓઇલ સાથે મિશ્ર કરીને આપવાથી સારો ફાયદો કરે છે.

FERRI SULPHIAS. લાં ફેરી સલ્ફાસ. અં ૦ સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન. ગુ. હીરાકસી.

માત્રા— ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોધક, ગ્રાહીક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—ફેરી સલ્ફાસ પાંકુરોગ, બરોળના વધારાના વ્યાધી, જ્વર, આદાશીશી, અનિસાર, પ્રદર, હરસ, અને અનિયમીત ઋતુશ્રાવના દરદમાં વારંવાર વપરાય છે. હરસ, આમણ અને રતવા ઉપર તે લોશન અને પીચકારી રૂપે વપરાય છે. રક્ત હુઝતા મસાના દરદમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપર્યાથી ઘણીજ સારી અસર થાય છે.

ફેરી સલ્ફાસ... ... ૮ ગ્રેન.

આમોન્યા કલોરાઇડ ૩૦ ગ્રેન.

મેગ્નેસ્યા સલ્ફાસ ૩ ગ્રામ.

સકસ ટેરેકસી ૧૫ ટીપાં.

લાઇકર સ્ટ્રીકન્યા ૮ ટીપાં.

ટીચર કેલંબા ૧૫ ટીપાં.

પાણી ૩ ઓંસ.

• મિશ્ર કરી દીવસમાં ૩ વાર પીવું. ∴ (અનુવાદક.)

FERRI ARSENIAS. લાં ફેરી આસેન્યાસ. અં ૦ આસેન્યે

ઑફ આયર્ન. ગું સોડ મિશ્રિત સોમલ.

માત્રા— ૬ થી ૨ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—નબળાઈ, ઉપદંશ અને ત્વચારોગ ઉપર વપરાય છે.

FERRI PHOSPHAS. લાં ફેરી ફોસ્ફાસ. ઍં ફોસ્ફેટ ઑફ આયર્ન.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Syrupus Ferri Phosphatis.* લાં સીરપ્સ ફેરી ફોસ્ફેટીસ. ઍં સીરપ ઑફ ફોસ્ફેટ ઑફ આયર્ન.

માત્રા— ૧ ગ્રામ સુધી.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—ફેરી ફોસ્ફાસની બનાવટ નબળાઈ, મગજના રના-યુઓની નબળાઈના વ્યાધી, વિસ્ફોટક હાડકાના સળાના વ્યાધીમાં પાંદુરોગ-માં વપરાય છે.

ડાક્ટર પ્રાઉટ બ્રુફોસ્ફેટ ઑફ આયર્ન મધુ પ્રમેહના દરદમાં વારંવાર વાપરતો અને તેથી તેને સારો ફાયદો થતો માલમ પડતો હતો.

LIQUOR FERRI DIALYSATUS. લાં લાઇકર ફેરી ડાયલી-સેટસ. ઍં સોલ્યુશન ઑફ ડાયલીઝડ આયર્ન.

માત્રા— ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

ગુણ—રક્ત શોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—આ દવા પાંદુરોગ, નબળાઈ અને લોહીના બગાડના દરદમાં વારંવાર ગ્રાહીક અસર કર્યા સિવાય રક્તશોધક અસર સારૂ વપરાય છે.

LIQUOR FERRI PERCHLORIDI FORTIOR. લાં

લાઈકર ફેરી પર ક્લોરાઇડી ફેશ્યોર અં ૦ સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન
ઓફ પરક્લોરાઇડ ઓફ આયર્ન.

મુખ્ય ઘનાવટો.

૧. *Liquor Ferri Perchloridi.* લા ૦ લાઈકર ફેરી પર ક્લોરાઇડી.
અં ૦ સોલ્યુશન ઓફ પર ક્લોરાઇડ ઓફ આયર્ન.

રીત—લાઈકર ફેરી પર ક્લોરાઇડી ફેશ્યોર ... ૫ ઓંસ.

ચોખ્ખુ પાણી ૧૫ ઓંસ.

માત્રા— ૧૦ થી ૪૦ ટીપાં.

૨. *Tinctura Ferri Perchloridi.* લા ૦ ટીંચુર ફેરી પર ક્લોરાઇડી.

અં ૦ ટીંચર ઓફ પર ક્લોરાઇડ ઓફ આયર્ન.

રીત—સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ પર ક્લોરાઇડ ઓફ આયર્ન ૫ ઓંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ૫ ઓંસ.

ચોખ્ખુ પાણી ૧૦ ઓંસ.

માત્રા— ૧૦ થી ૪૦ ટીપાં.

ગુણ—સખત ગ્રાહીક, રક્તશોષક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—સ્ટ્રોંગ સોલ્યુશન ઓફ પર ક્લોરાઇડ ઓફ આ-
યર્ન પીવાના કામમાં વપરાતું નથી, પણ તે બાહ્યોપચાર તરીકે દાહક તથા
રક્ત સ્તંભક અસર કરવા સાફ વારંવાર વપરાય છે; કેટલીકવાર રતવા અને
સોજના દરદમાં તેની સાથે સમ ભાગે ગ્લીસેરાઇન મિશ્ર કરીને ચોપડવા-
થી સોજ તરત ઉતરી જાય છે. ગર્ભાશયમાંથી થતા અતિશય રક્તશ્રાવના
દરદમાં આ દવાને વધારે માણી સાથે મિશ્ર કરીને તેની પીચકારી મારવાથી
રક્ત સ્તંભક અસર સારી થાય છે.

ટીંચર ફેરી પર ક્લોરાઇડ અને લાઈકર ફેરી પર ક્લોરાઇડ
લોદની સખત ગ્રાહીક દવાઓ છે અને તેઓ ગ્રાહીક રક્તસ્તંભક, અને
રક્તશોષક તરીકે વારંવાર વપરાય છે. મૂત્રાશય તથા મૂત્ર પિંડના દરદો,
મૂત્રાક્રમ્હ, મૂત્રશ્રાવ, આઈટીડીઝીસ, જલંદર, પ્રદર, નષ્ટાર્તવ, પ્રમેહ, ક્ષય,
રતવા, રક્તાશયના વ્યાધી, હીસ્ટીરીઆ, પાંડુરોગ, બરોળના વ્યાધી, રક્ત
પીત્ત, અતિસાર, મરડા, નબળાઇ, ગર્ભાશય, ફેફસા, મળાશય અને મૂત્રા-
શયમાંથી થતા રક્તશ્રાવના તમામ દરદોમાં વારંવાર તેઓ વપરાય છે.

LIQUOR FERRI PRENITRATIS લા૦ લાઇકર ફેરી પર નાઇટ્રેટીસ. અં૦ સોલ્યુશન ઓફ પરનાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૪૦ ટીપાં.

ગુણ—રક્તસ્તંભક, પૌષ્ટિક અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—લાઇકર ફેરી પર નાઇટ્રેટીસ રક્તદુર્બતા મસા, રક્તાતિસાર, પેશાબવાટે થતા રક્તશ્રાવના દરદો, નબળાઈ અને પાંડુરોગમાં વારંવાર વાપરવામાં આવે છે. તેના ગુણદોષ ઉપરની દવાઓને મળતા છે.

LIQUOR FERRI PERSULPHATIS. લા૦ લાઇકર ફેરી પર સલ્ફેટીસ. અં૦ સોલ્યુશન ઓફ પર સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન.

ઉપયોગ—આ દવા પીવાની દવા તરીકે ખાસ વપરાતી નથી, પણ તે ફેરી એટ આમોન્યા સાઇટ્રાસ, ફેરી એટ ક્વીનાઈન સાઇટ્રાસ, ફેરી પર ઓક્સાઇડમ હાઇડ્રેટમ, અને ફેરમ ટારટરેટમ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે. આ દવા ઘણી સખત ગ્રાહીક અસર કરનાર છે.

FERRI ET AMMONII CITRAS. લા૦ ફેરી એટ આમોની સાઇટ્રાસ. અં૦ સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ એન્ડ આયર્ન.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Vinum Ferri Citratis.* લા૦ વાઇનમ ફેરી સાઇટ્રેટીસ અં૦ વાઇન ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન.

રીત—સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યા એન્ડ આયર્ન. ૧૬૦ ગ્રેન.

નારંગીનો આસવ ... ૧ પાઇન્ટ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ગ્રામ.

ગુણ—પૌષ્ટિક, સ્હેજ ગ્રાહીક અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—તોદ આપવા સારૂ આ દવાની બનાવટો ઘણીજ હલકી અને સરસ છે. બન્યાંઓને તથા નબળા બાંધાવાળા દરદીઓને આ દવા

સારી રીતે માફક આવે છે. નબળાઇ, પાંદુરોગ, ક્ષય અને લોહીના બગાડના દરદમાં તે વારંવાર વપરાય છે.

FERRUM TARTARATUM. લા.૦ ફેરમ ટાર્ટરેટમ. અં.૦ ટાર્ટરેટ ઓફ આયર્ન.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—ફેરમ ટાર્ટરેટમ ઉપદંસ, ક્ષય, જાડ અને પાંદુ રોગમાં વારંવાર વપરાય છે.

FERRI ET QUININAE CITRAS. લા.૦ ફેરી એટ ક્વીનાઇન સાઇટ્રાસ. અં.૦ સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન એન્ડ ક્વીનાઇન.

માત્રા— ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોધક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—ફેરી એટ ક્વીનાઇન સાઇટ્રાસ નબળાઇ, જીર્ણ જ્વર, ખરોળના વધારાના વ્યાધી, અગ્નિમાં ઘ, પાંદુરોગ અને મગજની નબળાઇના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે; આ દવામાં લોહની સાથે ક્વીનાઇન મિશ્ર થયેલું છે તેથી ખરોળના વધારાના અને જીર્ણ જ્વરના વ્યાધી ઉપર સારી અસર કરે છે. નબળાઇ, પાંદુરોગ અને મગજની નબળાઇમાં નીચેનું મિશ્રણ ધણીજ સારી અસર કરે છે.

ફેરી એટ ક્વીનાઇન સાઇટ્રાસ. ... ૯ ગ્રેન.

એસીડ નાઇટ્રો-હાઇડ્રો ક્લોરીક ડીહ્યુટ... ૧૫ ટીપાં.

લાઇકર સ્ટ્રીકન્યા ... ૯ ટીપાં.

ટીચર કેલબા ... ૩૦ ટીપાં.

પાણી ... ૩ ઓંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું. (અનુવાદક.)

HYDRARGYRUM. (Hg. Eq.=200.) લા.૦ હાઇડ્રાર્જરમ અં.૦ મરક્યુરી. ગુ.૦ પારે.

મુખ્ય ઘનાવટો.

૧. *Hydrargyrum Cum Creta*. લાંબા હાથગ્રાસ્ત્રમ કમ ફીટા. અંબરકયુરી વીથ ચોક. ગુંચાક મિશ્રિત પારો.

ઉપનામ—ત્રેપાઉકર.

રીત—મરકયુરી	૧ ઔંસ.
શુદ્ધ કરેલો ચાક	૨ ઔંસ.
માત્રા—	૩ થી ૮ ગ્રેન.

૨. *Pilula Hydrargyri*. લાંબા પીલ્યુલા હાથગ્રાસ્ત્રી. અંબરકયુરીઅલ પીલ. ગુંચા પારાની ગોળી.

ઉપનામ—ખલ્યુ પીલ.

રીત—મરકયુરી	૨ ઔંસ.
ગુલકંદ	૩ ઔંસ.
જેઠીમધનો ભુકો	૧ ઔંસ.
માત્રા—	૩ થી ૮ ગ્રેન.

૩. *Emplastrum Hydrargyri*. લાંબા એમ્પ્લાસ્ટ્રમ હાથગ્રાસ્ત્રી અંબરકયુરીઅલ પ્લાસ્ટર. ગુંચા પારાનો લેપ.

રીત—મરકયુરી	૩ ઔંસ.
ઝોલીવઝોધલ	૫૬ ગ્રેન.
સલ્ફર	૮ ગ્રેન.
લેડ પ્લાસ્ટર	૬ ઔંસ.

૪. *Emplastrum Ammoniaci Cum Hydrargyro* લાંબા એમ્પ્લાસ્ટ્રમ આમોન્યાસી કમ હાથગ્રાસ્ત્રી. અંબરકયુરીઅલ આમોન્યાકમ એન્ડ મરકયુરી પ્લાસ્ટર.

રીત—આમોન્યાકમ	૧૨ ઔંસ.
મરકયુરી	૩ ઔંસ.
ઝોલીવઝોધલ	૫૬ ગ્રેન.
સલ્ફર	૮ ગ્રેન.

૫. *Unguentum Hydrargyri*. લાંબા અંગવેન્ટમ હાથગ્રાસ્ત્રી અંબરકયુરીઅલ ઝોધન્ટમેન્ટ ગુંચા પારાનું મલમ.

ઉપનામ—ખલ્યુ ઝોધન્ટમેન્ટ.

રીત—મરક્યુરી	૧ પૌંડ.
પ્રીપેડ લાડ	૧ પૌંડ.
પ્રીપેડ સ્યુએટ	૧ ઓંસ.

૬. *Unguentum Hydrargyrum Compositum.* ૯૧૦ અંગર્વેન્ટ-
મ હાઇડ્રાર્જીરમ કમ્પોઝીટમ અં ૦ કમ્પાઉન્ડ મરક્યુરી-
અલ ઓઇન્ટમેન્ટ.

રીત—પારાનું મલમ	૬ ઓંસ.
પીળુ મીણુ	૩ ઓંસ.
ઓલીવઓઇલ	૩ ઓંસ.
કેમ્ફર	૧૨ ઓંસ.

૭. *Linimentum Hydrargyri.* ૯૧૦ લીનીમેન્ટમ હાઇડ્રાર્જીરી. અં ૦
લીનીમેન્ટ ઓફ મરક્યુરી. ગુ ૦ પારાનું ચોપડવાનું તેલ.

રીત—પારાનું મલમ	૧ ઓંસ.
સોલ્યુશન ઓફ આમોન્યા	૧ ઓંસ.
લીનીમેન્ટ ઓફ કેમ્ફર	૧ ઓંસ.

૮. *Suppositoria Hydrargyri.* ૯૧૦ સપોઝીટોરીઆ હાઇડ્રાર્જીરી.
અં ૦ મરક્યુરીઅલ સપોઝીટોરીઝ. ગુ ૦ પારાની સોગડીઓ.

રીત—પારાનું મલમ...	૬૦ ગ્રેન.
કોકમનું તેલ...	૧૨૦ ગ્રેન.

મિશ્ર કરી ૧૨ સોગડીઓ બનાવો.

દરેક સોગડીમાં પારાના મલમના ૫ ગ્રેન સમાએલા છે.

ગુણ—રક્તશોધક, સોજા તથા લોહીની ગાંઠો વીખેરી નાંખનાર
રેચક અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—પ્રવાહી ચોખ્ખો પારો જ્યારે ખાવામાં આવે છે ત્યારે
તે હોઝરીમાં કાંઠા જાણવા જોગ અસર કરતો નથી; વળી એક શેર પારો
એકી વખતે ખાવામાં અથવા ગળી જવામાં આવે તોપણ કાંઠા વિપારી
ચિન્હો થતા નથી; અને તે ઝાડવાટે બહાર નીકળી જાય છે.

પારાનો નાસ લેવાથી લોહી સુધરવાની અસર ઘણી સારી થાય છે; અને તે શરીરપર ધસવાથી લોહીમાં મળી જઈ રક્તશોધક અસર ઘણીજ સારી રીતે કરે છે.

પારાના સૂક્ષ્મ પ્રમાણે લેવાથી પ્રાથમીક અસર અંદરની ચામડીના પ્રવાહોને વધારવાની થાય છે; અને પછી ધીમે ધીમે થુંક વધારવાની, પીતશામક, મૂત્રલ, ઋતુશ્રાવક અને રેચક અસરો થાય છે. પારાની બનાવટો થુંક વધારવાની અસર ખાસ કરીને કરે છે; અને તેથી થુંકની ગાંઠોપર ગરમ અસર થઈ થુંક અતિશય વહેવા માંડે છે અને કોઈવાર મોં સખત રીતે આવી જાય છે, જ્યારે આવી અસર થાય ત્યારે સમજવું કે પારાની બનાવટોએ તેમની રક્તશોધક અસર સારી રીતે કરી છે અને તેથી એકદમ તેના પ્રમાણે ઘટાડી નાંખવા; અને ધીમે ધીમે બંધ કરી દેવા.

પીતશામક તરીકે પારાની બનાવટો લેવાથી પીતનો પ્રવાહ અતિશય વધે છે; અને પીતની કોથળી ખાલી થઈ જાય છે અને ઝાડાવાંટે પીત અતિશય બહાર નીકળે છે; ઝાડા પીળા ફીણવાળા અને પાતળા થાય છે.

જનાવરોપરના કેટલાક અખ્તરાથી સિદ્ધ થયું છે કે પારાની બનાવટો ખાવામાં લેવાથી વધી ગયેલું પીત એકદમ ઝાડાવાટે બહાર નીકળી જાય છે; અને આંતરડામાં બરાએલો જીનો તથા કઠણ મળ જલ્દીથી ઝાડાવાટે બહાર આવે છે.

મૂત્રલ તરીકે પારાની બનાવટો મૂત્રાશયપર અસર કરી પેશાબને પીળા રંગનો ઉતારે છે અને શરીરની ગરમીને પેશાબવાટે બહાર કાઢે છે; એકંદરે શરીરની ગરમીને ચામડીવાટે પરસેવાના રૂપમાં જલ્દીથી બહાર કાઢે છે અને સ્નાયુઓમાં રહેલા બગાડને પરસેવા રૂપે જલ્દીથી ચામડી વાટે બહાર ધકેલી દઈ સ્નાયુઓને નિર્મળ અને મજબુત કરે છે.

પારાની બનાવટો ગમે તેવા રૂપમાં જેવા કે પીવામાં, નાસવાટે, ધુમાળવાટે, મલમ, લેપ, ત્વચામાં મારવાની પીચકારી અને મર્દનવાટે વાપરવામાં આવે તો તેઓ એકદમ લોહીમાં મળી જાય છે; અને તેનો તપાસ કરતાં ધાવણ, પેશાબ, થુંક, પરસેવો, પીત અને ચાંદાંમાંનું પર; શરીરની જીદી જીદી જાતની નસોમાં, હાડકા, મગજ, ફેફસા અને બોજ એવા ભાગોમાં મિશ્ર થયેલો માલમ પડે છે. પારાની બનાવટો લોહીમાં મળી

જઘ શી અસરો કરે છે તે બરાબર સમજવામાં આવ્યું નથી; તોપણ તે રક્તશોષક અસર ધણીજ ઉમદા રીતે કરે છે.

પારાની બનાવટો શરીરમાં થએલી લોહીની ગાંઠોના દરદમાં, કાળજાના વધારાના દરદમાં, મુત્રાશયના બગાડના વ્યાધીમાં, તીક્ષ્ણ સોજાના દરદમાં, કંઠમાળના સોજાના વ્યાધીમાં, તીક્ષ્ણ સંધીવામાં, જલંદરમાં, ગી-તજ્વરમાં, ઉપદંશ અને આમડીના જુના દરદોમાં ઔષધ તરીકે ખાવામાં વાપરવાથી રક્તશોષક અસર ધણીજ સારી રીતે કરે છે અને દરદોને દબાવી દે છે.

બાલોપચાર તરીકે પારાના લેપ, મલમ અને ચોપડવાના તેલનો ગડગુમડ, પ્રમેહમાં થતી સાથળની બદો, ગાંઠો, પ્લેગની ગાંઠો, સોજા અને બીજા ગંધાતાં ચાંદાં તથા ક્ષતમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિષારી ચિન્હો—પારાની હુરકોઠ બનાવટો વિષારી અને અતિશય પ્રમાણમાં લેવાથી મોઢું, ગળુ, અંનનળ, અને પકવાશયની ત્વચા બળી જાય છે. તે ઉપર ચાંદાં પડે છે, પેરીટોન્યમનો વરમ થાય છે આં-તરડામાં દાહ અને ચાંદાં થાય છે. પ્રથમ લેતાંજ મોંઢા, ગળામાં અને પેટમાં લાહ બળે છે; ગળે કાંઈ ઉતારતાં દુખાવો થાય છે; ઉલ્ટી થાય છે, જાડા થાય છે, જાઠામાં જળસ અને લોહી પડે છે તથા બહુ કરાંઝવું પડે છે; આખા પેટમાં દુખાવો થાય છે; દાબવાથી વધારે દુખાવો લાગે છે; પેટ ફૂલી જાય છે, મોંમાંથી લાળ અતિશય નીતર્યાં કરે છે, નાડી જલદ ચાલે છે, તાવ આવે છે, શ્વાસ વધારે ચાલે છે, હાથ પગના આંકડા વળે છે અને દરદી અતિશય પીડાં પામતો પરાણે બોલતો મરણ પામે છે.

મોંઢુ લાવવા સારૂ જુદા જુદા માણસને પારાની દવા તેમની પ્ર-કૃતિ પ્રમાણે વધતી ઓછી લાગે છે.

પારાની બનાવટોના વિષનાશક ઇલાજો:

- પારાની બનાવટો.**
૧. ઇંડાંની સફેદી દુધ અથવા પાણીમાં મિશ્ર કરી દરદીને પાવી.
 ૨. પાણી અને લોટ મિશ્ર કરીને પાવો.
 ૩. હોજરીને સ્ટમક પંથથી સાફ કરવી.
 ૪. વમનકારક દવાઓ આપવી.

૫. એરંડીઆનો જીલાબ આપવો.
૬. બાવળ, ફટકડી વગેરેના કોગળા કરાવવાં.
૭. હોજરીમાં થતી પીડા અદીણ અગર મોરફી-આની ટેન્સોઇડની ત્વચામાં પીચકારી મારી સમાવવી.
૮. ટીંચર બેલાડોના ૧૫ ટીંપાં અને પોટાસ કલો-રાસ ૧૦ ગ્રેન મિશ્ર કરીને સખત મોઢું આ-વ્યું હોય તો પાણીમાં નાંખી ચમચો ચમચો પાતા જવું; એટલે અતિશય લાળ નીકતી બંધ થશે.

HYDRARGYRI SUBCHLORIDUM. લા૦ હાઇડ્રારજરી

સખકલોરાઇડમ. અં૦ સખકલોરાઇડ ઓફ મરક્યુરી.

ઉપનામ--કેલોમલ.

માત્રા— } રક્તશોષક તરીકે ૩ થી ૧ ગ્રેન.
 } રેચક તરીકે ૨ થી ૫ ગ્રેન.

સુચના—કેલોમલ આલ્કાલાઇન કલોરાઇડસ સાથે આપવું નહીં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Lotio Hydrargyri Nigra.* લા૦ લોશ્યો હાઇડ્રારજરી નાઇ-ગ્રા. અં૦ બ્લેક મરક્યુરીઅલ લોશન.

રીત—કેલોમલ... ... ૩૦ ગ્રેન.

સોલ્યુશન ઓફ લાઇમ ... ૧૦ ઑંસ.

૨. *Pilula Hydrargyri Subchloridi Composita.* લા૦ પી-લ્યુલા હાઇડ્રારજરી સખકલોરાઇડી કમ્પોઝીટા. અં૦ કમ્પાઉન્ડ પીલ ઓફ સખકલોરાઇડ ઓફ મરક્યુરી.

ઉપનામ—પ્લુમ્સપીલ.

રીત—કેલોમલ... ... ૧ ઑંસ.

સલ્ફ્યુરેટેડ એન્ટીમની ... ૧ ઑંસ.

ગોયાકમ ટ્રેબીન... ... ૨ ઑંસ.

ક્રેટર ઓઇલ ... ૧ ઑંસ.

માત્રા— પ થી ૧૦ ગ્રેન.

આ ગોળીઓના ૫ ગ્રેનમાં ૧ ગ્રેન કેલોમલ સમાવેલું છે.

૩. *Unguentum Hydrargyri Subchloridi.* લા.૦ અંગવેન્ડમ
હાઇડ્રાર્જરી સબક્લોરાઇડી. અ.૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ
સબક્લોરાઇડ ઓફ મરક્યુરી.

રીન—કેલોમલ ૮૦ ગ્રેન.

બેન્ઝોએટેડ લાડ ૧ ઓંસ.

આ મલમના ૬ ગ્રેનમાં કેલોમલનો આસરે ૧ ગ્રેન સમાવેલો છે.

ગુણ—રક્તશોધક, રેચક અને પીતશામક છે.

ઉપયોગ—કેલોમલ કાળજીના વધારાના વ્યાધી, તાવ, જલ્દર, કમળો, વીસ્ફોટક અને ઉપદંશના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કેલોમલ જ્યારે લોહીમાં મળી જાય છે ત્યારે તે હાઇડ્રાર્જરીની માફક અસર કરે છે. તે આંતરડામાંના પ્રવાહને રેચક અસર કરી સારી રીતે વધારે છે; આથી કરીને કાળજીના વધારાના દરદમાં તે ઘણું ઉપયોગી છે. કાલેરાની સારવારમાં કેલોમલ અતિશય વપરાય છે. નાના બચ્ચાંઓને કેલોમલ આપવાથી લીલા રંગના ઝાડાઓ થાય છે; તેને કેલોમલ સ્ટ્રુદસ કહે છે. ચામડીના જૂના દરદમાં કેલોમલની કમ્પાઉન્ડ ગોળીઓ રક્તશોધક અસર કરવા માટે વારંવાર વપરાય છે. રહી રહીને ઉથલો ખાતા તાવના દરદમાં કેલોમલના રેચક પ્રેમાણે અઠવાડીયામાં બે ત્રણ વાર આપ્યાથી તાવ નાશુદ થઈ જાય છે.

ગંધાતાં અને સકેલાં ચાંદાં તથા ગડગુમડના દરદમાં કેલોમલનું મલમ અને લોશનનો રક્તશોધક તરીકે બાહ્યોપચારમાં ઉપયોગ કરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

HYDRARGYRI PERCHLORIDUM. લા.૦ હાઇડ્રાર્જરી

પરક્લોરાઇડમ અ.૦ પરક્લોરાઇડ ઓફ મરક્યુરી

ઉપનામ—કોરોસીવ સબ્લીમેટ.

માત્રા— ૬ થી ૬ ગ્રેન.

મુખ્ય ધનાવદો—

૧. *Liquor Hydrargyri Perchloridi.* લા.૦ લાઈકર હાઇડ્રાર્જરી

પરકલોરાઇડી અં. સોલ્યુશન ઓફ પરકલોરાઇડ ઓફ
મરક્યુરી.

રીત—પરકલોરાઇડ ઓફ મરક્યુરી	૧૦ ગ્રેન.
આમોન્યમ. કલોરાઇડ	૧૦ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી.	૨૦ ઓંસ.
માત્રા—	$\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રામ.

આ સોલ્યુશનના ૧ ઓંસમાં પરકલોરાઇડ ઓફ મરક્યુરીનો $\frac{1}{2}$ ગ્રેન
સમાવેલો છે.

૨. *Lotio Hydrargyri Flava.* લા. લોસ્થો હાઇડ્રાર્જરી ફ્લેવા.
અં. યલો મરક્યુરીઅલ લોશન.

રીત—પરકલોરાઇડ ઓફ મરક્યુરી.	૧૮ ગ્રેન.
સોલ્યુશન ઓફ લાઇમ.	૧૦ ઓંસ.

ગુણ—દાહક, રક્તશોષક, પીતશામક અને ઉપદંશ મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—પરકલોરાઇડ ઓફ મરક્યુરીની બનાવટો સંધી-
વા, ગાંઠીઓ વા, કંઠમાળ, ઉપદંશ, પ્રમેહ, કાળજના વધારાના દરદો, કમ-
જો, ચામડીના રોગો, લોહીના બગાડના વ્યાધી, આંખના રોગો, અપસ્માર,
અને જલંદરના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કોરોસીવ સબ્લીમેટ એક જલદ સોજા ઉ-
ત્પન્ન કરવાની દાહક અસર કરે છે; જ્યારે તે વધારે પ્રમાણમાં લેવામાં
આવે છે; ત્યારે પેદુમાં અગત અગત બળે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે અને જા-
ડઓ થાય છે.

ધણાજ સૂક્ષ્મ પ્રમાણમાં રક્ત સુધારવા તરીકે ઉપદંશ અને ત્વચા
રોગમાં ધણીજ કીંમત દવા છે, જ્યારે પારાની રક્તશોષક અસર અથવા
બીજી અસરો ઉત્પન્ન કરવાની જરૂર પડે છે ત્યારે આ દવાની બનાવટો
વાપરવાથી તે અસરો ઉત્પન્ન થાય છે. બાહ્યોપચાર તરીકે આ દવા લોશન,
ત્વચામાં મારવાની પીચકારી, કાગળા, અને મલમ રૂપે જૂના ચેપી ચા-
મડીના દરદોમાં વપરાય છે.

HYDRARGYRUM AMMONIATUM. લાઠા હાઇડ્રાર્જીરમ
આમોનીએટમ અંઠ આમોનીએટેડ મરક્યુરી.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Unguentum Hydrargyri Ammoniaci.* લાઠા અંગવેન્ટમ
હાઇડ્રાર્જીરી આમોનીએટી. અંઠ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ આ-
મોનીએટેડ મરક્યુરી.

ઉપનામ—અંગવેન્ટમ પ્રેસીપીટેટી આદળી.

રીત—આમોનીએટેડ મરક્યુરી ૫૦ ગ્રેન.
સાદુ મલમ ૪૫૦ ગ્રેન.

ગુણ—રક્ત શોધક છે.

ઉપયોગ—આ દવા ખાવા તરીકે કદી વપરાતી નથી. બાહ્યોપચાર તરીકે તે પેડીક્યુલાના નાશ કરે છે; અને જૂના ચામડીના દરદોમાં મલમ તરીકે ચોપડવાથી ગરમ રક્તશોધક અસર કરી ઝટ રૂઝ લાવે છે.

HYDRARGYRI IODIDUM RUBRUM. લાઠા હાઇડ્રાર્જીરી આયોડીડમ રૂબ્રમ. અંઠ રેડ આયોડીડ ઓફ મરક્યુરી.

માત્રા— હાર્ડ થી ૧ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Unguentum Hydrargyri Iodidi Rubri.* લાઠા અંગવેન્ટમ
હાઇડ્રાર્જીરી આયોડીડી રૂબ્રી. અંઠ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ રેડ આયોડીડ ઓફ મરક્યુરી.

રીત—રેડ આયોડીડ ઓફ મરક્યુરી ... ૧૬ ગ્રેન.
સાદુ મલમ. ૧ ઓંસ.

રેડ આયોડીડ ઓફ મરક્યુરી લાઇકરં આરસેની એટ હાઇડ્રાર્જીરી આયોડી બનાવવામાં આવે છે.

ગુણ—દાહક, રક્તશોધક અને લોહીની ગાંઠોને વીખેરી નાંખનાર છે.

ઉપયોગ—રેડ આયોડીડ ઓફ મરક્યુરી કેરોસીવ સબ્સ્ટી-
મેન્ટના ગુણદોષને ધણી ખરી રીતે મળતો આવે છે. આ દવા મુખ્યત્વે
કરીને મલમના રૂપમાં વધી ગએલી લોહીની ગાંઠો, ચાંદીની બદો અને

બીજી તીક્ષ્ણ સાધના દુખાવા પર ચોપડવામાં આવે છે. વધી ગએલી બરોળના દરદર આ દવાનું મલમ ચોપડવાથી બરોળ નાની થાય છે.

HYDRARGYRI OXIDUM FLAVUM. લા. હાઇડ્રારજરી ઓક્સાઇડમ ફ્લેવમ. અં. ૦ યલો ઓક્સાઇડ ઓફ મરક્યુરી. મુખ્ય બનાવટ.

૧. **OLEATUM HYDRARGYRI.** લા. ૧૦ ઓલીએટમ હાઇડ્રારજરી. અં. ૦ ઓલીએટ ઓફ મરક્યુરી.

રીત—યલો ઓક્સાઇડ ઓફ મરક્યુરી ... ૧ ગ્રામ.

ઓલીક એસીડ ... ૫ ગ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાનું મલમ (હાઇડ્રારજરી ઓક્સાઇડ ફ્લેવમ ૨ ગ્રેન, વેસેલાઇન ૨ ગ્રામ.)

જૂતા ચામડીના દરદો, ખરજવાં, દાદર, સુજ આંખોના સાધના તીક્ષ્ણ દરદોપર અને ચાંદીના દરદમાં બ્યારે એ ઓઇન્ટમેન્ટ વાપરવાની જરૂર પડે છે ત્યારે તે વપરાય છે.

આંખની અંદર પડેલા જીણા પૂલાના દરદર આ દવાનું મલમ ચોપડવાથી લાંબે વખતે પૂલુ કપાઇ જાય છે.

ઓલીએટ ઓફ મરક્યુરી પારાના જુદી જુદી જાતના મલમો અને ચોપડવાના તેજને બદલે એક સુંદર અને સ્વચ્છ દવા તરીકે વપરાય છે. ઓલીએટનું પારાનું સોલ્યુશન દેખાવમાં ઓલોવ ઓઇલને મળતું આવે છે; અને ૨૦ ટકાની બનાવટ એક સુંદર પીળા માસના રૂપમાં તૈયાર થાય છે; જેવી રીતે રાજનું મલમ શરીરપર ચોપડવાથી શરીરની ગરમીથી પાતળુ પાણી જેવું પીગળી જઇ રેલંમહેલા થાય છે તેમ આ દવા ચોપડવાથી થતું નથી. બ્યારે આ દવા ચામડીપર ચોપડવામાં આવે છે ત્યારે ચામડીપર એક મીળા રંગનું સેના જેવું પારદર્શક વારનીસ જેવું પડ બાંધાય જાય છે. આ દવા પીછીવતી ચામડીપર પાથરવામાં આવે છે. આ દવા જૂતા ચામડીના દરદોપર અને ઉપદંશના ચાંદાં તથા સુજ આંખોના ભાગપર ચોપડવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

HYDRARGYRI OXIDUM RUBRUM. લા. ૧૦ હાઇડ્રારજરી

જીરી ઓક્સાઈડમ રૂબ્રમ. અં° રેડઓક્સાઇડ ઓફ મરક્યુરી.

ઉપનામ—હાઇડ્રારજીરી નાઇટ્રીક ઓક્સાઇડમ.

મુખ્ય ઘનાવટ.

૧. *Unguentum Hydrargyri Oxidi Rubri.* લાં અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી ઓક્સાઇડી રૂબ્રી. અં° ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ રેડ ઓક્સાઇડ ઓફ મરક્યુરી.

રીત—રેડ ઓક્સાઇડ ઓફ મરક્યુરી ... ૬૨ ગ્રેન.
હાર્ડપેરાફીન... ... ૨ ડ્રામ.
સોફ્ટ પેરાફીન... ... ૬ ડ્રામ.

ઉપયોગ—આ દવાનું મલમ જૂતાં ગંધાતાં સડી ગએલાં ચાંદાં ગડગુમડાં અને ચામડીના દરદોષરજ્જલ્દીથી રૂઝ લાવવા સારૂ તથા રક્ત-શોષક અસર સારૂ વારંવાર એપડવામાં વપરાય છે. આ દવા એકલી જલદ સોજો લાવનાર અને ક્ષોબક અસર કરનાર છે; અને તે એકલી બાગ્યેજ વપરાય છે; મુખ્યાત્વે કરીને મલમના રૂપમાં વારંવાર વપરાય છે.

LIQUOR HYDRARGYRI NITRATIS ACIDUS.

લાં લાઇકર હાઇડ્રારજીરી નાઇટ્રેટીસ એસીડસ. અં° એસીડ સોલ્યુશન ઓફ નાઇટ્રેટ ઓફ મરક્યુરી.

મુખ્ય ઘનાવટ.

૧. *Unguentum Hydrargyri Nitratis.* લાં અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરી નાઇટ્રેટીસ. અં° ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ નાઇટ્રેટ ઓફ મરક્યુરી.

ઉપનામ—અંગવેન્ટમ સાઇટ્રીનમ.

રીત—મરક્યુરી... ... ૪ ઑંસ.
નાઇટ્રીક એસીડ ૧૨ ઑંસ.
પ્રોપેર્ડ લાર્ડ... ... ૧૫ ઑંસ.
ઓલીવ ઓઇલ ૩૨ ઑંસ.

• રસાયણીક ક્રિયાવડે આ મલમ તૈયાર થાય છે.

૨. *Unguentum Hydrargyri Nitratis Dilutum.* લાં

અંગવેન્ટમ હાઇડ્રાર્જરી નાઇટ્રેટીસ ડીલ્યુટમ. અં° ડી-
લ્યુટેડ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ નાઇટ્રેટ ઓફ મરક્યુરી.

રીત—નાઇટ્રેટ ઓફ મરક્યુરી ઓઇન્ટમેન્ટ .. ૧ ઓંસ.

સોફ્ટ પેરાફીન... .. ૨ ઓંસ.

ઉપયોગ—આ દવાનું મલમ ગરમ રક્તશોષક તરીકે ચામડીના દરદોશં વપરાય છે; મુખ્યત્વે કરીને આંખના જૂના સોજવાળા દરદમાં જે-વાંકે આંજણી અને પાંપણના દરદો વીગેરેમાં વપરાય છે. આ દવાનું એ-સીડ સોલ્યુશન અંદરના ઉપચાર તરીકે (ખાવાની દવા) કદી વપરાતું નથી; તે જલદ દાહક અને ચામડીને ખાળી નાંખે તેવું છે; કાઠી ગએલા ક્ષતમાં, પડી ગએલા ચાંદાંમાં; અને ખીજ ચેપી ચામડીના દરદમાં કાસ્ટીક તરીકે વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

HYDRARGYRI PERSULPHAS. લા° હાઇડ્રાર્જરી પર સલ્ફાસ. અં° પર સલ્ફેટ ઓફ મરક્યુરી.

ઉપયોગ—આ દવા મુખ્યત્વે કરીને કોરોસીવ સપ્લીમેન્ટ અને કોલોમલ બનાવવામાં વપરાય છે.

LITHIUM. (L. Eq=7.) લા° લીથીયમ.

LITHII CARBONAS. લા° લીથી કાર્બોનાસ. અં° કાર્બોનેટ ઓફ લીથીયમ.

માત્રા— ૩ થી ૬ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. **Liquor Lithiae Effervescens.** લા° હાઇડ્ર લીથીઆઇ એફર-
વેસેન્સ. અં° એફરવેસ્કીંગ સોલ્યુશન ઓફ લીથીઆ.

રીત—કાર્બોનેટ ઓફ લીથીઅમ... .. ૧૦ ગ્રેન.

પાણી... .. ૨૦ ઓંસ.

માત્રા ૫ થી ૧૦ ઓંસ.

LITHII CITRAS લા° લીથી સાઇટ્રાસ. અં° સાઇટ્રેટ ઓફ લીથીયમ.

માત્રા ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—ખટાશ દૂર કરનાર અને મૂત્રક છે.

ઉપયોગ—લાંઠીઆની બનાવટો સોડા તથા પોટાસની બનાવટોના જોડી ખટાશ દૂર કરવાની અસર કરે છે. તે પથરી, ઉનવા, પેશાબની બળતરા, સંધીવા અને ગાંઠીઆ વાના દરદમાં અતિશય વપરાય છે.

MAGNESIUM. (Mg. Eq=24.) લા૦ મેગ્નેસીયમ. અં૦ મેગ્નેસીઆ.

MAGNESIA PONDEROSA. લા૦ મેગ્નેસ્યા પોન્ડેરોઝા. અં૦ હેવી મેગ્નેસ્યા.

માત્રા—ખટાશ દૂર કરવા તરીકે. ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

રેચક તરીકે ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

MAGNESIA LEVIS. લા૦ મેગ્નેસ્યા લેવીસ અં૦ લાઇટ મેગ્નેસ્યા.

માત્રા—ઉપર પ્રમાણે.

મેગ્નેસ્યા લેવીસ પલ્વીસ રીહાઇ કમ્પોઝીટસ બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

MAGNESII CARBONAS PONDEROSA. લા૦ માગ્નીસી કાર્બોનાસ પોન્ડેરોઝા. અં૦ હેવી કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.

માત્રા— ઉપર પ્રમાણે.

MAGNESII CARBONAS LEVIS. લા૦ માગ્નીસી કાર્બોનાસ લેવીસ. અં૦ લાઇટ કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.

માત્રા— ઉપર પ્રમાણે.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Liquor Magnesii Carbonatis.* લા૦ લાઇકર માગ્નીસી કાર્બોનેટીસ. અં૦ સોલ્યુશન ઓફ કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.

ઉપનામ—ફ્લુઇડ મેગ્નેસ્યા.

રીત—સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ. ૨ ઓંસ.

કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ ... ૨ ૧/૨ ઓંસ.

પાણી જોઇએ તેટલું.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

આ પ્રવાહીના ૧ ઓંસમાં મેગ્નેસ્યા કાર્બોનેટના ૧૦ ગ્રેન સમાવે-
લા છે.

પરગણુ બનાવટ.

Mistura Alba. લા. મીસ્ચુરા આલ્બા.

રીત—કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.	...	૧૦ ગ્રેન.
સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસ્યમ.	...	૧ ગ્રામ.
પીપરમીટનું પાણી.	૧ ઓંસ.

(King's College Hospital.)

ગુણ—ખટાશ દુર કરનાર, લોહી સુધારનાર, રૈચક અને અગ્નિ વ-
ધક છે.

ઉપયોગ—ઉપર લખેલી બનાવટો અજીર્ણ, છાતીમાં થતી અ-
નન, માથાના દુખાવા, બંધકોષ, લોહીની ખટાશના વ્યાધી, બકારી અને
ઉલ્ટીના દરદમાં, ગાંડીઓ વા, સંધીવા અને ચુંકના વ્યાધીમાં વારંવાર વ-
પરાય છે. નાના બચ્ચાંઓને વાસ્તે ઉપરની દવાઓ ઠંડી અને ઉત્તમ રે-
ચક અસર કરનાર ઔષધો છે.

LIQUOR MAGNESII CITRATIS લા. લાઇકર મેગ્નેસી
સાઇટ્રેટીસ. અં. સોલ્યુશન ઓફ સાઇટ્રેટ ઓફ મેગ્ને-
સ્યમ.

ઉપનામ—લીમોનેડ પરગેટીવ.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૦ ઓંસ.

ઉપયોગ—આ દવા ઠંડી, સ્વાદીષ્ટ, તરસ છીપાવનાર અને રૈચક
દવા છે; તે લીધાથી દસ્ત પચીને સાફ આવે છે; અને પીતજ્વરમાં તે
ઘણી ઉપયોગી થઇ પડે છે.

MAGNESII SULPHAS. લા. મેગ્નેસી સલ્ફાસ અં. સલ્ફેટ
ઓફ મેગ્નેસ્યમ.

માત્રા—	}	રેચક તરીકે ...	૨ થી ૪ ગ્રામ.
		મૂત્રલ તરીકે ...	૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

ઉપનામ—એપ્સમ સોલ્ટ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Enema Magnesium Sulphatis*. લા. એનીમા મેગ્નેસી સલ્ફેટીસ એન. એનીમા ઓફ સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસિયમ.

ઉપનામ—એનેમા કેથાર્ટીકમ.

રીત—મેગ્નેસિયા સલ્ફાસ.	૧ ઓંસ.
ઓલીવઓઇલ	૧ ઓંસ.
મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ	૧૫ ઓંસ.

સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસિયમ મીસ્યુરા સેની કમ્પોઝીટા બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—મૂત્રલ, ખટાશ દૂરકરનાર અને રેચક છે.

ઉપયોગ—મેગ્નેસિયા સલ્ફાસ આજીર્ણ બંધકોષ, જલંદર, જુદી જુદી જાતના તાવની શરૂઆતમાં આંતરડા સાફ લાવવા સારૂ, સોજાના વ્યાધીમાં, કાળજી અને ખરોલના વધારાના વ્યાધીમાં, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, કમળો, ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, નાના બચ્ચાંઓની વરાધ, અને ખીચ્છી તીક્ષ્ણ દરદોમાં રેચક અને મૂત્રલ અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે; ઉધરસના દરદોમાં વાપરવાથી આ દવા કફને ગળી નાંખી પાણી રૂપે બાહ્યારે બહાર કાઢે છે. હલકા અને ઠંડા જીવાળ તરીકે આ દવાનો ઉપયોગ ગમે તેવા નબળા બાંધાવાળા દરદીઓને ઘણી ખરી રીતે યોગ્ય પ્રમાણમાં માફક આવે છે; તે લીધાથી ચુંક તથા આંકડીની અસર થાય છે; માટે તેનો ગરમ વાતહર દવાઓના સંયોગમાં ઉપયોગ કરવો તે વધારે સારું છે. લેડની બનાવટોના વિષમાં આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી વિષનાશક અસર સારી રીતે થાય છે.

PLUMBUM (Pb Eq.=207) લા. પ્લમ્બ. અં. લેડ. ગુ. સીસું.

PLUMBI OXIDUM. લાંબી ઓક્સાઇડમ અંબી ઓક્સા-
ઇડ ઓક્સ લેડ. ગુંબોદારસીંગ, મુરદાલસીંગ.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Enplastrum Plumbi.* લાંબી એમ્પ્લાસ્ટ્રમ પ્લમ્બી. અંબી લેડ-
પ્લાસ્ટર.

રીત—ઓક્સાઇડ ઓક્સ લેડ	૫ રતલ.
ઓલીવઓઇલ	૧૦ રતલ.
પાણી...	૫ રતલ.

(મિશ્ર કરીને ઉકળ્યાથી બને છે.)

ઉપયોગ—ઓક્સાઇડ ઓક્સ લેડ ખાવાની દવા તરીકે કદી વપ-
સતું નથી, આ દવાના ગુણદોષ હજી સુધી બરાબર રીતે જણાયા નથી; તે
લગાડ્યાથી ચામડી લાલ થાય છે એમ માનવામાં આવે છે, તેની બરા-
બરનો લાંબા વખત સુધી નાસ લેવાથી ઝેરની અસર ઉત્પન્ન થાય છે. બા-
હોપચારમાં આ દવા પ્લાસ્ટરના રૂપમાં, વપરાય છે; આ દવાનું પ્લાસ્ટર
બીજા મુખ્ય પ્લાસ્ટરો બનાવવામાં વપરાય છે.

PLUMBI IODIDUM. લાંબી આયોડીડમ. અંબી આયો-
ડીડ ઓક્સ લેડ.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Emplastrum Plumbi Iodidi.* લાંબી એમ્પ્લાસ્ટ્રમ પ્લમ્બી
આયોડીડી. અંબી આયોડીડ ઓક્સ લેડ પ્લાસ્ટર.

રીત—પ્લમ્બી આયોડીડ...	૨ ઓંસ.
લેડ પ્લાસ્ટર...	૧ પૌંડ.
રેઝીન...	૨ ઓંસ.

૨. *Unguentum Plumbi Iodidi.* લાંબી અંગવેન્ટમ પ્લમ્બી આ-
યોડીડી. અંબી ઓઇન્ટમેન્ટ ઓક્સ આયોડીડ ઓક્સ લેડ.

રીત—આયોડીડ ઓક્સ લેડ...	૬૨ ગ્રેન.
સાદુ મલમ...	૧ ઓંસ.

ગુણ—બાહોપચાર, તરીકે ચોપડવાથી રક્તશોષક, ગાંઠો ચીખેરી
નાંખનાર અને ગરમ છે.

ઉપયોગ—પ્લંબી આયોડીડની બનાવટ. કંઠમાળ, બરોળ, કાળજ અને બીજી એવી ગાંઠોના વધારાના વ્યાધી, ગડગુમડ, બદો, ગાંઠો અને ચામડીના વ્યાધીપર ચોપડવા તરીકે મક્કમ અને પ્લાસ્ટરના રૂપમાં વપરાય છે.

આ દવા ચોપડવાથી ચામડીપર પીળા ડાઘ પડે છે. શરીરના વધારે ભાગપર આ દવા વારંવાર લાંબા વખત સુધી ચોપડવાથી ચામડીમાં મળી જઈ સીસાના ઝેરના વિષારી ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે.

PLUMBI ACETAS. લાં પ્લંબી એસેટસ. અં એસેટડ ઓફ લેડ.

ઉપનામ—સ્યુગર લેડ.

માત્રા— ૩ થી ૩ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Pilula Plumbi Cum Opiō.* લાં પીલ્યુલા પ્લંબીકમ ઓપીઓ. અં પીત્ર ઓફ લેડ એન્ડ ઓપીયમ. ગું અફીણ અને સીસાની ગોળીઓ.

રીત—એસીટેટ ઓફ લેડ... .. ૩૬ ગ્રેન.

ઓપીયમ... .. ૬ ગ્રેન.

ગુલકંદ ૬ ગ્રેન.

માત્રા— ૪ થી ૮ ગ્રેન.

આ ગોળીઓના ૮ ભાગમાં ૧ ગ્રેન અફીણ સમાયેલું છે.

૨. *Suppositoria Plumbi Composita.* લાં સપોઝીટોરીઆ પ્લંબી કમ્પોઝીટા. અં કમ્પાઝિન્ડ લેડ સપોઝીટોરીઝ. ગું સીસાની મિશ્રિત સોગડી.

રીત—સ્યુગર લેડ... .. ૩૬ ગ્રેન.

ઓપીયમ ૧૨ ગ્રેન.

કોકમનું તેલ ૧૩૨ ગ્રેન.

આ દવાઓ મિશ્ર કરી ૧૨ સોગડીઓ બનાવવી. દરેક સોગડીમાં ૩ ગ્રેન લેડ અને ૧ ગ્રેન ઓપીયમ સમાયેલાં છે.

૩. *Unguentum Plumbi Acetatis.* લાં અંગ્વેન્ટમ પ્લંબી એ-

સીટેટીસ. અં° ઓઈન્ટમેન્ટ ઓફ એસીટેટ ઓફ લેડ.
ગુ° સીમાનું મલમ.

રીત—એસીટેટ ઓફ લેડ... ... ૧૨ ગ્રેન.

, ઁન્ઝેએટેડ લાર્ડ ૧ ઔંસ.

ગુણુ—ઁઁહીક અને સોજા મટાડનાર છે.

ઉપયોગ—સ્થુગર લેડની ઁનાવટો મરડો, અતિસાર, સંઁઁહણી, કોલેરા, હોજરીના ક્ષત, મરડો, ફેફસા, મળાશય, મૂત્રાશય, હોજરી, નાક અને ગર્ભાશયમાંથી થતા રક્ત શ્રાવના દરદમાં વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે ખરજવાં, લુખસ, ચાંદા અને સોજા ઉપર સ્થુગર લેડના ૫ ગ્રેન ૧ ઔંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી તેના પેતાં મુકવામાં આવે છે.

પ્રમેહ, પ્રદર અને અતિ આર્તવ ઉપર તેના પાણીની પીચકારી મરાય છે. આંખના દરદમાં તથા તેમાં થએલા ખીલના દરદમાં તેના પેતાં, લોશન અને ટીપાં વપરાય છે. યોની અને મળાશયના તીક્ષ્ણ વ્યાધીમાં તેની સપોઁઁઁટરી પહેરવામાં વપરાય છે.

LIQUOR PLUMBI SUBACETATIS. લા° લાઁકર
પ્લંબી સબ એસેટેટીસ. અં° સોલ્યુશન ઓફ સબ
એસીટેટ ઓફ લેડ.

મુખ્ય ઁનાવટ.

૧. *Glycerinum Plumbi Subacetatis.* લા° ગ્લીસરાઇનમ
પ્લંબી સબ એસેટેટીસ. અં° ગ્લીસરાઇન ઓફ સબ
એસેટેટ ઓફ લેડ.

રીત—સ્થુગર લેડ... ... ૫ ઔંસ.

એકસાઇડ ઓફ લેડ... ... ૩૬ ઔંસ.

ગ્લીસરાઇન... ... ૧ પાઈન્ટ.

ચોખ્ખુ પાણી ૧૨ ઔંસ.

૨. *Liquor Plumbi Subacetatis Dilutus.* અં° ડીલ્યુટેડ સો-
લ્યુશન ઓફ સબ એસેટેટ ઓફ લેડ.

ઉપનામ—ગાઉલર્ડ વોટર.

રીત—સોલ્યુશન ઓફ સ્યુગર લેડ... ૨ દ્રામ.
રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ... ૨ દ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૧૯૬ ઓંસ.

૩. *Unguentum Glycerini Plumbi Subacetatis.* લાંબા અંગવેન્ટમ ગ્લીસરાઇની પ્લમ્બી સબ એસેટેટીસ. અંબા ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ગ્લીસરાઇન ઓફ સ્યુગર લેડ.

રીત—ગ્લીસરાઇન ઓફ સ્યુગર લેડ .. ૪૬ ઓંસ.
સોફ્ટ પેરાશીન... ૧૮ ઓંસ.
હાર્ડ પેરાશીન ... ૬ ઓંસ.

ઉપયોગ—ઉપરની બનાવટો આંદાં ખરજવાં અને બીજા ચામડીના દરદો ઉપર ચોપડવામાં વપરાય છે; તે ચોપડવાથી ગ્રાહીક અને પીડાશામક અસર કરે છે.

PLUMBI CARBONAS. લાંબા પ્લમ્બી કાર્બોનાસ. અંબા કાર્બોનેટ ઓફ લેડ. ગું સફેતો.

મુખ્ય બનાવટ.

Unguentum Plumbi Carbonas. લાંબા અંગવેન્ટમ પ્લમ્બી કાર્બોનાસ. અંબા ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ કાર્બોનેટ ઓફ લેડ. ગું સફેતાનું મલમ.

રીત—સફેતો ... ૬૨ ગ્રેન.
સાદુ મલમ ... ૧ ઓંસ.

ગુણ—ગ્રાહીક અને પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—પ્લમ્બી કાર્બોનાસ અને તેનું મલમ પીડાશામક અને ગ્રાહીક તરીકે લુખસ, શીંગસ અને ખરજવામાં વપરાય છે.

PLUMBI NITRAS. લાંબા પ્લમ્બી નાઇટ્રાસ. અંબા નાઇટ્રેટ ઓફ લેડ.

ઉપયોગ—પ્લમ્બી નાઇટ્રાસ આયોડીડ ઓફ લેડની બનાવટ બનાવવામાં વપરાય છે.

લેડની બનાવટોના વિષારી ચિન્હો—લેડની બનાવટો વિષારી પ્રમાણમાં ખાવાથી અથવા વારંવાર ઘણા લાંબા વખત સુધી વાપરવાથી લોહીમાં મળી જાય છે અને નીચે પ્રમાણે ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે, હોજરીમાં અગત બળે છે; ગળું સૂકાઈ જાય છે, તરસ લાગે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, અતિશય મુંઝ અને આંકડી આવે છે, અધકોષ થાય છે; ઝાડો મુશ્કેલીથી સ્વેદના રંગ જેવો કાળો ઉતરે છે; ઠંડો પરસેવો વળે છે; પગમાં ચુંથારો અને ગોટલા ધાલે છે, મૂછા આવે છે, કોઈવાર આંચકી, અને બે શુદ્ધિ આવી હૃદય મંદ પડી મરણ નીપજે છે.

લેડની બનાવટોના વિષના વિષનાશક હલાળો.

સ્વયંર લેડની બનાવટો. ૧. સ્ટમક પંપ અથવા સ્ટમક ટયુબનો ઉપયોગ કરવો.

૨. વમનકારક દવાઓનાં પાન કરાવવાં.

૩. મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસના ૪ ગ્રામ થોડા પાણીમાં મિશ્રકરી દરદીને પાછ દેવા.

૪. સલ્ફેટ ઓફ સોડીયમના ૪ ગ્રામ પાણીમાં મિશ્રકરી પાછ દેવા.

૫. ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરિક એસીડના ૩૦ ટીપાં પ આંસ પાણીમાં મિશ્રકરી પાછ દેવાં.

૬. દુધ પાવું, ઇંગ્લેન્ડની સફેદી વાપરવી અને ચીકાચ યુક્ત દવાઓનાં પાન પાવાં.

૭. મોરફાઇન સલ્ફેટના $\frac{1}{2}$ ગ્રેનની ટેબ્લેટની ત્રણમાં પીચકારી મારી દરદીની પીડા સમાવવી.

POTASSIUM. (K. Eq.=39.) લા. પોટાશ્યમ.

LIQUOR POTASSAE. લા. લાઇકર પોટાસી અ. સોલ્યુશન ઓફ પોટાશ. ગુ. પોટાશનું પ્રવાહી.

માત્રા— ... ૧૫ ટીપાંથી ૧ ગ્રામ.

ગુણ—ખટાશ દૂર કરનાર, મૂત્રલ અને રક્તશોધક છે.

ઉપયોગ—લાઇકર, પોટાસી પ્રમેહ, સર્પીવા, ગાંઠીયો વા, મેદ-

શ્વેદિ, અજીર્ણ, ઉનવા, પથરીના વ્યાધી, અમ્લપિત, જલદંર અને મૂત્રાશ-
યના સોજના વ્યાધીમાં વપરાય છે બાહ્યોપચાર તરીકે લાઇકર પોટાશી
ખસ, ખરજવા, ચાંદાં અને બીજાં ચેપી ચામડીના દરદમાં પાણી સાથે
મીઠા કરીને ચોપડવામાં આવે છે.

POTASSA CAUSTICA. લા૦ પોટાસા કાસ્ટીકા. અં૦ કાસ્ટીક

પોટાશ. •

ઉપનામ—પોટાસી હાઇડ્રાસ.

ગુણ—દાહક છે.

ઉપયોગ—કાસ્ટીક પોટાશ સડી ગએલા ચાંદા, ક્ષત, મસા,
રાફી અને અર્બુદને બાળવાના કામમાં લગાડાય છે.

POTASSII CARBONAS. લા૦ પોટાસી કાર્બોનાસ. અં૦ કાર્બો-

નેટ ઓફ પોટાશ્યમ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ્યમ કમ્પાઉન્ડ ડીકોક્શન ઓફ એ-
લોઇ અને કમ્પાઉન્ડ આયર્ન મીકશ્વર બનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

ગુણ—ખટાશ દુર કરનાર અને રક્તશોષક છે.

ઉપયોગ—પોટાસ કાર્બોનાસના ગુણદોષ લાઇકર પોટાસીને
ધણી ખરી રીતે મળતા આવે છે.

POTASSII BICARBONAS. લા૦ પોટાસી બાયકાર્બોનાસ.

અં૦ બાઇકાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ્યમ. ગુ૦ જવખાર.

માત્રા— } ખટાસ દુર કરવા તરીકે ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
 } તીક્ષ્ણ સંધીવામાં ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
 } સાધારણ કફદન અને પાચન ૫ થી ૧૫ ગ્રેન તરીકે.

મુખ્ય બનાવટ,

૧. *Liquor Potassae Effervescens.* લા૦ લાઇકર પોટાસી એ-
ફરવેસેન્સ. અં૦ એફરવેસીંગ સોલ્યુશન ઓફ પોટાશ.

ઉપનામ—પોટાશ વોટર.

રીત—પોટાસ બાયકાર્બ... ૩૦ ગ્રેન.

ગોખ્ખુ પાણી ૨૦ ઓંસ.

ગુણ—રક્તશોષક, ખટાસ દુર કરનાર, અગ્નિવર્ધક, કફદન અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—પોટાસ ખાયકાઝોનાસ અને પોટાશ વોટર અ-
જીર્ણ, જૂની ઉધરસ, તીક્ષ્ણ ફેફસાના સોજા, સજેખમ, સોજાના વ્યાધી,
પથરીના વ્યાધી, ત્વચારોગ, તીક્ષ્ણ સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, અને જલંદરના
વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે. તીક્ષ્ણ સંધીવા અને ગાંઠીઆવાના દરદમાં
આ દવા સોડા સેલીસીલાસ, વાઈનમ કોલ્ચીસી, પોટાસ આયોડીડ અને
બીથીઆ કાઝોનાસના સંયોગમાં વધારે પ્રમાણમાં વાપરવાથી ઘણોજ
સારો ફાયદો આપે છે.

સાધારણ ઉધરસ અને સજેખમના દરદમાં પોટાસ ઓમાઇડ અને
પોટાસ નાઇટ્રાસના સંયોગમાં લેવાથી સારો ફાયદો આપે છે. (પોટાસખાય
કાઝોનાસ ૧૫ ગ્રેન, પોટાસ ઓમાઇડ ૧૦ ગ્રેન અને પોટાશ નાઇટ્રાસ ૧૦
ગ્રેન ૩ પડેકાં કરવાં અને પાણી સાથે દીવસમાં ત્રણ વાર લેવાં.)

POTASSII ACETAS. લાં પોટાસી એસીટાસ અંં એસીટેટ
ઓફ પોટાશ્યમ.

માત્રા—૧૦ થી ૪૦ ગ્રેન મૂત્રલ તરીકે, અને ૪૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન
રેચક તરીકે.

ગુણ—મૂત્રલ અને રેચક છે.

ઉપયોગ—પોટાસ એસીટાસ સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, પેટના
સોજાના વ્યાધી, મૂત્રાશયના સોજાના વ્યાધી અને જલંદરમાં વારંવાર વ-
પરાય છે. જલંદરના દરદમાં બીજી રેચક અને મૂત્રલ દવાના સંયોગમાં આ
દવા વાપરવાથી ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે.

POTASSII CITRAS. લાં પોટાસી સાઇટ્રાસ. અંં સાઇટ્રેટ ઓફ
પોટાશ.

માત્રા— ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

ગુણ—શિતળ, તુરસ છીપાવનાર, મૂત્રલ, રક્તશોષક, પેશાબ અને
લોહીની ખટાસ દુર કરનાર છે.

ઉપયોગ—પોટાસ સાઇટ્રાસ પથરીના વ્યાધી, સખત તાવ, સંધીવા, લુખસ, ત્વચારોગ, ગાંડીઓ વા, જલંદર, સોજના વ્યાધી, પ્રમેહ અને મૂત્રાશયના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે.

POTASSII TARTRAS. લાં પોટાસી ટાર્ટરસ. અં ટાર્ટરેટ
ઓફ પોટાશ્યમ.

માત્રા— ... ૧ થી, ૪ ગ્રામ.

ગુણ—મૂત્રલ અને રેચક છે.

ઉપયોગ—ટાર્ટરેટ ઓફ પોટાશ્યમ તાવ, બધકોષ, અજીર્ણ, ત્વચારોગ, જલંદર, પ્રમેહ અને પિત્તના વધારાથી દુખતા માથાના દુખાવામાં વારંવાર વપરાય છે.

POTASSII TARTRAS ACIDA. લાં પોટાસી ટારટ્રાસ
આસીડા. અં એસિડ ટાર્ટરેટ ઓફ પોટાશ્યમ.

ઉપનામ—પોટાસીઆય ટારટ્રાસ, ક્રીમ ઓફ ટારટાર.

માત્રા—તરસ છીપાવવા અથવા મૂત્રલ તરીકે ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેન; અને પ્રવાહી રેચક તરીકે ૧૨૦ થી ૩૦૦ ગ્રેન.

ગુણ—શિતવિર્ય, મૂત્રલ, તરસ છીપાવનાર અને રેચક છે.

ઉપયોગ—ક્રીમ ઓફ ટારટર જલંદર, તાવ, હરસ અને મળાવરોધ ઉપર વારંવાર વપરાય છે.

ક્રીમ ઓફ ટારટર પદ્ધતિસ જેલપ્સ કમ્પોઝીટા અને કન્ફેક્શ્યો સલ્ફ્યુરીસ બનાવવામાં વપરાય છે.

POTASSII SULPHAS. લાં પોટાસી સલ્ફાસ. અં સલ્ફેટ
ઓફ પોટાશ્યમ.

માત્રા—રક્તશોધક તરીકે ૫ થી ૧૫ ગ્રેન અને રેચક તરીકે ૧૫ ૧૨૦ ગ્રેન.

પોટાસી સલ્ફાસ ડોવર્સ પાઉડર પીલ્યુલા કોલોસીન્થીડીસ કેા અને પીલ્યુલા કોલોસીન્થીડીસ એટ હાયોસાઇમી બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—રેચક અને રક્તશોષક છે.

ઉપયોગ—પોટાસી સલ્ફાસ અજીણ, કાગળના વ્યાધી, કમળો, તાવ, મળાવરોધ, મસા અને ચામડીના દરદમાં રેચક અને રક્તશોષક તરીકે વપરાય છે.

POTASSII NITRAS. લાં પોટાસી નાઇટ્રાસ. અં નાઇટ્રેટઓફ પોટાશ્યમ. ગું સુરોખાર.

માત્રા—તરસ છીપાવનાર અને મૂત્રલ તરીકે ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન અને શાંતીદાયક તથા સ્વેદલ તરીકે ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—મૂત્રલ, શિતળ, સ્વેદલ, તરસ છીપાવનાર અને ઠંડી અસર કરનાર છે.

ઉપયોગ—પોટાસ નાઇટ્રાસ સર્વ પ્રકારના તાવ, જલ્દર, સળેખમ, ઉનવા, તીક્ષ્ણ અને જૂનો સધીવા અને સોળના વ્યાધીમાં વારંવાર વપરાય છે. આ દવા નવસાર સાથે પાણીમાં મિશ્ર કરવાથી પાણી અતિશય ઠંડુ થાય છે; અને માથાના દુખાવામાં તેના પોતાં મૂકવાથી પીડાશામક અને શાંતીદાયક અસર સારી થાય છે.

POTASSII CHLORAS. લાં પોટાસી ક્લોરાસ. અં ક્લોરેટ ઓફ પોટાશ્યમ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Trochisci Potassii Chloratis.* લાં ટ્રોકીસ્કાઇ પોટાસી ક્લોરેટીસ. અં ક્લોરેટ ઓફ પોટાશ્યમ લોઝેન્ઝસ. ગું પોટાસ ક્લોરાસની રેવડીઓ.

રીત—ક્લોરેટ ઓફ પોટાશ્યમ...	...	૩૬૦૦ ગ્રેન.
ધોઅેલી સાકર....	...	૨૫ ઓંસ.
બાવળનો ગુંદર...	...	૧ ઓંસ.
બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી...	...	૨ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી...	...	૧ ઓંસ.

મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

દરેક રેવડીમાં ૫ ગ્રેન કલોરેટ ઓફ પોટાશ્યમના સમાવેલા છે.

માત્રા— ... ૧ થી ૬ રેવડી.

ગુણુ—શિતળ મૂત્રજ, રક્તશોધક, તરસ છીપાવનાર અને કફદન છે.

ઉપયોગ—પોટાસ કલોરાસ ટાઇફસ અને ટાઇફોઇડ તાવ, જૂની ઉધરસ, ક્ષય, કોલેરા, અતિસાર, કમળો, પારાની દવાથી આવેલા મોંના દરદમાં, ગળાના ચાંદામાં, કંઠમાળ, ફેફસાના સોજન, ખરજવાં, સ્કર્વી, ઉરસ્તંબ, ચોળીઆ, ઓઢરીના વ્યાધી, ત્વચારોગ, તથા નબળાઈમાં વપરાય છે.

બાહ્યોપચાર તરીકે તે કોમળાના રૂપમાં મોંઢાના દરદમાં ચાંદા પડે, પેઢાં સુજી આવે, ગળું આવી જાય ત્યારે એકલું અંગર બોરેકસના સંયોગમાં વપરાય છે. કેટલીકવાર તેની રેવડીઓ અથવા વોઈસ ટબ્લોઇડ મોંમાં રાખવાથી ગળાના દરદમાં ઘણોજ સારો ફાયદો થાય છે.

વિશેષ વર્ણન—પોટાસ કલોરાસ ખાવામાં લેવાથી લોહીમાં મળી જઈ ઓક્સીજનનો વધારે ભાગ કાઢી લોહીને સ્વચ્છ બનાવે છે; અને તેથી તેનો ઉપયોગ ક્ષય રોગમાં કરવાની મજબૂત બલામણુ ડાક્ટર એ. ડબ્લ્યુ. ચેઇઝ. એમ. ડી. કરે છે.

ન્યુયોર્કનો ડાક્ટર. એ. બી. પામરે પોતાના લાંબા અનુભવથી જણાવે છે કે પોટાસ કલોરાસનો ક્ષય રોગમાં ઉપયોગ કરવાથી ઘણોજ સરસ ફાયદો થાય છે; લોહી સ્વચ્છ થાય છે, ફેફસામાંના ટ્યુબરકલ નામના જંતુઓ નાશ પામે છે; કફ ગળી જાય છે, ઘાંટો નિર્મળ અને સ્વચ્છ થાય છે; તથા લોહીમાં વધારો થઈ દરદીને દીવસે દીવસે ફાયદો થાય છે અને લાંબે વખતે ક્ષયરોગની શરૂઆતમાં આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ક્ષયરોગ નાશ થાય છે.

POTASSII PERMANGANAS. લાંબો પોટાસી પરમાંગનાસ. અં. પરમાંગેટ ઓફ પોટાશ્યમ.

માત્રા— ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Liquor Potassii Permanganatis.* લાંબો લાઇકર પોટાસી પરમાંગેટીસ. અં. સોલ્યુશન ઓફ પરમાંગેટ ઓફ પોટાશ.

રીત—પરમાંગેટ ઓફ પોટાશ ... ૮૮ ગ્રેન.

ચોખ્ખુ પાણી ... ૨૦ ઓંસ.

૨૦ ઓંસ ચોખ્ખા પાણીમાં પરમાંગ્નેટ ઓફ પોટાશના ૩ દ્રામ નાંખવાથી કો-ડીસ ફેલ્યુઝ બને છે.

માત્રા— ... ૨ થી ૪ દ્રામ.

ગુણ—વિષધન રક્તશોધક, ઋતુશ્રાવક અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—પોટાસ પરમાંગ્નાસની બનાવટો મધુ પ્રમેહમાં ખાવા તરીકે વપરાય છે; તે ખાધાથી સાકરનો ભાગ કમી થાય છે એમ કહેવાય છે. ડાક્ટર રીંગર અને મ્યુરેલ આ દવાના ૨ થી ૩ ગ્રેન અનિયમીત ઋતુશ્રાવ તથા નદાર્તવના દરદમાં ઋતુશ્રાવ આવવાના ત્રણ ચાર દીવસ પહેલાં વાપરવાની ભલામણ કરે છે.

આદ્યોપચાર તરીકે આ દવાઓ કાગળા કરવાના રૂપમાં (૨ થી ૪ ગ્રેન પોટાસ પરમાંગ્નેટીસ અને પાણી ૨ ઓંસ) મોંના અમે ગળાના ચાંદાના દરદમાં વપરાય છે; લોશન તરીકે સડી ગએલાં ચાંદાં ક્ષત ગડગુમડ અને ત્વચારોગપર દુર્ગંધનાશક તરીકે વાપરવામાં આવે છે; અને પીચકારી રૂપે પ્રમેહ, પ્રદર અને વીર્યશ્રાવના દરદમાં (પીચકારીનું પ્રવાહી-પોટાસ પરમેંગ્નેટીસ ૨ ગ્રેન પાણી ૧ ઓંસ) વાપરવાથી સારો ફાયદો આપે છે.

કેટલાક ભયંકર સર્પદંશ ઉપર તેની ત્વચામાં પીચકારી ખારવાથી સાપનું ઝેર ઉતરી જાય છે એમ સત્તાવાર રીતે જાણુવ.માં આવ્યું છે; માટે સર્પદંશમાં તેનો વિષધન તરીકે ઉપયોગ થાય છે.

POTASSII IODIDUM લા. પોટાસી આયોડીડમ. અં. આયોડીડ ઓફ પોટાશ્યમ.

માત્રા— ... ૨ થી ૨૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Unguentum Potassii Iodidi*. લા. અંગ્વેન્ટમ પોટાસી આયોડીડી. અં. આયોડીડ ઓફ પોટાશ્યમ ઓઇન્ટમેન્ટ.

રીત—પોટાસ આયોડીડ... ૬૪ ગ્રેન.

પોટાસ કાર્બોનાસ... ૪ ગ્રેન.

ડીસ્ટીલ્ડ વોશ્ક ... ૧ દ્રામ.

એ-એએટેડ લાર્ડ ૧ ઓંસ.

૨. *Linimentum Potassii Iodidi Cum Sapone.* લાંબી-
નીમેન્ટમ પોટાસી આયોડીડી કમ સેપોન. અં ૦ લીનીમે-
ન્ટ ઓફ આયોડીડ ઓફ પોટાશ્યમ એન્ડ સોપ.

રીત—કર્ડસોપ	૨ ઓંસ.
પોટાસ આયોડીડ	૧૬ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન...	૧ ઓંસ.
લીપ્પુનું તેલ...	૧ દ્રામ.
ચોખ્ખુ પાણી	૧૦ ઓંસ.

પોટાસ આયોડીડ, લીનીમેન્ટ આયોડી, લાઇકર આયોડી,
ટીચર આયોડી, અને અંગવેન્ટમ આયોડીની બનાવટો બનાવ-
વામાં વપરાય છે.

ગુણ—રક્તશોષક, ગ્રંથીશામક અને કફદન છે.

ઉપયોગ—પોટાસ આયોડીડ કંઠમાળ, ઉપદંશ, દમ, હાંફણ,
સંધીવા, ગાંઠીઓ વા, ચરકા, મસ્તકશ્વળ, કટીશ્વળ, કાળજી અને બરોળના
વ્યાધી, પક્ષાઘાત, હાડકાના સળાના વ્યાધી અને ત્વચારોગમાં વપરાય છે.
તેનું મલમ અને ચોપડવાનું તેલ ગાંઠો, સોજા, લયક શ્વળ અને ખીજા
તીક્ષ્ણ દરદોમાં પીડાશામક અસર કરવા સારૂ ચોપડવા તરીકે વપરાય છે.
(આ દવાની અસરો વિસ્તારથી આયોડીનની બનાવટોમાં લખવામાં આ-
વી છે. પાનું. ૨૮૪).

POTASSII BROMIDUM. લાંબી પોટાસી બ્રોમાઇડમ. અં ૦
બ્રોમાઇડ ઓફ પોટાશ્યમ.

માત્રા— ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—નિંદ્રા લાવનાર, મગજના રોગને શાંત કરનાર, કફદન અને
પીડાશામક છે.

ઉપયોગ—પોટાસ બ્રોમાઇડ અપસ્માર ઉપર અતિશય ઉપયોગી
છે; તે અનિંદ્રા, ઉન્માદ, હીસ્ટીરીઆ, મસ્તકશ્વળ, બચ્ચાંની આંચકી,
બરોળના વ્યાધી, અને મોટી ઉધરસમાં વારંવાર વપરાય છે. (આ
દવાનું વર્ણન વિસ્તારથી બ્રોમાઇડની બનાવટોમાં લખવામાં આવ્યું છે.
પાનું. ૨૮૯.)

POTASSII FERROCYANIDUM. લાં પોટાસી ફેરોસાઇ-
નાઇડમ. અં ફેરોસાઇનાઇડ ઓફ પોટાશ્યમ.

ઉપયોગ—આ દવા ડીફ્યુટ હાઇડ્રોશ્યાનીક એસીડ અને
સાઇનાઇડ ઓફ પોટાશ્યમ બનાવવામાં વપરાય છે.

POTASSII CYANIDUM. લાં પોટાસી સાઇનાઇડમ. અં
સાઇનાઇડ ઓફ પોટાશ્યમ.

ઉપયોગ—સાઇનાઇડ ઓફ પોટાશ્યમ મ્યુરીકાઇડ બીસ્મ-
થની બનાવટ બનાવવામાં વપરાય છે.

POTASSII BICHROMAS. લાં પોટાસી બાયક્રોમાસ. અં
બાયક્રોમેટ ઓફ પોટાશ્યમ.

ઉપયોગ—આ દવા ક્રોમીક એસીડ અને વેલેરિયેનટ ઓફ
સોડીયમની બનાવટ બનાવવામાં વપરાય છે.

POTASSA SULPHURATA. લાં પોટાસા સલ્ફ્યુરેટા.
અં સલ્ફ્યુરેટેડ પોટાશ.

માત્રા— ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.
(ગોળીના રૂપમાં વાપરવો.)

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Unguentum Potassae Sulphuratae.* લાં અંગવેન્ટમ પો-
ટાસી સલ્ફ્યુરેટી. અં ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ સલ્ફ્યુરેટેડ
પોટાશ.

રીત—સલ્ફ્યુરેટેડ પોટાશ ... ૩૦ ગ્રેન.

હાર્ડપેરાશીન ... ૨ ગ્રામ.

સોફ્ટ પેરાશીન ... ૬ ગ્રામ.

(આ મલમ જરૂર હોય ત્યારે બનાવીને તૈયાર કરવું)

ગુણ—ગરમ, સ્વેદલ, રક્તશોધક અને કફન છે. વધારે પ્રમાણમાં
વિષમય છે.

ઉપયોગ—પોટાશ સલ્ફ્યુરેટા નાના પ્રમાણમાં ગરમ, સ્વેદલ

અને કફ દન અસર કરે છે; અને આથી કોઈવાર જૂના ચામડીના દરદો (જેવા કે વિર્યચિકા અને ખસ) જૂનો સંધીવા, અને ઉધરસના દરદમાં વપરાય છે. બાહ્યોપચારમાં તે તીક્ષ્ણ સાંધાના દુખાવામાં અને ચામડીના દરદોમાં ગરમ સ્વેદલ અને પીડાશામક અસર સાથે ચોપડવામાં વપરાય છે.

SODIUM. (Na Eq.=28.) લા. સોડીયમ. અ. સોડીયમ.

LIQUOR SODAE. લા. લાઘકર સોડી. અ. સોડ્યુશન ઓફ સોડા. ગુ. સોડાનું મીશ્રણ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૬૦ ટીપાં.

ઉપયોગ—લાઘકર સોડીના ગુણદોષ લાઘકર પોટાસીને મળતા છે; પણ તે દવા તરીકે કમચિત વપરાય છે. સલ્ફ્યુરેટેડ એન્ટીમની અને બીજી બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

SODA CAUSTICA. લા. સોડા કાસ્ટીકા. અ. કાસ્ટીક સોડા. હાઇડ્રેટ ઓફ સોડીયમ.

ગુણ—દાહક.

ઉપયોગ—કાસ્ટીક સોડા પોટાસ કાસ્ટીકની માફક વપરાય છે; તે દાહક અસર પોટાસ કાસ્ટીકથી સ્હેજ ઓછી કરે છે; તેથી તે વાપરવો ઘણો સુગમ થઈ પડે છે.

SODII CARBONAS. લા. સોડી કાર્બોનાસ અ. કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ. ગુ. ચોખ્ખો પાપડ ખાર. સાજીખાર.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Sodii Carbonas Exsiccata.* લા. સોડી કાર્બોનાસ એક્સીકેટા. અ. ડ્રાઇડ કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ૩ થી ૧૦ થી ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાઓના ગુણદોષ પોટાસ કાર્બોનાસને મળતા છે; પણ તે જરા પોટાસ કાર્બોનાસ કરતાં ઓછી અસર કરે છે.

SODII BICARBONAS. લા૦ સોડી બાયકાર્બોનાસ. અં૦ બાયકાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ. ગુ૦ શુદ્ધ કરેલો સાબુખાર.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Liquor Sodae Effervescent.* લા૦ લાઇકર સોડી એફરવેસેન્સ. અં૦ એફરવેસીંગ સોલ્યુશન ઓફ સોડા. ગુ૦ સોડા વોટર.

રીત—સોડા બાય કાર્બોનાસ ... ૩૦ ગ્રેન.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૨૦ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧૩૨ જેટલી.

૨. *Trochisci Sodii Bicarbonatis.* લા૦ ટ્રોકીસ્કાઇ સોડી બાયકાર્બોનેટીસ. અં૦ બાય કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ લો-એશસ.

રીત—બાય કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ ... ૩૬૦૦ ગ્રેન.
ધોએલી સાકર ... ૨૫ ઓંસ.
બાવળનો ગુંદર ... ૧ ઓંસ.
બાવળના ગુંદરનું પ્રવાહી ... ૨ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી ... ૧ ઓંસ.

અધી દવા મિશ્ર કરી ૭૨૦ રેવડીઓ બનાવવી.

માત્રા— ... ૧ થી ૬ રેવડી.

દરેક રેવડીમાં સોડાબાય કાર્બોનાસના ૫ ગ્રેન સમાવેલાં છે.

સોડાબાય કાર્બોનાસ સોડી સાઇટ્રો-ટારટાસ એફરવેસેન્સ બનાવવામાં વપરાય છે.

ગુણ—સોડીની તથા પેશાબની ખટાશ દૂર કરનાર, રક્તશોષક, પાચન, દીપન, ઉલ્ટીશામક, અસ્મરીદન (પથરીને ગાળી નાંખનાર) અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—સોડાબાય કાર્બોનાસ અને તેની બનાવટો અ-જીર્ય, વાયુ, ચુંક, ઉલ્ટી, લુપ્પસ, સંધીવા, માંડીઓ વા, હૃદયના દુખાવા, અતિસાર, શુલ્મ, અન્નપિત્ત, પથરીના વ્યાધી, અને ત્વચારોગમાં વારંવાર વપસાય છે. કેટલાક ખનીજ તેલોમાં સોડા વિપદન તરીકે, સોલ્યુશનના રૂપમાં વપરાય છે.

SODII ARSENIAS. લા૦ સોડી આસેન્યાસ અં૦ આસેન્યેટ
ઓફ સોડીયમ. (આરસેનીકની બનાવટો જુઓ).

SODII SULPHAS. લા૦ સોડી સલ્ફાસ. અં૦ સલ્ફેટ ઓફ સો-
ડીયમ.

ઉપનામ—લોબર્સ સોલ્ટ.

માત્રા— .૫ ૨ થી ૮ ગ્રામ.

ગુણ—મૂત્રલ, રેચક, ખટાશ દુર કરનાર, અને રક્તશોષક છે.

ઉપયોગ—સોડા સલ્ફાસ મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસની માફક જુલાબ ત-
રીકે વપરાય છે; કેટલીકવાર મેગ્નેસીઆ સલ્ફાસથી બરાબર રેચક અસર
થતી નથી; હારે આ દવા તેના સંયોગમાં આપ્યાથી સારી રેચક અસર
કરે છે; આથી કરીને તે બધકોષ, તાવની શરૂઆતમાં, સંધીવા, ગાંઠીઓ
વા, પ્રમેહ, જલંદર, કાળજ અને બરોલના વધારાના વ્યાધી, અને બીજા
તીક્ષ્ણ સોજના વ્યાધીમાં રેચક અને મૂત્રલ અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે.

SODII SULPHIS. લા૦ સોડી સલ્ફીસ. અં૦ સલ્ફાઇટ ઓફ
સોડા.

માત્રા— ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—રોપણ અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—આ દવા સડો તથા કહોવાણ મટાડવાના કામમાં વ-
પરાય છે. મુખ્યત્વે કરીતે તે જૂની ઉલ્ટીના દરદમાં ઉલ્ટીશામક તરીકે વ-
પરાય છે.

SODII NITRAS. લા૦ સોડી નાઇટ્રાસ. અં૦ નાઇટ્રેટ ઓફ સો-
ડીયમ.

ઉપયોગ—આ દવા દવા તરીકે વપરાતી નથી, પણ આરસેનીયેટ
ઓફ સોડીયમ બનાવવામાં વપરાય છે.

SODII PHOSPHAS. લા૦ સોડી ફોસ્ફાસ. અં૦ ફોસ્ફેટ ઓફ
સોડીયમ.

માત્રા—રેચક તરીકે ... ૪ થી ૮ ગ્રામ.
મૂત્રલ તરીકે ... ૩૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

ગુણ—રેચક અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—સોડી ફોસ્ફોસ હલકા અને ઠંડા જૂલાળ તરીકે વારં-
વાર સોડા સલ્ફાસની માફક વાપરવામાં આવે છે.

SODII HYPOPHOSPHIS. લાંબો મોડી હાઇપોફોસ્ફીસ અંબં
હાઇપોફોસ્ફેટ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—લોહી સુધારનાર અને પૌષ્ટિક છે.

ઉપયોગ—આ દવા ક્ષય, નબળાઇ, અપસ્માર, હીર્ટીરીઆ, સ-
સણી, ઉધરસ, દમ અને શ્વાસ ઉપર કેલસી હાઇપોફોસ્ફીસની માફક વ-
પરાય છે.

BORAX. લાંબો બોરેક્સ. અંબં બાયબોરેટ ઓફ સોડીયમ. ગું
ટંકણખાર.

માત્રા— ... ૫ થી ૪૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Mel Boracis.* લાંબો મેલ બોરાસીસ. અંબં હની ઓફ બોરેક્સ.
ગું ટંકણખારનું મધ.

રીત—બોરેક્સ ... ૬૦ ગ્રેન.

ગ્લીસરાઇન ... ૬ ગ્રામ.

ચોખ્ખુ મધ ... ૧ ઓંસ.

૨ *Glycerinum Boracis.* લાંબો ગ્લીસરાઇનમ બોરાસીસ. અંબં ગ્લી-
સરાઇન ઓફ બોરેક્સ.

રીત—બોરેક્સ ... ૧ ઓંસ.

ગ્લીસરાઇન ... ૪ ઓંસ.

ચોખ્ખુ પાણી... ૨ ઓંસ.

ગુણ—ચિતળ, મૂત્રલ, અને ઋતુગ્રાવક છે.

ઉપયોગ—બોરેક્સની બનાવટો ગળાના દરદ અને મોંના દરદમાં

ચાંદા પડ્યા હોય, ખીન્ન અને ત્વચા રોગપર ચોપડવામાં વપરાય છે. મૂત્ર અને ઋતુઆયક અસર સાથે ગર્ભાશયના અને અનિયમીત ઋતુઆવના દરદોમાં અને જઠરાંદરમાં દવા તરીકે ખાવામાં વપરાય છે.

LIQUOR SODAE CHLORINATAE. લાં. લાઘકર સોડી ક્લોરીનેટી. અ. ૦ સોલ્યુશન ઓફ ક્લોરીનેટડ સોડા.

માત્રા—૧૦ થી ૨૦ ટીપાં (૧ ઑંસ પાણી સુધે મિશ્ર કરીને)

કોગળા કરવા સાથે ૪ થી ૮ દ્રામ. (૧૦ ઑંસ. પાણીમાં.)

ગુણ—જંતુનાશક, ગરમ અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—આ દવા મોઢાનાં તથા ગળાના સડી ગએલાં ચાંદાના વ્યાધીમાં કોગળા તરીકે વાપરવામાં આવે છે. નાક, મોંની અને ખીન્ન ચાંદામાંથી નીકળતી દુર્ગંધ મારતી રસીના દરદમાં લોશન તરીકે વપરાય છે. અંદરનાં જીપચાર તરીકે ગરમ અને દુર્ગંધનાશક અસર સાથે હલકી જાતના તાવ જેવા સ્કારલેટીના વીગેરેના દરદમાં વપરાય છે.

SODII CHLORIDUM. લાં. સોડી ક્લોરાઈડમ. અ. ૦ ક્લોરાઇડ ઓફ સોડીયમ ગુ. ૦ મીઠું.

ઉપનામ—કોમનસોલ્ટ.

માત્રા— જરૂર જેટલી.

ગુણ—ગરમ, લેહી સુધારનાર, અને અગ્નિવર્ધક છે; વધારે પ્રમાણમાં વમનકારક અને રેચક છે.

ઉપયોગ—મીઠું કેટલાક પ્રકારના વિષના દરદમાં જ્યારે કોઈ પણ વમનકારક દવા જડી ન આવે ત્યારે ગરમ પાણીમાં મેળવીને વાપર્યાથી વમનકારક અસર થઈ વિષદન અસર થાય છે. નાના પ્રમાણમાં તે અગ્નિવર્ધક અસર કરી ક્ષુધાને સારી રીતે પ્રદીપ્ત કરે છે; અને હોજરીમાંના વાયુનો નાશ કરે છે. મીઠું લેહી સુધારવાની ઘણી આરી અસર કરે છે; અને તે ખોરાકમાં હમેશા ખાવામાં આવે છે; લેહીમાં મંદાની ખાસ જરૂર પડે છે; અને તે લીધાથી લેહી હમેશાં સ્વચ્છ થાય છે; તેમ ખોરાકને પચાવવા સાથે પણ મીઠાની ઘણી જરૂર પડે છે; તે જરૂરીઆત હમેશા બો-

જન કરવાથી પૂરી પડે છે. સંધીવા, ગાંઠીઓ વા અને ખીજા લોહીના જગાડના વ્યાધીમાં મીઠું ખોરાક સાથે જરા વધારે ખાવાથી; અગર આદુ સાથે વધારે ખાવાથી લોહીની ખટાશ ઓછી થઈ રક્તશોષક અસર સારી રીતે થાય છે. બાલોપચારમાં તે દાંતના દરદમાં ચાવવામાં આવે છે; કાગળા કરાય છે; અને ગ્રીણા કરમ સાથે તેની ખસ્તિ પણ વપરાય છે.

SODII BROMIDUM. લાં સોડીબ્રોમાઇડમ. અં ઓમાઇડ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—રક્તશોષક, કફન, અને નિંદ્રા લાવનાર છે.

ઉપયોગ—સોડીયમ બ્રોમાઇડના ગુણ દોષ પોટાસ બ્રોમાઇડ ને મળતા આવે છે; પણ તે હૃદયને પોટાસ બ્રોમાઇડ કરતા ઓછું મંદ કરે છે અને હોજરીપર પણ ઠંડી અસર કરે છે.

SODII IODIDUM. લાં સોડી આયોડીડમ. અં આયોડીડ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણ દોષ પોટાસ આયોડીડ ને મળતા છે; પણ તે ઓછી જલદ હોવાથી વધારે પ્રમાણમાં વપરી શકાય છે.

SODA TARTARATA. લાં સોડા ટાર્ટરેટા. અં ટાર્ટરેટેડ સોડા.

ઉપનામ—રેચેલ સોલ્ટ.

માત્રા—રેચક તરીકે ... ૨ થી ૪ ગ્રામ.

મૂત્રલ તરીકે ... ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

ગુણ—તરસ છીપાવનાર, મૂત્રલ અને રેચક છે.

ઉપયોગ—સોડા ટાર્ટરેટા પીતજવર; કફજવર, ખંધકાષ, અર્થ, સ્થેન માથાના દુખાવા, જલંદર, સોજાના વ્યાધી, સંધીવા, ગાંઠીઓ વા અને પેશાબ તથા લોહીની ખટાશના વ્યાધીમાં એકલું અગર સીક

લીસ પાઉડર (રીત—સોડા ટાર્ટરેટા ૨ દ્રામ, સોડા બાય કાર્બોનાસ ૪૦ ગ્રેન, આ બંને દવાઓ મિશ્ર કરી એક કાચના પ્યાલામાં થોડા પાણીમાં ઓગાળવી; અને ટાર્ટરીક એસીડ ૩૦ ગ્રેન મિશ્ર કરી બીજા કાચના પ્યાલામાં ઓગાળવી; બ્યારે સઘળું ઓગળી જાય ત્યારે મિશ્ર કરી ઉબરો આવે કે તરત પી જવું.)ના રૂપમાં વારંવાર વપરાય છે.

ZINCUM. (Zn. Eq=65.) લાંબા ઝીન્કમ. અંબ ૦ ઝીન્ક. ગુળ જસત.
ZINCI OXIDUM. લાંબા ઝીન્ક-સી ઓક્સાઇડમ. અંબ ૦ ઓક્સાઇડ
 ઓક્ષ ઝીન્ક. ગુળ જસતની ભસ્મ.

માત્રા— • ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન
 મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Unguentum Zinci.* લાંબા અંગવેન્ટમ ઝીન્ક-સી. અંબ ૦ ઓઈન્ટમેન્ટ
 ઓક્ષ ઝીન્ક. ગુળ જસતની ભસ્મનું મલમ.

રીત—ઝીન્ક-સી ઓક્સાઇડ ... ૮૦ ગ્રેન.
 બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ ... ૧ ઓંસ.

ગુણ—પૌષ્ટિક, ગ્રાહીક દુર્ગંધનાશક, પરસેવો અટકાવનાર અને રોપણ છે.

ઉપયોગ—ઓક્સાઇડ ઓક્ષ ઝીન્ક ક્ષયરોગમાં ઝાડો તથા પરસેવો અટકાવવા સાર; અને નબળાઈના દરદમાં પૌષ્ટિક તરીકે વાપરવામાં આવે છે. બાહ્યોપચાર તરીકે ચામડીના દરદોપર વધારે એકલું અગર મલમના રૂપમાં વપરાય છે. ખરજવા, લુખસ, વીસ્ફોટક, ચાંદા, ચીરેટા અને બીજા એવા દરદોપર તેનું મલમ અગર ભુકો ભભરાવવામાં તથા ચોપડવામાં વાપર્યાથી માહક અને રોપણ અસર સારી રીતે થાય છે.

ZINCI CHLORIDUM. લાંબા ઝીન્ક-સી ક્લોરાઇડમ. અંબ ૦ ક્લોરાઇડ
 ઓક્ષ ઝીન્ક.

માત્રા— ... ૧ થી ૧ ગ્રેન અથવા ૨ ગ્રેન.
 મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Liquor Zinci Chloridi.* લાંબા લાઈકર ઝીન્ક-સી ક્લોરાઇડી.

ગુણ—ક્ષોભક (કાસ્ટીક) અસર કરનાર, દુર્ગંધનાશક, રોપણ અને આહીક છે.

ઉપયોગ—ઝીન્સી કલોરાઇડ અને તેનું પ્રવાહી ચાંદ, રાક્ષી કેન્સર અને બીજા ચામડીના કહોવાણના ગડગુમડપર દુર્ગંધનાશક અને રોપણ અસર સારૂ લગાડવામાં વપરાય છે. અંદરના ઉપચાર તરીકે ખાવામાં કાંઈ વખત કોરીઆ અને અપસ્મારના વ્યાધીમાં વપરાય છે.

ZINCI SULPHAS. લા૦ ઝીન્સી સલ્ફાસ. અં૦ સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક. ગુણસતનાં પૂલ.

માત્રા—પૌષ્ટિક તથા આહીક તરીકે ૧ થી ૩ ગ્રેન. વમનકારક તરીકે ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક, આહીક, વમનકારક, અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—ઝીન્સી સલ્ફાસ અપસ્માર, કોરીઆ, હીમ્ટીરીઆ, નબળાઈ, અને ધાતુ ક્ષીણતા ઉપર આહીક અને મગજ પૌષ્ટિક તરીકે વપરાય છે. ખાંસોપચાર તરીકે આંખના ટીંપાના રૂપમાં આંખના દરદમાં તે વપરાય છે. વમનકારક તરીકે કેટલાક વિષના દરદમાં વિષનાશક તરીકે વપરાય છે, અને આહીક તરીકે પીચકારીના રૂપમાં (ઝીન્સી સલ્ફાસ ૨ ગ્રેન. પાણી ૧ ઓંસ) પ્રદર અને પ્રમેહના વ્યાધીમાં વપરાય છે.

ZINCI CARBONAS. લા૦ ઝીન્સી કાર્બોનાસ. અં૦ કાર્બોનેટ ઓફ ઝીન્ક.

માત્રા— ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવા દવા તરીકે ઝાઝી વપરાતી નથી; પણ તેના ગુણ-દોષ અંદરના અને બહારના ઉપચાર તરીકે ઝીન્સી ઓક્સાઇડને મળતા આવે છે.

ZINCI ACETAS. લા૦ ઝીન્સી એસીટાસ. અં૦ એસીટેટ ઓફ ઝીન્ક.

માત્રા— ૧ થી ૨ ગ્રેન પૌષ્ટિક તરીકે; અને ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન વમનકારક તરીકે.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણુદોષ-ધણી ખરી રીતે જીન્સી સદ્દા-સને મળતા આવે છે; અને તે વાપર્યાથી ઉપર પ્રમાણે વમનકારક, પૌષ્ટિક અને ગ્રાહીક અસરો કરે છે.

ALCOHOL ETHYLICUM. ($C_2 H_5 HO$) લા. આલ્કોહોલ

હોલ ઇથીલીકમ. અ. ઇથીલીક આલ્કોહોલ.

ઉપયોગ—આ દારૂ દવા તરીકે કદી વપરાતો નથી; પણ ક્ષોરો-દાર્મ, લાઇકર સોડી ઇથીલીટીસ, અને બીજી દવાઓ ખનાવવાના કામમાં વપરાય છે.

SPIRITUS RECTIFICATUS. લા. સ્પીરીટસ રેક્ટીફીકેટસ.
અ. રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ.

મુખ્ય ખનાવટ.

૧. *Spiritus Tenuior.* લા. સ્પીરીટસ ટેન્યુઅર. અ. પુરૂ સ્પીરીટ.

રીત—રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ... .. ૫ ભાગ.

ચોખ્ખુ પાણી ૩ ભાગ.

ઉપયોગ—રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ અને પુરૂ સ્પીરીટ બ્રિટીશ ફાર્માકોપીઆમાં ટીચર, સ્પીરીટ, એકસ્ટ્રેક્ટ, અને બીજી એવા ખનાવટો ખનાવવામાં વપરાય છે, બાલોપચારમાં તે શરીરનો કોઇ ભાગ છોલાયેલો હોય અથવા સુજી આવ્યો હોય, મસ્તક દુખતું હોય ત્યારે સ્પીરીટમાં પાણી મિશ્ર કરીને ચોપડવામાં આવે છે; બાકાં પડે છે તથા સ્ત્રીઓના સ્તનની ડોંટડીમાં પડતા ચીરા ઉપર તે લગાડવામાં વપરાય છે; અને બીજા એવા વ્યાધીમાં ગરમ ચોપડવાની દવા તરીકે વપરાય છે.

SPIRITUS VINI GALLICI. લા. સ્પીરીટસ વાઇનાઇ ગ્યાલીસી. અ. ફ્રેન્ચ ગ્રાન્ડી.

માત્રા— ફે થી ૧ ઓંસ.

મુખ્ય ખનાવટ.

૧. *Mistura Spiritus Vini Gallici.* લા. મીસ્ચુરા સ્પીરીટસ વાઇનાઇ ગ્યાલીસી. અ. મીકશ્વર એક ફ્રેન્ચ ગ્રાન્ડી.

ચીત—ફેન્ચ બ્રાન્ડી...	૪ ઓંસ.
સીનામોન વોટર (તજનું પાણી)	૪ ઓંસ.
૨ ઇંડની સફેદી	૪ ગ્રામ.
ધોએલી સાકર	૪ ગ્રામ.

ગુણ—ઉષ્ણ, પૈષ્ટિક અને માદક છે.

ઉપયોગ—ફેન્ચ બ્રાન્ડી અગ્નિમાંધ, નબળાઇ, સ્વારોગ, ક્ષય ઉષરસ, ફેફસાના સોજા, કફજ્વર, અતિસાર, સંગહણી, દોલેરા, પ્લેગ અને બીજા બર્બકર દરદોમાં દરદીને ગરમ અને હૃદય પૈષ્ટિક અસર કરવા સારૂ વારંવાર એકલી અગર મીસ્ત્યુરાના રૂપમાં વપરાય છે.

AETHER. (C_2H_5)₂O. લા. ઇથર અં. ઇથર.

ઉપનામ—ઇથર સલફ્યુરીકસ.

માત્રા— ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Spiritus Aetheris.* લા. સ્પીરીટસ ઇથરીસ. અં. સ્પીરીટ ઓફ ઇથર.

ચીત—ઇથર ... ૧ ઓંસ.

રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૨ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૧૧ ગ્રામ.

૨. *Spiritus Aetheris Compositus.* લા. સ્પીરીટસ ઇથરીસ કમ્પોઝીટસ. અં. કમ્પોઝીટ સ્પીરીટ ઓફ ઇથર.

ઉપનામ—હોમોમેન્સ એનોડાઇન.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

ગુણ—ગરમ, સુંક તથા આંકડી મટાડનાર અને વાતહર છે; વધારે પ્રમાણમાં બેશુદ્ધ કરનાર છે.

ઉપયોગ—ઇથરની બનાવટો હૃદય શુભ, હીસ્ટીરીઆ, અજીર્ણ, નબળાઇ, ઉષરસ, સુંક તથા આંકડીના વ્યાધી, હેટકી અને બીજા તીક્ષ્ણ દરદોમાં ગરમ અસર કરવા સારૂ વપરાય છે.

ઇથર સુંઘાડવાથી ઉદોરોદોર્મની માદક બેશુદ્ધી આવે છે; અને દરદી

ક્લોરોફોર્મ કરતાં જલદીથી બેશુદ્ધ થાય છે; પણ તે સુધર્તા અકામણ, અને ઉન્માદ વધારે જોવામાં આવે છે.

(ધથર સુંધાડવાની રીત વિસ્તારથી સરજરીના પુસ્તકમાં વાંચવી.)

SPIRITUS AETHERIS NITROSI. લા૦ સ્પીરીટસ ધથરીસ નાઇટ્રોસી. અં૦ સ્પીરીટ ઓફ નાઇટ્રસ ધથર.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ દ્રામ.

ગુણ—ગરમ, સ્વેદલ કર્દન અને મૂત્રલ છે.

ઉપયોગ—સ્પીરીટ ધથર નાઇટ્રોસી સધળી પ્રકારના તાવ ઉધરસ, શ્વાસ, સળેખમ અને જલંદરના દરદમાં ઉપરની અસરો સાથે વારંવાર વપરાય છે.

CHLOROFORMUM. (CHCl_3) લા૦ ક્લોરોફોર્મ. અં૦

ક્લોરોફોર્મ.

માત્રા— ... ૧ થી ૧૦ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટો.

૧. *Aqua Chloroformi.* લા૦ એક્વા ક્લોરોફોર્મી. અં૦ ક્લોરોફોર્મ વોટર. ગુ૦ ક્લોરોફોર્મનું માણી.

રીત—ક્લોરોફોર્મ... ૧ દ્રામ.

ચોખ્ખુ પાણી ... ૨૫ ઓંસ.

માત્રા— ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

૨. *Linimentum Chloroformi.* લા૦ લીનીમેન્ટમ ક્લોરોફોર્મી. અં૦ લીનીમેન્ટ ઓફ ક્લોરોફોર્મ. ગુ૦ ક્લોરોફોર્મનું ચોખ્ખુ વાનું તેલ.

રીત—ક્લોરોફોર્મ ... ૨ ઓંસ.

લીનીમેન્ટ ઓફ કેમ્ફર ... ૨ ઓંસ.

૩. *Spiritus Chloroformi.* લા૦ સ્પીરીટસ ક્લોરોફોર્મી. અં૦ સ્પીરીટ ઓફ ક્લોરોફોર્મ.

રીત—ક્લોરોફોર્મ ... ૧ ઓંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૧૯ ઑંસ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૬૦ ટીપાં.

૪. *Tinctura Chloroformi Composita*. લા. ટીચુરા ક્લોરોફોર્મ
કમ્પોઝીટા. અં. કંપાઉન્ડ ટીચર ઓફ ક્લોરોફોર્મ ગુ.
ક્લોરોફોર્મનો મિશ્રિત અર્ક.

રીત—ક્લોરોફોર્મ ... ૨ ઑંસ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ ... ૮ ઑંસ.

ટીચર કારડમ કે... ૧૦ ઑંસ.

માત્રા— ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.

૫. *Tinctura Chloroformi et Morphinae*. લા. ટીચુરા ક્લોરો-
ફોર્મ એટ મોરફાઇની. અં. ટીચર ઓફ ક્લોરોફોર્મ એ.
ન્ડ મોરફાઇન. ગુ. ક્લોરોફોર્મ અને મોરફાઇનનો અર્ક.

રીત—ક્લોરોફોર્મ ... ૧ ઑંસ.

ઇથર ... ૨ ડ્રામ.

રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ... ૧ ઑંસ.

હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇન ... ૮ ગ્રેન.

ડીલ્યુટ હાઇડ્રોસ્થાનીક એસીડ ... ૪ ડ્રામ.

ઓઇલ ઓફ પીપરમીન્ટ ૪ ટીપાં

લીઝર્વીડ એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ લાઇકરીસ ... ૧ ઑંસ.

ટ્રીકલ (ગોળ) ... ૧ ઑંસ.

સીરપ ... નેઇએ તેટલો.

બધી મળીને આ દવા ૮ ઑંસ બનાવવી.

આ દવાના ૧૦ ટીપામાં ૧ ટીપુ ક્લોરોફોર્મ અને ૪ ટીપુ ગ્રેન
હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇન સમાયેલાં છે.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૦ ટીપાં.

ગુણ—ગરમ, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, પીડાશામક, ચામડીને
બેહરી કરનાર, માદક, શાંતીદાયક, સુશુપ્તિ લાવનાર અને વાતહર છે.

ઉપયોગ—ક્લોરોફોર્મની બનાવટો વાયુના બ્યાધી, હીસ્ટીરી-
આ, તીક્ષ્ણ ચુંક તથા આંકડીના દરદમાં, ઉન્માદ, ધનુવા, ફેરીઆ, ઉલ્ટી,
કેલેરા, દમ, આસ, ચસકો, સંધીવા, અપરમારની આંચકી, સુવાવડની તાણુ

કફના વ્યાધી, ગર્ભાશયના વ્યાધી, પાચનક્રિયાના વ્યાધી, અને ક્ષયરોગની મૂર્છાના વ્યાધીમાં એટલું અગર ખીજ કોઇ હૃદય પૌષ્ટિક અને ગરમ દવાઓના સંયોગમાં વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—કલોરોફોર્મમાં તાવ રોકવાની શક્તિ રહેલી છે એમ ડાક્ટર ગેરોડ જણાવે છે; અને જ્યારે ક્વીનાઇન અને તેની બનાવટો તાવ રોકવાની અસર કરતી નથી, ત્યારે આ દવા તેમના સંયોગમાં વાપરવાથી તાવ રોકવાની અસર ઘણીજ સારી કરે છે; અને માથાના દુખાવાને પણ દવાવી દેછે. બાલ્સામ્યાર તરીકે કોરીઆ, ધનુર્વા, ઉન્માદ, હીસ્પીરીઆમાં આવતી તાણુ તથા આંકડી, સુવારોગની તીક્ષ્ણ પીડા, અને ખીજ ઉંઘરસના તીક્ષ્ણ દરદોમાં, આ દવા સુંઘવાથી પીડાશામક અને નિંદ્રા લાવવાની અસર ધીમી અને સારી થાય છે; પણ તે ઘણી સંભાળથી વાપરવું.

આ દવાનું ચોપડવાનું તેજ તીક્ષ્ણ સાંધાના દુખાવા, ચરકા, શુળ, માથાના દુખાવા, અને સંધીવા તથા ગાંઠીયાવાના દરદખર ચોપડવામાં આવે છે.

શસ્ત્ર ક્રિયામાં વાપરવાની રીત—કલોરોફોર્મ મુખ્યત્વે કરીને શસ્ત્ર ક્રિયા કરવામાં દરદી તોફાન ન કરે તે માટે સુંઘાડવામાં આવે છે; તેનો વાસું ઉઘ્ર છે, અને તે થોડી મિનિટ સુધી સુંઘવાથી પૂર્ણ સુસુપ્તી પ્રાપ્ત થાય છે; પ્રથમ ઘેન આવે છે; બાદ સ્વપ્ના અવસ્થા જણાય છે; અને ત્યાર પછી જ્ઞાનેન્દ્રિયો બંધ પડી છેવટ બેશુદ્ધિ આવી શરીર શિથીલ થઈ જાય છે.

કલોરોફોર્મ સુંઘાડવાની રીત—પ્રથમ જે દરદીને કલોરોફોર્મ આપવાનું હોય તેને પ્રથમ ચાર પાંચ કલાક સુધી ભુખ્યો રાખવો; જે હોજરીમાં ખોરાક અગર પ્રવાહી પદાર્થ હોય છે તો અવશ્ય ઉલ્ટી થાય છે; કોઇને પાછળથી ઊછળો થયા કરે છે; કોઇને મસ્તક દુખે છે અને કોઇને નાક તથા મોંપર કલોરોફોર્મ લાગ્યું હોય છે તો ફાલ્સા ઉઠે છે. દરદીને છાતી તપાસવાની ભુંગળાથી તેના હૃદયની ગતિ તપાસવી; જે હૃદયની ગતિ નબળી અથવા મંદ હોય તો થોડાક દિવસ કલોરોફોર્મ આપવું બંધ કરવું અગર કલોરોફોર્મ આપ્યા સિવાય શસ્ત્ર ક્રિયા કરવી; કાંતો દરદીને પાંચ દશ દીવસ સુધી હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ આપી તેની હૃદયની ગતિને

વધારો પૌષ્ટિક કરવી દરદીને સ્વચ્છ હવાવાળા ઓરડામાં અગર મેડીપર કે જ્યાં આગળ પુષ્કળ તાજી હવા બે બાબુથી આવતી હોય અને જતી હોય ત્યાં લઈ જવો; તેને ટેબલ પર અથવા પાટ પર બનતા સુધી ચતો સુવાડવો અને છાતી તથા પેટ પરના વસ્ત્ર દુર કરવા; કારણ કે આમ કરવાથી દરદી શ્વાસોશ્વાસ બરાબર રીતે લઈ શકતો હોય અથવા મંદ લેતો હોય તે જોવામાં આવે છે; ટેબલ પર કારબોલીક લોશન, મરક્યુરી લોશન, સ્પીરીટ લેમ્પ, બોરાસીક એસીડ, આયડોફોર્મ, પાકીટકેસ (શસ્ત્રની પેટી), લીન્ટ, પાટાનું લુગડું; પીંજેલું રૂ, તાસકો અને ખાલા તૈયાર રાખવા; ઓપરેશનનો જે સામાન જોઈએ તે પહેલાથી તરત તૈયાર રાખવો; કાંઈ પણ ચીજ ઓપરેશન વખતે શોધવી પડે તેમ રાખવી નહીં.

ઓપરેશન વખતે રાખવી જોઈતી દ્રવ્ય પૌષ્ટિક દવાઓ
તથા ગરમ ઉપચારો-ટીચર ડીજીટેલીસ, સ્પીરીટ ઇથર, સ્પીરીટ એમોન્યા એસેમેટીક, લાઇકર સ્ટ્રીકનીઆ, સ્પીરીટ વાઇનમ ગ્યાલોલી, ઇથર, ક્લોરોફોર્મ, એમોન્યા કાર્બોનાસ, લાઇકર એમોન્યા ફોસ્ફોર, લાઇપોડરમીક સીરીજ (ત્વચામાં મારવાની પીચકારી) વીજળીની પેટી; ક્લોરોફોર્મ કેપ, વાદળી, ગરમ પાણી, ઠંડુ પાણી, દુધાલ, કાર્બોલીક સોપ, ગરમ દુધ, વીગેરે જરૂરી સામાન તૈયાર રાખવો.

દરદીની શારીરીક તપાસ કરીને જે ભાગ પર શસ્ત્ર ક્રિયા કરવાની હોય તે ભાગ કાર્બોલીક લોશનથી ઘેસી સાફ કરી તે પર લીન્ટ લોશનમાં ભીંજવી ઢાંકી દેવો. દરદીના હાથની નાડી ઓપરેશન કરનારે પોતાના આસીસ્ટન્ટને આપવી; અને ક્લોરોફોર્મ કેપ દરદીને બેભાન કરી તેના નાક પર અથવા મોં પર ત્રીજા માણસ પાસે સ્વચ્છ હવા જાય તેમ ધરાવી રાખવી; અને તેણે વારંવાર દરદીની શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયા તથા નાડી સંભાળીને શસ્ત્રક્રિયા જમ અને તેમ જલદીથી શરૂ કરી દેવી, અને દરદીને પાટો બાંધી સ્વચ્છ કરી આસપાસનો સામાન દુર મેલાવી; તેને જાગૃત કરવો શરૂ કરવો.

રીત—પ્રથમ એક રૂમાલ પર, લીન્ટ પર અગર ક્લોરોફોર્મ કેપમાં ૦.૫ ગ્રામ રેડી નાક આગળ ધરવો; તેની સાથે શ્વાસમાં બહારની હવા જવા દેવી; પછી ધીમે ધીમે તે બેભાન થતો જાય ત્યાં સુધી ક્લોરોફોર્મ ૦.૫ ગ્રામ અથવા ૧ ગ્રામના પ્રમાણમાં સુધાડવું શરૂ કરવું; અને જ્યારે આંખનું સ્પર્શ જ્ઞાન નષ્ટ થાય એટલે તેની પૂરેપૂરી અસર થઈ એમ સમજવું.

ધથર આપવાની રીત—ધથર પણ આજ પ્રમાણે અપાય છે; પણ તે સૂંઘતા દરદી અતિશય તોફાન કરે છે; અને તેની વાસ ઘણી તીવ્ર છે; અને તે વધારે પ્રમાણમાં આપવાથી દરદી બેમાન થાય છે; કેટલીક વખતે દરદી બેમાન થાય છે અને શસ્ત્રક્રિયા ચાલતી હોય છે ત્યારે એકાએક જાગૃત થઈ જાય છે; અને ઉન્માદના ચિન્હોમાં જઈ પાટાબાટા ફાડી નાંખે છે; અને બેઠો થઈ જઈ શસ્ત્રક્રિયાનો સામાન આમ તેમ ફેરવી દે છે; અને તોફાન કરે છે; તેથી તેને બેશુદ્ધ કરતાં ઘણીજ મુશ્કેલી પડે છે; માટે ધથર કરતા ક્લોરોફોર્મ આપવું તે ઘણું સારું છે; અને ક્લોરોફોર્મથી દરદી ઝટ બેમાન થઈ જાય છે અને શાંત પડ્યો રહે છે.

CHLORAL HYDRAS. (C_2HCl_3O , H_2O) લા. ક્લોરલ

હાઇડ્રેસ. અ. હાઇડ્રેટ ઓફ ક્લોરલ.

માત્રા— ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

Syrupus Chloral. લા. સીરપ ક્લોરલ, અ. સીરપ ઓફ ક્લોરલ.

રીત—ક્લોરલ હાઇડ્રેસ ૮૦ ગ્રેન.

ચોખ્ખુ પાણી ૧૬ ગ્રામ.

સીમ્પલ સીરપ જોઈએ તેટલો.

બધો મળી ૧ ઓંસ બનાવવો.

આ સીરપના દરેક ગ્રામમાં ક્લોરલ હાઇડ્રેસના ૧૦ ગ્રેન સમાવેલા છે.

માત્રા— ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—પીડાશામક, ગરમ, ચુંક તથા આંકડી મટાડનાર, અને નિદ્રા લાવનાર છે.

ઉપયોગ—ક્લોરલ હાઇડ્રેસની બનાવટો—ધનુર્વા, સખન ઉધરસ, સન્નીપાત, ઉન્માદ, ફેરીઆ, શ્વાસ, આંચકી, હીમ્ટીરીઆ, અપસ્માર અને માથાના દુખાવામાં વારંવાર વપરાય છે.

નિર્દેશ વર્ણન—ક્લોરલ હાઇડ્રેસમાં કુદરતી ઉંઘ લાવવાની શક્તિ રહેલી છે. તનદુરસ્ત માણસને આ દવાના ૩૦ ગ્રેનનું પ્રમાણ આખાથી ૧૧ થી ૬ ગા કલાકમાં ગુલાબી ઉંઘ આવવા લાગે છે; અને તે-

નાથી હૃદયની તથા મગજના સ્નાયુઓની ગતીપર કાંઈ નુકશાન થતું નથી; અને અશીલુની માફક તે બાંધકાષ, માથાનો દુખાવો, ઉબકા અને બેચેની ઉત્પન્ન કરતું નથી. ઉપરના પ્રમાણમાં તે શ્વાસોશ્વાસની તથા હૃદયની ગતીપર કાંઈ નુકશાન કરતું નથી.

સ્ટ્રીકનીઆના વિષના કેસમાં તાણુ તથા આંચકી મટાડવા અને શીઝેસ્ટીગમીનના વિષમાં વિષનાશક અસર કરવા સારૂ આ દવા અતિશય વપરાય છે. કેટલાક તીક્ષ્ણ દરદોમાં જ્યાં અશીલુ અને મોરફાઇન વાપરતું અયોગ્ય લાગે છે ત્યાં ક્લોરલ હાઇડ્રાસ વાપર્યાથી સારો ફાયદો થાય છે. ક્ષયરોગમાં વળતો પરસેવો આ દવા અટકાવી શકે છે. ક્લોરલ હાઇડ્રાસનો ત્વચામાં મારવાની પીચકારીના રૂપમાં કદી ઉપયોગ કરવો નહીં કારણકે તે ચામડીપર અતિશય સોજો લાગી પકવે છે. આ દવાનો ખરાબ સ્વાદ ગ્લીસરાઇન, સાકર, સાદો સીરપ, અથવા નારંગીનો સીરપ મિશ્ર કરવાથી દૂર થાય છે.

BUTYL CHLORAL HYDRAS. લા. બીટીલ ક્લોરલ હાઇડ્રાસ. અં. હાઇડ્રેટ ઓફ બીટીલ ક્લોરલ.

માત્રા—પીડાશામક તરીકે ૧ થી ૫ ગ્રેન; અને નિંદ્રા લાવવા સારૂ ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—આ દવાના ગુણદોષ ક્લોરલ હાઇડ્રાસને મળતાં છે; પણ તે હૃદય ઉપર થોડી અસર કરે છે; તેથી તે વારંવાર ક્લોરલ હાઇડ્રાસથી નિંદ્રા આવતી નથી અગર તેના વધારે પ્રમાણ આપવાની જરૂર પડે છે ત્યારે તેની સાથે આ દવા મિશ્ર કરીને આપવાથી નિંદ્રા લાવવાની અને પીડાશામક અસર ઘણી સારી રીતે થાય છે.

આલ્કોહોલ, ઇથર, ક્લોરોફોર્મ અને ક્લોરલ હાઇડ્રાસના વિપારી ચિન્હો—ઉપરની દવાઓ વિપારી પ્રમાણમાં લેવાથી અગર સુંઘવાથી ઘેન આવે છે, લવારો થાય છે, રહેરો કાળો પડવા લાગે છે; શ્વાસ ધુંટાય છે, નાડી અનિયમીત થાય છે; બેશુદ્ધિ આવે છે, રક્તાશયમંદ થાય છે; મગજપર લોહી એકઠું થાય છે, અને છેવટે હૃદય તથા શ્વાસોશ્વાસ એકદમ બાંધ પડી દરદી મરણ પામે છે; મરણ પહેલાં કીકીઓ વિસ્તૃત

થાય છે; શ્વાસ ધણો મંદ અને ધણે આંતરે ચાલે છે, નાડી ધીમી અને ક્ષીણ થાય છે અને છેવટે હાથ તથા મોં કાળુ પડી શરીર ઠંડું થાય છે અને છેવટે એકદમ દરદી મરણ પામે છે.

વિષનાશક ઇલાજો.

કલોરોફોર્મ.

૧. સ્તમકપાંપ વાપરવો.

૨. વમનકારક દવાઓ વાપરવી.

૩. ચહેરા અને શરીરપર ઠંડુ પાણી છાંટવું.

ઇથર.

૪. નાક આગળ આમોન્યા ધરવો.

૫. મુખ અથવા ગુદાવાટે આમોન્યા અને કાફી આપવા.

કલોરલ હાઇડ્રાસ.

૬. વીજળી લગાડવી, કૃત્રીમ શ્વાસ ચલાવવો. ઉષ્ણ ઉપચાર કરવા.

૭. અમીલ નાઇટ્રેટ સુધાડવું.

૮. સ્ટ્રીકનીઆ સંદેશના ફેઠ એનની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

આઇડોહોલ.

૯. ઓક્સીજનનો નાસ વાપરવો.

૧૦. એપોમોરફાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડના ફેઠ એનની ટેબ્લેટની ત્વચામાં પીચકારી મારવી.

IODIFORMUM. (CHI₃) હાલો આયડોફોર્મ. અં. આયડોફોર્મ.

માત્રા— ૩ થી ૩ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Suppositoria Iodoformi.* હાલો સપોઝીટોરીઆ આયડોફોર્મ અં. આયડોફોર્મ સપોઝીટોરીઝ. ૭૦ આયડોફોર્મની સોગડીઓ.

રીત—આયડોફોર્મ ૩૬ ગ્રેન.

કોકમનું તેલ ૧૪૪ ગ્રેન.

મિશ્ર કરી ૧૨ સોગડીઓ બનાવવી. દરેક સોગડીમાં ૩ ગ્રેન આયડોફોર્મ સમાયેલું છે.

૨. *Unguentum Iodoformi.* લા.૦ અંગવેન્ટમ આયડોફોર્મી. અ.૦
ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ આયડોફોર્મ. ગુ.૦ આયડોફોર્મનું મઝમઝ

રીત—આયડોફોર્મ ૧ ઑંસ.
બેન્ઝોએટેડ લાર્ડ ૯ ઑંસ.

ગુણ—દુર્ગંધનાશક, જતુનાશક, અને રોપણ છે.

ઉપયોગ—આયડોફોર્મ ક્ષયરોગ અને ઉધરસમાં ગોયાકોલ, અને યુકીલીન્ટી ઓઇલના સંયોગમાં ગોળીના રૂપમાં જતુનાશક અને રોપણ તરીકે વારંવાર વપરાય છે, બાહ્યોપચારમાં ચાંદી, ચાંદા, ગંધાતા ક્ષત અને સઘળી પ્રકારના જખમપર તેની બૂચી અગર મઝમઝ રોપણ અસર સારૂ લગાડાય છે. આયડોફોર્મ અને કોલોડીઅન સરખા પ્રમાણમાં મિશ્ર કરીને સ્તવા અથવા સોજપર લગાડવાથી આરામ થાય છે. ક્ષયરોગમાં તેનો નાસ લેવામાં આવે છે.

SALOLUM. લા.૦ સેલોલમ. અ.૦ સેલોલ.

માત્રા— ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ગુણ—ગરમી કમી કરનાર અને દુર્ગંધનાશક છે.

ઉપયોગ—સેલોલ તીક્ષ્ણ અને જૂના સંધીવામાં, અને ટાઇફોઇડના તાવમાં વાપરવાની બલામણુ કરવામાં આવે છે. આંતરડાના ક્ષતના દરદમાં, આતસાર, કોલેરા, મરડા અને સંઘ્રહણીના દરદમાં તેની જતુનાશક અને દુર્ગંધનાશક અસર સારૂ વારંવાર વપરાય છે.

ડાક્ટર. એચ. એ. ફેરબાયરન મરડાની સારવારમાં સેલોલ ઓપીયમ સાથે વાપરવાની બલામણુ કરે છે. (સીલોન મેડીકલ જર્નલ, એપ્રિલ. ૧૮૯૧.)

પ્રમેહ અને મુત્રાશયના પ્રવાહના વ્યાધીમાં સેલોલ ૫ થી ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે, અને તે મૂત્ર માર્ગમાં દુર્ગંધનાશક અસર સારી રીતે કરી મુત્ર નળીને નિર્ભગ કરે છે.

(Lancet March 22, 1890.)

ટાઇફોઇડ તાવ અને અન્નાશયના ક્ષતના દરદપર સેલોલ એક કીમતી દવા છે.

(Year Book of Treatment 1892.)

સંગ્રહણી, મરડા અને અતિસારના દરદમાં નીચેના પડીકા વાપરવાથી
સારો ફાયદો થાય છે.

સેલોલ	૯ ગ્રેન.
ડાવર્સ પાઉડર	૧૨ ગ્રેન.
પદ્મવીસ કીટા એરોમેટીક	૧૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૬ ગ્રેન.

૩ પડીકા કરી પાણી સાથે દીવસમાં ૩ વાર લેવા.

(અનુવાદક.)

ACIDUM CARBOLICUM. ($\text{HC}_6\text{H}_5\text{O}$) લાઠ એસીડમ

કાર્બોલીકમ. અં. કાર્બોલીક એસીડ.

લિપનામ—ક્રેનીકએસીડ. ફેનલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૩ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટો.

૧ *Acidum Carbolicum Liquefactum.* લાઠ એસીડમ કાર્બોલીકમ
લીકવેફેક્ટમ. અં. લોકવીફાઇડ કાર્બોલીક એસીડ.

માત્રા— ... ૧ થી ૪ ટીપાં.

૨ *Glycerinum Acidi Carbolici.* લા. ગ્લીસરાઇનમ એસીડી કાર્બો-
લીસી, અં. ગ્લીસરાઇન ઓફ કાર્બોલીક એસીડ.

રીત—કાર્બોલીક એસીડ ... ૧ ઓંસ.
ગ્લીસરાઇન ... ૪ ઓંસ.

૩ *Suppositoria Acidi Carbolici cum Sapon.* લા. સપો-
ઝીટોરીઆ એસીડી કાર્બોલીસી કમ સેપોનઃ અં. કાર્બોલીક
એસીડ સપોઝીટોરીઝ. ગુ. સાચુ અને કાર્બોલીક એસીડની
સોગડીઓ.

રીત—કાર્બોલીક એસીડ ... ૧૨ ગ્રેન.
કર્ડ સોપ ... ૧૮૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇન ઓફ સ્ટાર્ચ... એધએ તેલ.

બધી દવા મિશ્ર કરી ૧૨ સોગડીઓ બનાવવી દરેક સોગડીમાં ૧ ગ્રેન કાર્બોલીક એસીડ સમાવેલું છે.

૪ *Unguentum Acidi Carbolici.* લાંબાંગવેન્ટમ એસીડી કાર્બોલીસી. અંબાંગવેન્ટ એસીડ કાર્બોલીક એસીડ. ગુંબાંગવેન્ટ એસીડનું મલમ.

રીત—કાર્બોલીક એસીડ	૬૦ ગ્રેન.
સોફ્ટ પેરાફીન	૭૨૦ ગ્રેન.
હાર્ડ પેરાફીન	૩૬૦ ગ્રેન.

ગુણ—જંતુનાશક, દુર્ગંધનાશક, લોહી સુધારનાર, રોપણ, દાહક અને ઉલ્ટી શામક છે. વધારે પ્રમાણમાં તીક્ષ્ણ દાહક વિધ છે,

ઉપયોગ—કાર્બોલીક એસીડ ઉલ્ટી, કોલેરા, વાતપિત, ઉધરસ, ક્ષય, જ્વર, રક્તદોષ, પ્લેગ, અતિસાર સંગ્રહણી અને આંતરડાના બગાડના દરદોમાં રક્તશોષક, અને દુર્ગંધનાશક તરીકે વારંવાર વપરાય છે. છપીકાકયુઆના, કંઠાનાઇન સલ્ફાસ અને કાર્બોલીક એસીડની ગોળીઓ પ્લેગના રોગમાં જંતુનાશક અને લોહી સુધારવા તરીકે વપરાય છે, પ્લેગના સખત તાવમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપર્યાથી ઘણીજ સારી અસર થાય છે.

સોડા સેલીસીલાસ	૧૦ ગ્રેન.
સોડા બાય કાર્બોનાસ	૧૦ ગ્રેન.
કાર્બોલીક એસીડ	૧૦ ગ્રેન.
ગ્લીસરાઇન	૧ દ્રામ.
ભાઇકર એમોન્યા એસીટાસ	૩ દ્રામ.
સ્પીરીટ એમોન્યા એરોમેટીક	૩૦ ટીપાં.
ભાઇકર સ્ટ્રીકન્યા	૧૫ ટીપાં.
ટીચર ડીજીટેલીસ	૬ ટીપાં.
ટીચર સ્ટ્રોફેન્યસ	૧૫ ટીપાં.
પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્ર કરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું. (અનુવાદક.)

બાહ્યોપચારમાં આ એસીડ કાર્બોલીક લોશન (એસીડ ૪૬ દ્રામ અને પાણી ૨૦ ઓંસ.) અને કાર્બોલીક ઓઇલ (એસીડ ૧ ઓંસ અને તેલ ૨૦ ઓંસ) ના રૂપમાં દરેક પ્રકારના મલમ, આંદી, ગડગુમડા, ગાંઠા,

બદો, ક્ષતો વીગેરેને ધોવામાં અને ચોપડવામાં વપરાય છે. અંદરના ઉપચાર તરીકે કાઝેલીક એસીડના ગુણોદોષ કીચોસોટને ઘણી ખરી રીતે મળતા આવે છે.

વિષારી ચિન્હો.—આ દવા વિષારી પ્રમાણમાં અતિશય લુગાડવાથી, સુંઘવાથી અગર ભુલથી પી જવાથી ભયંકર દાહક વિષના ચિન્હો થાય છે; માથામાં ચક્કર આવે છે, ઉલ્ટીઓ થાય છે, નાડી નબળી પડે છે, આંચકીઓ આવે છે; અને ગળાનો તથા હોજરીની અંદરની ચામડી બળી જઈ તીક્ષ્ણ સોજે આવે છે; દરદી અતિશય પીડા પામે છે અને છેવટે હૃદય બંધ પડી દરદી મરણ પામે છે.

વિષનાશક દવા.—કાઝેલીક એસીડના વિષની ઉત્તમ વિષનાશક દવા ઝોલીવ ઝોઘલ છે.

કાસ્ટીક સોડા, કાસ્ટીક પોટાશ, અને કાઝેલીક એસીડના વિષનાં વિષનાશક ઇલાજો.

- કાઝેલીક એસીડ. ૧. વીનિંગર પાણીમાં મિશ્ર કરીને દરદીને પાવું.
કાસ્ટીક પોટાશ. ૨. લીંથુનો રસ પાણીમાં મેળવી પાવો.
કાસ્ટીક સોડા. ૩. સાઈટ્રીક એસીડની ટેબ્લેટ્સ વાપરવી; અથવા ટારટરીક એસીડના ૩૦ ગ્રેન ૧૦ ઓંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવા.
૪. ઝોલીવ ઝોઘલના ૫ ઓંસ ૨૦ ઓંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાવા.
સત્યના-સ્ટેમકપંપ, સ્ટેમક ટયુબ, અને વમનકારક દવાઓ વાપરવી નહીં.
૫ સાકરેટેડ સોલ્યુશન ઝોફ લાઈમનો ૧ ગ્રામ ૧૦ ઓંસ પાણીમાં મિશ્ર કરી પાંછ દેવો.
૬. હૃદય પૌષ્ટિક દવાઓ વાપરવી; કૃત્રીમ શ્વાસોશ્વાસ ચાલુ કરવો.

CREASOTUM. લા. કીચોસોટમ અં. કીચોસોટ.

માત્રા— ... ૧ થી ૩ ટીમા.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Mistura Creasoti.* લા૦ મીસ્યુરા ક્રીયોસોટી. અં૦ ક્રીયોસોટ મીકથર. ગુ૦ ક્રીઓસોટનું મીથ્રણ.

રીત—ક્રીયોસોટ	૧૫ ટીંપા.
ગ્લેસીઅલ એસેટીક એસીડ	૧૫ ટીંપા.
સ્પીરીટ ઓફ જ્યુનીપર	૩૦ ટીંપા.
સીરપ	૧ ઓંસ.
ચોખ્ખુ પાણી...	૧૫ ઓંસ.
માત્રા—	૧ થી ૨ ઓંસ.

Unguentum Creasoti. લા૦ અંગવેન્ટમ ક્રીયોસોટી. અં૦ ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ ક્રીયોસોટ. ગુ૦ ક્રીયોસોટનું મલમ.

રીત—ક્રીયોસોટ	૧ ગ્રામ.
સીમ્પલ ઓઇન્ટમેન્ટ	૧ ઓંસ.

૩. *Vapor Creasoti.* લા૦ વેપર ક્રીયોસોટી. અં૦ ઇનહેલેશન ઓફ ક્રીયોસોટ ગુ૦ ક્રીયોસોટનો નાસ.

રીત—ક્રીયોસોટ	૧૨ ટીંપા.
ઉકળતું પાણી	૮ ઓંસ.

ગુણ—ઉલ્ટીશામક, દુર્ગંધનાશક, જંતુનાશક, રોપણ, કફદ્ધ, દાહક અને ગ્રાહીક છે.

ઉપયોગ—ક્રીયોસોટ ઝાડા તથા ઉલ્ટીના વ્યાધીમાં પીડાશામક અને ગ્રાહીક અસર સારૂ વપરાય છે. ઉધરસ, ફેફસાના સોજા, ક્ષય, હોજરી, અને ફેફસાના રક્તશ્રાવના દરદમાં, કોલેરા, આંતરડાના રક્તશ્રાવના વ્યાધીમાં પ્રમેહ, જૂનો પ્રમેહ, હીસ્ટીરાઆ અને ગર્ભાવસ્થામાં થતી ઉલ્ટી બંધ કરવા સારૂ, દરીઆઇ માંદગી અને મધુ પ્રમેહના દરદમાં ક્રીયોસોટ વપરાય છે. બાલોપચાર તરીકે દાંતના દુખાવામાં તે લગાડાય છે; અને મલમના રૂપમાં દાદર વીસ્ફોટક, ખરજવા, અને લુખસ ઉપર ચોપડવામાં આવે છે.

મી. ચાર્લિસ લેમ્ફગ નામનો અગ્રેજ તબીબ ઈન્ડિઅન મેડીકલ રેકર્ડમાં જણાવેછે કે ક્ષયના રોગમાં ક્રીયોસોટ ઘણા વધારે પ્રમાણમાં અને લાંબા વખત સુધી નિર્મયતાથી ઘણા સારા પરીણામ સાથે વાપરી શકાય

છે, તે કેમ વાપરવું તથા કેટલા પ્રમાણમાં વાપરવું અને તેથી મુખ્ય સી અસરો થાય છે તે નીચે પ્રમાણે જણાવે છે.

૧. ઉત્તમ ખીચવુંનું ક્રીયોસોટ ૧૨૦ થી ૨૪૦ ટીંપા સુધી પલ્મનરી ટયુબર કયુલસના ક્ષયના સ્વરૂપમાં ઘણા ફાયદા સાથે વાપરી શકાય છે.

૨. કોલ્લીવર ઓઇલ અને ખીજ સ્પીરીટ્યુસ મીશ્નરોમાં ક્રીયોસોટ મેળવવાથી ઘણી ઉત્તમ રીતે વાપરી શકાય છે અને ખીજ દરદોમાં ક્રીયોસોટ ચેમ્બર તથા એરોનેઝલ ઇન્હેલરના રૂપમાં વાપરવાથી ઘણી સારી અસર થાય છે.

૩. ક્રીયોસોટની શરૂઆત ઘણા મુદ્દમ પ્રમાણમાં કરવી જોઈએ; અને યકી ધીમે ધીમે વધારતા તેને ૪૦ ટીંપા સુધી વાપરવું જોઈએ. આ પ્રમાણ પુખ્ત ઉંમરના માણસો ઘણી સારી રીતે જીવી શકે છે; અને વળી બચ્ચાના ક્ષયના દરદમાં ૩૦ ટીંપાનું પ્રમાણ ઘણી સારી રીતે બચ્ચાંથી જીવી શકાય છે.

૪. ક્રીયોસોટના વધારે પ્રમાણે બાંયેજ પાચન ક્રિયાને હરકત કરે છે, તેના ઉપયોગથી બુખ ઘણી સારી લાગે છે; અન્નનો વધારે અને જલદીથી પચાવ થાય છે; અજીર્ણના દરદો સમુજાના નાશ પામે છે; અને કોલ્લીવર ઓઇલ સારી રીતે વધારે પ્રમાણમાં અને સહેલાઈથી પચી શકે છે. કફ, બલગમ, પફ તથા લોહીના ગળકા એકદમ ઘટી જાય છે, અને રાતનો પરસેવો બંધ થઈ દરદી સારો તનદુરસ્ત થાય છે.

૫. ક્રીયોસોટ તેની દુર્ગંધનાશ કરવાની તથા જંતુનાશક અસરને લીધે અન્નાશયમાં ઘણીજ સારી અસર કરે છે; અને ટયુબરકયુલસ નામના જંતુએનો ક્ષય કરી અન્નાશય અને ફેફસાં નિમેજ રાખે છે. આંતરડાની સ્થિતિ સુધારી બંધકોષ દુર કરે છે તથા પૌષ્ટિક અસર કરે છે.

૬. ક્રીયોસોટ ફેફસાંમાંથી વહેતા મલીન પ્રવાહ તથા પડતા લોહીને બંધ કરી છાતીને તનદુરસ્ત બનાવે છે.

૭. ક્રીયોસોટ મુત્રાશયની ઇંદ્રીઓપર સોજની તથા ક્ષોબક અસર કરતું નથી.

૮. ગોયાકોલ અને ગોયાકલ કાર્બોનેટના કરતા ક્રીયોસોટ ઘણુંજ સસ્તું હોવાથી સાધારણ સ્થિતિના માણસો તેનો બહોળો અને લાંબા વખત સુધી ઉપયોગ કરે છે, ખીજ જાહેર સખાવતોની ઔષધશાળાઓમાં ગરીબ દરદીઓ. સારૂ છુટથી વાપરી શકાય છે.

આ પ્રમાણે ક્રીયોસોટના ગુણદોષ થાય છે; પણ તે ઘણા થોડા પ્ર-
માણમાં વાપરવું તે વધારે સાર છે; કારણકે આ દાકતર ઠંડા દેશ નો રહે-
વાશી છે અને તેની માત્રા પણ ઠંડા દેશના રહેવાશીઓને સાર છે માટે
આપણા ગરમ દેશમાં તેનો ૫ થી ૧૫ ટીપા સુધી ઉપયોગ કરવો તે
ઘણું સહીસલામત બરેલું છે.

GUAIACOL. લાં ગોયાકોલ. અં ગોયાકોલ.

માત્રા— ... ૧ થી ૫ ટીપાં.

મુખ્ય બનાવટ.

૧ *Guaiacol Carbonas.* લાં ગોયાકોલ કાર્બોનાસ. અં કાર્બોનેટ
ઓફ ગોયાકોલ.

ઉપનામ—ડયુઓટલ.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

ગુણ—જ્વરદન, કફદન, જંતુનાશક, પૌષ્ટિક અને અગ્નિવર્ધક છે.

ઉપયોગ—ગોયાકોલ અને તેનો કાર્બોનેટ ઉધરસ, છાતીના
દરદો, વધી ગએલા તાવ, નબળાઇ, ક્ષય, ઉંટાટીયો. ફેફસાના વ્યાધી, ઉલ્ટી,
કંઠમાળ, આંતરડાના ક્ષય, કોલેરા અને અતિસારના દરદોમાં વારંવાર વપરાય છે.

વિશેષ વર્ણન—ગોયાકોલ ક્ષયરોગમાં ક્રીયોસોટને બદલે વાપ-
રવામાં આવે છે. આ દવા ક્ષયરોગના ટયુબરકલ અને બેક્ટેરી નામના
જંતુઓનો નાશ ઘણી જલદીથી કરે છે. ક્ષયરોગમાં આ દવા ઘણીજ કી-
મતી છે; તે વધારે વખત સુધી વાપરવાથી ક્ષય રોગના ચિન્હો જેવા કે
અતિશય આવતી ઉધરસ, ટયુબરકલ નામના જંતુથી થતો ફેફસામાં દુખાવો,
તથા સણકા, રક્ત મિશ્રીત ગળદા, રાતનો પરસેવો, તાવ, સળેખમ, અન્નપર
અરૂચી, તરસ અને નબળાઇ વીગેરે ધીમે ધીમે નાબુદ થવા માંડે છે.

આ દવા ક્રીયોસોટ જેવી અસર કરે છે; અને તે તેનાજ પ્રમાણમાં
વપરાય છે; પણ તે હોજરીપર ઓછી જલદ અસર કરનાર હોવાથી વારંવાર
વધારે પસંદ કરીને વપરાય છે.

આ ઉપરાંત ગોયાકોલમાં બીજી બે અદ્ભુત શક્તિ રહેલી છે:

૧. આ દવા પીંછીથી ચામડીપર ચોપડવાથી અને તેપર ગટા
પડ્યાં અને ઓછાક સીંકે ઢાંકવાથી તે સખત તાવમાં ચઢેલી અતિશયગ-

રમીને એકદમ નામુદ કરવા માંડે છે; જો કે તે ૧૫ થી ૬૦ ટીપાના પ્રમાણમાં ચોપડવાથી પરસેવો અને ઠંડી ઉપજાવે છે.

૨. માથાના સખત દુખાવામાં આ દવા ચોપડવાથી અગર ત્યજી વાટે પીચકારીના રૂપમાં વાપર્યાથી પીડાશામક અસર સારી રીતે કરે છે.

શ્વાસોશ્વાસની ક્રિયાપર દુર્ગંધનાશક તરીકે ગોયાંકોલ ક્ષયરોગમાં અતિશય વપરાય છે. આ દવાનો ભુકો ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેનના પ્રમાણમાં ઉપરના દરદોમાં નિર્ભયતાથી વાપરી શકાય છે.

AMYL NITRIS. ($C_5H_{11}NO_2$) લાંબાં અમીલ નાઇટ્રીસ અં.

નાઇટ્રીટ ઓફ અમીલ.

માત્રા—... ૧ થી ૧ ટીપું.

સુંઘવા તરીકે ૨ થી ૫ ટીપાં લીન્ટરપર છાંટીને સુંઘવા.

ઉપયોગ—અમીલ નાઇટ્રીસ હૃદય શુભ, હેડકી, અપસ્માર, કોલેરાની મૂર્છા, નખગાની મૂર્છા, દમ, હાંફણ, માથાના સખત દુખાવા, ધનુર્વા આંચકી તથા તાણના વ્યાધીમાં અને ખીજા હૃદયની મંદ ગતીના વ્યાધીમાં સુંઘવાથી ગરમ અને હૃદય પૌષ્ટિક અસર કરે છે.

સ્ટ્રીકન્યાના વિષમાં આ દવા સુંઘાડવામાં વાપર્યાથી વિષનાશક અસર થાય છે.

NITRO-GLYCERINUM. લાંબાં નાઇટ્રોગ્લીસરાઇનમ અં.
નાઇટ્રોગ્લીસરીન.

મુખ્ય અનાવટ.

૧. *Tabellae Nitroglycerini.* લાંબાં ટાબેલીનાઇટ્રોગ્લીસરાઇની. અં.
ટેબ્લેટસ ઓફ નાઇટ્રો ગ્લીસરીન.

માત્રા—... ૧ થી ૨. ટેબ્લેટસ.

ઉપયોગ—નાઇટ્રો ગ્લીસરીનની અસરે, અમીલનાઇટ્રીસને મળતી આવે છે.

હૃદય શુભ, માથાના દુખાવા, મસ્તક શુભના વ્યાધીમાં આ દવા ઘણી ઉપયોગી છે. દરીઆઇ માંદગીના વ્યાધીમાં આ દવા વાપરવાથી સારો ફાયદો થાય છે.

ACIDUM SALICYLICUM. ($\text{HC}_7\text{H}_5\text{O}_3$) લા. એસીડમ

સાલીસીલીકમ. અં. સાલીસીલીક એસીડ.

માત્રા— ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

મુખ્ય બનાવટ.

૧. *Unguentum Acidi Salicylici.* લા. અગવેન્ટમ એસીડી
સેલીસીલીસી અં. ઓઇન્ટમેન્ટ ઓફ સેલીસીલીક એ-
સીડ. ગુ. સાલીસીલીક એસીડનું મલમ.

રીત—સાલીસીલીક એસીડ ... ૬૦ ગ્રેન.

સોફ્ટ પેનકીન ... ૧૦૮૦ ગ્રેન.

હાર્ડ પેનકીન ... ૫૪૦ ગ્રેન.

ગુણ—જ્વરદન, સ્વેદન, મૂત્રન, ખટાશ દૂર કરનાર, રોપણ અને
જંતુનાશક છે.

ઉપયોગ—સેલીસીલીક એસીડ તાવ, સંધીજ, ગાંઠીઓ વા અને
ખીજ તીક્ષ્ણ લોહીના બગાડના દરદમાં રક્તશોધક અને લોહીની ખ-
ટાશ દૂર કરવા તરીકે વપરાય છે.

બાહ્યોપચારમાં સાલીસીલીક એસીડનો ગુણુ રોપણ અને દુર્ગંધ
દૂર કરનાર છે; માટે તેના પાંચ ગ્રેન એક ઑંસ પાણીમાં મેળવી તે
વતી જખમ ધોવામાં આવે છે; તથા ચાંદા ઉપર ચોપડવામાં આવે છે; આ
દવાનું મલમ ચાંદા અને જખમ રૂઝાવવામાં લગાડાય છે.

SODII SALICYLAS. ($\text{NaC}_7\text{H}_5\text{O}_3$) $2\text{H}_2\text{O}$. લા.

સોડી સેલીસીલાસ. અં. સેલીસીલેટ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

ગુણ—તાવની ગરમી ઉતારનાર, ખટાશ દૂર કરનાર અને રક્તશો-
ધક છે.

ઉપયોગ—સેલી સેલીસીલાસ સઘળી પ્રકારના તાવ, સંધીવા,
ગાંઠીઓ વા, પેશાબની અને પીત્તાશયની કાંકરીના દરદમાં વારંવાર વપરાય
છે; તે વધારે વખત સુધી વધારે પ્રમાણમાં લેવાથી કાનમાં બહેરાશ આવે છે,
માથુ દુખે છે અને ચક્કર આવે છે; માટે તેનો વધારે પ્રમાણમાં ઉપયોગ વારંવાર
લાંબા વખત સુધી કરવો નહીં હાઇડ્રોએમીક એસીડ અને બ્રોમા-

છડની બનાવટો લેવાથી કાનની બહેનશ અને માથાના દુખાવા નાશ પામે છે. (વિસ્તારથી વર્ણન સેલીસીન નામની દવામાં જુઓ.)

PARAFFINUM DURUM. લાં પેરાફીનમ ડ્યુરમ. અં ૦ હા-
ડ પેરાફીન. ગુ ૦ કઠણ પેરાફીન.

ઉપયોગ—હાર્ડ પેરાફીન કેટલીક જાતના મુખ્ય મલમો બનાવ-
માં, (જેવા કે બોરીક, કારબોત્રીક, સેલીનીટ્રીક એસીડ અને યુકેલીપ્ટસ)
વેજીટેબલ અને એનીમલ ફેટને બદલે વપરાય છે.

PARAFFINUM MOLLE. લાં પેરાફીનમ મોલી. અં ૦
સોફ્ટ પેરાફીન. ગુ ૦ નરમ પેરાફીન.

ઉપયોગ—સોફ્ટ પેરાફીન હાર્ડ પેરાફીનના સંયોગમાં વેજીટે-
બલ અને એનીમલ ફેટને બદલે કેટલીક જાતના મુખ્ય મલમ બનાવવા-
માં વપરાય છે; અને વળી અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજરી નાઇટ્રેટીસ ડીઇયુટમ
અને અંગવેન્ટમ ઝીન્સી ઓક્સાઇડીનો બનાવટો બનાવવામાં વપરાય છે.

ZINCI SULPHOCARBOLAS. $(C_6H_5SO_4)_2H_2O$.

લાં ઝીન્સી સલ્ફોકાર્બોલાસ. અં ૦ સલ્ફોકાર્બોલેટ ઓફ ઝીન્ક.

ઉપયોગ—સલ્ફો કાર્બોલેટ ઓફ ઝીન્ક અંદરના ઉપચાર ત-
રીકે વપરતી નથી; પણ બાહ્યોપચારમાં મિશ્રણના રૂપમાં ગ્રાહીક પીચકારી
(સલ્ફો કાર્બોલેટ ઓફ ઝીન્ક, ૧ થી ૩ ગ્રેન અને પાણી ૧ ઓંસ.) તરીકે
પ્રદર અને પ્રમેહમાં વપરાય છે.

SODII SULPHO CARBOLAS. $(NaO)_6H_5SO_4 \cdot 2H_2O$

લાં સોડી સલ્ફોકાર્બોલાસ. અં ૦ સલ્ફોકાર્બો-
લેટ ઓફ સોડીયમ.

માત્રા— ... ૧૦ થી ૧૫ ગ્રેન.

ઉપયોગ—સોડી સલ્ફો કાર્બોલાસ દુર્ગંધનાશક તરીકે વપરાય
છે, પણ તે હાઈપોલીક એસીડ કરતાં ઘણી ઓછી દુર્ગંધનાશક અસર કરે
છે. લોહીના બગાડના વ્યાધીમાં અને ગટગુમડના તાવમાં આ દવા દુર્ગંધ-
નાશક અને રક્તશોધક તરીકે વપરાય છે.

વનસ્પતિ વિભાગમાં રહી ગએલી દવા.

DAMIANA. લા૦ ડેમીઆના. અં૦ ડેમીઆના.

મુખ્ય ખનાવટો.

૧ *Extractum Damianae Liquidum.* લા૦ એકસ્ટ્રેક્ટમ ડેમી-
આની લીકવીડમ. અં૦ લીકવીડ એકસ્ટ્રેક્ટ એક ડેમી-
આની. ગુ૦ ડેમીઆનાનું પ્રવાહી સત્વ.

માત્રા— ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.

૨ *Extractum Damianae.* લા૦ એકસ્ટ્રેક્ટમ ડેમીઆની. અં૦ એક-
સ્ટ્રેક્ટ એક ડેમીઆના. ગુ૦ ડેમીઆનાનું સત્વ.

માત્રા— ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

ગુણ—પૌષ્ટિક, મૂત્રલ અને કામોત્તેજક.

ઉપયોગ—ડેમીઆનાની ખનાવટો નબળાઈ, મગજના રનાયુ-
ઓની નબળાઈના વ્યાધી, નપુશકપણ, જૂનો પ્રમેહ, અજીર્ણ, મંદાગ્નિ
અને પાંડુ રોગમાં વારંવાર પૌષ્ટિક અસર સાર પીજી પૌષ્ટિક દવાઓના
સંયોગમાં વપરાય છે.

કમતાકાત અને નપુશકપણના દરદમાં નીચેનું મિશ્રણ વાપર્યાથી
ઘણીજ સારી અસર થાય છે.

એસીડ નાઇટ્રો હાઇડ્રોક્લોરીક ડીલ્યુટ	૧૫ ટીપાં.
એસીડ ફોસ્ફોરીક ડીલ્યુટ	૧૫ ટીપાં.
લાઇકર સ્ટ્રીકનીઆ	૧૦ ટીપાં.
એકસ્ટ્રેક્ટ ડેમીઆના લીકવીડ ...	૧૬ દ્રામ.
ટીચર કેલંબા	૧૫ ટીપાં.
તજનું પાણી	૩ ઓંસ.

મિશ્રકરી દીવસમાં ત્રણવાર પીવું. (અનુવાદક.)

ખનિજ વિભાગ સમાપ્ત.

અંગ્રેજ ઔષધો બનાવવાની સાધારણ રીત.

TINCTURA લાં ટીંચુરા. અં ટીંચર. ગુ ઓ અર્ક—

અંગ્રેજ દવાઓમાં વનસ્પતિ વિભાગની ઘણીખરી દવાઓના અર્ક બનાવવામાં આવે છે. અર્ક બનાવવાની દવાને રેક્ટીફાઇડ સ્પીરીટ અથવા પ્રુફ સ્પીરીટ સાથે મિશ્ર કરી જેથી સાત દીવસ સુધી પલાળી રાખવી પડે છે; અને તે દરમ્યાન તેને ઊંચ વખતે હલાવવાની જરૂર પડે છે. અર્ક કરવા સાર પલાળેલી દવાને કાચના બુચવાળા વાસણમાં રાખવી જોઈએ. ત્યાર બાદ તેને ગાળી લઈ સંચામાં નીચોવી લેવામાં આવે છે, નીચોવતી વખતે થોડો બાફી રાખેલો સ્પીરીટ ઉમેરવામાં આવે છે. ઘણું કરીને ઘણાખરા અર્કનું ૧ પાઉન્ડ અર્ક બનાવવાનું પ્રમાણ લખવામાં આવ્યું છે; તેથી તે પ્રમાણમાં જોઈએ તેટલો અર્ક બનાવી શકાય છે. પ્રથમ ૧૫ ઓંસ સ્પીરીટ સાથે દવા પલાળી બાફીતો ૫ ઓંસ સ્પીરીટ નીચોવતી વખતે ઉમેરાય છે; તે શિવાય કોઈ સ્પીરીટનો ભાગ ઉડી જવાથી કમી થાય છે, તેટલો બીજો ઉમેરી તૈયાર થએલો અર્ક ૧ પાઉન્ડ પુરો કરવો પડે છે. જ્યાં આગળ અર્ક બનાવવાની રીત તળે “જોઈએ તેટલો” શબ્દ લખ્યો છે ત્યાં આગળ ૨૦ ઓંસ સ્પીરીટનું પ્રમાણ સમજવું.

વનસ્પતિ વિભાગના વિપારી અર્ક સિવાયની માત્રા ઘણીખરી રૂ થી ૧ ડ્રામ સુધી હોય છે, અર્કના નામ સાથે “કો” “મિશ્રિત” અગર “આદિ”, શબ્દ મુકેલા હોય છે તો તેની સાથે કોઈ વિપારી દવા અરીણ અગર ઘીછ કોઈ એમ સમજવું; અને તે વિપારી દવાની માત્રા પણ ધ્યાનમાં રાખી ઘણી સંભાળથી જેમ જરૂર પડે તેમ વાપરવી.

VINUM. લાં વાઇનમ. અં વાઇન. ગુ ઓ આસવ—ઔ-

ષધોને શેરીવાઇન નામના વાઇન સાથે મિશ્ર કરીને અર્કની માફક જેથી સાત દીવસ પલાળી, નીચોવી તે ગાળી લેવામાં આવે છે. તે બનાવવાનું પ્રમાણ ઘણું ખરૂં ૧ પાઉન્ડનું હોય છે; અને તેની માત્રા ઘણી ખરી ૧૫ ટીપાથી ૧ ડ્રામ સુધીની હોય છે.

DECOCTUM. લાં ડીકોક્ટમ. અં ડીકોક્ટશન. ગું
કવાથ—ઔષધોને સ્વચ્છ પાણીમાં ૧૦ થી ૨૦ મિનિટ સુધી ઉકાળવી,
ઉકાળતા કેટલું પાણી બળી જાય છે; માટે એક પાઇન્ટ ઉપર પાણી હોય તે-
ટલું બળી જવા દેવું પ્રથમ ઉકાળતી વખતે ૧½ અથવા ૨ પાઇન્ટ પાણી
હુકવામાં આવે છે. ઉકળી રહ્યા પછી નીચેવીને પાણી ગાળી લેવું. કવાથ
એક પાઇન્ટથી કમી હોય તેટલું બાળુ ચોખ્ખુ પાણી ઉમેરવું. કવાથની
માત્રા ઘણીખરી ૧ થી ૨ ઔંસ સુધીની હોય છે.

INFUSUM. લાં ઇન્ફ્યુઝમ. અં ઇન્ફ્યુઝન. ગું ચા
અથવા ઉકાળો—ઔષધોને સ્વચ્છ ઉકળતા પાણીમાં અડધા કલાકથી એ
કલાક ઢાંકેલા વાસણમાં પલાળી રાખી ગાળી લેવા એટલે તેનો ચા તૈયાર
થયો કહેવાય છે. ઘણું કરી ચા બનાવવાનું પાણીનું પ્રમાણ ૧૦ ઔંસ સુધી
આપેલું હોય છે. ચાની માત્રા ૧ થી ૨ ઔંસ સુધીની હોય છે.

PULVIS. લાં પલ્વીસ અં પાઉડર ગું લુકો અથ-
વા ચૂરણ—ઔષધોને ખાંડીને ઝીણી લુકી કરવામાં આવે છે, અને પછી
તેને ચારણીથી ચાળી લેવામાં આવે છે. જ્યારે ચૂરણમાં મિશ્રિત “ કમ્પા-
ઉન્ડ ”, “ કો ”, અને “ આદી ”, શબ્દો ઉમેરવા હોય છે ત્યારે તેની સાથે
અક્ષીણ અગર બીજી મહાત્વની દવા મીશ્ર થએલી છે એમ સમજવું; વિષા-
રી ચૂરણની માત્રા ઘણું કરીને ૨ થી ૫ ગ્રેન સુધીની હોય છે અને અન્ય
ચૂરણની માત્રા ૧૫ થી ૬૦ ગ્રેન સુધીની હોય છે.

OLEUM. લાં ઓઇલ અં ઓઇલ. ગું તેલ—ઘણી
ખરી વનસ્પતિઓના મૂળ, ફુલ છાલ અને વૃક્ષમાંથી તેલ કાઢવામાં આવે
છે; તેલ એ રીતે કાઢવામાં આવે છે: એક તો પીલીને તેલ કાઢવામાં આવે
છે અને બીજી ગરમીથી યંત્ર વડે કાઢવામાં આવે છે. અળશી, રાઇ,
એરંડીઆ વગેરેમાંથી તેલ પીલીને કઢાય છે. તજ, લવીંગ, સુખડ, જયફળ
અને સવામાંથી યંત્ર વડે કઢાય છે. તેલ વિવિધ પ્રકારની ઔષધીઓ બનાવ-
વાના કામમાં વપરાય છે; અને કેટલીક વાર દવા તરીકે ખાવામાં વપરાય
છે. તેની સાધારણ માત્રા ૨ થી ૪ ટીપા સુધીની હોય છે. કેસ્ટરઓઇલ,
અને કોડલીવરઓઇલ વગેરે તેલની માત્રા ૨ થી ૮ ગ્રામ સુધીની હોય છે.

LINIMENTUM. લાં લીનીમેન્ટમ. અં લીનીમેન્ટ.

ગુરુ ચોપડવાનું તેલ—વણાખરા ઔષધોના તેલ અને બીજી દવાઓના સંયોગથી ચોપડવાના તેલ બનાવવામાં આવે છે. તેમાં મુખ્ય દવા સિવાય ઓલીવ ઓઇલ, કપુર, સાબુ, રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ વગેરે દવા આવે છે; તે દ્રવ્ય બહાર ચોપડવાના કામમાંજ વપરાય છે પીવામાં કદી પણ વપરાતાં નથી.

AQUA. લાઠ એકવા. અંદ વોટર. ગુઠ પાણી—પાણી ઔષધીઓના તેલ, ફૂલ અથવા ફળને કચરીને તેમાં ૨ ગ્લાઝન પાણી મિશ્ર કરી યંત્રવડે. ૨ ગ્લાઝન પાણી ખેંચવામાં આવે છે. જે કે સાધારણ પાણી બનાવવાની રીત નીચે પ્રમાણે હોય છે. જે દવાનું પાણી બનાવવું હોય તે દવાના તેલનું ૧ ટાંપુ મેગ્નેસીયા કાર્બોનાસનાં ૧ ડ્રામ સાથે મિશ્ર કરી ખરત્તમાં સારી રીતે ઘુટવું અને તેમાં પાણી મિશ્ર કરી વાપરવું પાણીની સાધારણ માત્રા ઘણું કરીને ૧ થી ૨ ઔંસ સુધીની હોય છે.

LIQUOR. લાઠ લાઇકર. અંદ સોલ્યુશન. ગુઠ પ્રવાહી, મિશ્રણ—આ પ્રવાહીઓ જુદી જુદી રીતથી બને છે; તેમાંથી કેટલાક પ્રવાહી દ્રવ્ય લગાડવાનાં કામમાં બહારના ઉપચાર તરીકેજ વપરાય છે; અને કેટલાક પીવાના કામમાં વપરાય છે. પાણી અને પ્રવાહીમાં ફેર એટલેજ છે કે પાણીમાં મુખ્ય દવાનો જૂજ ભાગ હોય છે, અને તેની માત્રા ૨ ઔંસ સુધી હોય છે; પ્રવાહીમાં મુખ્ય દવાઓનો ભાગ વિશેષ હોય છે અને તેની માત્રા જૂજ હોય છે. મોરફીયા, સ્ટ્રાકન્યા, સોમલ અને આદોપીતના વિપારી પ્રવાહીના એક ઔંસમાં તે દરેક પદાર્થના ચાર ગ્રેન સમાએલા હોય છે. રસ કપુરના પ્રવાહીના ૨ ઔંસમાં ૧ ગ્રેન રસકપુર હોય છે. જુદા જુદા પ્રવાહીની જુદી જુદી બનાવટોને લોધે તેમની માત્રા પણ વધતી ઓછી હોય છે.

POULTICE લાઠ પોલ્ટીસ. અંદ પોટીસ. ગુઠ પોટીસ—પોટીસરાઇ, કોલસા, અગશી, ઘડનો લોટ અને બીજી દવાઓની બને છે. ઉપર લખેલી વસ્તુના લોટમાં જેઘએ તેટલું ઉકળતું ગરમ પાણી રેડી લાવવાથી પોટીસ બને છે. તેને મલમલના ઝીણા કપડાની બેવડમાં રાખી લગાડવામાં આવે છે. પોટીસ ગડગુમડને પકવવાને તથા વેરી નાંખવા અને રૂઝવવાને ઉત્તેજન આપે છે.

UNGUENTUM. લાં અંગવેન્ટમ. અં ઓઇન્ટમેન્ટ.

ગું મલમ—મલમ જુદી જુદી જાતની દવાઓની મેળવણીથી બને છે દવાની સાથે સાદુ મલમ, મીણુ અથવા ચરબી અને વેસેલીન મેળવવામાં આવે છે. ઘણું કરીને એક ઔસ મલમનું પ્રમાણ લખેલું હોય છે તે ફક્ત લગાડવા સાડ અને ચોપડવાના કામમાં વપરાય છે.

CONFECTIO. લાં કન્ફેક્ટરિયો. અં કન્ફેકશન. ગું મુરખ્ખો—મુરખ્ખો ઔષધીઓ સાથે સાકર, શરબત (ચાસણી) અગર મધની સાથે મિશ્ર કરવાથી બને છે. તેની માત્રા $\frac{1}{2}$ થી ૨ દ્રામ સુધી હોય છે.

MISTURA. લાં મીસ્ચુરા. અં મીકશ્ચર. ગું મિશ્ચુ—વિવિધ દવાઓ અને અર્ક વગેરે મિશ્ર કરી તેમાં પાણી મેળવીને પીવામાં વપરાય છે તેને મિશ્રણ કહે છે. તે દીવસમાં થઇને ઘણું કરીને ૧ ઔસ સુધીના પ્રમાણમાં ત્રણ વખત પીવામાં વપરાય છે.

VAPOUR. લાં વેપર અં ઇનહેલેશન. ગું નાસ-નાસ દવાને ઠંડા પાણીમાં અગર ગરમ પાણીમાં યોગ્ય વાસણમાં ઢુકી તેમાંથી જે હવા નીકળે છે તે દમની સાથે લેવી તેને નાસ કહે છે. ગળા અને ફેફસાના દરદમાં નાસ લેવાની જરૂર પડે છે.

PLASTER. લાં પ્લાસ્ટર. અં પ્લાસ્ટર. ગું લેપ—ઔષધો સાથે રાગ, ઓલીવ ઓઇલ મીણુ, કઠણુ સામુ વગેરે મિશ્ર કરીને લેપ બનાવવામાં આવે છે. આવા લેપની નાની લાકડીઓ તૈયાર આવે છે; જેને સાધારણ ગમપ્લાસ્ટર કહે છે; તેનું ખરૂં નામ વાસ્તવિક રાગનો બનાવેલો લેપ હોય છે.

આ પ્લાસ્ટરમાંથી જોઇએ તેટલો કકડો લેવો; અને તેને ગરમ કરવાથી તે ઓગળી જાય છે, તેથી તેને જડા કાગળ, ચામડા અગર નાનકલાકના કપડાપર પાથરવો; તે ચીકણો દોવાથી કપડાપર ચોટી જાય છે; તે ઠરવા દેવો, અને જ્યારે જરૂર પડે ત્યારે કપડામાંથી પટી જોડેલો ભાગ કાપી કાઢ દેવતાપર તેને ગરમ કરી જ્યાં લગાડવો હોય ત્યાં ચોટવો. પ્લાસ્ટર બદ, ગાંઠો. ગણગણ અને ચાંદાપર ચોટવામાં આવે છે; તે બે ચાર દીવસ સુધી ચોટાડવું પડે છે; અને તેથી ધીમે ધીમે ચામડીમાં પ્લાસ્ટરની દવા દાખલ થાય છે અને રૂઝ લાવે છે.

BLISTER. અં० બ્લીસ્ટર. ગુ० ફાલ્સો ઉઠાડવાનું
 પ્રવાહી—બ્લીસ્ટર એક પ્રકારની ઝેરી માંખનું થાય છે; તેને કાન્યારીટીસ
 કહે છે. તેનું તૈયાર પ્લાસ્ટર, પ્રવાહી અને પીળો કાગળ આવે છે. કાગળ
 અથવા પ્લાસ્ટર લગાવવું હોય ત્યારે પ્રથમ લગાવવાનાં સ્થળ ઉપર ઝીણી
 પીંછીવતી પ્રવાહી જરાવાર ઘસવું; બાદ તેજ પ્રવાહી કાગળ અથવા પ્લા-
 સ્ટર ઉપર લગાડી તે ભાગપર લગાડી દેવું. તેના ઉપર થોડું કુ મુઝીને
 પાટો બાંધી દેવો. પાટો છેક ઢીસો રાખવો નહીં. આઠ, બાર અગર ચો-
 વીસ કલાક પછી તે છોડવો એટલે ફાલ્સો થઈ રહેશે. તે ફાલ્સાને કાત-
 રવતી જરાક ફાડવો એટલે પાણી નીકળી જશે. ફાલ્સાની ઉપડેલી ચામડી
 બધી કાઢી નાંખવી નહીં; નહીં તો વેદના થાય છે. પાણી કાઢ્યા બાદ તે
 ઉપર મીઠું તેલ, વસેલીન લીન્ટ ઉપર ચોપંડી તેની પડી, કેળનું પાન,
 અગર સાફ મલમની પટ્ટી મુકવી. ચાર પાંચ દીવસ નિત્યે પડી મુકવાથી
 બ્લીસ્ટર જમાઈ જાય છે.

TROCHISCI. લાંઠ ટ્રોકીસ્કામ. અં० લોઝે-અસ. ગુ०
 રેવડીઓ—રેવડી બનાવવાના મુખ્ય ઔષધ સાથે આશરે ૨૫ ઔંસ
 ઘોઝેલા સાકર, એક આંસ ગુંદરનો ભુકો અને ૨ ઔંસ ગુંદરનું પ્રવાહી;
 અને તે ઉપરાંત રેવડી વાગવાને જરૂર પડે તેટલું સ્વચ્છ પાણી લઈ તેના
 ૭૨૦ રેવડીઓ સરખા બનાવવી અને તેને સૂકવવી. ઘણી ખરી રેવડીની
 માત્રા ૧૦ થી ૬ રેવડી સુધીની હોય છે તે મોંમાં રાખી તેનો રસ ધીમે
 ધીમે ગળામાં ઉતારવો.

EXTRACTUM, EXTRACTUM LIQUIDUM.
 લાંઠ એક્સ્ટ્રેક્ટમ, એક્સ્ટ્રેક્ટમ લીક્વીડમ. અં० એક્સ્ટ્રેક્ટ, લી-
 ક્વીડ એક્સ્ટ્રેક્ટ. ગુ० સત્વ, પ્રવાહી સત્વ—ઔષધીઓનાં સત્વ એ
 પ્રકારનાં હોય છે; તેમાંના ઘણા ખરા નરમ ગોળ જેવા હોય છે અને થો-
 ડાંક સત્વ પ્રવાહી હોય છે. સત્વ કાઢવાની રીત સર્વે દવાઓની એક સર-
 ખી હોતી નથી. ઘણીખરી દવાઓને પાણીમાં સ્પીરીટ સાથે અગર સ્પીરીટ
 વિના ૨ થી ૭ સાત દીવસ સુધી પલાળી રાખી તેને નીચેવી ગાળી લેવા-
 માં આવે છે. ગાળી લીધા પછી દેવતાપર વધારાના પાણીનો ભાગ બાળી
 દેવામાં આવે છે એટલે સત્વ થાય છે, કોઈ દવાને ફક્ત સ્પીરીટમાં પલા-

ળી રાખવામાં આવે છે, અને કાઢતે ધથરમાં પલાળી રાખવામાં આવે છે. કોમ વનસ્પતિનો રસ કાઢી તેને રાળીને દેવતાપર વધારાનો પ્રવાહી ભાગ બાળી દેવામાં આવે છે. સત્વની માત્રા થોડા ગ્રેન અગર દ્રામની હોય છે. મુખ્ય દવાને ઠેકાણે સત્વ વાપરવાથી થોડી માત્રા આપતાં પૂરતો ફાયદો થાય છે.

SYRUPUS. સીરપસ. અં ૦ સીરપ. ગુ ૦ સરખત—જે દવાનું સરખત બનાવવાનું હોય છે તેને પાણીમાં પલાળી ગળી લઇને નિતરવા દેવું. તે પાણીમાં સાકર મેળવી થોડી ગરમીથી તેને ગાળી દેવી. સરખતની માત્રા $\frac{1}{2}$ થી ૨ દ્રામ સુધીની હોય છે.

SUPPOSITORIA. લા ૦ સપોઝીટોરીઆ. અં ૦ સપોઝીટોરીઝ. ગુ ૦ સોગઠીઆ—યોની અગર મળદારમાં પહેરવાની શંકુઆકારની ગોળીઆ થાય છે. મુખ્ય દવાની સાથે કોકમનું તેલ, મીણ અને ચરમી મેળવીને બનાવાય છે અને તે રાતના સુતી વખતે પહેરવાના કામમાં વપરાય છે.

SPIRITUS. લા ૦ સ્પીરીટસ અં ૦ સ્પીરીટ ગુ ૦ સ્પીરીટ—ઐષધોનો ૧ ભાગ અને રેકટીફાઇડ સ્પીરીટના ૪૯ ભાગ મેળવીને ઘણાખરા સ્પીરીટ સ્પીરીટ ઇથરીસ, સ્પીરીટ કેમ્ફર, અને સ્પીરીટ ક્લોરોફોર્મ સિવાય બનાવાય છે. તેની માત્રા $\frac{1}{2}$ થી ૧ દ્રામ સુધીની હોય છે.

SUCCUS. લા ૦ સક્સ અં ૦ જ્યુસ ગુ ૦ સ્વરસ—તાજા વનસ્પતિના રસ કાઢી તેના દરેક ત્રણ ભાગમાં એક ભાગ રેકટીફાઇડ સ્પીરીટ મિશ્ર કરીને બનાવાય છે. તેની માત્રા $\frac{1}{2}$ થી ૨ દ્રામ સુધીની હોય છે.

અંગ્રેજી ઐષધોના પ્રમાણનું કોષ્ટક.

સૂઝી દવાનું માપ.

પ્રવાહી દવાનું માપ.

૧ ગ્રેન=૧ ધર્ડભાર.

૧ ટીપુ (મિનીમ) ૦. ૯૧ ગ્રેન પાણીનું વજન.

૨૦ ગ્રેન=૧ સ્કુપલ.

૬૦ ટીપાં=૧ દ્રામ=૫૪.૬ ગ્રેન પાણીનું વજન.

૬૦ ગ્રેન=૧ દ્રામ.

૮ દ્રામ=૧ ઐસ=૪૩૭.૫ ગ્રેન પાણીનું વજન.

૩ સ્કુપલ=૧ દ્રામ.

૨૦ ઐસ=૧ પાઇન્ટ=૮૭૫૦ ગ્રેન પાણીનું વજન.

૮ દ્રામ=૧ ઔંસ.

૮ પાઇન્ટ=૧ ગ્યાલન ૭૦૦૦૦ ગ્રેન
પાણીનું વજન.

૧૬ ઔંસ.=૧ પૌંડ.

૨ ગ્રેન=૧ રતી ૬ ગ્રેન=૧ વાલ. ૧ ઔંસ ૨૩ રૂપીઆ બાર.

ચમચાનું માપ.

૧. ટીસ્પુન કુલ=૧ દ્રામ.

૧. ડેઝર્ટ સ્પુન કુલ ૨ દ્રામ.

૧. ટેબલ સ્પુન કુલ=૪ દ્રામ.

૧. વાઇન ગ્લાસકુલ=૨ ઔંસ.

આ ગ્રંથમાં મીનીમને ઠેકાણે ટીપાનું માપ

આપ્યું છે; ટીપુ નાના મોટું હોય છે, મા-

ટે માપવામાં મીનમ મેઝર નામની ટીપા

માપવાની કાયની નાની બ્યાલી આવે છે

તેમાં ૧ મીનમ એટલે ૧ ટીપુ સમજીને

માપીને વારપવું.

સ્પુન કુલ.

એટલે ચમચાનું માપ સમજવું અને તેના

કોષ્ટકમાં જોઇ તે પ્રમાણે દવા વાપરવી.

દરદીની ઉમર પ્રમાણે ઔષધ આપવાની માત્રાનું કોષ્ટક.

ઉમર. વધારેમાં વધારે. વધારેમાં વધારે. વધારેમાં વધારે.

વજન ૬ ઔંસ. વજન ૧ દ્રામ. વજન ૧ સ્કુપલ.

૧-૬ માસ.	૨૪ ગ્રેન.	૩ ગ્રેન.	૧ ગ્રેન.
૧-૧૨ માસ.	૨ સ્કુપલ.	૫ ગ્રેન.	૧ ૧/૨ ગ્રેન.
૧-૨ વર્ષ.	૧ દ્રામ.	૮ ગ્રેન.	૨ ૧/૨ ગ્રેન.
૨-૩ વર્ષ.	૧ ૧/૪ દ્રામ.	૯ ગ્રેન.	૩ ગ્રેન.
૩-૫ વર્ષ.	૧ ૧/૨ દ્રામ.	૧૨ ગ્રેન.	૪ ગ્રેન.
૫-૭ વર્ષ.	૨ દ્રામ.	૧૫ ગ્રેન.	૫ ગ્રેન.
૭-૧૦ વર્ષ.	૩ દ્રામ.	૨૦ ગ્રેન.	૭ ગ્રેન.
૧૦-૧૨ વર્ષ.	૦૧ ઔંસ.	૦૧ દ્રામ.	૦૧ સ્કુપલ.
૧૨-૧૫ વર્ષ.	૫ દ્રામ.	૪૦ ગ્રેન.	૧૪ ગ્રેન.
૧૫-૨૦ વર્ષ.	૬ દ્રામ.	૪૫ ગ્રેન.	૧૬ ગ્રેન.
૨૦-૨૧ વર્ષ.	૧ ઔંસ.	૧ દ્રામ.	૧ સ્કુપલ.

સુચના—“ માત્રા ” શબ્દ જ્યાં જ્યાં લખ્યો હોય ત્યાં તેનો

અર્થે દવા આપવાનું એક વખતનું પ્રમાણ સમજવું. ઉમરના પ્રમાણમાં દવાઓની માત્રાના વજન આપવામાં આવેલ છે, પણ તેની સાથે બળ, અને નબળાઈનો વિચાર કરી જરૂર પડે તેમ વધ ઘટ કરી આપી; વળી જાતિ, ઋતુ, રોગનો પ્રકાર, દેશકાળ વગેરે વાતનો સારી રીતે વિચાર કરી માત્રા આપવી.

નાના બચ્ચાંઓ, નાનુક સ્ત્રીઓ, ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓ, વૃદ્ધો, નબળા બાંધાવાળા દરદી અને મંદ હૃદયની ગતિવાળા દરદીઓને અતિશય રેચક, ગરમ, વમનકારક, ઝાડીક, અને વિપારી દવાઓ ચાલતા સુધી વાપરવી નહીં; અને જરૂર પડે તો ઘણીજ સંભાળથી વિદ્વાન દાક્તરની સલાહ લઈને વાપરવી. બચ્ચાંઓને કેલોમલ, બેલાડોના, હાયોસાઈમસ, અને આરસેનીકની બનાવટો સારી રીતે માફક આવે છે; અને અફીણ, તથા મોરફીઆના સૂક્ષ્મ પ્રમાણો ભયંકર ચિન્હો ઉત્પન્ન કરે છે; તે ખાસ્તે ધ્યાનમાં રાખવું; બનતા સુધી ઝેરી અંગ્રેજી દવાઓ ખીલકુલ વાપરવી નહીં તે વાલુ સાફ છે; અને જો જરૂર પડે તો તેના ઘણાજ સૂક્ષ્મ પ્રમાણો વાપરવાં; ચાલતા સુધી સઘળી અંગ્રેજી દવાઓની માત્રા જેમ બને તેમ ઓછી વાપરવામાંજ ફાયદો અને નિર્ભયતા રહેલી છે.

અંગ્રેજી ઔષધોનાં પ્રમાણ.

નામ.	પ્રમાણ.
એસીટમ ...	૧ ગ્રામથી ૧ ઑંસ.
એસીટમ સીલા...	૧૫ થી ૪૦ ટીપાં.
એસીટમ એસેટીકમ	
ડીસ્યુટમ ...	૧ ગ્રામથી ૧ ઑંસ.
„ આરસેનીઓઝમ.	$\frac{1}{8}$ થી $\frac{1}{4}$ ગ્રેન.
„ બેન્ઝોઇકમ...	૧૦ થી ૧૫ ગ્રેન.
„ બોરીકમ ...	૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
„ કાર્બોલીકમ ...	૧ થી ૩ ગ્રેન.
„ „ લીકવીફિકેટમ.	૧ થી ૪ ટીપાં.
„ સાર્બટ્રીકમ...	૧૬ થી ૩૦ ગ્રેન.
„ ગ્વાલીકમ ...	૨ થી ૧૦ ગ્રેન.
„ હાઇડ્રોએમીકમ	
ડીસ્યુટમ...	૫૫ થી ૫૦ ટીપાં.
„ હાઇડ્રોક્લોરીકમ	
„ ડીસ્યુટ. ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.	
„ હાઇડ્રોસ્યાનીક „	૨ થી ૮ ટીપાં.
„ લેકટીકમ „	$\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રામ.
„ નાઇટ્રાકમ „	૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
„ નાઇટ્રો-હાઇડ્રોક્લોરીકમ	
ડીસ્યુટમ	૫ થી ૨૦ ટીપાં.
„ ફાસફોરીકમ કોન્સન-	
ટ્રેટમ	૫ થી ૨૦ ટીપાં.
„ ડીસ્યુટમ...	૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
„ સલ્ફ્યુરીકમ એરેતમે-	
ટીકમ ...	૫ થી ૩૦ ટીપાં.
„ ડીસ્યુટમ...	૫ થી ૩૦ ટીપાં.
„ સલ્ફ્યુરોઝમ...	$\frac{1}{2}$ થી ૧ ગ્રામ.
„ ટાનીકમ ...	૨ થી ૧૦ ગ્રેન.
„ ટારટરોકમ...	૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
ધિર ...	૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.
એલોપારએડેન્સીસ.	૨ થી ૬ ગ્રેન.
„ સોએટ્રીના ..	૨ થી ૬ ગ્રેન.
એવેધિન ...	$\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.

નામ.	પ્રમાણ.
એલ્યુમેન ગ્રાહીક	
• તરીકે. ...	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
„ રેચક તરીકે....	૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
આમોન્યાકમ...	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
આમોની બેન્ઝોઆસ.	૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
આમોની હોમાઇડમ.	૨ થી ૨૦ ગ્રેન.
આમોની કામોનાસ ગરમ	
કફ્લન તરીકે...	૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
આમોની કામોનાસ વમનકારક	
તરીકે ...	૩૦ ગ્રેન સુધી
આમોની ક્લોરાઇડમ રક્તશોધક	
તરીકે...	૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
આમોની ક્લોરાઇડમ તાવ રોકવા	
તરીકે...	૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
આમોની ફોસ્ફાસ...	૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
અમીલ નાઇટ્રાસ સુંઘવા તરીકે	
„	૨ થી ૫ ટીપાં.
„ મિશ્રણમાં $\frac{1}{2}$ થી ૧ ટીપુ.	
એન્ટીમની ઓક્સાઇડમ	૧ થી ૪ ગ્રેન.
એન્ટીમોનીયમ સલ્ફ્યુરેટમ.	
„	૧ થી ૫ ગ્રેન.
„ ટાર્ટરેટમ સ્વેદન તથા કફ્લન તરીકે	
„	$\frac{1}{2}$ થી $\frac{1}{4}$ ગ્રેન.
„ શાંતી દાયક તરીકે $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.	
એન્ટીફ્રીઝીન ...	૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
એન્ટીપાઇરીન ...	૩ થી ૨૦ ગ્રેન.
એકવા (બાકી રહેલા બીજા.)	
„	૧ થી ૨ ઑંસ.
„ ક્લોરોફોર્મી ...	$\frac{1}{2}$ થી ૨ ઑંસ.
„ લોરોસેરુસી...	$\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રામ.
અરજન્ટી નાઇટ્રાસ	$\frac{1}{2}$ થી $\frac{1}{4}$ ગ્રેન.
„ ઓક્સાઇડમ...	$\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.
આરસેની આયોડીડમ	$\frac{1}{8}$ ગ્રેન.

નામ.

પ્રમાણ.

આસારીટીડા... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
બાલઝેમ પેરવીએનમ

૧૦ થી ૧૫ ટીપાં.

„ ટોલુટેનમ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
એમેરીની સલ્ફસ ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
એન્ઝોસોલ ... ૨ થી ૪ ગ્રેન.
બીસ્મર્થ કાઝોનાસ ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
„ સાઇડ્રસ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.
„ એટ આમોની સાઇડ્રસ ૨ થી ૫ ગ્રેન.
„ ઓક્સાઇડમ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
„ સબનાઇડ્રસ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
બોરેક્સ... ૫ થી ૪૦ ગ્રેન.
બીટીલ ક્વોરલ હાઇડ્રસ ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
કેકાઇના... ૧ થી ૫ ગ્રેન.
„ સાઇડ્રસ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.
કેલ્સી કાઝોનાસ પ્રેસીપીટેટ

૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

કેલ્સી ક્વોરલ ઓક્સાઇડ ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
„ હાઇપોફોસ્ફીસ ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
„ ફોસ્ફોસ... ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.
કેલ્સી... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
કાલકંસ સલ્ફ્યુરેટ ૧ થી ૧ ગ્રેન.
કેમબોગીઆ... ૧ થી ૪ ગ્રેન.
કેમફોરા... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
કેનેલા... ૧૫ થી ૩૦ ગ્રેન.
કેપ્સીકમ... ૧ થી ૧ ગ્રેન.
કાઝોએનીમેલીસ પ્યુરીફીકેટસ

૧ ગ્રામ થી ૪ ગ્રામ.

„ વિપનાચક તરીકે ૧ થી ૨ ઓંસ.
કાર્બોમેમસ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
ક્યારોફાઇલમ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
ક્યાસકેરીલા... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
કેસીઆ... ૧૨૦ ગ્રેન સુધી.
કેટચ્યુ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
સીરી ઓક્ઝેલાસ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.
ક્વોરલ હાઇડ્રસ... ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

નામ.

પ્રમાણ.

ક્વોરોફોર્મમ ... ૩ થી ૧૦ ટીપાં.
કાઇસેરોબીનમ ... ૧ થી ૧ ગ્રેન.
સીકોના બાર્ક ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
સીકોનીડીની સલ્ફસ ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
„ હાઇડ્રોક્લોરાસ ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
„ સલ્ફસ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
સીનામોમમ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
કોકાલીનઝ ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.
કોકાઇની હાઇડ્રોક્લોરાસ ૧ થી ૧ ગ્રેન.
કોડીના ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.
કોલચીકમ ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.
કોલોસીનથ પલ્પ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.
કન્દેક્ષ્યો ઓપાઇ ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
„ પીપરીસ ... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.
„ રોઝી કેનીની... ૬૦ ગ્રેન સુધી.
„ રોઝીગ્યાલીસી ... ૬૦ ગ્રેન સુધી.
„ સ્કામોની ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
„ સલ્ફ્યુરીસ ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.
„ સેની... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.
„ ટેરીબીન્યીની ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.
કોન્યાઇ ફેલીઆ... ૨ થી ૮ ગ્રેન.
કોપાયઆ ... ૧ થી ૧ ગ્રામ.
કોરીઆન્ડ્રમ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
ક્રીઓસોટમ ... ૧ થી ૩ ટીપાં.
ક્રીટા પ્રીપરેટા ... ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.
ક્રોકસ ... ૨૦ ગ્રેન સુધી.
ક્યુબેઆ ... ૩૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.
કુપરી સલ્ફસ ગાહીક તથા પૈટીક તરીકે. ૧ થી ૨ ગ્રેન.
„ વમનકારક તરીકે ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
ક્રુસો. ... ૧ થી ૧ ઓંસ.
ડીકોકટા. (જે બાકી રહી ગયા છે તે મના પ્રમાણ) ... ૧ થી ૨ ઓંસ.
ડીકોકટમ એલોઝ કમ્પોઝીટમ ૧ થી ૨ ઓંસ.
„ કેટ્ટેરીઆઇ ... ૧ થી ૪ ઓંસ.

નામ.

પ્રમાણ.

- ડીક્રોકટમ માનેટીરેડીસીસરં થી ૪ ઔંસ.
 „ હોરડીઆઇ ... ૧ થી ૪ ઔંસ.
 „ સારસી ... ૨ થી ૧૦ ઔંસ.
 „ સારસી કમ્પોઝીટમ
 ૨ થી ૧૦ ઔંસ.
 „ સ્કોપેરાઇ ... ૨ થી ૪ ઔંસ.
 „ ટેરેકસેસાઇ ... ૨ થી ૪ ઔંસ.
 ડીઝટેલીસફોલીઆ $\frac{1}{2}$ થી $1\frac{1}{2}$ ગ્રેન.
 ઇલેટેરીનમ ... $\frac{1}{10}$ થી $\frac{1}{10}$ ગ્રેન.
 ઇલેટેરીઅમ ... $\frac{1}{4}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેન.
 અરગોટા (લુકી) ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
 અરગોટીનમ ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.
 એસેન્સીઆ એનીસીઃ
 ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.
 „ મેન્થા પીપરેટી
 ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.
 એકસ્ટ્રેક્ટમ એફ્રાન્સમી
 $\frac{1}{2}$ થી ૧ ગ્રેન.
 „ એલોઝ બાઈડેન્સીસ
 ૨ થી ૬ ગ્રેન.
 „ „ સોફોટ્રીની ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.
 „ એન્થીમીડીમ ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.
 „ બેલી લીકવીડમ ૧ થી ૨ ગ્રામ.
 „ બેન્ઝોઇની ... $\frac{1}{2}$ થી ૧ ગ્રેન.
 „ „ આલ્કોહોલીકમ. $\frac{1}{4}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેન.
 „ કેલ્બી ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.
 „ કેનાબીસ ઇન્ડીકા $\frac{1}{2}$ થી ૧ ગ્રેન.
 „ કેસ્ટ્રેરી સેગ્રેટી ૨ થી ૮ ગ્રેન.
 „ „ લીકવીડમ ... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રામ.
 „ સીમીસીફયુઝ લીકવીડમ ...
 ૩ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ સીફાની લીકવી ૫ થી ૧૦ ટીપાં.
 „ કોકી ... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રામ.
 „ કોલ્સીસી ... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.
 „ „ એસ્ટ્રોકમ ... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.
 „ કોલોસીન્થીડીમ કમ્પોઝીટમ.

નામ.

પ્રમાણ.

- ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.
 એકસ્ટ્રેક્ટમ કોન્યાઇ ૨ થી ૬ ગ્રેન.
 „ અરગોટી લીકવી
 ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ ફીલીસીસ „ ૧૫ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ જોલ્સીમાઇ આલ્કોહોલીકમ ...
 $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.
 „ જોન્શની ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.
 „ ગ્લોસરાઇઝી ૫ ગ્રેનથી ૧ ગ્રામ.
 „ „ લીકવી. ... ૧ ગ્રામ સુધી.
 „ હેમેટોકસીટ્રી ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
 „ હેમેમેલીડીસ ... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.
 „ „ લીકવી... ૫ થી ૧૫ ટીપાં.
 „ સ્ટ્રોફેન્થી ... $\frac{1}{2}$ થી ૧ ગ્રેન.
 „ કોનવેલેરીઆઇ ... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.
 „ „ ફલ્યુમ્ડમ... ૫ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ હાયોસાઇમી ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.
 „ જોબોરેન્ડી ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.
 „ જોલ્પી ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
 „ કેમેસીઆઇ ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.
 „ લેકટેયુસી ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
 „ લ્યુપુલી ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
 „ ન્યુસીસ વોમીસી... $\frac{1}{2}$ થી ૧ ગ્રેન.
 „ ઓપાઇ ... $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રેન.
 „ „ લીકવીડમ ૧૦ થી ૪૦ ટીપાં.
 „ પેપેવેરીસ ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.
 „ પેરીરી ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
 „ „ લીકવીડમ $\frac{1}{2}$ થી ૨ ગ્રામ.
 „ ફાએસ્ટ્રીગમેટીસ
 $\frac{1}{4}$ થી $\frac{1}{2}$ ગ્રેન.
 „ કવોસીઆઇ ... ૩ થી ૫ ગ્રેન.
 „ રહેમની ફ્રેગ્યુલી
 ૧૫ થી ૬૦ ગ્રેન.
 „ „ લીકવીડમ... ૧ થી ૪ ગ્રામ.
 „ રીહાઇ ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.
 „ સારસી લીકવીડમ ૨ થી ૪ ગ્રામ.

નામ. પ્રમાણ.

„ સ્ટ્રામેની ... ૧ થી ૧ એન.
 „ ટેરેકસી ... ૫ થી ૩૦ એન.
 „ „ લીકવીડમ ૧ થી ૨ ગ્રામ.
 ફેલ બોવાઈનમ પ્યુરી
 ફીકેટમ ૫ થી ૧૦ એન.
 ફેરી આરમેનીઆસ.
 ૧ થી ૧ એન
 „ કાપોનાસ સાકરેટા
 ૫ થી ૩૦ એન.
 „ એટ આમોની સાઇટ્રાસ
 ૫ થી ૧૦ એન.
 „ „ કવીનાઇની સાઇટ્રાસ
 ૫ થી ૧૦ એન.
 „ પર ઓકસાઇડમ હાઇડ્રેટમ
 ૫ થી ૩૦ એન.
 „ ફેમિક્સ ... ૫ થી ૧૦ એન.
 „ સલ્ફાસ ... ૧ થી ૫ એન.
 „ „ એક્સીકેટા... ૧ થી ૩ એન.
 „ „ એન્યુલેટા ૧ થી ૫ એન.
 ફેરમ રીડક્ટમ... ૧ થી ૫ એન.
 „ ટારટરેટમ ... ૫ થી ૧૦ એન.
 ફીલીકસ માસ ૬૦ થી ૧૨૦ એન.
 ફીનાસીટ્રીન ... ૫ થી ૧૦ એન.
 ગાલબેનમ... ૧૦ થી ૩૦ એન.
 જલ્સીમીયમ ... ૫ થી ૩૦ એન.
 જોનશની રેડીક્સ ૧૦ થી ૩૦ એન.
 ગ્લીસરાઇનમ ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.
 ગોયાસી રેઝીના ૧૦ થી ૩૦ એન.
 ગોયાકોલ ... ૧ થી ૫ ટીપાં.
 ગોયાકોલ કાપોનેટ ૩ થી ૮ એન.
 હાઇડ્રાર્જરી સલ્ફ્યુરેટમ
 ૩૦ એન સુધી.
 „ આયોડીડમ રૂથમ ...
 ૧ થી ૧ એન.
 „ પરકલોરાઇડમ ૧ થી ૧ એન.

નામ. પ્રમાણ.

„ સબકલોરાઇડમ ૧ થી ૫ એન.
 હાઇડ્રાર્જરમ કમ કીટા
 ૩ થી ૮ એન.
 ઇનફ્યુઝા (બાકી રહી ગએલા)
 ૧ થી ૨ ઓંસ.
 ઇનફ્યુઝમ એન્થીમીડીસ ...
 ૧ થી ૪ ઓંસ.
 „ બકુ ... ૧ થી ૪ ઓંસ.
 „ ક્યારોફાઇલી ૧ થી ૪ ઓંસ.
 „ કુસો ... ૪ થી ૮ ઓંસ.
 „ ડીજીટેલીસ ... ૨ થી ૪ ગ્રામ.
 „ મેટીસી... ૧ થી ૪ ઓંસ.
 ઇન્જેક્શ્યો એપેમોરફાઇની
 હાઇપોડર્મિકા ૨ થી ૮ ટીપાં.
 „ અરગોટીની... ૮ થી ૧૦ ટીપાં.
 „ મોરશીની ... ૧ થી ૫ ટીપાં.
 આયડોફોર્મમ... ૧ થી ૩ એન.
 ઇપીકાક્યુઆના વમનકારક તરીકે
 ૧૫ થી ૩૦ એન.
 „ કફમ તરીકે ૧ થી ૨ એન.
 જોમોરેન્ડી (પાઉડર)
 ૫ થી ૬૦ એન.
 જલપ્પા (પાઉડર)
 ૧૦ થી ૩૦ એન.
 જલપ્પી રેઝીના ૨ થી ૫ એન.
 કમાલા ... ૩૦ એનથી ૧ ઓંસ.
 કાઇનો (પાઉડર) ૧૦ થી ૩૦ એન.
 ક્રેમેરીઆઇ રેડીક્સ (પાઉડર)
 ૨૦ થી ૬૦ એન.
 લાઇકર આમોન્યાઇ
 ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 લાઇકર આમોનીઆઇ ફેરશોર
 ૩ થી ૧૦ ટીપાં.
 „ આમોની આસીટેટીસ ૨ થી ૬ ગ્રામ.
 „ „ ફેર ૨૫ થી ૭૫ ટીપાં.
 „ „ સાઇટ્રાસ... ૨ થી ૬ ગ્રામ.

નાંમ.

પ્રમાણ.

લાઇકર આમેની સાઇટ્રાસ ફ્રેશોર
૩ થી ૧૩ દ્રામ.

,, આરસેનીકેલીસ ૨ થી ૮ ટીપાં.

,, આરસેનીસી હાઇડ્રોક્લોરીકસ
૨ થી ૮ ટીપાં.

ડોન્વાન્સ સોલ્યુશન ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

લાઇકર એટ્રોપીની સલ્ફેટીસ
૧ થી ૪ ટીપાં.

,, બીસ્મથા એટ આમેનીસાઇ
ટ્રેટીસ ... ૩ થી ૧ દ્રામ.

,, કપાલસી ક્લોરાઇડી
૧૫ થી ૫૦ ટીપાં.

,, કપાલસીસ ૧૩ થી ૪ ઔંસ.

,, સાઇકરેટસ ૧૫ થી ૬૦ ટીપાં.

,, ક્લોરી ... ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.

,, ફેરી એસીટીસ ૫ થી ૩૦ ટીપાં.

,, ફ્રેશોર ૧ થી ૮ ટીપાં.

,, ડાયેલીસેટસ ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

,, પરક્લોરાઇડી ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

,, પરનાઇટ્રેટીસ ૧૦ થી ૪૦ ટીપાં.

,, હાઇડ્રારજરી પરક્લોરાઇડી.
૩ થી ૨ દ્રામ.

,, લીથીઆઇએફરવેસેન્સ.
૫ થી ૧૦ ઔંસ.

,, મેગ્નેસી કાઝોનેટીસ ૧ થી ૨ ઔંસ.

,, સાઇટ્રેટીસ ૫ થી ૩૦ ઔંસ.

,, મોરફીની એસીટીસ
૧૦ થી ૬૦ ટીપાં.

,, બાયમેઝેનેટીસ ૫ થી ૪૦ ટીપાં.

,, હાઇડ્રોક્લોરેટીસ ૧૦ થી ૬૦ ટીપાં

,, પોટાસી ૧૫ થી ૬૦ ટીપાં.

,, એફરવેસેન્સ ૫ થી ૧૦ ઔંસ.

,, પોટાસીપરમેગ્નેટીસ ૨ થી ૪ દ્રામ.

,, સોડી... ૧૦ ટીપાં થી ૧ દ્રામ.

,, ક્લોરીબ્રેટી ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.

,, એફરવેસેન્સ ૫ થી ૧૦ ઔંસ.

નામ.

પ્રમાણ.

લાઇકર સોડી આરસેનીએટીસ
૫ થી ૧૦ ટીપાં.

,, સ્ટ્રીકનીની હાઇડ્રોક્લોરેટીસ.
૫ થી ૧૦ ટીપાં.

લીથીઆઇ કાઝોનાસ ૩ થી ૬ ગ્રેન.

,, સાઇટ્રાસ ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

લ્યુપુલીનમ ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

મેગ્નેસીઆ લેવીસ ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

,, પોન્ડેરેઝા ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

,, કાઝોનાસ. લેવીસ ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

,, પોન્ડેરેઝા ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

,, સલ્ફાસ ... ૧ થી ૪ દ્રામ.

માના ... ૬૦ ગ્રેન થી ૧ ઔંસ.

માસ્ટીચ ... ૨૦ થી ૪૦ ગ્રેન.

માટીસી ફાલીઆ ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

મેન્થોલ ... ૩ થી ૨ ગ્રેન.

મીસ્ચુરી (બાકી રહી ગએલા)
૧ થી ૨ ઔંસ.

મીસ્ચુરા આમોન્યાસી ૩ થી ૧ ઔંસ.

,, ગોયાસી ... ૩ થી ૨ ઔંસ.

,, સ્કામોની ... ૧ થી ૩ ઔંસ.

,, સેની કમ્પોઝીટા ૧ થી ૧૩ ઔંસ.

મોરફીની એસીટાસ ૬ થી ૩ ગ્રેન.

,, હાઇડ્રોક્લોરાસ ૬ થી ૩ ગ્રેન.

,, સલ્ફાસ ... ૬ થી ૩ ગ્રેન.

માસ્કસ ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

મ્યુસીલેગો આફેશ્યા બેઝએ તેટલો.

,, ટ્રેગેકેન્થી ... ૧ ઔંસ.

મીરીસ્ટીકા ... ૫ થી ૧૫ ગ્રેન.

મરલ ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

નક્સવોમીકા ... ૨ થી ૫ ગ્રેન.

ઓલીઆ (બાકી રહી ગએલા)
૧ થી ૪ ટીપાં.

ઓલ્યમ અમીગડલા ૧ થી ૪ દ્રામ.

,, કોપાયઆ ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

નામ.

પ્રમાણ.

„ આલ્ફમ કોટોનીસ ૩ થી ૨ ટીપુ.
 „ ક્યુએબી ... ૫ થી ૨૦ ટીપા.
 „ મોરફુ ... ૧ થી ૮ દ્રામ.
 „ આલાવી ... ૧ થી ૮ દ્રામ.
 „ ફાસફોરેટમ ૫ થી ૧૦ ટીપાં.
 „ રીસીની ... ૧ થી ૮ દ્રામ.
 „ સેન્ટાલી ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ ટેરીબીન્થીની ગરમ અને મૂત્રજ
 તરીકે ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ કૃમીધન અને રેચક તરીકે

૨ થી ૪ દ્રામ.

આલ્ફો રેઝીના ક્યુએબી
 ૫ થી ૩૦ ટીપાં.

ઓપીયમ ... ૩ થી ૩ એન.

ઓક્રીમલ ... ૧ થી ૨ દ્રામ.

„ સીલી ... ૩ થી ૧ દ્રામ.

„ પેરેરા રેડીક્સ ૩૦ થી ૬૦ એન.

પેપસીન ... ૨ થી ૫ એન.

પીઝરટીએટીસ સીમેન ૧ થી ૪ એન.

પીલોકાર્બીની નાઇટ્રાસ

૩ થી ૩ એન.

પીલ્યુલી (બાકી રહી ગએલી)

૫ થી ૧૦ એન.

પીલ્યુલા ફેરી કાપોનેટીસ

૫ થી ૨૦ એન.

„ „ આયોડીટી ૩ થી ૮ એન.

પીલ્યુલા ફાસફોરી ૨ થી ૪ એન.

પીલ્યુલા હાઇડ્રાર્જીરો ૩ થી ૮ એન.

„ પ્લંબીકમ ઓપીઓ ૩ થી ૫ એન.

„ સેપોનીસ કમ્પોઝીટા

૩ થી ૫ એન.

„ સ્કામોની કમ્પોઝીટા ૫ થી ૧૫ એન.

પીમેન્ટા (પાકડર) ૫ થી ૨૦ એન.

પીપર ... ૫ થી ૨૦ એન.

પીપરીન ... ૫ એન સુધી.

પ્લંબી એસીટાસ ૧ થી ૪ એન.

નામ.

પ્રમાણ.

પોડાફીલી રાઇઝોમા ૧૦ થી ૨૦ એન.

પોડાફીલી રેઝીના ૩ થી ૧ એન.

પોટાસા સલ્ફ્યુરેટા ૨ થી ૮ એન.

પોટાસીએસીટાસ ૧૦ થી ૬૦ એન.

„ બાયકાર્બોનાસ ૧૦ થી ૪૦ એન.

„ એમીડમ ... ૫ થી ૩૦ એન.

„ કાર્બોનાસ ... ૧૦ થી ૩૦ એન.

„ કલોરાસ ... ૧૦ થી ૩૦ એન.

„ સાઇટ્રાસ ... ૨૦ થી ૬૦ એન.

„ આયે લીડમ ... ૨ થી ૨૦ એન.

„ નાઇટ્રાસ ... ૧૦ થી ૩૦ એન.

„ પરમેગ્નાસ ... ૧ થી ૫ એન.

„ સલ્ફાસ (રેચક તરીકે)

૧૫ થી ૬૦ એન.

„ ટારટ્રાસ ૬૦ એનથી ૪ દ્રામ.

„ „ એસીડા મૂત્રજ તરીકે

૨૦ થી ૬૦ એન.

„ રેચક તરીકે ૧૨૦ થી ૩૦૦ એન.

પલ્વીસ અમીગડલા કમ્પોઝીટસ

૬૦ થી ૧૨૦ એન.

„ એન્ટીમોનીએલીસ ૩ થી ૫ એન.

„ કેટેચ્યુ કમ્પોઝીટસ

૨૦ થી ૪૦ એન.

„ સીનામોમી ૩ થી ૧૦ એન.

„ ફીટીએરોમેટીકસ ૧૦ થી ૬૦ એન.

„ „ કમ ઓપીઓ ૧૦ થી ૪૦ એન.

„ ઇલેટેરીની કમ્પોઝીટસ

૧ થી ૫ એન.

„ ગ્લીસરાઇઝી કમ્પોઝીટસ.

૩૦ થી ૬૦ એન.

„ ઇપીકાક કો... ૫ થી ૧૫ એન.

„ બેલપ કો ... ૨૦ થી ૬૦ એન.

„ કાઇનો કો ... ૫ થી ૨૦ એન.

„ ઓપાઇ કો ... ૨ થી ૫ એન.

„ રીહાઇ કો... ૨૦ થી ૬૦ એન.

„ સ્કામોની ... ૧૦ થી ૨૦ એન.

નામ.

પ્રમાણ.

„ ટ્રેગેકેન્થી કા ૨૦ થી ૬૦ ગ્રેનઃ
કવીનાઇન હાઇડ્રોક્લોરાઇડ ...

૧ થી ૧૦ ગ્રેન.

„ સલ્ફાઇડ ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
કવીનીની વેલેરીઅન્સ

૧ થી ૫ ગ્રેન.

ગાહાઇ રેડીક્સ ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

સેબીની કેકયુમીના ...

૪ થી ૧૦ ગ્રેન.

સેલીસીનમ ... ૩ થી ૨૦ ગ્રેન.

સેન્ટોનીકા ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

સેન્ટોનીનમ ... ૨ થી ૬ ગ્રેન.

સાપોડ્યુરા અથવા સાપોમોલીસ

(અગ્રાશ દુર કરવા તરીકે)

૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

સ્કામોન્યાઇ રેઝીના ...

૩ થી ૮ ગ્રેન.

સ્કામોન્યમ ... ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

સોલા ... ૧ થી ૩ ગ્રેન.

સેનેગારેડીક્સ ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

સરપન્ટરી રાઇઝોમા ...

૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

સીનાપીસ (વમનકારક તરીકે)

૧ થી ૪ ગ્રામ.

સોડા ટાર્ટરેટા ૨ થી ૪ ગ્રામ.

સોડી આરસેનીઆસ ...

૧/૬ થી ૧/૨ ગ્રેન.

„ બાય કાર્બોનાસ ૧૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

„ બ્રોમીડમ ... ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

„ કાર્બોનાસ ૫ થી ૩૦ ગ્રેન.

„ „ એકસીકેટા ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

„ સાઇટ્રો ટાર્ટ્રાસ એક્સવેસેન્સ

૬૦ ગ્રેનથી ૧ ઓંસ.

„ હાઇપોફોસ્ફીસ ૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

„ આયોડીડમ ... ૩ થી ૧૦ ગ્રેન.

„ ફોસ્ફાસ ... ૧ થી ૧ ઓંસ.

નામ.

પ્રમાણ.

સોડી સેલીસીલાસ ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.

„ સલ્ફાસ ... ૨ થી ૮ ગ્રામ.

„ સલ્ફીસ ... ૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

„ વેલેરીન્સ ... ૧ થી ૫ ગ્રેન.

સ્પીરીટસ (બાટી રાહી ગયેલા)

૧ થી ૫ ગ્રામ.

સ્પીરીટસ ઇથરીસ ...

૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.

„ „ કમ્પોઝીટસ ૩૦ ટીપાંથી ૨ ગ્રામ.

„ „ નાઇટ્રોસી ૩૦ ટીપાંથી ૨ ગ્રામ.

„ આરમોરેસાઇ કમ્પોઝીટસ ...

૧ થી ૨ ગ્રામ.

„ કેમ્ફેરી ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં

„ ક્લોરોફોર્મ ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.

હેમેલાઇન ... ૧ થી ૩ ગ્રામ.

સ્ટ્રીકનીના ... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

સ્ટ્રીરેકંસ પ્રીપેરેટસ ...

૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

સકમ બેલાડોની ...

૫ થી ૧૫ ટીપાં.

„ કોન્યાઈ ... ૧ થી ૧ ગ્રામ.

„ હાયોસ્યામી ... ૧ થી ૧ ગ્રામ.

„ સ્કોપેરાઇ ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

„ ટેરેફ્સી ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.

સલ્ફ્યુરીસ આયોડીડમ ...

૧ થી ૨ ગ્રેન.

સલ્ફર પ્રેસીપીટેટમ ગરમ તરીકે

૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

„ રેચક તરીકે ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

„ સબ્લીમેટમ ... ગરમ તરીકે ...

૫ થી ૧૦ ગ્રેન.

„ „ રેચક તરીકે ૩૦ થી ૬૦ ગ્રેન.

સલ્ફ્યુરીસ આયોડીડમ ...

૧ થી ૨ ગ્રેન.

સલ્ફ હાઇડ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.

૩ ટીપાં.

નામ. પ્રમાણ.

સીરપી (બાફી રહી ગએલાના)
 ... ૧ દ્રામ સુધી.
 સીરપ્સ ક્લોરલ ૧ થી ૨ દ્રામ.
 „ ફેની આયોડીડ... ૧ થી ૧ દ્રામ.
 „ રીફાર્મ ... ૧ થી ૪ દ્રામ.
 „ સીલા ... ૧ થી ૧ દ્રામ.
 „ સેના ... ૧ થી ૪ દ્રામ.
 ટેબીલી નાઇટ્રો ગ્લોસરાઇની
 ... ૧ થી ૨ ટેબ્લેટસ.
 ટેમેરીન્ડસ ... ૨ થી ૪ દ્રામ.
 ટેરીબીન્યાની કેનેડેન્સીસ
 ... ૨૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
 થાઇમોલ ... ૧ થી ૨ ગ્રેન.
 ટીચુરી (બાફી રહી ગએલા)
 ... ૧ થી ૨ દ્રામ.
 ટીચુરા એકોનાઇટી ...
 ... ૫ થી ૧૫ ટીપાં.
 „ એલોઝ ... ૧ થી ૨ દ્રામ.
 „ આસાફીટીડ... ૧ થી ૧ દ્રામ.
 „ ઓરેન્ટી ... ૧ થી ૨ દ્રામ.
 „ રીસેન્ડીસ ... ૧ થી ૨ દ્રામ.
 „ એકાડોના ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.
 „ બેન્ઝોઇની કમ્પોઝીટા
 ... ૧ થી ૧ દ્રામ.
 „ બકુ ... ૧ થી ૨ દ્રામ.
 „ કેમ્ફેરી કમ્પોઝીટા ૧૫ ટીપાંથી ૧ દ્રામ.
 „ કેનાબીસ ઇન્ડીસી પથી ૨૦ ટીપાં.
 „ કેન્થારીડીસ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.
 „ કેપસીસી ... ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.
 „ કોનવેલેરીઆ ૫ થી ૨૦ ટીપાં.
 „ ક્લોરોફોર્મ કમ્પોઝીટા
 ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.
 „ એટમોરફીની પથી ૧૦ ટીપાં.
 ટીચુસ સીમીસીફ્યુઝ.
 ... ૧૫ થી ૬૦ ટીપાં.
 „ ક્રેલ્થીસી સેમીનમ ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.

નામ. પ્રમાણ.

ટીચુસ કોન્યાઇ ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.
 „ ડીઝટેલીસ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ અરગોટી .. ૫ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ ફેરી એસીટેટીસ પથી ૩૦ ટીપાં.
 „ „ પરકલોરાઇડી ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ નેલસીમાઇ ... ૫ થી ૨૦ ટીપાં.
 „ ગ્વાયાસી આમોનીએટા ...
 ... ૧ થી ૧ દ્રામ.
 „ હાયોસ્ચામી ... ૧ થી ૧ દ્રામ.
 „ હેમેમેલોડીસ .. ૧ થી ૧ દ્રામ.
 „ હાઇડ્રાસ્ટીસ ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.
 „ સ્ટ્રોફેન્થી ... ૫ થી ૧૫ ટીપાં.
 „ પલ્સેટ્રીલા ... ૫ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ આયોડી .. ૫ થી ૨૦ ટીપાં.
 „ નેમોરેન્ડી ... ૧ થી ૧ દ્રામ.
 „ લારીસીસ... ૨૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ લોમેલીઆ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ „ ઇથરીઆ ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ મરહી ... ૧ થી ૧ દ્રામ.
 „ ન્યુસીસ વોમીસી
 ... ૧૦ થી ૨૦ ટીપાં.
 „ ઓપાઇ ... ૫ થી ૪૦ ટીપાં.
 „ „ આમોનીએટા
 ... ૩૦ થી ૬૦ ટીપાં.
 „ પોડોફીલો ... ૧૫ થી ૬૦ ટીપાં.
 „ રીહાઇ અગ્નિવર્ધક તરીકે
 ... ૧ થી ૨ દ્રામ.
 „ રેચક તરીકે... ૪ થી ૮ દ્રામ.
 „ સેપીની ... ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.
 „ સીલી ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ સેની ... ૧ થી ૪ દ્રામ.
 „ સ્ટ્રામોની... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ સમ્બલ ... ૧૦ થી ૩૦ ટીપાં.
 „ ટોલુટેના ૨૦ થી ૪૦ ટીપાં.
 „ વેલેરીઆની ... ૧ થી ૨ દ્રામ.
 „ આમોનીએટા ... ૧ થી ૧ દ્રામ.

ટાંચુરા વેરેટ્રીવીરીડીસ ૫થી ૨૦ ટીંપાં.
 „ જીજીમેરીસ ૧૫ થી ૬૦ ટીંપાં.
 „ „ ફેરશોર ૫ થી ૨૦ ટીંપાં.
 ટ્રેગેકેન્થા (પાઉડર) ૨૦ ગ્રેન સુધી.
 ટ્રોકીસ્કાઇ (ખાફી રહી ગએલી)
 ... ૧ થી ૬ રેવડી.
 ટ્રોકીસ્કાઇ એસીડી એન્ઝોઇસી
 ૧ થી ૫ રેવડી.
 „ ધપીકાકયુઆનાહ ૧ થી ૩ રેવડી.
 ઉવી ઉરસી ફાલીઆ (પાઉડર)
 ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
 વેલેરીઆની રાઇઝોમા
 ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
 વેરેટ્રીના ... ૬ થી ૧૬ ગ્રેન.
 વેરેટ્રી વીરીડીસ રાઇઝોમા (પાઉડર)
 ૧ થી ૩ ગ્રેન.
 વાઇનમ એલોઝ ૧ થી ૨ ગ્રામ.
 „ એન્ડીમેનીએલ (તાવના દરદમાં)
 ૫ થી ૬૦ ટીંપાં.
 „ વમન કારક તરીકે ૪ થી ૮ ગ્રામ.
 „ કોલ્ચીસી ૧૦ થી ૩૦ ટીંપાં.

વાઇનમ ફેરી ... ૧ થી ૪ ગ્રામ.
 „ „ સાઇટ્રેડીસ ૧થી ૪ ગ્રામ.
 „ ધપીકાક (કફન તરીકે)
 ૫ થી ૪૦ ટીંપાં.
 „ „ (વમન કારક તરીકે)
 ૩ થી ૬ ગ્રામ.
 „ ઓપાઇ ... ૧૦ થી ૪૦ ટીંપાં.
 „ કવીનીની ... ૬ થી ૧ ઓંસ.
 „ રીહાઇ ... ૧ થી ૨ ગ્રામ.
 ઝીન્સી એસીડાસ પૌષ્ટિક રીતે
 ૧ થી ૨ ગ્રેન.
 „ „ વમન કારક તરીકે ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
 „ કાએનાસ ... ૧ થી ૧૦ ગ્રેન.
 „ ક્લોરાઇડમ ૬ થી ૧ અથવા ૨ ગ્રેન.
 „ ઓક્સાઇડમ ... ૨ થી ૧૦ ગ્રેન.
 „ સલ્ફાસ ગ્રાહીક તથા
 પૌષ્ટિક તરીકે ૧ થી ૩ ગ્રેન.
 „ „ વમન કારક તરીકે ૧૦ થી ૩૦ ગ્રેન.
 „ વેલેરીઅન્સ ... ૧ થી ૩ ગ્રેન.
 ઝીન્જીઅર (પાઉડર) ૧૦ થી ૨૦ ગ્રેન.

અંગ્રેજ ઔપધોની મુખ્ય ધનાવટોમાં વિધારી દવાના સમાએલાં પ્રમાણુ.

એન્ટીમની.

(ટારટર ધમેટીક.)

૧ ઔસ વાઇનમ એન્ટીમોનીયલમાં ૨ ગ્રેન ટારટરેડેટ એન્ટીમની-
ના સમાએલા છે.

૫ ગ્રેન અંગવેન્ટમ એન્ટીમની ટારટરેટીમાં ૧ ગ્રેન ટારટરેડેટ એ-
ન્ટીમનીનો સમાએલો છે.

ઓક્સાઇડ ઓફ એન્ટીમની.

૩ ગ્રેન પલ્વીસ એન્ટીમોનીઅલીસમાં ૧ ગ્રેન ઓક્સાઇડ ઓફ
એન્ટીમનીનો સમાએલો છે.

આરસેનીયમ.

(આરસેનીયસ એસીડ, બ્લાઇટ આરસેનીક.)

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર આરસેનીકેલીસમાં ૧ ગ્રેન આરસે-
નીયસ એસીડનો સમાએલો છે.

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર આરસેનીસી હાઇડ્રોક્લોરીકસમાં ૧ ગ્રેન
આરસેનીયસએસીડનો સમાએલો છે.

(આરસેનીએટ ઓફ સોડીયમ.)

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર સોડીઆરસીનીએસીટમાં ૧ ગ્રેન આર-
સીનીએટ ઓફ સોડીયમનો સમાએલો છે.

મરક્યુરી.

૩ ગ્રેન હાઇડ્રારજીરીમ કમ ફીટામાં ૧ ગ્રેન મરક્યુરીનો સમાએલો છે.

૪ ગ્રેન પીલ્યુલા હાઇડ્રારજીરીમાં ૧ ગ્રેન મરક્યુરીનો સમાએલો છે.

૨ ગ્રેન અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજીરીમાં ૧ ગ્રેન મરક્યુરીનો સમાએલો છે.

૪૬ ગ્રેન અંગવેન્ટનમ હાઇડ્રારજીરી કમ્પોઝીટમાં ૧ ગ્રેન મર-
ક્યુરીનો સમાએલો છે.

હાઇડ્રારજરી પરકલોરાઇડમ.

૧ ઑંસ લાઇકર હાઇડ્રારજરી પરકલોરાઇડમાં $\frac{1}{2}$ ગ્રેન પરકલોરાઇડ ઓફ મરક્યુરીનો સમાવેલો છે.

(કેલોમલ)

૫ ગ્રેન પીલ્યુલા હાઇડ્રારજરી. સબકલોરીડીમાં ૧ ગ્રેન કેલોમલનો સમાવેલો છે.

$\frac{1}{2}$ ગ્રેન અંગવેન્ટમ હાઇડ્રારજરી સબ કલોરીડીમાં ૧ ગ્રેન કેલોમલનો સમાવેલો છે.

હાઇડ્રેટ ઓફ કલોરલ.

૧ ગ્રામ સીરપ્સ કલોરલમાં ૧૦ ગ્રેન હાઇડ્રેટ ઓફ કલોરલના સમાવેલાં છે.

એકોનાઇટ.

૧ ઑંસ ટીયુરા એકોનાઇટીમાં ૫૪ $\frac{1}{2}$ ગ્રેન ડ્રાઇડ એકોનાઇટ ૨૮૦ ના સમાવેલાં છે.

(એકોનાઇટીન.)

૧ ઑંસ અંગવેન્ટમ એકોનાઇટીનીમાં ૮ ગ્રેન એકોનાઇટીનો સમાવેલાં છે.

બેલાડોના.

૨૦ ઑંસ ટીયુરા બેલાડોનીમાં ૧ ઑંસ ડ્રાઇડ બેલાડોનાનો સમાવેલાં છે.

એટ્રોપાઇન.

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર એટ્રોપીનીસલ્ફેટીસમાં ૧ ગ્રેન સલ્ફેટ ઓફ એટ્રોપાઇનનો સમાવેલો છે.

૧ ઑંસ અંગવેન્ટમ એટ્રોપાઇનીમાં ૮ ગ્રેન એટ્રોપાઇનના સમાવેલાં છે.

કેનાબીસ ઇન્ડીકા.

૧ ઑંસ ટીયુરા કેનાબીસ ઇન્ડીસીમાં ૨૨ ગ્રેન એક્સ્ટ્રેક્ટ ઓફ ઇન્ડીઅન હેમ્પના સમાવેલાં છે.

કેન્થારીડીસ.

૧ ઑંસ ટીયુરા કેન્થારીડીસમાં ૫ $\frac{1}{2}$ ગ્રેન કેન્થારીડીસના સમાવેલાં છે.

કોલચીકમ.

૧ ઔસ વાઇનમ કોલચીસીમાં ૮૮ ગ્રેન ગ્રાઇડ કોમ ઓફ કોલચી-કમના સમાએલાં છે.

૧ ઔસ ટીચુરા કોલચીસી સેમીનમમાં ૫૪૩ ગ્રેન કોલચીકમ સીડ-સના સમાએલાં છે.

ડીજીટેલીસ.

૧ ઔસ ઇન્ડ્યુઝમ ડીજીટેલીસમાં ૫ ગ્રેન ડીજીટેલીસના સૂકા પાં-દડાના સમાએલા છે.

૧ ઔસ ટીચુરા ડીજીટેલીસમાં ૫૪૩ ગ્રેન ડીજીટેલીસના સૂકા પાં-દડાના સમાએલા છે.

હેમલોક.

૧ ઔસ ટીચુરા કોન્યાઇમાં ૫૪૩ ગ્રેન હેમલોકના ફળના સ-માએલાં છે.

ઇપીકાક્યુઆના.

૧ ઔસ વાઇનમ ઇપીકાકમાં ૨૨ ગ્રેન ઇપીકાક્યુઆનાના મુળો-આના સમાએલાં છે.

૧૨ મોરફાઇન અને ઇપીકાક્યુઆનાની લોઝેન્જસમાં ૧ ગ્રેન ઇપી-કાક્યુઆનાના મુળીઆનો સમાએલો છે.

૪ ઇપીકાક્યુઆનાની રેવડીમાં ૧ ગ્રેન ઇપીકાક્યુઆનાના મુળીઆનો સમાએલો છે.

નકસવોમીકા.

૧૦૦ ભાગ એકસ્ટ્રેક્ટમ ન્યુસીસવોમીસીમાં ૧૫ ભાગ નકસવોમીકા આલકાલોઇડના સમાએલાં છે.

૧ ઔસ ટીચુરા ન્યુસીસવોમીસીમાં ૧ ગ્રેન નકસવોમીકા આલકાલોઇડસનો સમાએલો છે.

(સ્ટ્રીકનાઇન.)

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર, સ્ટ્રીકની લાઇડ્રોક્લોરેટીસમાં ૧ ગ્રેન સ્ટ્રીકનાઇનનો સમાએલો છે.

ઓપીયમ.

(એસીટેટ ઓફ મોરફાઇન.)

૧૦૦ ફ્લુઇડ ગ્રેન લાઇકર મોરફીની એસીટેટીસમાં ૧ ગ્રેન એ-સીટેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાએલો છે.

૧૦ ટીપાં ઇન્જેક્શ્યો મોરફીની હાઇપોડરમીકામાં ૧ ગ્રેન એસીટ
ઓફ મોરફાઇનનો સમાવેલો છે.

(બાયમેકોનેટ ઓફ મોરફાઇન.)

૧૦૦ ડ્રુઇડ ગ્રેન લાઇકર મોરફીની બાયમેકોનેટીસમાં ૧૬ ગ્રેન
બાયમેકોનેટી ઓફ મોરફાઇનનો સમાવેલો છે.

(હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇન.)

૧૦૦ ડ્રુઇડ ગ્રેન લાઇકર મોરફીની હાઇડ્રોક્લોરેટીસમાં ૧ ગ્રેન હા-
ઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાવેલો છે.

૧ ઓંસ ટીયુરા ક્લોરોફોર્મીએટ મોરફીનીમાં ૧ ગ્રેન હાઇડ્રોક્લોરેટ
ઓફ મોરફાઇનનો સમાવેલો છે.

૩૬ મોરફાઇનની રેવડીમાં ૧ ગ્રેન હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇનનો
સમાવેલો છે.

૩૬ મોરફાઇન અને ઇપીફ્રાઇનની રેવડીમાં ૧ ગ્રેન હાઇડ્રોક્લોરેટ
ઓફ મોરફાઇનનો સમાવેલો છે.

દરેક ૧ મોરફાઇનની સપોઝીટોરીમાં ૬ ગ્રેન હાઇડ્રોક્લોરેટ ઓફ
મોરફાઇનનો સમાવેલો છે.

દરેક ૧ મોરફાઇનની સાધુ મિશ્રિત સપોઝીટોરીમાં ૬ ગ્રેન હાઇડ્રો-
ક્લોરેટ ઓફ મોરફાઇનનો સમાવેલો છે.

ઓપીયમ.

૧૪૬ ટીપા ટીયુરા ઓપાઇમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાવેલો છે.

૪ ડ્રામ ટીયુરા કમફોરી કમ્પોઝીટામાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સ-
માવેલો છે.

૯૬ ટીપા ટીયુરા ઓપાઇઆમોનીએટામાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સ-
માવેલો છે.

૬ ગ્રેન પીલ્યુલા સેપોનીસ કમ્પોઝીટામાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સ-
માવેલો છે.

૮ ગ્રેન પીલ્યુલા પ્લંબીકમ ઓપીઆમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો
સમાવેલો છે.

૨૩ ગ્રેન પીલ્યુલા ઇપીફ્રાઇનની કમ્પોઝીટામાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો
સમાવેલો છે.

૧૦ ગ્રેન ડાવસં પાઉડરમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાવેલો છે.

૨૦ ગ્રેન પલ્લીસ કાઢનો કમ્પોઝીટમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાવેલો છે.

૪૦ ગ્રેન પલ્લીસ ફીટીએરામેટીકસ કમ ઓપીઓમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાવેલો છે.

૧૦ ગ્રેન પલ્લીસ ઓપાઇ કમ્પોઝીટમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાવેલો છે.

૧૩ $\frac{૧}{૨}$ ગ્રેન અંગવેન્ટમ ગેલી કમ ઓપીઓમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાવેલો છે.

૧૦ ઓપીયમની રેવડીમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમ એકસ્ટ્રેક્ટનો સમાવેલો છે.

$\frac{૧}{૨}$ ગ્રેન એકસ્ટ્રેક્ટમ ઓપાઇમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાવેલો છે.

૨૨ ટીપા એકસ્ટ્રેક્ટમ ઓપાઇ લીકવીડમમાં ૧ ગ્રેન એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ ઓપીયમનો સમાવેલો છે.

૧ ઓંસ વાઇનમ ઓપાઇમાં ૨૨ ગ્રેન એકસ્ટ્રેક્ટ ઓફ ઓપીયમનો સમાવેલો છે.

દરેક ૧ કમ્પાઉન્ડ લેડ સપોઝીટોરીમાં ૧ ગ્રેન ઓપીયમનો સમાવેલો છે.

૨ ઓંસ એનીમા ઓપાઇમાં $\frac{૧}{૨}$ ટ્રામ ઓપીયમ ટીચરનો સમાવેલો છે.

ભિન્ન ભિન્ન અસરોવાળી દવાઓના વિભાગ.

BLOOD TONICS. અં° બલ્ડોનીકસ ગુ° રક્તસાધક અથવા રક્ત પૌષ્ટિક.

રીડયુસ આયર્ન.
ડાઇલેઝ આયર્ન.
કાર્બોનેટ ઓફ આયર્ન.
હાઇડ્રેટ પર ઓક્સાઇડ.
સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન.
ફેર્રુસ ઓફ આયર્ન.
પરએસીટેટ ઓફ આયર્ન.
પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન.
પરનાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન.
સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન એન્ડ એમોનીયમ.

ટાર્ટરેટ આયર્ન (ટાર્ટ્રેટ ઓફ આયર્ન એન્ડ પોટાશ્યમ.)
સાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન એન્ડ ક્વીનાઇન.
આયોડીડ ઓફ આયર્ન.
ઓક્સાઇડ એન્ડ સોલ્ટસ ઓફ મેગ્નેશીઆ?
કોડલીવર ઓઇલ.
અધર એનીમલ ઓઇલ્સ.
વેન્ટ્રેબલ ઓઇલ્સ.

ખોજકનો ઋતુ પ્રમાણે ફેરફાર, તાજા ફળ અને શાક ખાજી, સ્વચ્છ હવા, અજવાળું અને કસરત.

• **સુચના**—જો શરીરમાં લોહીની ન્યુનતા અથવા બગાડ ધણો હોય, શરીર દીવસે દીવસે ધસાઇને નબળું પડી ગયું હોય તો મેગ્નેસીઆ સોલ્ટ વાપરવું બંધ કરવું; અને તેની જગ્યાએ કોડલીવર ઓઇલ અગર ખીજ પોષણ કારક ઓઇલ, ખોરાક અને ફળો વાપરવાં.

ANTACID. અં° એન્ટેસીડ. ગુ° ખટાશ દુર કરનાર.

તરત ખટાશ દુર કરનાર.
સોલ્યુશન ઓફ કાર્બીક પોટાસ.
કાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ્યમ.
બાયકાર્બોનેટ ઓફ પોટાશ્યમ.
સોલ્યુશન ઓફ કાર્બીક સોડા.
કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ.
બાય કાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ.
સોલ્યુશન ઓફ કાર્બીક લીથીઆ.
કાર્બોનેટ ઓફ લીથીઅમ.
બાયકાર્બોનેટ ઓફ લીથીઅમ.

ધીમે રહીને ખટાશ દુર કરનાર.
સોલ્યુશન ઓફ એમોનીઆ.
કાર્બોનેટ ઓફ એમોનીયમ.
એરોમેટીક સ્પીરીટ ઓફ એમોનીઆ.
બુડ ચારકોલ.
એનીમલ ચારકોલ.
સોલ્ટસ ઓફ પોટાશ્યમ વીથ વેન્ટ્રેબલ એસીડ.
એસીડ ટાર્ટ્રેટ ઓફ પોટાશ્યમ.
(નાના પ્રમાણમાં.)
સોલ્ટસ ઓફ સોડીયમ વીથ વેન્ટ્રેબલ એસીડ.
સાઇટ્રેટ ઓફ લીથીઅમ.

(લીથીઆવેટર.)

મેગ્નેસીઆ.

કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસીયમ.

બાય કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસીયમ.

લાઇમ વોટર એન્ડ સ્ટોંગ સેકેરીન

સોલ્યુશન ઓફ લાઇમ.

કાર્બોનેટ ઓફ કેલ્શિયમ (ચોક)

ACIDS AND ASTRINGENTS. અં. એસીડસ એન્ડ એ-સ્ટ્રીંગન્ટસ ગુ. ખટાશ યુક્ત તેજાબ અને ગ્રાહીક

વેજિટેબલ એસીડસ.

એસેટીક એસીડ.

વીનીગર.

ટારટરીક એસીડ.

ટેનીક એસીડ.

ગ્વાલીક એસીડ.

એન્ઝાઇમ એસીડ.

નટગોલ્ડ.

ઓક બાર્ક.

ક્રોએચુ.

કાઇનો.

યુફ્રેસીયટલ.

લોગવુડ.

રહેટની રૂટ.

રોઝ લીવ્ઝ.

ગોરાના.

હેઝેલાર્ન.

હેમેમેલીસ.

હાર્ડગ્રામ્પીસ.

ખનીજ એસીડસ.

ડીલ્યુટ સલ્ફ્યુરીક એસીડ.

ડીલ્યુટ હાઇડ્રોક્લોરીક

એસીડ.

ડીલ્યુટ નાઇટ્રીક એસીડ.

ડીલ્યુટ નાઇટ્રો-હાઇડ્રો-

ક્લોરીક એસીડ.

ડીલ્યુટ ફોસ્ફોરીક એ-

સીડ.

એલમ.

સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન.

પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન.

પરનાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન.

ઓક્સાઇડ ઓફ ઝીન્ક.

સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક.

ઓક્સાઇડ ઓફ લેડ.

કાર્બોનેટ ઓફ લેડ.

એસીટેટ ઓફ ઝીન્ક.

કાર્બોનેટ ઓફ ઝીન્ક.

એસીટેટ ઓફ લેડ.

ઓઇલ ઓફ ટરપેન્ટા-

ઇન.

કાર્બોલીક એસીડ.

ફીઓસોટ.

ગોયાકોલ.

ગોયાકોલ કાર્બોનેટ.

મેટીકા.

અરગટ.

REFRIGERANTS. અં. રેફ્રીજરન્ટસ. ગુ. તરસહીપાવનાર-

વોટર.

એસેટીક એસીડ.

સાઇટ્રીક એસીડ.

ટારટરીક એસીડ.

ફ્રીઝ ઓફ ટારટાર (પ્રવાહી રૂપે)

ફોસ્ફોરીક એસીડ.

નાઇટ્રેટ ઓફ પોટાશ્યમ.

ક્લોરેટ ઓફ પોટાશ્યમ.

ગ્રેપ જ્યુસ.

ઓરેન્જ જ્યુસ.

લેમન જ્યુસ.

ટેમેરીન્ડસ.

ANTIPYRETICS. અં° એન્ટીપાઇરેટીકસ. ગુ° તાવ ઉતારનાર અથવા ગરમી કમી કરનાર—

એલીસીલીક એસીડ.	એકોનાઇટ.
સેલીસીલેટ ઓફ સોડીયમ.	વેરેટ્રીન.
કવીનાઇન સોલ્ટસ.	ડીબ્રટેલીસ.
સીકોનાઇન સોલ્ટસ.	ફોલ્ડ બાયસ.
આલકોહોલ.	વેનેએકશન.
ક્લોરલ હાઇડ્રાસ.	પરગેટીબઝ.
સીકોનીઝાઇન સોલ્ટસ.	બ્લીસ્ટરસ.
ટ્રોમેથીલેમીન.	એન્ટીપાઇરીન.
યુકેલીપ્ટલ.	એન્ટીફિશીન.
કેમ્ફર એન્ડ એસેન્ટીયલ ઓઇલ્સ?	ફીનાસીટીન બેયર.

ALTERATIVES. અં° આલ્ટરેટીવઝ, ગુ° રક્તશોધક અથવા લોહી સુધારનાર—

મરુચુરીઅલ પ્રેપરેશન. (પારાની બનાવટો.)	સલ્ફર પ્રેપરેશન. (ગંધકની બનાવટો.)
આયોડીન પ્રેપરેશન. (આયોડીનની બનાવટો.)	ફ્રાસકરસ પ્રેપરેશન. (ફ્રાસકરસની બનાવટો.)
ક્લોરાઇન પ્રેપરેશન. (ક્લોરાઇનની બનાવટો.)	સારસાપરીલા.
આરસેનીકલ પ્રેપરેશન. (સોમલની બનાવટો.)	હેમીડેસ્મસ.
એન્ટીમોનીઅલ પ્રેપરેશન. (એન્ટીમોનીની બનાવટો.)	ટેરેકસેકમ.

EXHILARANTS. અં° એક્ઝાઇલેરેન્ટસ. ગુ° મનને આનંદમાં, ઘેલછામાં અને ઉન્માદમાં રાખનાર—
(થોડા પ્રમાણમાં આનંદમાં, વધારે પ્રમાણમાં ઘેલછામાં અને વિપારી પ્રમાણમાં ઉન્માદમાં.)

રેકટોફાઇડ સ્પીરીટ.	ઇથર.
આન્ડી.	એસેટીક ઇથર.

વીસ્ફી.

વાઇન.

માલ્ટ લીકરસ.

ક્લોરોફોર્મ.

ઇન્ડીઅન હેમ્પ.

ઓપીયમ. (નાના પ્રમાણમાં.)

NARCOTICS, ANODYNES, AND SOPORIFICS.

અં ં નાર્કોટીક્સ, એનોડાઇન એન્ડ સોપો રી-
શીક્સ. ગું ં ં લાવનાર, પીડાશામક અને
નિંદ્રા લાવનાર—

નિંદ્રા લાવનાર અને પીડાશામક. હોપ્સ.

ઓપીયમ.

સોલ્ટસ ઓફ મોરફાઇન.

ક્લોરલ હાઇડ્રેટ.

બીટીલ-ક્લોરલ હાઇડ્રેટ.

ઇન્ડીઅન હેમ્પ.

ઓમાઇડ ઓફ પોટાશ્યમ.

ઓમાઇડ ઓફ આમોન્યમ.

ઓમાઇડ ઓફ સોડીયમ.

લેટ્યુસ ?

સલ્ફોનલ.

પીડાશામક ચુંક તથા અંકડી મદ્યડનાર.

બેલાડોના.

એટ્રોપાઇન.

સ્કેમોન્યમ.

હાયોસાઇમસ.

એકોનાઇટ.

એકોનાઇટીન.

જેલ્સીમીયમ.

કોનીયમ ?

ડીબ્રેલીસ.

ANAESTHETICS. અં ં એનીસથેટીક્સ. ગું ં બેશુદ્ધ કરનાર.

ક્લોરોફોર્મ.

ઇથર.

ટેટ્રેક્લોરાઇડ ઓફ કાર્બોન.

બાય ક્લોરાઇડ ઓફ મીથીલીન.

પ્રોટોક્સાઇડ ઓફ નાઇટ્રોજન.

(નાઇટ્રસ ઓક્સાઇડ.)

SPINAL STIMULANTS. અં ં સ્પીનલ સ્ટીમ્યુલન્ટસ. ગું ં

બરડાના રજજીપર ગરમીની અસર કરનાર—

નકસવોમીકા.

સ્ટ્રીકનીન.

જુસીન ?

આરનીકા,

અરગટ.

ઓપીયમ.

થેબેઇન.

કેન્થારીડીસ.

ફાસફરસ.

બેલાડોના.

ઇન્ડીઅન હેમ્પ.

SPINAL SEDATIVES. અંબી સ્પીનલ સેડેટીવ્ઝ. ગુઠ અ-
રડાનાં રજજીપર શાંતીદાયક અસર કરનાર—

કોનીયમ. (હેમલોક.)

નેસ્તીમીયમ.

આમાઇડ ઓફ પોટાશ્યમ.

આમાઇડ ઓફ આમોન્યમ.

આમાઇડ ઓફ સોડીયમ.

ક્યાલાપ્પારખીન.

હાઇડ્રોશ્યાનીક એસીડ ?

ANTISPASMODICS. અંબી એન્ટીસ્પેસમોડીક્સ. ગુઠ તાણ
તથા આંચકી મટાડનાર—

તરત અસર કરનાર (સ્પીન-
લ ટોનીક્સ.)

આસાશીટી.

ગાત્રબેન ?

આમોન્યકમ ?

વેવેરીયન ?

સમ્પલ.

મરક.

ઓઇલરયુઇ.

ઓઇલ ઓફ ટરપેન્ટાઇન.

ઓઇલ ઓફ કાન્થુપુટ.

કેમ્ફર.

એમોનીયા. (એકલો)

કારબોનેટ ઓફ આમોન્યમ.

ધામી અસર કરનાર.

સ્પીનલ સેડેટીવ્ઝ જેવાકે કોનીયમવીજેરે

આમાઇડ ઓફ આમોન્યમ.

આમાઇડ ઓફ પોટાશ્યમ.

આમાઇડ ઓફ સોડીયમ.

નરવાઇન ટોનીક્સ જેવા કે સોલ્ટ

ઑફ ઝીન્ક.

હાઇડ્રોશ્યાનીક એસીડ.

બેલાડોના.

ટ્રામોન્યમ.

હેનબેઇન.

ઇન્ડીઅન હેમ્પ.

ઓપીયમ.

કલોરોફોર્મ.

ઇથર.

એસેટીક ઇથર.

NERVINE TONICS AND ANTIPERIODICS. અંબી

નરવાઇન ટોનીક્સ એન્ડ એન્ટીપેરીઓડીક્સ.

ગુઠ મગજપર પૌષ્ટિક અસર કરનાર અને તાવ
રોકનાર—

તાવ રોકનાર.

એલ્બ સીફીના બાર્કસ.

સોલ્ટસ ઓફ કવીનાઇન.

મગજપર પૌષ્ટિક અસર કરનાર.

નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર.

ઓક્સાઇડ ઓફ સીલ્વર.

સોલ્ટસ ઓફ કવીનીડાઇન.
 સોલ્ટસ ઓફ સીકોનાઇન.
 સોલ્ટસ ઓફ સીકોનીડાઇન.
 આરસેનીકલ સોલ્ટસ.
 સલ્ફેટ ઓફ બેબેરીન.
 યુકેલીપ્ટસ ગ્લોબ્યુલસ ?
 કેમોમાઇલ ?
 કેલંબા ?
 કવોસીઆ. ?
 સેલીસીન.

સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક.
 ઓફસાઇડ ઓફ ઝીન્ક.
 સલ્ફેટ ઓફ કોપર.
 સોલ્ટસ ઓફ આયર્ન.
 નકસવોમીકા.
 સ્ટ્રીકનીન.
 થુસીન.
 કસપેરીઆ.

VASCULAR STIMULANTS. અં ૦ વાસ્ક્યુલર સ્ટીમ્યુલન્ટસ ગુ ૦ રક્તાશયપર ગરમ અસર કરનાર—

રક્તાશયના મોટા ભાગે તથા હૃદયપર ગરમ અસર કરનાર.	ક્રીએમોન્યા (સોલ્યુશન ઓફ એ- મોનીઆ.)	ઓર્થલ ઓફ ટરપેનટાઇન.
કારબોનેટ ઓફ આમોન્યા	એરોમેટીક સ્પીરીટ ઓફ આમોન્યા.	એરોમેટીક વોલેટાઇલ ઓઇલ્સ.
આલ્કોહોલ ઇન ધ ફોર્મ ઓફ	આન્ડી અને વાઇન.	કેમ્ફર,
ઇથર.	સ્પીરીટ ઓફ ઇથર.	આસાફીટીડ.
		વેબેરીયન.
		સમ્બલ,
		કલોરોફોર્મ.
		એરોમેટીકલ દવાઓ.

રક્તાશયના નાના ભાગેપર ગરમ અસર કરનાર.

એસીટેટ ઓફ આમોન્યમ.	સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.
ગ્રાયાકમ.	સરપેન્ટરી.
સસાફ્રાસ.	મેઝેરીઓન.
રેઝીન.	ગાલબેનમ.
આમોન્યાકમ.	

VASCULAR SEDATIVES. અં ૦ વાસ્ક્યુલર સેડેટીવ્ઝ. ગુ ૦ રક્તાશયપર શાંતીદાયક અસર કરનાર.

હાથપર શાંતીદાયક અસર કરનાર.

ડીઝેલીસ.

ગ્રીનહેલીબોર.

ટોમેકો.

એકોનાઇટ.

કોલ્ચીકમ.

હાઇડ્રોક્ષ્યાનીક એસીડ.

કયાલાબારબીન.

વેરેટ્રીન.

રક્તાશયના નાના ભાગોપર

શાંતીદાયક અસર કરનાર.

ટારટરેટેડ એન્ટીમની.

ઓક્સાઇડ ઓફ એન્ટીમની.

નાઇટ્રેટ ઓફ પોટાશ્યમ.

એસીટેટ ઓફ લેડ.

ઇપીકાકયુઆના.

અરગટ.

અમીલ નાઇટ્રીટી.

નાઇટ્રો ગ્લીસરાઇન.

VASCULAR TONICS. અં ૦ વાસકયુલર ટોનીકસ. ગુ ૦ ર-

ક્તાશયપર પૌષ્ટક અસર કરનાર—

આયર્ન પ્રેપેરેશન્સ.

ડીઝેલીસ.

એસીડ એન્ડ એસ્ટ્રીજન્ટ રેમીડીઝ.

નરવાઇન ટોનીકસ.

સ્ટ્રમકીક ટોનીકસ.

બ્લડ ટોનીકસ.

SIALAGOGUES. અં ૦ સાઇલેગોગ્સ. ગુ ૦ થુંક લાવનાર—

તરત અસર કરનાર.

ધીમી અસર કરનાર.

પેલીટરીફ્ટ.

હોસરેડીશ.

મસ્ટર્ડ.

ટોમેકો. (આવવાના રૂપમાં)

મરક્યુરીઅલ સોલ્ટસ.

આયોડીડ ઓફ પોટાશ્યમ.

અધર મેડીસીનલ આયોડીડસ.

નિમોરેન્ડી.

EMETICS. અં ૦ ઇમેટીકસ ગુ ૦ વમનકારક અસર કરનાર.

સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક.

સલ્ફેટ ઓફ આમોન્યમ.

કારબોનેટ ઓફ આમોન્યમ.

મસ્ટર્ડ ફ્લોર.

કેમોમાઇલ.

કોમન સોલ્ટ.

ઇપીકાકયુઆના.

ટારટરેટેડ એન્ટીમની.

એપોમોરફાઇન.

ગરમ પાણી.

PURGATIVES OR CATHARTICS. અં ૦ પરગેટીવ્ઝ

ઓર કેથાર્ટીકસ ગુ ૦ રેચક અસર કરનાર.

ઠંડી રેચક અસર કરનાર.

ફીગ્સ. (અંજીર.)

પ્રુન્સ. (આલુ ખુખાર.)

હની. (મધ.)

ટ્રીકલ. (ગોળ.)

માના. (શીરખેસી.)

ટેમેરીન્ડસ. (આંબલી.)

કેસીઆ પલ્પ. (ગરમાળાને ગોળ.)

સલ્ફર (ગધકના ડુલ.)

એલ્લીવ ઓઇલ.

કેસ્ટર ઓઇલ. (એરંડીયુ તેલ.)

મેગ્નેસીઆ. (વીલાયતી મીઠું.)

કાર્બોનેટ ઓફ મેગ્નેસીઆ.

સાધારણ રેચક અસર કરનાર.

રૂઢખાંચ.

સેના. (સોનામુખી.)

બ્રુથેર્ન જ્યુસ.

એલોઝ. (એળીઓ.)

ટાર્ટ્રેટ ઓફ પોટાશ્યમ.

ટાર્ટ્રેટેડ સોડા.

સલ્ફેટ ઓફ સોડીયમ.

સલ્ફેટ ઓફ મેગ્નેસીયમ.

સાઇટ્રેટ ઓફ મેગ્નેસીયમ.

સલ્ફેટ ઓફ પોટાશ્યમ.

ફીમ ઓફ ટાર્ટર. (યોગ્ય પ્રમાણમાં.)

જેલપ. (નાના પ્રમાણમાં.)

કેસકેરાસેઝેડ.

રહેમન્સ ફ્રેંગ્યુલા.

સખત રેચક અસર કરનાર

જેલપ. (વધારે પ્રમાણમાં.)

સ્કેમોની.

કોલોસીન્ય. (ઇંદ્ર વરણાંતો ગર્ભ.)

કોટન ઓઇલ. (જમાલ ગોટાનુંતેલ.)

પોડોશીલમ રેઝીન.

ગેમ્બોગ.

પાતળા પાણી જેવા ઝાડાની

સખત અસર કરનાર.

ગેમ્બોગ.

ઇલેટેરીયમ.

ઇલેટેરીન

ફીમ ઓફ ટાર્ટર. (વધારે પ્રમાણમાં.)

પાતળા ઝાડાની ધીમી અસર.

કરનાર.

ફ્રાક્સેટ ઓફ સોડીયમ.

પીત રેચક અસર કરનાર.

ગ્રે પાઉડર. (હાઇડ્રારજરી કમ ફીટા.)

બ્લુપીલ.

કુલોમલ.

એલોઝ.

એલોઇન.

પોડોશીલીમ રેઝીન.

ટેરેકસેકમ (વધારે પ્રમાણમાં)

કોલચીકમ.

સલ્ફર (નાના પ્રમાણમાં.)

સુચના—પેટુપર ઉપજી ઉપચાર કરવાથી, હંકુ પાણી પીવાથી, અને મુદાદારે બસ્તી લેવાથી, રેચકે અસર થાય છે.

ANTHELMINTICS. અંં એન્થેલમીન્ટીકસઃ ગું કૃમીઘ્ન અસર કરનાર.

તરત અસર કરનાર.
એકસ્ટ્રેક્ટ ફીલસીસ લીકવીડ.
ઓઇલ ઓફ ટરપેટાઇન.
કુસો.
કમાલા.
સેન્ટોનીન.
ટીનનો ઝીણો લુકો
કાઉટેજ.

ધીમી અસર કરનાર.
કેલોમલ.
સ્કેમોની.
જેલપ.
ગેમ્બોજ.
કેસ્ટર ઓઇલ.
કૃમી થતા અટકાવવાની અસર કરનાર.
સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન.
પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન.
અંધર ફેર્રુનસ સોલ્ટસ.
કવોસીઆ.
નકસવોમીકા.

STOMACHIC TONICS. અંં સ્ટોમાકીક ટોનીકસ ગું હાજરીપર પૌષ્ટિક અસર કરનાર.

કેલંબા.
જેનશન.
કેસકેરીલા.
કસપેરીઆ.
ચીરેટા.
નકસવોમીકા.
સ્ટ્રીકનીન.
સીકોનાબાર્ક.
સલ્ફેટ ઓફ કવીનાઇન.
હાઇડ્રોકલોરેટ ઓફ કવીનાઇન.
એલોઝ.
રૂહબાર્બ.
ટેરેકસેકેમ.

કવેસીઆ.
હોપ્સ.
નાઇટ્રીક એસીડ.
હાઇડ્રોકલોરીક એસીડ.
નાઇટ્રો-હાઇડ્રોકલોરીક એસીડ.
સલ્ફેટ ઓફ સીકોનાઇન.
સલ્ફેટ ઓફ સીકોનીડાઇન.
સલ્ફેટ ઓફ બેબેરીન.
સોલ્ટસ ઓફ આયર્ન.
પેપસીન.
ઓક્સ ગોલ.
પેનકીએટીન.

STOMACHIC STIMULANTS OR CARMINATIVES.

અં ટરમોડીક ટીમ્યુલન્ટસ ઓર કાર્મિને ટીવઝ.
ગુઠ હોજરીપર ગરમ અસર કરનાર અથવા
વાતહર અસર કરનાર.

જીંજીર. (સુંક.)

કેપસીકમ એન્ડ ચીલીઝ (મરચાં)

કારડામેમ્સસ (એલચી દાણા)

મસ્ટર્ડ (રાઇ)

હોર્સરેડીય.

પેપર (મરી)

સીનામેન ઓઇલ (તજનું તેલ)

નટમેગ એન્ડ ઓઇલ (જાયફળ અને
તેનું તેલ)

કલ્બઝ એન્ડ ઓઇલ્સ (લવીંગ અને
તેનું તેલ.)

ઓલ સ્પાઇસ એન્ડ ઓઇલ્સ (સધળા
મશાલા અને તેલો.)

ઓઇલ ઓફ કાન્થુપુટ.

વેલેરીયન.

એનીસી એન્ડ ઓઇલ.

ક્યારાવે એન્ડ ઓઇલ.

કોરાઆન્ડર એન્ડ ઓઇલ.

ડીલ એન્ડ ઓઇલ.

ફેનિલ.

ઓઇલ ઓફ પીપરમીન્ટ.

ઓઇલ ઓફ સ્પીઅરમીન્ટ.

ઇથર એન્ડ એસેટીક ઇથર.

4

STOMACHIC SEDATIVES. અં ટરમોડીક સેડેટીવઝ.

ગુઠ હોજરીપર શાંતીદાયક (હોજરીના સાંજે
અને વેદના કમી કરનાર) અસર કરનાર.

ડીલ્યુટ હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.

કાર્બોનેટ, સખનાઇટ્રેટ એન્ડ ઓક-
સાઇડ ઓફ બીસ્મથ.

સાઇટ્રેટ ઓફ એમોન્યમ એન્ડ બી-
સ્મથ.

ગોયાકોલ.

કારબોલીક એસીડ.

સોલ્યુશન ઓફ રોઝ.

સોલ્યુશન ઓફ પોટાસ.

નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર.

ઓકસાઇડ ઓફ સીલ્વર.

ઓકઝેલેટ ઓફ સેરીયમ.

ફીઓસોટ.

બાયકાર્બોનેટ ઓફ સોડીયમ.

” ” પોટાસ્યમ.

બેલાડોના.

સ્ટ્રામોન્યમ.

હેનબેન.

ઓપીયમ

ERRHINES. અંઁ એરહીન્ઝ. ગુઁ છીંકો લાવવાની અસર કરનાર.

ટોમેટો (સુંઘવાથી)
સળ સફેદ ઓફ મરક્યુરી.

વેરેટ્રમ વીરીડ (ભુકાના રૂપમાં)
એમોન્યા કાઝોનાસ.

EXPECTORANTS. અંઁ એક્સપેક્ટોરન્ટસ. ગુઁ કંફલ અસર કરનાર.

એમોનીઆ (એક્લો.)
કારબોનેટ ઓફ આમોન્યમ.
સેનેગા.
સ્કીવલ.
બેનઝોઇક એસીડ.
બેન્ઝોએટ ઓફ આમોન્યમ.
બેન્ઝોઇન.
બાલઝમ ઓફ પેક
બાલઝમ ઓફ ટોલુ.
સ્ટોરેકસ.
આમોન્યાકમ.
આસાફીટીડ.

મરડ.
કોપાયઆ.
લાર્ચ બાર્ક.
ટાર.
ઇપીકાક્યુઆના.
ટાર્ટરેટ ઓફ એન્ટીમની.
વેપર ઓફ વોટર.
કલોરાઇન.
આએડીન.
ફીઓસોટ.
ગોયાકોલ.
કારબોલીક એસીડ.

PULMONARY SEDATIVES. અંઁ પલ્મોનરી સેડેટીવઝ. ગુઁ શ્વાસનળીપર શાંતીદાયક અસર કરનાર.

ઓપીયમ.
મારકાઇન.
કોનાયમ.
બેલાડોના.

સ્ટ્રામોન્યમ.
હાઇડ્રોસ્યાનીક એ.
સીડ.
એસીટેટ ઓફ લેડ.

ટોમેટો (પીવામાં.) કોનાઇન. (નાસલે.
સ્ટ્રામોન્યમ (પી-વાથી.)
વામાં.) હાઇડ્રોસ્યાનીક એ.
સીડ (નાસલેવાથી.)

SUDORIFICS OR DIAPHORETICS. અંઁ સ્યુડોરીફીકસ ઓર ડાયફોરેટીકસ. ગુઁ સ્વેદલ.

ગરમ સ્વેદલ અસર કરનાર.
ફી એમોનીઆ.
કારબોનેટ ઓફ આમોન્યમ.
એસીટેટ ઓફ આમોન્યમ.

સેનેગા.
કેમ્ફર.
સલ્ફર.
ઓપીયમ પ્રેપેરેશનસ

સાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.
 નાઇટ્રીટ ઓફ ઇથીલ.
 આસ્કોહોલ. (વાઇન અથવા રેક્ટીફા-
 ઇડ સ્પીરીટસ.)
 ઇથર.
 ક્લોરોફોર્મ.
 નેબોરેન્ડી.
 ગોયાકમ.
 સરપન્ટરી.
 સસાફ્રાસ.
 મેઝેરીઅન.
 સાર્સાપરીલા.
 ડલકેમેરા.

સોલ્ટસ ઓફ મોરફાઇન.
 શાંતીદાયક સ્વેદન અસર કર-
 નાર.

એન્ટીપાઇરીન.
 એન્ટીફેશીન.
 ફીનાસીટીન બેઅર.
 ઓકસાઇડ ઓફ એન્ટીમની.
 સોડા સેલીસીલેટ.
 ટારટરેટ ઓફ એન્ટીમની.
 ઇપીકાઇયુઆના.
 ગરમ નાસ અથવા બાફ.
 ગરમ આલ તથા કાફીના પાન.

DIURETICS. અં. ડાયુરેટીક્સ ગુ. મુત્રલ અસર કરનાર.

ઠંડી મુત્રલ અસર કરનાર.
 રકવીલ.
 સ્કોપેરીયમ.
 ટોબેકો.
 કોલચીકમ.
 ગરમ મુત્રલ અસર કરનાર.
 જ્યુનીપર.
 ટરપેનટાઇન.
 કોપાયબા.
 કેન્થારીડીસ.
 નાઇટ્રીટ ઓફ ઇથીલ.
 આસ્કોહોલ.

ડીજીટેલીસ.
 સ્ટ્રોફન્ટસ, કોનવેલેરીઆ, અને પ-
 લસેટીલા.
 મૂત્રની ખટાશ દુર કરીને મૂત્ર-
 લ અસર કરનાર.
 કાબોનેટ ઓફ લીથીયમ.
 સાઇટ્રેટ ઓફ લીથીયમ.
 બાયકાબોનેટ ઓફ પોટાશ્યમ.
 સાઇટ્રેટ ઓફ પોટાશ્યમ.
 એસીટેટ ઓફ પોટાશ્યમ.
 બાયકાબોનેટ ઓફ સોડીયમ.
 ફ્રાક્સેટ ઓફ સોડીયમ.
 બોરેક્સ.

ધીમો મુત્રલ અસર કરનાર.

પાણી જેવા જાડાં કરે તેવી રચક
 દવાઓ જેવી કે ઇલેટેરીયમ અને
 ઇલેટેરીન.
 ફીમ ઓફ ટારટર.
 ગેમ્બોજ.

ફ્રાક્સેરીક એસીડ.
 સાઇટ્રીક એસીડ.
 બેન્ઝોઇક એસીડ.
 બેન્ઝોએટ ઓફ આમોન્યમ.
 મુત્રાશયપર મુત્રલ અસર કરનાર.

મુત્રાંશયના કુક્કાપેર મુત્રલ અ-
સર કરનાર.

બકુ.
બેન્ઝોઇક એસીડ.
બેન્ઝોએટ ઓફ આમોન્યમ.
બાલઝમ ઓફ પેર.

કોપાયબા.
ક્યુબેબ.
ઓઇલ ઓફ સેન્ડલ વુડ.
ટરપેનટાઇન.

EMMENAGOGUES. અં. ઇમેનેગોગ્સ. ગુ. ઋતુશ્રાવ અ-
સર કરનાર.

તરત ઋતુશ્રાવ અસર કરનાર.
અરગટ.
સેવીન.
રૂઘ.
આસાફીટીડા.
ડીઝેલ્લીસ.
બોરેકસ.

ધીમી ઋતુશ્રાવ અસર કરનાર.
ફેલુનસ સોલ્ટસ.
એલોઝ.
કોલોસીનથ.
બીજી સખત રેચક દવાઓ.
ક્વીનઇન સોલ્ટસ (વધારે પ્રમાણમાં)
(રબલદાસ ધોસ.)

APHRODISIACS AND ANAPHRODISIACS. અં. ઓફ્રોડાઇસીકસ એન્ડ એનઓફ્રોડાઇસીકસ. ગુ. કામોત્તેજક.
અને કામ શાંતીદાયક અસર કરનાર.

તરત કામોત્તેજક અસર કરનાર.
નકસવોમીકા.
સ્ટ્રીકનીન.
કેન્થારીડીસ.
ફ્રેસકરસ.
ઇન્ડીઅન હેમ્પ.
ઓપીઅમ (નાના પ્રમાણમાં.)
ધીમી કામોત્તેજક અસર કરનાર.
બ્લડ ટોનીકસ. (દવાઓ)
નરવાઇન ટોનીકસ. (દવાઓ.)
ડીરેક્ટ એન્ટીસ્પેસમેડીકસ. (દવાઓ.)

તરત કામ શાંતી અસર કરનાર.
પોટાસ્યમ એમોન્યમ અને સોડીયમ
ઓમાઇડ.
હેમલોક
કેમ્ફર.
ધીમી કામ શાંતીદાયક અસર
કરનાર.
આલ્કેલીન દવાઓ. (નિરંતરના ઉપયોગથી)
ઓઇલ વાસકયુલર એન્ડ નરવાઇન સે-
ડેટીવઝ.

MYDRIATICS AND MYOSITICS. અં. મીડ્રીઆટીક-
સ એન્ડ માયોસીટીકસ. ગુ. ડીકીને સંકુચીત અને પહોળી
કરનાર.

કીકીને વિસ્તૃત (પહોળી) કરનાર.

બેલાડોના.
આટોપીન.
સ્ટ્રેમોન્યમ.
હેનબેન.
કોકાઇન.

કીકીને સંકોચીત કરનાર.

કયાલાખારખીન.
ઓપીયમ
સોલ્ટસ ઓફ મોરફાઇન.
અફીણની ખીજી બનાવટો.
રેઝીન ઓફ ઓપીયમ.

IRRITANTS, PUSTULANTS, EPISPASTICS. અં ૦

ઇરીટન્ટસ, પસચુલન્ટસ, એપીસપેસ્ટીક્સ. ગુ ૦ દાહક,
સોજો લાવનાર અને બ્લીસ્ટર ઉઠાડવાનીં અસર કરનાર.

દાહક અસર કરનાર.

ક્રીઆમોન્યા.
કમ્પાઉન્ડ કેમ્ફર લીનીમેન્ટ.
ઇથર, આલ્કોહોલ અને કલોરોફોર્મ.
મસ્ટર્ડ કયાટાપ્લેઝમા
રાઇનું તેલ.
ગ્લાયુપુટ ઓઇલ.
ઓઇલ ઓફ ટરપેન્ટાઇન.
મેઝેરીઓન.
કેપસીકમ.
આયોડીન.
મરકયુરીક સોલ્ટસ.

બ્લીસ્ટરની અસર કરનાર.

કેન્થારીડીસ.(બ્લીસ્ટર અને પ્લાસ્ટરસ.)
ઇથરીઅલ સોલ્યુશન ઓફ કેન્થારી-
ડીસ. (બ્લીસ્ટરીંગ ફ્લુઇડ.)
કેન્થારીડીન.
ગ્લેસીઅલ એસેઇડ એસીડ.
સોજો લાવનાર તથા ચામડી
બાળનાર.
ક્રોટન ઓઇલ.
ટારટરેટ ઓફ એન્ટીમની.
નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર.

EXTERNAL SEDATIVES અં ૦ એકસટરનલ સેડેટીવ્ઝ.

ગુ ૦ બાહ્યોપચાર તરીકે પીડાશામક અસર કરનાર—

હાઇડ્રોસ્યાનીક એસીડ.
બેલાડોના.
એટ્રોપાઇન.
ઓપીયમ.
મોરફાઇન સોલ્ટસ.
સોલ્યુશન ઓફ સબ્એસીટેટ ઓફ લેડ
એસીટેટ ઓફ લેડ.
સોલ્ટસ ઓફ ખીસ્મથ.
ક્રીઓસોટ.
કારબોલીક એસીડ.

જ્ઞાનતંતુને નંદ કરી પીડાશામક
અસર કરનાર.

એઝેનાઇડીન.
મેન્થોલ.
વેરેટ્રીન.
આયડોફોર્મ.
ઇથર સ્ટ્રે.
આઇસ.
કોકાઇન હાઇડ્રોકલોરાસ.
ખીસલ્ફાઇડ ઓફ કાર્બોન.

EMMOLIENTS. અંત ઇમોલીઅન્ટસ ગુઠ ચામડી પર સુવાળી

તથા નરમ અસર કરી. ચામડીનું રક્ષણ કરનાર.

ચરબીયુક્ત અને ચીકાસવાળા પદાર્થો.

ફ્લોર.

એડ.

ઓઇલી.

લીન્સીડ.

ગમ.

હની.

ફીગ્સ.

સ્ટાર્ચ.

કોલોડીઅન.

વેસેલીન.

લીન્સીડ ઓઇલ.

આલમોન્ડ ઓઇલ.

ઓલીવ ઓઇલ.

લાઈ.

ફ્યુએટ.

વોકસ.

સ્પરમસેટી.

ગ્લીસરાઇન.

હાર્ડ અને સોફ્ટ પેરાફીન.

વ્હાઇટ ઓફ એગ.

STYPTICS. અંત સ્ટીપ્ટીકસ

ડીફ્યુટ સ્વદ્યુરીક એસીડ.

ટેનીક એસીડ.

ગ્યાલીક એસીડ.

હેઝેટાઇન.

કાઇનો.

રહેટની.

મેટ્રીકા.

એલમ.

લાઇમવોટર.

હંડા ઉપંચાર.

બરફ.

ગુઠ રક્તસ્તંભક અસર કરનાર.

નટગોલ્ડસ.

ઓકબાર્ક.

ક્રેટેચ્યુ.

સખ એસીટ્ટ એફ લેડ.

એસાટ્ટ એફ લેડ.

કારબોનેટ એફ લેડ.

સલ્ફેટ એફ ઝીન્ક.

એસીટ્ટ એફ ઝીન્ક.

ઓક્સાઇડ એફ ઝીન્ક.

સલ્ફેટ એફ આયર્ન.

પરકલોરાઇડ એફ આયર્ન.

CAUSTICS. અંત કોસ્ટીક.

સલ્ફેટ એફ કોપર.

નાઇટ્રેટ એફ કોપર.

રેડઓક્સાઇડ એફ મરક્યુરી.

નાઇટ્રેટ એફ સીલ્વર.

કલોરાઇડ એફ એન્ટીમની.

કલોરાઇડ એફ ઝીન્ક.

ગ્લેસીઅલ એસેટીક એસીડ.

કારબોલીક એસીડ.

સેલીસીલીક એન્ડ હાઇડ્રોક્લોરીક એ-

સીડ.

નાઇટ્રીક એસીડ.

ગુઠ ચામડી બાળી નાંખનાર.

એસીડ નાઇટ્રેટ એફ મરક્યુરી.

આર્સેનીક.

કોરોસીવ સખલીમેટ.

કોમીક એસીડ.

સલ્ફ્યુરિક એસીડ.

કોસ્ટીક સોડા.

કોસ્ટીક પોટાશ.

DISINFECTANTS AND ANTISEPTICS. અંડ ડી-સાઇફેક્ટન્ટસ એન્ડ એન્ટીસેપ્ટીક્સ. ગુઠ કોહવાણ અટકાવનાર અને દુર્ગંધનાશક.

કહોવાણ અટકાવનાર.

કલોરાઇન.
આયોડીન.
બ્રોમાઇન.
કલોરીનેટેડ લાઇમ.

કલોરીનેટેડ સોડા.
પરઓક્સાઇડ ઓફ હાઇડ્રોજન.
પરમેંગેટ ઓફ પોટાશ્યમ.
સલ્ફેટ ઓફ આયર્ન (પ્રોટો-સલ્ફેટ)
ચારકોલ.

દુર્ગંધનાશક અસર કરનાર.

કારબોલીક એસીડ.
ફોર્મેસોટ.
સેલીસોલીક એસીડ.
આયડોફોર્મ.
બોરીક એસીડ.
થાઇમોલ.
મેન્થોલ.
આલ્કોહોલ.
ગેયાકોલ.

સલ્ફ્યુરસ એસીડ.
સલ્ફાઇડસ ઓફ આલ્કલીન એન્ડ
અર્થેસ.
કલોરાઇડ ઓફ સોડીયમ.
કારોસીવ સંલીમેન્ટ.
પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન.
કલોરાઇડ ઓફ ઝીન્ક.
સલ્ફેટ ઓફ કોપર.
ચારસેનીક.
જર્મીસાઇડ.

ANTIDOTES. વિષારી દવાના વિષની વિષનાશક દવાઓ.

વિષારી દવા.

એસીડસ (સવળા તેજાઓ.)
આલ્કાલીઝસ એન્ડ આલ્કાલીન અ-
ર્થસ.
આલ્કાલોઇડસ.
એન્ટીમની.
ચારસેનીક.
બેરીયમ સોલ્ટસ.
કલોરાઇન.
સાઇનાઇડસ અને હાઇડ્રોસ્યાનીક એ-

વિષનાશક દવા.

મેગ્નેસીઆ, ચોક્ એન્ડ ડીલ્યુટ "સો-
લ્યુશન ઓફ આલ્કાલીન કાર્બોનેટસ.
વીનાગર, વોટર, ઓઇલ.
એનીમલ ચારકોલ.
ટેનીન અથવા ટેનીનના ભાગવાળી બ-
નાવટોનાં મિશ્રણો.
હાઇડ્રોટેડ પરઓક્સાઇડ ઓફ આયર્ન.
સોલ્યુબલ સલ્ફેટસ.
એમોન્યા, મેગ્નેસીઆ.

સીડ.

આયોડાઇન.
લેડ સોલ્ટસ.

મરક્યુરીઅલ સોલ્ટસ.
ઓપીયમ.

નાઇટ્રેટ ઓફ સીલ્વર.

સલ્ફેટ ઓફ ઝીન્ક.

સોલ્યુશન ઓફ કલોરાઇન. ઓકસા-
ઇડ ઓફ આયર્ન.

સ્ટાર્ચ.

સલ્ફેટ ઓફ સોડીયમ એન્ડ મેગ્ને-
સીયમ.

વ્હાઇટ ઓફ એગ્સ.

એનીમલ ચારકોલ મોરફાઇન અને
અરીણને ચૂરી લે છે.

કલોરાઇડ્સ ઓફ આલ્કલીઝ, (કો-
મન સોલ્ટ.) સાદુ મીઠું.

કારબોનેટ ઓફ સોડીયમનું નરમ ક-
રેલું મિશ્રણ વાપરવું.

ઔષધો અને તેનાં પ્રમાણોનું સરલ સમજણ પડે તેવું
કોષ્ટક.

વામઃ .

પ્રમાણ.

એસીડસ, (ઇન ઓરગેનીક ડીલ્યુટેડ ઓલ એકસેપ્ટ હાઇડ્રોઓમીક. ૧૫
થી ૬૦ ટીપાં.) . ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

„ (વેજિટેબલ ક્લોરેલાઇઝડ એકસેપ્ટ ટેનીક ૨ થી ૫ ગ્રેન.)

૫ થી ૨૦ ગ્રેન.

એકવાં. ... ૧ થી ૨ ઓંસ.

કન્ફેક્શનસ. ... ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

ડીકોક્શનસ. ... ૩ થી ૨ ઓંસ.

પાઉડરસ. .. ૬૦ થી ૧૨૦ ગ્રેન.

એકસ્ટ્રેક્ટસ આલ્કોહોલીક (નન-પોઇઝનસ.) ૨ થી ૮ ગ્રેન.

„ „ (પોઇઝનસ.) ૩ થી ૧ ગ્રેન.

„ એકવસ (એકસેપ્ટ એલોઝ બારબેટાઇઝ ૧ થી ૪ ગ્રેન. કે-

મેરીઆ ૫ થી ૧૫ ગ્રેન. એન્ડ ઓપાઈ ૩ થી ૧ ગ્રેન.)

૨ થી ૮ ગ્રેન.

ઇનફ્યુઝનસ. (એકસેપ્ટ ડીજેલ્લીસ ૨ થી ૪ દ્રામ.) ૩ થી ૧ અથવા

... ૨ ઓંસ.

લાઈકરસ. (આરસેનીક અને સ્ટ્રીકનીન વાળા) ...૨ થી ૮ ટીપાં.
 „ (મોરફીન સોલ્ટસવાળા)૧૦ થી ૬૦ ટીપાં.
 „ (વેન્ટેમિલ કનસેન્ટ્રેટેડ (એકસેપ્ટ સારસા કો ૨ થી ૮ ગ્રામ.)
 ૧ થી ૧ ગ્રામ.
 „ (આયર્નવાળા.) ૫ થી ૧૫ ટીપાં.

મીકશ્વરસ. ૧ થી ૧ અથવા ૨ ઔંસ.

ઓઇલ્સ વોલેટાઇલ. (એકસેપ્ટ કોપાયબા, ક્યુબેબ ૫ થી ૨૦ ટીપાં.
 સેન્ટાલી ૫ થી ૩૦ ટીપાં. ટેરીબીનથી ૨ ૧૦ ટીપાં
 અથવા ૩ થી ૪ ગ્રામ.) ૧ થી ૪ ટીપાં.

પીલ્સ. (એકસેપ્ટ ફેરી ૫ થી ૧૫ ગ્રેન. ફ્રાસફેરી ૧ થી
 ૨ ગ્રેન. પલ્મીકમ ઓપીઓ ૨ થી ૪ ગ્રેન. સે-
 પેનિસ કો ૨ થી ૪ ગ્રેન.) ૪ થી ૬ ગ્રેન.

સ્પીરીટસ સીમ્પલ. (એકસેપ્ટ ઇથર ૨૦ થી ૪૦ અથવા ૬૦ થી ૮૦
 ટીપાં. જ્યુનીપર ૨૦ થી ૬૦ ટીપાં.)

... .. ૫ થી ૨૦ ટીપાં.

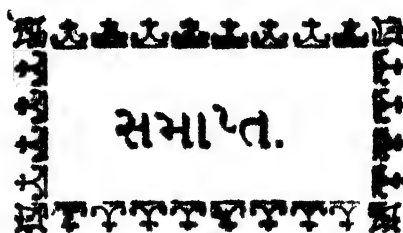
સ્પીરીટસ કમ્પાઉન્ડ. (એકસેપ્ટ આરમોરેસાઈ ૧ થી ૨ ગ્રામ.) ૨૦
 થી ૪૦ ટીપાં અથવા ૬૦ થી ૮૦ ટીપાં.

સકસ. (એકસેપ્ટ બેલાડોના. ૫ થી ૧૫ ટીપાં. અને
 હાયોસાઇમસ ૧ થી ૧ ગ્રામ.) ૧ થી ૨ ગ્રામ.

સીરસ. (એકસેપ્ટ કેસકેરા એરોમેટીક, ક્લોરલ, કોડીની,
 રીહાઈ, સેના ૧ થી ૧ ગ્રામ.) ૧ થી ૧ ગ્રામ.

ટીંચરસ. (એકસેપ્ટ ટીંચર આયોડી ૨ થી ૫ ટીપાં.) ૩૦
 થી ૬૦ ટીપાં. અથવા ૫ થી ૧૫ ટીપાં.

ટીંચરસ—જેવાકે એકોનાઇટ, બેલાડોના, કેનાબીસ ઇન્ડીકા, કે-
 ન્થારડીસ, કેપસીસી, ક્લોરોફોર્મ એટ મોરફીઆ, કોકી, કોલચીસી, કોકી,
 ડીબેલીસ, ફેરીપર ક્લોરાઇડ, જ્વેલીમીમી, લોબેલી ઇથરીસ, નક્સવોમીકા,
 ઓપાઇ, પોડોફીલી, સીકા, સ્ટ્રામોન્યમ, અને સ્ટ્રોફેનથસ. ૫ થી ૧૫ ટીપાં.

સમાપ્ત.

અનુક્રમણિકા.

અ		આયોડીનની બનાવટો.	
અરગટની બનાવટો.	૨૬૩	આયોડાઇન.	૨૮૫
અરજેન્ટીનની બનાવટો.	૩૩૬	આયોડોફોર્મ.	૪૧૩
અમીગડલા અમારા.	૯૬	આર્યન.	૪૦૬
„ ડલસીસ.	૯૬	ઇથરની બનાવટો.	૧૦૮
આ.		ઇલેક્ટ્રીનમ.	૧૦૮
આલકોહોલ અને તેની બનાવટો.	૪૦૫	ઇલેક્ટ્રીયમ.	૮૩
આલમન્ડની બનાવટો.	૯૬	ઇસરીન.	૨૩૮
આલોઇન.	૨૫૫	ઇન્ડીઅન હેમ્પ.	૯૪
આલોઝની બનાવટો.	૨૫૬	ઇન્ડીગો.	૧૩૮
આલમની બનાવટો.	૩૧૮	ઇપીકાઇયુઆના.	
આમોન્યાકમની બનાવટો.	૧૧૭	ઇમજેક્શ્યો એપોમોરફાઇની	
આમોન્યાની બનાવટો.	૩૦૮	હાઇપોડરમીકા.	૨૪
આમીલ નાઇટ્રીસ.	૪૨૧	„ મોરફીની હાઇપોડરમીકા.	૨૪
આરોરાબા પાઉડર.	૮૫	„ અરગોટીના હાઇપોડરમીકા.	૨૬૪
આરમોરેસાઇ રેડીક્સ.	૪૨	„ મોરફીની.	૨૪
આરનીકા રાઇઝોમ.	૧૫૪	ઇન્ડ્યુઝમ એન્થીમીડીસ.	૧૫૧
આસાફોટીડા.	૧૧૩	„ ઓરેન્ટી.	૫૨
આટ્રોપીનાની બનાવટો.	૧૯૧	„ બકુ.	૬૭
આરસેનીયસ એસીડની બનાવટો.	૩૩૮	„ કેલબા.	૧૨
આપોમોરફાઇનની બનાવટો.	૧૫	„ ક્યારોફીલી.	૯૯
આલબ્યુમેન ઓવી.	૨૭૧	„ ક્યારોફીલી.	૨૨૨
આયોડીડ ઓફ આમોન્યમ.	૩૧૮	„ ક્રેટેચ્યુ.	૧૪૩
„ આરસેનીયમ.	૩૪૪	„ ચીરાટા.	૧૮૬
„ ક્રેડમીયમ.	૩૪૯	„ સીકાન્ટા એસીડમ.	૧૨૪
„ આયર્ન.	૩૬૪	„ કસપેરીઆઇ.	૬૮
„ લેડ.	૩૮૪	„ કુસો.	૬૮
„ પોટાશ્યમ.	૩૯૪	„ ડીબ્રેલીસ.	૨૦૨
„ સોડીયમ.	૪૦૨	„ અરગોટી.	૨૬૪
„ સલ્ફર.	૨૮૭	„ જોનશ્યની કો.	૧૮૫

ધનકયુઝમ જ્યોરેન્ડી	૬૯
„ કેમેરીઆધ	૪૬
„ લીની	૪૭
„ લ્યુપીલી	૨૪૦
„ મેટીસી	૨૩૦
„ કવોસીઆધ	૭૧
„ રીહાધ	૨૧૧
„ રોઝી એસીડમ	૮૫
„ સેનેગી	૪૩
„ સેની	૮૮
„ સરપેન્ટરી	૨૨૦
„ વેલેરીઆની	૧૪૫

એ

એકેશ્યા	૯૩
„ ગમી	૯૩
એસીટેટ ઓફ આમોન્યમ	૩૧૫
„ „ લેડ	૩૮૫
„ „ મોરફાઇન	૧૫
„ „ પોટાશ્યમ	૩૯૦
„ „ ઝીન્ક	૪૦૩
એસીટમ	૨૬૨
„ કથાન્યારીડીસ	૨૭૪
„ સીલી	૨૫૩
એકાનાઇટની બનાવટ	૪
એકાનાઇટીના	૪
એટેપ્સ બેન્ઝોએટસ	૨૭૦
„ પ્રીપેરેટસ	૨૭૦
એન્ટીમોનીઅલ વાઇન	૩૩૨
„ પાઉડર	૩૩૩
„ કલોરાઇડી લાઉડર	૩૩૪
„ ઓક્સાઇડમ	૩૩૩
„ પોટાશ્યો ટારટ્રાસ	૩૩૨
એન્ટીમોનીયમ બનાવટો.	૩૩૧
એન્ટીપાઇરીન	૩૨૧
એન્ટીફ્થીન	૩૧૯
એકવા એનીથી	૧૨૨
„ એનીસી	૧૧૯

એકવા ઓરેન્ડી ફ્લોરીસ	૫૧
„ કેમફોરી	૨૧૬
„ કેફ્આધ	૧૨૧
„ કલોરોફોર્મા	૪૦૭
„ સીનામોમી.	૨૧૫
„ ડેસ્કીલેટ	૨૯૧
„ ફીનીક્યુલી	૧૨૦
„ મેનથી પીપરીટી	૨૦૮
„ „ વીરીડીસ	૨૦૯
„ પીમેન્ટી.	૧૦૧
„ રોઝી	૯૪
„ સેમ્બ્યુસી	૧૨૩
એગ આલ્બ્યુમેન	૨૭૧
એલેમી	૭૬
એનીમા એલોઝ.	૨૫૫
„ આસાશીટીડા	૧૧૩
„ મેગ્નેશ્યા સલ્ફાઇડીસ	૩૮૩
„ ઓપાઇ	૧૬
„ ટેરીબીનથીની	૨૪૧
એમપ્લાસ્ટમ આમોન્યાસી કમ	
હાઇડ્રારજીરો	૧૧૭
„ બેલાડોની	૧૯૨
„ કેલેફેસીઅન્સ	૨૭૫
„ કેનથારીડીસ	૨૭૫
„ ગાલબાની	૧૧૬
„ હાઇડ્રારજીરી	૩૭૦
„ ઓપાઇ	૧૬
„ પીસીસ	૨૪૫
„ પ્લંબી	૩૮૪
„ રેઝીના	૨૪૨
„ સેપોનીસ	૧૭૦
„ ફસકમ	૧૭૦
એસેન્શીઆ એનીસી	૧૧૯
„ મેનથી પીપરેટી	૨૦૮
એસીડમ એસેટીકમ	૨૯૧
„ „ ડીલ્યુટમ	૨૯૧
„ „ ગ્લેશીયલ	૨૯૨

ઝાલીવ ઝાધલ	૧૬૯
ઝાપીયમ	૧૫
ઝાવી ઝાલખુમેન	૨૭૧
„ વીટેલસ	૨૭૨
ઝાકઝેલેટ ઝાક સેરીયમ	૩૫૮
ઝાકસ ઝાધલ પ્યુરીફાઇડ	૨૬૯
ઝાકસાઇડ ઝાફ એન્ટીમની	૩૩૩
„ „ „ પીસ્મથ	૩૪૫
„ „ „ લેડ	૩૮૪
„ „ „ મરકયુરી (રેડ)	૩૭૮
„ „ „ (યલો)	૩૭૮
ઝાકસાઇડ ઝાફ સોલ્વર	૩૩૩
„ „ „ „ ઝીન્ક	૪૦૭
ઝાકસીઝન	૨૭૯
ઝાકઝીમલ	૨૭૩
„ સીલા	૨૫૩
ઝાલ્મમ અમીગડલી	૯૬
„ એનીથી	૧૨૨
„ એનીસી	૧૨૯
„ એન્થીમીડીસ	૧૫૦
„ કાબુપુટી	૧૦૨
„ કેર્યાઇ	૧૦૧
„ કયારોફીલી	૯૯
„ સીનામોમી	૨૧૫
„ કોપાયબી	૯૦
ઝાલ્મમ કારીઆન્ડી	૧૨૦
„ કોટ્રોનીસ	૨૨૩
„ કયુબેબી	૨૨૦
„ યુકેલીપ્ટી	૧૦૩
„ જ્યુનીપરી	૨૪૭
„ લેવેન્ડયુલા	૨૦૭
„ લીમોનીસ	૫૩
„ લીની	૪૭
„ મેન્થી પીપરેટી	૨૦૮
„ „ વીરીડીસ	૨૦૯
„ મોરફુ	૨૭૨
„ મીરીસ્ટીસી	૨૧૩

„ „ એકસપ્રસમ	૨૧૩
„ „ ઝાલીવી	૧૬૯
„ ફાસ્ફોરેટમ	૨૮૨
„ પીમેન્ટી	૧૦૧
„ પીનીસીલવેસ્ટ્રીસ	૨૪૬
„ રીસીની	૨૨૬
„ રોઝમરીની	૨૦૬
„ સેબીની	૨૪૮
„ સેન્ટાલી	૨૨૯
„ „ ફલેવી	૨૨૯
„ સીનાપીસ	૩૯
„ ટેરીબીન્થીની	૨૪૧
„ થીઓપ્રોમેટીસ	૫૬
અં ૦	
અંગવેન્ટમ એક્સીડી બોરીસી	૨૯૩
„ „ કાબોલીસી	૪૧૬
„ „ સેલીસીલીસી	૪૨૨
„ એકોનાઇટીની	૪
„ એસીડમ આરસેનીયોઝમ	૩૩૯
„ બેન્ઝોઇકમ	૧૫૮
„ એન્ટીમની ટારટરેટી.	૩૩૨
„ એટ્રોપીની.	૧૯૩
„ બેલાડોની	૧૯૩
„ ફેડમી આયોડીડી	૩૪૮
„ ફેન્થારીડીસ	૨૭૬
„ ફાઇસોરોબીની	૮૫
„ ફીઓસોટી.	૪૧૮
„ એલેમી	૭૭
„ યુકેલીપ્ટી	૧૦૫
„ ગેલી	૨૩૫
„ „ કમ ઝાપીઓ	
„ ગ્લીસરાઇની પ્લબી સબ	
„ એસીટેટીસ	૩૮૭
„ ગાલબાની કંમ્પોઝીટન.	૧૧૭
„ હાઇડ્રારજુરી	૩૧૭
„ „ આમોન્યાએટી	૩૭૭
„ „ ફે	૩૭૦

„ „ આયોડીડીડી રૂબમ.	૩૭૭	„ કલારીનેટા	૩૫૩
„ „ નાઇટ્રેટીસ	૩૭૯	કવીનાઇન અને તેની બનાવટ.	૧૨૩
„ „ „ ડીલ્યુટમ	૩૭૯	કેમબોગીઆ.	૬૪
„ „ ઓક્સાઇડી રૂબરી.	૩૭૯	કેમ્ફર.	૨૧૬
„ „ સબકલોરીડી	૩૭૫	કવેરકસ કોરટેકસ	૨૩૪
„ આયોડી.	૨૮૫	કેનેડા બાલકમ.	૨૪૫
„ આયડોફોર્મી	૪૧૪	„ ટરપેન્ટાઇન.	૨૪૫
„ પીસીસ લીકવીડી	૨૪૭	કેનેલા આલ્બા બ્લાર્ક.	૬૫
„ પ્લબી એસીટેટીસ	૩૮૫	કયાનાબીસ ઇન્ડીકા.	૨૩૮
„ „ કાર્બોનેટીસ	૩૮૭	કાઇસો રોબાઇનમ	૮૫
„ „ આયોડીડી	૩૮૪	કાર્બોન	૨૮૦
„ પોટાસી આયોડીડી.	૩૮૫	કાર્બો.	૨૮૦
„ રેઝીની	૨૪૩	„ એનીમેલીસ.	૨૮૦
„ સેબીની	૨૪૮	„ „ પ્યુરીફિકેટસ	૨૮૦
„ સીમ્પ્લેક્સ	૨૭૧	„ લીગ્ની	૨૮૦
„ „ આયોડીડી	૨૮૧	કાર્બોનેટ ઓફ આમોન્યામ	૩૧૧
„ „ સલ્ફ્યુરેસ.	૨૮૮.	„ „ બીસ્મથ.	૩૪૮
„ ટેરીબીન્થીની.	૨૪૨	„ „ લેડ.	૩૮૭
„ ઝીન્ક	૪૦૩	„ „ લાઇમ	૩૫૨
કેમેજ રોઝ પેટેલ્સ.	૯૪	કાર્બોનેટ ઓફ લીથીઅમ	૩૮૦
કેકુ બટર	૫૬	„ „ મેગ્નેસીયમ હેવી.	૩૮૧
કેફીના	૬૨	„ „ „ લાઇટ	૩૮૧
કેફીની સાઇટ્રાસ.	૬૨	„ „ પોટાશ્યમ	૩૮૯
કેશાઇન	૬૨	„ „ સોડીયમ	૩૮૭
કયાલાબારબીન	૮૩	„ „ ઝીન્ક	૪૦૩
કયાલસી કાર્બોનાસ પ્રેસીપીટેટા	૩૫૦	કયાટાપ્લેક્કમ કાર્બોનીસ	૨૮૦
„ કલોરાઇડમ	૩૫૨	„ કાન્યાઇ.	૧૧૦
„ હાઇડ્રાસ	૩૪૯	„ લીની	૪૭
„ હાઇપોફોસ્ફીસ	૩૫૪	„ સીનાપીસ	૩૯
„ ફોસ્ફીસ	૩૫૪	કાસ્ટીક પોટાશ.	૩૮૯
„ સલ્ફાસ	૩૫૩	„ સોડા	૨૯૭
કયાસીઆપદ્યા	૮૯	ક્લોરલ હાઇડ્રાસ	૪૧૧
કયાલસમ.	૩૪૯	ક્લોરેટ ઓફ પોટાશ્યમ.	૩૯૨
કયાલકસ સલ્ફ્યુરેટા	૩૫૩	ક્લોરાઇડ ઓફ આમોન્યામ	૩૧૩
કેલોમલ	૩૭૪	„ „ એન્ટીમની	૩૩૮
કયાલકસ.	૩૪૯	„ „ કેલ્શ્યમ	૩૫૨
		„ „ સોલ્વર	૩૩૮

„ „ સોડીયમ	૪૦૧	„ „ ટેનીસી	૧૭૩
„ „ ઝીન્ક	૪૦૩	„ આલ્યુમીનીસ	૧૭૩
કલોરાઇન	૨૯૦	„ અમીલી	૧૭૪
કલોરોફોર્મ	૪૦૭	„ બોરાસીસ	૧૭૩
કાલકાઇન કાઇડ્રોક્લોરાસ	૫૬	„ પ્લેબી સબ એસીટેટીસ.	૧૭૪
ક્રોમીનીઅલ	૨૭૪	ટ્રેગેકેન્થી	૧૭૪
ક્રોડીઆ.	૧૫	ગ્લીસરાઇડ	૭૭
ક્રોમોડીઅન	૫૦	ગામ્મા પાઉડર	૮૫
ક્રોમોસી-થપ૬૫	૧૦૬	ગાસીપીયમ	૪૯
ક્રેન્ડુરેન્ગો	૧૮૪	ક્રેનેટીરેડીસીસ કોરટેક્સ	૧૦૫
કેપાઇઆ	૯૦	ક્રે પાઉડર	૩૭૦
કેપરની બનાવટો	૩૫૯	કેપાસી લીઅનમ	૬૫
કેટન વુલ	૪૯	રેઝીના	૬૬
કેરોસીવ સબ્લીમેટ	૩૭૫	ગેમાકોલ	૪૨૦
ક્રીમ ઓફ ટારટર	૩૯૧	„ કાર્બોનેટ	૪૨૦
ક્રીમોસોટમ	૪૧૭	ગનકેટન	૪૯
કુપ્રી નાઇટ્રાસ	૩૬૦	ગટાપર્ચા	૧૫૮
„ સલ્ફાસ	૩૫૯	ચા	
કસપેરીઆ કોરટેક્સ.	૬૮	ચોક	૩૫૧
કુસો.	૯૮	„ મીકશ્વર.	૩૫૧
કમાલા	૨૨૭	„ પ્રીપેડ	૩૫૧
ક્યુરેર	૩૫૯	ચારકોલ	૨૮૦
કનફેક્શ્યો રોઝી ગેલીસી	૯૫	„ એનીમલ	૨૮૦
„ ઓપાઇ	૧૫	„ પોલ્ટીસ	૨૮૦
„ પીપરીસ	૨૨૮	„ વેજીટેબલ	૨૮૦
„ રોઝીકેનીની	૯૬	ચાર્ટ એપીસપેસ્ટીકા	૨૭૫
„ સકામેની	૧૮૭	„ સીનાપીસ	૩૯
„ સેની	૮૭	જ.	
„ સલ્ફ્યુરીસ	૨૮૧	જેલ્સીમાઇન	૧૮૨
„ ટેરીબીથીન	૨૪૧	જેનશન રટ	૧૮૪
ગ.		જીંજીર	૨૪૯
ગાલ્લબેનમ	૧૧૬	જેમોરેન્ડી	૬૮
„ પ્લાસ્ટર	૧૧૬	જેલાપ	૧૮૯
ગાલ્સ	૨૩૪	„ રેઝીના	૧૮૯
ગ્લીસરીનમ	૧૭૩	જેમ્સ પાઉડર	૩૩૩
„ એસીડી કાર્બોસી	૧૭૩	ઝ.	
„ „ ગ્યાલીસી	૧૭૩	ઝીન્ક	૪૦૩

ગ્રીન્સી એસીટાસ	૪૯૩
„ કાબોનાસ	૪૦૪
„ કલોરાઇડમ	૪૦૭
„ ઓકસાઇડમ	૪૦૩
„ સલ્ફાસ	૪૦૪
„ સલ્ફે કાબોલાસ	૪૨૩
„ વેલેરેયાન્સ	૧૪૭
„ ગ્રીન્જીબર	૨૪૯

૬૦	
કાપાસી ફાલીઆ	૨૦૦
ટાબેલી નાઇટ્રોક્લીસરાઇ II	૪૨૧
ટામેરીન્ડ	૬૦
ટાર	૨૪૭
ટારટર ઇમેટ્રીક	૩૩૨
„ટારટરેટ એન્ટીમોની	૩૩૨
„ આર્મ	૩૬૯
„ સોડા.	૪૦૨
ટારટરીક એસીડ.	૩૦૮
ટારટરેટ ઓફ પોટાશમ	૩૬૧
ટારટરેટ એસીડ	૩૬૧
„ „ સોડીયમ એન્ડ પોટાશમ.	
ટેરીબીન્યીની.	૨૪૧
ટીયુરા એકોનાઇટી	૪
„ એલોઝ	૨૫૮
„ આરનીસી.	૧૫૪
„ આસાફીટીડી	૧૧૪
„ ઓરેન્ટી.	૫૨
„ „ રેસેન્ટીસ	૧૬૨
„ બેલાડોની	૫૨
„ બેન્ઝોઇની કમ્પોઝીટા	૧૫૮
„ બકુ	૬૭
„ કેલબી	૧૨
„ કેમફારી કમ્પોઝીટા	૧૯
„ કયાનાબસ ઇન્ડીકા	૨૩૮
„ કેન્થારીડીસ.	૨૭૬
„ કેપસીસી	૧૯૧
„ કાર્લામોમી કમ્પોઝીટા	૨૫૦

„ કયાસકેરીલા	૨૨૨
„ કેટેચ્યુ.	૧૪૩
„ કોનવેલેરીઆ	૧૬૧
„ પીરાટા	૧૮૬
„ કલોરોફોર્મી કમ્પોઝીટા	૪૦૮
„ „ એટમોરફાઇની	૪૦૮
„ સીમીસીયુજી	૧૧
„ સીકોની	૧૨૫
„ „ કમ્પોઝીટા	૧૨૫
„ સીનામોમી	૨૧૫
„ કોકસી	૨૭૪
„ કોલચીસી સેમીનમ	૨૬૦
„ કોન્યાઇ	૧૧૧
„ કોસી	૨૫૦
„ ક્યુબેબી.	૨૩૦
„ ડીજીટેલીસ.	૨૦૨
„ અરગોટી	૨૬૪
„ ફેરી પરકલોરાઇડી	૩૬૭
„ ગેલી	૨૩૫
„ જલ્સીમાઇ	૧૮૨
„ જનશની કમ્પોઝીટા	૧૮૫
„ ગોયાંસી આમોન્યીએટા	૬૬
„ હાયોસીયામી.	૨૦૦
„ આયોડી	૨૮૫
„ જોમોરેન્ડી.	૬૯
„ જોલપી	૧૮૬
„ જાઇનો	૮૧
„ કેમેરીઆઇ	૪૬
„ લારીસીસ	૨૪૫
„ લેવેન્ડ્યુલી કમ્પોઝીટા	૨૦૭
„ લીમોનીસ.	૫૪
„ લોબેલી	૧૫૫
„ „ ઇથરીઆ.	૧૫૫
„ લ્યુપુલી.	૨૪૦
„ મરહી	૭૫
„ ન્યુસીસ વોમીસી	૧૭૬
„ ઓપાઇ	૧૯

„ „ આમોન્થીએટા	૨૦
„ પલસેટીલા	૧૬૨
„ પોડોફીલી	૮
„ પાયરેટી	૧૪૮
„ કવોસીઆધ	૭૧
„ કવીનીની	૧૨૬
„ „ આમોન્થીએટા	૧૨૬
„ યુકીલીન્ડી	૧૦૩
„ રીલ્લધ	૨૧૨
„ સેખીના	૨૪૮
„ સ્ટ્રોફિન્થસ	૧૬૮
„ હેમેમેલીસ	૧૬૫
„ હાઇડ્રાસ્ટીસ	૧૬૩
„ સીલી	૨૬૩
„ સેનેગી	૪૩
„ સેની	૮૮
„ સરપેન્ટરી	૨૨૧
„ સ્ટ્રામોની	૧૯૮
„ સમ્બલ	૧૨૨
„ વેલેરીઆની	૧૪૫
ટીયુરા આમોન્થીએટા	૧૪૫
„ જીન્જીબેરીસ	૨૪૯
„ „ ફારશ્યો	૨૪૯
ટેલુઆલઝમ	૮૨
ટ્રેગેકન્થા	૭૮
ટ્રાકીસ્ટી	.
„ એસીડી બેન્એસી	૧૫૯
„ ટેનીસી	૨૩૬
„ બીસ્મથા	૩૪૫
„ કોટેચુ	૧૪૩
„ ફેરીરીડેકટી	૩૬૩
„ ઇપીકાક્યુઆના	૧૩૮
„ મોરફીની	૨૩
„ „ એટ ઇપીકાક્યુઆની	૨૩
„ ઓપાઇ	૨૦
„ પોટાસી કલોરેટીસ.	૩૯૨
„ સે-ટોનીની	૧૪૯

„ સોડી બાયકાર્બોનેટીસ	૩૯૮
„ „ „	૬
ડાયલીઝડ આયર્ન	૩૬૬
ડીજીટેલીન	૨૦૨
ડીસ્ટીલ્ડ વોટર.	૨૯૧
ડીસ્ક ઓફ એટ્રોપાઇન	૧૯૩
„ „ „ કોકાઇન	૫૬
„ „ ફીઝાસ્ટીગમીન.	૮૩
ડેમી આના	૪૨૪
ડોનવાન્સ સોલ્યુશન	૩૪૪
ડોલર્સ પાઉડર	૧૩૮
ડીકાકટમ એસોઝ કમ્પોઝીટમ	૨૫૬
„ ફેટેરીઆધ	૨૬૭
„ સીકાની	૧૨૪
„ ગ્રાનેટીરેડીસીસ	૧૦૫
„ હીટોદોક્સીલી	૮૬
„ હોરડીઆધ	૨૬૩
પેપેવેરીસ	૧૪
„ કવેરકસ	૨૩૪
„ સારસી	૨૫૧
„ „ કમ્પોઝીટમ	૨૫૧
„ સ્કોપેરાઇ	૭૯
„ ટેરેકસી	૧૫૧
„ થી	થ
થીઓબ્રોમાઇલ	૬૧
થેરીઆકર	૫૬
થાઇમોલ	૨૬૬
„ „ „	૨૧૦
નાઇટ્રેટ ઓફ આમોન્યમ.	૩૧૭
„ „ કોપર	૩૬૦
„ „ લેડ	૩૮૭
„ „ પીલોકરપાઇન	૬૮
નાઇટ્રેટ ઓફ પોટાશ્યમ.	૩૯૨
„ „ સીલ્વર.	૩૩૬
„ „ „ એન્ડપોટાશ્યમ.	૩૩૬
„ ઓફ સોડીયમ.	૨૯૯

નાઇટ્રીક એસીડ.	૨૯૯
„ „ ડીહ્યુટ.	૨૯૯.
નાઇટ્રીટ ઓફ અમીલ.	૪૨૧
નાઇટ્રોજન.	૨૭૯
નાઇટ્રો ગ્લીસરાઇનમ.	૪૨૧
નકસવોમીકા.	૧૭૬

પ

પેરાફીન.	૪૨૩
પેરાફીનમ ડ્યુરમ.	૪૨૩
„ સોલીડ.	૪૨૩
„ મોલી	૪૨૩
પેપર બ્લેક.	૨૨૭
પેપસીન.	૨૭૦
પરકલોરાઇડ ઓફ આયર્ન.	૩૬૬
„ „ મરેક્યુરી.	૩૭૫
„ „ સોલ્યુશન.	૩૭૫
પરમેંગેટ ઓફ પોટાશ્યમ.	૩૯૩
પરનાઇટ્રેટ ઓફ આયર્ન.	૩૬૮
પીલોકાર્પીન.	૬૮
પીમેન્ટા.	૧૦૧
પીપરીન.	૨૨૮
પીચ બરગંડી.	૨૪૫
પ્લંબી એસીટાસ	૩૮૫
„ કાર્બોનાસ	૩૮૭
„ આયોડીડમ	૩૮૪
„ નાઇટ્રાસ	૩૮૭
„ ઓક્સાઇડમ	૩૮૪
„ સબ એસીટેટીસ. લાઇકર	૩૮૬
પોડોશીલીરેઝીના	૮
પોટાશ્યમ અને તેની બનાવટો	૩૮૯
પ્રુનમ	૯૮
પાઇરોકસીલીન	૪૯
પીલ્યુલા એલોઝ બારેબેડેન્સીસ	૨૫૬
„ „ સોડોફીની	૨૫૭
„ „ એટ આસાશીટીડી	૧૧૪
„ „ ફેરી	૨૫૬
„ „ મરહી	૭૫

„ આસાશીટીડી કમ્પોઝીટા	૧૧૪
„ કેમબોગીઆ કો	૬૪
„ કોલોસીન્ટીડીસ કો	૧૦૬
„ „ એટ હાયોસાઇમી	૧૦૭
„ કોન્યાઇકો	૧૧૧
„ ફેરી કાર્બોનેટીસ	૩૬૪
„ આયોડીડી	૩૬૪
„ ગાલબેની કો	૧૧૫
„ હાઇડ્રારજરી	૩૭૦
„ „ સબક્લોરાઇડી કો	૩૭૪
„ ઇપીકાઇયુઆની કમ્પોઝીટા	૧૩૮
„ ફાસફેરી	૨૮૩
„ પ્લંબીકંમ ઓપીસો	૧૭
„ રીહાઇ કમ્પોઝીટા	૨૧૧
„ સેપોનીસ કમ્પોઝીટા	૧૭૦
„ સ્કામેની	૧૮૮
„ સીલી કમ્પોઝીટા	૨૫૩
„ પ્લેટીસ અમીગડલા કો	૯૭
„ એન્ટીમેનીએલીસ	૩૩૩
„ કેટેચ્યુ કો	૧૪૩
„ સીનામોમી કો	૨૧૫
„ કીટી એરોમેટીકસ	૩૫૧
„ „ કમ ઓપીઓ	૧૮
„ ઇલેટેરીની કમ્પોઝીટસ	૧૦૮
„ ગ્લીસરાઇઝી	૭૭
„ ઇપીકાઇયુઆની	૧૩૮
„ જેલપી	૧૮૯
„ કાઇનો	૧૮
„ ઓપાઇ	૧૮
„ રીહાઇ	૨૧૧
„ સ્કામેની	૧૮૮
„ ટ્રેગેકેન્થી	૭૯
ફેરીના ટ્રીટીસી	૨૬૨
ફેલ બોવીનમ પ્યુરીફિકેટમ	૨૬૯
ફેનલ ફુટ સ્વીટ	૧૨૦
ફેરમની બનાવટો	૩૬૦

ફીકસ	૨૩૭
ફીનાસીટીન બેયર	૩૨૩
ફાસ્ટરસની બનાવટો	૨૮૨
ફીઝોસ્ટીગમીન	૮૩
ફેનીક એસીડ	૪૧૫
ફાસ્ટેટ ઓફ આમોનિયમ	૩૧૮
ફેરી આરસેનીયમ	૩૪૪

બ.

બાલકેમમ પેડ્રીએનમ	૮૧
„ ટાલુટેવમ	૮૨
બેબેરીન	૨૨૦
બેલાડોના અને તેની બનાવટો	૧૯૧
બેન્ઝોઇક એસીડ અને તેની બનાવટો	૧૫૮

બેન્ઝોસોલ	૧૬૦
બોરેકસ	૪૦૦
બીસ્મથ અને તેની બનાવટો	૩૪૫
બોરીક એસીડ અને તેની બનાવટો	૨૯૩
બ્રોમાઇન	૨૮૮
બ્રેસેલ	૧૬૧
બ્રીટીશ કલોરલ હાઇડ્રાસ	૪૧૨
બરબેરીસ એશીયાટીકા	૧૩
બ્રોમાઇડ ઓફ આમોનિયમ	૩૧૪

મ.

મેઝેસીઅમ અને તેની બનાવટો	૩૮૧
માના	૧૭૫
માટીસી ફાલીઆ	૨૩૦
મેલ	૨૭૩
„ બોરાસીસ	૪૦૦
„ ડેપ્યુરેટમ	૨૩૩
મેન્થોલ	૨૦૯
મરક્યુરી અને તેની બનાવટો	૩૬૯
મેઝેરીઓન બાર્ક	૨૨૧
મીકા પાનીસ	૨૬૨
મીસ્ચુરા આમોન્યાસી	૧૧૮
„ „ કમ્પોઝીટસ	૧૧૮
„ અમીગડલા	૯૬

„ ફીયોસોટી	૪૧૮
„ ફેરી એરામેટીકા	૩૬૧
„ „ કમ્પોઝીટ	૩૬૩
„ ગોયાસી	૬૫
„ સ્કામોની	૧૮૭
„ સેની કમ્પોઝીટ	૮૮
„ સ્પીરીટસ વાઇનાઇઆલસી	૪૦૫

મોરીસકસ	૨૩૮
મોરફીઆની બનાવટો	૧૫
માસ્કસ	૨૬૯
મ્યુસીલેગો ઑફિસ્યા	૯૩
„ અમીલી	૨૬૨
„ ટ્રેગેકેન્થી	૭૯
મ્યુસીલેજ ઓફ સ્ટાર્ચ	૨૬૨
મીરીસ્ટીકા	૨૧૩
મરહત્તી બનાવટો	૭૫
માલબર આલ્બમ	૩૫૧

ય.

યલો ઓકસાઇડ ઓફ મરક્યુરી	૩૭૮
„ રેઝીન	૨૪૧
„ ઓફ ગોયાકમ	૬૬
„ „ જલપ	૧૮૯
„ „ પોડોફીલમ	૮
„ „ સ્કામોની	૧૮૭
રેઝીન અને તેની બનાવટો	૨૪૧
રીહા અને તેની બનાવટો	૨૧૦
રોઝ અને તેની બનાવટો	૯૪

લ.

લેકટીક એસીડ	૨૯૯
લેકટયુકા	૧૫૪
લેમેલી આટ્રોપીની	૧૯૩
„ કોકાઇની	૫૬
„ ફીઝોસ્ટીગમીની	૮૩
લાર્ચ બાર્ક	૨૪૫
લેમન જ્યુસ	૫૩
„ ઓઇલ	૫૩
„ પીલ	૫૩

લીની ફરીના	૪૭
„ ઓલ્યમ	૪૭
„ સેમીના	૪૭
લીનીમેન્ટમ એકેનાઇડી	૪
„ આમોન્યાઇ	૩૦૮
„ એલાડોની	૧૯૨
„ ક્યાલસીસ	૩૫૦
„ કમ્ફોરી	૨૧૬
„ „ કો	૨૧૬
„ કલોરોફોર્મ	૪૦૭
„ કોટોનીસ	૨૨૩
„ હાઇડ્રારજરી	૩૭૧
„ આયોડી	૨૮૪
„ ઓપાઇ	૧૭
„ સેપોનીસ	૧૬૯
„ સીનાપીસ	૪૦
„ કમ્પોઝીટન રૂરીબીન્યીની	૨૪૨
„ „ એમેટીકમ	૨૪૨
લીન્સીડ અને તેની બનાવટો	૪૭
લાઇકર એસીડી કોમીસી	૨૯૪
„ આમોન્યાઇ	૩૦૮
„ „ ફારશ્યો	૩૦૮
„ „ એસીટેટીસ	૩૧૫
„ „ ફારશ્યો	૩૧૫
„ „ સાઇટ્રેટીસ	૩૧૬
„ „ ફારશ્યો	૩૧૬
„ એન્ટામની કલોરાઇડી	૩૩૪
„ આરસેનીકેલીસ	૩૩૯
„ આરસેનીસી હાઇડ્રોક્લોરીકસ	૩૪૩
„ આરસેની એટ હાઇડ્રારજરી	
„ „ આયોડીડી	૩૪૪
„ એટ્રોપાઇની સલ્ફેટીસ	૧૯૩
„ બીસ્મથી એટ આમોની	
„ સાઇટ્રેટીસ	૩૪૭
„ ક્યાલસી કલોરાઇડી	૩૫૨
„ ક્યાલસીસ	૩૪૯
„ „ કલોરીનેટી	૩૫૩
„ „ સલ્ફેટીસ	૩૪૯

„ કલોરી	૨૯૦
„ એપીસ્પેસ્ટીકસ	૨૭૬
„ „ ફારશ્યો	
„ ફરીડાયલેટીસ	૩૬૬
„ „ પર કલોરાઇડી	૩૬૭
„ „ પરનાઇટ્રેટીસ	૩૬૮
„ „ પર સલ્ફેટીસ	૩૬૮
„ ગટાપર્યા	૧૫૮
„ હાઇડ્રારજરી નાઇટ્રેટીસ	
„ „ એસીડસ	૩૭૯
„ „ પર કલોરાઇડી	૩૭૫
„ આયોડી	૨૮૪
„ લીથીઆઈ એફરવેસેન્સ	૩૮૦
„ મેગ્નેસી કાર્બોનેટીસ	૩૮૧
„ „ સાઇટ્રેટીસ	૩૮૨
„ મોરફાઇની એસીટેટીસ	૨૪
„ „ બાયમેકેનેટીસ	૨૫
„ મોરફાઇની હાઇડ્રોક્લોરેટીસ	૨૧
„ „ પ્લંબી સમ્પ એસીટેટીસ	૩૮૬
„ „ ડીલ્યુટસ	૩૮૬
„ „ પેટાસી	૩૮૮
„ „ એફરવેસેન્સ	૩૮૯
„ „ પેટાસી પર મેગ્નેટીસ	૩૯૩
„ સોડી	૩૯૭
„ „ કલોરીનેટી	૪૦૧
„ „ એફરવેસેન્સ	૩૯૮
„ „ આરસેનીએટીસ	૩૪૩
„ સ્ટ્રીકનીની હાઇડ્રોક્લોરેટીસ	૧૭૭
„ ઝીન્સી કલોરાઇડી	૪૦૩
લીથીઆ વોટર	૩૮૦
„ કાર્બોનાસ	૩૮૦
„ સાઇટ્રાસ	૩૮૦
લીથીઆમ્	૩૮૦
લોશ્યો હાઇડ્રારજરી ફલેવા	૩૭૬
„ „ નાઇટ્રા	૩૭૪
„ „ વ.	
વેલેરીઆનીની બનાવટો	૧૪૫
વેલેરીએનેટ ઓફ આમોન્યમ	૧૪૭

આયર્ન	૧૪૭
કવીનાઇન	૧૪૭
સોડીયમ	૧૪૬
ઝીન્ક	૧૪૭
વેપર એસીડી હાઇડ્રો સ્થાનીસી	૨૯૬
કલોરી	૨૯૦
કોન્યાઇ	૧૧૧
ફીયોસોટી	૪૧૮
આયોડી	૨૮૫
આલ્યાઇ પીની સીલવેસ્ટ્રીસ	૨૪૬
વીનીગર	૨૯૨
વાઇનમ એલોઝ	૨૫૮
એન્ટીમોનીઅલ	૩૩૨
વાઇનમ ઓરેન્ટી	૫૨
કોલમ્બીસી	૨૬૦
ફેરી	૩૬૧
સાઇટ્રેટીસ	૩૬૮
ઇપીકાક્યુઆની	૧૩૮
ઓપાઇ	૨૧
કવીમોની	૧૨૬
રીહાઇ	૨૧૨

સ.

સાકરમ લાક્ટીસ	૨૬૬
પ્યુરીફિકેટમ	૨૬૫
એફ્રોન	૨૫૦
સેલીસીનની બનાવટો	૨૩૬
સેલીસીલીક એસીડ	૪૨૨
સેલીસીલેટ ઓફ સોડીયમ	૪૨૨
એન્ટીમોની	૧૪૮
સેપો એનિમેલીસ	૧૬૯
લ્યુસસ	૧૬૯
મોલીસ	૩૬૯
સાર્સાપરીલાની બનાવટો	૨૫૧
સસાફ્રાસ	૨૧૯
સલ્ફોઇનલ	૩૨૯
સેલોલમ	૪૧૪
સીનાપીરની બનાવટો	૩૯
સોડી આરસેનીઆસ	૪૪૩

સોડીયમની બનાવટો	૩૯૭
સ્કોમેરાઇ કેક્યુમીના	૭૬
સ્પરમેસેટી	૨૭૧
સ્પીરીટસ ઇથરીસ	૪૦૬
કો	૪૦૬
નાઇટ્રોસી	૪૦૭
આમોન્યાઇ એરોમેટીકસ	૩૧૧
ફીટીડસ	૧૧૪
આરમોરેસ્થાઇ કો	૪૨
કાબુપુટી	૧૦૨
કેમ્ફેરી	૨૧૭
કલોરોફોર્મ	૪૦૭
સીનામોમી	૨૧૫
જ્યુનીપરી	૨૪૭
લેવેન્ડ્યુલા	૨૦૭
મેન્થી પીપરીટી	૨૦૮
મીરીસ્ટીસી	૨૧૪
રેકટી ફીકેટસ	૪૦૫
રોઝમરીની	૨૦૬
ટેન્યુઅર	૪૦૫
વાઇનાઇ ગ્યાલીસી	૪૦૫
સ્ટાર્ચ	૨૬૨
સહાઇસકસ પ્રેપેરેટસ	૨૩૩
સ્ટ્રીકનીઆના બનાવટો	૧૭૬
સકસ બેલાડોની	૧૯૨
કોન્યાઇ	૧૧૧
હાયોસ્થામી	૧૯૯
લીમોનીસ	૫૩
મોરી	૨૩૮
સ્કોપેરાઇ	૭૯
ટેરેકસી	૧૫૨
રયુએટ પ્રીપેડ	૨૬૯
સલ્ફેટ ઓફ એટ્રોપાઇન	૧૯૩
એબેરિન	૨૨૦
કેલ્મીયમ	૩૪૯
ક્યાલસીયમ	૩૫૩
સીકોનાઇન	૧૨૪
સીકોનીલાઇન	૧૨૪

આયર્ન	૩૬૫
આઈ મેગ્નેશ્યમ	૩૮૨
પોટાશ્યમ	૩૯૧
કવીનાઇન	૧૨૩
કવીનીડાઇન	૧૨૩
સોડીયમ	૩૯૯
સલ્ફાઇડ આઈ સોડીયમ	૩૯૯
સલ્ફે-કાર્બોસેટ આઈ સોડીયમ	૪૨૩
આઈ જીન્ક	૪૨૩
સલ્ફરની બનાવટો	૨૮૧
સલ્ફ્યુરેટડ લાઇમ	૩૫૩
પોટાશ	૩૯૬
સબનાઇટ્રેટ આઈ બીસ્મથ	૩૪૫
સપોઝીટોરીઆ એસીડી કાર્બોલીસી	
કમસેપોન	૪૧૫
એસીડી ટેનીસી	૨૩૫
કમ સેપોન	૨૩૬
હાઇડ્રારજરી	૩૭૧
આયડોફોર્મી	૪૧૭
મોરફાઇન	૨૧
મોરફાઇનકમ સેપોન	૨૨
પ્લબી કમ્પોઝીટ	૧૯
સીરપ્સ ઓરેન્ટી	૫૨
ફ્લોરેસ	૫૨
કલોરલ	૪૧૬
ફેરીઆયોડીડી	૩૬૪
હેમી ફિસ્મી	૧૮૪
લીમેનીસ	૫૩
મોરી	૨૩૮
મેપેવેરીસ	૧૪
રીહાઇ	૨૧૧

રોઝી ગ્યાલીસી	૯૫
સીલ્વી	૨૫૪
સેની.	૮૮
ટોલુટેનસ	૮૨
ઝીન્કબરીસ	૨૪૯
સીરા આલ્બા	૨૭૪
ફેલેવા	૨૭૪
સીરીઅમ	૩૫૮
સીરીઓકઝાસ	૩૫૪
સીકોનાઇનની બનાવટો	૧૨૩
સીનામેનીની બનાવટો	૨૧૫
બીસ્મથ	૩૪૭
એન્ડ આમોન્યમ	૩૪૭
આયર્ન એન્ડ આમોન્યમ	૩૬૮
એન્ડ કવીનાઇન	૩૬૯
પોટાશ્યમ	૩૯૦

હ.

ફીરડો	૨૭૭
હાઇડ્રારજરી કમ ફીટા	૩૭૦
હાઇડ્રારજરીની બનાવટો	૩૬૯
હાઇડ્રોકલોરેટ આઈ એપોમોરફાઇન	૧૫
સીકોનાઇન	૧૨૪
કોકાઇન	૫૬
મોરફાઇન	૧૫
કવીનાઇન	૧૨૪
હાઇડ્રોજન	૨૭૯
હીમાટાકસીલી લીગ્નમ	૮૭
હેમલોકલીગ્નની બનાવટો	૧૧૦
હેઝેલોન	૧૬૫
હમીડેસ્મી રેડીકસ	૧૮૪

